

દરેક જાતનાં દાન આપવાનું સુધાર સ્થાન

હિંદુ અનાથ આશ્રમ

નડીયાદ.

આખા હિંદના હિંદુ જાતીનાં અનાથ બાળો
પાળવામાં આવે છે. વ્યવસ્થા માટે જાહેર
પુરૂષોના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળેલા છે.

દરેક જાતનાં દાન લેવાય છે—દરેક દાનની પાવતી મળે છે—વસ્ત્રદાન
જરૂર છે. દાન કરવાના દરેક પ્રસંગે આ અનાથોને યાદ કરજો.
અને કંઈ પણ રકમ દાન મોકલી પેલા ભવનું ભાથુ બાંધી લેજો.

રૂ. ૨૦૦) માં દર વર્ષે એક દિવસ દાતાના નામથી લોજન અપાય છે.
આરસની તખ્તીમાં નામનું સ્મારક રખાય છે.

રૂ. ૨૫) માં જો દાન અપાય છે—જોડપર નામનું સ્મારક રખાય છે.
એક રૂપીઆથી વધારે દાન આપનારાનાં નામ વારસીક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય
દાન મોકલી રીપોર્ટ મંગાવો—દરેક જાતનાં દાનની જરૂર છે.

મંત્રી—

હિંદુ અનાથાશ્રમ,

નડીયાદ

પુસ્તક. ૧૦મું.
અંક ૨જો.

સત્સંગ.

ભા. ૧૫૬.
સં. ૧૯૭૪.

હિંદુ મુસલમાન એકત્ર.

આગામ્ય સપ્ટેમ્બર ૧૪.

આગામ્ય હિંદુઓના, મુસલમાનો અને ફતેહપુર જોડે ગામડાઓના મુસલમાનોએ આજીવનમાં તમાકુ પીના વસ્ત્રોમાં આવડ ન કરાવે કરાવ કર્યો છે. મોલવી અલીઆઠર (Alliathar) એકઠા પડીને અને શેખ અહમદુલ્લાએ (ફતેહપુર) આવે નિયમ કરાવવાને માટે થયે સીધો છે. અને એક પ્રમાણે હિંદુ મુસલમાનો વચ્ચે મિત્રાચારી વધે તેના પ્રયત્ન કર કર્યો છે.

—પાથોનિયર.



સચના—આજીવનમાં એકાદી જીભારીમાં અને પોતે સપાશ પડવાય ૧ આજીવનમાં પ્રાચીન નોંધ આજીવનમાં નથી, તેમજ અમારી અધિકારના સુધે આજીવનમાં માંગી વડા હોવાથી આજીવનમાં પ્રકટ થતાં વિચાર થયો છે. ને સત્સંગના દયાળુ આદક વાંચકો ક્ષમા કરશે એવી પ્રાર્થના છે.



સત્સંગના આદકોના શિરનામાં છપાવી નાખવાના છે.

માટે નેમના શિરનામાં જુલ હોય, કોઈને શિરનામાં નહાવવા હોય જોડે કોઈ પણ પ્રકારનો ફેરફાર કરાવવા હોય તેમને તુરત સખી નજાવવા વિનંતિ છે.

ત્રી.

વિવિધ વિષય.

શોધોની પણ હલ !

અમેરિકામાં એક અમેરિકને પોતાના પુત્રને માટે એક વિચિત્ર યુક્તિ શોધી કાઢી છે. કેમકે પોતાની પત્ની ડાકટરનું કામ કરતી હોવાથી તેનું ઘર આગળ બહુ રહેવાનું થતું નહિ. એટલા માટે એક એવી કળ શોધી કાઢી છે કે જે વડે નિયત સમયપર જો કળ પોતે જન્મને બાળકને દૂધ પીવડાવે છે વળી બીજી કળ એવી છે કે જેનું બટન દાખવાથી બાળક ઝેળીમાં સૂઈ જાય છે. એને જ કળ પોતે ફોનોગ્રાફની માફક ગોપન ગાઇ ગાઇને જન્મ્યાને ઉધારી દે છે. અફલની પણ બલિદારી છે. માથુસો પોતાને સુખ મેળવવાને પોતાનો શ્રમ આંધો કરવાને હલખદાર ઉપાયો શોધે છે એ હીંક છે. આવા યત્નોથી કેટલીક સરળતા થાય છે. પણ ખરેખર સુખ તો સફળોથીજ થઇ શકે.

યુદ્ધ નંદણ એ શું નવો પ્રથા છે ?

નામદાર બ્રિટિશ સરકાર આ સમયે જ ચતુર સાથે લડી રહી છે તેને દરાવીને વિજય મેળવવો એમાં અધિક ધન અને માથુસોની સહાયતાની આવશ્યકતા છે. એટલા માટે સરકાર દેશવાસીઓ પાસે સરકાર માટે માથુસ માગે છે અને ધન પણ માગે છે, પરંતુ ધન તો કરજના રૂપમાં માગે છે. ભારતવર્ષમાં અનેક પ્રજાજન એટલા સરળ અને સારા વિચારતા છે કે તેઓ એવી માન્યતા ધરાવે છે કે સરકાર માગાપને ધન માગવાની જરૂરીઆત કદી પણ પડે નહિ.

આપણા જે સરળચિત્ત દેશવાસીઓને અમે એકવાર જે બતાવવાનું ઉચિત સમજાવે છે તે સત્તાધિકારી દ્વારા પ્રજા પાસેથી યુદ્ધ નંદણના રૂપમાં ધન લેવાના પ્રથા પ્રાચીન કાળમાં પણ હતો. મદામારતના યાત્રીપૂર્વક

દલમાં અધ્યાયમાં એક એવો પ્રસંગ છે કે ચતુરના હુમલાની ખબર પડવાથી રાજા પ્રજાજનો પાસેથી ધન પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા કરે છે કે :—

“મારા રાજ્ય ઉપર ચતુર ચઢી આવ્યાનું જણાય છે અને તેથી સાર્વજનિક સંકેત આપીને ઉપસ્થિત થવાનું છે. એટલા માટે સર્વ જનોને સૂચના કરે છું કે તમે તે પોતપોતાનું ધન આપીને મને જે સંકેતમાર્ધ નિવૃત્ત કરો. હું તમારા સર્વ રૂપીઆ તમ પાછા આપીશ. ને તમે ચતુરને દેશ પાસેથી આવવા દેશો તો એ સૌ તમારી સંપત્તિ તમારી રહેશે નહિ. બધકે તમારી ગૃહલક્ષ્મીએ અને બાળકોને પણ છીનવી લઈ જશે. કે વખતે તમારી સંપત્તિનો ઉપયોગ કરનાર કોઈ રહેશે નહિ. તમે સૌ પુત્ર-પુત્ર્ય છો તમારું સુખ સંપત્તિ જોઈ મારા આનંદમાં શ્રદ્ધિ થાય છે. આવી પડેલા સંકેતના વિચારથી હું તમાર પાસે ધન માગી રહ્યો છું. આર્પણકાળ આવ પડે ત્યારે કોઇએ ધનમાં અધિક મોહ રાખવો નોંધજે”

ઉપરોક્ત કથનને વર્તમાન સમયની દૃષ્ટી મળતી આવે છે તે વિચારવા પાત્ર છે. સરકારની પરિસ્થિતિ વિચારી જોએ પોતાના તન મન ધન સરકારની સેવામાં ધરવાં નોંધજે. કારણ આપણી સ્વામીતી સરકારને અવલંબી છે.

હવાઇ વિમાન મારફતે મુસાફરી

મયા અઠવાડીઆમાં વિલાયતના મળેલા સમાચારમાં જણાવવામાં આવ્યું કે અંગ્રેજ એરોપ્લેન દ્વારા લંડનથી સુધી હોમ કુશળ જઈ પહોંચે છે. સોર્ડ મોન્ટેગ્યુ સરખા વાયુ વિશે વિશારદ પણ હવાઇ વિમાનની મોટી દ્રશ્ય શોધે છે. તેઓ આ દશીકતથી

ખુલ થયા હશે કેમકે હવાઈ વિમાનદ્વારા બહુ દૂર દેશોની મુસાફરીના વિષયમાં એવા વિદ્વાનોના વિચારને ઉપરની દ્રષ્ટિકતથી બહુ પ્રેરિત મળે છે. દૂર દેશોની મુસાફરી હવાઈ વિમાનદ્વારા કરી શકાય છે એમ સૌ વિદ્વાનો માનવા લાગ્યા છે. વાયુવાન વિધાનાં એક સમાચાર પત્ર “એરોપ્લેન” કહે છે કે જો બ્રિટિશ સરકાર ચાહે તો કાલે આખા બ્રિટિશ સામ્રાજ્યની મુસાફરી હવાઈ વિમાનદ્વારા કરી શકે. ઉદાહરણને માટે ઉક્ત પત્રે લંડનથી આસ્ટ્રેલીયા સુધી વાયુવાન દ્વારા યાત્રા કર્યાનું વર્ણન કર્યું છે. લંડનથી ઉડી વાયુવાન ક્રાન્સ, ધ્રુવથી, ઓશ અને ટુરિસ્ટાન થઈ ઉડતાં ઉડતાં કરાચી અને કલકત્તા પહોંચશે અને ત્યાંથી જામી સિંગાપુરને રસ્તે થઈ આસ્ટ્રેલીયા પહોંચશે. એ પત્રના અનુમાનથી એક સાદું વાયુવાન લંડનથી આસ્ટ્રેલીયા પાંચ દિવસમાં હોલકોંગ અને દક્ષિણ આફ્રિકા સાગરથી દિવસમાં કલકત્તા અંદી દિવસમાં, અને અમેરિકા એ દિવસમાં પહોંચી શકે છે. રેલ્વે અને વડાણ કરતાં વિમાન મારફતે મુસાફરી કરનારને દર વધારે આપવો પડશે પણ સમયના બચાવના ખ્યાલથી વેપારી અને ખીજા ધનાઢ્ય લોક એ વધુ દરની દરદાર કરશે નહિ. એ સિવાય જ સમુદ્ર યાત્રા ધર્મે વિરુદ્ધ ગાને છે, અને વડાણમાં રપર્શ રપર્શથી ડરે છે તે લોકોને પણ એનો દર બોરે નહિ પડે એટલું જ નહિ પણ એવા લોકો ચેતાતી વિદ્યામંતની મુસાફરીની લાલસા પુરી કરી શકશે.

હાલના મહાયુદ્ધમાં જે સેંકડો વિમાનો વપરાસમાં છે કે જે લગાતર દરમ્યાન ધણું મોટાં પ્રમાણમાં નવાં તૈયાર થયા છે. આ સર્વ યુદ્ધબંધ પડતાં કાનૂલ પડશે. જેનો ઉપયોગ ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે “એરોપ્લેન સર્વિસ” અમલમાં મૂકવામાં થશે, તે પોષ્ટ વ્યવહાર ધણે સરળ થઈ જશે. ઉપરાંત સુત

રહીને, પણ મુખ્યમાં નિયમિત મોકરી કરી શકશે.

યુધના ઝેરી ગોળા

આ ચાલતા મહા યુદ્ધમાં અત્ર શસ્ત્રોનો મોરો ચાલી રહ્યો છે તેમાં ઝેરી વાયુ પણ બહુ ભયંકર છે. સર્વથી પહેલો જર્મનીએ એ વાયુનો ક્રાન્સનાં યુદ્ધ સ્થળમાં ઉપયોગ કર્યો. મિત્ર રાજ્યે પણ એની સામે એવાજ વાયુ બનાવ્યો અને એથી બચવાને માટે ઉપાય પણ એવો કર્યો કે પહેલાંના જેટલી દાનિ એ વાયુથી થઈ શકે નહી. હાલમાં અમેરિકાના ચિકાગો નગરમાં એક અંગ્રેજ વૈજ્ઞાનિક મિલિટરી એક્સિસરે એ વાયુનો કંઈ પરિચય આપતાં કહ્યું કે સૌથી પ્રથમ એ ઝેરી વાયુનું વાદળ જર્મનીએ ઉડાવ્યું. તે પછી એમાં ક્લોરાઇન અને ફોસ્જીન નામનાં ઝેરી પદાર્થ મેળવી એને વધારે સંદારક બનાવવામાં આવ્યો. ફરી એવો વાયુ છોડતા ગયા કે જેનાથી આંખમાંથી પાણી નીકળવા મંડે છે અને હીકપર હીક આવે છે. ઉછેરે હવે વિપારી ગોળાઓ છોડવા લાગ્યા છે. વાયુનો હુમલો એટલો ભળવાન હોય છે કે એક એક કુમલામાં હજારો મણ ક્લોરાઇન ખપી જાય છે. અને બપોળે મળની અંદર વાયુ છોડનારા તથા તથા પત્રો રાખવામાં આવે છે. હાલમાં યોગ અંતરમાં જે ત્રણ ફ્લાકમાં ૨૫ હજારથી ૫૦ હજાર સુધી વાયુના ગોળા વસાવવામાં આવ્યા. એ ગોળામાં ઝેરી વાયુ તો ભરાઈ રહે છે તે સિવાય એમાં કંઈ એવું છે કે જેમાં ઝેરયુક્ત ચંચળ પદાર્થની શીશીઓ પણ ખંધ રહે છે. ગોળા ફાટે છે ત્યારે એ પદાર્થ પણ તણ બની નતપ છે. તંતુ અને તેજ તથા હવાની વાયુ પર શી અસર થાય છે એ બતાવીને હાલ એક્સિસરે બતાવ્યું કે મિત્ર રાજ્યોએ એ વાયુથી બચવાને કેવો સારો ઉપાય કર્યો છે ! હાલમાં એક એવી તરેહ

મુખ ઢાંકવાનું જખતર જનાવવામાં આવ્યું છે કે જે પહેરવાથી સિખઓની બહુ સારી રીતે રક્ષા થાય છે.

આપણે વિદ્યાનની અંતિ પ્રયત્ન કરીએ છીએ, પરંતુ તેના ઉપયોગ કેવે પ્રકારે થાય છે, તેને પણ ખ્યાલ કરવા જોવો છે. મનુષ્યના અંદિતને માટે વિદ્યાનનો ઉપયોગ ખરેખર તિરસ્કાર પેદા કરે છે. પાશ્ચાત્ય મોહમાં જરી રહેલા-મુઝ ખનેલા બાધજો પાશ્ચાત્ય આધિ-ભૌતિક સુધારાનું હમણા પ્રદર્શિત ચલણું બચકર પરિણામ જોઈ શું કંઈ પણ શિખા-મણ નહિ લેશે!

વિદ્યાનની બહિષ્કારી

જપાનમાં એક દરીઆ ઓહિસરે જોવા પ્રકારના કાગળ તૈયાર કર્યો છે કે જે પાણીમાં જોળવાથી પલળતો નથી તેમ ખરાબ થતો નથી અવા કાગળની શોધ યથાથી જપાનના કારીગરો એની નાવ જનાવે છે કે જે પ્રત્યેક વહાણમાં રાખવામાં આવે છે અને વહાણ દૂજવાનો બધ ઉપરિચિત ચતાં એ નાવો જોડી મુકવામાં આવે જેથી વહાણના સુસાફરોએ નાવોમાં બેસી દૂજવાની તૈયારી પર આવેલા વહાણથી દૂર જતા રહે છે. તથા બીજું વહાણ આવે ત્યાં સુધી પોતાના પ્રાણ જચાવી શકે છે. અમારું અનુમાન છે કે એ નાવ સરતી અને વળનમાં પણ હલકી જનતી હશે આવી આવી અદ્ભૂત ચમત્કૃતિ બરેલી શોધ જોળજોતાં “વિદ્યાનની બહિષ્કારી” ની પ્રશંસા કરવી પડે છે.

સરલ સરકારી બોલી

હાલમાં લંડનની એક લઘાઈની દોસ્તીતાઈની સુખ્ય મીડિયાઈને કાંસની અગ્રેજ યુદ્ધ સ્વજની એક લઘાઈ ખોતાંની ઓહિસધી નીચે પ્રમાણે પત્ર મળ્યો હતો.

“આ પત્ર સાથે આર્ગેશર્મ નં. બી. ૧૭૮ આપને પાછું મોકલવામાં આવે છે આપ કૃપા કરીને સને ૧૯૧૮ના એ. સી. આઈ

૨૩ દારા સંસાધિત સને ૧૯૧૭ના એ. સી. આઈ ૪૪૫ની ઓર્ડરિક્શન જી. ના (ડી) અને (એફ) નિયમોમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે એ બરી મોકલશે આપીત તે કમાંડિત. ઓહિસરની પાસે જેનું નામ સને ૧૯૧૮ના એ. સી. આઈ. ૪૦ દારા સંસાધિતરને ૧૯૧૭ના એ. સી. આઈ ૧૩ના રોડયુલમાં પેરામાં આવ્યું છે અથવા ઉપોના ઓહિસર કમાંડિંગને.”

આ ચિઠ્ઠીની કાપા સરકારી બોલી છે. જેની સરળતા ૨૫૪ છે. જે વાત એ ચિઠ્ઠીમાં કહી છે, જો એ કોઈ કોઈ બુદ્ધિનો સાધારણ આદમી લખત તો નીચે પ્રમાણે લખત “આ ચિઠ્ઠી સાથે જે આર્ગેશર્મ નં. બી. ૧૭૮ મોકલ્યું છે, એને ઉપોના કમાંડિંગ ઓહિસર પાસે મોકલી દેજો.”

પરંતુ સરકારી ચિઠ્ઠી પત્રોમાં કેવળ આવી ભાષા કલેષ મનાય છે. અને તેથીજ પ્રથમ દર્શાવ્યા પ્રમાણે “સરળ” સરકારી ભાષાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

પ્રકીર્ણ

ફનીઆમાં સર્વથી જાન્યર અને પ્રેખ્યાત ૫૪. મોરકો ખાતે છે જેની ઉંચાઈ ૧૯ ફીટ પહોળાઈ ૧૦ ફીટ છે જ્યારે તેનું રાક્ષી વજન ૧૯૮ ટન છે.

ફનીઆમાં ૧૨૦૦૦૦૦ આંધળા માણસો છે.

એક ૬૪ ૧૦૦૦ પાર્વહિનો જોતો સહેલાઈથી ઉપાડી શકે છે.

મોટા કદના હાથીનું વજન ૭૦૦૦ ટન નોંધાયલું છે.

મારજલની ટેમ્પલ ઉપર જો કોઈ પણ કો-સમના હાથા પડ્યા હોય, તો તે કાંદવા માટે લાંબુના રસ સાથે યોડીક રેતો મેળવી થસ વડે લગાડાયું, આ રીતે કોઈ પણ વાસણ સાફ થઈ શકશે.

વલન, ફાઈની બાટલી ઉપર ફલેનલનું કપડું પાછીમાં બીજવી મુકવાથી જે માખમાં ગરમ નહી મળવું હશે ત્યાંજરફની મરજસારશે.

કામધેનુ !!

મહિલીય છંદઃ

૧
સર્વ સાધનોમા શ્રેષ્ઠ કામધેનુ કેવી ?
ધન્દ્ર પ્રસ્થના અમુલ્ય કલ્પવૃક્ષ જેવી;
સ્વાર્થિ સેવનાથિ સઘ સ્વાર્થ તે સધાવે,
મોક્ષ મુકાય તેને સ્વર્ગ આંગણે સમાવે.

૨
દેવિ તેજ દૂધના ટિપે ટિપે દ્રવંતી,
વ્યાધિને વદારતું સ્વમુત્ર તે શ્રવંતી;
શ્વાસોશ્વાસથી વિશુદ્ધિ વાયુની વધારે,
શર્ણુ છાવની સહેલી પ્રકૃતિ સુધારે.

૩
અર્ણુ રેણુમાં ખુશાલિ સ્વર્ગની ખિલાવે,
નેત્ર શાંતિ છાંટી લાખ કલેશને લપાવે;
'ભો' ઉચારિ ભો તમામ ભેદનારી ભામા,
માતૃદેવિ આયની હે કામધેનુ કામા.

૪
પાપિશ્વર, પાળનારિ હે ત્રિવેણિ ત્હારો,
જે જીવે કયો ન લાપ નર્કી તે નહારો;
રક્ષવા તેને ન ખંત ધારિ ખર્ચિ પાછ,
વ્યર્થ તેણે વિશ્વ મધ્ય મેળવી વડાઈ
કવિ ભાઈશંકર વિદ્યારામ પંડિત
વડતાલવાળા.

કીસ્મતને

ફુનીઆતણા દરીયાવમાં,
જુલતું ફરે કીસ્મત કહાં !
આ લોગણું તે લોગણું,
ધાર્યા કરે કીસ્મત કહાં !

દુનીયા અજબ બાબત છે,

શું તું જીએ કીસ્મત અયે !

માયા તણી જન્મજમા,

સપડાવતું કીસ્મત કહાં !

ઝહાર અને તહાર લાણી.

લટકયું ભૂમિ કીસ્મત અયે !

દગલ બાણ તું રમી,

સટકી ગયું કીસ્મત કહાં !

બાણ બધી પ્રપંચની,

ત્યજવી હવે કીસ્મત લલા !

સત્યને શરણે ખરી,

શાંતિ મળે કીસ્મત લલા !

આ લેખ લે અલખજ તણા,

તું લેખલણ કીસ્મત અયે !

હરિ ૐ શાંતિમાં સદા,

આરામ લે કીસ્મત લલા.

હરિમંદીર

ખીઝ

}

હરિરામ.

૨ જીવહયાની લાગણી જાગૃત કરો. ૨

ગગલ કવ્યાલી.

બચાવો આ કતલ થાતા, હજારો જીવ જો મારો.

ધનાદય શેકીયા જાગી, ફરજ પોતાની સંભાળો—

મચી રહી ખડકમાં ભારે, બધી ખીમારી પ્રાણીની;

પશુઓ કયાં જઈ કહેશે ? અમોને આવી ઉગારો—

જુખ્યા તરસ્યાં બહુ રખડે, કરોડો જીવો દુનિયામાં;

કૃપાના સાગરો દ્રષ્ટિ, હયાની કંઈ કરી કારો !—

અવાચક આ પશુ પક્ષી, સરવૃનો જીવ છે સરખો;

સુખી કંઈ તેઓ ને કરવો ! હૃદયમાં લાગણી મારો—

મતો વધ ધર્મના બહાને તપાસી તેને અટકાવો;

લઈ બેઠા અધમ ધંધા, મુકાવો ભાષ હઈ સારો—

કરોડો જીવહિસાનો, નહયો છે હિંદને ભારો;

કરો અટકાવવા યુક્તિ, મુંગાને કયાં સુધી મારો !—

ધોળકા

જી. બી. પવાર.

તો શું ?



સૌંદર્યની ઝાંખી હવે ઘઈ ના થઈ તો શું !
 સૌંદર્યને ચાહું હવે ના ચાહું તો શું !
 સુખો ભલા મેં ભોગવ્યાં, ના ભોગવું તો શું !
 ને દુઃખના દરીઆવમાં ઝુલું હવે તો શું !
 તૂટ્યા ચઢિ જો તાર વીણાના કડું હું શું !
 સંઘાય કે સંઘાય ના પાછા ભલે તો શું !
 મંજુલ મધુર ગીત એ સુષુપ્ત ભલે તો શું !
 ને ગીતના મીઠા રવો સંભળાય ના તે શું !
 મુજ જીવનનું આકાશ હતું નિર્મળ ભલે તો શું !
 ને ચઢિ ઘેરાય આજે દુઃખના વાદળ થકી તો શું !
 મુજ હૃદય રૂપી ઓમમાં ઉગ્યો અંદર તો શું !
 ને ઓપતું અંધાર આજે હૃદયમાં તો શું !
 સુધું મઝવું પુષ્પ એ સુંદર ભલે તો શું !
 ને વાગતાં કાંટા ચંદિ આજે હવે તો શું !
 પીધું અતિ આનંદથી અમૃત ભલે તો શું !
 ને જેર એ કાતીલ બને આજે ભલે તો શું !
 મુજ જીવન નૌકાને જરીયે આંચ ના આવી
 ને આજ એ તોફાનમાં બહુ આઘટે તો શું !
 સુંદર મઝાના સદ હતા, આજે નથી તો શું !
 ને સદ વિના એ હોહલું, ખડકે ચઢ્યું તો શું !
 આખું જીવન જરીયે નહિ રાધે ભલે તો શું !
 ને આજ હું એધાર આંધુએ રડું તો શું !
 જીવું હવે થોડું ઘણું કે નહિ જીવું તો શું !
 કાલે મરું, નહીં મરું આજે મરું તો શું !

—પ્રભુ પ્રાર્થના—

“ વન્દન હેત હરિ!—

વન્દન હેત હરિ!

તારણ, મારણ,

અધમ ઉદ્ધારણ—

વન્દન હેત હરિ!

અહંકાર ઉદ્ધારી મિરાબાઈ તારી,

ગોવરધન તોળ્યો ગીરધારી,

સકળ કળા લુગ્ગ ન્યારી

જાણુ વારી વારી ખાલહારી—

વન્દન હેત હરિ!

સત્ય દેવા

લહારી શેવા

મીઠા મેવા—

વન્દન હેત હરિ!

તરવા દરિયે આશ

શ્રી વર છે અભિલાષ—

વન્દન હેત હરિ!

થાપક, ઉથાપક,

અનિષ્ટ નિવારક—

વન્દન હેત હરિ!

સુન્દર રયામ શરીર,

મોહન સુદ મન્દિર,—

ધૂળવાસી અવિનાશી,

વિહરિ મોરારી—

વન્દન હેત હરિ!

અકળ, અગમ્ય,

કરણી રમ્ય—

વન્દન હેત હરિ!

ભારતનું જયગાન !

તોટક.

(૧)

થઈ જાય હિંદાર વિચાર બધા,
અનુદાર વિચાર ન આવે કદા;
શ્રુતિ મોદ ભરે શુચિ કર્મ કરે;
નવ રત્ન અપૂર્વ ઉમંગ ધરે !
બસ આબસ ફેંકી રસાતળમાં.
પૂરૂષાર્થ કરો જળમાં સ્થળમાં;
જગદીશ્વર જીવન દાન કરે;
જગ ભારતનું જયગાન કરો !

(૨)

સુખનારક સુંદર સાજ ધરે;
હરિ-સન્મુખ લેદ-વિચાર હરે;
કહીને-‘અમે ભારતના સુત છે’-
નવરત્ન મળે બસ એક થયે;
દિગ્ગ વિદ-વિચાર પ્રચાર કરે;
સજી પોતપોતા તણું કાર્ય કરે;
જગદીશ્વર જીવન-દાન કરે;
જગ ભારતનું જયગાન કરો !

રંગુન.

તા. ૧-૮-૧૮

મણીભાઈ રજુછોડછ રેશાઈ.

ત્રીજી જીવદયા પરીષદ.

જીવદયાની ત્રીજી પરીષદ તા. ૨૭ સપ્ટેમ્બરે
એમપાયર થાઇટરમાં મીસીસ એનીએસટના
પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી, જે વેળા ધણી
જાણીતા મુખ્યના અને બેદારગામોના મહારથો
તેમાં જીવદયા માટે પ્રયાસ કરતી સંસ્થાના
પ્રતિનિધિઓએ પંજૂ સારી હાજરી આપી હતી.
રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ મીઠ

હોરનીમિનનું વીવેચન.

અશ્વત્થામાં રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ
મીઠ બી. જી. હોરનીમિને હાજર રહેલાઓને
આવકાર આપતાં આજની પરીષદ બોલાવવાનું
પ્રયોજન સમગ્રજ્યુ હતું અને જણાવ્યું હતું
કે આજે મીસીસ બિસેટ અને પધારી આપ-
ણને આભારી કર્યા છે તેઓએ કેમિસના કામ-

કાનમાં પણ ધણી મહેનત લીધી છે અને તેઓ અને હાજર રહેવાના હોવાથી મારે આ પરીવહ મુલતવી રાખવી પડી હતી.

આનુઓ અને ગૃહસ્થો, આજની પરીવહન નામ જીવદયા પરીવહ એવું છે અને પોતાની દયાથી ઘણા પછી આજે ત્રીજી વખત મળી છે. મી. હોરનીમેને પરીવહની સ્થાપના અને તેને ભરવાનું પ્રયોજન સમગ્રવ્યાપ્ત હતું. આગળ આમતાં તેઓએ જણાવ્યું કે જીવ ઉપર દયા કરવી અને પ્રાણી માનવનું રક્ષણ કરવું એ આપણી ફરજ છે. જનાવરો ઉપર ધણું ધાત-કીપણુ ગુભરવામાં આવે છે. તેઓને જોર જીવમયી ચલાવવામાં આવે છે અને તેમ કરતાં આહુ અવશ્ય માટે તો માર મારવામાં આવે છે. આ બાબત ઉપર લખાણ કરી મારે વધારે વખત લેવો નથી પણ હું કમ્મા જણાવું છું કે આવી પરીવહ ભરવામાં આપણે જીવો તરફ આપણી ફરજ બાજીવની નેહિયે અને તેથી બીજાઓનું દુઃખ દુર કરવું નેહિયે. વળી આ પરીવહના ખાસ બે હેતુઓ છે, એક તો એ કે જનાવરો ઉપર મુજરતું ધાતકીપણુ અટકાવવું, તેઓની માવજત કરવી અને જીવન કરનારાઓને સજ કરાવવી.

બાદ કેટલુંક વીવેચન કરી ફરીથી આવ-કાર આપી મી. હોરનીમેને પ્રમુખને ખાટેની દરખાસ્ત મુક્તા જણાવ્યું કે હું આશા રાખું છું કે આજનું પ્રમુખસ્થાન મીસીસ એનીમે-સેટ લેશે.

આ દરખાસ્તને ટેકા મળતા મીસીસ એસ્ટ પોતાનું સ્થાન લેતાં તેમને તાળીઓના અવાજથી વધારી લેવામાં આવ્યા હતાં.

મીસીસ એનીમેસેટનું વીવેચન.
મીસીસ એસ્ટે જણાવ્યું કે આજનું પ્રમુખસ્થાન મી. જનરાજદાસને અપાવાનું હતું પણ તે પહેલાં મને તે ચેવાને માટે કહે-વામાં આવ્યું હતું.

મારી તબીબત ઠીક નહીં હોવાથી મારાથી અને હાજર રહી શકાશે નહીં તેને માટે શક હતો તેથી આજનું પ્રમુખનું આપણુ મી. જનરાજદાસને તૈયાર કીધું છે.

જીવદયા ઉપર વીવેચન કરતાં મીસીસ એસ્ટે કહ્યું કે જનાવરો અને પક્ષી તથા તેમાંજ પ્રાણીઓની જીવગી ધણી સારી હોય છે. તેઓને જોતાંજ આપણને આનંદ થાય છે. પક્ષીઓના ગીત અને આનંદો અવાજો આપણા કાનને ધણા ગમે છે, હવે જ્યારે આપણામાં સુધારો થયો છે, આપણે આ બધું સમજી શકીએ છીએ તો નાહક જનાવરોને કેમ ત્રાસ આપે. ઘણાકા તરીકે એક ઘોડો હોય તેને આપણે મારી રીતે ચલાવી શકીએ છીએ એક ચાલુકના અવાજથી તેની ગતિમાં વધારો કરી શકીએ. તો પછી તેને મક્કતો અટકાવવાને તેને જલદી ચલાવવાને ચા માટે આપણે તેને ચાલુકથી ફટકાવે? મારી પાસે એક એવી તોફાની ઘોડી હતી કે તેને કોઈ પોતાના કાસુના રાખી શકતું નહતું. હવે એક દીવસ એવું બન્યું કે તે ઘોડીની સાથે હું જતી હતી અને તે રસ્તામાં ચેનના પાટા આગળ અટકી. મેં ધણીજ નમ્રતાથી તેને ખસેડી અને મારા માથાળુ ઘાંટની અસર સારી થઈ. આપણે જેમ આપણા બાઈ બાંડ તરફ માથાળુ મથાળે તેમ જનાવરો તરફ ચલુ નેહિયે જીવદયાનો હેતુ ખાસ કરીને હોડ કામમાં અને જોતોમા જોવામાં આવે છે અને તેમના સાહીત્ય જેવી જાતના વખાણ બીજી કેટલીક જગ્યાએ પણ નેહિયામાં આવે છે. એ પ્રમાણે જોલતાં પ્રમુખે પશ્ચિમ તરફ જીવદયાનો કેવો મુદો હોય છે તેની સમજ આપી હતી. બાદ વડુ વીવેચન કરતાં મીમીસ એસ્ટે પરીવહના પ્રમુખનો રટાફ મી. જનરાજદાસને અરપણ કર્યો હતો.

સી. જનરાજદાસનું પ્રમુખ તરીકેનું બાપણ જીવદશાના દરવાયલા દર્શિ કોણ માટે સારા ખ્યાલ આપનાર હોવાથી અમે ગુજરાતીમાં જુદું પ્રકટ કર્યું છે, જાણવા ઇચ્છનારને મંગાવી લેવા વિનંતિ છે.

પરીપદના ઠરાવો.

પ્રમુખે તે પછી એવી મતઘષ્ટનો ઠરાવ રજૂ કર્યો હતો કે, આ પરીપદ નામદાર શહે-નશાદ પાંચેમા જ્યોર્જના તરફ વફાદારી બતાવે છે અને જે સ્ત્રીશ સભ્યને દાલના મદાન મુદ્દમાં ઉતરવાની ફરજ પડી છે તેમાં ફતેહ હાથે છે.

ખીજે ઠરાવ જનાવરો ઉપર ગુજરાતમાં આવતાં ધાતકીપણું સંબંધી હતો અને તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે રેલ્વે ટ્રેન, રેડીયો, કલકબાનું, વ્યવહાર વીજેરેમાં અવાચક અને અરક્ષક જનાવરો તથા પરીપદો ઉપર જે ધાતકીપણું ગુજરાતમાં આવે છે તેથી આ પરીપદ પોતાની દીલગીરી જાહેર કરે છે અને દયાવંત પુરેષો જીવદશાનો મુદો ફેલાવશે એવી આશા રાખે છે. આ ઠરાવ મીં સેવદ હુસેન સુક્વાના દ્વારા પચ તેઓને ૧૦૪ દીપ્તિ નેટ્રો મખત તાવ આવવાથી તેઓ પરીપદમાં આવી શક્યા નહોતા તેથી પ્રમુખે આ ઠરાવ રજૂ કર્યો હતો અને તેને રેક મળતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

દીલ્લીના જાજીતા બેરીસ્ટર મીં અસદ અલીની દરખાસ્ત અને ઝોનરેજલ મીં કાસુબ હક બેરીસ્ટરના રેકાથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે જનાવરો ઉપર ગુજરાત ધાતકીપણું અટકાવનારા કાયદામાં સરકારે સુધારો કરીને આ કાયદો રખત ફેસન વીજેરેમાં જનાવરો ઉપર પાનકીપણું અટકાવનારો જનાવરો જોઈએ.

મીં ચકરતીની દરખાસ્ત અને મીં મદાધર પ્રસાદના રેકાથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પરીપદ એવા અબીપ્રાયની છે કે જે જનાવરો પોતાનો વખત પુરો કર્યા પછી દુધ આપતાં ગાય થાય તેવાં પાંજરા પોશ જેવી સંસ્થાઓમાં માત્ર જુદા પદમાં લઈને રાખવા જોઈએ.

મીં જોહીગીર જે. વીમી દલાલની દરખાસ્તથી અને મીં વલ્લભાસ તથા પંડીત ફતેહ ચંદ જનાના રેકાથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પરીપદમાં સાદાર કરતાં વેજીટેરીયન ખોરાક જે વધારે તંદુરસ્તીવાળો અને દીંસા વગરનો છે તેવો ખોરાક મનુષ્ય જાતને માટે વાપરવા વીનંતી કરે છે કે જેથી અવાચક પ્રાણીઓનો નાશ થતો અટકે.

મીં ખી. ડે. લાહીરીની દરખાસ્તથી અને મીં મીસ. એચ. જાગવાલાના રેકાથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે લખણીખાતા ના સત્તાગણ્યોને આ પરીપદ મજબુત બંસા મળ્યું કરે છે કે રકુલમાં શીખવા છાત્રા અને છાત્રીઓને સુખાકારી જાગવાનું જીવદશાનું શીક્ષણ આપવું કારણકે તેઓના કુમળાં મખતે પ્રખત ઉમરના મનુષ્યો કરતાં કુમળાં અને પતીત હોય છે જેથી તેમના ઉપર તેની સારી અસર થાય છે.

છેવટે પ્રમુખની દરખાસ્તથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પરીપદ જનાવરો ને ચરવા માટે સરકારને રાખરજવાડા અને જાગીરદારોને એવી વીનંતી કરે છે કે દરેક ગામ અને ગામડાંઓમાં ટોરોને ચરવાને જોઈનાં ખેતરો જનાવવાં.

આ પરીપદની બેઠક બીજે દિવસે ૧૧ વાગ્યા ઉપર મુક્તવંચી રહી હતી.

જીવદશા પરીપદનું બીજા દીવસનું કામલાજ મધ પરમ દીને બપોર પછી બે વાગે મીં

જીવરાજદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ 'પાણી' શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું:—

પ્રમુખે શરૂઆતમાં જણાવ્યું કે નેકે આજે હાજર રહેલા ગ્રહસ્થાની મંખ્યા ઓછી છે તો પણ હવે મારે આવતું કામ શરૂ કરવું પડશે. કારણ કે આવતું કામ ધણું જ મોટું છે અને આપણે તેને આજે પુરું કરવાનું છે.

ત્યાર બાદ શરૂઆતમાં એક બે ગાયનો ગાવામાં આવ્યા હતા જે દરમિયાન રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ મી. બી. ડી. હોરનીમેન આવી પહોંચવાથી તેઓને તાળીઓના અવાજથી વધારી લેવામાં આવ્યા હતા.

હીદ દેવીને જોડતો ભોગ.

મી. હરજીવન કે. મહેતાએ ઠરાવની દરખાસ્ત મુકતા જણાવ્યું કે મારે જે ઠરાવ રજૂ કરવાનો છે તેમાં શંકાસ્પદ અને ગોરવામી મદારાજોએ પણ વધ બંધ કરાવ્યો છે તેઓનો આભાર માનવાનો છે. મારું કહેવાનું એ છે કે ને આચાર્યોએ આ પ્રમાણે કંઈ હોય તો તેઓએ પોતાની ફરજ જાળવી છે. આચાર્યપદ લેવું અને તેની જવાબદારી ઊભી રીતે નહોતું કામ નથી. મારા ઠરાવમાં જે રાજ જાણાઓએ પણ વધ બંધ કરાવ્યો છે તેજે તો પણ આભાર માનવામાં આવ્યો છે. ગામની ફરજ એ છે કે તેણે પોતાની હકીકત હેઠળના પ્રાણીઓને રક્ષણ કરવું, બચાવ કરવું નહીં. તેને ખોટા રાજ્યોને રાજ્યસ્થાન કરાવવાનું મહેલું હોય છે, જેમ પ્રજાનું રાજ રક્ષણ કરે છે તેમજ પણ પ્રાણીઓનું પણ રક્ષણ કરવું જોઈએ. જતા પણ આજે આપણે આ ઠરાવ કરવો પડે છે. કારણ કે કેટલાક રાજ્યો પોતાના રાજ્યમાં પણ પક્ષીનું રક્ષણ કરવાને બદલે બચાવ કરે છે અને તેઓ પોતાની ફરજે ભૂલી ગયા છે.

ધર્મના નેતાઓને પણ પણ વધ બંધ

કરવાની આપણે આજે જ કરીએ છીએ, ધર્મ નેતાએ પણ વધ બંધ કરાવે તો સહેલું કામ નથી. દેવી પશુપક્ષીનો ભોગ આપવાથી પર્સદ થાય એવું જેઓ માને છે તેઓની આખતમાં મોટી ભૂલ છે. ખરા સ્વાભાવિકા માણસ કોઈને ત્રાસ આપવાનું સહન કરી શકે તો દેવીઓ જેઓમાં દયાનું ખાસ સ્વરૂપ હોય છે તે શું તેવો ભોગ સ્વીકારશે? મનુષ્ય જાતીના હૃદયમાં દેવી દવારે રહેલી છે, અને ચેતનરૂપે રહેલી છે તો દેવી શું પ્રાણીઓનો બલકે પોતાનાં છોકરાંઓનો ભોગ લે તે આપણે માની શકીશું? નહીં તે દેવી કદી ભોગ લેજ નહીં.

આપણા શરીરની અંદર પણ અવગુણો છે અને તેમાંનો એક પશુનો ભોગ આપવાનો છે. શાસ્ત્રમાં ભોગ આપવા સંબંધી જે લખ્યું છે તે ખરા પશુનો નહીં પણ અવગુણ રૂપી જે બીજા આપણામાં રહેલું છે, તેનો ભોગ આપવા સંબંધી લખ્યું છે. આવા અવગુણો દહાડી નાખવાથી જ દેવી પર્સદ થાય છે. હવે પાકાનો કેમ ભોગ અપાય છે તેમાં એ છે કે આપણા શરીરમાં જે હું રૂપી અભીમાન છે તેને પાકાશૂંઈ ગમીને ભોગ આપવાનો છે તે ખરા પાકાનો છે.

આ વીળવ ઉપર વક્તાએ લંડાણથી વીરેચન કરતા જણાવ્યું કે હીદ દેવી એ મોટી માતા છે અને તેને પણ આપણે એકદમ પશુનો છે અને તેનો ભોગ આપતા આપણી જે વધારાની ટેવો છે અને રૂચન અને કલ્પને કારણે મુઠ્ઠી તેને ભોગ ગાળી આપણે હીદ છીએ એવું જણાવવું અને તેથીજ આપણે હીદ દેવીને પર્સદ કરી શકીશું. આટલું બોલી વક્તાએ ઠરાવ રજૂ કર્યો હતો, જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ પરીપદ શ્રીમંત શંકરચાર્ય, ગોરવામી મદારાજ અને બીજા ધાર્મિક નેતાઓ કે જેઓએ શાસ્ત્રને આધારે

ધર્મને નામે થતો પણ વધ અટકાવો છે તેઓનો અને જે રાજ રજવાડાઓએ પણ પોતાના ગજવામાં પણ વધ અટકાવો છે. તેઓનો ઉપકાર માને છે, અને આજ રાખે છે કે ઉપરોક્ત નેતાઓ પોતાના અગ્રિમીઓને આવાં કામ કરતાં અટકાવશે.

આ હરાવને ટેકો આપતાં ચાંચડે મદદ રાજ તથા લાલા રાખામોદન બ્રોકુજીએ મરાઠી અને દિલીમાં આપણ કરતાં ટેકો આપ્યો હતો; જે સમા આગળ રજુ કરતાં સરવાળાગતે પસાર થયો હતો.

જાનવરોની જાતન લેવાની લલામણ કરનારો ઠરાવ.

ત્યાર બાદ પ્રમુખે નીચેના હરાવ રજુ કર્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ પરીપદ હાંદના પ્રાણીઓમાં જે રોગો થાય છે તેની સામે તેના માલિકો ચોખ્ખા ઇલાજ લઈને પ્રાણીઓની સારી માવજત રાખવાની વીનંતી કરે છે, અને જાનવરો સારાં થાય ત્યાં સુધી હોસ્પિટલમાં રાખવાં એ સારું અને ચોખ્ખું ધારે છે.

હરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

દુધાળી ગાયોનો વધ નાહી કરવા માટેનો ઠરાવ.

મીંઝ મનુસુમેદારે દરખાસ્ત ગુફી કે આ પરીપદના થત પ્રમાણે દુધાળી ગાયો અને તેનાં બચ્ચાંઓનો વધ ન થાય તેને માટે સરકારો કાયદો કઢાવી આપવધતો અટકાવ કરવો નોંધ્યો.

આ પ્રમાણે થવાથી ગાયોનો ઘટાડો અને દુધની ગોંધાસી થાય છે.

ગાયો અને પણ વધ સંબંધી મીંઝ મનુસુમેદારે લંબાવુથી વીવેચન કર્યું હતું.

મીંઝ મનુસુમેદારની દરખાસ્તને મીંઝ મુદ-રરાવ તથા મીંઝ ગાંધી તરફથી ટેકો મળતા ઉપરો હરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

દુધાળી ગાયોની નીકાશ અટકાવવાનો આગ્રહ.

પ્રમુખની દરખાસ્તથી એવો હરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે હાંદમાંથી જે દુધાળી ધોરોની નીકાશ દરવામાં આવે છે અને તેથી દેશને પોતાના ઉત્તમ ધોરોને શમાવવાં પડે છે તેને માટે આ પરીપદ નામેદાર સરકારને અને દેશી રામજોને વીનંતી કરે છે કે આ ધોરોની નીકાશ અટકાવવી નોંધ્યો અને જેમ લોકોએ જાણે છે તેજ પધતી ઉપર ધોરોને પણ ઉછેરના નોંધ્યો.

વીધવા આશ્રમ સ્થાપવાની મુચના.

મીંઝ એન. વી. વીભાડરે એવા હરાવની દરખાસ્ત ગુફી કે આ પરીપદ અમલદારો અને જાહેર પ્રજાને જોઈ પગારવાળા નોકરોનું દુઃખ અને ધરેણાંવાળાં હાકરાંઓના ખુન કરવામાં આવે છે તેને અટકાવાનાં પગલાં લેવાં અને હાંદ કોમમાં ખાસ કરીને વીધવાઓ તથા નીરાધાર માટે એક આશ્રમ સ્થાપવા વીનંતી કરે છે.

મીંઝ લામશાંકરે આ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે જ્યારે બીજા પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવાની દરજ બળવવાને જોલવામાં આવે છે ત્યારે મનુષ્યપીત્ત પ્રાણીઓને દા-હારી વેડતી પડે છે તેઓની સ્થિતિની વીચાર કરવામાં આવતો નથી. નીરાળના મહેતાજીઓને પેટ પુરવો પગાર પણ મળતો નથી તો પછી તેઓ પોતાના કુટુંબનું પુરું કરી રીતે કરી શકે? કેટલાક લોકોને મહેતાજીઓના હીસાળ હોતો નથી અને તેના સંબંધમાં મને તેમ જોલવામાં આવે છે. અહરો સેંકડે સાંદ જેટલાં મહેતાજીઓને લુપ્ત થશે વેડવો પડે છે અને પોતાનું પુરું પણ કરી નહીં ચકાવે તેઓની જાંદગી ખંલાસ થાય છે. દેશની, પ્રાણીઓની અને જાનવરોની સ્થિતિને

વીચાર કરવામાં આવે તો મહેતાજીએનો વીચાર કેમ કરવામાં ન આવે? તેઓને સખત કામ કરવાનું છે અને ખીજી પશુ ફરજ બળવવાની હોય છે.

આ બાબત ઉપર મીંઠ લામણકરે વીવેચન કર્યા બાદ મીંઠ બાણેદ દોરમસજી દાદાબાનજીએ દરખાસ્ત ને ટેકો આપતાં જણાવ્યું હતું કે નીસાળના માત્રોની અને મહેતાજીએની રક્ષતી ખરેખર દુઃખદાયક છે એ વાત મહાકાણ સપાજી સહે છે. નાના પગારના માણસોને મોટા જોખમ બરેલા કામ ઉપર મોકલવામાં આવે છે. હવે બાળલગન સંબંધી જોસતાં મારે જણાવવું જોઈએ છે કે જુના વખતમાં જ્યારે રાજાઓ તરફથી જીલ્લમ કરવામાં આવતો હતો ત્યારે નહાનપણથી હોડારાઓનાં લગન કરવામાં આવતાં હતાં. હવે જ્યારે આવી જાતનો જીલ્લમ નથી તો પછી બાળલગનથી કાપડો શું છે? કન્યાવીક્રમના સંબંધમાં જોસતા મીંઠ માસ્ટરે જણાવ્યું કે કન્યા-વીક્રમનો રીવાજ અમારી કામમાં પશુ હવે આવ્યો ગયો છે તો તેને જેન બને તેમ જલ-દાસી કહાડી નાખવો જોઈએ. આખા હીંદમાં આવેલ રીવાજ દાખલ થયો છે અને તેને કાઢી પશુ રીને નાખુદ કરવો જોઈએ લગનને માટે એક વેપાર જેવું પણ રહ્યું છે અને તેને માટે મરમરે કન્યાવીક્રમ પશુ અટકાવવાનો કાપડો કદાવો જોઈએ. બાદ મીંઠ માસ્ટરે જણાવ્યું કે રીવાજનું તથા વીક્રમજીનો સ્વીકારીતું વીવેચન કર્યું હતું.

બાદ કરાવ પસાર થયો હતો.

પાંચરાપોણમાં થવા જોઈતા મુકારા.

મીંઠ લામણ ડી. જલેદીની દરખાસ્ત અને મીંઠ જાનલાણ પી. નાજુવડીના ટેકાથી એવો કરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પરીવા જીવદવાનો મુદ્દો માથેતીને જે પાંચ-

પોણે સ્થાપવામાં આવી છે તેમાં જનવરો માટે તખીમી સારવારની જરૂર, માણસોની બેદરકારીથી થતું તુકશાન, જનાવરોને માટે જોષ્ઠવાસ્તવેક્ષા વીગેરેની જે જરૂરીયાતો છે તેના સંબંધી ધ્યાન ખેંચવા માંગે છે અને જે પાંચરાપોણમાં પુરતું નાણું હોય તેના અમલદારોને જનાવરોને દાખલ કરવાને જે પક્ષસા લેવામાં આવે છે અને જેના માલિકો તે જનાવરોનું પેપણ ન કરી શકતા. હોય તેવાને દાખલ કરવાની જે હી લેવામાં આવે છે તેને કહાડી નાખવાની બસામણ કરે છે.

રખડતા કુતરાઓને કેવામાં આવતું હોય.

મી. આર. વેંકટરાયની દરખાસ્ત અને મી. લાલનના ટેકાથી એવો કરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પરીવદ રખડતા કુતરાઓને હોર આપી અને તેરીજ રીતે લેથકથે-ગરથી મારી નાખવામાં આવે છે તેની સામે સખત વાંધો ઉઠાવે છે, અને એવો અબીધાય ધરાવે છે કે પોલીસ અને મ્યુનીસીપલ સત્તાવાળાઓ જે રખડતા કુતરાઓને પકડે તેને મલાનનને કે પાંચરાપોણના સત્તાવાળાઓને દવાલે સોંપી દેવા જોઈએ કે જેથી ધાર્મિક લાગણી દુષ્પાવાનો સંભાવ ન રહે.

રેલવેમાં પડતી હાડમારીઓ.

મી. એસ. એસ. મહેતાના ટેકાથી એવો કરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પરીવદ ત્રીજા વર્ગના રેલવેના ઉતારાઓ કે જેની રેલવેને પુરતી આવક છે તેની હાડમારી અને અગત્ય રેલવેના સત્તાવાળાની નજર આગળ લાવે છે, અને રેલવેના ડબ્બામાં ગીરદી મુસાફરોને સુખ સાંતીની અગત્ય, વીગેરે માટે રેલવે સત્તાવાળાઓનું ધ્યાન ખેંચે છે.

વેચાતું ખરાબ દુધ.

બાદ પુરાં પાડવામાં આવતા ખરાબ દુધને રૂબરૂ દોરારાઓનું મરમુ પ્રમાણ મોટું આવે

જે તે અટકાવવા માટે મુખજાતીના નીચમ ઉપર ડેરીઓ સ્થાપવાનો આશય કરનારો દરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રમુખનો આભાર.

પરીવદના પ્રમુખનો આભાર માનતા મી. હોરનીમેને જણાવ્યું કે આજ રોજ આપણી કોન્ફરન્સનું કામકાજ ખલાસ થાય તે પહેલાં આપણે પ્રમુખનો આભાર માનવો જોઈએ. જીવ હયાતું આ ફંડ મીં લાભમાં કરે અને તેના સાધાઓએ પોતાને દરતે ધણા વરસોથી ચલાવ્યું છે પણ હવે રકમ વધવાથી આ ફંડની એક એસોસીએશન સ્થાપી તેને હુમેનીટી-યન લીગ બનાવવાની છે. આ ૧૮માં ધણા પ્રદર્યોએ નાણાં ભર્યાં છે અને જે ડેક્રીમેંટોએ હાજરી આપી છે તે જોતાં દરેક વર્ગ અગ્રે માણુમ પડે છે. આ લીગમાં જોડાવા માટે રૂ. ૧૦૦૦ ભરવાથી જીવંતી સુધીના સમાવેશ અને રૂ. ૫૦૦ ભરવાથી પેશન થઈ ચકાવ છે તેમજ સમાસદોને માટે પણ નીચમીત લવાજમ નહીં કરેલું છે અને તેના સંગ્રહી કામગીરીમાં વેચવામાં આવ્યાં છે જે વંચિતોએ જામી જામર પડશે.

હવે એક બીજી વાત એ કહેવાની છે કે આપણા સઘના વીચારને પણ મહત્તા ન આવે પણ ભાવ જીવદયાના કોટલાક વીચારો જે માણુઓમાં દોષ તેઓને આવી પરીવ-

દોમાં જોલાવવાનો અને વંચિત જાણી નથી. હવે જે પ્રદર્યોએ આ પરીવદમાં પધારવાની તરફી લીધી છે તેઓને તેમજ કારભારીઓએ એને વેલન્ટીયરોનો હું આભાર માનું છું.

છાટે હું પ્રમુખનો એક વખત આભાર માનું છું.

આદ પ્રમુખના આભારની દરખાસ્તને ટેકા મળતાં સમસ્ત સભાએ પ્રમુખનો આભાર માનવા બાદ પ્રમુખે હુંમાં વીવેચન કરતાં જણાવ્યું હતું કે આપણું આ કર્તવ્ય એક સામાન્ય છે અને તેમાં દરેક ધરમનો સમાવેશ થાય છે. હું આ બાબતમાં મીં હોરનીમેનના વીચારને મળતો થાય છે અને દરેક ધરમના માણુઓ આ એક સામાન્ય પક્ષેદોરમ ઉપર આવી જીવદયા પર વીવેચન કરે અને જે એએ બાબત કરતાં છે તેથી હું ખુબી થયો છું અને આશા રાખું છું કે જાગીરમાં આના કરતાં પણ મોટી પરીવદો આ બાબતમાં ભરવામાં આવશે. હા કરી એવું ધરમમાં કર્યું છે જે પ્રમાણે બોલાતાં પ્રમુખે દરેક ધરમના તત્વોની સમજણ આપી હતી.

આદ પ્રમુખે પરીવદ ફોટોકમ્પ રીને પુરી થઈ તેથી સરવેનો આભાર માન્યો હતો અને પ્રમુખને હારતોરા વધા મીં બી. જી. હોર-નીમેન વગેરેને હારતોરા આપવા પડી પરીવદ ખલાસ થઈ હતી.

(ફરી છપાવી જ્ઞાન ફેલાવવાની ક્ષયા કરશે.)

હીંદુસ્થાનમાં બાળકોનાં ખુનો !

તે કેમ અટકે ?

ધરેણાં માટે ખુનો !

તા. ૨૮-૮-૧૯૧૮ના 'પ્રબોધ' માં જણાવ્યા પ્રમાણે જલ્દયામ તાલુકામાં આવેલા જોરનર ગામમાં ગંડ નામના ૬ વરસના દેક

જાને અષ્ટદશ દોડી નામના ઘખમે તેનાં ધરેણાંની ખાતર મારી નાંખ્યો હતો. અને તે યુનાઈ માટે તેને જનમદેશ નીકાલની સજા થઈ છે.

“નાનારો નાલીમ પટેલને ફરીવાર કરતાં : કારોજ ફરી પુરી હતી”.

જેવી છુટાપછુટા ધનાવતી પ્રજાને આવે. ફરજિયાત કાયદો તે તેની સ્વતંત્રતા હુલવી લેવા જેવું જ છે.

અમેરીકાના કેટલાંક પ્રગણાઓમાં, કેટલાંક લોકોએ પોતાના છોકરાને શીતળા નહિ કઢાવ, વધારે લીધે, નીશાળમાં દાખલ નહિ કરેલાં હોવાથી હેલોહાર કરી મુશ્કેલી છે પણ એવો છુટો છવાયો અસંતોષ કાંઈ એવા નાસદાયક ફરજિયાત કાયદાને નાશુદ કરવા સમર્થ નથી.

ત્યારે હવે શીતળાથી ઘણાં નહિ સાંભળેલા દરદો થાય છે એ સિદ્ધ થઈ ચુક્યું છે, અને તેથી કેટલું મરણ પ્રમાણ વધી ગયું છે એનું મ્હે લીરટ કહ્યું છે. આવાં કારણથી માન્યા પોતાનાં છોકરાંને શીતળા કાઢવાં ન દે અને શિક્ષા થાય તેપણ મહન કરે તે ખેલું ન્હા.

તે સુવિખ્યાત કાકટર વળી વિશેષમાં કહે છે કે. આ ઘાતથી શીતળાનું મુળ તો પૈસાને ક્ષોભ છે. અને પૈસામાં માન, મરતમો, મોજ શોખ છતાં સર્વસ્વ સમાવડું છે માટે એવો પૈસો જે મળતો હોય તો શીતળા કાઢવામાં કાકટરો પણ લાગ્યેલા અને લોકોની સ્વતંત્ર હક પર નાપ મારે. અને શીતળા કઢાવવાથી અમુક લાભો બતાવી ફરજિયાત કાયદો ધકાવે. પૈસાના કારણથી વેદના ધર્માર્થોએ શીતળાનો કાયદો ફરજિયાત કરાવ્યો અને મોટી આશાઓ આપી, પણ ખરું જાણ કશું આવ્યું નહિ. એટલાં માટે વીચારી, લખી બોલી, અને સતત મ્હેનત કરી તે ફરજિયાત કાયદો નાશુદ કરાવવો જોઈએ.

અમૃત સમાન પશ્ય સેવનની પણ કંઈ પરવા છે ?

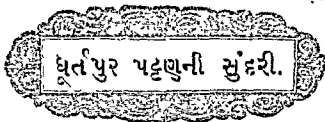
[સાદગુણાતુરાગી મુનિશ્રી કપૂરવિજયજી]

શરીર જ્યારે રોગ ગ્રસ્ત થઈ પરવશ બને છે અને અસ્વાસ્થ્ય થઈ મનમાં બેચેની પથરાય છે ત્યારે ને ત્યારે જ આરોગ્ય પણની ખરી કિંમત સમજાય છે. સ્વચ્છતાથી મુગ્ધ થવો પ્રકૃતિ વિરુદ્ધ રોગ ઉપજાવે એવાં ખાન-પાનાદિક સેવે છે, અને કંઈ વખત તો કેવળ ખીન જરૂરી અને પ્રમાણ વગરના ભોગ નિવાસમાં પડી બચાવે રોગોમાં સપડાઈ જાય છે એટલું જ નહિ પણ તે હદ વગરની ખૂટી આહારો તેમનાં સંતાનોને વારસામાં પણ આપતા જાય છે. શરીર એ ધર્મ બચાવે સંધવાને એક અવગ્ય માધન રૂપ છે. 'અને જો તે સુખવસ્થિત એટલે ખોડ ખાંપણ વગરનું' અને નીરાંમિલું હોય તો તે વડે કુદાળ માથુગો ધારે તે કાર્ય કરી શકે છે. તેને સુખવસ્થિત અને ગતિમાન રાખવા માટે માનો પેત ખાનપાનાદિકની ખાસ જરૂર પડે છે. પરંતુ જો તે પ્રકૃતિને શરૂકે ૧ રૂપ રૂપ હોય તો તે

શરીરમાં અનેક કાર્મવસ જે કંઈ સીધતા આવવા પામે છે તેને નિવારી નથી શક્તિ ઉપજાવીને ટકાવી રાખે છે. તાત્પર્ય કે શરીરને ટકાવી રાખવા જે આવશ્યકીય તત્વની જરૂર હોય તેવાજ તત્વ આપવાથી તે સુખે ટકી શકે છે. પરંતુ આ અતિ અગત્યની બાબતમાં બહુજ ઉપેક્ષા કરવામાં આવે છે. તેવું માહું પરિણામ વખત જતાં થવને પોતાને જ ભોગ-વતું પડે છે. વિદ્યા અભ્યાસ કરનારાંએ જો તે અખંડ પ્રવ્રણાર્થ પાળતું જ નોંધે. કોઈ પણ જાતનાં માદક ખાનપાનથી તો જો સાવ ખરેખર રહેવું જોઈએ. હોમ મનુષ્ય, આંગની સોપારી અને બાકિ ખાસ નિકારી પદાર્થો તો તજવા જોઈએ. અને જેથી મગજ તર રહે એવી સાલિક વસ્તુનું જ મનસરજ સેવન કરવું જોઈએ. આજકાલ ચેગ્ય નિયમ પાલનના અભાવે વિદ્યાર્થી વર્ગ પણ એક રોગથી રીંગોળો દુઃખી થતો દેખાય છે. સ્વચ્છ ધર્મ

પાણી અને ખુલ્લા પ્રકાશ ઉપરાંત સારી રીતે કસાય એવી અને એટલી અંગ કસરત સાથે હલકા (light) પણ સાત્વિક ખોરાકની જરૂર સરીતું સ્વાસ્થ્ય સાચવી રાખવા ખાસ ઉપયોગી છે. તે તરફ જેટલી જેટલી ઉપેક્ષા તેટલી તેટલી સરીતું દાનિ, પીંચુ વીર્ય સંરક્ષક થાય અને તેનો સાશમાં સારો ઉપયોગ થાય એવાં સ્થાનમાં એવી સોજતમાં અને એવાજ ગિન્ત

વનમાં રહેવું જોઈએ. મૂળ-પાચો મજબૂત નાંખી શકાય તોજ તે ઉપર જેવી રળીયામણી અને કલ્યાણકારી મત પ્રતિષ્ઠા યા ચારિત્ર્યથી ઇમારત ચતુરી હોય તેવી સુખેથી ચણી રાખાય છે. અને તેમાં નિવાસ કરનારાઓ પોતાની નિરોગિલી પ્રજા સહિત ઉત્તમ પ્રકારનો આનંદ મેળવી શકે છે. તેમજ અન્ય બધુંએતે તેમજ બહેનોને ખાસ અતુકરણ કરવા યોગ્ય પણ ખતે છે. ઇતિહાસ



લેખક—મુનિશ્રી માણેક મુનિશ.

(ગતાંકથી શેષ)

મનોહરે કહ્યું ને વાતો સાંભળવી હોય તો જરા છાતી ઉપરથી દૂર યા. મને શ્વાસ લેવા દે. સ્ત્રીએ નીચે ઉતરી કહ્યું બોલ ! કમળાવંતીની કથા કહે.

મનોહરે કહ્યું સુરજપુરમાં મિત્રસેન રાજની રાણી કમળાવંતી પતિ પરાયણ અને ધર્મમાં રૂક્ત હોવાથી રાજાને ધણી ખારી હતી અને ધણી ગ્રેમ હોવાથી એક બીજાને યજ્ઞ કહેવામાં હરકત નહોતી. રાજાને એક મંત્રવાદીએ એક મંત્ર આપેલો તે મંત્ર બ્રહ્મવાદી પશુપક્ષીની બાળા પોતે સમજી શકતો અને ગમે ત્યારે આનંદમાં બેસી પશુપક્ષીની વાતો સાંભળતો હતો. એક સમયે પતિ પત્ની વાતો કરતાં રાજાને બોલોતું હસવું આવ્યું તેથી રાણીને ક્રોધ ચડ્યો અને પૂછ્યું કે ત્રિના કારણ હસવું શા માટે આવ્યું મારી શી સુખાધિ દેખી કે તું મને હસે છે !

પછી શું થયું એમ ત્યારે સુંદરીએ પૂછ્યું ત્યારે મનોહરે કહ્યું કે હવે હું કહેવા

ચાહતો નથી જેવી કમળાવંતી હકીલી છે તેવી તું છે માટે તું મારી છાતી અને સર્વત્ર રેશમની દોરી વડે બાંધી અને શ્વાસ પણ લેવા દેતા નથી ! શા માટે છવનો રાણી દુઃખ દે છે સીધામરીને આદુખનો અંત લાવ !

સુંદરી વાર્તાની આકર્ષક હોવાથી તેના બંધ હીલા કરી કહ્યું કે લે ! હવે મેં હક છોડી દીધી છે માટે કથા કહે, ત્યારે મનોહરે બોલ્યો.

કમળાવંતીની હક દેખી રાજાએ કહ્યું વાત સાંભળવામાં ને લાભ હોય તો તારાથી શુભ કશું નથી પણ એમાં તને હિતને બદલે નુકશાન છે માટે મને કથા દર અને વાન ન સાંભળ.

સ્ત્રી હક પ્રમળ હોવાથી ચકલા ચકલીની વાત કહી કે ને આ સામેના ઝાડ ઉપર ચઢી બેઠી છે તે બીજા ચકલાને પ્રાર્થના કરે છે કે તું મને સ્ત્રી તરીકે કશુંપ કર ત્યારે ચકલા કહે છે કે હું પરત્વીના સંગને પાપ માતું છું છું સીધ દૂર યા, અને મારી ચંકલી

આરી પહેલે તે પહેલાં તું અહીંથી ચાલી જા. તારા પતિમાં તું સંતોષ માન. પરત્વેની પાપ ધણું છે. પરમયગે આપણે પાપ કરીને પશીપાણું પામ્યાં છીએ. આપણા ઉપર દુષ્ટો તીર કાઢે છે. આપણા પાપ દરે છે વિના કાંઈ આપણો શિકાર કરે છે, તેથી તથા આપણે બીજાં ધણાં સુદગ જાતુને મારી નવાં નવાં પાપ બાંધીએ છીએ માટે હવે કાંઈક પાપ જોઈએ થાય માટે મેં મારા શુર પામે થોડા દિવસ ઉપર નિયમ લીધો છે માટે તું હવેથી એવી ગાંધી પ્રાર્થના છોડીને ત્હારા પતિમાં સંતોષ માનજે તેની મેરાથી તારું દૃષ્ટાણ થશે, જાતુને મારીશ નહીં વનસ્પતિ ઉપર જીવન ગુજારજે છતાં પણ તે ચકલીએ હક ન છોડી તેવામાં તેની ચકલી આવી પહેલો છે અને બને ચકલીઓ પરસ્પર પતિ પસંદગી માટે લડી પ્રાણ ગુમાવે છે.

પાછો મનોહર ચૂપ થયો ત્યારે સુદરીએ પૂછ્યું કે શા માટે વાર્તા આગળ ચલાવતો નથી કમળાવંતીની મુખાંધ કહી દે મનોહરે કહ્યું જ્યાં વિશ્વાસ નથી ત્યાં વાર્તા ન કહેવાય મારા પ્રાણ જાગ અને તારે વાર્તા સાંભળવાનો રસ છે, જો વિશ્વાસ ન હોય તો બાંધેલા રાખતને બદલે પ્રાણ છા લેતી નર્ધી અને તારા ધનનો લોભ પૂરો હાં કરતી નર્ધી કે પાછો બીજો કાઈ ગાળુસ તારો બાપ દસાવી લાવે તો જૂટવા કામ લાગે પરંતુ સુદરીને તે વાર્તામાં રસ હોનાથી બંધન વધારે લીંગ કરી વાર્તા સાંભળવા લાગી.

મનોહરે કહ્યું કે જ્યારે રોજ એ આ વાત કહી ત્યારે કમળાવંતીએ કહ્યું કે ચકલી ચકલી આવી વાનો કરા શકે તે વાત અશક્ય છે. આ તો વાત મને સમજાવવા માટે બનાવી કહી છે માટે એની ખાતરી કરવા માટે મને પમાણ આપ અને જે મંત્રગીત નિધાથી

તેમની વાતો તું સમજી શકતો હોય તે મંત્ર મને શીખવ એટલે મારી ખાતરી થાય.

રાત્રીને આ મંત્ર શીખવવાની શક્તિ નહોતી અને રાત્રી પોતાની ઠક ઘોડાની નહોતી તેથી ક્યેસ મરાડવા માટે રાત્રીએ કહ્યું કે નિવિઠ શક્તિઓ સર્વને શીખવા માગતી નથી માટે તારી દડેથી કાતો તાગ અને કાતો મારા થાણુ જશે માટે તું દહ છોડી પોતાની પુણ્ય શક્તિ વધાર કે તને તેથી કોઈક વખત શિખવનારો મળી જાય રાત્રીએ હક ન છોડી ત્યારે મળ્યો થાકી ને એક વખત ગણીને સીપાઇઓ પાસે બંધાવીને જંગલમાં મોકલવાની દીધી.

મનોહરે આટલી વાત કહી એકદમ પોતાનું શરીર સ્વસ્થ કરી આંચકો મારી બેઠો યદ્ય દડાદડ ગાંડો છોડી સુદરીને હાથ પકડી નીચે પછાડી અને ઉપર બેસી કહ્યું કે બોલ ! હવે તારા પાપોનું ફળ તને અપાડું કે કેમ ! સુદરી બોલી કે બહે ફળ આપો પણ મને પેલી રાત્રીનું શું થયું તે કહી દો.

મનોહરે કહ્યું કે પ્રથમ સત્વવાર્તા કહે કે તું કાંઈની પત્ની પૂર્વે યદ્ય ને તે સંસાર વિહાર સેવ્યો છે કે નહીં ! મને પરત્વે સાથે સ્પર્શ કરવાનો પાપ નિયમ છે. સુદરીએ કહ્યું કે હું પોતે હજી કુમારી છું જો કે મારા ફંદામાં પણાએ પ્રાણ ગુમાવ્યા છે. પણ અંગ સુખનો લાભ લેવા કોઈ પણ બાગાશાળી થયો નથી માટે હવે મને કથા કહે.

મનોહરે કહ્યું કે તારા જોવી પુરુષ હત્યારી ના સ્પર્શથી હું પાંખી બનવા ચકાતો નથી માટે તું તાગ પાપ બોગવ કહી એમ કહ્યું કે હવે તું મને કંઈ પણ કરવા શક્તિવાન નથી માટે લે મે તને છોડી. એમ કહી દૂર બેઠો પણ વાર્તાની રસિકી સ્ત્રી તેના પગમાં માથું નમાવી બેઠી કે ગણીનું શું થયું. ત્યારે મનોહરે કહ્યું કે.

રાણી જ્યારે ભર જંગમમાં એકત્રી પડી કે રોષ રોષને આમ તેમ ભટકતા માંડી અને પોતાના પાપથી પોતાની ચંચળી સુખાંધ્યા રડી રડીને દિવસ કહાડતા માંડી જેવો પશ્ચાન્નાપ તેને થયો. તેવી તારી દશા થશે !

સુંદરી બેઠી શા માટે !

મનોદરે કહું કે જેટલાં પાપો કપાં છે, જેટલાની હત્યા કરી છે, જેઓનું ધન લીધું છે તે બધું તારે ભોગવવું પડશે. નથીને સુંદરી બેઠી કે તમે મારા બોધક પતિ છો તો હું તમારા ચરજની દાસી થઈ તમારા ચરજની સેવા કરી પાપોથી મુક્ત થાઉં તો શું હરકત છે ! મનોદરે કહું હું મારી એક પત્ની જે પૂર્વની છે જે ભરથગાં વિદ્યમાન છે તે ગિવાય બીજાને મનથી પણ વાંછતો નથી માટે તે આશા તું મુકી દે. તેમ તું જે ક્ષત્ર-ચર્ચ પળીને આ ધૂતપુર પટ્ટણમાં રહીને બીજાની હત્યાઓ કરીશ હરાવીશ અથવા કરતાં તું અટકાવીશ નહીં તો પાપના બારે બોગવશી ભરાઈ દુર્ગતિમાં જઈશ, માટે તું પતિ ભક્ત થવા કરતાં મનુષ્ય હવન અમુક સમજી અહીંયાં જે હત્યાઓ થાય છે તે જવાનના પ્રયત્ન કરે !

જે કે તારું નામ સુંદરી છે તે સુંદર રૂપ પ્રાપ્ત કર્યું છે પણ સુંદર ભાવ ન મેળવવાથી તારા પિતાના કુસંગથી નર હત્યાઓ કરી છે તેથી તું સુંદરી છતાં અસુંદરી સંકેતો છે તારા સંગથી મહિન થયેલો પતિ પણ માઠા પાપનો અધિકારી થશે માટે પ્રભાતમાં તારા પિતાને પતિબોધ કરી આત્માને પવિત્ર કરે ! પ્રભાત થયું પિતા પુત્રીને ગ્રેમ પૂર્વક બોલાવવા લાગ્યો પણ સુંદરી આજે બીજાજ સ્વરૂપમાં હતી. પિતાને કહેવા લાગી કે હવે આપ આપનું બધું ચાહતા હો તો આજથી ધૂતપણનો ધણો છોડી દો. મને બોધ કરનાર મારો

સાચો પતિ મને રાતના મળી ચૂક્યો છે. જો કે મેં મારો દુષ્ટ અર્ધ વસાવને વશ થઈ તેને નશામાં બાંધી પ્રાણુ લેવાનું કહ્યું પણ તેણે મને જે બોધ કર્યો છે તેથી હું હવે મોદ-નિદ્રાથી જાગૃત થઈ છું વિચાર ન કરે કાંતો તેમનો સત્કાર કરી તેમની આજી શરીર પર ચડાવે નહીં તો હું હવે કોઈ પણ મુગ્ધ તમારા અથવા બીજા કોઈના ફંદામાં ન રેસાય માટે પરદેશીઓને મુચના આપવા જન્યુન રડી રાત દિવસ અટન કરીશ.

પિતાએ તેને ઘણુંએ સંમગની પણ આ-ખરે ન સમજવાથી પિતાએ તે ચતુર પુરુષને સત્કાર નમસ્કાર પુર્વક કહ્યું કે મદા બાગ ! હવે તું જ્યારે બોધક થયો છે ત્યારે અહીંજ રહી ધરતો વહીવટ કર. મનોદરે કહું કે તે દુર્લભ છે હત્યાઓ કરી બીજાઓનું ધન ધૂતેલું છે તેવા ધનનો અંશ પણ અનંતકાળ સંસારમાં મનુષ્યને જન્મ મર્યાદા દુઃખ આપે છે તો આખું ધન કોણ લેવા ચાહશે. માટે મને સુંદરી તથા ધનનો લોભ આપવા કરતાં તમે ધરનાં બધાં માણસો આ શહેરની હત્યાઓ બંધ કરવામાં કટિબદ્ધ થાઓ, જે આ સમયે તમે ઉદય કરશે અને બોળા લોકોને બચાવશે તેમાં તમારું તન મન ધન ઉપયોગમાં રોશે તો તમેને નરકનાં દુઃખ દેખવા નહીં પડે અને ઉચ્છૃંક સ્વર્ગનું સુખ મળશે. અહીં નો રાજા નિત્ય પ્રતિ જોના ધરમા નવું ધન આ હત્યા કરેથી પ્રાપ્ત થાય તેનો છોડે કિસ્સો પોતે લેતો હોવાથી મન દિનનો દિનાગ આપવા રાખપ.સે જવાનું હોવાથી તે બોલ્યો કે આપ શી ચોરીવાર અહીં બેસો હું રાજા પારો જઈ આવું. રાજા આમની દાવાના ધનમાં છોડે અશ લે છે. જે નહીં ભડકે તો કોપાયમાન થશે. એમ કહી તે દરબારમાં ગયા. રાજા પામે હમેશાં બેઠણ પહેલાં

પણ આજે શેરે કંઈપણ ધન ન મુક્યું તેથી સુખને પૂછ્યું કેમ ? આજે તમારી સુંદરીએ કંઈપણ કળા બતાવી નથી કે શું ? શેરે બધી વાત મંબળાવી, સુખને આશ્ચર્ય પામી તુલ મનોહરને બોલાવ્યો અને પૂછ્યું કે તું સુંદરીનું દવે શું કરવા માહે છે ! મનોહર બોલ્યો કે સારી નર જન્મ દિવસ રાત્રીદારે બતાવે છે તેમાં પણ જો મર્મની આરાધના થાય તો તે સ્વર્ણ થયેલો ગણાય છે પણ જો તેમની હત્યા કરી મહાપાપ બાંધ્યું હોય તો તે શ્વેતે નરકવાસ મળે છે માટે જો તે સુંદરી સમજ હોય તો સંસારના વિષયભોગ છોડી પ્રાધ્યાનિધી બની આધર્તપુરમાં કોઈપણ શ્વ દસાકને પુરે દાસે માર્યો ન ગયે તેવી તબવીજ કરવી જોઈએ. રાજાએ કહ્યું એની તારી પાસે શું ખાતી છે કે પરભવમાં નરક જવું પડશે. દાસમાં આવેલું સુખ છોડીને પરભવનું સુખ વાંછવું અથવા પરભવમાં દુઃખ પડવાનું માની આમવનું સુખ છોડી દેવું એવો હું ખરેખરી સુખાંધ માનું છું. મનોહરે કહ્યું કે અભયંવર દિશિથી જોવાથી પરલોક જણાયો.

સુખને ખાતર અટલી દાવાઓ. પંદરી-ઓની તમે ક્ષત્રી છે પણ તે સુખ ભોગવનાર તમારો આત્માજ ન હોય તો શરીર તો મર્મ પડી આઠો પડી રહે છે તેને સુખ ભોગવવા તેના સંબંધીઓ કેમ રાખી મેલતા નથી ? તથા પોતે શૂન કેમ પડી રહે છે તેથી સિદ્ધ થાય છે કે આત્મા પોતે શરીરથી વિત્ત છે અને આત્મા શરીરથી વિત્ત માનવામાં આવે તો તે શરીર અનેક પ્રયત્ન કરી છતાં પોતે શા માટે છોડીને ભય છે ? અને જો તેને 'ભોગવનાર' કારણ મળ્યો હોય તો શા માટે બીજાની વ્યર્થ દાવાઓ ક્ષત્રી ? પંદ્રોઠ ન દેખાતું હોય તો પણ અહીં તમે શુનેદગારને દિક્ષા કરો છે અને તમારી આજ્ઞા પાળનારને ક્ષત્રી આપી સત્કાર કરો છો તો તમારા કરેલા

સારાં માફાં કૃત્યોનાં ફળ ભોગવવામાં શા માટે રૂંધ કરો છો તમે સુખ થઈ રાજ્યના માલિક થયા અને ખીન્ન ગરીબ ઘરમાં જન્મથીજ દુઃખી થયા તેવું શું કારણ ! છુટાપો રોગ શોક વિયોગ અપમાનનાં દુઃખો શા માટે આવે છે ? વંદેતાની દવા જ્યોતિષીનાં મૂર્ત વિદ્યામાન-છતાં મરણ અને રંડાપા શા માટે દેખાય છે ? તેથી સિદ્ધ થાય છે કે અદૃષ્ટિવિધિ ભગ્ય કર્મ જે ભગતમાં કહેવાય છે તે કંઈક અંશે બળવાન તત્વ હોવું જોઈએ !

બંને જણા મંજો દિવસ ધન સમય અને સદાપતા સ્વ કાર્મ કરે છતાં એક કુતેદમંદ થાય ખીન્ને ગાંડનું શુભાવે તેવું શું કારણ ? અમે ધણા માણસો સાથે વહાણમાં બેઠા તેમાં કેટલાક દુખી ગયા કેટલાક દરીયામાં પડેલા પણ બચી ગયા તથા ધણાએ ધન લેવા ગયા તે સાપ અને વાઘથી મરી ગયા અને હું બચી ગયો તેવું શું કારણ ? તથા આધર્તના ઘરમાં તેની સુંદરીના દાસથી કેટલાએ મરી ગયા અને હું બચી ગયો તેથી સમજાય છે કે દર્મજન છે.

જો કે માની ભગવતો હજારો ભવમાં અને વર્ષોના પૂર્વકથાતરણ દહી બતાવે છે પણ માણસે તો ગત દિવસના આધેલા અદારથી આજે શરીરમાં ચંચેલી અસરથી અનુમાન કરી સ્વક્રીએ છીએ તો આજના આરોગ્યનું ફળ આજની દાસે શા માટે ? તેવું ફળ નહીં બતાવે ? જમીનમાં વાવેલી ઝીજ થોડું ફળ આપે તો મનુષ્ય તથા ખીન્ન જંગલ પ્રાણીઓને આપેલું સુખ દુઃખ શા માટે ફળ નહીં આપે ? જ્યારે આપણને જેક કાંટા અથવા કાંકરો લાગેતો સહન થતો નથી તો ખીન્નને મળ્યો નો અપવાદથી કેટલું બધું દુઃખ તેને ભોગવવું પડતું હશે ? ફરતીથી બરેલી દાવાને ઉપરથી મુંદર દેખી ખંડાત વાગ્યવીન પુરો મુંદરી

જેવી સ્ત્રીને વચ કરવા પ્રયત્ન કરી તેના દાણે પુરા હાથે મેરણ પામ્યા છે ત્યારે મને તે વીડત્યારી સ્ત્રી અને તેના પાપથી ઉત્પન્ન થયેલા પૈસા તરફ અતિશય આજ્ઞાવ થાય છે તેનું કારણ આપ વપાસી જુઓ ?

આપ પણ આપનું બહુ વિચાર કરેલાં પાપોને પચાતાપ કરી નવાં પાપ અટકાવે. મૃત્યુ સમયપર આવે છે પણ જેમ પડીવાળા હાથમાંથી પડીને કુટી જાય છે તેમ પ્રભાદથી વિપત્તી આકસ્મિકથી પણ મૃત્યુ મારી નાંખે છે !

રાજ્યને કહ્યું દીક છે દુ' તારા ઉપર પ્રસન્ન થઈને મારું અર્થ રાજ્ય તથા મારી પુત્રી લગ્નમાં આપું છું. તેને સ્વીકારી અહીં રહે. દુ' આજ્ઞથી તારા કહેવા મુજબ પાપ ન કરવાનો ઠરેરો ફેરાવુ છું, મનોદરે કહ્યું, મને કંઈ પણ સસય આપ્યા વિના તું તારું દૂત્ય કર, મને લક્ષ્મીની અને લક્ષ્મીની સ્પર્ધા કમ થઈ ગઈ છે. મારા આપનું ધન અજુટ છે તે ત્યાં વાટ જુએ છે અને મારી સતી સ્ત્રી ભર્ય પેરે વાટ જુએ છે દુ' બીજે ક્યાંય પણ ફસરા આહોને નથી તારું ધન સંપત્તિ તને આનંદ

આપો !

રાજ્યને ધાણું કહ્યું પણ મનોદરે ન સ્વીકારવાથી રાજ્યને તેને વડાજીમાં બેમારી ભર્ય મોઢકડી આપ્યા. તે પોતાના બાપને મળી અંત અવસ્થામાં પોતાની સ્ત્રી સાથે ગાદી કરવા લાગ્યા.

રાજ્યને દિ'સા બંધ કરી વધા દરેર પીટારી-જાહેર સ્થળા કરી કે પરદેશી કાઠ પજુ ચહેરમાં આવે. અને તે કાઠને ત્યાં નિવાસ કરે તેનું નામ નોંધાવું તથા તેના ધનગણ અથવા જીવને જરૂર પડે નુકસાન કરશે તો રાજ્ય તેને સખ શિક્ષા કરશે. તેથી સુંદરીને સતોષ થયો. બાપની રગલછ સુંદરી ભર્ય આવી અને મનિલાપનિ મનોહરના અરજીમાં પડી. મનોદરે તેને કહ્યું કે હે સુંદરી ! એક પત્નીથી પણ દુ' મારું ધાર્મિક દુષ્કૃત દુષ્ક કરી શકતો નથી તો બીજી સ્ત્રીને બોલો કેમ ઉઠાવું ? મારે તું મારી આશા છોડ અને તને જેમ રૂચે તેમ નિર્દોષ રીતિથી આસી જન્મ સુવાંગ. સુંદરીએ પ્રજ્ઞાચારિણી રહી તેના પરમાંગ રહી આખી જીંદગી મુજરી.



ને હાલક વડે પૂર્વ દોષ એ અત્યંત પ્રસિદ્ધ અને પેશવશાળી ચહેર હતું. જે પ્રમાણે હાલમાં ઓરિસા રાજ્યની લગ્નન એ રાજ્ય-ધાની છે; તે પ્રમાણે રામન સામ્રાજ્યની રામ

એ ને વખતે રાજ્યધાની હતી. એ પ્રસિદ્ધ રાજ્યધાનીનું સ્થાપન કરનારા રામન લોક તે અત્યંત સુધેરના દેવાળી તેજાએ જે રાજ્ય આપ્યા છે, તેની સામેલુન નક્ક કરાવે.

પાંચાત્ય રાષ્ટ્રમાંથી ધણુ ખરા રાષ્ટ્રોએ પ્રવ-
ત્ત કર્યો છે. એ લોકોની જે લેટીન ભાષા તે
સર્વ યુરોપ ખંડની સંસ્કૃત ભાષા કારવામાં
આવી હતી. સર્વ વિદ્વાન ગૃહસ્થોએ પોતાના
વિદ્વાતા પૂર્ણ ગ્રંથો એજ ભાષામાં લખી
રાખ્યા હતા. અંગ્રેજ ભાષામાં ધણુ શબ્દો
લેટીન ભાષામાંથી લેવામાં આવેલા છે; ઉદા-
હરણ તરીકે મહિતાનાં નામો લેટીન ભાષાનાંજ
છે. અંગ્રેજ ભાષામાં ધણુ કઠણ અને લાંબા
શબ્દો ગ્રીક અને લેટીન એ બે ભાષાના છે.
ઇંગ્લેન્ડ એ રોમન રાષ્ટ્રનો ચાર સેકા સુધી
એક ભાગ હતો.

રોમને સુધરેલાં રાષ્ટ્રની આદિમાત
ગણવામાં આવે છે, પ્રાચીનકાળમાં રોમ એ
છટાલી દેશનું મધ્યવર્તી હતું. ટાઇગર નદી
આગળ સાત ટેકરી ઉપર રોમ શહેરની સ્થા-
પના થઇ. ધીમે ધીમે રોમ લોકોએ છટાલી
દેશનાં ન્હાનાં ન્હાનાં રાજ્યો જીત્યાં, આગળ
ભૂમધ્ય સમુદ્રની આબુજાણુ, સ્પેન, ફ્રાન્સ,
ગ્રીસ, એશિયામાઇનોર, ઇજીપ્ત અને સીસિલી
ઇત્યાદિ દેશો જીતવાની શરૂઆત કરી. ત્યાર
બાદ રોમન સૈન્ય ફ્રાન્સમાંથી નીકળી ગ્રેટબ્રિ-
ટન ઉપર સ્થાપી કરી તે દેશ સુમારે બે હજાર
પૂર્વે જતી લીધી.

રોમન લોકો દેશ જતી સરસ્થ એકા નહીં,
પણુ જીતેલા દેશમાં જઇ ત્યાં રહેવા લાગ્યા.
તે વખતે બીજાં સર્વ રાષ્ટ્રમાં અત્યંત સુધરેલાં
એવું રોમન રાષ્ટ્ર હોવાથી તેને સર્વ રાષ્ટ્રો ગૃહ
તરીકે માનતાં હતા, જીતેલા દેશના અગ્રાણ લોકોને
સુધારવાનું કામ રોમન લોકોએ કરવા માંડ્યું.
તેઓને તેમણે લખતાં વાંચતા શીખવ્યું. રસ્તા
કેવા બનાવવા, ધરો કેવી રીતના અને કેવી
રીતે બાંધવા. ખેતી કેવી રીતે કરવી
એ સર્વ રોમન લોકોએ પોતે જીતેલા
પ્રદેશના લોકોને શીખવ્યા. તેઓએ તે લોકોને

દિતપ્રદ એવા કાયદા બાંધ્યાં. જીતેલા દેશમાં
હર હમ્મેશ સાંતતા રહે એવી રીતે રોમન
સૈન્ય કામ કરતું હતું; આ ઉપરથી જે રાષ્ટ્રને
પોતાની સુધારણા કરવી હોય તેણે રોમન
રાજ્ય પ્રમાણે વર્તવું જોઇએ. તે કાળમાં રોમને
ગાળવાની એવી સ્થિતિ હતી.

રોમ શહેરની સ્થાપના કેવી રીતે થઇ તે
બિને એક દંતકથા પ્રચલિત છે તે નીચે
પ્રમાણે છે:—

“છટાલી દેશનાં એક ન્હાનાં સંસ્થાનનો
એક દુહ રાજા હતો. તેણે પોતાના બન્ધુની
કન્યાના બે પુત્રોને ટાઇગર નદીમાં ફેંકી દેવાની
હુકમ આપ્યો, ત્યાર કૃષાથી તેઓ સરિતામાં
ન હૂળતાં કીનારે નીકળી આવ્યા. નદીના
કીનારા ઉપરથી તેને એક માથુસ લઇ ગયો
અને તેનું સારી રીતે પાલન પોષણ તેણે કર્યું,
તેની પત્નીએ તેઓનાં રેમ્યુલસ અને રીમસ
એવાં નામ રાખ્યાં. જે વખતે અને પુત્રો
યોગ્ય ઉમરના થયા તે વખતે તેમણે તે
દુહ રાજાને દાર મારી પોતાના માતાના પિતાને
રાજ્યભાદી ઉપર બેસાડયા, ત્યારબાદ પોતાને
જે જે લોકોએ મદદ કરી હતી તે લોકો મારે
ટાઇગર નદીના કીનારા ઉપર તેણે એક શહેર
બાંધવાની શરૂઆત કરી. શહેર બાંધતાં રેમ્યુલસ
અને રીમસ વચ્ચે કતલ ઉત્પન્ન થયો. અને
રેમ્યુલસે પોતાના બન્ધુને મારી નાંખ્યો.
સ્વનાશાતુષાર રેમ્યુલસે નગરનું નામ
“રોમ” પાડ્યું. રોમનો પરિવેશ રાજા રેમ્યુ-
લસ થયો. એ દંત કથા યદ્ય. હવે આપણે
રોમન લોકોના રાજનીય ઇતિહાસનું અવલો-
કન કરીએ.

પુષ્પગ વર્ષો સુધી ટાઇગર નદીપર આવેલાં
રોમ શહેરમાં અનેક રાજાઓએ રાજ્ય કર્યું એ
રાજાઓએ આસપાસનાં જગતી રાજાંઓને જીતી
લઇ સાંત ટેકરીનું સ્થાપિત પોતાની પાસે રાખ્યું

તેણે શહેરને ફત્તો કાઢ બાંધ્યો અને રોમ શહેરને પ્રચલ્લ અને બળવાન કિલ્લા પ્રમાણે બનાવ્યું. રોમની રાજધાની પર થઇ ગયેલા ધણી ખર્ચો રાખ્યો સદૃશ્યી હતા, પરંતુ એક રાજ એવો કુદ નીકળ્યો કે લોકોએ તેને પદમ્પટ કર્યો. એ રાજને પદમ્પટ કર્યા બાદ "અમારા પર રાજ્ય કરનાર કોઇ પણ રાજ્ય લેખએ નહીં" એવી રોમન લોકોએ પ્રતિજ્ઞા લીધી. પદમ્પટ રાજ્યએ એક બળવાન રાજની મદદ લઇ રોમ નગર ઉપર ચડાઇ કરી. ટાઇગર નદી પર એક પૂલ હતો અને તે પૂલ ઉપરથી શહેરમાં જવાનો રસ્તો હતો. જે વખતે શત્રુ પૂલ નજીક આવીને ઉભા રહ્યા તે વખતે વીર હોરેશીયસ અને તેના બે મિત્રો પૂલના દરવાજામાં ઉભા રહ્યા, અને શત્રુને આગળ વળતાં અટકાવ્યા, નગરવાસીઓએ તે પૂલ તોડવાનું કામ ચાલુ કરેલું હતું, અને પૂલ પડવાની તૈયારીમાં હતા તે વખતે હોરેશીયસના બે મિત્રોએ તે કડકક થતા પૂલ ઉપરથી ચાલી જઇ નગર પ્રવેશ કર્યો. પૂનઃ પડતાની સાથેજ હોરેશીયસ ટાઇગર નદીમાં પડ્યો અને બહાર નીકળી તે રોમ શહેરમાં આવ્યો ગયો. હોરેશીયસે આ વખતે અસામાન્ય વૈધ અને અપૂર્વ વીરતાથી શત્રુને હંકાર્યા હતા. *

રાજને પદમ્પટ કર્યા બાદ રોમન લોકોએ ઝ્યુલસ નામના એક સદૃશ્યરથને કોનસલ એટલે લોકાધિકારી તરીકે નીમણું કરી. બાદ રાજને બોલાવવા માટે કેટલાક લોકોએ પ્રયાત્ન કર્યો હતો પણ તે આખરે પ્રકાશમાં આવી ગયો. એ કાવનામાં ઝ્યુલસના પણ બે પુત્રો સામેલ હતા. અન્યની ગાફલ તેને પણ ઝ્યુલસને દેહાન્ત દંડની શિક્ષા કરી. આ ઉપરથી રોમન

લોકોનું રાષ્ટ્રાભિમાન કેટલા હિંમ્મત દરજ્જાનું હતું તે વંચકના લક્ષમાં આવશે.

ખ્રિસ્તી સંક્રા પૂર્વે ૭૫૦માં વસ્તે રોમ શહેરની રચાણા મઘ, ત્યાર બાદ જે પ્રમાણે ફ્રાન્સ અને અમેરિકા યુનાઇટેડ સ્ટેટસ એ હાલ પ્રજાસત્તાક રાજ્ય છે તે પ્રમાણે રોમ હતું. લોક નિયુક્ત કોનસલનો અધિકાર સર્વ રોમ શહેરપર હતો. નોનક્સ એટલે સરદાર અને પ્રેવિઆન્સ એટલે સર્વ આપારણ્ય લોક, એમાં દમ્પેશાં બે વિભાગજ હોય છે.

ખ્રિસ્તી મેકા પૂર્વે પદેલાં ચલંકમાં એક જગત્સિદ્ધ સેનાપતિનો ઉદય થયો. તેનું નામ જ્યુલીઅસ સીઝર હતું. તેણે રોમન લોકોની એક પ્રચલ્લ સેના રાજ તે વખતે ગોઠવે એ નામથી પ્રસિદ્ધ થયેલા અને હાલમાં ફ્રાન્સના નામથી સર્વના પરિચયમાં આવેલા દેશ તેણે જીત્યો, આગળ સમુદ્ર કોળાંગી તેણે ઇંગ્લાંડ દે. કબ્જે કર્યો. તે અત્યંત વિદ્વાન હતો. તેણે જે જે સ્વારી પરદેશ ઉપર કરી તેનું પતાવ તેમું લેટીન ભાષામાં લખી રાખેલું હતું, સદૃશ્ય પત્રાવલું એક પુસ્તક થયું અને તેનું નામ "દિસ્ટોર" એવું છે, એ પુસ્તક હાલમાં ઇંગ્લાંડમાં પુષ્કળ નિશાનોમાં ચાલુ છે "જ્યુલીઅસ સિઝર ડિસ્ટોર" એવું પણ તે વખતે તેને કહેવામાં આવતું, સર્વ રાષ્ટ્રની મત્તા તેના હાથમાં હતી. વાસ્તવિકપણે તે રોમનો રાજા હતો એમ કહીયું તો આશરો.

જ્યુલીઅસ સિઝરને પાંચ એ નામનો એક બીજો સેનાપતિ પ્રતિ રાધિ હતો; કેટલાક રોમન લોક પાંચેની તરફેણમાં હતા અને કેટલાક જ્યુલિઅસના પક્ષમાં હતા. જ્યુલિઅસે પાંચેનો પરાજય કર્યો અને ત્યાર બાદ જ્યુલિઅસના સામ્રાજ્યની કલ્પના રોમન લોકોને મઘ, પાંચે કેજાલ ત દ મ થયો ગયો અને

ત્યાં તેનું ખૂન કરવામાં આવ્યું. જ્યુલિઅસ સિઝરની ચઢતી રોમન લોકોથી ન ભેદ શકાવાથી તેનું પણ રોમન લોકોએ ખૂન કર્યું. સદરહૂ ખૂનનું ચિત્ર આંગ્રસ કવિ શીરોમણિ અને પ્રસિદ્ધ નાટકકાર શેક્સપિયર એણે જ્યુલિઅસ સિઝર એ નાટકમાં આગેહૂય ચિત્રણું છે. જ્યુલિઅસ સિઝરના દત્તક પુત્ર એન્ટોનિયસ એને બાદશાહની પદવી અર્પણ કરી રોમન લોકોએ રોમની રાજ્યભાદી પર બેસાડ્યો. એન્ટોનિયસ એ રોમનો પહેલો બાદશાહ હતો. એન્ટોનિયસ એ એન્ટોનિયસ સિઝર એ નામથી ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ છે. એ રાજ્યના રાજ્ય અમલમાં પ્રિમી ધર્મના ઉત્પાદક ઇસુખ્રિસ્તનો જન્મ થયો.

રોમન બાદશાહો એટલા પ્રસિદ્ધ હતા કે દક્ષ સિઝરના નામથી એ રોમન બાદશાહ છે એમ સર્વ પ્રજા બાધી શકતી હતી. બાદશાહી અમલમાં રોમન રાષ્ટ્ર સામર્થ્યનાં અને વૈભવના અત્યુચ્ચ શિખર ઉપર ચઢેલું હતું. એ વખતમાં બહુજિલ અને હોરેસ એવા પ્રતિભાશાળી કવિ, લેન્ડી અને રેસિડસ સરખા ઇતિહાસકારો, અને સિસેરો સરખા વક્તા, મુલમ્હી, ખતે વધીશો હતા. એ સર્વવિદ્વાન રત્નોના અધી હાલ યુરોપ ખંડનાં મોટાં મોટાં વિશ્વ નિવાસીમાં ચાલે છે. જેમ જેમ રોમન લોકો શીમંત થવા લાગ્યા, તેમ તેમ તેઓનું યુદ્ધ સામર્થ્ય ટપી થવા લાગ્યું, અને એશ્યાનામમાં મરાઠુલ પાનવા લાગ્યા. કોલિસિઅસ નામ આથી રોમન લોકોએ એક બન્ધ નાટકગૃહ બાંધેલું હતું. સદરહૂ નાટકગૃહમાં ગદેરીએર લોકોનું યુદ્ધ થતું, અને એ યુદ્ધમાં દરરોજ એક માણસનું બલિદાન અપાતું એ નાટક ગૃહમાં સિંહ, વાંચ અને બીજા કિસક પશુઓનું પણ યુદ્ધ થતું એકદર રીતે એ યુદ્ધ પ્રેક્ષકોને અતિશય ભવ પ્રદ હતું.

રોમન સામ્રાજ્યાન્તર્ગત દેશો કેટલેક દાગે સ્વતંત્ર થવા લાગ્યા, જર્મની અને ઓસ્ટ્રીયા એ દેશના ગોથ અને હુબુ એ લોકોએ, ગ્રેક ઉપર સ્પાર્ટી, હરી; અને રોમ રાજ્યને ઘુમ્મ મેળવી દીધું. એ પૂર્વે રોમન લોકો ખિસ્તી થયા હતા, અને રોમ શહેર આખા યુરોપ ખંડમાં ખિસ્તી રાષ્ટ્રની રાદિપીઠ થઈ રહ્યું હતું. રોમના ધર્મધિક્ષને "પોપ" કહેવામાં આવે છે અને સર્વજન જગતમાં રોમન ક્યો થોલિષ સંપ્રદાયનો તે ધર્મગુરુ ગણાય છે.

ક્રોનસ્ટાઇન બાદશાહે રોમન રાષ્ટ્રની રાજધાની જે રોમ તે બદલી ગ્રીસ દેશમાં એક શહેરમાં રાજધાની સ્થાપી; એ શહેરને ગ્રીક લોકો બઝંટાઇમ કહે છે. તે વખતે રોમન સામ્રાજ્યમાં એશિયામાધતાર, સિરીયા, પાર્થે, રથાઇન અને ઈજીપ્ત એટલા દેશનો સમાવેશ થયેલો હતો. ક્રોનસ્ટાઇને બઝંટાઇમ શહેરને ક્રોનસ્ટાઇનોપલ એવું નામ આપ્યું. આ બાબત ઇ. સં. ૩૩૦ માં બની. ક્રોનસ્ટાઇને પણ લગભગ રોમન રાજ્યની રાજ્યધાની તરીકે એક હજાર વર્ષ પર્વત રહ્યું; ત્યાર બાદ મે એશિયાએથી ટુર્કી લોકો આવ્યા અને ક્રોનસ્ટાઇનોપલ કોન્સ્ટાંટીનોપલ રીતે હસ્તગત કર્યું ત્યારથી ટુર્કી સામ્રાજ્યની ક્રોનસ્ટાઇનોપલ રાજ્યધાની બની.

સર્વ-સૂત્રાના-ત્ર
નિકટ-અથવા
નામ પંચમી.

આગેલા સંવત્રમાં
ભાઈ દેશાઈ.

હુનિયા દારૂ વિરૂદ્ધ.

રૂનમાર્કમાં ૨૧મી માર્ચ ૧૯૧૭ને દિન દારૂ અનાવવા તથા વેચવા વિરૂદ્ધ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો. આ ઠરાવનો લાભ પ્રળને એટલે સુધી જણાયો કે લોકોએ ખીર (એ નામનો દારૂ)ને પણ બંધ કરવા સારૂ સરકારને અરજી કરી, કે તે અનાવાવ પણ નહિ તેમ વેચાવ પણ નહિ.

ફાંસ—આપસીન નામનો દારૂ કાન્તમાં બદ્દલ સાધારણપણે વપરાતો. તેની અનાવટ અને વેચાણ વિરૂદ્ધ ઠરાવ થયો જેથી ૪૬૪ છુટક વેચાણની નાની દુકાનો તથા ૨૨ મોટી દુકાનો બંધ કરવામાં આવી છે, આથી પ્રળને અત્યંત લાભ થયો છે.

બેદલઅમ—ત્યાં એક કમીટી દારૂની તેમજ ખીજ અનેક કેફી વસ્તુઓની તપાસ કરવા સારૂ ઠરાવેલી હતી, હાલ બેદલઅમના બે વિભાગો છે, જેમાંનો એક બેદલઅમના હાથમાં છે અને ખીજે જર્મનીના હાથમાં છે પહેલામાં દારૂ વિરૂદ્ધ સખત પગલાં લેવાની બેલાઃભણ કમીટી દરે છે, અને વખત જતાં આ ખીજે બાગ તેમના હાથમાં આવશે, ત્યારે એજ નિયમે ત્યાં પણ વર્તવાની આશા રાખે છે.

ફ્રિન્કેલ્ડ—ગયાં વર્ષેમાં ફ્રિન્કેલ્ડની સરકારે આલોકોહોલ દુર કરવા સારૂ બેવાર દુખલો કર્યો હતો. પરંતુ રશિયાના જરે આ વાત ધ્યાનમાં લીધી નહિ. પણ ૨૯મી મે ૧૯૧૭ને દિન તે સરકારે એવો ઠરાવ કર્યો કે હથકો ખીર જે લગભગ પાણી જેવાજ છે તે સિવાય તમામ જાનના દારૂ બંધ કરવા.

નોર્વે—ત્યાં એક હાથમ કાયદો છે કે, જેને લીધે આખી પ્રળનું બહુ યત્ન હોય તે

બાબત ધ્યાનમાં લઇને સરકાર દારૂનો બંધ કરાવે. હવે સરકારે આ બધી વાત ધ્યાનમાં લઇને પ્રાંતોના લોકના મતમાં આવી બધી દારૂની દુકાનો બંધ કરી છે. સેક્ટે ૧૫ ટકા આલોકોહોલવાળા સાધારણ દારૂ (વાઇન) સિવાય બધા દારૂની બધી કરી છે.

સ્વીડન—ત્યાં દારૂની ચર્ચા કેટલાક દિવસથી ચાલી રહી છે. સરકારમાં આ બાબતે બે પક્ષ પડ્યા છે. ને ૧૦ વિરૂદ્ધ ૭૨ મતો દારૂની તરફમાં હોવાથી હજી તે સવાલનો નકાસ થયો નથી. માટે તે સવાલ હજી ચર્ચાઈ છે. કેમકે જ્યાં સુધી ખરો ખુલાસો થયો નથી ત્યાં સુધી ખુલાસો થયો એમ કહેવાય નહિ.

આઇસલેન્ડ—આખા આઇસલેન્ડે ૧૯૧૫ના જન્યુઆરીની પહેલીએ તમામ દારૂને રાજનામું આપવાનો કાયદો કર્યો. પરિણામે ચોડાજ વખતમાં સેવિંગ બેંકમાં પુષ્કળ નાણાં જમા થવાં લાગ્યાં. ત્યાંની વસ્તી માત્ર ૯૦ હજારનીજ છે. ને આટલી વસ્તીવાળી ખીજ કેમ પ્રળ એવો ઠરાવ કરવા આદે તે ન બની શકે શું ?

રશિયા—આખા રશિયામાંથી લોકો નામનો દારૂ તદ્દન બંધ થઈ ગયો છે અને ૧૧૧ ટકા જેટલાં આલોકોહોલવાળાં માંડીને બધા જાત દારૂ પણ બંધ થઈ ગયા. બે મહિનામાંજ આખું પરિણામ દેખાયું, જોડા વગર દુકાં અનેક કુટુંબોએ જોડા ખરીદવા માંડ્યા, અને પુષ્કળ રખડતાં છોરાંઓ નિઃશયમાં દાખલ થયા.

જર્મની—ત્યાં એવો સગલ ચર્ચાઈ કે લગભગ પછી દારૂ સાથે સરકાર કેવો સંબંધ રાખશે ? એ બાબતે એવું કહેવાય છે કે મોટી લોકોમાં જતાં પહેલાં સોલ્દારોને પુષ્કળ દારૂ પીવા દો. એ માટે કે તેઓની દયાની અકલમંદ લાગણીઓ મુખ થતાં પાવકો કહેવા કરવાને તૈયાર થાય ?

ઈંગ્લેન્ડ—બ્રિટિશ રાજ્યની સમગ્ર ખીસ્તી પ્રજા ભણે છે કે સારામાં સારા બેરોશ્વર કે બુદ્ધિશાળી મનુષ્યનો જે મોટામાં મોટો યત્ન તે તો દાર છે. પણ કેટલાએક કે, જેઓએ આ ધંધામાં પોતાનાં નાણા રોક્યાં છે તેઓ પોતાનાં નાણાં અને નફો ખોવા રાજી નથી. આથી એવી દિલચાલ થઈ કે સરકાર તે બધું પોતે ખરીદી લે. આ તો ગ્રેટબ્રિટનને માનપ્રદ છે ખરું. પણ દાર વિરૂદ્ધ જે સૌથી ભારે મત તે તો એ છે કે દારવાણ બંધને દુકાનો કાઢીને એસે પણ એક રીપુ પણ ન્ને કોઈ પણ પીએ નહિ, તો એ સેની મળે બડ બેસી જશે.

સ્વીટઝર્લેન્ડ—ત્યાં વિરૂદ્ધની દિલચાલનો પાયો આ હતો—એટલે જ્યારે ખાનાની તંગી પડે છે. અને દારવાણ બાવો ચડી ગયા છે, ત્યારે જાતજાતનાં અનાજો લઈને તેનો દાર બનાવવો અને વેચવો એ કેવી સુખાશી છે ! કારણ કે ખેતરાં રૂપ અનાજનો નાશ થાય છે અને વજનરમાં ઝેર વિના બીજાં કાંઈ મળતું નથી ? આ તો ખરું કારણ છે.

ગ્રોસ્ટ્રેલીયા—ગ્રોસ્ટ્રેલીયાના બે વગર બધાં પ્રતિ એવો મત આપ્યો છે કે, લકાઈના વખતમાં અને લકાઈ પછી અમુક મુદત સુધી રોજ સાંજે છ વાગે દારની દુકાનો બંધ રાખવી. બે પ્રતિએ આ કમર કાપમતે સાડ પસંદ થયો છે.

ડેનેશ—ત્યાંના આઠ પ્રાંતો દારના આપથી નહન છુટા થયા છે. ક્વેબેક પ્રાંતમાં આમ તેમ દારની દુકાનો બંધવામાં આવે છે. પણ ન્ને મેઈ સેન્ટરને પીપા સાડ ન્ને કોઈ વેચે તેને છ મામ સુધીની ગેર જગ્યાનો લાભ મળે છે !

યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા—ત્યાંના ૨૫૩૨ તાલુકાઓમાંના માત્ર ૩૫૫ તાલુકાજ દારે દારવાણ છે. ૪૮ પ્રાંતોમાંના ૨૬ પુરી

રીતે દાર વિરૂદ્ધ થયા છે. ગયા ડિસેમ્બરમાં કોંગ્રેસમાં એવો કાયદો પસાર થયો છે કે તમામ પ્રજા મરનિયેષક થાય, આથી દારે દરેક સ્ટેટ આ વાનપર મંત આપશે. અને બે સ્ટેટ દાર વિરૂદ્ધ મતે હશે, તો તે મોટા દેશમાંથી એ રાજસી યત્ન સદાને માટે સ્થાય થશે. પણ સ્ટેટ તો ક્યારનાએ મત આપ્યા છે. બાઈનાઓ દારે આપશે આતો દારના દુકાનદારોને એક સોસા ધંધાને માટે નોનર છે. એ માટે કે તેઓ પોતાના સાથીઓના દીકરાના જાન લેવાને બદલે સોસા જાગોગી ધંધાદારી થાય,

આપણે શું કરીએ ?—આ ભારે સવાલના સંબંધમાં પ્રથમ તો હમણાજ થોડા વખત પર ભહેર થયું છે કે તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૦૯ પછી કોઈએ કોઈ પણ પ્રકારનો દાર બનાવવો કે વેચવો નહિ. આ સ્વભાવને લીધે પ્રભુ તમને તમારી પીપાની નાલાયક છુટાઓથી છુટા કરશે. તમારા ગામમાંથી દારની તમામ દુકાનો નટ કરવાને પ્રભુ તમને મદદ કરશે. બીજાંબાને સારા રસ્તે દારવાણે તે તમને શક્તિ આપશે, બે તમે તેની ધારે માંગે તો. તમારે તે આપિત વસ્તુને કદી પણ સ્પર્શ નહિ કરવો નહિ. તેને એકલીને જ્યાં હોવામાં રહેવા દો. જગન ધર્મગર્ભાં કે મરણ પ્રસંગમાં, પરોણા હોવામાં કે પરોણામત કરવામાં કે પછી મળે તેના સંબંધોમાં તમે દો, તો પણ દારના એક છાંટાના પડાણે પણ રહેવું નહી. એવું સિદ્ધ કરી આપો કે મરવાળા એ મહાં જુડાઈની ખાણ છે. બીજી શકે તેટલું કરીને લોકને સમજાવો કે નેઓ પોતાની ઉગલિયી ખાતર આ ખાણને ત્યાગ કરે. હા, એક રીપુ પણ જીવ પર મુકે નહિ.

ઉંઝા આયુર્વેદિક ફાર્મસી.

સ્થાપન ૧૮૯૪

પ્રશાસન.

આ પ્રશાસન ગરમીને શાંત
કરી દેક દરેકનું મુજ ને કળ
જાણત નેને દુર કરી દરન
સાફ લાવી કઠકતી બુખ લ
ગાડે છે, મીઠી ઉંઝ લાવે છે.
સ્થાપન, અમલોની, કાપ,
દોઢી વીઠાર વિગેરે અનેક
દરોને નાખુદ કરી આદ્યુન
શાંત આપે છે.

કિ. ખા. એકના ૩. ૨

ફારમાનું ઉંઝા

પ્રાન્ય પાટણ.

કાઠીઆવાડ એજન્ટ

નારાયણલાલ

દલસુખરામ

વીરમગામ.

મકરધ્વજ પાકુતા.

(ચાકલીનો રાજા)

આ પાકુતી ગ્લવાનીમાં ખુદા
પા જેવા થયેલા થરીરને
ખાનીપુરક નવ જુવાન બના
વી કરતી ચક્ષીમ જેવી અ
લોખીક શક્તિ આપે છે. વંચ
પરંખની જુની પાકુતી છે.
આજકાલની નવીન નકલો
ખતાવરથી આ પાકુતીમાં લી
મ્તી વમાણાએનો સમાવેશ
થયો છે. કિ. ગો. ૪૦ની ખા.
૧ના રૂ. ૧૦.

ડે. પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, કેશવ બીલ્ડીંગ, મુંબઈ ૨,

દરદસ્તા અને મદાસના આયુર્વેદિક પ્રદર્શનમાં સોનાના ચાંદ મેગવતાર.

રાજ્યોજા હેશી દવા બનાવનારા.

ઝંડું

શાગરપુરકલ વડેસ,

એલેક્સન્ડર રોડ, મુંબઈ.

મંદાશિ વડિ.

પાવનકલિન નાગી પડો ગઈ

દેવ કપાલવન રેતી દેવ પા

D... ..

... ..

ચ્યવન પ્રાશાવલેહ લવન.

શરીર અને મગજને અનેબની

શક્તિ આપનાર આ ઔષધ સમાધ

દિદમાં પાનિક ન, ખમારી બનાવટ

... ..

... ..

તાવની રામબાણ દવા.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ.

કોઈપણ બાતનો તાવ અમારી દવાથી ના ઉતરે તો પૈસા પાછા આપીશું.
એથીઓ તાવ નથી ઉતરતો એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) ઇનામ આપીશું
હાથી ૧ ની કિ. રૂ. ૧-૦-૦ ખાસ પરેજ નથી.

શક્તિ સંજવન.

શક્તિ સંજવનમાં શક્તિ લાવનાનો અને વિર્ય વધારવાનો ગુણ નથી એવું
સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) સો ઇનામ આપીશું. શરીરના તમામ અવયવો સજ-
જુત કરી ધાતુના તમામ દરદો મટાડે જે, હાથી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦ પરેજ નથી.

બગડેલા લોહીને શુદ્ધ કરનારો.

ડૉ. વામન ગોપાળનો ❀ આયોડાઇઝ્ડ ❀ સાર્સાપરિલા.

આ સારસાપરિલા આજ સાઠ વર્ષથી પ્રખ્યાત છે અને લાખો માણસોએ એનો ઉપયોગ કરી પોતાની નીર શાયો દુર કરી છે.

આ સારસાપરિલા એવા અનેક ઔષધોમાંથી તૈયાર કરવામાં આવે છે કે જે ઔષધો કોઈપણ કારણથી દુષિત થયેલાં લોહીને શુદ્ધ કરી વૃદ્ધિ કરે છે. આ સારસાપરિલા ક્ષત લોહી સુધારે છે એટલું જ નહીં પણ ખીન્ન વણા દંરદો જેવા કે ઉપદંશ અટકે ગરમો, સાંધાનું રહી જવું, મ્દોમાં તેમજ શરીરના ખીન્ન...સગો પર ફેલવા થઈ આવવા, નાકનું બેસી જવું, શરીરનું સુજી જવું, અને શરીરમાં કળતર થવી, તેમજ યુગ્મલી, ખરજ, દરાજ વગેરે ઉપર પણ અકસીર ઇલાજ છે.

કોઈપણ દવા શુભકરી કરે છે કે તેની નકલો થતા માંટે છે માટે નકલી માલથી સાવધ રહેજો અને લેતી વખતે ગમફ નામ...એધને લેજો.

કીમત શીશી ૧નો રૂ. ૧૧ પોસ્ટેજ તથા ચેકિંગ ખર્ચ આના પ જુદું. ચાર શીશીઓ લેવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ચાર શીશીઓ સામટી મંગલતારને રૂ ૪૮૫ પડશે.

માલિક- ડૉ. ગોતમરાવ કેશવ એન્ડ સન્સ.

હાકુરદાર-મુંબઈ.

આ સારસાપરિલા દરેક દવાના વ્યાપારીને ત્યાંથી મળશે.

ધોળકાના સુવિખ્યાત વૈદ્ય જાડેરાભાઈ

જીવણભાઈની સમખાણ દવાઓ.

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

શુકસંજીવની ગુટિકા

દરેક માણસ સમજે છે કે ધાતુની મજા-
ણતીથીજ શરીરની શક્તિ અને મજબુતી કા-
યમ રહે છે, આવી જીવનરૂપ ધાતુનો કોષ પશુ
કુટવદાસ કે અનિયમીત રીતે ગેરકપયોગ કર-
વાથી શરીર નિર્બળ થઈ જઈ કળતર, વાંસાતું
ફાટવું, ચહેરાનું રીકું પડી જવું, માનતંત્ર-
ઓની નખખાઈ, થોડી મહેનતે વધારે થાક
લાગવો, મગજનું ખાલી પડી જવું, બેચેની,
કામ કરવા ઉપર કંટાળો, દોઝરીનો ખગાડ,
વાદશકતવું કમી થવું, ઉધરસ, ક્ષય, આસ
નિગેરે નિગેરે અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે.
તેનો અને તે સિવાય ધાતુ બગાડથી થયેલા
તમામ દરદોનો નાશ કરી શુકસંજીવની ગુટિકા
કાયમનું પ્રસ્થાપ બક્ષે છે, તેમજ વાયનશક્તિ
ને સુધારી દસ્તને સાફ લાવી કોષ પશુ રસ્તેથી
જતી ધાતુને અટકાવી ગમે તે કારણથી પ્રાપ્ત
થયેલી નામદીનો નાશ કરી શક્તિ અને
તર્કને વધારી શરીરને મજબુત કરી પરિપૂર્ણ
મરદાઈ બક્ષતી એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે. છતાં
કોષ સખત સાગત કરી આપશે કે શુકસંજી-
વની ગુટિકામાં શક્તિ અને વિષ વધારવાનો
ગુણ નથી તો તેને ૩૦ પ૦૧નું ઈનામ
આપીશું.

ગોળી ૧૫૦ની ૩૫ની ૧ની કી. રા. ૨-૮-૦

તાજીબી યોગ્ય તિલો.

ગમે તે કારણથી નરમ પડેલી ગુપ્ત બા-
મની રોગ ઉપર આ તલોને માલેસ કરવાથી
દરીથી ટકાર બની રોગની કમળેરી દૂર થાય છે.

કીમત રીશી ૧નો ૩૦ ૨-૮-૦ ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક મંગારી વાંચો

અમારી દરેક દવાની મર્યાદિતી માટે ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક મંગલવી વાંચો.

વૈદ્ય જાડેરાભાઈ જીવણભાઈ અરોગ્ય વર્ધક ઔષધાલય-ગુજ ધોળકા-(ગુજરાત)

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

જવરહર-ગુટિકા.

અમારી જવરહર ગુટિકાથી દરેક જાતના
તાવો ન જાય તો લીધેલા પૈસા પાછા આ-
પીશું અને યોદ્ધાઓ તાર નથી જતો એવું
સાબિત કરનારને રૂ. ૫૦૧નું ઈનામ આપીશું
ગોળી ૬૪ની ૩૫ની ૧ની કી રૂ. ૧-૦-૦
તદન મદત.

ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક-નહારી સોગત
અને ખરાબ વિચારોથી મનુષ્યને શરીરની
પાયમાલી કરનારી કુટેવો પડે છે. તેની કુટેવો-
માંથી મુક્ત કરવામાં આ પુસ્તક એક સાચા
મિત્રની મરજ સાર છે અને તંદુરસ્તી સાથે
લાંબુ આયુષ્ય, ઉમદા વિચાર અને સંપૂર્ણ સુખ
મેળવવાના અખુટ સાધનો બતાવે છે તે સી-
વાય અમારી અકસીર દવાઓની સંપૂર્ણ મા-
ફતી મળે છે ફક્ત એક પોસ્ટ કાર્ડ લખી-
વાથી તદન મદત મોકલવામાં આવે છે
પરમીઆની અકસીર દવા.

આ દવા ગમે તે કારણથી થયેલ અને
ગમે તેટલી મુદતનાં તેમજ કોઈ પશુ જાતની
પરમિયાનો જંકમળમાંથી નાશ કરી તંદુરસ્તી
સાથે તાકાત આપે છે અને થતી બળતરા,
ચાલનું પડ, (રસી) સાંધાનો અને પેદુનો
કુખાવો, કળતર, નિમેની રાગમાં થતી પીડા,
પાતળી પડેલી ધાતુ, ટીપે ટીપે આવતો પેશાબ
ઉપરના ભાગનો સોજો, વગેરે દરદો અને આ
સીવાય પરમિયાથી થયેલા તમામ દરદોનો હંક
વખતમાં નાશ કરી આવેલી નિર્બળતાને દુર
કરી શરીરને શક્તિ આપે છે.

૩૫ની ૧ની કીંગલ રૂ. ૨-૮-૦

અમૃતબિન્દુ

સઘળા પ્રકારનો દુખાવો, લકવા, સંધીવા, સુળ, ચુક, ઉલટી, ઝાડો, મરડો, કોલેરા, અકૂચી, અછર્ણ, ખાંસી, દમ, સળેખમ, સરદી, માથાનો દુખાવો, હાંત કે દાઢતું કળનર અવાળુનો દુખાવો, મોંમાંથી દુર્ગંધ છુટવી, મળચ આવવી, ખાટાં કે તીખાં ઘચરકાં, ધાનતું પાકવું, પડું બેલું, આંખો દુખવી, થરીરે સોજા આવવા, ઘા લાગવા, ઘસાર પડવા, હાથ પગમાં ચીરા પડવા, ઘાતુ પાકવું, ઘામાં જીવ વા, રાંઝણ, નાસુર, પીન્નસ, સુસ્તી, બેચેની, નળખાઈ, નામદાઈ, હરસ, પ્રમેહ, ચાંદી, વિસ્ફોટીક, બરોળ, અંડવૃદ્ધિ, પ્રદરરોગ કોઈ પણ જાતનો તાવ, વાળો, ન્હાડ, વિગેરે અનેક રોગ આ એકજ દવાથી તતકાલ દુર થાય છે, વળી બુમરી, મધમાખ, વીંછી, વિગેરેનાં ડાંગ ઉપર આ એક જાદુઈ દવા છે. માંકઠ મચ્ચર, વંદા, કરોળીયા, કસારી ઉપેષ્ટ વિગેરે નુકશાનકારક જંતુનો નાશ કરે છે.

સખતમાં સખત માથાનો દુખાવો માત્ર એકજ મીનીટમાં દુર થઈ જાય છે. માત્ર પેટની ઉપર ચોળવાથી પણ પેટમાંનો દુઃખાવો મટી જાય છે. પવન છુટવા માંડે છે. અને બાદી-બદ્ધજમી દુર થાય છે. હાંત અને દાઢતું કળનર એકજ મીનીટમાં થાંત પડી જાય છે. વીંછીના ડાંગ ઉપર તે તેનો ચમત્કાર, અલૌકીક જ છે. ઉચામા ઉચી જાતનાં કોઈપણ પેનકીલર કરતાં અમૃતાબિન્દુ ઘણી ઉચી જાતની દવા છે. વિલાયતી દવાની દરેક દુકાન ઉપર તે વેચાય છે. હાલમાં તેની ઘટાડેલી કીમત માત્ર રૂ. ૧૫ પોસ્ટેજ સાથે છે છ શીશીના રૂ. ૮) પોસ્ટેજ માફ.

કેટલોગ મુદત મગાવો.

સીરનામું:—

“અમૃતબિન્દુ”—આફીસ

નડિયાદ

શ્રીમંતાના સુખનું સાધન.

આજકાલ ગરીબ તેમજ તવંગરના સુખનો હેતુ પોતાનો જનમાલ અને કોમતી આચરેલાં, છુટ્ટા, લંઘા, ચોર, ધાડપાકુ તેમજ અન્યકર આગતી ધાસ્તીથી રક્ષણ કરવાનો સમાવેશો છે. જ્યાં સુધી તેનું સંતોષકારક રક્ષણ નથી થઈ રહ્યું ત્યાંસુધી જીવને હીલકુલ જેનું પડવું નથી. એવો ક્યો મુશ્કેલી હોય કે તેના ઈલાજો હોવાં છતાં ચાંપતા ઉપાયો ન હોય.

મુબાઈમાં ત્રીજેરી બનાવવાના ઘણા કારખાનાઓ છે છતાં એવા મોટા શહેરમાં પણ મુરતવાલા મેસર્સ. ટી. અમીચંદની ફાયરમુક ત્રીજેરીઓ એકા અવાજે સંપૂર્ણ પસંદગી પામેલી છે જેનું કારણ માત્ર એટલું જ છે કે મજાનુત કાંમ છે અને મધ્યમ દામ છે. હમ્મરા કામની ખામી માટે રાજ્ય સરવાડાઓમાંથી તેમજ પદવીમાંથી ચાંદ તેમજ સંખ્યા બંધ સરટીફિકેટ મળેલા છે માટે બહા ગૃહસ્થો ઉપરથી ત્રીજેરી જેવા દેખાતા ખાલી કાગળાઓમાં તમારા અમુલ્ય પૈસાનો ભોગ આપતાં પહેલાં જરૂર એક વખત હમારી દુકાનની મુલાકાત લેશો કે નથી ત્રીજેરીની સઘળી માહિતી મેળવી શકાય.

ખીલ્ કામો જેવાં કે તાળાં, કળો, કેશ બોક્ષો પણ તેવાજ ખાત્રીલાયક બનાવવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસો રૂબરૂમાં થઈ શકશે. પ્રાઇસ લીસ્ટ મફત મોકલીશું.

મેસર્સ. ટી. અમીચંદની કું.

ફાયરમુક ત્રીજેરીઓ બનાવનાર
દે. કણ્ઠીક બજાર, સુરત

ELECTRIC POCKET LAMPS.

વીજળીના દીવા.



- (૧) નાના ગજામાં પણ રાખી શકાય છે.
- (૨) અગ્નિની બીલકુલ ધાસ્તી નથી.
- (૩) તેજ, દીવેટ કે દીવાસળીની જરૂર પડતીજ નથી.
- (૪) ફક્ત ચાંપ નીચે ખસેડતાંજ બપોકાદાર રોશની થાય છે.
- (૫) જરા પણ ધુણી કે ધુમાડો થતો નથી કે વાસ આવતો નથી.
- (૬) રાત્રીને વખતે આશીર્વાદ તમે રાખી જરૂર પ્રસંગે કામમાં લેવાથી સાંજથી સવાર સુધી બીજા દીવા બગતા રાખવાનો નકામો ખર્ચ અટકે છે.
- (૭) ખાસ કરીને ડિસ્ક્રીપ્ટ ફરતા આશીર્વાદો, જાત્રાળુ તેમજ મુસાફર લોકો વારંવાર ધ્યાન ઉપયોગી છે. દી. ૩. ૨૫, ૩, ૪, ૫ અને ૬. પોસ્ટેજ ૬ આના. રિપેરમેન્ટરી રૂ. ૧)

સી. ગોવિંદ એન્ડ કો (એસ) અમદાવાદ.

C. Govind & co. (S) Ahmedabad.

મફત ! આ જાહેરખબર કાપી મોકલનારને નમુનાની આટવી મફત !



(Reg T. Mark)

ડૉ. જી. બી. ની

ઔષધિક પુશબોદાર

તપકીર.



ઉત્તમ કીમતી ઔષધિઓ સાથે ઉમદા સુવાસિત વસાણાથી
જ્ઞાતવતુઓને પોષક આપનારી બનાવી છે.

તપેલા મગજ અને કંટાળેલા જીવને ઠંડા કરી શાન્તિ આપે છે

ફકત એકજ ચપટી.

પીનસ, આધાસીસી, હિરિટીયા, નજલો, સ્વેપ્નમ, શરદી, માથાના
ઠણકા, સસકા વિગેરે મગજ અને માથાના તમામ દર્દોને દૂર કરે છે.

કીમત શીશીના ચાર આના

પોસ્ટેજ ૧ થી ત્રણ શીશીના આના ત્રણ વધુ ડઝન ૧ના રૂ ૨-૮-૦ ટ ખ સાથે ૨-૧૪-

ખાસ સુચના—

તપકીર ખરીદતા પહેલાં ટ્રેડમાર્ક તપાસજો કારણકે અમારા ઘણા વર્ષના
અવિશ્રાત પરિશ્રમને લીધે તથા નિષ્કલક પ્રસિદ્ધિને લીધે તપકીરનું બજારનું
નામ આખી નકલ કરે છે નકલી મલ કાયદો ન કરતા પુરુશન ઠરે છે,
એ સાળીત થએલુ છે. -

ખહારગામ એજટો ભેઈએ છીએ. કમીશન સારૂ મળશે

વૃદ્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયધુની, ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

દુશ્મનના પંજમાંથી બચતું છે !



શ્રીમાનો, ગાળોને વ્યસન રૂપી દુશ્મનોના પંજમાંથી મથાવના, વ્યસનો માટે દાખો રૂપીમાનુ થતુ પાણી અટકાવવા અને દુશ્મનો આળોને વ્યસનથી પાપમાથ થતા બચાવવા વ્યસન નિષેધક ભયદરમુત્ર યાને જગતના છ નુઓ નામનુ પુસ્તક છુટે દાખે, નહેચો. પુસ્તક ધનુજ ઉચોગી નીવડનાથી તેની ખીંટ આદર્શ દુઃખખામો બહાર પડી છે અને એકડો રથમે વહેવાય તે માટે એ નકલના કે ૧૦ નો ભાવ રાખો છે મગાની ખાતી કરા નહેચો, લાભલો, આળોને બચાવો.

છબે —શા. છમનલાલ કર્મનગરા

કે વડવામા ભાવનગર

નવજીવનાલય

વિજળીનું દવાખાનું.

કોઈ પણ પ્રકારની વાદ કાપતી ક્રિયા મિવાય સવ દરેકે મટાડનારે ખાતું.

એકડો વંદ્ય ઝકડેજોની દવા કરી કરાજોલાઓ માટે અમુદ્ય લાક્ષ.

નવી જમાનાની મોહામા મોગી શોષ વિજળી ૨ વિજળીને ચાલોય રીતે ચરોરના રોમી આગા દાખલ કરવાથી તે ખાવાન બને છે, અને રોગ મૂળમાંથી ખતી બેય છે વિજળીથી માદા માખસને જરાએ ઇલા થતી નથી પાણીના પ્રજોગો, ગેરોરિજમ વગેરે મનીન અગોરકન ઇલાઓથી રોગો મગદનાઝ આવુ ખાતુ કિ દરતાવમા આ એકજ છે, પરમામના યા દેશા વન્ના દરદીઓને ચોતાના રોગ થેર બેલા મેરાડનની સપૂર્ણ સલાદ કે ૨) હીના મોહલ નાગને પચ દાસા આપસમા આવે છે માહિતીનું પુસ્તક ચરુતે છબે યા મુલો

ૐકર મહાદેવ મસાદ, ઇ એમ. ઇ; એન. ડી. (ન્યુયોર્ક)

કે. ભદ્ર પારો, તાગ ઓરીસ મામે, અમદાવાદ

પ્રસિદ્ધ કરનાર તામ્રી દોસતરાય દાદાભાઈ દેશાઈ, સત્તમ ઓરીસ અખાલરોડ-સુરત મુરત ખપાગીઆ ચકલા, તાસવાળાની પોગ, લક્ષ્મીન રાયજીની વાડીમા આવેલા જૈન વિજય, ટ્રિનિદાદ પ્રેમમાં મગચદ ઇસનદાસ કાપડીયાએ છાપ્યુ.

અદિત્તા પામો ધર્મ

Reg No. B 910.

ૐ

સત્સંગ

શ્રી દુર્ગાનંદ નિવેદક હવદયા પ્રબોધક અને
નાતિવધક મહા તરુથી
પ્રકટ થતું માસિક પત્ર

પુસ્તક ૧૦૫.
અંક ૩૦



આશિન
સં. ૧૯૭૪

વિષયાલેખ.

વિષય.	પૃ.
૧ સૂચનાઓ	૫૭
૨ પ્રાર્થના	૫૮
૩-૫ કવિતાઓ	૫૮
૬ પ્રાસંગિક નોંધ	૬૧
૭ વિધિને પ્રશ્ન	૬૫
૮ આત્મ પ્રકાશ	૬૫
૯ શ્રી જગદ પુરાણા માળથી માંસ દાન છે	૬૮
૧૦ લુપ્ત બોધો	૭૨
૧૧ નિત્ય નિયમ	૭૬
૧૨-૧૪ પવિત્રતાનો માર્ગ, મનુષ્ય જીવનનો બોગલક કરો	૭૭
૧૫ જન્મનીનો ઉદય	૭૮
૧૬ જીવનનો બગ પો	૮૧
૧૭ વિવિધ વિષય	૮૩

તત્ત્વ અને પ્રકાશક:-

દેવતસય દાહમાધ દેસાઈ.

વાર્ષિક, લવાલ્ક ૨: ૧-૭-૦

આપના મનને સુખ આપે

દરેક જાતનાં દાન આપવાનું સુપાત્ર સ્થાન

હિંદુ અનાથ આશ્રમ નડીયાદ.

આખા હિંદના હિંદુ જાતીનાં અનાથ બાળોને
પાળવામાં આવે છે. વ્યવસ્થા માટે જાહેર
પુરૂષોના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળેલા છે.

દરેક જાતનાં દાન લેવાય છે-દરેક દાનની પાવતી મળે છે-વસ્ત્રદાનનો
જરૂર છે દાન કરવાના દરેક પ્રસંગે આ અનાથોને યાદ કરજો.
અનેક ઇ પશુરકમદાન મોકલી પેલા ભવતું ભાથુ બાંધી લેજો.

૩. ૨૦૦) મા દર વર્ષે એક દિવસ દાતાના નામથી સોજન અપાય છે તથા
આરસની તખ્તીમા નામનું સ્મારક રખાય છે

૩. ૨૫) મા ગૌદાન અપાય છે-બોર્ડપર નામનું સ્મારક રખાય છે.
એક રૂપીઆથી વધારે દાન આપનારાના નામ વારસીક સીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે
દાન મોકલી સીપોર્ટ મળાવો-દરેક જાતના દાનની જરૂર છે.

મંત્રી—

હિંદુ અનાથાશ્રમ,

નડીયાદ.

પુસ્તક ૧૦૪.

અંક ૩૦.

સત્સંગ.

આશિન

સં. ૧૯૭૪

સંગ સત્તા કિમુ ન મંગમ્માનનોતિ

સત્સંગના ગ્રાહકોના શિરનામાં છપાવી નાખવાના છે.

માટે જેમના શિરનામાં બૂલ હોય, કેઈને શિરનામું બદલાવવું હોય, અથવા કેઈ મળુ પ્રકારનો ફેરફાર કરાવવો હોય તેમને તુરત લખી જણાવવા વિનંતિ છે.

સત્સંગનું લવાજમ

ગ્રાહક—રૂ. ૧-૭-૦

સહાયક રૂ. ૫-૦-૦

દરેક શક્તિવાન દયાળુ સમજન બંધુને સહાયક થવા હાસના કોટાકટીના બારીક સમયમાં આગ્રહ પૂર્વક વિનંતિ છે.

સત્સંગના દયાળુ ગ્રાહકો-વાચકોને અમારી નમ્ર અરજ.

દીવાળીના પુણ્ય પર્વ તથા આવતા વિક્રમના નવા વર્ષની ખુશાલીમાં,

ઓછામાં ઓછાં બે ગ્રાહક વધારી આપી અમારી પરોપકારી પ્રવૃત્તિને આગલ વધારવા માટે તથા ફેલાવવા માટે અને ચાલુ બારીક સમયમાં અમારા કાર્યમાં એ નિમિત્તે સરળતા કરી આપવા પ્રાર્થના છે.

જેસતાં વર્ષને દિવસે દરેક માલક બંધુ તરફથી ખુશાલીના અમારા કાર્યની હલ્લુ કરનારા સંતોષકારક પત્રની આશા રાખું છું.

તંત્રી

પ્રાર્થના.

મહારા દેશમાં પ્રાચીન ભાવના અને સિદ્ધાંતને પુનઃ પ્રચાર થાય અને
અને સદ્ભાવ જાગૃત થાય અને દીન-દીન અનાથ માનવ બંધુઓ પ્રભુને
ઓળખતાં શીખે. હે પ્રભુ ! એવી ધન્ય ક્ષણ ક્યારે આપીશ !

દેશીઓ ભગરતી એકતાથી નિરંતર રાષ્ટ્ર યજ્ઞમાં નિષ્કામ ભાવે તન મન
અને ધન અર્પણ કરે, આચાર્યા ત્યાગી અને સંયમી બને અને બહુ બાંધવા કરતાં
હવે તો હૈં સત્કાર્ય કરી બતાવે, હે પ્રભુ ! એવો મનવ દિવસ ક્યારે દેખાડીશ ?

શ્રીઓ સરેકારી અને રસરૂ નીવડે, શીયલતું આત્મવત્ રક્ષણ કરે, વીર્યાવાન
અને બ્રહ્મચારી પુરો ઉત્પન્ન કરે, સો શિષ્યક કરતાં માતાતું સ્થાન અધિક છે,
તે ઉત્તર સ્થાન દીધાવે અને દેશ સેવાના કામમાં ઉત્સાહ લાવે સહચાર સાથે
હે પ્રભુ ! આ પ્રાર્થના તું ક્યારે સાંભળીશ ? " નસિની કાન્ત "

કલિકલ્પ.

વસંતતિલકા.

આગો દવાહલ કલિયુગ કાળ જુરો
જાઓ સહી વૌશર્માં વિષતપ પૂરો
ધાતું નવું અપરતુ શુભ ત્યાગી જાતું
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
મને મન ગરો ને દુઃખ આપવાના
લગ્નના નણે દુર્ખો તણા દુઃખ આપવામાં
જાણ્યા અને અગર ? માનવચિત કેરું
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
રોઆ સની નરમ વસ્ત્ર અવધૂતિમાં
વાવેલા સમી નવલ નાટ્ય તણી જાવિઆ
નોતું ગળે હમિયા પ્રિય સજવતુ
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
ચાવિ નિકેનન ગળે નૌચ હોટગેને
મુખા પ્રમાણી મલિસ તણી ખોટકેને
રે સર્મ ત્યાગી જતા મલિ દરતે જાતુ
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
પાછા પડે ન મને અગરથ સામવામાં
કીર્તિ ધરે, મન ધરે, પરમાર્થતામાં
પુશામદી મલિજ માન મલતવાતુ
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
૨૮, ૫૮, ૭૭ મન ના પ્રીતિ બિંદુ

લિજગે સ્વ રમણી પ્રતિ અનેક સિંહ
વાતર્થ સૌ નામધોના તુરમાં સમાર્થ,
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
ભાગ્યે મહે નગરમાં સર્વો કેષ્ઠ ધાર,
રીઆય તે વમગમાં બ્યભિચારી કેરા,
માતા મહે સ્વ મુલન પછી હા રતું શું ?
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
ત્યાગી ગયા મદનપી નિજ સાધુ કોપિત
ગામી થયા સતવ બ્યાની મદવ યોગિન
નાશી મયું નગરમાંથી સુપ્ત છાતું
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
દેવો થયા તજ દયા અતિ કૂર દેવ
ઉડી ગયાં મુખ તણા શુભ પુણ્ય ચેત
દેવાધોગે મન થયા ન નિશાન નેતું
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
ને આત્મનુ સંગ સદિ સત ગણે છે
તેતે કહી 'મુખ' 'પાગલ' સૌ દસે છે.
દર્મો અભેદ વડતી મયું મળ તેતું
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
ને વિષ આપક વિનુ નગનો નિર્વા
પિતેકનો બર તદારક મોક્ષ દાતા
અમિતવ અંતર વિને નવ લેશ તેનું
કુટો કલિકલ્પ આ નહિ તો બીજું શું ?
ગોપરાવાડી ગોપાગજી દુલ્લભભાષ દસા

‘सुमङ्गलम्’

* प्रभु ! भगवन्तु आश्रितः स्यात्

નવ દંપતીને સુખદારી દીઝી,

निज गूढन तो अभिजाप प्रभो !

નવ દંપતીનું સુખથી પૂરજો.

જાણક હોદ્દા સુધી જઈ પહોંચી

નવ દેવલ રાજ ધુન્ડી તીરડો,

ક્રમશઃ દરેક જગ્યાએ ક્રમશઃ

ક્રમ ૧૬૨ ન. ૪૫ નીચે લખો !

ગુણીયંદ્ર રત્ન જનારી પ્રભો ।

உறுதி செய்து கொடுக்கிறேன்.

भवतु अनि नमः । हेवः वः ।

નર દંપતીને શુભ જાણિયા હો,

જગતના વાચકોના સહાય થવો

શ્રુતિ મંજરૂક દેવતા નિવરતને

ક્રમવા. થકી ગતવશ્ચા અનિદાન

પ્રશ્નકર્તા ગણે સદા પૂર્વ થયે

પત્રિ પાલીશી, કા-૧ થઈ-૪ પ્રિધા

निश्चिन्नु तृषिन्न सन्न निश्चिन्नु

પ્રિય દેવ હવે તમ જોડે મળી

પ્રત્યુ મ્હેરથી બેઝની યંથી પડી

निष्प्रत तमे शुचि मन्त्रवन्ते

शीतलत यद्वा विद्वान् यद्वा

અવિ કામળ મણિ દિવ્ય રૂપી

કુલ ગુણ તજી રહી ગાંધી રચી

દાદા ટ્રેનલમ નિજ પ્રિય ઇશ્વર

કરગલ નિગ્રહિત સમેજ પડી

ચમત્ ગ્યમ ફૂલ પદ્મ ઓલનો

ਮਾਮਲਾ ਕੜੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਸਮਾ ਰੀਝੇ,

ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଶିଳ୍ପ

કુળ દીનજી અન્ય કહી વ.જીરી

શુદ્ધિ મંત્ર ૨૧૪ ચિન્તા ય-ન

କୌଣସି ନିୟମ ସ୍ୱରୂପ ନାହିଁ ।

નાગર ધ. પટેલ.

* सप्तम प्रसंगे श्री दंपतीने शुभाश्विन तारिखे आ मान्य सभायुं द्य.

મંગલાશીર્વચન કાવ્ય *

દિર્ઘાયુર્ભવતમ્ દંપતિ ।

શાદુલ વિકીડિત.

હાયું તિમિર નદ સઘ કરતો, ઉદ્યાયજે પ્રાચી દિશા ઉદ્ભવી,
સારી કિર્ણુ ચતુર્દિશે જગતમાં, ચેતન્ય પૂરે રવિ;
એવા દિવ્ય પ્રભાવ સુકવ વિવરો, રિશ્વેજ વાધો રવિ,
નીતિ ગીતિ ગ્રહી પ્રજા પર પ્રીતિ, દાખો દયા દંપતિ.
આપે પુષ્પ મુગધિ વિચર જનને, યજે પરિતાપ કે,
શીખાવે શિખ જે અમુલી સહુને, છે આજ તે કાલ ને,
સાધો સાર્થક એ સમાન વ્રતતું, કાર્યો રૂડાં આદરી,
આપો લાભ અનાથને સધન થૈ, દાંપત્ય મર્મે કરી.
કે' છે ધર્મ સનાતની કથનમાં, શાસ્ત્રોજ વેદે દગી,
પાળે છે નિરાદિન જે વિરલ હા' આરાજ દીવે સ્મરીતું.
ભૂલો મા ભલે વાક્ય એ વિપત્તિમાં, જે શ્રેયની પારી છે,
પામો દંપતિ સુખ દક્ષિત સદા, જેની પક્ષીદારી છે.
વાધે છે શશિની કળા દિનદિને, શાંતિ અધે સારતી,
ખીલે પોયજી નર્મલા હૃદયથી, ફૂંચી કળા શાવતી;
વાધો દંપતિ એ કળા અવનિમાં. લહાવા અનેરાં લહે,
ફાલી ફૂલી સુકર્મમાં દરનિશે, જેડી સન્નેડી રહે.
ધારી ધર્મ અકેકનાં પ્રજ્વલથી, પ્રેમી અને વિરલા,
દેશોદ્ધારક કાર્ય નિત્ય કરતા, વિચાર ગણો મલા;
છો હિદિ તતુ તો સદા હિંદવજી, ચાહો હદે હિતને,
આવે દંપતિ વિપત્તિ શિર ભલે, પાળો છતાં પ્રીતને.
છો એકો રથ એકનાં ઉભય તો, સાથે રહે સર્વદા,
સંસારોદ્ધારિ પ્રિય પાર વરવા, યતો કરે શુભદા,
આબ્યા કેક અને હજુ જગતમાં, આવી જશે માનવી,
આબ્યા તો કરી કાર્ય સુ અમરતા, પામો જગે દંપતિ.
આમા માત પિતા અને વડિલની, પાળો પ્રિયે પ્રેમથી,
પામો આશિષ દિજ ને દીન વળી, રે'જો સદા ક્ષેમથી,
અણો સુકત કરોજ પિતૃ ગજુનાં, પામી રૂડી સંવત્તિ,
'પ્રેમી' વિચરો વિશ્વમાં વિરપજે દિર્ઘાયુ હો દંપતિ.

વડોદરા તા. ૧-૫-૧૮

પ્રેમી.

* એક મિત્રની કુચ્છાથી તેમની પુત્રીના લગ્ન પ્રસંગે બનાવેલ, સર્વને ઉપયોગી થઈ શકે એટલા સારૂ પ્રસિદ્ધિમાં મુદ્રિત છે, ગોરીમાં મંગલ દેરા દ્વારા આદ સમાપદી વળતે બોલતું.

પ્રાસંગિક નોંધ.

(આંકડાની સંખ્યા લાખ સમજવી).

પૌરા માવજળદ થેટાં બકરાં અન્ય

‘પ્રાસંગ’ના આજુ વર્ષનો ત્રીજો અંક આ
સાથે પ્રકટ થાય છે.
અમારું ૧૩૬૫, અને કાગળ વગેરેની
સમ્પત્તિ મેંધવારીમાં

અમારું કાર્ય જેમ તેમ કરી નીતીનીએ હીએ,
સમય ધણા ખારીક છે, લડાઇ, મેંધવારી,
દુકાળ અને આ સર્વ અધૂરું હોય તેમ હાલમાં
નવા પ્રકારનો જેરી તાવ સર્વત્ર ત્રામ વર્તી રી
રેલા છે. આ સર્વથી પ્રગતી દાડમરી વધી
છે. અને તે સાથે અમારો મુશ્કેલી જાણ વધવી
સ્વાભાવિક છે.

‘સત્સંગ’નું વચાનમ આજુ સાલથી અમે
૦-૪-૦ વધાર્યું છે પરંતુ એથી પડુ અમારા
ખર્ચમાં વધુ કાપડો થવા સંભવ નથી. ધણું
દયાળુ માદકો આ વધારો રીકારશે પણ તે
સાથે ધણું અસ્વીકાર પણ કરશે. આ સર્વ
ધ્યાનમાં લઇ જેમ અને તેમ સદાયક તરીકે
નેડાઇ રા. પુ આ સંસ્થાને આશ્ચર્ય
આપવા દયાળુ સન્નજન બધુએને નમ વિનતિ
કરીએ હીએ. આવી દયા ધન પ્રવર્તીતી
સંસ્થાને આશ્ચ આપવા દયાળુ બધુએ નદિ
ચૂકે એજ હવે મરડે છે.

દિંદ પશુ ધનમાં સર્વ દેશો કરનાં હાલ
ગરોજ છે. વળી હિંદના

હિંદમાં ગાવધ માણસો જેવાં ફર.
અટકાવવાની જરૂર. દાડકાં નીકળેલાં છે,
તેવાંજ પશુઓ પણ છે.

અને દુકાળ પડે ત્યારે ૭૫ ટકા બનવરો મર-
ણને શરણ થાય છે. હિંદની ૯૦ ટકા વસ્તી
એતી ઉપર જીવન છે. અને તે ધ્યાનમાં લેવાં
હિંદમાં પશુધનના વધારાની અનિશ્ચય જરૂર
છે, તેને જાહેર દાવ-પૂં રિયતિ છે? તે નીચેના
આંકડાથી જાહેર થશે.

હડકાં	૨૦	૧૧૬	૩૦૦	૦	૩૬
આસ્ટ્રેલિયા	૧૮	૧૦૦	૮૬૨	૦	૭
કેનેડા	૧૫	૫૫	૨૫	૦	૨૩
ક્રાંસ	૩૧	૧૬૬	૧૭૪	૧૪	૭૦
જર્મની	૪૩	૨૦૫	૭૬	૩૫	૨૨૦
ગ્રીસ	૧૪	૧૧	૦	૦	૨
અમેરિકા	૧૯૭	૭૨૫	૫૩૨	૦	૫૫૭
હિંદુસ્થાન	૧૫	૧૧૧૭	૨૨	૨૮૫	૦

આ આંકડાઓમાં હિંદમાં ગાય જળદની
સંખ્યા ૧૧૧૭ લાખ છે, જે ગણના આંકડા
માથે સરખાવતાં વધારે છે. પણ દરેક દેશની
વસ્તીના સરવાળા જેટલી એકલા હિંદુસ્થાનની
વસ્તી છે. આસ્ટ્રેલિયામાં ફક્ત ૪૦ લાખની
વસ્તીમાં ૧૦૦ લાખ ગાય જળદ છે. એ
વિસાએ હિંદમાં ૭૭૫૦ લાખ ગાય જળદની
જરૂર છે. વળી એ મિત્રાય પશુઓની સંખ્યાનું
પ્રમાણ પણ ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે. ડેન્માર્કની
એક ગાય બરાબર હિંદની ૧૦ ગાયનું દૂધ
છે વળી ડેન્માર્ક-વગેરે દેશોની ગાયના કરતાં
અડધી સુધે એટલે સગમગ ૧-૭ માસજ
હિંદની ગાયો દૂધ આપે છે. આ સર્વ
સામ્રે મેળે જેવાં હિંદનું જ્યવન ખીન
દેશોના પ્રમાણે જેમ અવિચલ કંઠગ છે,
તેવુંજ પશુધન છે. આંકડામાં પૂરું દર વર્ષે
તે ઝોણું થતું જાય છે. એકલા મધુકા પ્રાંતમાં
સને ૧૯૦૪થી ૧૯૧૫ સુધીમાં ૧૩ લાખ
ગાય જળદની સંખ્યા ઘટી ગઇ છે. અત્યુ
મુખ્ય કારણ હિંદમાં થતો ગાવધ, વિદેશ
જતાં ગાય જળો, તથા પશુઓની મોતિ
મુધારવા નરૂક દુર્લભ છે

દર વર્ષે સગમગ ૧૫૦ લાખ ગાય જળદ
વગેરે આહાર માટે કપાય છે. તેમ હિંદી સર-
કારના સડકારો મંત્રી મિ. જુમના કચનાનુમાર
સને ૧૮૯૫માં ૬૦ લાખથી વધી સને ૧૯૧૪

મં ૧૩ મેં જનવરો વિદેત જાય છે ના
આમડાએ રાપડુને ખરેખર ગમગીનીમાં
ઉતારે છે કિંદ જેને મોટા કામ પેલીવારી
ઉપર પોતાનું યુગ્મન નિભાવે છે, તેના
દેશમાં અટકે પાછું પડે ધન જોણું થયું,
જે ખરેખરો અનર્થજ કહેરાય તેમજ વગી
એ સાથે પશુઓની નામિત વધારવા માટે પશુ
ના પ્રજાનું દુર્લભ છે તે માટેના નામના
મર્નર લોર્ડ વિદિગડને ના દિવા તરફ કંઈ
પયત્ન કર્યો છે પણ તેની કંઈ પણ અસર થાય
તેમ નથી જનાર સ્ત્રીનમાં ૧૮૮૭માં એ
ગાય વગમમાં ૪૫૦ જેટલું દૂધ આપતી હતી,
તે ૧૮૦૮માં ૫૮૫ જેટલું દૂધ આપતી થઈ
છે અને તેનું પ્રમાણે દૂધ આપનાની હવે તમા
પશુ લેવા વધારા થયે છે

આ મર્વ અધોગતિ દર થયે માટે
વિનુ પશુ ધન વધારના અગ દદ્યથી અગવગ
દેનાની જરૂર છે કાગણુ જે દેશનાં ગોનરા
ઉત્તમ છે, તે દદ્ય ધન ધાન્યથી ભરપૂર હોય
એ સ્વાભાવિક છે ગોનરા ઉત્તરથી જેતી
ઉપયોગી જનવોની ટહિલ વધારી જળદો વગેરે
સસ્તા થશે જેની ઘણી સુધરશે અને ધી
દૂધ સસ્તા વડા સારા મોટા પ્રજાને જનન
રૂપ ખરો જોવામાં આવી રાખે

કિંદનો દદ્ય ગોક્ષા અને ગોખવિની
ઉત્તરિગજ છે આ
ગોવધ અટકાવના વાગ્તવિક્ષે બીના છે
જગ્યાનાવાની અરજી અને તે દવે દિદાએ
સમજવા હાથ્યા છે
ધણા દેશી ના ગોમાં ગોવધ ગમ થયા છે
ધણા સુમતગાન બાણજોએ ગોવધ ચતો અ
ટકાવવા નયત શરૂ કર્યા છે હાલમાં આવીજ
ગતે ગોવધ બધે ધવ માય ના પ્રવા મટે
નામના વચ્ચે ના લોર્ડ જેમ્સ ૧૮૭૨ ના
ખગેદ ૬૦ સોનાજી જશાવાસ એ અરજ કરી
છે, આ અરજમાં પ્રધાની ગાયની દવન અ

ગવના, અથવા કાપના માટે મારે નાખવા
વહુનું છે, અને બીજી દવે એમ ૫૫
એમ ગોચર માટે અસાહેવી પ્રવી રાખે આ
અરજ માટે મ જસાવાલાને ધ વવા આપીએ
છીએ, પણ અમે ગોવધ ત ન બધ થવાની
વરદણમાં છીએ ગાયો જેવા પ્રાણીઓની સર્વ
પ્રકાર રક્ષા થવી જોઈએ. કાગણુ તેની ઉત્તિમાં
અપણી ઉત્તિ છે ગોનરા માટે પડે અરજી
રેરો તમાવેશ યથાવિતજ કે જપાન જે
કિંદનો વિનારમાં નવમે ભાગ છે તમા ગોચર
ની જમીન કિંદથી અડધી છે આ હાથ
જગ્યાના કિતમાં પોતાનું દિવ અમનતી સગ
મે છે ના નાના સવ ગતે કેવલને અવદૂગ
હોય તો કિંદની ઉત્તિ માટે અમે મન્ય
નહિ હાગે અમે આશા ગણીએ છીએ કે
મિ. જસારાગાની અરજીનું ગુમ પરિણામ
આવે અને ન માટે નામસરાય લોર્ડ જેમ્સ
ગોક્ષા પ્રથમ ઉપર ધ્યાન આપી કિંદની
જનિત માટે મિ. જસારાગાની અરજી જેમ
ન્યાય આપી કિંદની આશા કરશે

સુજાતમાં તા ૨૭ સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭
દયા પરિપદ મટમાં
નીચ જનદયા પરિપદ એમ્પાયર થીએટરમાં
મીમીસ એની બીમેટ

તા પ્રમુખપણા દેશની સગી હતી, જેનો હેવાસ
ગતામાં અમે નમ્ટ કરી ગયા છીએ મીમીસ
બિમેટ મીમમના કાર્યમાં સુચવાયલા હોવાથી
અમુનું કાનુ થીયુવ સી જિનનાજાસે તૈયાર
કર્તુ દવ તેમજ મીમીસ એસેટ પાંડુ
પ્રમુખ ૫૫ પણ તેમનેજ સોપુ દવ પ્રમુખ
કાનુ હાલના હવનાના દગવાયલા દદિમણ
ઉપર સારો જાગવા પાનાર છે થોડા વર્ષ
કેકત ટેલમ નાણી હોડાવવા તેમાં જનદયા
પૂર્વે મનાતી હતી, પણ દવે તે વિચારો પાસાયા
છે નાત મન વાણી મયા મેઇ ૫૫ પ્રકારથી
યતી દિસા અમનારામાં જવ પા સમાવતી

છે એ તત્ત્વ અમલમાં છે. સર્વ જીવજનની સંરક્ષાએ હવે આવા ધોરણ પર કાર્ય કરતી થઈ છે. પ્રમુખનું બાંધણુ આવા ધોરણ પર લખાયેલું હોય ત્યાં ત્યાં દયાની અવસ્થકતા છે, તે સુંદર અને સ્પષ્ટ રીતે રજૂ કર્યું છે.

પરિપક્વતા જગત્તા હરાવે પણ પ્રમુખના આપણને અનુસરી થયા છે. સર્વ કરાવે ધણી અમલ કરાવે છે પણ તેમાં ફતવાના જનતાદોની કતલ, હેરી ક્રાંતીની આવશ્યકતા એ આપણું ખાસ લક્ષ્ય બેસે છે. આ અને હરાવે પર પ્રભાએ અને સરકારે ખાસ ધ્યાન આપવાનું છે. એ જે પ્રશ્નો પરજ દેવનું અવિષ્ય રચનાર છે, અને તેથી તેને અમે ખાસ પ્રાધાન્ય આપીએ છીએ. એ સંપ્રદાયે આજના અકામા સરકાર નોંધમાં ઉપર અમે વિસ્તારથી અમારા વિચાર રજૂ કર્યા છે, જેથી અને વધુ વિસ્તારની જરૂર નથી.

પરિપક્વનું કાર્ય સારી રીતે સંકળ થયું હતું. લોકોની હાજરી ધણી સારી હતી. કેએસને લીધે પધારણા દેશના નેતાઓએ પણ હજારોની આગમનમા ભાગ લીધા હોય. જીવજનનો ખચર કરતી ધણી સંસ્થાઓના પ્રતિનિધિએ એ પરિપક્વમાં હાજરી આપી હતી.

પરિપક્વની ઉપયોગિતા વિશે વધુ વિવેચનની જરૂર નથી. આવી પરિપક્વે કે જ્યાં દેશના આ ગેજાન નેતાઓ. જુદી જુદી સંસ્થાઓના પ્રતિ નિધિએ હાજર હોય છે, તેથી ધણે લાંબા થાય છે અને જીવજનનો પ્રચાર જાની રીતે મારા સ્વરૂપમાં અને જોડાયેલ થાય છે. જીવજન માટે કાર્ય કરતી સંસ્થાને કાર્ય કરવાની પદ્ધતિ લક્ષ્ય યોગ્ય દિશાઓનું જ્ઞાન થાય છે અને દેશના આગેવાનો પણ જીવજનના પ્રચારના કાર્યમાં રસ લેવા થાય છે. આ સર્વ કારણો આ પરિપક્વ દરમિયાં કેએસ સાથે કેમ્બ્રિજ કોન્ફરન્સની માધ્યક ભરવાની આવશ્યકતા છે.

મુંબઈ સરકારે જાહેર કર્યું છે કે દાંડના વેચાણના કરથી થતી દાટ એને કેળવણી આવકનો ઉપયોગ કેળવણી માટે કરવામાં આવશે. અમારી માન્યતા પ્રમાણે સરકારે આ કરાવ અતિશય નુકસાન કરનાર છે. દેશના નેતાઓ હમણાં દાંડની જાદી દૂર કરવા પ્રયત્ન કરે છે અને ધારા સભાઓમાં પણ તે માટે હરાવે રજૂ કરે છે, તેથી પણ જ્યારે એવું જુએ કે એના વેચાણની આવક કેળવણીના વધારા માટે થનાર છે, ત્યારે તેઓ પોતાનો વાર્ધા આજુએ ચૂકશે. તેમજ ઉલટું કેળવણીનો વધારો થવા કચ્છનાર દાંડની વધુ ખર્ચતની જરૂરિયાત જોશે. તેમજ વળી દાંડનું વેચાણ જો કોઈ કારણ વડાનું થતી જાય તો પણ કેળવણીના વધારાના કાર્યમાં મેહનું સંકેત ઉત્પન્ન થાય અને જો આવક વધે તો કેળવણીના પ્રચારમાં સરજતા થાય એ ખરું પણ દાંડનું વધુ વેચાણ પ્રજાને પાપમાલ કરશે.

આ સર્વનો ખ્યાલ કરતાં આ કરાવ દુરઅંદેશી ભરેલો નથી, અને તથા તેનાથી ન લાભાર્થી યોગ્ય વિચાર કરવો ઘટે છે.

આનુલક્ષણને પરિણામે દાંડની નિરૂપયોગિતાનો આખો દુનીઆને

દાંડની જાદી. સાક્ષાત્કાર થયો છે. જે સર્વ પ્રજાઓએ પોતાના હદમાં કરેલા જાનનોથી આપણને રોશન થાય છે. ગદાંકમાં અમે દુનીઆના મુખ્ય મુખ્ય દેશોએ જો જતીને દૂર કરવા લીધેલાં પગલાં, તે માટે કરેલા કમિયોની યાદી આપી છે. તે વાંચનારને દાંડ મારેની હાલત આખી દુનીઆએ ઉપાડી લીધી છે, એનો ખ્યાલ આપશે. અમે-રિકાના સરકારે તો દાંડ દેશમાથી લગભગ દૂર કરવાનું નત લીધું છે. હમણાજ તેણે દાંડ થયો છે કે તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૧૪ પછી અમેરિકામાં કેએસ જાનવો દાંડ જનાવો કે

વેચવો નહિ. “રાજસત્તા જો અનુકૂળ હોય, પ્રાણનાં હિતાકિત માટે અંતરની લાગણી ધરાવતી હોય તો દેશનું હિત કેવી રીતે સાધી શકે છે તેનું આ જ્ઞાનવંત દર્શાવે છે. હિંદુનું દુર્ભાગ્ય છે કે જ્યાંની લગભગ સમસ્ત પ્રજાને ધર્મના દરમાનથી દારૂ પીવાની સખત મનાય છે. હવે સરકાર એવું જહાનુ ગણુ કરે છે, કે જે બહી વંદન બંધ કરવાં પ્રજામાં અમતોપ ફેલાશે. એ વચ્ચે જોનરેબજ શર્માએ દારૂ અટકાવવા રજુ કરેલા કરાવનો આ કેવો સુંદર બચાવ રજુ કર્યો હતો આને પ્રજામાં અનેક પ્રકારનો અસંતોષ ફેલાયશે છે તેને માટે સરકારે લક્ષ આપવું જોઈએ હિંદમાં મોપાળની નામદાર ભેગમ સાહેબ, જૂતાગદના નવાબ તથા કેટલીક પ્રજાએ એ સંબંધે સખત કાયદા કર્યા છે, પરંતુ ત્યાં અસંતોષ પ્રસર્યો નથી. એ ધ્યાનમાં લેવા જોઈ છે.

હિંદમાં પશુ હવે લોકો, રાજા મહારાજાઓ

એ વાત સમજવા

દારૂ અને પાટણના લાગ્યા છે અને કેટલાક

આત્યંત. રાજ્યોમાં કેટલાક પ્રજા

સમૂહમાં એ માટે

થયલા હગવો અને અમાગ ગતકિમાં ગણુ

કરી ગયા છીએ. યોગ્યક સમય પર થાણુ

અને વગરના ખીસ્તીઓએ દારૂ ન પીવાની

૧૮ પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી, અને તેવીજ પ્રતિજ્ઞા

લાક્ષમાં પાટણના અત્યંતે લીધી છે. વડો-

દરાના નામદાર ગાયકવાડના બીજા પુત્ર પ્રિન્સ

બયસિંગરાવના પ્રમુખપણા નીચે લગભગ

૧૦૦૦૦ અત્યંતેની ગંજવર સભા પાટણમાં મળી

હતી અને પોતાના રાજપુત શીમાન જમસિંગ-

રાવના સદુપદેશથી તેની હજુરમાં સર્વ અત્યંત

જોએ પ્રતિજ્ઞા કરી તેને માટે પોતાની યાત્રિમાં

સખત કાનૂનો કર્યા છે. રાજવંશીઓ પશુ હવે

આ બંદીની બંધરતા ધ્યાનમાં લઈ તેને

અટકાવ કરવા પ્રયત્ન શીલ થયા છે, તેનું આ ઉદાહરણ છે. અમને કુમારશ્રી જયશીમ-રાવની આ શુભ હીલચાલ માટે અતિશય આનંદ થયો છે. અને અમે આશા કરીએ છીએ કે તેઓ પોતાની કારકીર્દી દરમ્યાન આ હીલચાલના સારાં પરિણામો લાવશે. વંદન દલકી ગણાવી જાતિ અત્યંતે દાખલો શું બીજી પ્રજા નહિ મેરો.

હમણું અતિપ્રચાર પામેલો મોકોને ભય-ભીત કરી રહેલો

ધન્દુએ-આ “ધન્દુએ-આ” ના-

મનો નવો વાવુ જેને

હિંદુઓ “હાઈડ ટૂંટી” કહે છે, તેનો

સંબંધ સરદી સાથે છે. એ રોગ પૂર્વે

સને ૧૮૮૪માં હિંદમાં આલ્યો હતો

તેમજ લાવમાં તેણે પ્રથમ રૂપેનમાં ગયા

એપ્રિલના અંતમાં દેખાવ દીધો હતો, એને

જેવંતેતામાં જગત વ્યાપી થઈ ગયો છે

ફક્ત એ માસમાં એકલા રૂપેનમાં આઠ લાખ

નાણુઓ મરી ગયા હતાં. આ રોગની કષ્ટવજ

અમર જર્મનીમાં યવા પામી નથી એ

આશય જેવું છે.

લાક્ષના આખા હિંદુસ્થાનમાં દરેક રથજે

ગોચ વસ્તીના આ શહેરો અને ખુલ્લી હવાવાળાં

મામડાઓમાં પશુ યવા બંધકર રરૂપમાં

ફેલાયો છે. અત્યંત વસ્તીવાળી રહેલો છે, એ

રોગ ચેપી છે, અને જે ઘરમાં એનો

પ્રવેશ થાય છે ત્યાં સર્વ માણુઓ સાથે રોગના

મોકાયા થઈ પડે છે. પાણી પાનારજ કાંઈ

હોઈ નથી ત્યાં દવાદારની સારવાર તો હોજન

કમાયો ? મામડાઓમાં ઘરોના સમૂહના સમૂહ

આવી રીતે સપડાઈ પડેલાં અને જોયાં છે કે

તેમની દશા જોઈ કસાઈને પળ થયા આવે.

“વિધિને પ્રશ્ન”

અનુષ્ટુપ.

દેવ યદ્ય દેવોઃ જ્યેષ્ઠા કાર્મ કરા શું ધટે !
પામર માનવી સાથે વૈર શું કરવું ધટે !

વસંતતિલકા.

રત્નો ખજાં વિમલ કાન્ત પ્રકાશતાં છે
કિન્તુ મહા ઉદધિના વિભિરોદરે છે
પુષ્પો અદ્ય મુરતિ વિકસિત ચાશ
આધુર્ધ નદ વનમાં યદ નાશ પામે.
દિવ્યોપધિ અકલિતા વનમાં રહી છે.
રત્નાં દ્રવી જલ ઉરે રત્ની કાન્ત રત્નો.
કોકીલ મંજુલ વને મુદુગાન રેરે,
દસો વસે ધવલ માન સલિલ મધ્યે
પૃથ્વી વિશાળ જનની જન રત્નની છે
એકાન્તમાં, કદ ગંગીન મુકે દોસે છે
આવી દશા વિધિ કરી અમ રત્નની શુ !
આનંદ મમ મુકે તું હસતો ફરે શુ !
જગજીવન દુલ્ભલલ.

આત્મ પ્રકાશ.

[મુનિશ્રી માણેકમુનિશ્રી]

હે એતન ! જાણ થા, મોઢ નિદ્રામાં
અનેશે પ્રાણી જેમ પોતાનું ખરું સુખ યુગાવી
દે છે તેન આત્મ નિદ્રામાં અનેશે એટલે આત્મ
દક્ષિતા તત્ત્વ માનવી વિમુખ થયેલો છે પોતાનું
ખરું સુખ યુગાવી દે છે અર્થાત્ પોને નિશ્ચય
સ્થાપી સુખથી અદ્ય થાય એ.

શાસ્ત્ર સ્વર્ગ નો જ્ઞાન વિધેયં

સુસોહિ વિષ્ણુ ન ચ રાતિ વંધો ।

શ્રેય તથા યૈ ન મ્નેન્ નિર્ન

જ્ઞાન વિદ્યા વાત્સલ્યોરુપે

આત્મા નેયો ટે.

૥૨૥

આત્માનું સ્વરૂપ જાણનારને સંસારના
વિષયોમાં ઉપેક્ષા કરવી જોઈએ ત્યારેજ પોતે
આત્મ સ્વરૂપ જોઈ શકે છે પાંચ ઉદ્રિયો
જડ પદાર્થોનેજ જાણી શકે છે, જેમકે સપ્તને
જ્ઞાન જાણે, રૂપને આંખ જાણે, ગંધને
નાસ જાણે સ્વાદને જીભ જાણે અને સ્પર્શ,
તે સરીર જાણે પરંતુ આત્મા પોતે સપ્ત રૂપ
ગંધ સ્વાદ અને સ્પર્શ રહિત હોવાથી ઉદ્રિયો
તેને જાણી શકતી નથી.

મિત્રમૃ ના વૈ વિપર્યેષુ મૌને

વાર્યં દયો નો હૃદિષાણિ જ્ઞુઃ

શબ્દાદિવોધો વિપયશ્ચ તેવાં

શબ્દાદિ ચુકતઃ રલ્લ ચાત્મવોધઃ ॥૨૥

હીવો સૂર્ય ચંદ્ર ચંદ્રાંત સૂર્યકાન્ત અથવા
દોષપણ પ્રકાશિત અચેતન અથવા અચેતન
વસ્તુ એવી નથી કે અંધાને પ્રતિભેદ કરે
કે આ આવા રૂપ રંગવાળી વસ્તુ છે તું જે.
પરંતુ અંધાને રૂપરંગ ખીલકુલ જાણી શકતી
તેમ ઉદ્રિયોથી ગમે તેટલું આત્માને જોવા
પ્રયત્ન કરે તો પણ આત્મા ઉદ્રિયોથી જોવાતો
નથી. રૂપ આત્માને જોવા વાળો પોતે આત્માજ
શક્તિવાન છે. અને તેવાં ઉદ્રિયોના વિષયોને
વિસારી આત્મામાં સ્ત્રીન ધરને આત્મા ને આત્મા
વડે જોઈ શકે છે.

દીરાદિતેજઃ કુરુ ને ન વોધં

અર્થં તપ યં દ્રેવર્ગ માન્સ્યં

રૂપં ન વદ્યેત હર્ષેત યતઃ વ

સ્વં વૈ સ્વયં સ્વેદ્રિય સુન્દમૂઃ ॥૩૥

અકર્તૃતા ઉદ્ધ રાજ અથવા કોષ્ઠપણ
જગતમાં જીવ સમર્થ નથી કે જે પોતે પોતાના
આત્માને ઉદ્રિયો વડે જોઈ શકે અથવા કેવળ
માની પોતે પોતાના અકર્તૃતા પોતાના કેવળ માન
વડે જોઈ શકતાં પણ જીવને પ્રત્યક્ષ અવારજ
સમર્થ નથી.

બ્યારે દેવગ યાની ઇંદો તથા ચક્રવર્તી સમર્થ નથી ત્યારે તેમના બરોએ કે ખીજા બરોએ જેમી રહેવું કે તે મારા આત્માને મને બતાવશે કે બતાવનામાં સદાયક થશે તે પોતાની બૂલ સુધાની પોતે પોતાને શોધવા તત્પર થવું તેયેયજર છે.

દ્વેદો નોંદ્રા સ્લુ ભવેત્તા

નો તે પ્રમર્થા અમન્ પરવા

પ્રત્યક્ષાસા ક્રિમ્હો પ્રમાણે

વાયે પ્રતીતૌ મુમિમિઃ વિચાર્યે ॥૪॥

બ્યાં સુધી પરના બરોએ ગાયમ હીન થઇ બેઠો છે ત્યાં સુધી પોતે પોતાના આત્માને જોવાતો નથી માટે પરનો બરોએ ત્યાગી સ્વયં જાગૃત થા. અને પોતાના આત્માને જો. પોતાની આત્મા પોતાની પાસે પોતાના શરીરમાં સર્વ બાધી થઇને બેઠો છે તે વું પોતેજ છે પણ પોતાને વિચરી અથા કે અને તેમાં મુખ અગરામ મેગવવાને બદલે જીને આરામ તથા સુખ શોધે છે તે ત્યારે બેઠો જમ છે. હે આત્મા! વું તે આત્મા પોતે પોતાને જોઇ શકતો નથી જાણી શકતો નથી. પરને પૂછે છે કે બાધ મારો આત્મા ક્યાં છે એ એક મોડું આચર્ય છે કો છેકરું અને મામનાં શોધ્યું. હે મુગ્ય ચેતન! વું પંને હસે છે પણ વારી બૂલને જોતો નથી. એ વને વારી સુખાંધ હપર દા હમ્વું આવતું નથી!

યાવન્નયંતેતિ ન તં સ્વસ્ત્યં

તાત્ત્વં ચંચ પરંતિ વાત્સવ્યં

પૃષ્ઠ દેવો નહુ મૂર્ચ્ઝ્યં

બલઃ સ્વચ્છં દનિપ્રસંગઃ ॥૫॥

આત્મા જે 'વું' પોતાને નિયમાન જોતો નથી તો પછી વારે શા માટે પ્રયાસ કરવો,

જડને દુઃખ સુખ થવું નથી જીવ રહિત મડ દને દાટે છે કે બાળે છે પણ જીવતાને કોઇ બાળતા નથી, બાળવહિતા નથી. માટે વારે "જીવ" શરીર છે, તે વારા શરીરને પણ જીવનું જીવવાળું દેખીને માની શકે છે કે હું જીવતો છું અને જો વું જીવને જીવવલે દોષ તો પછી વું પોતે જીવવાળો હતો પોતાને પોતે ક્યાં છે તે કેમ જાણી શકતો નથી, અને જાણતો હોય તો પોતે ક્યાં બેઠો છે તે શોધ. પોતાના ઉદ્ધમચિના તે જીવ જોવાતો નથી. વને જ્યાં દુઃખ દુઃખનું જ્ઞાન થાય ત્યાં વું છે એમ જાણી કે અને તેથી સમજશે કે પોતે પગથી માથા સુધી પોતે પોતાનામાં બ્યાસ છે. એક જગ્યાએ જરા સુખ દુઃખ અનુભવાયું કે બધી જગ્યાની સદાય સદ તે દુઃખને દૂર કરવા પ્રયત્ન કરે છે અને પોતાને તે વખતે પ્રત્યક્ષ જાણી શકે છે કે હું જહુ દુઃખી છું અહાહા! હવે કેવી રીતે તે દુઃખ મટે તેને માટે ઉપાય કરવા માની જાગૃત થાય છે. બધો! જીવ અને આત્મા એકજ છે અને તે જવાતમા વું પોતે પોતાના સ્થાનમાંજ છે.

અન્યેત્ર વાત્માનમહો ન નુનં

મૂં વ દુઃસ્તં ચ સુસ્તં વદાતે

ગીરસા હો વેરિસ છય ન ગીર્વે

ગીર્વસ્તુ વાત્મા મુલકુઃસવેના ॥૬॥

તારો જીવાતમા પોતે શરીર બ્યાસ સુખ દુઃખને જાણે છે સુખ દુઃખ જોગવતાં હર્ષ ખેદ થાય છે વારી તે ચેક્ષકો બહાર આવતા અન્ય જીવનમા પણ તને સુખી દુઃખી જાણી શકે છે અને તે તારા મિત્ર હોય તો તેમને પણ વારા જોવો હર્ષ ખેદ થાય છે અને વારા મધુ હોય તો વારાથી ઉમટી અસર થાય છે એટલે તારા હર્ષમાં તેને ખેદ અને વાગ ખેદમાં તેને હર્ષ થાય છે. વું તે જાણી શકે

છે તો તું જીવે છે તેમાં તને શંકા ના
માટે થવી જોઈએ? જો તું કંઈનો દોષ તો
પણ ધરની ધનની ચિંતા તને રહે છે, પણ
મરવાને તું રૂપે છે તેના ઉપર તારો મત્ત
નથી. તેમ જો, તું પણ જીવ રહિત થાય તો
તારા શરીર ઉપર ખીજનો મત્ત થતો નથી
માટે શરીરમાં વ્યાપી છતાં પણ જીવ અને
શરીર બંને જુદા છે એમ નિમ્નદિક્ષ માણુમ
પડે છે. તું જરા માન દિધી તારા શરીરથી
તારા આત્માને જુદો જાણુ અને પછી વિચાર.

વાસ્તવા સ્થિતિ વૈ સતતૌ સુલાદિ

યો વૌત્ત હર્ષો દિમર્ષા સ્વ ચેદાં

કુર્યાન્ન નાતતિ ન તિ સ મયો

હયા ન વે તિ વદ તા! વગનિત્ ૭

વિચારવાથી માણુમ પછી કે જીવ છે અને
તે શરીરમાંજ છે પોતાનાં શરીરમાં પોતે
માલિક તરીકે ખીરાજે છે ત્યાંથી શરીર
ઉપર જે સુખ દુઃખ આવે છે તે જીવ પોતે

તેમાં જોડો જોડો જાડો છે અને સાક્ષાત્
અનુભવે છે, પરંતુ ખીજના શરીરમાં જે કંઈ
સુખ દુઃખ થાય છે તે તેની લાગણીથી
જાણી શકે છે પણ તેના સુખ દુઃખને અનુભવી
શકતો નથી. પોતાના અંગ ઉપર અગ્નિનો
હામ હાજો તો પોતે અગ્નિને જાણે અને
અનુભવે, પણ ખીજના અંગ ઉપર કોઈ હામ
દેતો તે જાણે પણ પોતે તે અગ્નિને અનુભવતો
નથી તેથી નિર્લય થાય છે કે આત્મા પોતાના
શરીરથી જુદાર તે વખતે જીજ્ઞાસાં પણ
નથી. જે હોત તે ખીજના શરીર ઉપર લાગેલી
આગથી પોતે હામને અનુભવત.

સુક્તો વિગર્ધં વ નિ પ્રવેસિ

સ્વામી તનોસ્તસ સુલાદિ મોક્ષા

શાન્તા યાગિ પ્રભે પ્રદુરે

સ્ત્વેતૌ યનોડમ્યતનો પ્રમુક્ત ૮

—શાન્ત

શું જગતમાં પુરાણ કાળથી માંસાહારની રૂઠી છે?

એક વખત એવો હતો કે ત્યારે મનુષ્ય
નિરોગી, પૂર્ણ સુખી, અને સ્વર્ગ્ય રહી જ-
ગતમાં સ્વર્ગ્ય સ્વાદ માણતો, તેવું સ્વર્ગ્ય
આપણે જોઈ જોઈ, જીવી જાવના જગતની
સમસ્ત પ્રજાની તત્કારીણમાં પારવર માણુમ
પડે છે. દેરેહોદ્ધ અને તેના પછી થએલાં
પુરાણ કલિદાસ-શરિએ તેમના વખાના ભો-
કાનું વર્ણન કરવાં જણાવ્યું છે કે—હોડો તો
સવયુગનો જમાનો કે જોમાં જાડર માટે પણ
વધ મહેતો થતો અને મર્ચન સુખ અને
શાંતિ પ્રસરી રહી, તે જમાનાં સમસ્ત
કરનાં દોષ છે આપણે જાણીએ છીએ કે
માનસની અન્ન પડેલાં પડ્યાં તેનાં આગાધ,

જુદ પાચયોગાગસ, સોફિટીમ, ખુરાઈ માદિ
ખીજ રુક્ષારોએ માંમનો આહાર વગેરે ઉપ-
યોગ નહિ કરે એ સિદ્ધાંત લાંબાએ દનેડ
હસ્તીસગની પૂર્વે આત્મા સંતાનાં, સત્યુગનું
વર્ણન કરતા હોસે છડ જણાવે છે કે તે વખતે
માંસાહારમાં કોઈ સમજાઈ પણ નહિ. આ
ઉપરથી એમ તિદ્ધ થાય છે કે મસ્તો આ-
હાર વરીકે ઉપયોગ ન કરે એ સ્વાદ હામ
દમજાના ઉપરિધત લમેદ નથી. હાલુ કે
હાલ જગતના સર્વ મનુષી, મનુષી આદી જનાં
વધારે સંખ્યા માંસાહારી નથી તે એમ સુચરે
છે કે, સંખ્યા આગાધ માંસાહાર નહેતો થતો.

અને હમણાં યોડે યોડે એટલી સુખ્યા માંસા-
દારી થઇ છે.

જે માણસ, રજા, શાક, બાજી આદિના બદલે
માંસનો ઉપયોગ ન કરે તે “વનસ્પત્યાહારી”
કહેવાય. જાપાન અને ચીનના લોકો, દિંદિના બૌદ્ધ
ધર્મીઓ અને પૂર્વના ખીજા લાંબો મનુષ્યો,
મૂળથીજ અથવા તો ઝોઝામાં ઝોઝા, તથા
ચાર હજાર વર્ષથી તો વેછેરીઓનાજ છે.
ત્યારે હવે પૂર્વના લોકો, અને તેમાંના ચીવજ
પ્રદેશમાં વસનારાઓ પણ શુદ્ધ આદાર કરનારા
છે અને આપણે પશ્ચિમના લોકો ખુલ્લી રીતે
માંસાહારી કહેવાઈએ એ એક વિરમજનક
ગિના છે.

મનુષ્યોની રીતભાવ અને ખોરાકનું વર્ણન
કરનારાઓ માણસોને માંસાહારીના વર્ગમાં
ગણે તે આશ્ચર્યજનક છે. દેખીતી રીતે એવો
વર્ગ કરવો તે બંધબેસતું નથી. મનુષ્યાહારને
મજતાં જે વાનરો ફળાદાર કરી જાય છે
તેમની સાથે મનુષ્યોને વિશે મજતાપણું
હોવાથી, મનુષ્યો ફળાદાર-કરનારાઓની સાથે
એક વર્ગમાં મૂકી શકાય. પણ એટલું ધ્યાનમાં
રાખવાનું છે કે મનુષ્ય અને વાનરનું આ
મજતાપણું માત્ર આહારના સંબંધમાંજ છે.
ઉંચામાં ઉંચી પંક્તિના વાનરમાં અને હલકી
પંક્તિના મનુષ્યમાં તફાવત એટલો છે કે
માણસમાં બુદ્ધિ અથવા માનસિક દક્ષિ
હોય છે, જેનો વાનરોમાં અભાવ હોય છે.
માણસને સાર-માહું, સદસત્ત્વ આદિ નીતિનું
ભાન હોય છે, તેને વિચાર કરવાની શક્તિ
હોય છે, અને શુદ્ધ આધારી પોતાનો વિચાર
દર્શાવી શકે એવું તે એટલું પ્રાણી છે. પણ

ત્યાં સુધી ખોરાકની સાથે સંબંધ છે ત્યાં
સુધી મનુષ્ય અને વાનર મજતાંજ ગણાય
કારણ કે બંને ફળાદાર કરનાર વર્ગમાં આવી
જાય છે.

કુચીઅર, કારપેન્ટર, લુધ, ફીઝીઅર,
ટેક્ટર, પ્રો. એવેન, લુગક અને ખીજા ઘણા
પ્રતિષ્ઠિત શારીરિક વાસ્તવના અભ્યાસીઓ અને
કુદરતના અભ્યાસીઓ પોતાના જાનથી સિદ્ધ
કરી આપ્યું છે કે માણસોના શરીરનો ધાર્મિક
અવસ્થા છે કે માણસોએ ફળાદિના અહાર
કરવો જોઈએ. એટલુંજ નહિ પણ એઓ એ
નિયમનો ભંગ કરે છે અને માંસાહાર કરે છે,
તેઓ અસંખ્ય પીઠા અને દંડને જન્મ આપે છે.
આ ગિના ખેડો, સોફ્ટીસ, સંનીકા, પાપયો
ગોરાસ, પ્લુટાર્ક અને ખીજા પૂર્વજાના
ઋષિઓએ માન્ય રાખી હતી, અને લાખર્ક,
ડાર્વીન, વાલેસ, સ્પેન્સર અને હેકલ વિગેરેથી
સ્થાપિત થયેલ વિકાસ (ઇનેલ્યુચન) ના
સાર્વજનિક નિયમથી, તે ખીજા દરેકના ધર્મ
છે. આ વિકાસના નિયમથી આપણી આ
ભૂમિપર જીવનનું મૂળ શું છે, અને તેનો
વિકાસ કેમ થાય છે તે વિશે પુષ્ટક પ્રકાશ
પડ્યો છે.

એ પણ દેખીતું છે કે મૂળ તો સમસ્ત
પ્રજીવોનો ખોરાક વનસ્પતિમાંથી મેળવવામાં
આવતો, કારણકે વનસ્પતિજ પેપજ આપી
શકે છે, અને માંસ ખોરાકને એક રમ કરી
પેપજ આપી શકતું નથી. કેટલાંક કુદરતના
અભ્યાસીઓ એટલે સુધી કહે છે કે પ્રથમ
તો કોઈ પ્રાણી પણ માંસાહારી નહિ હતો.
પણ આજળા જતાં વનસ્પતિ અને બાજીપાકાના
ફળાદારો લોધે એવો માંસાહાર કરનાર પ્રાણી-
ઓનો વર્ગ હસ્તિમાં આવ્યો અને ઘણા બધા
એવાંજ કારણથી મનુષ્યને પણ છુપના માર્ગ
માંસાહાર કરવાની જરૂર પડી. જુસ્વંદ શસ્ત્રી-
ઓના કહેવા પ્રમાણે પગીસ ત્રીમ હજાર

x અમારા ધારના મુખ્ય લેખક જૈન
ધર્મને બૌદ્ધ ધર્મની એક શાખા માની જૈની-
ઓને બૌદ્ધ ધર્મી કહે છે.

વર્ષ પહેલાં જ્યારે દિવસ પડ્યો અને વનસ્પતિમાં કંઈ ફેરફાર કરી નાખ્યો તે વખતથી, મનુષ્યો ને જમનાનાં થમાં ફલ ફુલાદિ કુદરતી ખોરાક ખાધ નિર્વાદ કરતાં તેના બદલે માંસાહાર કરવા તરફ વેગાવા દસી. માનુષ્યોમાં માંસાહાર કરવાની આડી ઠેલકી રેવે (ખારીઅતો) કંપર પ્રમાણે જાણવેલ સંજોગથી થઈ હશે, છતાં પણ તેના શરીરના જાંબામાં અને મનુષ્યોના કુદરતી શુષ્ક ધર્મોમાં કેમ ફેરફાર નથી થયો, એ વપરથી રપછ રીને રોમ જણાય છે કુદરતે માનુષ્યને માંસાહાર કરનારા પ્રાણી તરીકે પેદા કર્યું નથી અને તેથી વહેવા કે મોડાં જમીનનાં ઇત્તર ધતાં પદાર્થોન તેણે ખાવા પડશે.

પ્રેક્ષા કે જેણે ધરતીપત્નની પૂર્વે એવા સૈકામાં પોતાના પુસ્તકો લખ્યાં છે, તેણે તેના 'ટીપ્પણીકે નામના પ્રદિ પુસ્તકમાં સોક્રેટીસ નુ વર્ણન કર્યું છે. સોક્રેટીસ એક નમુનેદાર શહેરનું વર્ણન કરે છે, અને તેના વતનીઓને ફળ, અનાજ, જાણપાત્રો જેવા સાદા ખોરાક સેવા બલાખજ કરે છે. કોઈ એક માણસે વાધો લીધો કે, તેણે આહાર તો બદલ્યું સાદો છે, તેના જવાબમાં સોક્રેટીસ પોતાની દલીલો રજૂ કરે છે, અને લાઘવ, રોગ, દુરાચાર વિગેરેનુ મૂળ માંસાહાર છે એમ જતાવે છે.

જે માણસમાં વિચાર કરવાની શક્તિ છે અને જેને શુદ્ધિ છે તેણે માણસ કુદરતી રીતે માંસાહારી નથી હોતો. માણસના લાવ, હોનર અને અનાજનું પેલણ કરનારી (Alimentary) નળી, અને આંખો શરીરનો ઘાટ નિર્ગતકમણે જતાવી આપે છે કે માણસ તેની આતરિક અથવા કોષપણ જતાવટમાં અથવા આહારમાં પણ વધ કે ખીજ ઘાતકી પ્રાણીઓની સાથે સરખાવી ગઈય નહિ આપણા જાપદાદાઓ જંગલી, અર્ધ જંગ અથવા તો સુવેરેલાં હોય પણ આપણે તો આ જમનામાં સુવેરેલાં

થવાની જરૂર છે. આકી ફળાહારનો પ્રચાર તો અનાદિ કળથી અથવા તો આદમના વખતથી આલતો આવે છે.

શુદ્ધ ફળાહારથી કોવતમાં વધારો થાય છે.

પણુઓમાં આપણે જોઈએ તો, હાથી જેનું લાંબું અને સ્થુલ પ્રણી ફળાહારીજ હોય છે. સમજી અને નેનડીઅર (એક જવતું કુંચું દરજી) જેવાં મનુષ્યત્તમાં મનુષ્યવ પ્રાણીઓ પણ શુદ્ધ ફળાહારી હોય છે. મૂગ અને અથ જેવા કિંતવણથી દોડી શકે તેવા પ્રાણીઓ પણ ફળાહારીજ હોય છે. ફળાહાર કરનાર ગોશીલા નામનું પ્રાણી પણ જગતનો ખરો રાજ છે કારણ કે તે સિંહને એક તડાકે મારી નાખે છે, એમ જણાયું છે.

માંસાહાર નહિ કરનારા પ્રાણીઓ તો બળ, શુદ્ધિ, સહન શક્તિ અને અચળતા, એ જાણી દિધી, બીજાં પ્રાણીઓની અંદર રાજા જેવાં ગણાય છે, એ બીના વહન સંકારદિત છે.

હવે મનુષ્યનું નિરિદાણ કરીએ તો જણશે કે એક જેસાવર રોટલાકાના રહેવાસી કે જે માત્ર ભરડું, જવની રોટલી વગેરે અનાજનો આહાર કરી રહે છે, તેના શરીરનો બાધો જન્મથીજ એવો હોય છે કે મનુષ્યત મનોખળખળા અને મનુષ્યવ રનાયુવળા માણસોમાં તે અપ્રસ્થાન લઈ શકે છે. જે કોઈ પણ માણસ રોટલાકાના હોઈછેલોના રહેવાસીને લશ્કરની ટુકડીમાં કવાવત કરતો જોશે, તે તેની બહાદુરી અને હિમત વિશે જરાપણ શંકા નહિ કરે. એવીજ રીતે જાપાનના લોકો પણ કેટલાક સૈન્ય થવા માટે જેવા અનાજનો ખોરાક લઈ એવું કોનત પ્રાપ્ત કરતાં આવ્યા છે કે તેમના અદ્યૂત પરક્રમોથી તેમની સર્વત્ર પ્રશંસા થાય છે. ખરેખર હમણાંજ એવો સરખા કરવામાં આવે છે કે શું જાપાની લોકો શારીરિક અને મનોખલમાં દુનિયાની પ્રજામાં આગળ પડતાં નથી, અને જાપાનમાં

લોકો ખરી રીતે આત્મ દુઝાહાનીજ છે. હવે આપણાંકતા લોકો વિષે જોખવે તો તેઓ, ખરાટા, ભારુડ, દુધ, દીલ, અને કાષ્ટ વખત મન્દી ખાઈને નિર્વાહ કરે છે. તેઓનો ધણે ખરો આહાર વનસ્પતિમય છે તેથી તેઓ પણ દુઝાહાનીજ (વેજીટેનિયન) ગણાય. લાઈ વખતે ચાલવા ચાલિ વખતે તે લેંગાળી લાગાય શક્તિની અને પ્રવૃત્તિની સંકાત કની ન સકાય. આપણે સાંમળ્યું છે કે રોમનું વસ્ત્ર પડે તો ખોરાક લેવું. અને રોમના ગ્લેડીએટર્સ (મશ્ક) જમ, એ કાપડ વિગેરે ખોરાક લેવું, અને ગ્રીસના જગરા કસરત જાળોને પણ માત્ર આત્મ દુઝાહાની આહાર કરાવવામાં આવતો. તેથી એઓ સૈદ્ધાંતી અંદર ટર્ડીયું લસરે જમ, નાંદર, ડુંગળી વિગેરે ખોરાક લેવું, અને એવ. ખોરાકના બેરથી પુરેપૂરો મંદી બાગ હતો. માણસોના અને પ્રાણીઓના આત્મ દુઝાહાર સંબંધી કિપરની લક્ષ્ય નવસાધો એમ પુરવાર થાય છે કે, તેઓ મંસાહારી હતાં ચડીઆવા નહિં તે પણ તેના જોખમીયા તો છેજ. આત્મ દુઝાહાર કેટલો કોવત આવતારે છે, તેના બે વિશેષ પુરાવો જોઈએ તો એક પ્રખ્યાત ફ્રેંચ મહાસ્ય ગોટીયરના ઉત્તર પ્રસિદ્ધ ગ્રંથોમાં અને આમ વગર સખી સકાય તેવાં પુસ્તકોમાં Dicta અને Dictolios નામના પુસ્તકોમાંથી મળી શકે તેમ છે—

“ સાંમ વિનાનો આહાર સારીત્તિક ક્રિતિને નોખમમાં લાવી શકે છે તેમ માનવું તે ખેડું છે. જો કે મનુષી આલની આલેલી રીતગાંવ ચીરેલી સજિયાં હાનિ પહોંચાડવામાં મોટો ભાગ ભાગ્યે છે. વારીસ સીયેરના દેવના પ્રખરું સિદ્ધિ ખેડીઆએ જે લાંગા નંતર સુધી મગાચાર હાવ લઈ જા કરે છે, તેઓ માત્ર મોખાનોજ ખોરાક ખાય છે, જ્યારે

આખા દિવસમાં ૧૦ માઈલ જેટલું અંતર તેઓ કાપી નાંખે છે, અને તેઓ પાંચ આરામ લીધા વિના અઢવાડીઆના અઢવાડીઆ સુધી મેષ કર્યાંજ જાય છે.

રુશિઆના ખેડુતો કે જેઓ વનસ્પતિ રોટલી, દુધ વિગેરે ખાઈને જીવે છે તેઓ હમેશાં સોગંધી અંદર કલાક સુધી કામ કરી શકે છે, અને અમેરીકાના નાવિકો કરતાં વધારે જગવાન હોય છે.

ગોર્જેના ખેડુતોને તો મંસાહારનો સ્વાદ કંઠે છે તેની બાગ્યેજ ખજર હોય છે છતાં તેઓ યુગદરોની ગાડી પાછળ મોઝીદાર તરીકે જાર તેર માઈલ સુધી ચાલ્યાં સિવાય દોડતાં જાય છે.

હમણાંનાં દુષ્ટવતના મજુરો અને નાવિકો કે જેઓ ઘણા લાંગા સખમથી જુદી જુદી જાતના રમ, વનસ્પતિ અને અનાજ ખાઈને નિર્વાહ મગાવે છે, તેઓ બાંધામાં ઘણા મજબુત હોય છે.

રશિયુ અમેરીકાના ખાણ ખોદનાર મજુરો કે જેઓ મિતાહારી છે અને હઠી મંસાહાર કરતાં નથી તેઓ તેમના જમા ઉપર પાંચ પાંચ મજુરો બોલેને જેની લઈ જાય છે, તેઓ બોલેને લાને તેઓ ૧૯૧થી ૨૨૨ ફીટ સુધી હચી કીડીયા પર ચડી જાય છે, અને એકંદર એક દિવસમાં તેમની આવી મજલ જાર માઈલ જેટલી થાય છે.

હોટ-એરીયરના મજુરો કે જેઓ ફીલ વિનાઈ અને માત્ર થોડી ચરખવાળુંજ ખાય ખાય છે તેઓ પુરક કામ કરી શકે છે. જેઓ માત્ર નીંદારે સહેજ મોંસ ખાય છે. ટરકીના સિપાઈ મહુ આમર્ષ ઉપરથી તેરી રીતે કરકસર કરનારા છે, તેઓ રમ પાણી આપવા તો લેખન પીએ છે, અને ખેડાકાં મોખા વિગેરે જમ ખાય છે, અને મોંસને તો બાગ્યેજ મોંસ છે પણ આમર્ષ

સપ્તજા સારી ગીતે જાણીએ છીએ કે છોકરી
હાથાક જુસ્સો અદ્ભુત હોય છે, અને તેમની
હિમત પણ ખુબ હલ હોય છે.

સાથેનીકા અને કોન્સ્ટાન્ટીનોપલના
(પોરટર) મચુરો કે જેઓનું ખાણું ઉપર
જણાવ્યું તેવુંજ છે, તેઓનું કૌવત તો વોક
પ્રસિદ્ધ છે, તેથી જાણવાન માન્યુસને લોકો
“તુર્કના જેવો તે અગવાન છે” એમ કહે છે.

પુરોપના ખેડુનો અને કામદાર વર્ગ ફોજા
અને વનસ્પતિનો આહાર કરીનેજ નવાંક
ચલાવે છે. તેઓને માંસાહાર ખાવો બારે
પડી જાય તેથી કચ્છસરના નિયમેને તાબે
મધ તેઓ વનસ્પતિ આહાર કરે છે આવી
રહેણી કરણીથી લોકોની વંદસ્તીમાં વસ્તુવતઃ
સુધારો થાય છે અને આખર લાંબુ થાય છે.
સારી રિધિવિરાગા લોકો, જેવા કે, ગજાઓ
અમીર ઉમરાવો, જેથી ઉલ્લુ, મામાદાર કરે
છે અને અને દેશમાં ઉપજતી મોતરોખની
મીઞેનો ઉપયોગ કરે છે, તેથી તેઓ તબી
અત્ત પણ બરાબર નથી રહેતી, આ તો તેઓના
આયુષ્ય પણ ઠુંકા હોય છે.

મીસ અને રોમના ધર્મિકાન્ત્ર એક
વખત એવો હતો કે જ્યારે મચુરો થેડોજ
ખોરાક લેતા એટલે કે સુવારના માં નાં
માત્ર થોડાં ફળ ખાદ્યનેજ વાપરતા અને
બરોડે રોસલી, થોડાં પાકાં એપાલમ્બ વિગેરે
ખાતાં અને સાંજે લાધાન્થુ વનસ્પતિનો આહાર
લઈ આખા દિવસનું મોજન સમાપ્ત કરતા,
જેમાં ને હાલની રહેણી કરણીમાં ઘણાજ
તફાવત છે.

હીજુએના શાસકોમાં મામાદાર અને વનસ્પતિ
આહારના મુખ્ય હોય વિશે શું લખનાના આ-
વ્યુ છે તે અહિ જણાવવું જાણુ ઉપરથી
મધ પડશે.

“હું તને વિનવિ કરું છું કે, તારા
નોકરો ઉપર તું દસ દિવસ માટે નાજાયજ

કર, અને તેને ખાવાને માત્ર દાળ—અને
પાવાને પાડીજ આપજો.”

“પછી અમારા મ્હેરા અને જેઓ માંસા-
હાર કરે છે તેમના મ્હેરાં જોજો, અને જે
પ્રમાણે તને માએ તે પ્રમાણે નોકરીની વ્યવ-
સ્થા કરજો.”

‘તેથી તેણે આ વ્યાખ્યામાં તેને હા દહી
અને તેમની દસ દિવસ સુધી અજમાયશ કરી.”

“અને દસ દિવસ પછી જોયું તો તેમના
મ્હેરાં જેઓ માંસ ખાતાં હતાં તેમનાં કરતાં
વધારે ને વધારે ઉજળા જણાયા. તેથી મેલ-
જરે, તેમની પાસેથી મામ અને દારૂ લઈ લીધો
અને તેમને ખાવા માટે દાળ આપી.

માંસાહારથી થતી માઠી અસરો

એ તો સ્પષ્ટ રીતે માલુમ પડે છે માલુ-
મનો કુદરતી ખોરાક તો વનસ્પતિ આહારજ છે.
અજ ફળ કરતાં વધારે સુદ વધારે સ્વાદિષ્ટ
અને વધારે પોષાક ખોરાક બીજો કાંઈ છેજ
નહિ. એમ જણાવવામાં આવે છે કે માંસથી
લોહીની અંદર એવાં તત્વો બરાબ જાય છે
કે તેઓ મજાશુદ્ધિ કરનાર ભાગમાંથી પાછાં
ન શુક થતા નથી અને તેથી કરીને નયજામ
પેા છે આવી કથાંક ઘણા માંસાહારીઓને
માત્રારજ છે. આમ હોવા છતાં હજુ સુધી
માનાહાર કમ કરવામાં આવતો હશે અને
મનુષ્ય કુદરતી રીતે જેવો છે અને જેવો
ખોરાક તેણે કુદરતી રીતે ખાવો જોઈએ, તેવાં
આદર્શ તરફ કેમ નહિ દોરતાં હોય ? પણ
આગળના દુર ચારણ માનમાં આવે છે, અને
આગળની કચેલી ભૂયો એક જમાનાથી તે
ખીન જમાનામાં થતીજ જાય છે, કારણ કે
આપણે પના જુનું રહીને ઘણી રહેવાનું
નિશ્ચય મચુ છે, તેથી આપણે તે રી પ્રમાણે
કર્ષો વલ્લએ છીએ અને આપણા વડવાઓ
જેવા અનેજોઈની જોશના તેવાં સંજોગોમાં
આપણે છીએ.

આવી હાંખા કાળથી આવતી આવેલી અવસ્થાના પરિણામે આપણે માંસાહાર લેવાનો પ્રસંગ કરીએ છીએ, અને માંસના બદલે આલે તેવો ખોરાક લેવા જોઈએ વલણ ધરાવીએ છીએ.

હું કામાં આપણે માંસાહાર પ્રધાન્ય ભોગવે એવી આપણે રૂપર્યા કરીએ છીએ, અને આપણે જે હનહીએ છીએ તે તજ દેવા માંગતાં નથી તેથી જ્યાં સુધી

આપણે આપણામાં મુધારો કરવાનું શરૂ નહિ કરીએ ત્યાં સુધી આવી વસ્તુ સ્થિતિ ચાલુ રહેવાનીજ.

(ડૉ. ડી. એસ. સેગર, એમ, ડી, ના "ધી આર્ટ ઓફ લીવીંગ ઇન યુઃ દેથ" નામના પુસ્તકમાંથી.)

C. D.

હુઈ વોથા.

‘દેવાદત્ત કૃતે જન્મ મદાયત્ત’ તુ પૌષ્પમ્—વેળીસંહાર.

હુઈ બોધાનો જન્મ નાવાલમાં ગ્રેટાઈન ગામમાં ઇ. સ. ૧૮૬૩ની સાલમાં થયો. નાવાલમાં બ્રિટિશ વસ્તી હતી. આ વિગતશાળી વીરની પરિપક્વ બુદ્ધિનો બ્રિટિશ સામ્રાજ્યના ઉત્કર્ષ માટે ઉપયોગ થાય એવો જ દૃશ્ય સકેત હતો. હુઈ બોધાનો જન્મ બ્રિટિશના તાજાની વસ્તીમાં થયો કિન્તુ ઉમ્મરના પાંચમા વર્ષથી તે એરેન્જ ફ્રી સ્ટેટ જેને હાલ ‘એરેન્જ રિવંદર કાલોની’ એવું નામ આપે છે એ ખેતર ભેડાના પ્રજાસત્તાક રાજ્યમાં રહેવા લાગ્યો. પાંચમા વર્ષથી તે એક સ્થાનિક શાળામાં બજવા લાગ્યો. તેનો આપ દોહરના યુગ પુરૂષના જેવું દામ કરતો હતો. તેની પાસે થેટાનો સારો જાણ હતો. હુઈ જેમ ખેડે થતો ગયો તેમ તેમ પોતાના બાઈએ સાથે પોતાના પિતાના કામમાં મદદ કરવા લાગ્યો. બાવીસ વર્ષની ઉમ્મર સુધી હુઈનું આયુષ્ય એ કામમાં ગયું. પણ પછી તેણે ખેતી કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. પ્રાથમિક અને મધ્યમ શિક્ષણ તરીકે તેનાં સર્વ વખાણ થવા લાગ્યાં અને તત્કાલ તે એરેન્જ ફ્રીસ્ટેટની બોલ્ડકરેડ (ભાડ સુબા)નો સમાસક થઈ ગયો.

ખેતરબુદ્ધી શરૂઆત થયા પહેલાં એરેન્જ ફ્રીસ્ટેટમાં હુઈ બોધાની સાતી પ્રસિદ્ધિ થઈ

હતી. તે વાસ્તવિક રીતે જોતાં યુદ્ધ શરૂ કરવાની વિરુદ્ધમાં હતો. અને તેને લીધે પ્રેસિડેન્ટ કુમરની તેના ઉપર ઇતરાજ પણ થઈ હતી. પરંતુ એકવાર લડાઈનો પોકાર થયો કે તરતજ તે ઉદાત્ત ભોક્તાયક પોતાના વિચારો બાજુ ઉપર રાખી સ્વદેશને માટે પોતાના દેશ-બાંધવોની સાથે રણગણમાં જવા માટે સજ્જ થઈ ગયો. ૩૦ ઓક્ટોબર ૧૮૯૬ને રોજ જન્મરક્ષ લૂકસ મેપરનો સૈન્યમાં દાખલ થયો.

હુઈ બોધાનું અભ્યાસ મુખીનું આયુષ્ય એક સાપ્તાહ્ય ખેડત તરીકે ખતીવ થયું હતું, લશ્કરમાં તેનો આ પ્રદર્શન પ્રવેશ હતો. પરંતુ હાથરક્ત બુદ્ધિ સામર્થ્યને લીધે તેમજ યોગ્ય સાંસ્કૃતિક સ્વભાવને લીધે અસ્પન્ધગમ્યાંજ તેનું રજૂકોલસ્ય દેખાઈ આવતું હતું અને તે આસિસ્ટન્ટ કમાન્ડર જનરલ થયો.

હુઈ (આફ્રિકા)માં બુદ્ધીની વેળાએ જનરલ મેપર દલાલ થયો હતો, અને રજૂદેવતા પોતાની અનુકૂળ નથી એમ સમજીને બ્રિટિશ સરકારને શરૂ જવાના નિશ્ચય ઉપર આવ્યો હતો; પણ તે વખતે બોધાએ તેનો જોરથી નિષેધ કરીને ખેતર વીરોમાં રવાનિમાન જાગૃત થઈ અને હવે જગતી પોતાને માગા પહેગવરી એવા મુખ સ્વભાવે અનુભવ કરી રહેલા બ્રિટિશ સૈન્યની

ધૂળ ધાણી થઈ. ડંડીમાંના વિજયથી સર્વ સૈનિકો બોધા ઉપર આભાવિક પ્રેમ કરવા લાગ્યા અને તેના ગચ્છાદેવની ન્યાં ત્યાં તારિક થવા લાગી. કોલેઝોનો લડાઈથી તે તેનું નામ સમગ્ર જગતમાં જાણીતું થયું તે લડાઈમાં બ્રિટિશ મેનાપતિ યુલ્લર ઢનો. દુર્દેવથી અથવા સુદેવથી જનરલ મેયર તે વેળા આજની પડયો. અને સર્વ સૈનિકોએ એકમતે બોધાને અમણી બનાવ્યો, જેથી બોધાની ઉપર મોટી જવાબદારી આવી પડી. તેની પાસેનું બોર સૈન્ય ફક્ત બે હજારનું હતું જ્યારે બ્રિટિશ સૈન્ય બાર હજાર હતું.

સૈનિકો શું બોલશે, પોતાની આગા માનશે કે નહિ વહેરેતી મિલકૂલ પરવા ન કરતાં બોધાએ એકદમ દુરુમ છોડયો કે, રજુભૂમિ પરથી સર્વ ઘોડાઓ છાવણીમાં લાવીને છોડવા અને સર્વના પગ લંડવા માટે તૈયાર રાખવા. સંખ્યા બળમાં બ્રિટિશ અધિક હોવાથી દાર ખાવાનો પ્રસંગ આવે તો પણ રણાંગણમાંથી જીવ બચાવવાનો મોડ ઉત્પન્ન ન કરવો અને સર્વ બોર ઘેઠાઓએ ખરા વીર પ્રભાણે પારાતીર્થમાં પ્રાણ છોડવા એજ બોધાની ઇચ્છા હતી ! બેલવાના ઘોડાઓનો અભાવ હોવાને લીધે પરત ફરવાનું સર્વને માટે અસંભવ હતું જેથી બોર વીરો જીવ ઉપર ઉદાર થઈને લડે એવી બોધાને કલ્પના આવી. અને પ્રયત્ન બ્રિટિશ સૈન્ય ઉપર નવા નવા હલ્લા કરવાની શરૂઆત કરી. તેના પ્રસંગાવધાનનું અને સાહસનું ઉત્તમ દુષ્ણ આગ્યું. જનરી તોપો તથા પ્રયત્ન સેનાસાગરની અતુલજતા છતાં જનરલ યુલ્લરને હાર્યા અને બે ઘાને અપૂર્વ વિજય મળ્યો !

બોધાનું નામ જગતવિખ્યાત થયું. યુરોપના સર્વ રજૂનિતિઓ બોધાના દૌશ્વર્યની મુક્ત કંઠે સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. આફ્રિકાના બ્રિટિશ

સૈન્યને બોધાની ધારતી લાગી. કારણ કે તે રજૂમિક પ્રભાણે આજ અદો તો કાલ ત્યાં એમ અકસ્મિત હારફ કરવા લાગ્યો. વિજયથી તેના ઉપર અત્યંત ખુશી થઈ હતી. કોલેઝોના અપૂર્વ વિજય પછી યોદાજી દિવસમાં એક આધ્યક્ષાર પ્રયોગ બન્યો. કેવળ તેર હજાર બોર સૈનિકોની મદદથી જનરલ બોધાએ જનરલ વ્હાલ્ટ તેમજ બ્રિટિશ મેનાપતિના બાર તેર હજાર મૈનને લેડિસ્મિથ નામક પ્રખ્યાત કિલ્લામાં ઘેરી લીધા ! વળી વ્હાલ્ટ ની મદદ વીસ હજારનું સૈન્ય લઈને આવનાર પૂર્વ પરિચિત જનરલ યુલ્લરને તેણે આટકારી રાખ્યો. નિલશશ્ચ સાહસ અને અપ્રતિમ ધૈર્ય એ બે પોતાના અનુગમ ગુણો વડે તેણે સૈનિકોમાં અપૂર્વ ઉત્સાહ ઉત્પન્ન કર્યો. 'પીટર્સ' હાઈટ્સ' ની લડાઈમાં એક સામાન્ય સૈનિક પ્રભાણે તે જીવની મિલકૂલ દરદાર કર્યા વિના કોઈથી લડતો ઢનો છેવટના ચાર દિવસમાં તો તેને ઉધ કેવી હોય તેની પણ ખબર નહોતી !

રજુદેવતાના આચર ઉપરથી તેના ઉદાર આશ્રય નાએ બોધાએ વિજય સંપાદનનો એક પ્રયોગ કર્યો સ્વામન કોપમાં બોર લેકોની ખરાતી થઈ હતી. અને તેણે પરત ફરવાના વિચારમાં હતા, પરંતુ એકએક બોધા ત્યાં આવીને ઉભો રહ્યો અને તેણે તેઓને ઉરકેર્યો. તેની અધિકાર યુક્ત તેજસ્વી વાણીનું જોર કાંઈક વિપક્ષજી હતું પાછા ફરતા બોર સૈનિકોને પોતાની નામદાઈની શરમ લાગી બોધાના શબ્દ તેમણે માન્યા, અને બ્રિટિશ સૈન્ય ઉપર જોગથી હલ્લો કરવા ની તૈયારી કરી. બોધાએ અપૂર્વ પરાક્રમ કર્યું અને બોર સૈનિક પુનઃ એકનાર વિજયી થયો પરંતુ કાંઈ પણ કામ એકનાર હાથમાં લીધા નહીં પછાપછ કિંવા સુખ દુઃખની મિલકૂલ પરવા ન કરતાં પોતાનું કર્તવ્ય પૂર્ણ કરવાના બ્રિટિશોના પ્રસંસનીય



લેખક:—

મહાત્મા પ્રતાપરાય હાલદવાડા દેવાઈ



હે પ્રભુ ! દયાના સાગર ! પ્રેમ, આનંદ અને સૌંદર્ય ! હે સંધના સમર્થ ઉપાદક !

નીચે લખેલી પ્રતિષ્ઠાઓ પાળવા હું યથા શક્તિ પ્રયત્ન કરીશ. હે મહાન પ્રભુ, કૃપા કર અને મહારામાં અતુલ જળ, ઉત્સાહ, આશા, શ્રદ્ધા, પ્રેમ, સંતોષ અને આનંદ ઉત્પન્ન કર.

૧) રહવારમાં મહાન પ્રભુનું રમણીય કરી પાંચ વાગે ઉઠવું.

૨) દંત ધાવનથી પરવારી ફરવા જવું.

૩) શીતળ સ્નાન લેવું.

૪) કસરત કરવી.

૫) પ્રાણાયામ અને પ્રભુ પ્રાર્થના

૬) વાંચન

૭) જાગીયાર વાગે અચ્છેર દુધ પીવું.

૮) વાચન

૯) ૧૫ રમણીય

૧૦) સોંજના ફરવા જવું અથવા ખુશી હવા અવશ્ય લેવી.

૧૧) ફક્ત દુધ અને ફળાદાર પર રહેવા પ્રયત્ન કરવો.

૧૨) ઉપવાસ અવશ્ય વધા શક્તિ કરવા.

૧૩) ચાદ, શાક બાજી, માંસ તેમજ બારી બોરાડને તિલાંજલિ આપવી.

૧૪) પાણી, દવા, પ્રકાશ, સાદો ખોરાક, કસરત, દુધ.

૧૫) ઉત્તમ જળદાયક અને આનંદી વિચારોનું હૃદયમાં સેવન કરતા રહેવું.

૧૬) ક્રોધ, ચીડીયાપણું આજસં અને નિરુત્સાહ ઉપર વિજય મેળવવા અયાગ રૂઝનાત કરવી. આડમ ધૈર્ય અને અતુલ મેળથી એવા દુર્ગુણોને દાબી દેવા. એક પણ દુર્ગુણનો હુમલો થતાં મહાન પ્રભુની નિંદા થતી રહે કરવી. અશક્ય કાંઈજ નથી.

જીભ, મન અને ઇન્દ્રિયો ઉપર જીત મેળવવા હર હમેશ પ્રયાસ ચાલુજ રાખવો.

તંદુરસ્તી સુધારવા દરેક જાતના પ્રયાસ હમેશા કરતા રહેવું. આજો દીવસ તંદુરસ્તી, જળ, ઉત્સાહ, પ્રેમ, આનંદ, દયા, ક્ષમા, શ્રદ્ધા, સૌંદર્ય અને મહાન પ્રભુનાજ વિચારો કરવા. વિચારોનું મહાત્મ્ય સમજી, વિચારથી અદ્ભુત શક્તિનું જ્ઞાન મેળવી, વિચાર જળ સંખ્યાથી માહીતી આપનારા પુરતકેતુ મનન કરવું.

હમેશ ખોરાક માદો, રાખવો. કુદરત, સૌંદર્ય, સંગીત હૃદયમાં જ્ઞાના બાજી અને વડીલોની વાતોમાં, ત્યાજી દુઃખ, દોષ પ્રકાશ અને નિર્મળ પાણીમાં, પુરતકેતુમાં તેમજ શુભ વિચારોમાં અને નિર્દોષ ચીજોમાંથી આનંદ મેળવવા પ્રયાસ રાખવો. નીકર થવું હૃદયમાં પ્રભુમાં અતિશય શ્રદ્ધા અને પ્રેમ રાખવા.

Mamabhai H. Doshi

પવિત્રતાનો અને એકતાનો ખરો માર્ગ.

[શ્રી સહયુક્તાચારાગી સુનિશ્ચી કૃપૂરવિજયજી]

૧. ગમે તેવા વિષય પ્રયોગ પ્રાપ્ત થયા છતાં ધૈર્યવંત માધુ-પુરો પોતાના ઉત્તમ ચારિત્ર્ય-વ્રતનું પાલન-રક્ષણ કર્યાજ કરે છે.

૨. શુભ-ભગત મતિવાન ઉદ્યામત બ્યવ-સાધ ચૂકતો નથી.

૩. ક્ષમા રૂપી ખડગ જેમણે ધારણ કર્યું છે તેમને દુર્જન શું કરી શકનાર છે ?

૪. ક્ષમા રૂપી શ્રેષ્ઠ ચંદન રસ વડે આપણા ચિત્તને મિચ્છન કરી, દયા રૂપી દ્રાક્ષના મંડપ તળે રહી સદૃઢ સ્વાભાવિક શાન્ત સુખનો અનુભવ કરવો સમજીએ તો ખરેખર ઉચિત છે.

૫. ઉદાર દીક્ષથી આત્માર્પણ કરવું એટલે પ્રત્યુપકાર (અદલા)ની કૃપા ગમ્યા વગરજ બની શકે તેટલો પરોપકાર કર્યા કરવો.

૬. જે કંઈ સૂક્ત્ય કરવું તે લોકરંજન માટેજ નહિ, પણ નિજ કષ્ટાણ્યે નમ્રભાવે સ્વ કર્તવ્ય સમજીનેજ કરવું ઉચિત છે.

૭. ગમે તેટલું સૂક્ત્ય લોકરંજન અર્થેજ કરવાથી સ્વ કર્તવ્ય થઈ શકવું નથી.

૮. જે નમ્ર ભાવે લોકહિત કાર્યો કરે છે તે સર્વત્ર સહાર પાત છે.

૯. આપણે સહને વિચાર વાણી અને આચારની એકતા અને પવિત્રતા કરવી બહુ જરૂરી છે.

૧૦. વીણા या તંત્રીના ત્રણ તારની જેથી એકતા-મંગલ્યુતી જેમાં ન હોય તે સ્વ પરને આનંદદાયક થઈ કેમ શકે ?

૧૧. એકને એક બે, પણ બે એકઠે અગીયાર. એમ જેમ જેમ એકતા થતી જાય તેમ મંગલ્યુતીથી કાર્ય કરવાની શક્તિ વધતીજ જાય.

૧૨. જેમ જેમ મન, વચન અને કાયાની પવિત્રતા વધારે તેમ તેમ તેથી સ્વ સુખ-શાન્તિ ઉપગત અન્ય ઉપર અસર પણ વધારે સારી થતી જાય અને જેમ જેમ તેમાં પવિત્રતાની ખામી તેમ તેમ તેથી સ્વસુખ શાન્તિની હાનિ ઉપગત અન્ય ઉપર અસર પણ બોહી થતી સમજવી.

૧૩. જેના નિચાર, વાણી અને આચરમાં પ્રગટ મિમતા છે તેમની એટા-ક્રિયા વેસ્થા કરતાં વધારે સારી ભાગ્યેજ લેખી શકાય.

સનુબ્ય જીવનનો ખોરાક કેવો હોવો જોઈએ ?

આ પ્રશ્ન સ્વાભાવિક અને અગત્યનો છે. તેથી તેનું યોગ્ય નિરાકરણ થવુંજ જોઈએ. શરીરની રક્ષા અને ચોપણ માટે કુદરતી ખોરાક તરીકે સ્વસ્થ હવા પાણી તથા પ્રમથ ઉપરાંત શાન્ત નિદ્રા (Sound sleep) તથા યોગ્ય વસ્ત્ર પછી જરૂર પૂરતી વિશ્રાન્તિ અને નિર્દોષ અલસાન 'દુભાલિકતુ' મેવન બસ છે. માનસિક ખોરાક માટે ચૈત્રી પ્રમુખ સદ્ભાવના ગાંભીર શાન્ત વિચાર, ન તિપ્રમુખ પ્રયોનું વાંચન, મનન અને પરિશીલન પ્રિયે પર્ય સત્ય બાપણ, મધુર સંગોત દિક સુંદર દરથો તથા કોષ, મોના, માયા, યોમ, નિંદા, ચામી

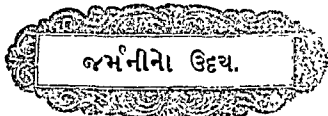
યુગમી, પર નિંદાદિક દોષથી દૂર રહેવું જરૂર છે. તેમજ સ્વદહનના ખોરાક માટે તત્વચોન તત્વ દર્શન-સમ્યક્ત્વ અને તત્વ આચારણુ-ચારત્રનું મેવન કરવું તથા અશાન અમદા તેમજ અતિરવિધી અગમ રહેવું આવશ્યક છે. સદૃઢ સ્વાભાવિક સુખના અભિવાધી બંધુઓ અને બહેનો ઉપરતી વાનને લક્ષમાં રાખી હંસ જેવી દ્રષ્ટિથી તેમાંથી સાર ગ્રહણ કરી સ્વહિત સાધવા સાવધાન રહેશે અને પોતાની રહી રહેણી કરણીથી અન્ય બંધુ જનેને પણ અનુકરણ કરવા પોતે રહો દ્રષ્ટાન્ત રૂપ થશે એમ આપણે કચ્છીયું. હનિદમ્

કંઈ કંઈ ઋતુમાં કંઈ કંઈ ચીજ અમૃત જેવી પથ્ય કહી છે ?
શાસ્ત્રકારનો આ સંબંધી ખૂલાસો.

“વર્ષાસુ લવણમમૃતં શરદિ જલં, હેમન્તે
ગોપય; શિશિરે ચામ્લક રતઃ વસન્તે ઘૃતં
ગૃહશ્યાન્તે”

વર્ષા ઋતુમાં લૂણ (મીઠું-ફાર)
અમૃત જેવું; હેમન્ત ઋતુમાં ગાયતૃં ફષ
અમૃત જેવું; શીયાળામાં આંખળાનો અથવા
ખાટો રસ; વસન્ત ઋતુમાં ધી; અને ઉષ્ણ-
ઋતુ (ઉનાળા)માં ગોળ અમૃત સમાન ગુણકારી
દહેલ છે, દરેક ઋતુ જે જે માસની હોય છે.
શાસ્ત્ર પરિસ્થિતિ એવી છે કે દરેક માસ
પૂર્ણિમાએ પૂરો થયો લેખાય છે અને તદિ
પડવાથી શર થાય છે. ગુરુરાત્રી આપાદ તદ

1 અને શાસ્ત્રીય આવશ્ય વદ ૧ થી ૧૫ ઋતુવર્ત
શરૂઆત લેખાય છે તે ભાદ્રવા માસની-પૂર્ણિમા-
પૂરી થાય છે. પછી સરદ ઋતુ એસે છે તે
દાર્દ્રી પૂણ્યમાએ પૂરી થાય છે. પછી
અનુક્રમે હેમન્ત, શિશિર વસન્ત અને શ્રીષ્ઠ
ઋતુ જે જે માસ સુધી આવે છે તે દરમીયાન
ઉપર સૂચવેલી વસ્તુઓ પદ્યરૂપ હેઠવાથી
અમૃત નમાન દહેલી સમજાવી. તે તે ઋતુમાં
બીજા ઔષધ સાથે પણ અનુપાનતરીકે તેમજ
ઔષધ વગર તે તે એકલી વસ્તુ ખાસ રોગાદિ
અપાતદ શિવાય (ગુણકારી જાણી સેવી ચકાષ
છે. કૃતીસમ.



જર્મનીનો ઉદય.

દેશને દેશને માટે તૈયાર કરવાની કેળવણી
જર્મની કરતાં વધારે ડુનીઆના બીજા કોઇ
પણ દેશ પાસેથી મળી શકશે નહિ. પોતાની
શક્તિનો ઉપયોગ એણે સારો કે નહારો, ક્યો
તે સાથે આપણે કશી મતલબ નથી. દુ કદન
એવું બંધારણ દર્શાવના મારું છું કે જેનાથી
જર્મનીની જર્મની બન્યું છે. દરેક પ્રજા અને
દરેક દેશ જ્યાં સુધી જર્મનીની મારફ પોતે
પોતાને મળ્યુંત નહિ બનાવે ત્યાં સુધી તે
ડુનીઆમાં દંમેશાં અન્યના બીજાનો રહેશે.
જર્મન પાર્લામેન્ટમાં બાપ્ત આપનાં સને
૧૮૦૬ના ફેબ્રુઆરિમાં કાઉન્ટ પોસ્તરેન્કીએ
કહ્યું હતું કે જર્મનીએ ડુનીઆના બીજા દેશો
કરતાં કંઈ અધિક મદત પ્રાપ્ત કરી છે, અને

તે પણ થોડા સમયમાંજ, તે જર્મનીના કારી-
ગરોની હોશિયારીનું પરિણામ છે. જે અમે
અગારા કારીગરો, મજૂરો અને ગરીબ વર્ગોના
આદમીઓનો ખ્યાલ કર્યો નહોત, અર્થાત્
એની શક્તિ તથા માનસિક સ્થિતિની અમે
પરવા ન કરી હોત તો જર્મની કરીપણ જર્મની
બની શકત નહિ અમારા કર્તવ્યનો રાદ એવો
છે કે સુલકમાં વસતા થીમંત તેમજ ગરીબ
વર્ગોને દરેક રીતે મળ્યુંત બનાવવા નોખે”

આણુ હાજરના સમયે જર્મનીના સંબંધમાં
ધર્મ પુરુષો પ્રકટ થયાં છે. કેટલા
જર્મનોની પ્રગતિ તેમની હોશિયારી બતાવી છે,
ત્યારે કેટલાકે તેના જનસૂચીયજાને લીધે કદી

છે. પરંતુ ખરું મૂળ કારણ અને ઉપર દર્શાવેલા કાઉન્ટ પોસાડેરનોના ચબ્દો છે. કોઈ પણ પ્રુદ્ધિમાન પુરુષ જર્મનીની શક્તિ પામેલી કમી-મરીનો છન્કાર કરી ચૂકશે નહિ. જર્મનીએ પોતાના એકેએક માણસને પોતાના પગ પર ઉભા રહેતા દૃશ્ય રીતે શીખવ્યાં, સરકારી મદદ આપી વ્યાપારને દુનીયામાં ફેવી રીતે ફેલાવ્યો, સર્વ જગતથી ધન એકત્ર કરી પોતાના દેશને કેવી રીતે ધનવાન બનાવ્યો. આ સર્વ ઇતિહાસ અનોરજક અને ઉદ્યોગી બનાવનાર છે.

દુનીયામાં દરેક રથએ જર્મન એજન્સીઓ કાયમ કરવામાં આવી અને એ નિમિત્તે જર્મન કારીગરો અને મજૂરોને એવી તક આપવામાં આવી કે તેઓ સરકારી ખર્ચથી પોતાને વધુ કમાણું થાય ત્યાંયાદપા જાય. સરકાર તેને બહુ તથા ખાવાને ખર્ચ આપશે. દરેક જગ્યાએ એજન્સીઓ તે રથજમાં ક્યાં ક્યાં કામ કરવાથી સારી આવક થાય એમ છે; તેની તપાસ કરી જર્મનીમાંના પોતાનાં પાંધવોને તે જાહેર ક્યાં કરતી હતી. આથી જર્મનેને કમાવા ક્યાં જવું તે પમદ કરતાં બીજકેસ અડચણ પડતી નહિ.

જર્મન મરકારે પોતાના દેશમાં એવા નિયમો ભરી રૂપો દતા કે જેથી દેશમાં કામ કરનારાનો ઉત્સાહ વધે પૈશાનિક પદ્ધતિ પર ત્યાં ખેતીની અતિથય ઉત્પત્તિ કરી છે. જર્મનીમાં એક એવો નિયમ છે કે દરેક જર્મને પોતે સુસ્ત અને બેગાર ન રહે તે માટે વિશેષ દિતરાવવો જોઈએ.

જર્મનીમાં ધાર્મિક દાનની મોટી મોટી રકમોથી મકાનો બનાવવામાં આવતાં નથી, કે મૂડાવવામાં આવતા નથી, પણ તે સર્વ રકમો મ્યુનિસિપાલિટિમાં એકઠી થાય છે અને મ્યુનિસિપાલિટિ એથી કારીગરોને જતી ખોટામાં મદદ કરે છે. જર્મનીએ પોતાની દરેક વસ્તુ દુનીયામાં પ્રચલિત કરવાને ઠરિશ્ઠમાં

પ્રથમ ખોટ ખાધને વેચતાં કરેડો રૂપીઆની ખોટો સહન કરી છે. આંતમામ ખોટ પેઢી ધર્માં રકમમાંથી ભરી અપાય છે. કારણ જર્મનો પોતાના દેનના ઉદય વિના પરચોક્કા પુરુષને ગચ્છકાગતા નથી. બધી મ્યુનિસિપાલિટિઓ તરફથી કારીગરો, ખેડુનો અને પૈસાદારોને માટે જુદા જુદા વિભાગ કર્યા છે. અને તેઓ દરેકની તમામ જરૂરિયાતો પૂરી પાડે છે. ભવ દેશોમાં ફરી આવેલ વિદ્વાનો જુદા જુદા વિષયોના ખાસ જલજકાર રોકવામાં આવેલા છે, જેઓ ત્યાંના પૈસાદારોની વાકે ફિયત કાંઈ પણ શી વગર વધાર્યા જાય છે. દરેક પ્રકારના વેપારી તથા કારીગરોની જુદી જુદી સમાજો છે અને તે સમાજમાં પૈસાદારની તકરારનું નિવારણ કરવાની સત્તા છે. જે કોઈ કારીગર, વા પૈસાદાર મંદિર પડે કે સુરત વીમા કંપનીવાળા તેની સર્વ પ્રકારની ડાકટર વગેરેની સતોપકારક રીતે સારવાર કરે છે, અને કદાચ જો તે મરી જાય તો તેનાં છોકરાં હેમાનું તે બચ્ચુ પોપણુ કરે છે, અને મ્યુનિસિપાલિટિ મક્ત ફેજવજી આપે છે. વીમા કંપનીઓ પોતાની સ્વતંત્ર ટાર્ગેટીતાએ મુગાવે છે, અને તેમાં વીમો ઉતારેલા સ્ત્રી પુરુષોને સખી તેની સારવાર કરે છે. જેઓ કામ કરતાં કરતાં પોતાના જીવનના અંતમાં શુદ્ધ થાય અને કામ કરવા અચકત થાય છે, ત્યારે તેને પેન્શનપણુ મળે છે અર્થાત્ સર્વ વર્ગને એવો વિશ્વાસ થયો છે કે તેઓ પોતાની જીવગીતી સચ્ચાનથી તે અંત સુધી કોઈ પણ પ્રકારની જગ પજુ દાકમારી મોગવનર નથી. આવી દાહન પછી જર્મનેનો ઉદય શા માટે ન થાય ?

જર્મનીમાં જેવી રીતે ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનની રીતે સાંચની માફક મજબૂત બનાવી છે, તેવી રીતે સામાજિક બનાવજુથી જર્મનોમાં જનીય બોવન્ય દદ પજુ દાખલ થાય છે.

જનમથી દરેક જર્મન પોતાના દેશ તરફ અધિક અંતઃકારણથી પ્રીતિ ધરાવે છે, અને પોતાના દેશની જ સીમે વાપરે છે.

આ જમાનામાં પણ બેંગારી મોટા મોટા દેશને પણ સતારી રહી છે. કોઇ એવો દેશ નહોતો જ્યાં બેંગાર સ્ત્રી પુરુષોની સંખ્યા હજારોની ન હોય. પહેલાં આ લોકોને દાન પ્રણયના દ્રવ્યથી મદદ કરવામાં આવતી હતી પણ હવે દરેક પ્રજાને સમજાયું છે કે દેશની બેંગારીના ઉપાય ક્યાં વિના દેશ કદી પણ સુધરી શકે નહિ. છતાં ક્રાંતિ વગેરે દેશમાં આ રાગ અતિશય છે. જર્મની પણ આ બીમારીથી મુક્ત નથી જો કે પ્રમાણમાં ઘણો ઓછો છે. ત્યાં મોટા મોટા રાજનીતિજ્ઞોએ સત્તાવાર રીતે આ વિષય ઉપર વિચાર કર્યો છે અને પોતાનાથી બનતા સર્વ ઉપાયો અજમાયા છે. એમણે આખા દેશમાં Labour registers નામની સમાજો સ્થાપન કરી છે. જેઓની પાસે તમામ કારીગરો તથા 'પેસાદારો' સિદ્ધ રહે છે. અને તેમાં દરેકની આવક કામ, બેંગારી વગેરે સંપૂર્ણ નોંધ રહે છે. બેંગારીના રજીસ્ટર પર એઓ ખૂબ ધ્યાન આપે છે, અને ટુરત તેને કામે લગાડે છે. અર્થાત્ એથી કોઇપણ જર્મન સ્ત્રી પુરુષ ઘણે બાજે બેંગાર રહેવા પામતો નથી. બેંગારીથી દરિદ્રતા વધે છે. અને દરિદ્રતા દેશને નાશ છે એ જર્મની સારી રીતે સમજે છે. આ સ્થિતિ હમણા નહિ પણ હેલ્લાં ૭૦ વર્ષથી ચાલુ છે, હમણા ઉપરોક્ત સમાજોના કામે એટલાં બધાં સહેલાં થઇ ગયાં છે કે બેંગારીના રજીસ્ટરમાં બેંગારીનું નામ પણ જોવામાં આવતું નથી અર્થાત્ છુપે મરતા લોકોની સંખ્યા જર્મનીમાં નહિ જોવાય છે. નાનામાં નાના ગામ તથા કસબામાં પણ Labour registry સમા હોય છે. જે કોઇને બેંગાર રહેવા દેતો નથી. જો કોઇ જાણી ગરીબ હોય તો તેને માટે સસ્તો બાડાંના મેકાન અથવા ધર્મશાળાની વ્યવસ્થા પણ એ સમા કરે છે. મોટા શહેરોમાં ગરીબોને માટે જંગી જંગી આલીશાં છમારોતો ખડી હોય છે. આ સર્વ

માટે કારીગર કે પેસાદાર કોઇ પાસે કંઈપણ લેવામાં આવતું નથી. ઉપરોક્ત સમાજોનો તમામ ખર્ચ મ્યુનિસિપલ કમિટિઓ અદા કરે છે. અર્થાત્ જર્મનીના સિદ્ધાંત છે કે દેશમાં કોઇ પણ નાગો બૂખ્યા કે બેંગાર રહેવો જોઇએ નહિ તેનાથી જ દેશની મજબુતી છે અને એવા મજબુત દેશ પાસેથી જેવું કામ લેવા છાંછીયું તે મજશે.

જર્મનોએ એક તરફ પોતાની પ્રજાને માતી પીતી કરી તેને મજબુત બતાવી, દુનિવંશના કારીગરોની ઉત્પત્તિ કરી, વ્યાપારમાં દુનીયાને મોખરે ઉઠું રહ્યું, વિદ્યાન ઉપર પુરું ધ્યાન આપી ઓછા ખર્ચે તથા ઓછી લાગતમાં સીમે બતાવી, રાજનિતિની જગા દુનીયાબરમાં બિઝાવી, દેશના દરેક માણસને ફરજિયાત લઘાયક બનાવ્યો વગેરે કારણોથી યુરોપમાં એ દેશનો પ્રભાવ પડ્યો છે, અને તેથી ઘણાં રાજ્યો એનાં મિત્ર થયાં છે પોતાની આ પ્રમાણે પત્યર જેવી બનાવેલી શક્તિથી જર્મની આજે આખી દુનીયા સાથે મેટરા તૈયાર થયું છે. આ લઘાઇનો ઉદ્દેશ તમામ દુનીયામાં જર્મન વાવેતો ફરકતો કરવાનો છે. અને દુનીયાના લોક પર હુકમત ચલાવવાની હઠ છે. એમાં શક નથી કે આખી દુનીયા એના આ અભિમાનથી નારાજ છે. પ્રેસિડેન્ટ રિફ્રન જેવાં સ્વતંત્રતા પ્રેમી પરંતુ શાંત વિવેકી માણસ પણ જર્મની તરફ ખડો થયો છે, એ એનો પૂરાવો છે. આ વાત સાથે એની જનજનસ્ત તૈયારી માટે, તેમજ જે રીતથી એણે પોતાના દેશને તૈયાર કર્યો છે, તે માટે અંતઃકરણથી એ દુરમન છતાં પ્રસંસા કર્યા વિના રહી શકતા નથી અને આજે આખી દુનીયા તેના આ શુભ તથા કાર્યની નોંધ તથા શિખામણ લે છે. જર્મનીની આ અભિમાની રાક્ષસી મહત્વાકાંક્ષા પરિપૂર્ણ કદી પણ થનાર નથી, તે પણ દુનીયામાં જે પરિવર્તન સંકેતો વર્ષે પડી યાત, તે આજ ચાર વર્ષમાં થયું છે. દુનીયાની આ ઉચ્ચ પાથલવું કારણ જર્મની છે અને તેથી ઇતિહાસમાં એને સ્થાન મળી ચૂક્યું છે.



શેઠ ગુલામચંદ કંઝૂસ તો પહેલા નમ્મરના છે. ખાવા પીવામાં, હુમડા પહેરવામાં તથા ધર્માર્થના કામમાં તો એક દમડી પણ અર્થ કરવો તેમને અતિશય દુઃખદાયક છે, પરંતુ વિષય વામનામાં તેમનું મન ચિરસ્થાયી બ્રમણ્ય કરતું! પોતાની ૫૦ વર્ષની ઉપરની ઐવસ્થામાં પણ તેમણે ત્રણ લગ્ન કર્યા હતા, અને પુનઃ લગ્ન કરવાની તેમની ધણીજ અભિરુચિ હતી! રાત્રિ દિવસ તેમની પાસે દતાલ દરમ થતા હતા, પરંતુ હજી સુધી કાંઈપણ ઠીક ઠીક થયું નહિ! દિન પ્રતિદિન એમને કાંઈપણ સૂઝ પડતું નહિ!

(૧)

દિવસના ૧૦ વાગ્યા છે. શેઠ સાહેબ જમી રજા બાદ તકિઆને ટેકો દઈ બેઠા છે, અને માથે દુકાનો બગી ગમ્મો છે. કોઇ કોઇ વખતે મ્હોમાં લાંબને શેઠ સાહેબ ઝૂક ઝૂક કરે છે! એમ વખતે કોઇએ કમાડ બોલ્યું, અને એક મ્હોટા તાગ ૫૫ વર્ષના આદમીને આરતો બોલે! શેઠ સાહેબે દેખતા વારજ કહ્યું કે આવો? પડિતજી સ્વાધ્યાનંદજી, ક્યાથી આવ્યા, અને કાંઈ ખમર લાવ્યા? પડિતજી કહે અહીં! શેઠજી એવું બધું સહે કે હું આટલો વખત ગુલામ બેસી રહું! હમણા

જ હું શેઠ ચીમનલાલના ઘેરથી આવું છું, ત્યાં સર્વસ્વ વાતો થઈ ચૂકી છે એમની બીએ તો ધણીજ સારી નગ્ની વાતો કરો, પરંતુ ફરી પણ મેં ચીમનલાલને કહ્યું છે, પરંતુ તે ૫૦૦૦ હજાર રૂપિયામાંથી એક પણ રૂપિયા કમતી સેશે નહિ.

ગુલામચંદ—અરે! ૫૦૦૦ હજાર રૂપિયા હું નહિ દઈશ.

પડિતજી—જો આપની ઇચ્છા હોય તોજ દેજો? આપ બૂલો છો! જુઓ? તેના મુખની કાન્તી ચન્દના જેવી તેજસ્વી છે, તેનું સરીર નવવિકસિત પુષ્પના જેવું સુંદર છે, લાવણ્યમય અને નોતવહું છે, તેના કંથારાશિની શોભા અત્યંત મનોહર છે, મુગસમ અપંગ પાણીદાર નેત્રો, અર્ધ ચન્દ્રાકાર કપોલ સર્વ મનો મુગ્ધ કરનાર ૧૬ વરસની જીવાન ઉમ્મરની વનિતાને છોડીને દુઃખ ભોગવવાને વાસ્તે મ્હારી વાત આપને રચિત થશે નહિ, ખેર! હું જઈ છું.

શેઠ ગુલામચંદ—આપતો ઘડિવારમાં શુરસે થઈ ગયા! જરાવાર રહેા તો ખરા? આપ તો મ્હાગથી એટલા નાગજ માલુમ પડેા છે, પરંતુ તમારા વિના મ્હાર કામ બગડી જશે.

પડિતજી—હું આપથી નારાજ નથી, પરંતુ આપ એવી નિરર્થક વાતો કરો છો, તે કન્યાના ૬૦૦૦ હજાર રૂપિયા દેવાવાળા તૈયાર છે. તે આપ બોલો છો કે એ કેટલી ખૂબસુરત છે! વળી સારાં સારાં ગંધુર ગાયન બોલી જાય છે હું કાંઈ પણ આપની પાસે લેવા ચાહતો નથી?

શેઠ-ઠીક! ત્યારે તેઓ લગ્ન ક્યારે કરશે? પડિતજી—લગ્ન તો ૧૫ દિવસમાં કરવા ખુશી છે? પરંતુ પહેલા ૩૦૦૦ હજાર રૂપિયા લે છે, અને બાકીના રૂપિયા ફેરા ફરતી વખતે શેઠ-સારં, આપ વચન દો એટલે જરા પણ સન્દેહ નથી.

પંડિતજી-હીક ?

શેઠ-જાઓ આપ લગન માટે પાકું કરી આવો.

પંડિતજી-પાકું શું ? રૂપિયા દેતો આવું અને લગન લેતો આવું ?

શેઠ-અદ્વૈત સાર ?

ઐટલું કહીને શેઠ રૂપિયા ગણી આપ્યા, અને પંડિતજી આશીર્વાદ લઈને ચાલ્યા ગયા ?

(૨)

આજ શેઠ ગુલામચંદના વિવાહ છે, પરંતુ યદ્યપિ કોઈ પણ સ્ત્રી નહોતી, પરંતુ દ્રવ્યવાન હોવાથી ઘણા સહગૃહસ્થોની ગૃહિણીઓ આવી રહી છે, તેમાં પંડિતજીની સ્ત્રી પહેલા નમ્રનમાં હતી. શેઠ સાહેબ ગુલામચંદ સ્નાન કરી બેઠકમાં બેઠા હતા, ઐટલામાં તેમની મિત્ર શેઠ પ્રેમચંદજી આવ્યા, અને તેમણે વિવાહ સંબંધીની વાતચિત કરી.

પ્રેમચંદ-કહો ? શેઠજી આપને પુત્ર લગન કરવાની ઇચ્છા છે, પરંતુ એવું પરિણામ બહુ આશ્ચર્ય ? અને પાછળથી મહાનુકૂળ નીકળશે ?

શેઠ ગુલામચંદ-લાઈ પ્રેમચંદ તમે તો હર હમેશ કહેતા રહો છો, પરંતુ વયે નથી જાણતો, કે મહારે કેટલું દુઃખ છે ?

પ્રેમચંદ-હજી આપ બૂલ ખાઓ છો ફરી એથી પણ અધિક દુઃખ યશે ?

શેઠ-બસ ? હું આપ ૧૧ કાંઈ પણ સિખા-મણુ ચાહતો નથી.

પ્રેમચંદ-હીક ? હું જાણું.

ઐટલું કહીને પ્રેમચંદ ચાલ્યો ગયો.

(૩)

ગુલામચંદ શેઠના વિવાહ થયા છે, પરંતુ આજ ગુલામચંદ શેઠની બહુ જીવંત દશા છે ? કેમ ન જાણે ? શેઠ પોતાની તેજ બેઠકમાં બેઠી રહ્યા કરે છે ! પોલીસમાં એમની સ્ત્રી

સુન્દરી આવીને કહેવા લાગે, કેમ કેમ અનુપાત કરો છો, પહેલા જાણના ન કે હું વિવાહ લાયક છું કે નહિ. ઐટલું તે સ્ત્રી ચાલી ગઈ, એ વખતે પોતાના પ્રેમચંદની વાત યાદ લાવી પ્રકાશ કરતાં હો એજ પ્રમાણે ચિન્તાતુર અવસ્થામાં નિદેવીના ચરણમાં પડી ગયા, અને રાત્રિના ૧ વાગ્યે તેમની આંખો ખોલી. શેઠને પાછા નૃપા લાગેલી હતી, પરંતુ પાછા મારતા પહેલે એમના કાનમાં આદર્શીઓનો અવાજ પડ્યો તે હળવેથી તે ધરણ ગયો, પરંતુ ખડકી પાં કાંઈ જણાવું નહિ, પરંતુ પેલી સ્ત્રી કે યોગ્ય સમયે ધરમાં પેલી જઈ ફરતા વાર તેને પસંગ પર મૂકેલી નગરે જોઈ.

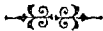
ઐટલે તેને ઘણોજ ક્રોધ ચઢ્યો, પાં પડેલી સાડી લઈ તે લશ્ક ગાળા દેતો દોડ્યો, પરંતુ પેલી સ્ત્રી તેમજ તેના સાથેના ચોર મળીને તેને બાંધ્યો તેમજ ખૂબ માર્યો, અને એક જગલીની માફક બાંધીને મ્હોમાં કપાં બરીને તેઓ ત્યાંથી ઝવેર તેમજ નમકી લઈને ચાલતા થયા.

પ્રાતઃકાળમાં આજ શેઠ પ્રેમચંદ તે તેમનો મિત્ર જાને જણા તેજ રરના નીકળ્યા, કારણકે તેમને આજ શેઠ ગુલામચંદની દશા જોવાની ઇચ્છા હતી. એ મકાન પાસે આવીને અવાજ કર્યો, પાં દોણુ બોલે ? ત્યરબાદ જાને જણા તે જ નની બાંદર ગયા, અને ત્યાં જાને ગુલામચંદ શેઠની દશા જોઈ. તેમણે તેને છોડીને સાવજ કર્યો. શેઠ સાહેબ ! એમની સમજ લાય જોડી એમની શિક્ષા નમાની તે પ્રકાશ કરવા લાગ્યા !

કાલાસર,
(જોરાઈ)

} “ સુરેન્દ્ર ”

વિવિધ વિષય.



આગતા દુકાળના ભાવો

અસહ્ય મંઝુનો રિવાજ હતો અને તે માટે રાજ વરંધી ધ્યાન અપાતુ ત્યારે દુકાળમાં પણ કેટલા સરવા ભાવો હતા તે ધ્યાનમાં લેવા જોઈ છે. એક ખાની લામક આધારવાળી નોંધમાં લખ્યું છે કે સ. ૧૯૩૪ ની સાલમાં દુકાળ હતો, ઘણા કાષ્ટ વેગાતા આપતુ નહિ. મતલબ એ પ્રમાણે અંકુશ રખાતો હતો, જો કે ત્યારે પણ વળાવો વગેરે સીલીક કામો તો ના. ધિરીય સરકાર વરંધી કાઢીયાવાડ એજંસીના ગામોમાં પણ ચાલતો હતા.

સંવત-૧૯૩૪ (દુકાળના ભાવો)ના ભાવો

શ.	શેર.	શ.	શેર.
૧ જુવાર ૩૬		૧ તેલ ૫	
૧ ધર્ડ ૪૨		૧ સાકરના લાડા	
૧ તલ ૪૦		તેનમાં કરેલા	
૧ હવર ૬૧		શેર ૬૧	
૧ ગોળ ૧૦		૧ ધી રો	

(વગેરે વગેરે ભાવો એ પ્રમાણમાં હતા.)

સંવત-૧૯૩૨ ના ભાવો

શ.	શેર.	શ. આ.	શેર.
૧ કપાસીયા ૫૦		૧-૦ તલ ૧૦	
૧ ચણા ૩૨		૦-૨ ધાસનો બારો એક	
૧ મગ ૪૨૧		મજુ દોઢ લગભગ.	
૧ ખાજરો ૩૨		૧-૦ અડદ ૩૬	
૧ ધર્ડ ૩૨		૨-૮ કપાસ ૪૦	
૧ ગોળીયા ૧૦		૧-૦ યેપર ૧૦૧	
૧ જુવાર ૪૭		૧-૦ છર્ડ ૧૦૧	
૧ પગરખા (દેશી) ૧-૦		૬૫૨૨ ૧૩	
૫૨) જોડ જોડ		૧-૦ લાકડુ પાટીયુ હાથ	

૧ થી ૩-૩ ચાર.

સંવત-૧૯૩૦ ના ભાવો

શ.	શેર	શ.
૧ ખાજરો ૪૨		૧ હાલના મગલીન જેવું
૧ કપાસીયા ૫૦		ગવંનું કપડું હાથમાં
૧ મગ ૫૦		૧ ચોઈલું હાથ સાત,
૧ જુવાર ૬૪		૧ પાણીકાર હાથ દશ.

આ કપડું ખેડુનો, મજુરો, ગરીબો, ગર-વોડો વગેરે વાપરે છે તેમ ગાદલાં વગેરે થાય છે.

૧-૦-૦ નેન હાથ તેર.

વગેરે વગેરે ભાવો આ પ્રમાણમાં હતા:

સંવત-૧૯૩૭-૩૮ ના ભાવો એટલે ૧૯૩૮ ના દુકાળ પછીના ભાવો

શ.	શેર	શ.	શેર
૧ ખાજરો ૮૦		૨-૮ કપાસ ૪૦	
૧ જુવાર ૬૦		૧-૦ મીડું ૧૬૦	
૧ ધર્ડ ૫૬		૧-૦ હલર ૯	
૧ તલ ૩૨		૧-૦ ગોળ ૮	

છોક મીમાંસા

હુનીઆના મર્ પ્રદેશમાં બ્યારે કાષ્ટછોકે ત્યારે તેના દીર્ધા યુધ્ય માટે અથવા શુભેચ્છા માટે કમના કંઈ આશીર્વાચન ઉચ્ચાર છે. આ આશીર્વાચન બુદ્ધ જુદા દેશમાં, જાતિમાં બુદ્ધો બુદ્ધ હોય છે. જર્મનીમાં પોતાના પિય જાનને છોકતો જોઈ “જસનહાટ” (રસમ રહો) રવીકન વધા દાંતમાં.

“યો સુહેસ” તમારું બધું દો હમર તમારો સહાયક દો કહે છે. આરિયામાં છોકનારને પ્રાણ કની તેના દીર્ધા યુધ્ય માટે પ્રભુ પ્રાર્થના કરે છે. અંગ્રેજોમાં પણ આવું કંઈક કહેવાનો રિવાજ હતો પણ હાલમાં તે અમમ્યના મુચક થઈ પડ્યો છે. હાલ છોકનારને જોઈ અંગ્રેજોને મતરમી સદીના મયકર પ્લેગનો સાક્ષાત્કાર થાય છે, ધર્મિકતામાં

“મારાઅઘ્નિહ (ધરે મહાયજ્ઞો) મીસમાં
 કલ્પીએજીઆ “ (સ્વસ્થ રહે) અરણ્યવાનમાં
 યારા હામ કલ્પા (ધરસ્થા કરો) ”
 અને પારસીઓમાં “ જીરે ” યા “ જીરો ”
 અર્થાત્ “ જીવો ” કહેવાની પ્રથા છે. આવી
 પ્રથાને એક યાનપથી ભરેલા આશીર્વાચનનો
 પ્રયોગ ક્રાંતમાં થયો હતો. એક મનુષ્યને છોકો
 નોંધ એક જુદી દોડી બાપી, અને “ તારી
 વાર્ષિક આવક ૧૦ હજાર પાઉંડ થઈ જાયો ”
 એવો આશીર્વાદ દીધો. ટિંડુઓમાં “ ક્રાંત ” જીવ
 કહેવાને રિવાજ છે.

આ પ્રમાણે આ રિવાજ સર્વત્ર પ્રચલિત
 છે, અને તે ઘણા લાંબા સમયથી છે. ઘણાં
 પ્રાચીન લેખકોએ આ સંબંધે ઉલ્લેખ કર્યો છે.
 અરસ્તુ સરખા પ્રાચીન વિદ્વાનના સમયમાં
 આ રિવાજ પ્રચલિત હતો, અને તે પૂર્વે ઘણા
 વર્ષથી ચાલુ હતો કે જેનો ખ્યાલ અરસ્તુથી
 પણ થઈ શક્યો ન હતો.

આ પ્રમાણે ચાલુ મવાતું કારણ હોવાથી
 મારે વકસાન થતું હોવું નોંધ્યે એવો સદજ
 વિચાર સ્ફુરે છે. પૂર્વે લોકો છીંદને કાંઈ પણ
 મર્ચકર માંદગીનો આગાહી રૂપ માનતા હતા
 એ આ પ્રમાણે આવજીને જાહેર કરે છે.

મીઠાશુભ્યતું લક્ષ્ય ?

ડૉ. એટકિન્સન નામના એક મહાન
 વિદ્વાન ગૃહસ્થે કેમ્બ્રિજમાં કલેઅર કોલેજમાં
 ૫૭ વર્ષ સુધી પ્રિન્સીપાલનું કામ કરી વિદ્યાર્થી
 લીધો હતો. તે કાલમાં ૯૯ વર્ષના છે એક
 પ્રસિદ્ધ કોલેજમાં ૫૭ વર્ષ સુધી પ્રિન્સિપાલનું
 કાર્ય એક સરખી રીતે કરનાર ગૃહસ્થમાં
 કાંઈપણ બિરોધતા હોતીજ નોંધ્યે એ નિસદેહ
 છે. મુજ ૬ ફી ઝોગમે તેમની ૯૯ મી વર્ષ
 ગાંઠને દિવસે ઈંગ્લાંડનાં એક પ્રખ્યાત પત્રના

પ્રતિનિધિએ તેની મુલાકાત લઈ તેમને હીવાંધુ
 મવાતું કારણ પૂછ્યું. તેમણે ઉત્તર દીધો કે
 “ મિતાદારી વધા. શાંત રહેવું અને હંમેશાં
 દ્વેષોગમાં મગ્યા રહેવું ” એ મારા જીવનનું
 લક્ષ્ય હતું. હું તન તોડીને કામ કરતો ન હતો
 તેમજ જરાપણ નવરા રહેવું મને ગમતું નહતું
 કાંઈને કાંઈ પણ કાર્યમાં હું યુવાયજ્ઞોજ રહેતો”

ડૉ. એટકિન્સન હાલમાં હજી નીરાગ અને
 સરાક્ત છે. તેમના ઉત્તર આપણે ધ્યાનમાં
 લેવા જેવો છે. નિયમિત કામ કરવાનો મહાવરો
 દોવો નોંધ્યે અને મનનો સંયમ થવો નોંધ્યે
 જોયો આપો આપ આપણી પ્રકૃતિ ધણી સારી
 રહેવા પૂર્ણ સંભવ છે.

જાપાન અને નખું જહાજ.

જાપાનમાં જ્યારે નવું વહાણ બંધાઈ
 તૈયાર થાય છે, ત્યારે તેને સમુદ્રમાં ચાલુ
 કરવા માટે પ્રથમ ક્રિયા થાય છે. તે વખતે
 એવી ક્રિયા થાય છે કે કંટલાંક પક્ષીઓને
 પાંજરામાં પૂરી ત્યાં હાજર રાખે છે. અને
 વહાણ પ્રથમ ચાલુ કરવા સાથે પક્ષીઓને
 છોડી મૂકે છે. એવા હેતુથી કે પક્ષીઓના
 છૂટા કરવાથી તેમના આશીર્વાદથી વહાણ
 યસસ્વી નીવડે.

જાપાન એક મુધરેલો દેશ છે. તેઓ અં-
 તઃકરણથી સમજે છે કે પ્રાણીઓ પણ તેમના
 પર ઉપકાર કરતાં આશીર્વાદ આપે છે, અને તેનું
 ધન મળે છે. તો સર્વ માંસાહાર કરનારાઓએ
 વિચાર કરવો ઘટે છે કે શું તેમના વધથી તેઓ
 તમારા પર નિસાસો નાખતાં નહિ હશે કે ?
 શું તેઓ વખતે શપિત કરતાં નહિ હશે કે ?
 જરૂર કરશે. એવાં અનાદિ પ્રાણીઓની “ કાષ ”
 નકાબા બિના નહિ રહે. બદલો લેવાનો પ્રવરતો
 રીવાજ છે, તે ધ્યાનમાં લેવો નોંધ્યે.

શ્રીમંતોના સુખનું સાધન.

આજકાલ ગરીબ તેમજ તવગરના સુખનો હેતુ પોતાનો જાનમાલ અને કામતી ઝાલ-રીવાંતું, લુચ્છા, લદંગ, ચેર, પાડપાડુ તેમજ બવંડર આગની ધાસ્તીથી વ્યથિત કરવામાં સમા-એવો છે. જ્યાં સુધી તેનું સતોષકારક સ્થાન નથી લઈ શકે ત્યાં સુધી છાતે હીલકુલ ચેત પડતું નથી. એવો ક્યો મુશ્કેલી દસે કે તેના હિવાલે હોવાં છતાં માંપના ઉપાયો ન હો.

કુળ દર્માં ત્રીજોને બનાવવાના ધણી દારખાનાઓ છે છતાં એના મોટા શહેરમાં પણ મુશ્કેલીમાં મેસર્સ. ડી. અમીચંદની ફાયરમુક ત્રીજોરીઓ બેટી બનાવે સંપૂર્ણ પક્ષ-હી પામેલી છે જેનું દારખ માત્ર એટલું જ છે કે મજાનું કામ છે અને મધ્યમ દામ છે. દરમ્યાન દારખની ખાતરી માટે ગળા રજવાડાઓથી તેમજ પદ્યનમાંથી ચાંદ તેમજ સંખ્યા બંધ મરડીશીટો મળેલા છે માટે બહા યુદ્ધનો ઉપયોગી ત્રીજોરી જેના દેખાના ખાલી ડોઝના-ઓમાં તમામ અસુધ્ય પૈસાનો ભોગ આપતા પડેલાં ૧૮૭૭ એક ગખત દુબારી દુશ્મની મુશ્કેલી તેટલા કે જેથી ત્રીજોરીની સમગ્ર ગાલીની મેજરી યશાય

ખીખાં કાનો જેવાં કે તળાં, દોઝ, કેસ બોક્ષો પણ તેના આગ્રહાવક બનાવવામાં આવે છે. વધુ પ્રવાનો રખડમાં થઈ શકશે. પ્રાઈસ લીસ્ટ મુક્ત મોકલીશું.

મેસર્સ. ડી. અમીચંદની કું.

ફાયરમુક ત્રીજોરીઓ બનાવનાર

૬. કલુપીઃ બજાર, મુરત.

ELECTRIC POCKET LAMPS.

વીજળીના દીવા.



- (૧) નાના ગળામાં પણ ગપ્પી યશાય છે.
- (૨) અગ્નિની બીલકુલ ધારની નથી.
- (૩) તેજ, દીવેટ કે હીવામળીની જરૂર પડતી નથી.
- (૪) ફક્ત ચાંપ નીચે ખમેડતાં જ બપોરનાર રાસની કાળ છે.
- (૫) જગા પણ પુણી કે ધુમાડો યતો નથી કે વામ આવતી નથી.
- (૬) રાત્રીને વખતે ઓછીકા તજે રાખી જરૂર પ્રસંગે કામમાં લેવાથી સંજાથી સવાર સુધી બીજા દીવા જળતા રાખવાનો નોકરો ખર્ચ બટકે છે.
- (૭) ખાત્રી દીગ્રીકટ ફક્ત ઓછીકા, જાનાળુ તેમજ મુશ્કેલી જોડા વારતે વજાન ઉપરેલી છે. ડી. ૩. ૨૦, ૩, ૪, ૫, ૬ અને ૮. પોર્ટલ ૬ આના. રેફરેન્સ ૩. ૧)

સી. ગોવિંદ એન્ડ કો. (એસ) અમદાવાદ.

અમૃતચિન્દુ

સઘળા પ્રકારનો દુખાવો, લકવા, સંધીવા, સુળ, ચુક, ઉલટી, ઝાડો, મરડો, ઢોલેરા, અડચી, અછર્ણ, ખાંસી, દમ, સળેખમ, સરદી, માથાનો દુખાવો, દાંત કે દાઢતું કળતર અવાળુનો દુખાવો, મોંમાંથી દુર્ગંધ છુટતી, મળવ્ય આવવી, ખાટાં કે તીખાં ઘચરકાં, કાનતું પાકતું, પડું બેડેતું, આંખો દુખવી, શરીરે સોજા આવવા, ઘા લાગવા, ઘસાર પડવા, હાથ પગમાં ચીરા પડવા, ઘાતુ પાકતું, ધાગાં છુવવા, રાંઝણ, નાસુર, પીન્નસ, સુરતી, ગેચેની, નખખાઈ, નામદાઈ, હરસ, પ્રમેહ, ચાંદી, વિરદેશટીક, ઘરોળ, અંકવૃદ્ધિ, પ્રદરરોગ કોઈ પણ જાતનો તાવ; વાળો, ન્હાડ, વિગેરે અનેક રોગ આ એકજ દવાથી તત્કાલ દુર થાય છે, વળી ભમરી, મધમાખ, વીંછી, વિગેરેના ડંખ ઉપર આ એક જાદુઈ દવા છે. માંદક મરચર, વંદા, કરોળીયા, કંસારી ઉપેષ્ટ વિગેરે નુકશાનકારક જંતુનો નાશ કરે છે.

સખતમાં સખત માથાનો દુખાવો માત્ર એકજ મીનીટમાં દુર થઈ જાય છે. માત્ર પેટની ઉપર ચોળવાથી પણ પેટમાંનો દુઃખાવો મટી જાય છે. પવન છુટવા માંડે છે. અને જાત્રી-ખટહજમી દુર થાય છે. દાંત અને દાઢતું. કળનર એકજ મીનીટમાં ચાંત પડી જાય છે. વીંછીના ડંખ ઉપર તે તેનો ચમત્કાર અલૌકિક જ છે, ઉંચામાં ઉંચી જાતનાં કોઈપણ પેનકીલર કરતાં અમિત જાદુ ઘણી ઉંચી જાતની દવા છે. વિલાયતી દવાની દરેક દુકાન ઉપર તે વેચાય છે. હાલમાં તેની ઘટાડેલી કીંમત માત્ર રૂ. ૧૫૦ પોસ્ટેજ સાથે છે છ શ્રીશીના રૂ. ૮) પોસ્ટેજ માફ.

કેટલોગ મફત મંગાવો.

સીરનામું:—

“અમૃતચિન્દુ”—આફ્રીસ

નડિયાદ

તાવની રામખાણ દવા.

રૂ. ૧૦૦ ઈનામ.

કેઈપણ જતનો તાવ અમારી દવાથી ના ઉતરે તો પૈસા પાછા આપીશું.
ચોથીગો તાવ નથી ઉતરતો એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) ઈનામ આપીશું
ડબી ૧ ની કિ. રૂ. ૧-૦-૦ ખાસ પરજ નથી.

શક્તિ મજબૂત.

શક્તિ મજબૂતમા શક્તિ લક્ષ્મીનો અને વિચ્છેદ વધારવાનો ગુણ નથી એવું
સાબિત કરનારને રૂ. ૧ ૦) તો ઈનામ આપીશું. શરીરના તમામ અવયવો મજ-
બૂત કરી ધાતુના તમામ દરદો મટાડે છે. ડબી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦ પરજ નથી.

ધાતુ વિકાર.

ભયંકર દરદોની બચવું દાય અને તમામ દરદોની દવાથી માહેતગાર થવું
દાય તો એક પસવું કાઢ લખી ધાતુ વિગતનું ગુરતક મફત મળાવી દેવું.

વૈદ શા. ગીરધરલાલ કહાનજી

સુ. ધોળકા જી. અમદાવાદ.

જૈન મદિરોના વહીવટદારોને અગત્યનું.

સુગંધી !

મનમોહક !

સુગંધ

દીપાવળી પવના પવિત્રોત્તમ દિવસોમાં દેવમદિરો અને ગુફા
 મેનોહારીની સાગ્રધયુક્ત ધર્માવી આત્માને આનંદોવાસના આવીશોવધી
 કરવો હોય તો કેટલાક સ્વર્ગમુખેત્રક બધુઓએ આગ્રહપૂર્વક શરોધન
 શુદ્ધ અશ્વમેદાર વસાણાઓ તેમજ પવિત્ર દ્રવ્યો તેમજ કમ્પુરી, અંર,
 અમર, ચંદન આદિ અતિવ સુગંધીદાર વસાણાઓથી ગરબુરે દર્શાગ ધૂપ
 અગરવત્તી જનાવવામાં આવ્યા છે, માટે, મોટી આકર્ષક બહેર બળશોધી
 કે બળદ કાષ્ઠનો ભુકો, ઈમેસ, તેમજ અપવિત્ર દ્રવ્યો અને અશુદ્ધ
 મિઠા ધૂપ અને અગરવત્તી વાપરવા પહેલા હમો સનાતન જૈન દર્શનપ્રિય
 શિમાની બધુઓને એક વખત મગાવવા આગ્રહ યુક્ત ભલામણ કરીયે
 દેવાર્પણ દર્શાગ ધૂપ રતલ રૂ. ૩, ૨, બરાસ તો ૧ રૂ. ૨, ૧, વા
 અગરવત્તી(વગર સહોની), ૨, ૧, વા પવિત્ર અત્તરો, ૩, ૨, ૧૫,
 અગરની સુખડની ચણુ [ચુલ જ, મોગરો, કવડો, અગર
 વાસકેય રતલ રૂ. ૩, ૨, આહુ બીમારીની હવા સુદ્ધી
 વચકર ધૂપ રૂ. ૨, ૧૫.

આજના હોલો દરદો માટે
 દી રૂ. ૧) બીનાઈન આઈરોલ બીનાઈન દી રૂ. ૧,
 સરેયા પ્રધર્સ જૈની—મુરત, મીટી

નવજીવનાલય

વિજળીનું દવાખાનું.

કોઈ પણ પ્રકારની વાદ કાપની ક્રિયા સિવાય સવ દરદો મટાડનાર ખીલ
 સેકડો પૈથ ડાન્ટરોની દવા કરી કંટાળેલાઓ માટે અમુલ્ય લાસ.
 નવા જગાનાની મોગમા મોટી સોય વિજળી છે વિજળીને સાચીપુરીને શરીરના શે
 ભાગમાં દાખલ કરવાઈ તે બળવાન બને છે, અને રોગ મૂળમાંથી મટી જાય છે. વિજળી
 મદા માણસને જ રાજે હજી યતી નથી પાડીના પ્રયોગો, મેરોએલિઝમ વગેરે નવીન અર્થે
 ઇલાએથી રોગો મટાડનાર આપુ ખતુ દિદરતાનમાં આ એકજ છે, યુગમામના યા
 ધરના દરદીઓને પોતાના રોગ ઘેર બેઠા મટાડવાની સંપૂર્ણ સલાહ ૩ ૨) ફીના મે
 નારને પવ હાત આવવામાં આવે છે માહિતીનું પુસ્તક મુદત લખો યા મળી

૨૦૬૨ મહાદેવ પ્રસાદ, ઈ એમ. ઈ; એન. ડી. (ન્યુયોર્ક)
 ડૉ. લાદ્ર પાસ; તાર ગ્રોગ્રીસ સામે, અમદાવાદ

પ્રસિદ્ધ કરનાર તત્ત્રી દોલતરાય મણસાઈ દેસાઈ, સભગ જોરીસ સોનીદગીઆ
 મુરત ખપાગીઆ અમ્લા તાલવાજાની જે ન બચી



સત્સંગ

શ્રી કૃષ્ણમન નિરોધક હવવા પામે તે રૂઠાને
નાતિવધાન મહા ભરતી
પ્રમદ થતુ માનિ પરા



પુસ્તક ૧૦૩
અંક



માર્ગશિખા
સા ૧૯૬૫



વિષયાનુક્રમ

વિષય.	પૃષ્ઠ
૧ આશ્રમિ મોષ	૧૧૭
૨ થી ૬ કવિતાઓ	૧૧૮
૭ મેલક સદ્ગુણદાયક વચના	૧૦૨
૮ મેલકે આગેના ખૂનો	૧૨૧
૯ લમાવ નસત બધ થરા હ રો	૧૦૪
૧૦ એક વાન	૧૦૧
૧૧ અકિસા પ મોખર્ષ	૧૨૬
૧૨ આત્મ પ્રકર	૧૦૮
૧૩ નાદ અને શ્રીઓ	૧૦૨
૧૪ ને ખેલી ગાડી મિત્રપત્ર કેમ ૧૫-૧૬	૧૦૫
૧૫ વિનય વિષય	૧૮

તની અને પાક સામ —

દોલતરાય દાદુભાઈ દેરાઈ
સોનીક દિવા-સુગત

દરેક જાતનાં દાન આપવાનું સુપાત્ર સ્થાન

હિંદુ અનાથ આશ્રમ

નડીયાદ.

આખા હિંદના હિંદુ જાતીનાં અનાથ બાળોને
પાળવામાં આવે છે. વ્યવસ્થા માટે જાહેર
પુરૂષોના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળેલા છે.

દરેક જાતનાં દાન લેવાય છે-દરેક દાનની ખાવતી મળે છે-વસ્ત્રદાનની
જરૂર છે દાન કરવાના દરેક પ્રસંગે આ અનાથોને યાદ કરજો.

અનેકંઈ પણ રકમ દાન મોકલો પેલા લવનુ બાથુ ખાંધી લેજો.

રૂ. ૨૦૦) માં ૬૨ વર્ષે એક દિવસ દાતાના નામથી લોગન અપાય છે તથા
આરસની તખ્તીમાં નામનું સ્મારક રખાય છે.

૩. ૨૫) માં જો દાન અપાય છે-જોડપર નામનું સ્મારક રખાય છે.
એક રૂપીઆથી વધારે દાન આપનારાનાં નામ વારસીક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે
દાન મોકલી રીપોર્ટ મંગાવો-દરેક જાતના દાનની જરૂર છે.

મંત્રી—

હિંદુ અનાથાશ્રમ,

નડીયાદ.

એક નવું સાહસ.

સાહિત્ય પ્રેમી બંધુગો, લાયગ્રેરીના સેક્ટરીઓ કૃપા કરી આ
બહાર ખબરની નોંધ લેજો.

અમારા તરફથી હાલમાંજ ખોલવામાં આવેલા

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય

(બુકડેપો)માં ગુજરાતના દરેક વિદ્વાન લેખકોનાં
તથા દરેક સંપ્રદાયનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.

તમને કોઈ પણ પ્રકારનાં પુસ્તકની જરૂર જણાતાં એક વાર આ
પુસ્તકાલય (બુક ડેપો)ને જરૂર યાદ કરજો.

વધુ માટે લખો:—

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય.

C/o સત્સંગ એજિસ—મુરત

ખરું કર્તવ્ય !

અનાથોની ભરતી !

નડીયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમે, હાલમાં ઇન્દ્રધુજેન્દ્રથી થઇ પડેલા અનાથોને દાખલ કરવા સર કર્યું છે. આવા અનાથો જેને મળી આવે તેણે ખાત્રી લાયક દાખલ સાથે તહેમના જાતને ધર્મના સંસ્કારો આ આશ્રમમાં મોકલવાની આવવા.

આ અનાથોની વધેલી સંખ્યાના આ મોંઘારી ખર્ચને પહોંચી વળવા ઉદાર રકમોનાં દાન મોકલવા દાનવીરોને વીનવતી કરીએ છીએ. ઉદાર સદાય મળતાં અનાથોની ગમે તેટલી સંખ્યા પાળવા આશ્રમ તૈયાર છે. દરેક જાતના દાન લેવાય છે પાવતી મળે છે. વીગત માટે લખે :—

મંત્રી હિંદુ અનાથાશ્રમ-નડીયાદ.

લાયશ્રિઓને શોભાવે તેવાં વિદ્વાનોને પણ પ્રિય

થઈ પડેલાં ઉત્તમ પુસ્તકો.

૧ રાજયોગી અને પરમાર ધારાવર્ષાદેવ લાગ ૧ લો અને બીજો (બે પુસ્તક) ઐતિહાસિક રાસક નવલકથા જેની બે વસ્ત્રમાં ૪૦૦૦ નકલો હાથે લખાઈ ગઈ છે. કિ. રૂ. ૪-૦-૦

૨ દેવી ખડ્ગ ઉપલાજ લેખકની તેવીજ બીજી ઐતિહાસિક નવલકથા કિ. ૧-૧૨-૦

૩ રામાયણ રસખિન્દુ અને શ્રી કૃષ્ણ દર્શન રામાયણ તથા શ્રીમદ્ ભાગવતનું ખરેખરું માર્મિક રહસ્ય (લેખક રા. રા. મધુવચરામ બળવચરામ હેતુ સીટાચર્ક સળ જડજી) કિ. રૂ. ૨-૦-૦

૪ મહેશ્વર મહિમા (શિવ પુરાણનું માર્મિક રહસ્ય) કિ. રૂ. ૦-૮-૦

૫ મનુષ્ય જાતિનો કશવિકાસ સ્થિતિ ઉત્પત્તિથી માંડી આજ સુધી થયેલા ફેરફારોનું (પાશ્ચાત્ય જ્ઞાન તથા આપણા શાસ્ત્રો આધારે) આકર્ષક વિવેચન. કિ. રૂ. ૦-૮-૦

૬ અનુક્રમણિ રામાયણ (સાહિત્ય પરિષદે પામ કરેલું ઇનામને પાત્ર કાવ્ય) કિ. રૂ. ૦-૪-૦

૭ સુકવિ સમિતિ (એક સુંદર હાસ્યરમણું પુસ્તક) કિ. રૂ. ૦-૪-૦

૮ રામવિયોગ (નીતિ પ્રધાન નાટક) કિ. રૂ. ૦-૧૨-૦

એક આનાની ટિકિટ મોકલનારને નીચેના પુસ્તકો મફત મળશે.

૧ હરિદ્ર હિંદ, ૨ સરસ્વતી, ૩ દાદ્યો દ્વર રહો, ૪ આદારમીમાંસા, ૫ ગું પગ મેષ સરાસ છે.

કોઈ પણ પ્રકારના પુસ્તકો માટે લખો—

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય (બુક ડેપો)

પુસ્તક ૧૦૪.

અંક ૫મો.

સત્સંગ.

માર્ગશિષ્ય

સં. ૧૯૭૫.

પ્રાસંગિક નોંધ.

—૧૦૦—

આ સંસ્થાએ આજ સુધી પોતાની સક્રિય પ્રમાણે કાર્ય કર્યું છે. અમારું હૃદય, હાલમાં સંસ્થા વરદશી દંડુએનાની દ્વારા મરત પૂરી પાડવાનું કાર્ય સમાપ્ત થયું છે. પરંતુ કામ કામને શીખવે છે તેમજ એક કાર્યમાંથી નિવૃત્ત થતાં બીજા અનેક કાર્યો સન્મુખ ખડાં થાય છે. કાર્ય કરનારાની કદર થતાં તેઓ હાસાહી થવા સ્વાભાવિક છે. દવા મરત પૂરી પાડવા જે રૂંદ એકત્ર દેખું હોય તેમાંથી દેટલીક રકમ હિસાબ ચોક્કસ થતાં વધનાર છે આ રકમમાંથી અમે સલાબતપુરા જેવા વૃદ્ધ ગરીબ વર્ગના લોકોમાં એક દવાખાતું ખુદસુ મુકવા ગોઠવણ કરી છે. જે કે વધેલી રકમ યોજનાના પૂર્ણ ખર્ચ જેટલી નથી હતાં પ્રજા પર વિશ્વાસ રાખી કાર્ય કરવા નક્કી કર્યું છે. અમારી દરેક દવાશુ શ્રીમંત રાજ્યનોતે વિનવિ છે કે તેઓ સંસ્થાના સહાયક થઈ દર વર્ષે ૨. ૫) મદદ આપશે. જે આ યોજનાનો સ્વીકાર થાય તો અમે અમારાં ધારેલાં કાર્યો સારી રીતે કરી શકીએ. દર વખતે રૂંદ માટે પણ કોઈને કંટાળો આપવો ન પડે.

અનેક પ્રકારની હાલમાંનીઓથી વચન હજી હાલમાં મુક્ત થયું વિકટ પરિસ્થિતિ છે રોગ ચાલો પણ વૃદ્ધ શાંત થઈ ગયો છે. પ્રજાના કળ કળતાં હોવામાં કંઈક શાંત રહેવા છે. પરંતુ બીયારી રિંદની પ્રજાઓ સમજા મહા-સંકટ હોય છે સાધારણ પ્રજાને આજી વરસ નિષ્ફળ નીવડવાથી દુષ્કાળની સામે ટકી રહેવાનું છે ટોરોની રિચતિ ઘણી બારીક થઈ પડી છે. કાદીઆવાડના તથા બાકાના પ્રદેશમાં લોકો ટોરોને છોડી મૂકે છે અને આવી પરિ-સ્થિતિમાં બાકિ પણ મહા વિકટ દૃષ્ટિ ગોચર થાય છે. અધુરામાં પૂરું જે શ્રીમંતો પોતાનેજ દેશી બાઈઓના પૈસાથી લગાઈ દરમ્યાન લક્ષ્યાધિપતિ કે દરોડાધિપતિ થઈ બેઠા હતા, તેઓની રિચતિ પૂર્વ કરનાં પણ માડી થઈ પડી છે. શ્રીમંતાઈના કેવળ સ્વપ્ન બન્યા છે આવી રીતે હાલમાં સામાન્ય રીતે સમસ્ત પ્રજા દુરવર-સમયમાંથી પસાર થાય છે. શ્રીમંતોની વાત છે કે નામદાર સરકારે પણ આ રિચતિ ધ્યાનમાં લઈ પગલાં બરવા માંડ્યા છે.

આવા સંજોગોમાં આપણું કર્તવ્ય જેન કેન પ્રકારે પણ લોકોને આપણું કર્તવ્ય સહત્ત આપવા પગલાં બરવાં એ છે. મનુષ્યનું મનુષ્ય તરીકે કર્તવ્ય બીજાઓની સેવા કરવામાં

સગાયલું છે સેના ધર્મમાંજ પ્રથુ સેવા છે. પ્રથુ એટલે જ રીઝે છે પ્રજાની હાલતી રીતિ માટે નામદાર રરદાર તરફથી, તેજ સુખાઈ તથા અપદવાદના આગેવાન શ્રીમંતો તરફથી ઉપાયો લેના શરૂ કર્યા છે. અને સારાં ફડો થયાં છે આ કાર્યને સમગ્ર બાદશાહીએ પોતાથી જાનતી સહાય આપવાના છે પોતે પણ પોતાની શક્તિ અનુસાર અન્યના દુઃખ એ છાં કરવાં તત્તર થવું જોઈએ.

જ્યહિંમાં અટકાવવા જીવદખ ગાન પ્રસારક મંડળો એ વિષયનું જાન જીવદયાના સાહિત્ય આપવા અનેક પ્રકારે ત્યની અસર હીલ્યાશે કરે છે. આ સર્વનું પરિણામ શું આવે છે એનો સામાન્ય રીતે ધણાને ખ્યાલ હોતો નથી હમમે સુખીઆના અર્થ પશ્ચાત્ એક મનુષ્ય પણ માંસાહાર તજે નો તેની સમસ્ત જીંદગી માટે જોઈતા માંસાહાર તજ નો તેની સમસ્ત જીંદગી માટે જોઈતા માંસાહાર માટે અપનાં પ્રાણીનું સંશ્લેષ થાય છે. તેનો ખ્યાલ કરવો જોઈએ મયા બાદપદ માંસમા અત્રેના ભગશન દાદરિક્ષના પ્રિન્સિપાલ ડો. જે.એ.એ. વિષયનું સાહિત્ય વાંચ્યા બાદ મ સહાર તજ દીધા છે આની કેવી અસર થશે ? તે વિચારવા જેવું છે. એવોજ એક બીજો દાખલો રવુ કરીએ છીએ રા. લામશંકર લક્ષ્મીદાસ ઉપર કોમ પારસી બન્યુંએ તેમના દાખાણ વાંચી નીચે પ્રમાણે પત્ર લખ્યો છે.

સુરગી ઉપર ઘાતકી પણું.

મી. લામશંકર લક્ષ્મીદાસ,

પટેલીને દીવસે જાનવર તરફ દયા ખાતર મોસ્ત નહિ ખાવાની તમેએ “જમે જમશેદ” પેપરમાં દયાણ પારસીઓને અપીલ કરી છે તે વાંચીને લખવાનું કે હું પોતે એક વેજતેરીયન પારસી છું અને જાનવર તરફ દયા રાખવાની

હીલ્યાલને દરેક ફર્નહ છુટ્ટું છું. તમારી પટેલીની અપીલ સંજ્ઞા તમને જણાવવાનું કે પાંચી કુટુંબો માટે કપાટી સુરગીઓની ગરદન ઉપર જરાક ઘરી ફેરવીને છોડી મુકવામાં આવે છે અને તેથી તે ખીચાર પ્રાણી અતીવ્ય વેદના ભોગવતું ધણી-વાર સુધી તરફવા કરે છે તેમા ઉઠીને નાસે છે. આવો નિર્દય દેખાતું હું મારા ધરવા પાસે દરરોજ જોઈ છું. પારસી જેવી દયાણ કોમ આદલા બપા નીર્દય પણને માટે ખુદાની નજરમાં જવાબદાર થય તે ધણું અશ્વેસાસકારક છે. માટે તમે આ નાનદ પણ હમારું લોકપ્રીય જામે મારફતે પારસી કોમને અપીલ કરો એવી મારી તમને સૂચના છે.

લી. સેવક

એક પારસી.

આવીજ રીતે આવાં સાહિત્ય પ્રચારથી અનેક શુભ પરિણામો આવે એજ સદમિત્તાવા.

હિંદને હાલની ખૂરી હાલતમાં મુકનારા અને કારણોમાં એક

દારથી દુર રહો. કારણ દાર પણ છે, તે ફર કરવા અનેક પ્રયત્નો ખરાં હીલથી કરતાની જરૂર છે. ખરા પત્રીનાથી પેદા કરેલું દ્રવ્ય કાગીમર વર્ગ કેવી રીતે ફેરો દે છે, તેનું તેમને વારંવાર જાન કરાવતું જોઈએ. આવા કંઈક હેતુથી અમે નીચે પ્રમાણે જોઈ તૈયાર કરવા ધાર્યું.

શું તમે દારના યુગામ છો ?

તમે કેમ કંગાળ બન્યા છો ? દારથી ખરા પત્રીનાથી પેદા કરેલું દ્રવ્ય ક્યાં ફેરો દે

છો ? દારમાં

તમારાં ચરીર, મન, પિસા અને આખરનું કે. જે સમાનાશ વાળું છે ? દારને

જરા શાંત થિ તે વિચાર કરો

અને આજને આજ દાર ન પીવાનાં કસમ લો

समप्रलोधी पद्यावलि:

नागो माति मदेन कं जटहैः पुणेंदुना शर्चरी

शीलेन प्रमदा जवेन तुरगो नित्योत्तवै भन्दिम

वाणी व्याकरणेन हंसमिधुनैर्नधः रामा पण्डितैः

सत्पुत्रेण कुलं नृपेण वसुधा लोकत्रयं विष्णुना

शोभे छाथी भट्टे, जलो धमणी, ने रानी पुणेंदुथी,

धीसे सुन्दरी, वेगथी तुरग ने प्रासाद आनंदथी,

वाणी व्याकरणे, रामा भजनथी, हंसेन दीपे नदी,

सत्पुत्रे कुल, पृथ्वी से नृप वडे, विद्वान् विष्णु धड

अस्यां सखे बधिरलोकनिवास भूमौ

किं क्लमितेन किल कोकिल कोमलेन

एते हि देवहतकास्त्वदभित्वेणै

त्वां काकभेव कलयन्ति कलानभिजाः

हे काकिला ! अधिर लोडनी भूमिभां आ,

शुं छे प्रयोजन भीडा वव भानतुं हा !

ने छे अभार्गो नडि किमत. नखुनारा,

रजे गुडो न जरौं काग न भाननारा ! !

निजगुणगरिमा सुखाकरः स्यात्

स्वयमनुत्तम्यतां सभां न तावत्

मिजकरकण्ठेन कामिनीनां

कुचकलशकलनेन को विनोदः

सुजन स्वकथने न लाभ माने,

अधुध गछे शुधु तो बडे बणाछे !

तिजकर यक्षी काज कामिनी-ने.

अदधु करे कुय तो विनोद शाने ?

रङ्गापतेः संकुचितं यशो यत्

यत् कीर्तिपात्रं रघुराज पृथः

स सर्व एवादिकवेः प्रपाथो

न कोपनीयाः कयः सितोन्दैः

लंडा पतिने यश नाथ पाभ्यो.

भीता पतिने यश भूय नभ्यो.

પ્રનામ મેા વાદિમકીનો ગળી એ,
ન કોળવા કોઈક વિ બૂપતિએ

૪

ચિત્ત જાપિ સુમાપિતેન રમતે સ્ત્રીયં મનઃ સર્વદા

શ્રુત્વાન્યસ્ય સુમાપિતં લલુ મનઃ શ્રોતું પુનર્વાન્ઝતિ

અન્નાન્નાનરતોડવ્યનેન હિ વશીકર્તુ સમર્થો મયેત

કર્તવ્યો હિ સુમાપિતમ્ય મનુજૈરાવદ્યકઃ સંપ્રદ

ચિત્તે કલેષ અનેક હોય તદપિ સાહિત્યથી તે શમે

ખીન્ન પામથી સંભળયું' યદિ જરા ધ્રુજા ફરી થાય છે.

માની-મર્ષ બધાયને વશ કરે એ એક શક્તિ અદ્ધા!

માટે સંચય મર્દ કોઈ કરતો સાહિત્યનો સર્વદા!!

૫

ધીરજ.

ખડુત અને જમાનો.

મનહર છંદ.

સુમારાથી લોકો કહે જમાનો આગળ વધે,
પણ કેમ ખેડુતની સ્થિતિ દો પાછળે ?
ખેડુતના સુખ મહી ફુનિયાનું સુખ દિમે;
ગળ ને સમાનની આખાની ખેડુ જળે,
બહેં થાય મોઢ નવા એળનેરો ને યંત્ર તણી,
પણ ખેડુ સ્થિતિ સુખી વિગ તેનું ના વળે
ખેડુની સ્થિતિ જે હોય સુખમય તોજ બધે;
થાય બિલા દહેર અને ધારેલા ફળો મળે.
ખેડુ થાય નિષ્પજ તો માલ ના ખરીવી શકે,
બહે રોય ગમે તેવો તેનાંજ તે કામનો;
બોર્ષો હોય માલ અમરાઈ કે વખાર મોર્ષો;
ત્યાને ત્યજ પડી રહે માત્ર તે તો નામનો,
વેપારી થું વ્યવહાર કરે કદો માલ રિજી !
ખેડુની ખગળીથી ન ઉપજ્યો બદામનો;
ખેડુની રિયતિ જે હોય સુખમય તો ખરેખર;
થાય લક્ષ્મી દહેર ધધે આરે કામ કામનો,
ખેતી ને પેદાશ વિગ કંઠો ગાડી થોડા અંગે,
ફેરવે અને રતી-રોતી દોડાનેડી થાય ક્યા ?
વકિલ ને, બેરીસ્ટરો ખાય બેઠા જ ગામણો,
વાતોના તડામ મારે ચોરે બેસી બાટ ત્યાં;
વેદરાજ ગોળી વાળે ખલી થોડ બેઠા બેઠા,
ધરાક ન કોઈ આવે ગરહું ચુમવે જ્યા;
ખેડુની સ્થિતિ જે હોય સુખમય તોજ બધે,

થાય સિલા દહેર ને પુરાય સહ કામનો.
શગડેને વ્યાજ ખાઉ હાટ બેઠા કોઠાં ખાય,
મજુરો ગિયારાં મરે ઘેર ઝેર ખાઈને;
મહેસુલ ન આવે કાંઈ રાજકાજ બધ પડે
નોકરો—અમલદારો રહે ઘર જાઈને;
બાગી જાય કારખાનાઓ યંત્રપર કાટ ચડે,
સુચરે ન ખરેખરી નાંખતાં બેધી કમાઈને;
સ્થિતિ ખેડુતની હોય સુખમય તો જરૂર,
થાય સિલા દહેર બધી આપતો હજીઈને.
ત્રિલ ના ઉપ સડો તે મહેનાજીઓ ઘેર બેસે,
કદિ ના પગાર તેને કોઈ કોડી આપતું;
બિખારીઓ જૂખતણાં ફુખપદી મરી જાય,
શુક, મુનાઈ કો—આચાર્યોનું નવ ચાલતું;
મનુજાને અન્ય પ્રાણી તણો મે નિભાવ થાય ?
ખાવાનું ન ખેડુ વિશુ કોઈ નિપજાવતું;
ખેડુની રિયતિ જે હોય સુખમય તોજ ખેતી,
ધય સિલા દહેર અને સુખ મન માનવું.
દેહરો.

ખેડુના સુખમાં વસ્તુ, પ્રાણી માત્રનું સુખ,
જે આડો સુખ સર્વત્ર, (તો) દરો ખેડુનું ફુખ.
પાલનદારો છે પ્રજા, બીજો ખેડુ મજાવ.
પણ એ સુખી જે હોય તો, ફુનિયા સુખી થાય.
(વડોદરા)

“ મતલબી દુનિયા ”

—ગઝલ—

રહી છે સ્વાર્થમાં દુણી, બધી આ મતલબી દુનિયા,
ગરજ વીણુ ના રહે ઉભી, બધી આ મતલબી દુનિયા.
પડ્યું બધાં કામ પોતાનું, પુટે દીન દાશ થઇ દોડે;
સર્વો બધાં સ્વાર્થ દે લાતો, ખસી જઇ આપ મતલબીયા,
સગા રતેહી કે સંબંધી, જુએ નાહ કોમ લાલચમા,
ફસાવે છેતરી પાકી દયા હીણુ સારથે બનીયા.

ધોળકા.

૭. ખી. પવાર.

નિરૂઢમીઓનો નિરૂત્સાહ !

—હરિગીત—

ને પાળવા વાળા જગતનો, રે અમારો રામ છે;
કરી કાંમતે ખાવું અરે ! એ પામરોનું કામ છે.
શું આજ તે સુષ્ઠ ગયો, વા મરી ગયો કે દૂર છે ?
ના ! ના ! નથી તે દૂર અમ, સેવા મિતે ચક્રચુર છે.
જે ગર્ભમાં દેતો રહ્યો, ભોજન અરે જે તેમથી;
દેશે અરે તે સર્વદા, રાંકા વિના બહુ પ્રેમથી.
રે આજ પશુ ગ્લા અમારી, કરવી તેને ધીર છે;
અધ શ્રમિત તેનું નામ લેવા-ની પદી શુ જરૂર છે ?
ખસ બાજુ પાસો ચાવીને, વિતાવેા વખતજ બલા;
આ પેટ ભરવા કારણે, બહુવું બાયાનવું છે બના.
છે ચાર દિનની જીંદગી તો પોઢી કો સુખમા સદા;
ના જ્ઞાન સમ કદી ધૂમવું, છે યનાર ચાનાર પદા.
પ્રભુએ બનાવ્યો શ્રમજ જે છે પશુ પ્રાણી માટેએ;
છા મૂકે હે ! અજ્ઞાન જન ! શાને પશુ સમ થાય છે ?
હિંમતી નરને સદા, ખસ ચાર પગનો જાણવો;
પડિતો આ વાડયને, સાચું જરાજર માનજો.
ધરથી બાહેર નિકળીને, વ્યર્થ છે જનું કહી;
હાય ધરવો કોઇની, સામે અરે સારું નહી.
પત્ન કરવાથી કદીજો, રાજ્ય પશુ મહતું હસે;
જંગલ તેને જાણીને, ખસ દેલચુ પગની તણ.
ખોલવું સારું નહી, સારું વચન કદી જૂનીને;
કાંકે તમેને તે અરે ! દુઃખકર થઇ દુઃખાસં.
ખોલવાથી કીર કોઢિલ, સારિકા સૌ કેદ છે;
પ્રાન રહે છે ગોધ તો, સાનદમાં મરાયુષ છે.
જે ધર કદી સજગી કો, તો પશુ જોડી નવ માગવું

રામકીસા જાણીને, આનંદથી ખમ વાપવું.
મારનારો વારનારો, છે અમારે વસ નથા;
આસ્તિત્વનાં ચિત્તમાં, વિશ્વાસ એ રેસે સદી.
જે મહે તે ખાઇને, હા મરત રહેવું જોઇએ,
હિંમત કરવો વ્યર્થ છે, સ્વાદિષ્ટ ભોજન કારણે.
યુજનન અને વિદ્યાનપણુ જૂખથી અહો મરવારહા
જે એક પગ નિશ્ચિતથી પશુ ના કદી સુધ શક્યા.
ફળ કંઈપણ ના મહત્ત્વ, તેને અહો હિંમતથી;
જોઇએ જેને એ તમે ! ના મરો ચિંતા રોગથી.
નિશ્ચંત સુતા જે રહ્યા, તેને સદા આરમ છે;
જે પારશ્રમ કરવા રહ્યા, તેની નિધાતા વામ છે.
સુના રહ્યા વિજયુ અરે ! તો સાચમા છે શ્રી રહી;
નબન હર ભગતા રહ્યા, તો ભરમ અમે છે બરી :
દ્રવ્યવાનો ! નિવતવા, તમે એસ બહુ કરતા રહો;
જાનિયોના જ્ઞાનપર, ના ધ્યાન તમ ધરતા રહો.
સાહસી કુખમા પડ્યા છે, આગસ સખ હુત્વર;
હાય એહ હિંમતને, પગી ક્યાં નહી સૌ છોડવા
રવી દોડોડ કરી મરે, પશુ ગડવા જ્યનેા નથી;
પશુ દુલ નહી જાનો કહી; તો અંચ રહે આનંદથી.
મરહોને મારવા, ને માણિયોને લાકરી;
એ મં ને જે માનવા, તે જા સદા રેસે સુખી.
કામ કરવું તે અપીંગને, કદી શામે નહી;
હાય પગ દરિએ દીધા, ખસ એકલા જોવા સદી.

પારેવા વૃત્તિ. *

(શિખરિણી)

પ્રિય પારેવા ઓ ! તુજ પ્રતિ મને હર્ષ ઉપજે,
જવન વૃત્તિ તારી મુજ જગરને તો બહુ ગમે,
પ્રભુની લીલાના મધુર અંગે તું ઉપનીયું,
જહાંના ખેલોમા અજબ નીતિએ તું વિહરતું.
આહા? શું વિશ્વાસ! હૃદયતણું ભોળું પ્રિય મહા,
જનોને ધીરીને નિરમયપણે તું શરતું આ,
કને આવી ખેસે કપટમય જહાંના જન છતાં,
અને કો સંતાપે પણ નવ તમે નિષ્કપટતા.
કમાયે ખાયે જે દિનજર શરી તું સુખ મહી,
કરે ના ભેળું તું કંઈ જરી આનાજે ધર મહી,
તને તોએ આરો પ્રતિદિન મજે છે નવ નવો,
અને આનંદે સૌ સુખમહીં જવા છે તુજ દિનો,
હજો ના કો જવો નહીં કદી કરીને કપટ તું,

x નહીં જગાહારી દિલ બહું દયાથી બલકતું,
ડરે સૌથી ના તું નિજ યદી કાંવે જીવ ખીન;
અને સ્હેતાં સર્વેં હળી મળી રહેતું લલ મજા,
જહાંમાં તોફાને કમકમી રહે જ્યાં જીવ ખીન,
લીએ તેવેયે તું 'ધુધુધુ' ચખેથી શીતળતા,
x પ્રિય? તારા જેવા જન જગ મહીં મે મળીયકે.
મને તો નાકોદી ૨ મહીં નિસાસા ટકી શકે.
સતિ લાયકેરી. { માણેકલાલ હરિલાલ
વી. ૧૦-૧૦-૧૮ } સારત્.

x ખીજન બધાં પક્ષીઓ જીવ હિસા કરે છે
ત્યારે ક્યુતર કદ પી જીવ હિસા કરેતું નથી.
x ક્યુતરના જેવી જીવન વૃત્તિવાળાં માણસો
સમાજમા હોય તો તેનું અવરથા અસૌકર્ય
સીતે ચાલી શકે એ ધનિવાર્ય છે.

લેખક.

* પારેવું-ક્યુતર, વૃત્તિ-સુજરાન પારેવાનું સુજરાન

કેટલાએ કે સદ્ગુણધર સુજન વચનો.

[શ્રી સદ્ગુણાનુરાગી મુનિશ્રી કર્પૂરવિજયજી]

૧ આપણા માત પિતા કરતાં આપણું
અધિક દિવ કરવા કષ્ટતા યાની ગુરની કિવ
શિખામણુ કદી વિસરવી નહિ. ગુરતું કિતકારો
કરતું વચન પણ મીઠું માનીને આદરતું.

૨ હિંસા, અસત્ય, ચોરી-વિશ્વાસઘાતાદિક
કુર્મ અત્યંત વચનથી કે કાપાથી કરવાં કે
કરાવવાં નહીં.

૩ અહિંસા, સત્ય, પ્રમાણિકતા; અને
અલ્પચર્ચક મહાવ્રતોને સારી રીતે પાળવા અને
અન્યજનોને નિરુપકારે સદુપદેશ આપવા જે

૪ જે રાગ દ્વેષ અને મોહાદિક મહાદોષો
વડે લાનવાર જન્મ મરણ કરવાં પડે છે તેઓ
જાદી ઉચ્છેદ કરવો જોઈએ.

૫ જન્મ મરણનાં બંધનથી સર્વથા મુક્ત
થવું તેજ ખરો મોક્ષ.

૬ મોક્ષ મેળવવા યથાર્થ જ્ઞાન (વસ્તુજ્ઞાન
યા આત્મજ્ઞાન) યથાર્થ શ્રદ્ધા (તત્ત્વ શ્રદ્ધા
યા આત્મ શ્રદ્ધા) અને યથાર્થ આરત્ય (તત્ત્વ
આચરણુ યા આત્મ રમણતા, પ્રગટ કરવા દેરેક
જગતમાંથી પાપાત્મકતાને દૂર કરવા) હોય

યાય છે સર્વ સાંમારિક બધેનોથી સાવ મુક્ત થવાને જોઈ અમોષ ઉપાય છે.

૭ ઉક્ત રત્નથી પ્રાપ્ત કરવા જોઈએ સર્વ પ્રકારનાં બધેનોથી મુક્ત થવા રૂપ મોક્ષનો સાચો માર્ગ આદરવા ખાસ જરૂરી સાધન તરીકે આપણે યોગ્યતા મેળવવી જોઈએ તે વગર ખરો માર્ગ પ્રાપ્ત થવાનું મુશ્કેલ છે.

૮ કુસ્તા-તુચ્છતાદિક દોષોને દૂર કરી આપણા હૃદયની શુદ્ધિ (ઉદારતા-સરલતા-નિ-પુષ્પતા-ગંભીરતા) પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ.

૯ શુદ્ધિ કરેલાં વસ્ત્ર ઉપરજ જેમ રંગ ચડે છે અને ઘાસી મક્કરીને સાફ કરેલી ભૂમિ ઉપરજ જેમ ચિત્ર હો છે તેમ શુદ્ધિ નિર્દોષ થયેલા હૃદય ઉપરજ ધર્મનો રંગ યેમી શકે છે, અને ટકી શકે છે મારેજ હૃદય શુદ્ધિ કરવાની ખામ જરૂર છે.

૧૦ દાન, શીલ, તપ અને ભાવ રૂપ ધર્મ પણ ત્યારેજ સરળ થાય છે. શમ દમ (મન દન્દ્રયોનો જાગ્ર) વિવેકથીજ દેરી શકાય છે.

૧૧ ધરીરનું આરોગ્ય પણ સાચવવા પૂરતી કાળજી જોઈએ.

૧૨ મનની પ્રકૃતિ ઠંડી મીલીનસાર હોવાનું લક્ષ જોઈએ.

૧૩ લોક હિતકારી કાર્યો કરવા વડે લોક પ્રિય થવું જોઈએ.

૧૪ કુસ્તા-કઠોરતાવાળા પરિણામ તજ દેવો જોઈએ.

૧૫ પાપ અને લોભપનાદથી ડરી સંન્યતાથી ચાલવું જોઈએ.

૧૬ માયા-પંચથી ચળગા રહી સરસ વ્યવહાર રાખવો જોઈએ.

૧૭ પગે લામ કાગે એવી વ્યાજની માગણી માન્ય રાખવી જોઈએ.

૧૮ ઉત્તમ પ્રકારની જ્ઞાન-મર્ષાદ સાચવી રાખવી જોઈએ.

૧૯ દયાળુ દીલ સખી તન મન ધનથી પર દુઃખ દૂર કરવું જોઈએ.

૨૦ નિર્પેક્ષપણે સત્યાસત્યનું જ્ઞાન ત્યારથી તોલન કરવું જોઈએ.

૨૧ સદ્ગુણ-સદ્ગુણી પ્રત્યેજ ખરો પ્રેમ દાખવવો જોઈએ.

૨૨ પ્રિય અને દિતકારી સત્યનેજ સદ આદરવું જોઈએ.

૨૩ આપણાં સ્વગન કૃદ્ધાંબી જનોને સારી રીતે કેળવનાં જોઈએ કે જેથી તેઓ આપણને વિદ્ય રૂપ નહિ થતાં મદદગર થાય.

૨૪ કોષપચ કાર્ય, લાભ હાનિનો વિચાર કરી, વિવેક પૂર્વક કરવું જોઈએ.

૨૫ જેમ અને તેમ ઉદાપણથી દ્રવ્ય શેષ કાળ ભાવને તપાસી ચાલવું કે જેથી આપણી કાર્ય ચક્રિત નકામી નહિ જતા મક્કળ થઈ સકે.

૨૬ જેના આચાર વિચાર સુંદર હોય તેવા ગુણવંત શિષ્ટ પુરુષોને અનુમતી ચાલવું કે જેથી આપણે પરિણામે કુશળ થઈએ.

૨૭ મદ્ગુણી પ્રત્યે વિનય-નમ્રતા, બહુમાન દાખવવાં ભૂલવું નહિ.

૨૮ જેમણે આપણા ઉપર ઉપકાર કરેલો હોય તે ભૂથી નહિ જતાં તેનો અને તેટલો બદલો વાળવાની વંક મને તે ગુણવતી નહિ.

૨૯ આપણને પુરુષ યોગે જે કંઈ સખ સામગ્રી મળી હોય તેથી કૂલાઈ ન જતાં બની શકે તેટલું સ્વપર દિત સાધવા સદાય તત્પર રહેવું જોઈએ.

૩૦ ચંચળતા નિપુણતા વડે કાર્ય કુશળ બની ગમે તે મહત્વના કામ કરવા આપણી યોગ્યતા પૂરવાર કરી આપવી જોઈએ.

૩૧ વ્યાજની પ્રતિજ્ઞા કરી તેને પાર પાડવા પૂર્ણ કાળજી રાખવી જોઈએ.

૩૨ ઉત્તમ પ્રકારની યોગ્યતાવડે આપણે ઉત્તમતા પામી અન્યને શુભ દ્રષ્ટાન્તરૂપ બનીએ બની શકીએ એમ થવું જોઈએ.

૩૩ આખી દુનીયા આપણું કંઈ ન છે એવી વિશાળ ભવના જાણવું રાખવી જોઈએ.

(ફરી છપાવીને જ્ઞાન ફેલાવવાની દયા કરશે ?)

મુંબઈમાં સેંકડો બાળકોનાં ખુનો!

તે મહા પાપ કેમ અટકે ?

૧ ગોળ પીકાં આગળની એક સુતરડી આગળ એક બંડલ પહેલું હતું. તેમાં એક તરતના જનમેલા બાળકનું મુઠું હતું. કોઈ નહીં જણાયેલા શખસે તે બાળકને શુંગળાવીને મારી નાંખ્યું હતું.—સાંજ વર્તમાન, તા. ૧૨-૭-૧૯૧૮.

૨ લાયબ્રેરિયામાં, લવલેનમાં એક બંડલ પહેલું હતું. તેમાં એક તરતની જનમેલી છોકરીનું મુઠું હતું. તે બાળકના મોઢાંમાં લુગડાનો કુચો ખોસીને તથા તેના ગળાની આસપાસ લુગડાના બે કટકા મન્યુન બાંધીને કોઈ નહીં જણાયેલા શખસે તે બાળકને શુંગળાવીને મારી નાંખ્યું હતું.—એડવોકેટ ઓફ ઇન્ડિયા, તા. ૨૧-૮-૧૯૧૮.

Dr. Arthur Powell, Police Surgeon, on examination found a rag-stuffed in the mouth. Two other rags were found tied tightly round the neck.

"The jury returned a verdict of death from strangulation by some person or persons unknown."

૩ આરથર રોડ ઓસપીટલની ટાંકીમાં એક તરતના જનમેલા બાળકને કોઈ નહીં જણાયેલા શખસે ડુબાડીને મારી નાંખ્યું હતું.—જમે જમશેદ, તા. ૨૧-૯-૧૯૧૮

વર્તમાનનો વાંચનાર, જો જાણે છે તેમ જુદી જુદી ઘાતકી રીતે મારી નાખેલા સેંકડો તરતના જનમેલાં બાળકોના મોઢાં મુંબઈના જુદા જુદા સ્થાનોમાં પડેલાં આજ સુધીમાં જોવામાં આવ્યાં છે, અને તેવાં ખુનો વખતે વખતે થયા કરે છે.

ધણું બાળકને જીવી છુપી રીતે મારી નાંખવામાં આવે છે કે તેમના ખુન જો દરીયા પકડાના નથી.

તે મહાપાપ કેમ અટકે ?

દરેક તરતના જનમેલા બાળકના ખુનીને જે માણસ પકડાવી આપે તેને રૂ. ૧૦૦ એકમો અથવા વધારે રકમ છતાંમ તરીકે આપવાની મુંબઈના શ્રીમતી મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મારફતે યોજના કરે, અને તેનાં ઇનામોની જાહેર ખબરો સંકેરના તમામ ભાગોમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે, તો તેને પરિણામે ઘણા ખુનો જો પકડાવો, તથા બીજાનાં બાળકોનાં ખુનો થતાં અટકાવના સંભવ છે.

ઉપર પ્રમાણે ઇનામો આપવા માટે પાંચ દસ હજાર રૂપિયા ખર્ચવાથી સેંકડો તરતના જનમેલા બાળકોનાં ઘાતકી રીતે થતાં ખુનો અટકાવવાનું મોટું પ્રુદય કમાવાનો મુંબઈના કોઈ દયાળુ શ્રીમંત અથવા શ્રીમતો દ્વારા કરવાની મહેરબાની કરે એવી મારી પ્રાર્થના છે.

તારીખ ૨૧-૧૦-૧૯૧૮

જીનાગઢ.

લાલરાઈ લક્ષ્મીદાસ.

તમાકુ વ્યસનની બંધી કરવા રાજકર્તાઓ તરફથી થએલા હુકમો.

૧ જાપાન દેશમાં વીસ વર્ષની અંદરના માણસો જે તમાકુનો ઉપયોગ કરે તે તે અનુપ્ય સજાને પાત્ર થાય છે.

૨ કચ લોકો પ્રથમ “બીડી પીનારી પ્રજા” તરીકે ઓળખાતા તે ઉપરથી ત્યાંની સરકારે સખ્ત શબ્દોમાં તમાકુનો ઉપયોગ નહિ કરવા દેરો બહાર પાડી બારે કર નાંખ્યા અને મ્યુનિસીપાલિટીએ દંડની બારે રકમ તે પીનારાઓ ઉપર આકારી વસુલ લેતા માડી હતી જે હુકમોના અમલ અધાપી સુધી ત્યાં થાય છે.

૩ બેલજીયમના ધાર્મિક લોકો પોતાના ધર્મના નિયમને આધારે તેઓ બીલકુલ તમાકુનો ઉપયોગ કરતા નથી.

૪ ઇંગ્લાંડમાં પણ વીસ વર્ષની અંદરના માણસો જે તમાકુ પીતા માણસ પડે તે તેને રાજ્ય તરફથી સખ્ત સજા થાય છે.

૫ રૂશિયાના ધમગ્રુડોએ આ વ્યસનને ઇ. સ. ૧૬૬૦માં અપવિત્ર જાહેર કરાવીને તેને બદલાઈ ફરમાથી દરેક માણસને પીવા માટે મના કીધી આવે બંદોબસ્ત કર્યા છતાં પ્રજાએ પીવાનું બારી રાખ્યાથી ત્રણ વર્ષ પછી બીજે કક્ક હુકમ કાઢી જાહેરનામું ચોક્કસ કે જેઓ તમાકુનો ઉપયોગ કરશે તે લોક શીક્ષના બદલામાં પોતાનું નાક ગૂમાવશે આથી પણ રૂયતે બ્યારે પોતાની ખોટી ટેવ ન સુધારી ત્યારે નામદારે ઝરે છેવટનો હુકમ બહાર પાડ્યો કે કોઈ પણ સખમ તમાકુ પીતા માણસ પડશે તેનાં નસંગાં ચીરી તેને ગ્રેમી-નીઆમાં લાખો વખત દેશપાર કરવાના આવશે આટલું કર્યા છતાં ધૂષપાતીઓની સંખ્યામાં ઘટાડો ન થયાથી છેવટે ઇ. સ. ૧૬૬૫ માં

નામદાર ઝરે મેતની શીક્ષા કરવાનો પણ હુકમ બહાર પાડ્યો હતો.

૬ ઇંગ્લાંડની નવી પાર્લામેન્ટ નાની ઉમરના છાત્રોએ તમાકુ વેચવાની મનાઈ કરવાનો મથલે બહાર પાડ્યો છે.

૭ આપણાં દરેક ધર્મ શાસ્ત્રોમાં પણ તમાકુ પીવાની નિંદેલી છે અને તે બાબત બનરો બલકે લાખો વખત બાપજો દારા, પુરતકો દારા, ચર્ચાઈ ગઈ છે છતાં પણ આ દેમે તમાકુની પધરામણી ઘેરે ઘેર કરી દીધેલી છે દીલગીરીની વાત છે કે તમાકુ વીરો નામદાર સરકારે કોઈ પણ જાતનું કાયદા રૂપી અંકુશ રાખેલું માણસ પડતું નથી. હાલ જે સરકાર માખાપ તમાકુ પીનારાઓની ગણતરી કરાવે તે બીડી પીનારો સેકંડે ૮૩ ટકા, ચલમપીનારા, ૮૬ ટકા દુકા ગડાવનારા ૮૦ ટકા, તપખીર સુધનાગ ૬૦ ટકા અને તમાકુ ખાનારા ૨૬ આ આખાં હિંદુસ્તાનમાંથી નીકળી આવશે.

ધોળકા]

છ. બી. પવાર.

એક ચાદ. જીવ

એક રોજ હજાર ગણેમાં (૨૬) એક પદારથને ચંદ્ર ગ્રહ સાથે સીકાગ હરત ગોરખર વગેરેમાં આપડે પાસ આકર જમે દુરે ઓર આપમે વકનેયે (દિખતેયે) ક્ષતિકાએ હજારત હસત જમરી (૨૬) બિધમે ગુજરે સત જનવર ભાગ ગયે હજારત હસત ખસગી (૨૬) ને જમએ દેખાતો હેરતમે ગયે ઓર પુછા કે એય રાખેઆ (૨૬) સગ જનવર મુજસે કયુ બામ ગયે ઓર ગુમસે કયુમગુમ દુરે રાખે

આ (૨૬) ને કદા કે આપને આજ ક્યા ખેટી છે ને સીંછીને નીચત ક્યા
 ખાધા છે હજીત કમલ જમી (૬) ને નહા સાગ કાને કી રો પીગયુ મમ ની જાને
 કે મેને આજ ચોસ્ત રોગી ખાધા છે હજીત
 મોએઆ (૬) ને કદા કે જગા જગ જાગને
 કીતકી જો વ ખાધા હ ને વેદ કે પને મો
 ન વાહ ન જાગે, આ કિપ થી જાણુ નેકથે
 કે કોગે જગા કમલામતા પા। મનના હતા
 મો માહને વીચાર કે વો નેકથે કે હુ ફુલી
 જામા ત્રી કામ મો આમેકો હુ આ ફુલીઆ

મેત

ક્યા। મમ મેદ દેતા ક્યા યાગે

અમ અમે ચાગે જુમ નાતો ન મને

મૈયુ દેઃઅધી

અમના:

અહિંસા પરમોધર્મ

બ્યાખ્યાના- રા સા મહુવચનમ બગવથગમ હોગ, રીટાયર્ડ સખ જાજ-મુરત

[ગવાન ૪૫ ૬૮ થી ગેર]

દિમા મરવાધી માત્ર એક જીવને દાતી થવી
 નથી, ને જીવતા સબધી વળે પશુ વિરોગલ
 હુ અ વેઠુ પહે છે દિમા વમે શુક્રથી છે
 તમે શુક્રની યોગમાથી પસાર થતા મનુષ્ય
 યોનિમા જીવ ચાલે છે, અને ત્યા તેડ
 કર્તવ્ય એક છે કે વમે શુક્રથી મુક થત

હથક સર્વ પ્રાણીનો કર્તા છે, મનુષ્ય અને
 પ્રાણી માત્રના રીગરતા બધા જુમ એમ
 તલો રહેલા છે, જવાતા સીર પચ જૂતા
 બનેલા છે, અને સખા રીગમા એમ
 અવિનાશી ચૈતન્ય અથ ન મિતવા મત

માત્ર હૃદયમાંજ તેનું સ્થાન નથી, બહાર પણ છે. એટલે દૃશ્યમાન બહારના સ્થુળ શરીરમાં પણ તેજ છે. શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતામાં નવમા અધ્યાયના શ્લોક ૧૭ માં કથન છે કે.—

પિતાહમસ્ય જગતો, માતા ઘાતા પિતામહઃ॥

એમાં માતા અને પિતામહ એ બે શબ્દ આપણું આસ ધ્યાન બેંચે છે. શું પિતા તેજ પિતામહ ? હું જગતનો પિતા છું, માતા છું, પિતામહ છું, એ શું ? વળી પિતા તેજ માતા ? પ્રથમ બ્રહ્મ, બ્રહ્મથી પુરુષ અને પ્રકૃતિ, અને પુરુષ અને પ્રકૃતિથી જગત. પુરુષ પ્રકૃતિનું સંયુક્ત અને અન્યકત સ્વરૂપ તેજ બ્રહ્મ, અને તે બેમાં ભેદ નથી. પ્રકૃતિ એ માયાનું સ્વરૂપ છે અને માયા તે બ્રહ્મની શકિત છે, એટલે માયા બ્રહ્મથી ગિત્ર નથી. પુરુષ તે પિતા, પ્રકૃતિ માતા, અને બ્રહ્મ પિતા મહા. પ્રાણી માનમાં ચૈતન્ય પુરુષ રૂપ છે, અને શરીર પ્રકૃતિ રૂપ છે. પ્રકૃતિ ઇશ્વરનીજ શકિત, ઇશ્વરનુંજ એક સ્વરૂપ દર્શન છે. માટે કોઇપણ પ્રાણીના દેહને હાનિ કરવી તે ઇશ્વરને પોતાનેજ હાનિ કરવા જેવું અધોર કર્મ છે વળી ઇશ્વર જેવો અંતરમાં છે તેવોજ બહાર છે. બહાર એટલે દેહથી ગિત્ર સર્પિત છે. જેવું બહારે તેવું પિંડાંડે. બ્રહ્માં ઇશ્વરનું વૈરાટ સ્વરૂપ છે. બ્રહ્માં વૈરાટ સ્વરૂપમાં સમાનહું છે. એ વૈરાટ સ્વરૂપનું સ્વરૂપ શ્રીગિરિજા પિંડાંડ છે. એ પિંડાંડમાં સંકળ જમત સમાયહું છે. એ જગતના કોઇપણ અંશને પીડા અથવા હાનિ કરવામાં આવે તો વૈરાટના પ્રતિબિંબ સ્વરૂપના અંશનેજ કરવામાં આવે છે, સાર એ છે કે હિંસા કરનારો પોતાનાજ સ્વરૂપના અંશની હિંસા કરે છે. આ પ્રકારે હિંસા કરનાર આત્મ હત્યારો છે. તે પોતાની હિંસા નિમિત્તમાં, દંતવિમાં, પોતાની જાતેજ પિત્ર રૂપ

મહાશયો અને મિત્રો સમય બહુ થઇ ગયો છે એટલે વિશેષ વિવેચન નહિ કરતાં એટલુંજ કહીશ કે અહિંસા પામો ધર્મને સર્વ ધર્મો સિવાય છે. મહાભારત શાંત પર્વ મોક્ષ ધર્મ પૂર્વાર્ધ અ. ૮૨ માં નહુપ રાજાને માટે કહ્યું છે કે તેને રૂપિયા અને યોગિઓએ કહ્યું હતું કે ગાયનેા વધ કીધાથી તે માતાનો વધ કીધા જેવું કીધું છે અને વૃષભને હણ્યાથી તે પ્રબળપતિને હણ્યા જેવું કીધું છે. પ્રાણીઓમાંથી કોઇની પણ હિંસા નહિં કરી એજ શ્રેષ્ઠ ધર્મ છે તૃણાધારે જોગદાને કહ્યું છે તેમ સર્વ જૂતનું કિત કરવું અને જૂત માત્ર સાથે મિત્ર ભાવ રાખવો એજ પ્રાચિન ધર્મ છે. પવિત્ર હજારવ, આલએ કહ્યું છે કે હે દાના લોકો તમે પશુની હિંસા કરીને, તેનું મથણ કરી તમારાં પેટને તેઓની કષ્ટ કહી પણ કરતા નહિં.

છેવટે મારે એટલુંજ કહેવાનું છે કે પરમેશ્વર પ્રેમ સ્વરૂપ છે, અને પ્રેમ તેજ પરમેશ્વર છે, પ્રેમ વડેજ પ્રભુ પદ પંકજની પ્રાપ્ત થાય છે.

પ્રભુ પદ પંકજ પરમ રસાલ,
પ્રાપ્ત તે પ્રેમ વિના ન થશે.

પ્રાપ્ત થશે નહિં પ્રેમ વિના એ,
નહિ અમાન જશે—પ્રભુ.

વિકૃષ્ટ રાગ ધરે મહુ વિવેક પ્રે,
સાચો તે વિરાગી.

મારું તારું ભેદ ભાવ ને,
તજે ખરા તે ત્યાગી—પ્રભુ.

અવરતણું કિત તેજ નિજ કિત,
મહુને નિજ રૂપ મજુશે.

પર પીડા નિજ પીડા જાણે,
તેજ અવિદ્યા હજુશે—પ્રભુ.

આત્મ પ્રકાશ.

[ગતોક્તી શેષ]

લેખક—મુનિ શ્રી માણેક મુનિ

સાપથી, ઝેરથી, જંતુથી, રાત્રીથી, અકસ્મા-

તથી પ્રાતઃસમય તું બધ પામે છે. મર્જ્યથી, વિયોગથી, શોકથી, ખુદાપાથી તું અનેક રીતે બધ પામે છે પણ તું જરા વિચારતો કર કે અનાદિ કાળમાં તેઓએ તારું શું લીધું છે અને તારું શું લેવાના છે. તારું ખરું ધન શું છે સ્થિર શું છે તું ક્યાં પ્રેમ રાખે છે તારો બધ શા માટે છે. વિના વિચારે જેમ અજ્ઞાન ખૂમ પાડે છે કે હાય લગ્નગયોરે! પરંતુ જ્યારે કોઈ પૂછે કે તારું શું લગ્નયું ત્યારે કહે છે કે મારું કંઈ લગ્નયું છે કે નહીં તે જોઈ જોઈ! પરંતુ તે જ્યારે તપાસે ત્યારે કહે કે મારું કંઈ પણ લગ્નયું નથી ત્યારે તેની જ હાંસી થાય છે તેમ આ આપણા આત્માની દશા છે જો ને વિચારે તો તેવું કશું પણ લગ્નયું નથી લગ્નવાનું નથી લગ્નયું નથી વ્યર્થ બધ પામી હાય હાય કરે છે. કારણ કે આત્મ પ્રદેશ સિવાય આત્માનું બીજું કંઈ પણ તેવું ધન નથી અને તે કોઈથી લગ્નયું નથી માટે વ્યર્થ બધ મુકો નિશ્ચય થિતે આત્માને શોધવાનો પ્રયત્ન કરે!

સર્વાદિપાદ નૃત્તેશ્વ મીતિ ।

મર્ણાદિના ધા લપ્તે મવાત્કિં ॥

કિં તૈસ્તવાત્મા સ્વલુ લુપ્તિતો વૈ ।

નૈવં પ્રદેશૈસ્તુ સદા સર્ગ્ગઃ ॥૧૯॥

ખાલકને બધ થાય તો માવાનું ચરણુએ કારણ કે તે અગ હોવાથી તેને વિચાર નથી પરંતુ જોઈ પ્રગ હોય તો સમ્યગ વિચાર કેમ થતો નથી કે અને શું બીતિ છે?

માલસ્ય મીતૌજનની શરણ્યા ।

વાજસ્ય વુક્તો ન મવેદ્વિમર્શ ॥

મજ્ઞોસિ સમ્યક્ કિમહો ન ચિત્તે ।

મૂયાદ્વિચારો મમ કાસ્તિ મીતિઃ ॥૨૦॥

સ્વપ્નેમાં વેપરી બાવ પડવાના ડરથી બકે છે અને ધરના માણસો જ્યારે જગાડી તેને પૂછે કે શું બકો છો? ત્યારે તે 'શરમિંદો થાય છે પણ તે વખતે તેવું કંઈ પણ તુક્યાન થવું નથી છતાં બકે છે તેમ આપણો જીવ પણ વિના કારણ કંઈ પણ તુક્યાન વિના બધ પામે છે કે હાય હું લગ્નગયો! મારું લગ્ન લીધું! મારા તે પરમ ચતુર્યો છે! તેમણે મારે મોહું ન જોડું! પરંતુ કશુંમાં તે વિચારો બદલીને પાછા પેવાના મિત્રો મારી લે છે કારણ વને તારું સ્વરૂપ સમજાયું નથી તેથીજ તું ચતુ મિત્ર મારી બેઠો છે! માટે જ્યારે વને કોઈ પણ ભવનો બધ દેખાય અથવા તે ચતુ જણાય ત્યારે તું વપાસ કરી લેજો કે તારું શું લગ્નયું અને તે તારો ચતર કેમ થયો! ચતરપણું સિદ્ધ કરવા તારું ધન તું પ્રથમ નિશ્ચય કરી લે કે તારું શું છે! અને તે તારું ધન વગેરે કેમ છુટી ચકે છે! તે તું જો.

સ્વપ્ને યથા વૈ વણિનાં પ્રમીતિ ।

અગાર હાનેશ્વ મુખા વિદ્યાપાઃ ॥

કિં જાગૃતો વાસિ કથં ન વૈત્તિ ।

ષાત્મા ત્વસ્વંદૌસ્તિત્ત સ્વંદિનઃ કિં ॥૨૧॥

તારા શરીરની દુર્જનતામા નને શોક થાય છે! અરે! શરીર જૂનું હોવામાં શું નવું મળવાનું નથી! અરે! તું જો તે શરીર તો જડ છે! તું ચેતન છે! શા માટે તેના ઉપર મભત્વ કરે છે!

શોકો મવેત્કિં સ્વતનો પ્રહાળૌ

ત્વકે શરીરે ચ ન કિં નવીનં

મો પદ્ય નૂનં તુ જડં શરીરં

ત્વં ચેતનોસિ કથં મમત્તં ॥૨૨॥

જો જાં શરીર હમર તું ચેતન થકીને
મમત્ત કરીશ તો પણ તે તારું શરીર થવાનું
નથી. રાજાએ જો કરોડો રૂપિયાનું ઔષધ દવાઓ
ખાધને તેને પુષ્ટ બનાવ્યું હતું તેના, ગદાજી માટે
રાત્રિ દિવસ સંભાળ લીધી હતી સારા વૈદ્યોને
બોલાવી પામે રાખ્યા હતા, પરંતુ તે બધા
દિવસોને ઉઠ્યા રાખીને કાળે પેતાના સમયે
આત્મીયો અપાટો મારીને તે રાજાના પેતાના
માનેલા શરીરથી જુદો પાડી દીધો ! જો કોઈ
અકસ્માત રાજા પણ અમર તને દેખાય છે ?
જે તેની તપાસ કરે ! અને જો નને સમગ્રમય
કે તે અકસ્માત પણ, સંભાળ રાખના છતાં
શરીરને પોતાનું કેની રાખ્યો નથી પણ આખરે
બાડાની ગાડી માફક તેને છોડીને ગયો ત્યારે
તારું મમત્ત વ્યર્થ માત્ર છે ! ગદાના પૂંછડાને
પકડી તેને પોતાનું કરવા જતાં લાતો ખાઈને
મુકવું પડે છે તેની તારી દશા છે કે કેમ ? તે
જરા વિચાર. વિચાર વિના આત્મામાં અભ્યંતર
દષ્ટિ થતી નથી !

કિં સ્વાઞ્જનઢે તે સ્વતનો મમત્ત
ઐવં ન જક્કી સલ મેપજે વત્
સ્નેન્ નો તસ્યાપિ ચિરં સ્પિતં તત્
કા તે સ્મીહા જઢના સ્મૂહે ॥૨૩॥
નૂનં શરીરં તથ નો મમત્તં ।
કુર્યાકયં પ્રદાનતિઃ સ તસ્મિન્ ॥
સ્વસ્થ વૃત્તે પ્રરિતે હિનાર્યં ।

શ્યામો દત્તોમો મમતાં તુ મું ॥ ૨૪ ॥

દાસીનું શરીર ઘણું મોટું છે કાઠીનું અ-
ગર ઘણું નાનું છે અને તે કાશ્યાપ પણ નાના
મોટા શરીર ધારણ કરેલાં અનેક પ્રાણી તથા
માનસો દેખાય છે. પરંતુ તે સમગ્રાન્ત સમય
આવે તે બોધું એમને એમ છોડીને જવું પડે
છે. જુનાં શરીર કુટ્ટી રાજા કેટલાએ કાપે
જેના સામે છોડી જતા દેખાય છે તેમ નવા

તાગ સામે ઉત્પન્ન થતા દેખાય છે. અરે કેટ
લાક પાણી વિના મેલે પણ કસાઈ તથા
માંસ ભક્ષીઓથી ઘની ઝાડો જંગમ દેખાય
છે. અને યુનાદમા આવતા અથવા કે ધાર્મિક
મનુષ્યોને પણ અકાળે તું શરીર કુટ્ટી દેખે
તું નગરે જુએ છે છતાં તું શરીરને પોતાનું
મારી ખેડો કે જે પણ આશ્ચર્ય છે ! તું અને
નથી કાગલું કે મારે પણ કાશ્યાપ શરીર છોડી
જવું પડશે. અને જો છોડી જવું પડશે તો
પૂર્વ કેટલા શરીર તે છોડી દીધાં તેના ઉપર
તારો મમત્ત કેમ થતો નથી ! તેને કેમ બૂઝી
ગયો છે ! અરે એવા અનંતો શરીર તું કુટ્ટી
મુગીને આપ્યા છતાં તે ઉપર મમત્ત કરી ખેડો
છે એ તારું ધીંધાપણું આત્મ્ય કારક છે !
પણ અદાનતામાં ધીંધાપણું પણ શું કામનું !
કલેશ માત્ર ઉત્પન્ન કરે છે !

નગસ્ય વૈહોસ્તિદુર મૌ ॥ ૨૫ ॥

શુદ્ધં શરીરં સલ કીટાનાં ॥

મૃત્યુશ્ચ તેષાં સતતં તુ દૃષ્ટં ।

તે તિ ન મૃત્યુર્નરિતેસ્તિ પરમ ॥૨૬॥

શરીર ઉપરથી મમત્ત કે તો પછી બધું
એ પાપ પડી જાય કારણ કે શરીરની પુષ્ટિ
માટે, રોજા માટે બધી ગિતાઓ રહે છે
પરંતુ એમ નિશ્ચય થાય કે તે શરીર નાશ
રહેવાનું નથી, પુષ્ટ કરેલું પણ અચળ નથી
રોજાવેલું પણ દશ બનેલું છે ગારો રોજો
મંમથ અલુક સખ્ય મુશીતો નિર્ભોષ્ય થયેલો
છે તો પછી તે દરી-મા લાગેલી ઉદ્ધિયો લાગ
અનુભવીતાં ધન, પરંતુ, સ્ત્રી પુત્ર પરંતુ મોતો
મમત્ત પણ નાશ થઈ જાય ! મારા કે ત્યારે
મૂળ હોય તે જ રાખા અને કુળ રક્તી બેઠ
રહે પરંતુ જો મળજ ન હોય તો કુલ રક્ત
ડળા ખોખા બધા જીવી જાય. અર્થાત્ જો

ગરીર, પોતાનાથી પોતાને મિત્ર નિશ્ચય થાય
સામ પુત્ર, સ્ત્રી ધરતો મોટ બોહો થાય. અને
અનેક પ્રકારે બધો ઓતપત્ત થાય છે તે બધું
મટી જાય માટે આપણે આપણા આત્માને
સમજાવવો કે કેમ હવે શરીર તને જુદું
જણાયું કે કેમ ? અને જો જુદું જણાયું તો
પત્રી આત્મા પોતાના માનેલા શરીર વિના
પુત્ર, સ્ત્રી, ધન. ઘર વિગેરે કશાને પળ પોતાનાં
માની શકતો નથી અને જાણી પણ શકતો
નથી શરીરમાં સ્પર્શાદિ બાજુવાળું ગાન
ગહેયુ છે !

દૂરે નમત્વં તુ મવેચ્છ રીતાત
સર્વે મયાવૈ વિનયંતિ નૂતં ~
મુઝે હનેનો ફાટવીન શારવા
ચૈવં સુતાદૌ ન ચ મોહ શંખા ॥ ૧૬ ॥

કેવળ ગાન પ્રાપ્ત થયા વિના અદસ્થોની
માદક સાધને પણ કંઈક અંશે મગ્ન રહી
જાય છે. ચેલા, ચેબી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, ઉપકરણ,
ઉપાશ્રય પુસ્તક વગેરે ઉપર જે મમત્વ છે તે
યત્નિચિત્તુ લાભ દાવી પ્રથમ દેખાય પરંતુ
પરિણામે મહામય કારી અનર્થકારી થાય છે
તેમ છે આત્મનુ ! તું જરા નિચાગી જો કે
બીજાને તે વસ્તુ પ્રાપ્ત થવી દેખીને મનમાં
ખેદ થતો હોય અથવા તે વાતને મળવાં દેખીને
મનમાં ખેદ થતો હોય અથવા તે વસ્તુને મળતા
દેખીને હર્ષ તથા અહંકાર થતો હોય તો
તું પણ તેટલે અંગે મમત્વ ધારક હોવાથી તું
ગૃહસ્થી છે ગૃહસ્થોને તેના રક્ષણ માટે અનેક
પાપ કરવાં પડે છે છતાં તે રહી શક્યા નથી
તેમ તેને સંભાળના માટે ચિર સ્થાયી બેસી
ગહેનો નથી ત્યારે તું તું તેના રક્ષણ માટે
પાપ કરવાનો છે ! અથવા તેને માટે બેસી
રહેવાનો છે ! અરે ! શ્વાથી આચાર્યો પણ
બેસી રહ્યા નથી તેમ સંભાળી શક્યા નથી !
અરે તેમને તેમ ચેલાઓ સુખ આપવાને બદલે

વધને પ્રાણ ધાનક કલંક આપનાર ગુરુ
નામ બદનામ કરનારા હાહના યતિ મહાત્મા
ને જોતો નથી ! અરે તું પોતાના આત્માને
ત્યારે પરથી બચાવવા સમર્થ નથી ત્યારે
બીજાને શું બચાવીશ ! તું પ્રથમ તારા આત્માને
બચાવ જતાં રોક !

ચાવત કૈવલ્ય ચિરહો મુનીનાં ।

મોહાંગવાશો મયતિ પ્રવૃદ્ધઃ ॥

શિર્યાદિમોહં શ્રવણઃ પ્રવૃદ્ધઃ ।

આત્મત્ત્વવા નો વિહિતો વિચારઃ ॥ ૧૭ ॥

ગૃહસ્થીઓને મગ્ન કરવાથી રત દિવ્ય
બયભીત થયેલા તું જુઓ છે. અને ચક્રવર્તી
સરખાપણ તે દોડીને નિર્ભય પદ પામ્યા છે
ત્યારે તું ગૃહસ્થીઓને બય નિવારણ કરવાને
બદાને તેના જેવું હૃદયમાં મમત્વ ધારણ કરી
તે પોને પરિશ્રમી દેટવે અંશે થાય છે તે જરા
નિચાગી જો. જેમ દેવલોકની ગંગા પવિત્ર થતાં
થતા સમુદ્રના ખાગ પાણીમાં ગળી ગઈ તેમ તું
પણ જો તારો નિર્ભયત્વ નિસ્પૃહતાનો શુદ્ધ છોડી
જગ પણ મમત્વ રાખતો થકય તો તું પણ
પૂર્વના પવિત્ર પારસ્થાઓને અત્યારે તેમને
નિરંકાર કરાતા જુઓ છે તેમ તારી ગતિ કાં
ન થાય તે શા માટે વિચારતો નથી ! પરમે-
શ્વરો તને બય નથી તો શ્રીકર નહો પણ આ
લેકમાં નિર્ભય થવા માટે શા માટે મમત્વ
મુડી દેતો નથી ! એ તારા ચત્કિચિત્તુ ઉપકારી
છે તેને બદલે તારું આત્મવત્ત્વ જાણવાનું જે
હિત જુદીનું ગન છે તે તને પીસતો છે. તું
જરા સુષ્મ દાહથી દેખ ! તને બીજો કાણ
કહેવા સમર્થ છે !

દુઃસાર્ગમૂળા મુરિણઃ દ્વિતા ત્વં

ચકિં પ્રવૃક્તાસ્તિ ત્રપાદ મુનિર્યો ।

કૃત્વા મમત્વં ગૃહિ વસ્તુ રાશૌ ।

સૌભ્યં કયં સ્વાત્તર સાણ્વેષ ॥ ૧૮ ॥

રાષ્ટ્ર અને સ્ત્રીઓ.

એક સમય એવો હતો કે જ્યારે પાશ્ચાત્ય રમણિયો અજાણના નામથી સંબોધાવી હતી અને ખરેખર તે અજાણ પણ હતી પરંતુ સમયમાં હવે મોટો તફાવત પડો ગયો છે. સ્ત્રીઓએ પુરુષોની હરિદાષ કરવા માડી છે. અજાણનો 'અ' 'સ'માં બદલાઈ ગયો છે. અને અજાણ શબ્દ મિથ્યા ઈર્ષો છે. પાછલાં ૨૫ વર્ષથી બરાબર પૂર્વ સ્થિતિમાં પ્રતિદિન તજાવત પડતો ગયો છે. પુરુષો પ્રાંચ: કુંકા, નિર્જળ થતા જાય છે અને સ્ત્રીઓ લાખી, પુષ્ટ તેમજ અધિક રક્તિમતી બનતી જાય છે. આરિક તપામ કરવાથી એ વાત રવત. સિદ્ધ થયો. 'સ્ત્રીઓ અજાણ છે' એ પુરાણી કિંવંદવી હવે ગિથ્યા હરે છે. સત્ય રીતે પ્રવીણ થાય કે નો સ્ત્રીઓને કવાયત તથા શસ્ત્ર વિદ્યા શીખવવામાં આવે તો તેઓ રણક્ષેત્રમાં બહુ સારી રીતે કાર્ય જાળવી શકે તેમ છે.

લિવરપૂલ નગરમાં સ્ત્રીઓની એક મોટી મેડર્સ નામની કોલેજ છે. એ કોલેજમાં એક અતિ આશ્ચર્યજનક તેમજ આનંદદાયક પ્રદર્શન બરાણું હતું; જેમાં સ્ત્રીઓના કેવળ શારીરિક બળના તથા સહન શક્તિના નમુનાજ દેખાડવામાં આવ્યા હતા. જેઓએ પ્રદર્શન જોયું હતું તેઓ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા હતા. એ સ્ત્રીઓ હતી કે પહેલવાન એન પ્રત્યેકના મુખમાંથી સહસા ઉચ્ચાર થતો હતો શું એની સ્ત્રીઓ પોતાને અજાણ તરીકે ખપાવશે ? જો એવી સ્ત્રીઓ પાસેથી લડાયક કામ લેવામાં આવે તો કેટલો લાભ થાય ? કહેવાની જરૂર

નથી કે સ્ત્રીઓએ અનેક રણક્ષેત્રોમાં વીરવનો પરિચય ઇતિહાસ દ્વારા કરાવેલો સર્વથી મોટી કઠિનતા તો આ વહિલાડમાં એ છે કે પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓ લાખ વધારે છે. જાનમાં પણ એવીજ સ્થિતિ છે. હવે સ્ત્રીઓનાં શરીરમાં, બળ અને સક્રિયશક્તિમાં પુરુષોની બરાબરી કરવાનું હોય તેમને જો સેનામાં લખાય કરવા આવે તો તેઓ બહુ ટાંચ રીતે કામ કરી તેમને પોતાના દેશની ખાતર પ્રાણની આપવામાં અને એ રીતે તેમની રાજ્ય પ્રદર્શિત થવાનો શુભ અવસર મળે. કરવાથી 'એક પંથ દો કાળ'ની કહેવત ચલાઈ થશે. એક તરફથી દેશનું રક્ષણ અને બીજી તરફથી 'સ્ત્રીઓની વધી પડે સખ્યાનું શું પરિણામ આવશે' એ પ્રશ્ન નિવેડો આવશે.

જો આપણે વીર રમણિયોના દર્શનોએ જાણ્યું તો તે માટે બહુ દૂર જવું પડશે નહિ પુરાણના પાછલાં યોગાં વરસોના ઇતિહાસમાં એ નામ સર્વથી આગળ આવે છે મહેલો હજારોનેલ જેણે રાજ્ય જીત્યું સેનામાં બહુ વીરવાથી કામ કર્યું હતું, બીજી ઓક મહિલા હેલેના કોન્ટ્રોનિનિડિસ છે હેલેનાના પરિવારનો પુત્ર લોકોએ નાશ કરી દીધો હતો તેથી તે ૨૫૦૦ સૈનિકો એકત્ર કરી કીકની સ્વતંત્રતાને માટે બહુજ વીરતાથી યુદ્ધના મેદાનમાં લડી અને એ રીતે હમેશા માટે તે પોતાનું નામ ઓસના ઇતિહાસમાં રાખી ગઈ. એવી રીતે એમાં જન્મ, વેદીક

અને જોન ઓફ આર્ક આદિ સ્ત્રી રતો વીર-
તાથી પોતાનાં નામ અમર કરી ગઇ છે,

સાંપ્રત યુદ્ધમાં પણ રશિયા તરફથી કેટ-
લીક સ્ત્રીઓ રણક્ષેત્રમાં મૃત્યુ હતી. કિરા યૈરિક
રોશ નામક એક અઠાર વર્ષની કન્યાએ પોતાનું
નામ 'એનામાં' નકોલસ પૌપોશ લખાવ્યું અને એક
સાધારણ મિષાઈલું કામ કરતા તેણે એવા
વીરતાનાં કાર્યો કર્યા કે જેથી કોમ ઓફ સેન્ટ
જ્યોર્જ નામનો એક પદક આપવામાં આવ્યો.
ખીજ યુવતી કોમ વસિવા એક સેના વિભા-
ગની અધિકારિણી છે. શત્રુઓ ઉપર આક્રમણ
કરતાં તે ત્રણ વાર તો ધાયલ થઈ અને વિર-
તાને લીધે તેને પણ 'ક્રૌસ ઓફ સેન્ટ જ્યોર્જ'
પદક મળ્યો.

ત્રીજી રશિયન સ્ત્રીની હકીકત આ પ્રમાણે
છે—તે સ્ત્રીનો પતિ લડાઈમાં જવાનું નામ સાંજ-
ળીને છુપાઈ ગયો તેની વીર પત્નીથી પત્નીની
કામરતા સહન થઈ શકી નહિ. પોતાનો પત્નીનો
નિર્જળતા પ્રગટ ન થાય એ માટે તે
પતિનું—પુરુષનું રૂપ ધરી રણ ક્ષેત્રમાં જઈ
પહોંચી. યુદ્ધમાં તે અત્યંત વીરતાથી લડી
અને અન્તે ધાયલ થઈ મૃત્યુ પ મી મૃત્યુ
વખતે તેના ભે- ખુદો થઈ ગયો આવા કેટ-
લાંક દૃશ્યોથી સિદ્ધ થાય છે કે સ્ત્રીઓને
જો લડાઈનું કામ શીખવવામાં આવે તો પુર-
વોની પેઠે તેઓ પણ સારી રીતે કાર્ય કરી શકે.

હાલનું યુદ્ધ વૈજ્ઞાનિક બળ ઉપર ચાલે છે.
પહેલાંના સમયમાં તદ્દાવત પડી ગયો છે. નવા
નવા આવિષ્કારો તથા યંત્રોની જેટલો આત-
સ્થક્તા છે તેટલી કેવળ પશુનાં જેવા બળની
આવશ્યકતા નથી. એક મુઠ્ઠી બર આગની
દૂરથી એક મોટી સેનાનો સારી રીતે નાશ
કરી શકે છે. વિજ્ઞાનના બળથી એક સ્ત્રી પણ
મહામાત્ર કામ કરી શકે છે. નગરના એક
ખૂણામાં બેઠેલી અમળા બટન દબાવે ત્યા

આખા શહેરમાં અતિ પ્રભાવવાળી ૧૦૦૦
• પોતાનું કામ કરવા લાગે છે. ખરું કહીએ તો
વિજ્ઞાનને લીધે હવે સૈનિક થવા છતાં તલ ૧૨
આદિ શસ્ત્રોની આવશ્યકતા રહી નથી

એવો કોણ મુખ હશે કે જે પોતાના
દેશને શત્રુદલથી પદ્દલિત થતો બચાવવાની
આવશ્યકતા ન સ્વીકારે? જો કોઈ એવો દુષ્ટ
નીચળા આવે તો તે પોતાની જાનની જન્મભૂ-
મિતો સાચો પુત્ર નથી; કિન્તુ એક વિધાસ-
ધાતી તથા નીચાતિનીય છે. આજકાલ તો
એવો સમય આવી ગયો છે કે નિર્ભય થવું—
હોવું એ વિનાશ મુલક છે. જો કોઈ જાતિ
દુઝટ કે તે નિશ્ચિત રહીને જીવિત રહે તો
તેને માટે જે સર્વથા ઉચિત તથા આવશ્યક
છે કે તે સત્રામને માટે સદા તત્પર રહે.
અને જે પ્રકારે તત્પર રહેનારો શું અર્થ
દે? કેવળ એજ કે માળકથી જુદા
સુંધી સર્વ કોઈ કળાયત તથા શસ્ત્ર માન હારા
ચેતન્ય રહે. ઇંગ્લાંડ અને ફ્રાન્સ આદિ દેશોમાં
જ્યારે આ યુરોપી યુદ્ધ પહેલાં પણ સ્ત્રીઓ
સખ્યામાં, શારીરિક બળમાં અને સહન શક્તિમાં
પરમે નબરે હતી ત્યારે શું અત્યારે યુરોપ
ધાયલ થઈ કમી થાય છે તો તે જગ્યા
સ્ત્રીઓએ ન લેવી જોઈએ? અગ્રે તો સમજીએ
દાંએ કે સ્ત્રીઓને પોતાના દેશ ઉપર પ્રાણ
કુરબાન કરવાને પુરુષોના જેટલોજ અધિકાર
છે. પુરુષોની જગ્યાએ હરતા લડતાં મરણ
શબ્દ થવું એ તો સ્ત્રીઓને માટે બહુજ
ગાબા બાધું—ગૌરવ બાધું ગણાય દેશ પરવંત્ર
થવા યજી—શત્રુને હાથ ગયા પછી તેમના
તરફથી થંવા આત્માચાર સહન કરવા કરતા
રણક્ષેત્રમાં વીરતા દાખવી અમર કીર્તિ કરવાનું
સ્ત્રીઓના સુખધર્મા ધણેજ હિતાવહ છે.

લડાઈના પ્રમજો કપારે ઉપરિચિત થશે
તે કોઈના ધારવામાં હોવું નથી. ગાંધીજી
વૈમનસ્ય કપારે જાગશે તે કોઈ નિશ્ચિત

ચકતું નથી. સખગો નમુજાને સતાવે એ કુદરતનો નિયમ છે. મહત્વાકાંક્ષાનો છેડો નથી પ્રત્યેક મનુષ્યે પડી તે સ્ત્રી હોય કે પુરુષ, જદ્દ હોય કે બાળક પણ ફરેક જગ્યા પોતાના દેશના સંરક્ષણની ખાતર હંમેશ લડાઈના પ્રમંગો માટે તૈયાર રહેવું જોઈએ રાષ્ટ્રને સમય સામગ્રીથી સદૈવ સુસજ્જિત રાખવાની પણ તેટલીજ આવશ્યકતા છે કારણ કે જ્ઞે લડવાનાં સાધનો તૈયાર હશે, તેમાં હંમેશ નૈરાંતરિક શોધો થતી જાય સુધારણા થતી રહેશે. તેમજ દેશનાં સ્ત્રી પુરુષોને લડાયક ત્રિવા શીખાવામાં આવતી હશે તો કોઈ ખરા પ્રમંગે સ્ત્રીઓ પણ પોતાનું ઝણ બહુ વિરનાથી ચુકવશે અને! પોતાની રક્ષા કરવાનું તો તેમને ધણું સુલભ થઈ પડશે.

વીર પ્રસવિની મેવાડની વીરાંગનાઓ પોતાના પતિનું યવનોથી મરણ થતાં ચીતા ખડકી બળી મરતી હતી દુઃસ્ખોનોના અત્યાચાર સહન કરવાને બદલે હિન્દુ સ્ત્રીઓ લડવાને તેમજ મારવાને માટે ઉઘન થતી હતી. બહુઆબ, તારાબાહ જેવી વીર રમણિયોએ શત્રુની સામે રણ કોશર્ય પણ દેખાડ્યાં છે. જ્યાં સતી થવા કરતાં એ ગાજ કન્યાઓએ જો મોટા પ્રમાણમાં રણરોજમા પ્રાણ વિસર્જન કર્યા હોત તો આજ બરતના દનિદાસમા તે સુન્દરીઓનું વિશેષ મારવ દીપી જાયું હોત! સ્ત્રીઓને પાતિવ્રત્ય પ્રેમ જેટલો પ્રસા પાવ છે તેટલોજ કિં બહુના તેથી વિશેષ તેમનામાં સ્વદેશ પ્રેમ હોય છે તો તે વળાણને લાયક છે. પતિની સાથે સહ ગમન કરતાં જે પુરુષ હાંમલ હાય છે તેજ પુરુષ સમસ્તેત્રમમાં સ્ત્રીઓને શત્રુ મામે લડી સ્વર્ગે જવામાં બળી શકે છે.

આત્મારે હિન્દમાં પુરુષોનેજ લડાયક ત્રિવાનું ખેંચન નથી ત્યાં સ્ત્રીઓને તો તે ક્યાંથીજ પશુ જો રાષ્ટ્રને ઉપાંત બતાવી પ્રજ્ઞને

બળવની બતાવી હોય તો સ્ત્રી-પુરુષોમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ તરીકે કવાયત-કસરતનો શોખ ઉત્પન્ન કરાવવો જોઈએ. વાઈ દોરેસ હાર-વર્ટસન નામક વિદુષી બાધ કરે છે કે-“કન્યાઓએ કસરત કરવાં અને નિશાન મારતાં શીખવું એમાં કોઈ ખોટું, હામ નથી” વળી તેજ પ્રમંગે મિમ વાયોલેટ જેનકે નામના એક અન્ય મહિલા પણ કહે છે કે-“મારી મમજ પ્રમાણે કન્યાઓને માટે કસરત વગેરે બહુ ફાયદાકારક છે. તેઓ છોકરાની જેમ કવાયત કરે કે ખંદૂક ચલાવતાં શીખે-તેમાં કોઈ યુરસાઈ નથી.”

આ પ્રમાણે કસરત કરવાથી જે મુખ્ય લાભ છે, એક-તેમનાં મંતાન પુષ્ટ થવાથી આવાદ સ્વસ્થતાની આશા છે; અને બીજો લાભ સમય આવે કેવળ પોતાનેજ નહિ કિન્તુ દેશને પણ દાસત્વમાંથી મુક્ત કરી શકાય છે. ઝીંસના ઇતિહાસમાં સ્પર્ધા અને સ્પર્ધાની સ્ત્રીઓની હકીકત વાંચતાં એ વાત સ્વતઃ સિદ્ધ થાય છે. રાષ્ટ્રના રક્ષણનું જિદ્દાકરણ લઈએ તો જોન ઓઈ આર્ક છે. તે એક ખેડુતની છોકરી હતી. પરંતુ વગેરે કાંમ દેશને દાસત્વ માધી બચાવ્યો હતો. આસ્ટ્રીયાની રાણી ગેરિયા ટેરિયનું એવુંજ બીજું જાનકરણ છે.

હિન્દને માટે એ સ્થિતિ હજુ દૂર છે કેમકે કેટલીક દેશનેજલ નાણુક સ્ત્રીઓને ત્યાં ધરતાં કાર્યો કરવામાંજ આગસ થાય છે-વાણીમાં એ જોડાં કે સ્ત્રીઓ કરવામાં મસ્તિષ્ક દુખરા લગે છે. ત્યાં કમરત-કવાયતની વાત થઈ કરતી? ખોટી નાણુકમધી અને અંધ અણુ કરણથી હિન્દની સ્ત્રીઓ પ્રતિદિન નિર્જન થતી જાય છે. દેખા દેખી દેશનનો મોડ તેમનામાં વધે છે. મસાલાનર તીખા-તંબ તમા ખોરાક, ચટણીઓ અને ચઢા બાજમાં તે અમણુ ડોકળાં વગેરે હોટેલોમાંથી મંગાવીને ખવાય છે. ઉત્તેજક ખોરાક અને કામો દિષ્ટ

નિલ સી નવમ કથાઓ વંચાય છે. વસ્તુ રિયાન આ પ્રમાણે હોય ત્યાં નિર્મળતા વધારે કરે એમાં શું નવાઇ ? શ્રીઓ નિર્મળ થતાં તેમનાં સંતાન પણ દુર્ભાગ થાય છે અને એવી નિર્મા-લ્ય-નિઃસત્વ પ્રજા રાષ્ટ્રના હકમાં તુકમાન કર્તા છે. જળચાન પ્રજા એ દેશનું જૂથ છે અને ગાદીને ગૌરવનિવર રાખવા-ગનાવવા પ્રજામાં બીરદ્રેક જનતાવાળી જરૂર છે એ પુરુષ અર્ધું અંગ પણ પૂર્ણ થતાય છે. એક અંગ કેળવાયું હોય અને બીજા અંગને કેળ-વાયું ન હોય અને બીજા અંગને કેળવજીવો પાસ ન લાગ્યો હોય તો એ પક્ષાધાતના રોગ જેવું છે ગાદી પુરોગને લડાયક ગાન આપવા સાથે શ્રીઓ તે પથ તો કાર્ય માટે ઉદ્યત કરી જોઇએ, ઉપર જણાવ્યું તેમ શ્રીઓમાં શ્રમ વિભાગનાં કાર્યો શુદ્ધ કર્યો તરફની પડ્યા દૂર થાય, ફેરનનો મિથ્યા મોહ પિનટ થાય,

નાતુકાધિને રથાને વીરતા આવે, આહાર-વિહારમાં નિયમિતતા-સારિયકતા જન્મે, આજ સંગોપન-મર્ચનમાં અંગ કેળાવો તરફ ધ્યાન આપાય અને જાજ લગન જેવા હાનિમારક કુરિયાને નાશુદ થાય તો દેશનું બીરદ્રેક પાણું પૂર્ણની પેઠે સતત સદન કરે એમ શ્રદ્ધા છે. શ્રીઓજ ગણની ઉન્નતિ અવનતિના દારૂં રૂપ છે એમ કરેયું વધારે સુસંગત છે, કારણકે પ્રત્યેક દેશી ચાલી-પડતી ત્યાંની શ્રીઓમાં કેળવજીના પ્રચર ઉપર આધાર રાખે છે. રિનદમા શ્રીઓને બચ્ચી ગચ્ચી, લખતી વાંચતી બનાવવા સાથે જળવની અને, નિર્મિત બનાવવાની પણ તજીજી થવી જોઇએ શ્રી વિના જેમ શુદ્ધ નથી તેમ બીરંગનાઓ વિના રાષ્ટ્ર પણ નથી કિલ્લટ ગણમાં બીર રમગિયેનું અસ્તિત્વ હોતુંજ નોઇએ.

અસ્વાજા (ધંધુકા)]

ધીરજ.

— મેં ખેતીવાડી મિત્ર-પત્ર કેમ ચલાવ્યું ?

(હાર્મરસ પ્રધાન વાર્તા)

એકાદ શુરગાને સૈન્યના સેનાપતી થવું, અથવા જોને પહેલા દિ સમુદ્રને જોયો જાણવામાં આવ્યો નથી તેવા મનુષ્યે નેકાવું આધિપત્ય સ્વીકારવું અને હું 'ખેતીવાડી મિત્ર' પત્રનો સંપાદક થાઉં એ ત્રણ વાર પૂછે તો એકજ પ્રકારની હતી 'પરંતુ તે વખતે મારી સાંપત્તિક હાલત એવી હતી કે, હું પૈસા કેમ મેળવું છું એ વિચાર કરતાં હું પૈસા કેટલા મેળવું છું આજ વિચાર અને મુખ્યત્વે કમીને આપનો. મેની ટાડી પાતો આવુ સંપાદક વિશ્વંતિ સેવા બહાર ગાન જતો હતો "તમે આ પત્રનું કામ કરશો કે" ? એમ તેણે અને પૂછ્યું. અને મે પથ કોઇ જાતના વાંધા ન સેવી તેણે કહેલા. પચાસપર કેમ કરવાને કમલ હતું.

આજ ત્રણ મહીના થયા હું તદ્દન નવરો માખી કડાડયા કરતો હતો તેથી અને આ નિઃશ્ચયીપણા માટે ઘણો દંડાજો આવ્યો હતો. આટલા લાંબા કાળનો માજો નારા રહી કહાડયા પછી આ જે કામ મેળવવાને હું બાગ્યશાળી થયો અને તેપણ વળી મારી પસંદગીનું જોઇએ લેખનું, એક, ત્યારે તો મને આત્મદત્તો પાર રડ્યો નહીં અને તે કામ તરતજ કડખી લીધું એ હમે કહેવાની મને આશ્ચર્યકતા રહી નથી.

પટેવેજ દિામે સધા સમો દિના થવાના સુખરે હું એદિમમાંથી બહાર નીકળ્યો ત્યારે છોકરાઓના ૨ લેટાળાં ઘર પામે હોના નજરે પડ્યા, મને જોવાંજ સવળ છોકરાઓ ખાદ્ય થઈ ગયા અને તેઓએ મને જવાને રડે

મોકળો કરી આપ્યો એટલુંજ નહીં પણ તે
રોજામાંથી બ્યારે હું પસાર થતો ત્યારે તેમાંના
એક બે છોકરા મારી તરફ આગળી કરી
બોલ્યા કે “આ તેજ” આ મેં જરાગર સાંભ
ળ્યું. અપભ્રંશિત રીતે આ વાત કાને પડવા
મને ધબો આનંદ થયો. બીજો મિત્રે મેં સવારે
૮ કોક્ષિસમાં આવતો હતો ત્યારે પહેલા
દિવસની પેઠે એક મોટું ટોણું મને જોયા કાનું
દાંદ નજીક રસતાની ઉપર ટળું રહેતું જણાયું.
મારું ત્યાં આગમન થતાંજ એ અધાં બાળુ
અંધ ગયા; અને એ મંડળમાંથી એકજણ
બીજા એક માણસને તેની નજર ભેટ કે.
ક્યૂંકેવી છે? આ પ્રમાણે પરસ્પર વાત થઈ
તે પણ મેં સાંભળ્યું. મારું તો તે મંડળ
તરફ જાણે લક્ષ્ય નહોતું એમજ મેં દેખાણું
પણ આ પ્રશંસાથી અને મનમાં મનમાં ધબોજ
આનંદ થતો હતો અને આ સર્વ રહીત
કુટુંબપર લખી મોકલવી એવો મનમાં નિશ્ચય થયો.
- દાંદ પરથી ઉપર જઈ હું તો મારી
ઓક્ષિસમાં ડેટલાક છોકરાઓ ક્યૂંકેવી વત
કરતા અને કેટલાક હમતા હોય એવું મારા
સાંભળવામાં આવ્યું. પરંતુ હું આનંદ જોલી
અંદર જઈ હું તો મારી સાથે એક પણ
જાનને દન્યાદ ક્યાં વિના તે ટળું બીજાથી
ન મેં ઉતરી પડ્યું.

આ એક જ દશેની મંડળી કાં રમે, અને
મારા આવતાંજ મારી રીતે બહોળા રસેથી
કેમ ચાલી ગઈ હશે, એ મિત્રે વિચાર કરતો
હું ખુસી પર જઈને બેઠો, હું હાજી ધણ
નમ્ર રસવાળો દેખતો હોવા છતાં તે મંડળી
આમ એકાએક જાણ કેમ ચાલી ગઈ તે હું
કળી શક્યો નહિં.

આવા વિચારોમાં આસરે પસરેક મિનિટ
ગયા પછી મારી ઓક્ષિસતુ ખાણું ધીમેથી
હથાલી એક પૂરું મુઠક અંદર આગો, તરુમે
પેડે રહેતું પાત્ર છ આગળ પહેલું રેશમીકાનું

ધોલીયું, શરીરે જુના ખોચરાના જમાનાના
દરજાએ સીવેશો કેસવાળો લાંબો અંગરખો,
આ દેશના હથિયારખંધીના કાર્યદામાંથી જેણે
મુકત છે તેવા શૂવીર હાનીઓ!!! (હનમ)
ના શસ્ત્રથી જેમના માથાના વાળના આખા
કુટુંબને કવલ કરવામાં આવ્યા છે એવા ખા-
ણું જેવા સવાળા-પોલીમ માથા ઉપર મોટી
અપલ દક્ષણી પાધડી, પગમાં પોણા ઈંચ
જડા લળી-લાના, પોતાને પહે નાગ મુદરથી
પદમભૂજીની વધામણી ચુચું અવાજથી દેના
બેડા, હાથમાં સર્પાગર વાંકા વાળેલા હાથાનો
બેડો દડો વગેરે અંગજાં હાથ જેમને મહાશય
મારી પામે શા માટે પદમી હશે તેની હું
બીનકલ કલ્પના કરી શક્યો નહિં. તો પણ
આવનાજ તેમને નમસ્કાર કરી પામેની ખુસી
પર બેમવા હજી. એ આવનાર મુઠકથીના મ-
નમાં કંઈક વિચારોની મઠમથલ થતી હોય
એવું જણાતું હતું. તે મહાશયે ખુસી તો
શામાવી. તેમણે પેતાના સ્પર્શકર જડા દંડાને
(કે જેને તે મુદરથી તો વોર્ડિંગ સ્ટીક કહેતા
હતા) પામેની ખુસી પર ચૂંચ્યા પછી ચાર-
પાચ શેર અંતજ ભગાય એવા કાથળી જેવા
ખીસામાંથી એકાદ પૂંજા ધોલીયામાંથી
ન લેવા રમાયે બાધેલું કામળાનું જાનવ
જાદાર કહાણું. અને તે જાનવ છેડી ધરી
કરીને મામેજો એક કાપેલા કાનળ તેણે જાણ
કહાણે. આ મોળાંપર કાળો કૌશો અને દંડ
ન લુસાયે એવી શાહીથી હાપેશો કામળ શરીરો
રશે એ જાણુળ ધણી આગુતાથી બેવા
હાળે. અહો, હો, હો મારે હાથે લખાયેશો
અને મારી દેખરેખ તેજ પ્રસિદ્ધ થયેશે
‘ખેલીવારી મિત્ર’ના તાળે-પહેશે ને છેડે
અક.

તેણે તે અંકને ટેળા પર મુક્યો, અને
અમરખાના એક છેડથી રસખાના અપર-
દંડ ધમકાયેલા કાચને સાફ કરેલા મે પૂચ્યા

લાગ્યા કે “પત્રના નવા સંપાદક આપજ છે કે?”

હું જોયો “હા.”

“આપે પૂર્વે કદિ આપ પત્ર ચલાવ્યું છે કે?”

“ના, આ મારો પહેલોજ પ્રયત્ન છે.”

“હીક, આપને જેતીવાડી સંપાદક કંઈક અનુભવ છે કે?”

“નહિ.”

અસ્મા નાક પર ચઢતી હતી પત્રના પાનને ઉપાડતાં ઉપાડતાં જોયો, “મને એવું લાગ્યુંજ હતું; મને એમ કેમ લાગ્યું તે આપને મનન કરાવે. આ કેટલુંક વાંચી સંભળાવું છું ત્યાં જરાજર જરા ધ્યાન આપો.” આમ કહી તેણે વાંચવાને સુચન કરે તેમ પત્રની ધડી કરી જોડ્યા, “સાંભળો, જેડુનોને અમુક સૂચના એ શિષ્ટ હેતુ આ પ્રમાણે છે. તે આપે-જ લખ્યું છે તે? જુઓ.”

“માનરો કદિ પણ તોડીને પાડવા નહિ એકો તેની ઉત્પત્તિનો નારા યાય છે. તેનાં કરતાં એકાદ-બેકરને જાડપર ચઢાવી તેની પાસે જાડ દલાવવું.”

“હવે આ સંપાદક આપનો શો અભિપ્રાય છે? કારણ કે મને લાગે છે કે તે આપેજ લખી માર્યું છે.” તે ગૃહસ્થ જોડ્યા.

“મારો શો અભિપ્રાય છે! હાલવાનું તે ‘શું’ છે? મેં આ ધણીજ ઉપયોગી સૂચના કરી છે. મારી ખાતરી છે કે અપરિપક્વ લાલચમાં તોડી દહાડવાથી દર વર્ષે આપણા દેશમાં લડાવધિ માનરો ફેકટ જાય છે. તેથી તેમના કરતાં મેં સૂચના કરી તે પ્રમણે એકાદ બેકરને જાડપર ચઢાવેને જોડ દલાવે.”

“તારું માથું દહાડું!-માનર જાડપર થતા નથી!-”

મેં તો કેવળ અવકાશિક શાપામ લખ્યું એમુંજ! જેને સંકળ પણ આપણે જાન હશે તે સ્ટેલાકથી છળા શરૂ કરે મનરો તોડી ના પાડતા આવી યુક્તિથી પાડી બેચ-પરથી ધણી ચેરડાવતા, એવો માગ કહેવાનો ઉદ્દેશ હતો” આ સાંભળી તે મદસ્થ એક પણ શબ્દ ના બોલતા ખુસ્મીપરથી ઉઠ્યો, તેણે પત્રને ચીરી ટુકડેટુકડા કરી નાંખી, પણ નીચે ધુની બેઠવા લાગ્યો “જે જેતીવાડી માટે આ પત્ર છે તેના એકાદ બળદને તમારી આ જમાવ નીમવાની ચેજના કરવામાં આવી હોવ તો કંઈ થાત.” આટલું બોલી તેણે ચાલતા માથું. જતાં જતાં ગુસ્સામાં બારીના કાચપર પોતાનો જીકો દડો ફેરવતા કાચ તુડી પડ્યા.

જદર જતલ બોરીમના જામ્બુની બડામની માકળ વળે ગાળેનો યોગ એકંદર રીતે એવું લખ્યું કે તે કેમપણ કામચુકી મારી ઉપર નાખીય થયો છે. પણ તેને નાખીય થવાનું એવું તે કારણ શું મળ્યું હશે તેની કંઈપણ કલ્પના ન હોવાથી તેનો દોષ ચાલ કરવો તે મારો કલ્પના શકિતની બડામની વાત હશે!

આ ગૃહસ્થ આટલો બધો ગુસ્સે થઈ કેમ ગયો તેનો વિચાર કરતાં તથા તેને જતી વખતે બારણાને દાખેની સાંકળ બોવળ કેમ પણ આવશે તેની રાહ જોતાં બેઠો હતો એટલામાં જામ્બુની મકા ઉતરી અને પછો જઈ વેંકેડું તો પત્રના જુદા મપદક પ્રવેગ કર્યો.

હું એક મકીને, વીરો ચાલેજ એમ કહીને તે ગળા હવા ઉડાં આડવા જતા વંદવા કેમ આગ્યા તેથી મને આવડું લાગ્યું. આમો મહિનો અવિષ્કાંત ગમ લઈ હું આપતવું નામ તથા માડકની સંખ્યા જાણી બંધ વધારો દઈ આવો જે ફેક્ટો માગ મનમાં રાખવો તે

જૂના સંપાદકના મેડેન પરથી સ્પષ્ટ જણાવું હતું કે તે અતિ ખિન્ન થયા છે, અંદર આવતાંજ તે વૃદ્ધ ગૃહસ્થની પધરામણીથી તેમજ મારા મોઢરી રહેવા દરમિયાન જે રોજાએ ખારીમાંથી રસ્તો લીધો હતો ત્યાં થયેલા નુકસાન તરફ નજર ફેંકી અને બોલ્યા, "ખરેખર, હું તમારી ઉપર પત્ર ચલાવવાની સુધળી જવાબદારી નાંખી ગયો તે ધણું ખરાબ કર્યું. આ ખારીના એ ત્રણ કાચો કુટી ગયા છે તેમજ ટેબલ અને ખુરશીના પણ પથુ ભાંગી નાંખ્યા છે. અહિં આ એ ત્રણાં લેખો ગેરમારોગી દેખાયા છે. આ નુકસાન રૂબરૂ રેલુ' અને કશું વિશેષ લાભ' નથી પણ મુખ્ય વાત તો એ છે કે આજ સ્ત્રીમાં આ પત્રની જે આખર સંપાદન કરી હતી તે હતી ન હતી જેવી થઈ ગઈ છે. આની પહેલા પત્રની માંગણી આટલી કદિ થતી નહોતી, તેમજ આટલી ખર્ચી આટલની સંખ્યા પણ વધી નહોતી એ ખરું પણ આવી ગૂર્જતાના સિખર પર ચડવાથી પોતાની પ્રગતિ વિશેષ થાય તે કદિ ગમે વાર? હું તમને સત્ય કહું છું કે તમારા દર્શન કરવા ખાતર બહાર ગામના લોકો રોજા વળી ઉભા છે. વિશેષ શું કહું? સડક પર ઉભા રહેવા જગા નથી તેથી કેટલાકાએ તો ધરના કંઠેરા તેમજ ખારીમાં ઉભા રહેવાની કોશિષ કરી છે. કારણ કે તે લોકોને એમજ લાગ્યું છે કે તમને દયાય માંડપણ લાગ્યું હતું. હા, પણ આ પત્રમાં મજબૂર લેખો વાંચનાં કોઈને, એમ લાગે તો તેમાં કંઈ નવાઈ જેવું નથી! સ્ત્રી સ્ત્રીને હું એ સિવાય કશું કહું તમને આ પત્ર ચલાવતા આવડશે એમ તમને લાગ્યું પણ કેમ? તમને ખેતીના દર્શન સંબંધી સહિયાર પથુ ગ્રામ નથી. આ વૃદ્ધો, તમે લાખો છો કે અનાજ તૈયાર થયું છે હવે "લામણી"નો વખત આવ્યો છે. તમારું શ્રમ અને 'મઠ' એ 'શને' નામે

એક અનાજનો એક અર્થનો છે!" આ તમારી નવીન શબ્દ શોધક બુદ્ધિની તુલના કરતાં મારી અક્લ પણ બહેર મારી જાય છે! વળી વૃદ્ધો આ તમે શું બરડા' છે. "હરિવાત્સામાં દુશાળ પડ્યો" છે અને તેથી અનાજની તાણ તાણા છે આથી. ગદારાજ છટલામાંથી આગમાંથી મારફતે અનાજ લાવતાં કેટલીક અગવડ ભોગવવા છતાં વખત અને પૈસાનો પુષ્કળ ભોગ અપાય છે તેનાં કરતાં હવેથી ઘેરાંઓ ઉપર અનાજ લાદીને લાવવાથી વખતનો પૈસાનો, રેલ્વે નોકરી તરફથી મળતી હાડમારીના એ વગેરેમાંથી મુક્ત થઈ ડિન્ડુ સ્તાનના આગમુ ઘેરાંઓને પણ ઉદ્યમે લાભવાનો આ પ્રયાસ ઘણો લાભપ્રદ નીવડશે તે ઉપરાંત યુવરાતના કેટલાક ગરિમ વર્ગને કામ ન હોવાથી હમણા કેટલાંક મહિનાથી વૃદ્ધ ચલાવવાનું અહાલ્લી બધું કામ કરે છે તે લોકો પણ આ ઉદ્યોગની ખીલવણીથી ટપોટપ કામે લાગી જશે અને તેથી દેશને મોટો ન મારી લાઘવ તેવો કાષ્ટો થવાનો સંભવ રહે છે. "માહ! આ કેવી તમારી તે ભેગ દાડ સ્ત્રીમ!" આટલું, ખોલી જૂના સંપાદક મહારાજ વિચારમાં રૂળી ગયા, મેં જાણ્યું કે આ મામલો હવે અહિંથીજ ખતમ થઈ જશે પણ નિરાશ! મારી ધારણા ખોટી પડી. તેઓ શ્રી પાંચે શરી પોતાનો પટપટારો ચર કરી દાંધા. આપણને તો સંભળીને જવાબ દેવાનો વખતજ અપાયો નહોતો એટલે એવી રિયલિજમ પમદ કરી હાલ તુરત: તો સંભળવા પાછા તૈયાર થઈ ગયા. "વળી વૃદ્ધો આ તમે શું છાંપી માફી છે!" મુંઝવણની પાસે વાંદરા, માહીમ, માટુંગા અને દાદર વગેરે સુપરેલા ગામો છે ત્યાં આગમમાંથી પણ નાંખી છે અને મુંઝવણ પણ વાંદરા થઈ એક પૂલ ઉપરથી જતાં છે, ત્યાં નાખીવેરીનો પુષ્કળ પાક થાય છે એ ગામોમાંથી નાખીવેર અડિ' કાંઈ આવતાં પાંચ પાંચ પૈસા

જેટલી મોંઘી રકમ સુરજે પ્રગળે કહાડી આપવી પડે છે. અને જેની મોંઘી ખરીદીએથી દિન પ્રતિદિન સુગરાન ગરીબ થવું વ્યવ છે. માટે જે ગરિબાઈમાંથી સુગરાવને બચાવવું હોય તો માત્ર એક જ ઉપાય છે કે— એ પ્રદેશોમાંથી નાણાંચેરના ઝડપી કલગો ખરીદાવી દરેક ખેતર અને દરેક ઘરના વાડા વાડીઓમાં તેવું વાણેતર કરાવવું.”

આવી તમારી આજ્ઞા શોધ અને અર્થશાસ્ત્ર પરત્વે લખાવી મીમંસા વાંચી મને સુરસો કેમ આવે નહિ. મારા પતની આવી પરિસ્થિતિ જોતાં હું અહિં સ્ત્રી આતીત કેમ સકયો તે મંડને આશ્ચર્ય લાગે છે. મારી કમ્બા છે કે તમારે અહિંથી હમણાં હમણાં પલંગન થવું, મને આજ સુધી જેટલી વિચિત્ર મળી તેટલીજ ધમ્મી છે. વધારે લેતાની જરૂર રહી નથી. કદિ જરૂર હોય તો પણ તમારા હાથમાં આ પત ચલાવવાની વ્યસ્થા સોંપીને તો નર્દાજ. પરના લખાણોમાં તમારી અમલ ના જે તારો તમે તોડી નાંખ્યા છે તે સપૂર્ણ જાણવામાં આવશે ત્યારે તો મારું મગજ ઠેકાણે રહેશે કે કેમ એ ચિંતે મને રાંકા રહે છે. ખેર, જે થયું તે ખરું, હવે તમે અહિંથી હમણાંજ આજ્ઞા જાણો એવી મારી આજ્ઞા છે. હા. પણ મને રહી રહીને એજ અર્થયજ્ઞ લાગે છે કે “મને ખેતીવાડી સંજોગો કલગ માન નથી એમ તમે મને પ્રથમથીજ શા માટે કહ્યું નહીં?”

હાંના વખત સુધી ધીરજ ગળી રાખીવથી હું મેં સંમતિ આપી. પણ મંપાદકના હેતુ રાષ્ટ્રો કાવના પછે ગાયકવાડ મને મુખ્યગણે. હું એકદમ તેના સરીર પર ધક્કેને બોલ્યો— શું? તમે શું બોલ્યા? મને ખેતીવાડી સંજોગો કલગ માન નથી એમ પ્રથમજ મેં શા માટે કહ્યું નહીં એટલે? આજકાલ કરનાં અને રાજ વર્ધથી આ વર્તમાનપત્રના ધંધાને

અતુલ્ય છે, પણ વર્તમાનપત્રના સંપાદકને અધિક તો માનીતી હોતીજ જોઈએ તે તો મારી છંદોમાં ‘આજે પ્રથમજ સંમતિ’! અહો, હોય. હાંડયા સંપાદક મહાત્મ! હું આપને એ પૂછું છું કે વર્તમાનપત્રમાં પુસ્તકોની સમાલોચના કેળુ લખે છે? જેણે આજ્ઞા જાણમાં એક પણ પુસ્તક લખ્યું નથી ત્યાં જોને એક પણ વિષયનું ઉત્તમ પ્રકારનું માન નથી એવાજ લેકોને? ‘અજેટ’ ઉપર લાંબી લાખી ટીકા બધી આટિંકમે કોણ લખે છે? જોને પોતાના ધર ખાચને કિસાન ખરાબ રાખતા આવડે તો નથી એવાજ લેકો નહીં કે? હાંડા સંજોગો લેખ, કે જોને દીવો હાથમાં લીધા વિના રને ધર જાડાર નીકળતા બીક લાગે, અને કુતંગના બગવાથી પાંદળની ગર્જના સાંભળ્યા પ્રમાણે જેવી રિગિય થાય છે, એવાજ લેકો લખતા નથી કે? જેણે ખેતરની ખાડગચડાં ભોંય પર કદિ પણ પળ મૂક્યો નથી એવાજ લેકો જેતીવાડીના પ્રેક્ષક ગળી ખેતીવાડી સુધારણા સંજોગો વ્યાખ્યાન મળા પોતનારા કદિ જોયા નથી કે? હપર કૂપાથી હું આ ધખામાં એટલો કંઈ નેરો નથી કે જેની તમારે મને ‘તંત્રી કે મંત્રી’નું શિક્ષણ આપવું પડે! કોઈ પણ વંતવી નોકરી જોના હાથમાં હોતી નથી, જેની પામે શીજો ધધો કરી શકે એટલી આકરની મંત્રી હોતી નથી તેમજ મજૂરી કરતા જેટલી સક્તિ જોના સરીરનાં રહી નથી એવા પાતર લાંબા માટે છારે આ પત્રો નિર્માણ કર્યા છે. જે જે... મંપદકનું માન થોડું હોય તે તે.....અર્ધ-શબ્દિક વ્યવસ્થાર આટિંકમે લખે છે ને હું સામે પેડે સમજું છું! તો પત્ર જેને અર્ધ તમે મારી માટે આવી ગેરવર્તિત ચલાવી છે તે કામ માટે અનારપત્રી એક પણ નુ - તમારી પામે જેવા હંમત નથી, તથા તમારી કામે કરેલા કરાર પ્રત્યે મેં

આકાશનું મૂળ, કાળમાં મરી, કાર્ત્તર એ ત્રણ સમ ભાગે લક્ષ ગોળી બનાવી રાખવી એ ગોળી વિપુચિકા અને પ્લેગ બંને ઉપર શુભ કારી છે આકાશના મૂળની રાજ પાણીની સાથે આંખના છતરતલ લેપ કરશે બાંધીની અને અર્ધનરોગ ઉપર એ શુભકારી છે.

આકાશનો મૂળનું ચૂર્ણ બનાવી યોગ્ય માતામાં ખાતાથી હિર કાંચ નક થાય છે.

આકાશનું મૂળ પાણીર લઈ નુગદા બનાવવું અને એની મધ્યમાં ગેદલી દરતાલ રાખી પાંચ શેર ઉપશેતી અગ્નિ આપે એથી ઉત્તમ ભરમ બને છે, માત્ર ૧ રતી સવારમાં માખણ સાથે મેળવીને ખાવી. ૪૦ દિવસના સેવનથી મરમી, કેદ, ક્ષય દગ વગેરે રોગ થતા નથી.

આકાશનું મૂળ ૪ માસ, કપાસનું મૂળ ચાર માસ એને અર્ધા શેર પાણીમાં ધસી જેને સર્પ દંડ ધરો હોય તેને પાવું આથી તુરત કાયદો જણાયો. ને કપાસનું મૂળ ન મળે તો ફક્ત આકાશના મૂળથી પણ ચાલશે.

નોટ—કપરોડવ રોગોથી પણ બીજા ધનુષા રોગો અને રોગોમાં આકાશના ઉપયોગ થાય છે જેનો લેખ શ્રદ્ધા ભગથી વિસ્તાર કર્યો નથી.

અષ્ટોડા.

પંચંગીમાં એને પુક કંડા, મરાઠીમાં અપાકા ને ગુજરાતીમાં એને અપકુ કહે છે. એ બહુ વિચિત્ર યુટો છે. એમાં એવો એવો આદ્યુત પ્રમાવ મલમ પડે છે કે તે જોઈ આશ્ચર્ય થાય છે, પ્રકૃતિ સમયે જે બાહ્યો ત્વરિમાં નિવંજ થતો હોય અને સ્ત્રી કપટ પામતી હોય તો અપામાર્ગનું મૂળ ધસાને ગર્ભાશય ગુપ્તમાં લગાડવાથી બાળક જ પ્રમ્તે છે; રાત્રીનર નથી પણ સાંભળ્યું છે કે પ્રસવ સમયે સ્ત્રીના પગ નીચે અપામાર્ગનું મૂળ રાખવાથી પ્રસવ કર્મ સુગમતાથી થાય છે. એના મૂળના મુર્ચનું પાણી માથે લેવાન કરવાથી પગ એવ લાભ થાય છે એ એવી વખતે આપકુ લોકેષ કે જગારે સ્ત્રીઓ ફાટી પાડી

નીકલી ચૂક્યું હોય અને બાળકનું શીર મમ કાયથી બહાર નીકળી આવ્યું હોય. અપામાર્ગ મૂળ પાણીમાં ધસીને નંગો ઉપર લેપ કરતાં પણ એજ કાયદો થાય છે.

કાસ, શ્વાસ અને પ્લીહાને માટે એ શુભકારી છે. એનો રસ હિર કમી નોંધક કે એ લીંડીના ડાંખની અપૂર્વ આપમી છે. એ મળ ધસીને ડંસ રથાનપર લેપ કરવાથી અંધો ધસીને પાતાથી તુરત વચ દૂર થઈ જાય છે. અને ત્યાં મુખી સાંભળ્યું છે કે જે એ જડ ૩ વાર છુપાવે તેપણ લાભ થાય છે. અપામાર્ગદ્વારા સંખીયા મેળીયા થાય છે. મરમી દૂર કરે છે, દમ અને કુટને પણ શુભકારી છે.

સર્પદંશને પણ એ બહુ શુભકારી છે જેને સર્પદંશ થરો હોય તેને એનાં પાંદો ખવડાવવાં અને વચ્ચે વચ્ચે લીંગડાનાં પાંદો પણ ખાડાવવાં જવું. જ્યારે એને લીંગડાના પાંદો કડવાં લાગે તો સમગ્રનું કે જેર ઉત્તમ મળ્યું છે.

ઝોંગાસાર પ તોલા લઈ ૧૫ તોલા પાણીમાં થોડા પ તોલા માલકાકણીનું તેલ મેળવી મીઠા લાવ ઉપર કકડાવવું જ્યારે હકત તેલ રહે તે સીંદીમાં બરી રાખવું એ તેલ ધોળા કુટ ઉપર લગાડવાથી અવશ્ય લાભ થાય છે.

મરમીને માટે ઝોંગાની જડ ઉપરથી કાપી લેવી અને છુદોને રસ કાઢવો ૩-૪ તોલા રસમાં ૯ માંસા ધોળું છડ મેળવી આદ્યુત સુધી પાવ અને મીઠું બીલકુલ ન ખાવ એ અને માખણ અભિક ખાવ ને આકાશ સિંચે શુદ્ધ દહણવનો રસ કાઢાદિ દૂર કરતા માટે પીએ.

ઉદરકુળ માટે અપામાર્ગ ૫૫ પાં નંગ અને કાળાં મરી ૫ નંગ એ મરદાંસ રાત્રિપાતમાં જગરે શિરકાલ, કંદનું મધ વડે મરચાં. કંપ, હોય તો અપામાર્ગના પાંદા રસમાં બીલક મૂર્ચ ૧ અંધાડીબા સુધી રાખે ફરી મુઠાની બીમનરગ બનાવે એથી ઉત્તમ અપાવિ નટે છે.

કંદ જવર--ને માટે એનાં પાંદડા છુટી સમાન બાજે ગોળી મેળવી વનવેલ જેવડી ગોળી બનાવી રાખવી. અને જવર આવતા આગાકે ૧ ગોળી પાનની માથ વેરી

જલોદર--ને માટે અપામર્મ અથવા પોલા લાંબાને ૭૦ તોલા પાણીમાં પમાવું જ્યારે ૫૦ તોલા બાકી ગ્લે ત્યારે ઉતારી છાનકરી ગાળવું અને રોજ પાચ તોલા પીવું તો જેથી થોડા દિનમાં આગમ થશે

એના પાચ મેલે દાંધ ઝાડુ આપ છે. સુગ પાંદડાનું પુખ્તિય છે એના પાં પાંદડા દુધીને પીત્તાની છાતીની પીચ દૂધ આપ છે

ઉદર મળે માટે એના પાંદડાનું ચૂર્ણ જીરૂની દાંધ મેળવી પાવું.

એના પાંદડાં દાળાં મરી અને લસણ એ ત્રણને ધૂટીને ૫ ગોળી ચણા જેવડી બનાવી ખાવાથી શીતજવર નષ્ટ થાય છે.

એનાળી ખવાથી ક્રોધા બંધ થઈ જાય છે.

લીંબડો

આરત વર્ષ સાથે વિશેષ સંબંધ રાખવાવાળું પ્રસિદ્ધ વૃક્ષ બા છે. એનો શુભ પાત્ર અપૂર્વ છે. ફક્ત એની બાયામાં સખત કરવું એવળું સ્વાસ્થ્યદાયક છે, વિશેષ કરીને આગડીના રોગોને માટે તો એ અદ્વિતીય છે.

સન્તતજવર આવે માટે જે કોઈ દવાથી લાભ ન થાય તો લીંબડાની છાલ બે તોલા લઈ ૧ મેર ૧૧ ગ્રીમાં ઉતારવી જ્યારે નવરાક

જેવ રહે ત્યારે માળીને પીવું. આવી રીતે દિવસમાં ૩-૪ વખત પીવું ૨૫ થી ૫૦ દિવસ શીત વાત દૂર થશે.

ધ્રાવ્યો અથવા આમડીના રોગોને નાશુત કરવાને લીંબડાનો કનાથ કંગે તેનાથી ત્રણેને થે ૧૧ અથવા પેટીમ બનાવી બાંધવું અત્યંત ગુણકારી છે. લીંબડાનું તેન લાગણીથી પશુ ત્રણ દર થાય છે જે ધરના લીંબડાનું તેલ બાળવામાં આવે છે તે ધર મઠા માટે રોગોથી સુરક્ષિત રહે છે શીતવતો પશુ લીંબડાના તેલનું મર્દન ગુણકારી છે.

દુષ્ટનશુ બે ગળતા દે વહેતા રહેતા હોય તેને લીંબડાના પાનના કનાથકે વેળા મહેમથી અથવા લીંબડાના પાનની પોટીસ ગાંધવાથી શીઘ્ર આરામ થાય છે.

લીંબડાની અંતરગમ પાંચ તેલા લઈ ચોણાસેર પાણીમાં અર્ધા ટૂંકલાકે સુની ઉકાળે અને ગાળી લે. ફરી એ જાલને એટલા પાણીમાં ઉકાળે અને પાસેર પાણી રહે એટલે માળી લે પછી બંને કવાથને મેળવી રોજ સવાર સાંજ પાચ પાચ તોલા પીવાથી આવસાર દૂર થાય છે.

લીંબડાની છાલ અથવા પાંદડાનો રસ પીવાથી લોહી શુદ્ધ થાય છે લેહી સુધરવાને લીંબડાથી અધિક કોઈ એવન નથી.

લીંબડાના પંચાગતું ચૂર્ણ ધ્યેમના દિવસે મા ખાવાથી સરીર સ્વસ્થ ગ્લે છે શીતવા પ્રકોપમાં લીંબડાનું તેલ સરીર પર મેળવું બહુ ગુણકારી છે (અપૂર્વ)

ઈન્ડિયન સંકટ નિવારણ ફંડ.

આ ફંડમાં મદદ કરનાર દલાળુ ગણુઓના નામે ગયા અંકમાં પ્રગટ થયા છે, તે વિશય નીચે પ્રમાણે વધુ મદદ મળી છે.

૧૦૦-૦-૦ નામનાર ધેાળુગના રાજ સહિત તરફથી.

૧૫-૮-૦ પંચુરજ.

ગયા અંકમાં જૂન માં છપનવાલ નરે-વંમદાસ તરફથી ગ્લેસી ર. ૨૬-૦-૦ ની મદદ બદલે ર. ૨-૬-૦ બૂધથી છપાયેલ છે તે અગાળી ન

તાવની રામબાણ દવા.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ.

કોઈપણ જાતનો તાવ અમારી દવાથી ના ઉતરે તો પેસા પછા આપીશું. થોડીઓ તાવ નથી ઉતરતો એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) ઇનામ આપીશું. કબી ૧ ની કિ. રૂ. ૧-૦-૦ ખાસ પદેજ નથી.

શક્તિ સંજીવન.

શક્તિ સંજીવનમાં શકિત લાવવાનો અને વિર્ય વધારવાનો શુભ નથી એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) સો ઇનામ આપીશું. શરીરના તમામ અંગોનો મજબુત કરી ધાતુના તમામ દરદો મટાડે છે. કબી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦ પદેજ નથી.

ધાતુ વિકાર.

ભયકર દરદોથી બચવું હોય અને તમામ દરદોની દવાથી માહેતગાર થવું હોય તો એક પેસાતું કાક લખી ધાતુ વિકારનું પુસ્તક મફત મંગાવી લેવું.

વૈદ શા. ગીરધરલાલ કહાનજી

મુ. ધોળકા જી. અમદાવાદ.

મફત ! આ બહિરખબર કાપી ગ્રાહકનારને નમુનાની ખાટલી મફત !



(Reg. T. Mark)

ડૉ. જી. બી. જી.

ઔષધિક ખુશબોદાર

તપકીર.



ઉત્તમ કીમતી ઔષધિઓ સાથે ઉમદા સુવસિત વસાણાથી
સાનતતુઓને પોષણ આપનારી બનાવી છે.

તપેલા મગજ અને કંટાળેલા શ્રવણે હંડા કરી શાન્તિ આપે છે.

ફક્ત એકજ ચપટી.

ખીનસ, આધારીસી, હિરિટીયા, નજલો, સલેખમ, શરદી, આધાના
હણકા, ચસકા વિગેરે મગજ અને માથાનાં તમામ દરોને દૂર કરે છે.

કીમત શીશીના ચાર આના.

પોસ્ટેલ ૧ થી ત્રણ શીશીના આના ત્રણ વધુ-હજન ૧ના રૂ. ૨-૮-૦ ટ.ખ. સાથે ૨-૧૪-

ખાસ સુચના—

તપકીર ખરીદતા પહેલાં ડ્રેડમાર્ક તપાસજો કારણકે અમારા ઘણા વર્ષના
અવિશ્વાસ પરિશ્રમને લીધે તથા નિષ્કલક પ્રસિદ્ધિને લીધે તપકીરનું લખતું
નામ આખી નકલ કરે છે. નકલી માલ ફાયદો ન કરતાં તુકશાન કરે છે,
જે સાબીત થયેલું છે.

ખહારગામ એજન્ટો ભેઈએ છીએ. કમીશન સારું મળશે.

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયથુની, ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

અદિના પામો મન

Reg No B 110.

સત્સંગ

શ્રી કુલ નિરેશક છવડયા પ્રમોધક બને
નીતિવર્ધક મન તરકથી
પ્રગટ થયુ માનિક પા

પુસ્તક ૧૦મું
અ. ૬

પા. ૬
સ ૧૮૬૫

નિષ્કાનુક્રમ

વિષય	પા. નં.
૧ પ્રાસંગિક નોંધ	૧૪૮
૨ છવડયા પ્રમોધક મન તરકથી સમજાવો	૧૪૦
૩ આ, દાઝ પીડો તમેરે પસનો	૧૪૨
૪-૮ કવિતાઓ	૧૪૩
૯ દોહાવિતા ૧૨ ગિતને	૧૪૬
૧૦ ચીનમ આરીભુના વ્યવહારની બધી	૧૪૭
૧૧ આસદ વન ધાવડી વિ ને	૧૬૦
૧૨ મો પિત્રા દેવો નડગડ	૧૬૧
૧૩ આક્રિડ ધન કુમેર મર્જન	૧૬૩
૧૪ આલ્ય રસય	૧૬૪
૧૫ આ ને દા, ના ય ના	૧૬૮
૧૬ રિદ્ધતજી	૧૭૦
૧૭ તાય પાનારો ગાય પે કમાઓ નિ	૧૭૧

ત્રી ગાન નમાજક —

દો નવસય દાહવાઈ દેશ

આદિક વર્ણન —
ગણિતક ૩ પૃ-૧-૦
આદિક ૩ પૃ-૧-૦-૦

દારકાવચ દિ સત્સંગ

શ્રીમંતોના સુખનું સાધન

આજકાલ ગરીબ તેમજ તરબરના સુખનો હેતુ પોતાનો જનમાલ અને દીમતી એવ-
રીવાનું, હુમ્મ્યા, લરંગા, સેર, ખાડપાકુ તેમજ બવંદર આગની ધાસ્તીથી રક્ષણ કરવામાં હમા-
એણે છે. જ્યાં સુધી તેવું સતોષકરક રક્ષણ નથી થઈ શકતું ત્યાંસુધી છત્રને ઢીલકલ કરી
પડતું નથી. એવો કયો મુરખો હશે કે તેના ઈલાજે હોવાં છતાં ચાંપતા ઉપાયો ન લે.

મુજાદ્દમાં ત્રીજેરી ખનાવવાના ઘણા કારખાનાઓ છે છતાં એવા મોટા સરકારમાં પણ
મુરતવાલા મેસર્સ. ટી. અમીચંદની ફાયરમુફ ત્રીજેરીઓ બેટી અવાજે સંપૂર્ણ પસંદ
દી પામેલી છે જેવું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે મજબુત કામ છે અને મધ્યમ દામ
છે. હમારા કામની ખાત્રી માટે રાજ્ય રજવાડાઓમાંથી તેમજ પદવીનામાંથી ચાંદ તેમજ સખા
ખંધ સરદારીકેટો મળેલા છે માટે બધા મુદરયો ઉપરથી ત્રીજેરી જેવા દેખાતા ખાલી કેલેન્ડર
ઓમાં તમારા અમુક્ય પૈસાનો બોલ આવતાં પડેલાં જરૂર એક વખત હમારી દુકાનની મુલાકાત
લેશો કે જ્યાં ત્રીજેરીની સઘળા માંદીલી મેજરી શકાય.

બીજા કામો જેવાં કે તાળાં, કળો, કેશ બેસો પણ તેવા ખાત્રીવાળા ખનાવવામાં
આવે છે. વધુ ખુલાસો રજમાં થઈ શકશે. પ્રાઇસ લીસ્ટ મફત મોકલીશું.

મેસર્સ. ટી. અમીચંદની કું.

ફાયરમુફ ત્રીજેરીઓ ખનાવનાર

દે. કલ્યાણી બજાર, મુરત.

ELECTRIC POCKET LAMPS

વીજળીના દીવા.



- (૧) નાના ગજવામાં પણ રાખી શકાય છે.
- (૨) અગ્નિની બીલકુલ ધાસ્તો નથી.
- (૩) તેજ, દીવેટ કે દીવાસળીની જરૂર પડતીજ નથી.
- (૪) ફક્ત ચાંપ નીચે ખસેડતાંજ બપકાદાર રોશની થાય છે.
- (૫) જરા પણ ધુણી કે ધુમાડો થતો નથી કે વાસ આવતો નથી.
- (૬) રાત્રીને વખતે ઓછીકા તજે રાખી જરૂર પ્રસંગે કામમાં લેવાયો
સાંજથી સવારે સુધી બીજા દીવા બગતા રાખવાનો નકામો ખર્ચ
બચાડે છે.
- (૭) ખાસ કરીને કીરકીકટ રસ્તા ઓશીસરો, જાણુ તેમજ મુલા
દર લોકો વાસ્તે બહુજાન ઉપયોગી છે. દી. ર. રા. ૩૫
૪, ૫ અને ૭. પોરેટો ૮ આના. રપેરમેટરી ર. ૧)

સી. ગોવિંદ એન્ડ કો. (એસ) અમદાવાદ.

C. Govind & Co. (S) Ahmedabad.

એક નવું સાહસ.

સાહિત્ય પ્રેમી બન્ધુઓ, લાયબ્રેરીના સેક્ટરીઓ કૃપા કરી આ
જાહેર ખબરની નોંધ લેજો.



અમારા તરફથી હાલમાં જ ખોલવામાં આવેલા

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય

(બુક ડેપો)માં ગુજરાતના દરેક વિદ્વાન લેખકોનાં
તથા દરેક સંપ્રદાયનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.



તમને કોઈ પણ પ્રકારનાં પુસ્તકની જરૂર જણાતાં એક વાર આ
પુસ્તકાલય (બુક ડેપો)ને જરૂર યાદ કરજો.

વધુ માટે લખો:—

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય.

C/o સત્સંગ એફસી—સુરત

લાયબ્રેરીઓને શોભાવે તેવાં વિદ્વાનોને પણ પ્રિય થઈ પડેલાં ઉત્તમ પુસ્તકો.

૧. રાજયોગી—અને પરમાર ધારા વર્ષાદેવ. બા. ૧ લો અને બીજો (જે પુસ્તક) ઐતિહાસિક રસિક નવલકથા જેની જે વરસમાં ૪૦૦૦ નકલો દાથો દાથ ખપી ગઈ છે. કિં. રૂ. ૪-૦-૦

૨. રૂવી ખર્ચા—ઉપલાજ લેખકની તેવીજ બીજી ઐતિહાસિક નવલકથા કિં. ૧-૧૨-૦

૩ અનુક્રમણિ રામાયણ—(સાહિત્ય પરિષદે પાસ કરેલું) ધનામ પાંચકાળ્ય) કિ. ૦-૪-૦

૪. સુકવિ સમિતિ—(એક સુંદર હાસ્ય રસતું પુસ્તક) કિ. ૦-૪-૦

૫. રામ વિયોગ—(નીતિ પ્રધાન નાટક) કિં. ૦-૧૨-૦

૬. પ્રભુ ભાંડિત—આ પુસ્તક નામ પ્રભાજીજી ગુણુ ધરાવે છે. ભક્તિ માર્ગનો રસારવાહ ચખવો હોય તો આ પુસ્તક જરૂર વાંચો જેમાં લેખકે ભક્તિમાર્ગના અતિચુદ્ધ સિદ્ધાંતોનું સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે. (લેખક, શ્રીકૃત 'મરત મણિ') કિં. રૂ. ૧-૦-૦

૭. ગીતાંજલિ—સવાલાળ રૂપિયાનું પુસ્તક માત્ર સવા રૂપિયામાં. તેના મૂળ લેખક કવીશ્વર રવીન્દ્રનાથને કાણુ જાણખતું નથી ? જે પુસ્તકે આખા દુનયામાં નવજીવન પૂરી સાહિત્ય સૃષ્ટિને ચકિત કરી છે તેનું ગુજરાતી સાહિત્યમાં આ પ્રથમજય થયેલું ઉત્તમ આપોતર છે (લેખક શ્રીકૃત 'મરત મણિ') કિં. માત્ર રૂ. ૧-૪-૦

૮. હૃદય પુષ્પાંજલિ—ઉપલાજ લેખકનાં ઉત્તમ કાવ્યોનો સંગ્રહ છે. ધર્મા. કાવ્યો જંગાળી રાગમાં રચવામાં આવ્યા છે તેમજ આખું પુસ્તક તદ્દન જંગાળી કાવ્યોની શૈલીથી જાપવામાં આવ્યું છે. છતાં કિં. ૦-૧૨-૦

૯. રાષ્ટ્રીય ગીત—દેશ પ્રેમથી દ્રવિત કરતું અનુપમ અલંકારોથી ભરપૂર કાવ્ય કિં. ૦-૧૦-૦

૧૦ ગોપ કાવ્યો—કુદરત માતાના પુનરી, નિર્દોષ પ્રભુમય આમણવન ગુમરનાર ખેડુત, ગોવાળીઆ તથા બીજા પવિત્ર આત્માઓના સ્વભાવ, ગુણુ ધર્મ આદિ નિરૂપણ કરતાં, કાવ્યોનો સંગ્રહ કિ. રૂ. ૦-૧-૦

૧૧. અહિંસાન-કાવ્યકલાપ—નાગર જ્ઞાતિના પ્રાચીન અને અર્વાચીન રાવઓનાં કાવ્યોમાંથી ચૂંટી કાઢેલાં ઉત્તમ કાવ્યોનો સંગ્રહ. કાવ્યું પુર્ક રૂ. ૦-૧૦-૦ પાકુ પુર્ક રૂ. ૦-૧૨-૦

૧૨. આંતર જીવન—આધ્યાત્મિક વિવાના શોખીનોને પેતાની શક્તિની આગખ કરાવનાર-મોર્ગ દર્શક પુસ્તક (ડૉ. વીરગજરાગ હે. મહેતા એફ. ડી. એસ, ડી. સી.) કિં. ૦-૮-૦

૧૩. મરણ અને મરણોત્તર જીવન—આ પુસ્તકના મુળ લેખક મીસીસ એનીબીસોન છે. મરણ પછેની મનુષ્યની સ્થિતિ અને પ્રયાણના રહસ્ય પર સાડાં વિવેચન કિં. રૂ. ૦-૪-૦

રામાયણ રસ વિનંદુ અને શ્રીકૃષ્ણ દર્શન—રામાયણ તથા શ્રીમદ્ ભાગવતનું 'ખરેખર' માર્ગિક રહસ્ય લેખક રા. રા. મધુવંચરામ જયવંચરામ હોરા વિટાપર્ડ સન ૧૮૮૧) કિ. રૂ. ૨) મહેશ્વર મહિમા-શિવપુરાણનું મોર્ગિક રહસ્ય) કિં. રૂ. ૦-૮-૦

મનુષ્ય જાતિનો કેમનિકાર—સૃષ્ટિનું ઉત્પત્તિથી માંડી આજ સુધી થયેલા ફેરફારોનું શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન તથા આપણા સર્વ આધારે આકર્ષક વિવેચન કિં. રૂ. ૦-૮-૦

શ્રી ચંદ્રાખ્યાન—પ્રાચીન ભારતના શરતીર દુરાનુપૂતોના યુધ્ધાનુવાદ—(લેખક. રા. રા. મધુવયરામ બળવયરામ હોરા સથ ૭૬૭) કિં. રા. ૦-૮-૦

હૃદય વિનોદ—ઉત્કલાજ લેખકના મનન કરવા યોગ્ય કાવ્યોના સંગ્રહ કિ. રા. ૦-૮-૦

કઠોપનિપદ—એકસો આઠ ઉપનિપદમાંથી પ્રમુદોને નિત્ય મનન કરવા યોગ્ય કઠોપનિ પદનું ગુજરાતી ભાષાન્તર કિ. રા. ૦-૫-૦

કુલોને કુલવાડી—આ પુસ્તકના ચૂંટ લેખક મીસીસ ખીસેટના વિદ્વાન શિષ્ય બન્ધુ જનરાજદાસ છે કે જેમને એક વિદ્વાન યુદ્ધિક તરીકે આખું ભારતવર્ષ જાણ્યો છે. સ્વપ્ન સંદિગ્ધિ ઉત્તમ કવ્યનાથી ભરપૂર છતાં કિં. રા. ૦-૪-૦

સુવાસિકા—(લે. રા. રા. મધુવયરામ બળવયરામ હોરા) કિં. ૦-૪-૦

ધર્મ નીતિ બોધીની ભા. ૧ } સરકારના કેળવણી ખાતાએ કેળવણી માટે મંજૂર કર્યો છે. કિં. રા. ૦-૨-૦

" " " ભા. ૨ } " " ૦-૩-૦

" " " ભા. ૩ } ગાયકવાડ સરકારના કેળવણી ખાતાએ લાખમેગ તથા ધનામ માટે મંજૂર કર્યું છે કિ. રા. ૦-૪-૦

નીની રત્નમાળા (કાવ્યમાં) સરકારના કેળવણી ખાતાએ ધનામ માટે મંજૂર ૦-૨-૦

સન્માર્ગ દર્શક ઉપદેશમાળા કિં. રા. ૦-૨-૦ શ્રી જગદ્ગુરુ અભિગમન કિં. રા. ૦-૧-૦

બાળબોધ માળા કિં. ૦-૦-૬ સુમુકુ નિત્ય કર્મ કિં. ૦-૧-૦

મહા પુરુષના વચનો કિં. ૦-૦-૬ બોધ વચન માળા કિં. ૦-૦-૬

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા પ્રકાશ કિ. ૦-૧-૬ ભારતનો ઉપકાળ—કિ. ૦-૦-૬.

રાજગીતમાળા—રુઝાટ પંચમ જ્યોર્જ મહારાજની કિન્દની પદરાગી વખતે ગવાયેલા છુટા છુટા રાજ્ય ભકિતથી ભરપૂર કાવ્યોના સંગ્રહ કિ. રા. ૦-૪-૦

કન્યાવિકૃત્ય દોષદર્શન—કન્યા વિકૃતના દોષો ઉપર શાસ્ત્રીય અને વ્યાવહારિક દ્રષ્ટિએ વિવેચન કિં. રા. ૦-૨-૦

ગુર્જરી માતાને ચરણે—રા. 'કુસુમાકર'નું ગુર્જર દેવીના યુગ્મગાન કરણ રાખ્યું કિ. ૦-૨-૦

અભય આઝાદશી—એક પ્રાચીન અપસિદ્ધ કાવ્ય, જેમાં આઝાદશી મહારાજનું સુંદર ચિત્ર આલેખનામાં આપ્યું છે કિ. રા. ૦-૨-૦

મહાન્ત—હિંદુસ્તાનની પ્રાચીન અને અર્વાચિન રિયતિનો ચિતાર કિં. ૦-૧-૦

બાલ-આર્થના—આ રમકડા જેવી નાની ચોપડીને દરેક માયાપે પોતાના બાળકના હાથમાં સુકવી નોંધ્યે. કારણ કે એમાં બહુજ સારી સુઘાયલી પ્રાર્થનાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે છતાં તેની કિં. ૦-૧-૦

વેદીઆ ઠોર—બાળકોને વાંચવા સહજમાં જ્ઞાન, ગમ્મન અને આનંદ મળે છે કિં. ૦-૧-૦

ઘેર બેઠા ધર્મેષ્ઠ શિષ્યનું હોય તો તમારા બાળકોને જલદી ધર્મેષ્ઠ સમજતા કરવા હોય તો નીચેના પુસ્તકો ખરીદો કે જે બહુ વર્ષના અનુભવી વિદ્વાન શિક્ષકને હાથે લખાયેલા છે.

અંગ્રેજી શિક્ષક—રા. ૦-૬-૦ પ્રીયેરેટરી લેક્ચર્સ કિં. રા. ૦-૧-૬

Saturday talk કા. પુ. કિં. રા. ૦-૪-૦

" " પા. પુ. કિં. રા. ૦-૫-૦

આ સિવાય ગુજરાતી સાહિત્યના સઘળા પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળી શકશે.

દરેક જાતનાં દાન આપવાનું સુપાત્ર સ્થાન

હિંદુ અનાથ આશ્રમ

નડીયાદ.

આખા હિંદના હિંદુ જાતીનાં અનાથ બાળોને
પાળવામાં આવે છે. વ્યવસ્થા માટે જાહેર
પુરૂષોના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળેલા છે.

દરેક જાતનાં દાન લેવાય છે-દરેક દાનની પાવતી મળે છે-વસ્ત્રદાનની
જરૂર છે. દાન કરવાના દરેક પ્રસંગે આ અનાથોને યાદ કરતો.

અને કંઈ પણ રકમ દાન મોકલી પેલા ભવનું ભાથુ બાંધી લેજો.

રૂ. ૨૦૦) માં દર વર્ષે એક દિવસ દાતાના નામથી ભોજન અપાય છે તથા
આરસની તખ્તીમાં નામનું સ્મારક રખાય છે.

રૂ. ૨૫) માં ગૌદાન અપાય છે-બોર્ડપર નામનું સ્મારક રખાય છે.
એક રૂપીઆથી વધારે દાન આપનારાના નામ વારસીક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે.
દાન મોકલી રીપોર્ટ મળાવો-દરેક જાતના દાનની જરૂર છે.

મંત્રી—

હિંદુ અનાથાશ્રમ,

નડીયાદ.

પુસ્તક ૧૦૩.

અંક ૬૯૦.

સત્સંગ.

પાપ.

સં. ૧૯૭૫

પ્રાસંગિક નોંધ.

સંસ્થાનું કાર્ય દિવસે ૧૬ને શક્તિ પામે છે તેમજ લોકો પણ હવે અમારું હૃદય. કહી કરતા જાય છે. સંસ્થા તરફથી જાહેર માધ્યમો ભોવાનવાનું કાર્ય હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું તે સ્ત્રી સ્ત્રીને અમલમાં મુકાય છે. ગયા માસમાં એ મીંગળા થઈ હતી દરેકમાં માંભજનારાની રાખ્યા પણ સારી થતી હતી. આપણું કર્તા તરીકે રા. રા. હરજીવન કાળિદાસ મેટા તથા મિ. ખરશેદજી જે. વાડીયા જેવા જાણીતા પુરોએ હતા. સંસ્થા પ્રત્યે લોકોનો ચાહ વધતો જાય છે એ સંતો પની વાત છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે હજી દિન પર દિન વધુ સારું કાર્ય કરવા સંસ્થા બાગ્યચાળી થાય.

ધણા આનંદની વાત છે કે ચીનની સરકાર ખરા હૃદયથી પોતાના ચીનની દ્રઢ પ્રતિ-દેશની નુકીએ દૂર કરવા જાતું પ્રમાણ. ઉદ્યોગ કરી રહી છે. ગઢિરાના અતિ પ્રચારથી હિંદની જેની હીન અવસ્થા છે, તેની જ કે તેથી પણ વધારે અશીષુને લીધે ચીનની અધોગતિ થઈ ચૂકી હતી. પરંતુ કેટલાક વર્ષથી ચીને આ બાબતથી પોતાનો પિંડ છોડાવવા નિશ્ચય કર્યો છે. ચીનમાં ધણે ભાગે દિલ્હીજી અશીષુ જાય છે અને તે વેચનાર એકલી હિંદની સરકાર છે. ચીન સરકારે એવી પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે પોતાના દેશમાંથી અશીષુનું

નામ નિશાન રહેવા દેવું નહિ એમણે અશીષુની જેની બંધ કરી છે તદુપરાંત અશીષુ માટે ધણા સખ્ત કાયદાઓ અમલમાં મુક્યા છે. ચીનના આ નિશ્ચય સામે અંગ્રેજ સરકારને પણ, માન આપવું પડ્યું અને અમુક વગસ દરમ્યાનમાં દિલ્હી અશીષુ જતું તદન બંધ કરવું, પડ્યું આ શરતોમાં એક શરત એવી હતી કે ચીન સરકારે પણ પોતાના રાજ્યમાં આ જેતી તદન બંધ કરવી. ચીન સરકાર તો એવી જેની બંધ કરી રહી છે, તોપણ કેટલેકસ્થળેથી શકા થયા કરતી હતી. પરંતુ હાલમાં ચીનની સરકારે જે કાર્ય કર્યું છે તેથી હવે કોઈને સંદેહ રહ્યો નથી. ચીને ૨૪૯ ગ્રામણ આપી પોતાની પ્રતિજ્ઞાની દ્રઢતા સિદ્ધ કરી આપી છે. ચીનના બંદરોમાં સાત કરોડ રૂપિયાનું અશીષુ જમા હતું. ચીન સરકારે એને ખરીદી લઈ જાણી મુકવાની આજ્ઞા આપી છે. આ સાંભળી અંગ્રેજ સરકારે મુદત રકમ આપી ખરીદી લેવા ઈચ્છા દર્શાવી પણ ચીનની સરકારે સ્વીકાર કર્યો નથી. એણે સાત કરોડ રૂપિયાનું અશીષુ કુદી મૂકી પોતાની પ્રતિજ્ઞા સિદ્ધ કરી ગતાવી છે.

હિંદની સરકારે પણ આનો દાખલો ધ્યાનમાં લેવા જોઈ છે. પ્રશ્ન એ દિવસ જલદી દેશમાં કે આ દારૂથી પાપમાલ થતું હિંદ પણ એ દુટ બદી દૂર, કરવા દઈ પ્રતિજ્ઞા કરે અને આ દૂર રાક્ષસને વિદાય કરે.

શિકાગની દુષ્ટ પ્રધાના અનેક માદાં પરિણામે આપણે જાણી ચૂક્યા છીએ શિકારનું માદું આવી રમતોમાં અનેક પરિણામ પ્રાણીઓ પક્ષીઓના નિરુપાધી જન નાશ.

તદુપરાંત એથી અણુમણે મરુધ્ય હત્યા પણ થતી આવી છે. દાવમાં તેણે એક વધુ દાખલો બન્યો છે. મિં ૬૦ જે- પીગરા નામના એક દેશી ખિસ્તી પોતાના મિત્રો સાથે કુરલા નજીકના જંગલમાં શિકાર ખેલવા ગયો હતો, પીગરા અને તેના એક મિત્ર પાસે ખડકો હતી, તેમણે એવી વ્યવસ્થા કરી હતી કે પીગરા અને તેના મિત્ર એક જગ્યાએ બેસે, અને બીજા બે જણ બીજી જાગ્યાએ બેસે તથા બાકીના સુવરને હાથે. સુવર સામે આવી રહ્યો હતો, તે અરસામાં પીગરા પોતાની જગ્યા છોડી આગળ વધી ગયો હતો. તેના આગળ વધવાની કોઇને જાણ ન થવાથી તેને બે ત્રણ ગાળી વાગી, અને ત્યાં મરજી પામ્યો, આવાં અનેક બનાવો નગરે જોવા છતાં હજી લોકો આ દુષ્ટતા નથી છોડતા. મેલુ એમને મદમુદિ આપે!

દરેક ધર્મોમા સામાન્ય રીતે એવો નિયમ છે કે ખાસ પવિત્ર એક દિવસ હિસા દિવસો માંમાહાર કરવો બંધ થવાને માટે વર્જ્ય છે. આ પ્રમાણે મહેસુરના મહારા પ્રધા નરા ઉજવાતાં જાને અરજ. મહોત્સવોમા ઉપયોગમાં લેવાની જરૂરીઆત છે.

મહોત્સવનો ખરો આનંદ ખરો લાભ પણ એથીજ મળી શકે આવા શુભ હેતુથી મુબ- હના જીવદવાના જાણીતા લીમાયતી મીં લાલુભાઇ ગુલામચંદ ઝવેરીએ નામદાર મહેસુરના મહારાજ સન્મુખ નીચેનો તારનો સંદેશ મોકલ્યો હતો.

તાં ૭ મી ડીસેમ્બર કે જે આપ નામ- દારે લડાઇ બંધ થવાની પ્રયાલીના તહેવારનો દીવસ સુધર કરેલો છે તે દીવસે કોઇ પણ પ્રકારની મુંગા પ્રાણીઓની હોંસા બંધ રાખવા અને આપ નામદારને માનપૂર્વક અરજ ચુલ્- રીએ છીએ. પરમાત્માએ પેદા કરેલાં નિર્દોષ ન્દાનાં પ્રાણીઓ પણ આપ નામદારની મુંગી પ્રજા છે કે જે આપ નામદાર જેવા દયાળુ અને કેળવાયલા રાજ્યકર્તા તરફથી છેવટ એક દીવસ અભયદાન મેળવવાની આશા રાખે છે આ અરજ ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે તો ધણીજ ઉપકાર થશે.

શેઠ લાલુભાઇની આ સમયસ્યક્તાને માટે તેમને ધન્યવાદ ધટે છે.

જીવદયા પ્રત્યેક મંડળ તરફથી મળેલી જાહેર સલામો

(૧)

રવિવાર તા. ૧૫-૧૨-૧૮ને રોજ સાંજે

૫ મોજે બાલાજીના મંદિરમાં રા. સા. મધુવ- મારામ બળવચરામ હોરાના પ્રમુખપણા નીચે હિંદના જાણીતા વક્તા રા. રા. હરજીવન દાગિદાસ મહેતાના વ્યાખ્યાન માટે જાહેર પ્રાર્થના મળી હતી. લગભગ ૫૦૦-૬૦૦ માણ.

સોની હાજરી હતી લગભગ ૧૦૦ સ્ત્રીઓ હાજર હતી.

પ્રારંભમાં રા. મોતીલાલ બ્યાસે પ્રમુખની દરખાસ્ત રજુ કરી જેને રા. શીવતરાવ હકુમ- તંત્રાવ દાકરે ટેકો આપવા પ્રમુખે પોતાની જગ્યા લીધી હતી.

બાદ બાધણ કર્તાની યોગબાધુ આપી

તેમને વ્યાખ્યાન કર કરવા કહ્યું.

બાપજીનો વિષય “સામાજિક ઝંઝુ” હતો. વક્તાએ પ્રથમ હાલની સામાજિક દશાનું વિવરણ કર્યું હતું. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રી, વૈશ્ય અને શૂદ્ર એ ચાર વર્ણને બદલે હમણા શિક્ષક, રક્ષક, પોલીસ અને સેવક એવા ચાર વિભાગ કર્યા હતા. તથા તે દરેકને કેવું કેવું ઝંઝાનું પાંથ છે તે સમજાવી ઝંઝુ મુકત થવા સમજાવી હતી. વક્તાએ ખાસ જી કળવણી પર ભાર મુક્યો હતો. મનુષ્યનું ઝંઝુ અંગ કેવળ અજ્ઞાન રહે જોયી સમાજને પક્ષાધાતનો રોગ થવા મગાન છે. જમાનામાં અગળ વધવા હવે કેવી રીતે સર્વ ઝંઝો અદા કરવા જોઈએ અર્થાત્ આપણી થી ફરજ છે તે જણાવી હતી. એકંદરે વ્યાખ્યાનકારની શૈલિ ઉદાહરણો સહિત હોવાથી અમરગરક નીવડી હતી.

હવે પ્રમુખ સાહેબે હુંક વિવેચન કર્યા બાદ સર્વેનો આભાર માની સભાનું કાર્ય ખતમ થયું હતું.

(૨)

રવિવાર તા. ૨૨—૧૨—૧૯ને રોજ સંજે પાંચ વાગે દલાળ માળવીની વાડીમાં સુન્દર જાણીતા સરદાર જનાર્દન વીરભદ્ર પાકકજીના પ્રમુખપણા નીચે મિ. ખરોદજી વાડીઆના વ્યાખ્યાન માટે જાહેર સભા મળી હતી સભામાં હાજરી લગભગ ૭૫૦ માણસ ઊભી હતી જેમાં ૧૫૦ સ્ત્રીઓ હતી.

પ્રારંભમાં રા. રા. મગનલાલ બૂખણદામ શેઠ વડીલે પ્રમુખની દરખાસ્ત યોગ્ય જણેમાં રજુ કરી તેને રા. હરિરતનજીકર દ્વારા વડીલે ટેકા આપતાં પ્રમુખે તાંજીઓના અવાજ સાથે પોતાની જગ્યા લીધી હતી.

પ્રમુખે પોતાનું પ્રાથમિક વિવેચન કરી આજના વક્તાનો મહેજ પરિચય કરાવ્યો હતો.

બાદ મિ. વાડીઆએ પોતાનું વ્યાખ્યાન

કર કર્યું હતું. બાપજીનો વિષય “આપણું કર્તવ્ય” હતો.

આ વક્તાએ “આપણું કર્તવ્ય” સમજાવતાં જ. હાલનું કે “જીવદયા” એજ ઉત્પત્તિનું પગથોડું છે એ નાથી સર્વ સદગુણો સહસા પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યારે આપણે આપણી વડાલી માતાની ગોદમાં રમતાં હતાં, ત્યારે આપણું ધર્મ આપણું વિશ્વ હતું. પરંતુ જેમ જેમ મોટા થતાં ગયાં તેમ તેમ આપણું જ્ઞાન વધતું ગયું, ધર પડી મહોદયો મહોદયો પછી શહેર અને તેજ પ્રમાણે દેશ અને આખરે આ પૃથ્વી અને તત્પર્યાત્ હવે અખિલ બ્રહ્માને સત્ત્વ વિશ્વ સમજવા લાગ્યાં છે. “આપણું કર્તવ્ય” સર્વ પ્રાણીઓને આપણા બધું સમજી તેઓનાં બલામાં સમાયું છે. આપણે મેલ્લ મેલવવા તત્પર થવાનું છે, આપણો કોદેશ નિર્ધાર્ય પામવાનો છે. અને તેથી જીવદયાનો સિદ્ધાંત અપણે ૨૫૪ રીતે સમજવો જોઈએ. જીવદયા જીવ હોડાવવામાં સમૃદ્ધ નથી પણ સર્વ પ્રાણીઓનાં બલામાં છે. ગેરે બાપજી વક્તાએ પોતાના વાચનના પરિણામે પૂર્વ તથા પશ્ચિમના પુસ્તકો શરૂ કરેના સંખ્યાબંધ ઉદાહરણોથી પોતાની રજૂ અને આકર્ષક વાણીથી કહી હતી. વ્યાખ્યાનની અસર સર્વ પર સાગી થઈ હતી, અને એક અવાજે સર્વેએ વખાણ્યું હતું. બાદ પ્રમુખ સાહેબે આજના વ્યાખ્યાનનું સ્વરૂપ હુકમ સમજાવ્યું હતું. ડૉ. કરસુખરામ વોરા એ મિ. ખરોદજી વાડીઆનો આભાર પ્રદર્શિત કરવાની દરખાસ્ત રજુ કરી તેને રા. બાબુભાઈ વડીલે ટેકા આપતા તાજીઓના અવાજ સાથે તે પસાર થઈ હતી.

અંતે રા. કાજીએ પ્રમુખને આભાર માનવાની દરખાસ્ત મંજૂર જેને રા. રા. શેઠ ચુડીભાઈ વડીલે ધણી સુંદર ભાષામાં ટેકા આપ્યો અને બાદ મહા ખરોદજી વાડીઆ

ચા-દાર-હોટેલ-અને ખીડીના દુર્ઘસનથી હિંદને થતી પાયમાલી.

(લેખક—સદગુણાનુરાગી મુનિ શ્રી કપુરચંદ્રજી.)

આતી ઉત્પત્તિ કેવી નમાલી અને પીતાં લગારેક લલચાવનારી, લહેજત દેખાડનારી પણ અતિ અગત્યની વીર્માદિક ધાતુ ને તાવી નાખનારી અને જઠરાગિને ખીલકુલ મંદ મુકદ્દાલ બનાવી દેનારી છે, તેનું સવિસ્તર ખ્યાન અનેક લેખો દ્વારા “વૈધ દૃષ્ટતઃ મન્વંતરી અને સંતસંગ” જેવા માસીકો અને અન્ય પત્રોમાં પ્રસિદ્ધ થાય છે.

તેના ગુણ દોષોને સંબાળથી જાણી સમજ્યા વગર ખાશિમાત્માદિક અન્ય દેશીઓનું અંધ અનુકરણ કરનાર દિંદીઓને એથી અપાર પાયમાલી થવા પામી છે. સાત્વિક અને નિર્દોષ ખોરાકને બદલે જ્યાં ત્યાં જ્યારે ત્યારે આ ખીવા-પાવાનો રીવાજ વધી પડવાથી નાનાં મોટાં ગામ અને શહેરોમાં તેની વપરાશ હદ બહાર વધી પડી છે. ગતલુગતિક મુગ્ધ લોકો તેના ગુણ દોષ જાણવાની બાગ્યેજ દરકાર કરે છે !

તેને માટે હોટેલો રચાયા છે, અને તેમાં જે રીતે તે ચાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, તે જોતાં તે ખીનારા હિંદીઓના સરીરની બહોળે બાજે ખરાબી થાય તેમાં બહુ આશ્ચર્ય થવા જરૂર નથી. તેમાંના વિષ વિભાગાદિકથી જે જે વિષમ પરિણામ આવવું જોઈએ, અને આવે છે તેથી અજાન જેવા ગુગ્ધ જનોને સારી રીતે માહેતગાર કરવા જોઈએ, એ ફરજ અદા કરવામાં આવે તો અનેક મુગ્ધ જનોઓ લલચાવનારી પણ પરિણામે પાયમાલ કરનારી કુટેવથી બચી જવા પામે, એ જોહો લાભ નથી.

અહીં પાટણનો જ એક તાજો દાખલો ખાસ લેવા યોગ્ય છે.

અહીં (પાટણ)ના અત્યંત લોકોએ એક સંખીથી ચા-હોટેલનો તથા દારૂ પીવાનો સદંતર નીષેધ કર્યો છે, અને દરાવ વિરૂધ્ધ ચારે તેને સખત દંડ-શિક્ષા કરવા નિશ્ચય કર્યો છે, કેળવણીના પ્રતાપે તેમનામાં નવું જીવન બળ આવેલું જણાય છે. તેવા અત્યંત વર્ગમાં પણ અપવાદ વગર કેળવણીનો બોહોળો પ્રચાર કરવા માટેનું મુખ્યપણે માન શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારનેજ ધરે છે. તે સાથે દેશની ઘણી યુગનારા અન્ય સહાય ઉપદેશકોને પણ યોગ્ય માન ધરે છે.

અત્યંતનેતો તાજે બનેલા દાખલો લખતે હિંદી કામચાળા પણ હવે કંઈ જનશૂન થાય તો સાર !

હોટેલોમાં ચા-દાર વિગેરે પીનાર વર્ગમાં કેટલો બધો ભદ્રાકો વધતો જાય છે ? તેમ છતાં પશ્ચિમ દેશવાસીઓનું અંધ અનુકરણ કરવાનો અને વસ્તુના ગુણ દોષ જોઈ તપાસી તેની પરિક્ષા કરવા સાર અને આવડે સુખમરી દોષ તેડે આદરી ખીજતો ત્યાગ-નિષેધ નિશ્ચય પૂર્વક કરવા ખરી સંમત અને શક્તિ આપણમાં અનહદ અભાવ દર્શાનારા આ પ્રગટ પૂગવો નહીં ? શું ?

ખીડીની પણ વપરાશ એટલી બધી વધી પડી છે કે તેને પણ સમજાગી દૂર કરવા દલાણ દીલવાળા બુદ્ધિશાળી જનોએ તેમજ સરકારે હવે વધારે વખત વિલંબ કે ઉપેક્ષા કરવી ઉચિત નથી.

પરિણમ.

સમસ્તોકી પદ્યાવલિ.

પદ્મે મૂઢજને દદાસિ દ્રવિણં વિદ્વત્સુ કિં મત્સરો ।

નાહં મત્સરિણી ન ચાપિ ચપલા નૈર્વસ્તિ મૂલેં રતિઃ ॥

મૂર્લ્લિચ્યો દ્રવિણં દદામિ નિતરાં તત્કારણે શ્રૂયતાં ।

વિદ્વાન્સર્વગુણેષુ પૂજિત તત્તુ મૂર્લ્લિચ્ય નાન્યા ંતિઃ ॥

લક્ષ્મી ! મત્સર રાખી તું શુભીજને શું મૂર્ખને દ્રવ્ય દે ?

ના હું મત્સરિણી નથી અણુધની પ્રીતિ વળી ના મને ।

આશાની જનને હડં ધન ધણું છે હેતુ એમાં ખરેઃ

વિદ્વાન્ સર્વ પૂજે જગે નહિ ખાત્રે રે ! મૂર્ખને આશરે ! !

વાસશ્ચર્મ વિમૂષણં શવશિરો મત્સ્માઙ્ગ લેપઃ સદા

હોકો ગૌઃ સ ચ લાઙ્ગ લાયકુશઃ સંપત્તિરેતાદરી

ઇત્યા લોચ્ય વિમુચ્ય શંકરમગાદ્રત્નાકરં જાહ્નવી

કટં નિર્ધનિકસ્ય જીવિત મહો દારૈરપિ ત્વજ્યતે ॥

પત્નો ચર્મ તથા ધરણું શમના માખાતું ને બરખતું,

રાખે આખતું એક કે હળ વિધે જે ના કથા કામતું ?

સંપત્તિ સહુ જોઈ શંકર તથી ગંગા ગયાં સાગરે ।

રે ! રે ! નિર્ધનને પ્રિયા પશુ તજે ! છે કદ એવું ખરે ! ! !

દગ્ધં લાંઢવમર્જુનેન ચલિના દિલ્લૈર્દુમૈઃ સેવિતં ।

દગ્ધા વાયુસુતેન રાવણપુત્રી લઙ્કા પુનઃ સ્વર્ણમૃઃ ॥

દગ્ધઃ પચ્ચશઃ પિનાકપતિના તેનાપ્યયુક્તં કૃતં ।

દ્વારિશ્ચ જનતાપકારકમિદં કેનાપિ દગ્ધં ન હિ ॥

ખાલ્યું ખાંડવ અણુને અતિ રૂઠાં જ્યાં દિવ્ય શ્લોકો હતાં,

લંકા રાવણની પ્રભાળી સધળી વાયુ સુતે એકલા.

શંભુએ રનિને પદિ પચકમાં ખાલ્યો; તથાપિ અરે !

લોકોતું દુઃખ કેમજે નવ હર્ષુ, દારિદ્ર ખાળી જગે ! !

“તમ્બાકુના તલ્લપીયાઓને તાકીદ.”

ગજલ.

રૂધીર તનનું દીએ બાળી, નાગણ કાળી તમાકુ છે;
 પીએ શું ? સૌ એ સંસારી, નહિ સારી તમાકુ છે.
 મગ્યા સૌ ટુંકવા બીડી, કીડી જડેરી તમાકુ છે;
 અતી આવગુણ ગરી વસ્તુ, છુરી બીડી તમાકુ છે.
 સીંગારેટ, પેંકીયો, જરદો, છતર નામો તમાકુ છે;
 ગાંડકુ, છીંકણી સુકો, જાદન હરનાર નાકુ છે.
 તણ નહિ જ્યાંસુધી બીડી, નશીબ ફરનાર વાકું છે;
 બલે જુવાનીયા વૃદ્ધો, સજી પીનાર રાંકુ છે.
 વ્યસન દારે પ્રથમ ચદરા, તણી સીડી તમાકુ છે;
 ક્યેજે પાકી ઢાણું, ખરં એ ઝેરી ચાકુ છે.

ઘોળકા.

છ. બી. પવાર.

“આ મહારૂં!!—હા! મહારૂં?!!”

મન ! માન બલે “આ મહારૂં!—હા! મહારૂં!”

નથી ત્હારૂં ઓ નાદાન !

જુડા ! બરમે જુલે માન !!!

મન ! માન બલે “આ મહારૂં!—હા મહારૂં!”

સગાં, સંબંધી, રતેદી, સૌ નહિ રે । ત્હારૂં ।

એ છે મીથ્યા માયા ભાસ !

નથી કોઈયે ત્હારૂં ખાસ !!

મન૦

નથી દેહ આ ત્હારી ! ઓ હેવાન ! જુલે માન ? ?

હાડ માંસે ભરેલું ।

વળી ચાખડે મટેલું । ।

મન૦

સુત, દારા, રે । ત્હારા નથી ! છે ન્યારા !

છે સૌ રવાયે સચ્ચ ! !

દુઃખે થાય અજગુ !

મન૦

સાંજ સાર આ ! “સંસાર છે સુસાદર મેલા”

બેળાં પંખીડા જેવાં ।

મગ્યાં આપણ સૌ તેવાં ! !

મન૦

રે ! તું કોણ ! !—છે તું કોણ ?—આવ્યો કેમ ?—તે તું જણ !

નહિ તો આવ્યો તું જવો !—

જવાનો છું પણ તેવો !—!—

“વિદારી,”

—❧ સુરાપાન. ❧—

ભુજગી.

દધીમંથને દેત્યને કાળ દોલુ,
વળી નેતરે વાસુકીને વલ્લેબ્ધુ;
ગતીહીલુનો સંઘ ગણે એ શુભરો
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
પિતાં બેઠે ત તે પિંડમાં પાપ પ્રેરે,
બરે આંખ જુડાઈના બહ ઝેરે;
વિના તાવ આલે મતિમાં મુઝારો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
બહું મ્હાય તે તો અડે કેમ એને,
મુઠી મોગરો કોગળે મ્હાય શેને;
વડા વેદ ઇચ્છના એ નિચારો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
કુકર્મો કરાવે કુપુદિ બદાવે,
ચતુરાદને આમલામાં ચંદાવે;
ખણી ધૈર્ય જોસે હદેમાં ખુટારો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
દહે વીર્યંતું તત્યને દેહ શોષે,
ક્ષમાદીક ને આસના વ્યાધિ પોષે,
વધારે દગાદંબ કરા નિકારે,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
ખરા હાંડતાના શુણેને ખુગડે,
ચ્છેવાછેનો ચોપ ચિ તે ચરાડે;
પછી પુલ્ય છોડે ન પાંચે મકારો,*
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
પિનારા તણી કે પ્રતિષ્ઠા ન રાખે,
પડી કીચમાં નીચ દોંગાછ દાખે;
બને મા તણી આખર ભુટનારો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
લખી શાસ્ત્રમાં ક્ષત્રિયો કાળ છુટી,

* મય મોઘ ચ મીન ચ મુદા મૈયુનમેવ
વ । एते पञ्च मकारास्तुमोक्षदा हि युगे युगे ॥

ખતાવા જુરા કે' મરે માયુ કુટી;
જુડી સ મિતીના બધો એ ઇતરો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
નથી વેશ્ય કે શકને સંબ્ય તેમ,
છતાં કાણ જાણે અહે લોક કેમ;
મુઠી ખોધ ગંધાધ બહારે ગમરો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
શુતોને પિશાચો તેન એક રેવે.
નહીં સુઘ તેને તજ ધર્મ મેવે,
સદા દેહને આસુરી પથ ન્યારો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
સુકું ચામડું સંજના મ્હાય જેનો,
સુઆયે સદા ત્યાગવો સંગ તેનો;
'કવિ જુપણે' આ કથો પાઠ પ્યારો,
સુરાપાનમાં સાર શું ચાર સારો.
કવિ, ભાઈશંકરજી વિદ્યારામ પંડિત,
વડતાલવાળા.

ગુરજી! દાર ખેલોને—

ગગડ

ગુરજી ! દાર ખેલોને, તમારે શર્ષ આગ્યો છું;
પ્રભૂ ! સદગાન આપોને, અર્ભવ ગુજ દાર ઉભો છું.
ધણી આધિ અને વ્યાધિ, ઉપાર્થમાં પીડાયો છું;
અમીની દ્રષ્ટિ દેહને નિખારી ગાનનો છું છું.
ગિરિના શૂંગ જે ઉંચા, તરફલ ફલધી લયતા;
દિસે છે દ્રવ્ય એ રૂડા, પ્રણયધી એજ નિરખું છું.
પિતા માતા નિયા પૂરો, કર્યા દર સાર્થનાં સરો;
દોષો અદેહતાં મન્ત્રો, હલયધી એજ હમ્મકુ છું.
વિષય રસ ભોગ જે મીઠાં, નકે સુખ તે થકી દોઢાં;
ખરેખર આમડા ચૂથ્યા, મહા અગાન પ્રાણી છું.
પ્રભૂ ! એ જાણતા આજે, જગ થી ત્યાગ મહે કીર્તિ;
તરિત મન્માસ છે લીધો, કૃપામૃત પૂર્ણ આકું છું.
તમારો સિખ હા ! આજે, નમે તવ ચર્ચુમાં પ્રેમે;
મુકો કર મરદકે મ્હારે, પ્રભુજી ! એજ યાયું છું
રસકંઠ, } "નયિની મન"

ઉદ્યોગચિતાચાર દિગ્દર્શન.

જગત ઇનિહાસ અને પ્રત્યક્ષ દાખલાથી સુખચાનો સર્વોત્તમ છે પરંતુ તેમાં નિશ્ચય રૂપે કદ સમાઈલું છે. કદ વેદી દૂરવર્તિ સુખના દીર્ઘદર્શી ભોક્તા ધણી નાની સંખ્યામાં પૃથ્વી ઉપર છે. આપણે જોઈએ છીએ તો વગર પ્રયત્ને જલદી પ્રાપ્ત થનારા સુખની ઇચ્છા ધરાવનારની સંખ્યા અતીવ વિશાલ છે. ઠગાઈથી ગુજરાન ચલાવનારડું, એજ સંખ્યા, ઉપજીવિકાનું સાધન છે. દેશમાં આ સંખ્યાને જે કાંઈ ઉદ્ધાર કરી શકે તો તે ભગવત તિલક જેવા વસતિના પ્રમાણમાં એક શતાંશ મહાત્માઓની લગભગ જરૂર દેખું છું હું ધારું છું કે તેમની ગીતાની નેટલી પ્રતો જાહેર પડી છે તે બધી તિલકોજ છે હવે તો એ અંથના વાયકો અને ઉપદેશકોનીજ જરૂર છે.

પ્રથમ આપણે પત્ર, પુષ્પ ફલ, તોય અને તૃણ એટલાનું આધિક્ય જોઈ વસતા જેવી સ્વતંત્રતાની ખુમારી, ભય સામે બચાવ કરવા ના સાધન, અને રાત્ર એટલાનીજ જરૂર રહેતી. જે ફરજિયાત મેળવવાં પડતાં હતાં. હાલ ઘેરાં બહારં જેવાં બની દુઃખાલયો (પોણા ખડકીઓ અને મોઢોજાઓમાં પેકાથી ભરવાર રૂપિં નિયામક વીના રહી શકતા નથી. ગિલાડી આંખો મીચીને ખાતાં જેમ કોઈ દેખતું નથી એમ માને છે, તદ્દ પોતે ખડકીઓમાં તાંસાં ભોગશે વાસી પેકા એટલે આખું જગત સુરક્ષીત માને છે. લૂટનારને સૌ બાંડમાં પેટેલા જોઈ એકેએકને લૂટતાં કશી બીતી રહેતી નથી. બહારં વધ્યાં તેમ ભરવાડો વધ્યા. ધર્મ ગુરૂ ઓછે ઠગાઈ, લૂટ અને અકુશ ચલાવવામાં બાંકી મુકી નહિ. સાક્ષત ગુરૂએ લોકોને તકિતનું બળ રતે પાલી શકેતીને પ્રથમ કરવા મંત્રે, માંસ,

મદીરા અને અભિગાર યુક્ત કર્યા. કાંચગીઆ પંથે એ ઉપરાંત ઇંચેક વ્યભીચાર પ્રસારવ્યો. દયાવાદીઓએ ક્યાં દયા વાપરવી અને ક્યાં ન વાપરવી તેનો ત્રિવેક તથા દયાને ડાકચુ કરી મુકી. બ્રહ્માદીએ શુની, શ્વપાક, ઓ, બગીની, મનુષ્ય, પશુ શત્રુ અને મિત્ર સાને સમાન હક આપી ગમે તેવાજીવભી નિયામકને પણ આવકાર આપતાં શિખવ્યું. બકનજનોએ દીવાં ટપકા અને ઘેા વીછળમાં રોમના ગુરૂએ રોકવા એટલામાં ચારણી કરવાકાનાં હિંદ ગચુરા મડે તેવા સુધારક પંથે દેખા દીધી અને બધા પથોમાંથી દુર્ગુણનો સંચય બનાવી તે તરફ લોકોનું ધ્યાન ખેંચ્યું. રાજાઓને તો પેતાના અતુર પ્રગતને બનાવવામાં લેશ પણ શ્રમ પડ્યોજ નથી. અશીલુઆએ અશીલુ, કાવો પીનારે કાવો-કોફી, દારૂડીઆએ દારૂ, મહાત્માએ મહા એમ છેક પીકીઓ પુકી ગામ ધર બનાવવાના પણ સાધનો વળગાડી દીધાં છે. બાપામાં તેમના કાણે કાણે શમ્પો છેજ. પહે-સ્વાચ, વેશ, ખોરાક, દપછપ અને ચાલચલચુ સુધી તેમનુંજ અતુરજીવ.

બધા પથોમાં કોઈને કોઈ ખૂણે કંઈને કંઈ સાંઈ હોય છેજ પરંતુ કમનસીમે તે બધું કષ્ટસાધ્ય પણ અમૂન પરિણામી છતાં તે તરફ આપણું લક્ષ શુ નથી. જે સહેલું અને બાવતું આવ્યું તેટલુંજ સ્વીકારી લીધું પણ સમજ્યા નહીં કે એ વિષ પરિણામી છે. છેલ્લા સ્વીકારથી વ્યસન, વ્યભિચાર, પ્રમાદ અને બીજા એ વધી પડ્યાં. આ પ્રમાણે અત્યાર સુધી આપણે જ્યાં ત્યાંથી દુર્ગુણોનીજ પ્રાપ્તિ માં સમય ગાળ્યો છે અર્થાત એજ આપણા સકલ અનિષ્ટનું કારણ બન્યું છે. હવે જરૂર આપણે ધીરે ધીરે પરિવર્તનના નિવેશન સાર બૂલો સુધારી ઉપર ચઢના લાગી શકીએ વી વધી રહે છે. પ્રાણુ ધારણાનું સાદૃશ્ય કેવલ પરાપારમાંજ સમાઈલું છે. કદીયો નાપીએ

પરોપકાર માટે પોતાની કરોડનું હાડકું આપી
જે માફતે પરોપકારતુ પુણ્ય થેવા પ્રાણપ્રેષુ
કર્ષો છે. ઈન્, રામ, અર્જુન ઇત્યાદિ પ્રાચીન
પત્રાક્રમી મહાત્માઓએ દેવતાદિ દુષ્ટોથી
ગરીબોતુ છુટાપણું મેળવવા યુદ્ધ કરેલા છે
તેમણે પેતાનો લેશ પણ સ્વાર્થ તાક્યો નહતો.
એવું જ હાલનું મહાયુદ્ધ કહેવાય છે છુટાપણું
એજ આ યુદ્ધનો જીગર છે એ જીગર
જાગવાનો તેમનો યુદ્ધ હેતુજ તેમને પણ
આપશે અને તે જોઈ આપણે સમજી શકીશું
કે ખરે દેવતાશુ આવા પરોપકારી પાત્રમાજ
રહેલું છે. વસન વ્યભિચારાદિ એરાસમમા
નથી એ પછી કદ સાધ્ય પણ તરૂં તાપને
દૂર દર્શાવે સત્ય, ધર્મ, પરાક્રમ, જીવદા, ત્રિય
ભાષણ, પાત્રેશન અને પૂજા જે રીતે સદૃશ્યગાની
સીડીથી પૂર્વ ગૌરવ પ્રાપ્ત કરી દેત

યદ્યુ. સત્યને અને પ્રિયવાદિતાને જનતું
નથી તેમજ જૂતદવાને અને પરાક્રમને જનતુ
નથી આવા ત્રિવિધ તાપ ટાળનાર ગુણોને
પરપર વિરોધાભાસ છે તે પ્રત્યક્ષ દાખલાથી
પોત પોતાની કક્ષામા રહી અત્યાર સુધી અપ-
કારક હતા તે ઉપકારક જનશે મહાત્મા તિળકે
સજન બની અથ ધુતરાપ્ટ્રે રૂપિ આર્યાવર્તને
યુરપા યુદ્ધનો જાની જ્યાજ્ય કંથા છે અને
તેના દારણો રૂપી પાત્રોતું વચાર્ય સ્વરૂપ
જતાતી દીકુ છે, મતલબ કે એકસદ પુરૂષે
જગતને દતિદાસ અને પ્રત્યક્ષ દાખલાથી
વિરોધાભામની એક વાક્યતા કરી બમ ટાગી
જગ સુધારણાનો સચોટ ઉપાય પ્રકટી દીધો
છે લેખક વાસદા ખાતાનો સત્સમ આદક

નારણજી નંદલાલ

ચીનમાં અશીશુના વ્યાપારની બંધી.

સમગ્રા પ્રકારના દુર્વસનોમાં અશીશુની
પણ ગણના થાય છે, અને ચીનમાં તેની
એટલી વૃદ્ધિ થઈ હતી કે અત્યારે ત્યાં અશીશુના
વ્યાપારની બંધી થઈ છે અને દમ વર્ષમાં ત્યાં
અશીશુનું નામ પણ સભાગૌરી નહિ. એ યદના
પ્રથમ દર્શને ખરી લાગે તેની નથી, કેમકે
યુરોપિયન અધિકારીનાં ચરમામાંથી ચીન તરફ
જેવાની આપણને ટેવ પડી ગયેલી હોવાથી
ચીનના લોકો અત્યત નાદાન બીર અને વ્યસ
નાધીન છે, એમજ આપણે સમજીએ છીએ.
પરંતુ હમણાં જે વર્તમાન ખમરો આપણને
મળે છે, તે ઉપરથી તે માન્યતા ખોટી કરવા
લાગી છે

દસ વર્ષ પહેલા ચીનની રાણીએ અશીશુના
વ્યાપારને મદ કરવાનું જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કર્યું
તે વખતે કેટલાક યુરોપિયન લેખકોએ તેની
યોગ્યતા મરકતી કરી હતી તેઓના લખાણની

એવી મતલબ હતી કે ચીનાં છ લોકો સેકડો
વર્ષથી અશીશુના વ્યસનમાં લાગેલા છે, તેથી
રાણીના એક જાહેરનામાંથીજ તેમનાં મન
પલટાઈ જઈ વ્યસન પરાજીત થવાં અગત્ય
છે, યુરોપિયન લોકોથી જે પ્રમાણે દારૂ વ્યવહાર
પરમ લાગરા છર્તા છેડી ચકાઈ નથી, તેજ
પ્રમાણે ચીનાં છ લોકોથી એક સરકારી જાહેર
નામરૂઢે અશીશુના સેવનથી નિવૃત્ત થવું
અસંભવ્ય છે આવો યુરોપિયનોનો વિરુદ્ધ મત
હતો પરંતુ તેઓ ઓશયાટિકાની મનોરચના
ખરેખરી હળુસુધી સમજી શક્યા નથી એમ
કહેવું જોઈએ. જાપાને જે પ્રમાણે ચાલીસ
વર્ષમા પોતાની સ્થિતિ પતી નાખી એકદમ
જગતમાંના પહેલા પ્રકારના રાષ્ટ્રમાં પોતાની
ગણના કરેલી છે, તે પ્રમાણે ચીને દસ વર્ષમાં
સેકડો વર્ષથી લાગેલા વ્યસનને એકદમ જે
દમ કરીને આશ્ચર્યજનિ કર્યો છે

સને ૧૯૦૬માં ચીનમાં સરકારી જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ થયા પછી જાહનાની અંદર તે વ્યાપાર દસ વર્ષમાં થી રીતે કમી કરવા તેની યોજના યોજવામાં આવી. ચીનમાં અશીશુનું વાવેતર દરસાલ એકદશાંશ કમી કરવું એમ હતું. વળી દિન-દરયાનમાંથી આવનારી અશીશુની આવાત કમી કરવી એવો બ્રિટિશ સરકાર સાથે કરાર થયો. ચીનમાં એકંદર અદાર પ્રાંત છે, તે પૈકી દરસાલ પાંચ પાંચ પ્રાંત પ્રમાણે ૧૯૧૨, ૧૩ અને ૧૪ એ ત્રણ સાલમાં મળીને પંદર પ્રાંતોએ અશીશુની વ્યાપાર તદ્દન બંધ કર્યો. જે ત્રણ પ્રાંતમાં ગયા ત્રણ વર્ષથી તે વ્યાપાર અસંપન્ન ચાલુ છે, તે પ્રાંતોમાં યુરોપિયનોનું વર્ચસ્વ હોવાથી ચીનાઇ સરકારને અશીશુને બંધીને નિયમ સમ્પત્ત રીતે અમલમાં આવી શક્યો નથી. યુરોપિયન વ્યાપારીઓએ ચીનાઇ સરકાર સાથે સહકાર ન કરતાં તેમાં સક્રિય એટલી અડચણો ઉત્પન્ન કરી છે. પોતાનો માલ સિલ્લકમાં હોવાથી તે ખપાવવા સાર તે વ્યાપારીઓએ ૧૯૧૭ના જુન મુસ સુધીની મુદત માગી લીધી હતી; પરંતુ તેટલી મુદતમાં સંધેશ માલ ખપી જાય એમ નહિ લાગવાથી ૧૯૧૭ની સાલની આખર સુધી મુદત વધારવાનો તેમણે આગ્રહ ચલાવેલો છે. અને તે માગણી માન્ય થતાં ચીનાઇ સરકારને પાંચ કરોડ રૂપિયા આપવાનો કરાવ થયો છે. વરતુ સ્થિતિ આ પ્રમાણે હોવા છતાં તે લાલચ તરફ દુર્લક્ષ્ય કરી ચીનાઇ સરકારે અશીશુના વ્યાપારની બંધી કરવાનો પૂર્ણ નિશ્ચય કર્યો છે એ આનંદની વાત છે. ખરી રીતે, જોએ એ તો ચીનની સ્થિતિ આ વખતે એ પાંચ કરોડ રૂપિયાની અવગણના કરવા જેવી નથી. દુઃખજાન ત્યાં યએલી રાજ્યકંતિને લીધે સર્વત્ર અસ્વચ્છતા થઇ રહેલી છે, વ્યાપાર બંધ પડ્યો છે અને સરકારી ખર્ચનો ખાલી છે, રાષ્ટ્રના વેપનમાં દેશમાં ચાંતતા પ્રસંપાપિત

કરવા માટે, સૈન્યનો ખર્ચ આપવા માટે, અને રેલ્વેની સડકો વગેરે સાર્વજનિક હિતના કામો શરૂ કરવા માટે ચીનાઇ સરકાર પાસે નાણું હોવાની ખાસ જરૂર છે, પણ આગળ જણાવ્યું તેમ ત્યાં નાણું સંબંધી સ્થિતિ જલ્દી ખરાબ છે. ચાંદીનું નાણું બંધ થયું છે અને કાગળની નોટો ઉપર લોકબચાવ ચાલુ છે. વળી અમેરિકા પાસેથી મળતે દોહ-એ કરોડ રૂપિયા કરજે લેવાની માગણી-વિનવણી કરી હોય એ ન સંભળાય છે. આવી રીતે ચીનાઇ સરકાર નાણું સંબંધી જલ્દી નળણા હાલતમાં છે તથાપિ અશીશુનો વ્યાપાર ચલાવનારાઓ તરફથી મળનારા પાંચ કરોડ રૂપિયાનો ધનિકાર થયો એ ચીનાઇ સરકારને ખરેખર જાણવાત્ત છે, વળી આ બાબતમાં ચીનાઇ સરકાર પેડે ચીનાઇ જનતાનું ઉદ્દેશ વર્તન પણ ખરેખર લક્ષ્યમાં લેવા જેવું છે.

અશીશુનું વાવેતર એ ચીનના ખેડુનોના મોટા ક્ષિકષતદાર ધ ધો યથ પડ્યો હતો. આજણ દેશમાં જે પ્રમાણે કપાસનું વાવેતર શરૂ થયા પછી ખેડુનોને નાણું કમાવાનું એક સાધન ઉપલબ્ધ થયું છે તેજ પ્રમાણે કિંબદુનો તેથી પણ અધિક પ્રમાણમાં ચીનના ખેડુનોને અશીશુનું વાવેતર કરી હજારો રૂપિયા મેળવવાની સગવડ થઇ પડી હતી; પરંતુ અગ્રે સરકારે તેમજ સરકારે પોતાનો હેતુ જાહેર કરતાંજ ચીનાઇ ખેડુનો હજારો રૂપિયાનું નુકસાન સંભવ કરી અશીશુનું વાવેતર બંધ કરવા માટે તૈયાર થયા. દેશહિતના સંબંધની એ લાગણી ચીનમાં એટલી બધી ફેલાઇ ગઇ અને લોકો સમગ્ર રાષ્ટ્રના હિતની આગળ પોતાનો કૃષિક સ્વાર્થ લાભ છોડવા માટે એટલા તૈયાર થઇ ગયા કે અશીશુની તેમજ અશીશુની પેદાશ કરનારા સાધનોની સાર્વજનિક રીતે હોળી કરવા માટે જો રાજ્ય એક જણે

પ્રારંભ કર્યો તો હમરો લોકો ત્યાં એકાં થઈ જતાં અને તે દોળીમાં—અગ્નિમાં સહુ પોત-પોતાની પાસેના તેવા પ્રકારનો સગ્રહ તેમાં હોમી દેતાં કે જોને લીધે તે અગ્નિ બળ્યે ત્રણ ત્રણ દિવસ સુધી એક સરખો બળ્યા કરતો ! મતલબ કે અદીલુની દોળી કરવાના કામમાં ચીનના અધિકારીઓએ અને લોકોએ જે રતુત્ય મનોધૈર્ય દેખાડેલું છે, તે ઉપરથી ચીનની આજ આરે તરફ વાહ વાહ ધડ રહી છે. આ બાબતમાં હિન્દી લોકોને ધણું તુકસાન વેઠવું પડ્યું છે. કારણ કે હિન્દુસ્થાનમાંથી દર સાલ ૧૭૦૦૦ અદીલુની પેટીઓ ચીનમાં રવાના થતી હતી અને દર પેટીએ સરામરી ૨૦૦૦ રૂપિયા બાવ આવતો હતો; પરંતુ ચીનાઈ સરકારે અદીલુના વ્યાપારની ખાંધી કરવાને મનઃપૂર્વક નિર્ધાર કરેલો હોવાથી હિન્દુસ્થાન સરકારે આ કામમાં ચીનની સાથે સહકાર્ય કરનારું દરાગ્યું અને દરમાસ આથી યનાઈ લાખો રૂપિયાનું સરકારી ઉપજ ગુમાવી ચીનાઈ સરકારની સાથે કરેલો કરાર સમ્પન્ન પાળ્યો. હિન્દી સરકારે ૧૯૦૭ની સાલથી દર સાલ ૫૦૦૦ અદીલુની પેટીઓ ઝાંછી કરી ૧૯૧૧ની સાલમાં નવે કરાર કરી હિન્દમાંથી ચીનમાં જતું અદીલુ ઝાંછું કરી નાંખ્યું. ઇ. સ. ૧૯૧૨ની સાલમાં સાંમદાય શહેરમાં ચીનાઈ ગવર્નરના હુકમથી હિન્દી અદીલુ ચીનાઈ બજારમાં લાવવાની મનાઈ થઈ. તેથી બંગાળના અને માળવાના સેક્ટો ખેડૂતોને અપાર તુકસાન થયું. ખેડૂનોના હાલકારથી વ્યાપારીઓની અને ખેડૂતોની સગવડ સારી હિન્દી સરકારે ૧૯૨૫૩ અદીલુની પેટીઓ ખરીદ કરી. અર્થાત્ આ પેટીઓ ચીનમાં અપવાનો સંભવ નહિ હોવાથી ધનર દેશમાં થોડી થોડી ખાખી જતાં સરકારના ચેસા વસત્ર થયા આ હકીકત ઉપરથી હિન્દી

સ્થાનના લોકોએ ચીન વ્યસન મુક્ત થાય એટલા માટે પોતે લાખો રૂપિયાની પેદાશ છોડી દીધી છે, એ સર્વ કામના લક્ષ્યમાં ઉતરી શકે એવી વાત છે; પરંતુ મુખ્ય રેતુ સાંધ્ય થવાથી આ તુકસાન બદલ હિન્દી લોકો દીલ-ગીર થતા નથી !

ચીનના સંબંધમાં હિન્દુસ્થાને આવી ઉદરતા દાખવી છે; પણ ખુદ હિન્દમાં હરકાંઈ વ્યસન નિર્મૂલ કરવા માટે કંઈ હયાજ લેવાતા નથી એ દિલગીર યતો જેવું છે. જે કાંઈ થોડી ધણી વ્યસન નિયેષક હીલચાલ થાય છે, તે ઉપરથી સમગ્ર રાષ્ટ્રો એકદમ કાયદો મળતો નથી. અદીલુના દુર્વ્યસને ચીનની જેની ખરાબી કરી છે તેવીજ હિન્દના કાઠી—ગરા-શીઆ—રજપૂતોની પણ ખરાબી કરી છે, માટે હિન્દમાં પણ અદીલુનો પ્રચાર બંધ થવો જોઈએ. માત્ર વ્યસનોના નિર્મૂલન માટે શ્રીમંતોએ—અમરોએ સતત પ્રયત્ન કરવા જોઈએ. હિન્દમાં અદીલુની એટલી બધી વધરાણ છે કે હિન્દી ઓળો નહાનાં બાગોને અદીલુનું સેવન કરાવે છે, કિંવા અદીલુ મિશ્રિત બાગોળોએ વાપરે છે ! આ રિવાજ ધણો ખોટો છે. રાષ્ટ્રની દીન પ્રભાવના ઉત્પાદ માટે અદીલુના વ્યાપારીઓએ તે વ્યાપાર કમી કરવા માટે ચીનાઈ જનતાનું ઉદાહરણ લેવું જોઈએ. ચીનાઈ પ્રભુ ગમન રહિત થવા પ્રયત્ન કરે, જપાન આગળ વધવા માટે ઉદ્યોગ કરે; તો પછી તે દેશોની પડોશને હિન્દ દેશ સા માટે પ્રયત્ન ન સેવે ? પતિત ભારત બૂમિ ! તું સુગલા, સુધવા છે. તારો જનતાને તું દ્રવ્ય બનાવવા ભગૃત થા, પ્રભુની કૃપા તારી ઉપર વરસવા લાગી છે.

ખરવાળા }
(મધુકા)

ધીરજ

(કુસી છંપાવી જ્ઞાન ફેલાવવાની ક્ષયા કરશો ?)

ત્રાસદાયક ઘાતકી રીવાજો.

સ્વર્ગના ઉમેદવારોને અપીલ.

૧. બળદ ઉપર ઘાતકીપણું.

આ તરફ ખેતીમાં બળવાન ગોધમા વાપરવા માટે નાની ઉમરના વાહરડાંના કોશીયા (testicles) હથીવારથી કાપે છે. ને તે કામ આ તરફ કસાઇઓ પણ કરતા નથી, જેથી વાહરી જેવી નીચ કામ તે કામ કરે છે. હવે જુઓ કે નાના વાહરડાંનો ધા તુરતજ રૂઝાય છે, ને હથીવારથી કાપેતાં વધુ રીખાતા પણ નથી. પરંતુ કોહલોપુર, સોંગલી, જમખંડી ને મધોળાકરમાં વાહરડાં એટલે ખુદ ને 'ખેંબ' કહે છે, ને કોશીયાને 'આંડ' કહે છે, ને ત્યાં નાની ઉમરનાં વાહરડાંને અહલે પાકટ ઉમરના 'ખેંબ' ના 'આંડ' હથીવારથી નહીં કાપતાં પથરથી ટોચી નાંખે છે, તેથી ધણાજ રીખાય છે, ને ધણીજ મુશીબતે તે કા રૂઝાય છે. વળી તે 'ખેંબ' ને જાંધી તેના 'આંડ' પથરથી ટોચી નાંખે છે તે દેખાવ, ધણીજ કમકમાટી ઉપજાવનારો છે, તેમ છતાં પણ ત્યાં તરફના જીવદયા પ્રતીપાળ કહેવાતા 'જીન' બાકાઓ તે કામ કરે છે." - મહુવાવાલા ધીયુત રા. રા. આધવજી રામજીતુ આત્મવ્રતાંત.

૨. ઘોડા. કુતરા તથા કાચખા ઉપર ઘાતકીપણું.

ધીયુત રા. રા. ત્રવાડી વસંતરાય ભગવાનજીએ જીનાગઢથી તા. ૧૬-૮-૧૯૧૮ને રોજ મને નીચે પ્રમાણે પત્ર લખ્યો છે:—

"ગઈ તા. ૨-૮-૧૮ના રોજ મારા ઘર પાસે રહેનારા વાળંડ—ને ત્યાં રા. —ના ચીરંજીવી એક કુતરાની પુછડી કપાવવા આવેલા તે મેં મેડી ઉપરથી સાંભળ્યું, જેથી સસ્તા સાહિત્ય વર્ધક કાર્યોલયની ચાલુ સાલમાં 'રામકૃષ્ણ પરમહંસ' નામની ચોપડીમાં આવે કુતરાં તથા ઘોડાનાં પુછડાં કપાવવા બાબત જે ગદેરખજાર આવેલ છે તે તેઓ અને જણને વચાવતાં અને જણને સારી અસર દઇ જેથી પુછડી કાપવા-કપાવવાનું મુલતવી રાખીને અને જણે પુણ્ય મેળવીને પરમકૃપાળુ પરમેશ્વરના દરબારમાં તેઓએ જમા કરાવ્યું છે. તે પ્રમાણે દરેક દયાળુ મદદરથ પુણ્ય મેળવી તેજ દરબારમાં જમા કરાવતા રહેશે એવી આશા છે.

ઉપરની હકીકતથી ખીચી મને યાદ આવે છે કે પુનાની સામન્સ કોલેજમાં હું જ્યારે બજીતો હતો ત્યારે વેલેસલી બીજ નજીકના મકાનમાં રહેતો અને ત્યાં મુળા અને મુઠા નદીઓનો સંગમ છે જેમાં કેટલાક માંછીમારો પોતાનો ધંધો કરે છે તેમાંથી તેને એક મોટો ઢાલ કાચ્યો. હાથ લાગતાં મેં પુછ્યું કે આ કાચ્યાને તમે શું કરશો ? ત્યારે જવાબ આપ્યો કે "તે કાચ્યાને મારી નહીં નાંખતાં. તેના પગો દોરીથી ખીલા સાથે જાંધીને તેની પીઠપર છાણાં સળગાવી ઘોડીવાર પછી તેની ઢાલની પડી ઉખડી જવા જેવી થયા બાદ તે દેવતા ખસેડીને ઢાલ ઉતારી લઇશું. અને કાચ્યાને છોડી મુકશું." હવે તે ઢાલમાંથી રમકડાં, વીગેરે બનાવવામાં આવે છે, એને કચક કહેવામાં આવે છે."

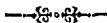
૩. દુધાળાં ઢોરો તથા વાહરડાં ઉપર ઘાતકીપણું.

દુધાળાં ઢોરોનું દુધ બચાવવાની ખાતર તેમનાં વાહરડાંને ભુખે મારી નાંખવામાં આવે છે, અને દુધ બોહું દેતાં જનાવરોને કસાઇને વેચવામાં આવે છે, અને તે ધંધો હીંદુઓ કરે છે.

પ્રાર્થના

૨ જણાવેલી જાતના ઘાતકી ધંધાઓ બંધ કરવાનો ચાલુ પ્રયાસ કરવાની સ્વર્ગના ખેતી મારી પ્રાર્થના છે.

ભોળીઆ રાજનો ભડભડાટ.



‘શું કહું કથની મારીરા.....’

છનદ્દયુનઝાના ડગલ ઝપાટામાં સપડાયલો
ભોળીયો આજે પાછા સત્સંગમાં ભડભડાટની
પીંછી ફેરવતા હાજર થાય છે। ખરેખર નૂતન
હાંદગી મેળવી આજે, તમારી નમ્ર સેવામાં
હાજર થાય છે।। ખુદ માલુમ કે હજુ શું
શું બાકી રહી ગયેલું હશે?। ઊંટીયાં
તુટીયાંતું ફજુતું ફૂટું અને દુકાળતું દુઃખ
અશ્વિન્તયું રજુ થયું! શું કહું?। કદ
ઉપર આહતનો પોટલો તે કેવડો મોટો? જાણે
બાયમાં પણ ન આવી શકે। પરંતુ સાક્ષે
થાય ખુશી ને પાડ માતો મહાપ્રભૂનો કે લગાછતો
અંત આગ્યો!। પરંતુ ચાતુ સાલની દુકાળની
આહતમાંથી કોણ બચાવશે બસા?। જે પ્રજાએ
મહા મહાન લાગીતો અંત આણ્યો છે તેજ
મહાન શક્તિ લોકોની વિંટનચૂને પવનાજીથી
દૂર ફેંકી દેશે. હું પણ તેજ શક્તિની રાહ
જોઈ પાચના કરી રહ્યો છું!।।

ચાચના.

ચાચું જિજ્ઞાસુને નમી, બચાવ આ દુકાળથી.
રિનાય છે રિનાય છે, હેરાન હિંદ દુઃખથી અતી.

* * *

પ્રાર્થના

પ્રાર્થું પ્રભુ હે પ્રથરા, આપતિ ટાળો હે હરા!
લે દહ કંઈ પરમેશ્વરા! મુજવના સારી ધરા।

* * *

બાંદગી

ખુદા તું બંધકનો માલિક, બાંદગી બ્યાન આ ધરજે;
કના ફરજદ થાયે હાં! બચાવી લે! બચાવી લે!

ખુદા તે તો બચાવ્યા છે, મહા ગરવાન જાણેથી।
ફવે કંઈ રેમ લાવીને દુકાળેથી બચાવી લે!

* * *

ગરીબ ગાયોની પ્રાર્થના

અરે એ શેઠીયા શેખીન, નચાવો પાનની બીડી;
ન ફૂંકો ધૂમપાનમાં, અમારી ધાસની પૂજા!
અમલતી ધૂનમાં ફૂંકી, ચલમ ગાંજ નહારાની;
નથી કંઈદાઝ તમ હાથે, ગરીબ ગાયો ગિચારીની.
ગધ છે ભુદ્ધી તમ બગડી, નથી પરમાર્થમાં વૃત્તિ;
અરેરે! આપલ કેવી, ખરી ગાયો ગિચારીની;
ધરમના નામ પર મીંદુ મુકો છે કંઈ બસા બાધ?
દુકાળે ફૂંડ જોડીને, અમારી બાજા દેવાને કાંઈ!

+ + +

મોંઘવારી! દુકાળવારી! આહતવારી! મો-
તવાગી! છનદ્દયુનઝાવારી! ન્યુમેનીઆવારી!
ઐર સજવારી! રાંડ નહારી! ચલ જા બાગ
દિલ્લે! અગ દિંદીઓ વારી નહારીકું ન ચા-
હતે દેં!। વ્રજેઝ ધધર કુછળી જગ્યા ન ચિ-
લેંગે જો રસ્તાપર જાવો વો રસ્તાપર લટ્ટી
લેકર સારી અમારી તેરી રાહ દેખતી બેડી
હેં! લટ્ટીકા માર સિવાય ઐર કુછ ન પા
શકતી હેં! ચલ બાગ અગ કધરસે! ઐર
જા ભિમ દેરામેં જહાં અગ અશાંતી કા લોમ
મટાગ જમદ હુચે હેં!। શું કરેં બાપા અ-
શાંતીને સ્થા મે ફવે તેમ બકક જવાય છે. એ
રાંડ નહારીથી હું પોતેજ દીશેઠય થઇ ગયો
છું. જોઈને બસા આ મારી દલમ પણ લુખી-
લય જાની ગધ છે। આપતીએ મને ઘેરો લીધો
છે। અને આપું હિંદ રિનાય છે। મુંઝાય
છે। એટલે કાં ન બગાડું જાના? એ રાંડ
નહારીને!।।

* * *

દુકાળમાંથી બચવા બજે દરિનામ। અને
કરો પરમાર્થ કામ, તો થાયે બસ આગમ।
આરામ! આરામ!।।

રામ નામ સમશેર પકડશે, કંચુ કટારા બાંધીધા;
દવા ધર્મકો દાસ બનાવે, જમકા દારા છત લીધા.
આજે કોણુ છતી ચકશે ?

+ + +

મરં તો માંચું નહીં અપના તન કે કાજ;
પરમાર્થ કે કારણે જન્યત ન, આવે લાજ.
એવો તે કોણુ નજરે પડશે ?

x x x

આમ વેરણુ બાદલી, જલ વેરણુ સેવાલ;
પુરુષ વેરણુ નિદ્રા, મગજા વેરણુ નિલ,
હું પોતેજ ધરરનો જિગસક છું !

+ + +

સત્ય બચન પસંદ નહીં જે જિલટ જાપ પ્રહાર;
દદ દદ સગ કોષ ચલે, બેદદ ચલે ન કોષ

કુટી બદામને માટે લાખો
કસમ ખાનારનો
તોડો નથી.

* * *

રામ નામ જાનો નહીં, ફાકટ માનો બાર;
ધંધા કરતે મર ગયા, જિનકી છુમ ન રાડ.

રામ નામ દામમાં,
વૈકુંઠ સ્ત્રીયા અંકમાં

બોળીયો બણે બહુ,
જણો વસ સજી મોદમાં

પરતુત: તુલશી અને કમ્બીરની સાખી બેચુ
બોળીયાનું, કયન કંઈ કમ નથી ! જ્યાં ત્યાં
આજકાલ આત્મપ્રશંસાનાં દુર્દેશી ગગડી રહ્યાં
છે !!
બોળીયા રાજા.

આધુનિક ધન કુબેર માર્ગન.

સંસારમાં કેવળ સ્વલ્લોભથી કરોડ બે
કરોડ રૂપિયાની સમ્પત્તિ કમાઈ ધનવાન
બનવું એ સાધારણ માણસને માટે બહુ કશ્ન
કાર્ય છે, તેમજ ઉત્તમ કાર્યોનાં કરોડ બે કરોડ
રૂપિયાનું સાલ્તિક દાન કરવાની શક્તિ પ્રાપ્ત
કરી લેવી એ તેથી પણ વધારે મુશ્કેલી કાર્ય
છે; પરંતુ દુનિયાનાં સામ્પત્તિક અને વ્યાવસાયિક
વાધુ મંડળ ઉપર મોતાનો સંપૂર્ણ પ્રભાવ
સ્થાપી દુનિયાના. લક્ષ્મી પુત્રોમાં અગ્રગણ્ય
બની જવું એ એક એવું દુર્લભ કાર્ય છે કે
તે કોઈ વિરલ મનુષ્યજ કરી શકે છે. એ કાર્ય
કેવળ સૌભાગ્ય અથવા ઉત્તમ પ્રારંભિક સ્થિતિ
હોવાથીજ બની શકતું નથી. પરંતુ તેને
માટે શોધ્યેતા સમ્પાદન કરવી પડે છે, વધે
સુધી નિરંતર પરિશ્રમ કરી મહત્વ પૂર્ણ બાજ-
બેટોનાં રહસ્યનું અધ્યયન અને મનન કરવું
પડે છે. વ્યાપાર, ઉદ્યોગ અને સંસ્કૃતિના
પ્રવર્ધન અને દાવ-પેચનું સુક્રમ નિરીક્ષણ

કરવું પડે છે. આજ દમે એક એવા મહાપુ-
રુષનું દુર્લભ જીવન હમારો સુઝ પાડેલો આગળ
રજી કરવા માગીએ છોએ કે જે મહાનુભવ-
ભુદ્ધિ અને ઉદ્યોગ-શક્તિનો સંકુલિત કરી
પોતે આધુનિક કુબેરના સ્થિતિએ પહોંચે.
અને જેણે દુનિયાને એમ બતાવી આપ્યું
કે-પ્રકૃતિના માર્ગમાં કેવળ ઉચિત ઉપાયોનુંજ
અવલમ્બન કરીને એક સાધારણ મનુષ્ય
દુનિયાના-સામ્પત્તિક ક્ષેત્રને કયાં સુધીનો
આસિક બની શકે છે. તે મહાપુરુષનું નામ
જૉન પિયરપાન્ટ માર્ગન હતું. તેનો
એટલો તો પ્રભાવ ને માન હતું કે, મોટા
મોટા રાજા મહારાજા અને અધિકારીયેનું પણ
તેટલું માન અને પ્રભાવ કદાચિત ન પણ
હોય. એટલું હોવા-છતાં વિશેષ પ્રશંસનીય
ગુણ એ હોય કે તેનું આચરણ સરલ, સ-
જન્યતાપૂર્ણ અને કૃતિલતા રહિત હતું.
માર્ગનનો જન્મ એક ઉચ અને કુલીન

વચમાં ૪૦ સં ૧૮૭૭ માં થયો હતો. તેના પિતા આદિ પૂર્વ પુરુષ ધન્ય પ્રખ્યાત હતા. તેમણી કોઈ ધર્મોપદેશક, કોઈ કવિ, કે ધ દેશમંત્ર અને કોઈ વિદ્વાન ધર્મ ગયા હતા. આજકાલ, ખાનદાન અને યુદ્ધિમાન પિતાના વચ્ચે મૂર્ખ નહોતો એ એક નિયમ જેવું ધર્મ ગયું છે, તથાપિ માર્ગન આ નિયમના અપવાદ રૂપ હતો. તેને માટે ઉત્તમ શિક્ષાનો પ્રયત્ન ધર્મોક્ષે હતો. પરંતુ પેતાના પિતાના પ્રયત્નોથી જે શિક્ષા પ્રાપ્ત થઈ તેટલામાંજ તેણે સતોષ માન્યો નહોતો. અર્થાત્ કોલેજની શિક્ષા ઉપરાંત વ્યાવહારિક દાર્શનિક ક્ષેત્રનું પણ ધર્મ જાન સંપાદન કર્યું હતું, તે એકદમ ઉત્તમ કરી નાખવાનો કે અત્યાંક સફળતા પ્રાપ્ત કરી લેવાનો પક્ષપાતી નહોતો. કારણ કે તે સમજતો હતો કે સ્વયમ સહનશીલતા અને ચાંન્ન પૂર્વક કેટલાક વર્ષો સુધી નિરંતર પરિશ્રમ પૂર્વક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યાં મિત્રાણ કોઈ પણ પ્રકારના સફળતાના આવી પ્રતિ થતી નથી, તે જ્ઞાન-સંપાદન કરવામાં, શેક અગર સત્તાધીશ જનતા કરતા આજ્ઞાકારી સેવક જનતુ વધારે પસંદ કરતો હતો. એ રીતે યાદપણ રાતના અંતર સિવાય ૪૦ વર્ષ સુધી સફળતાના રહસ્યનું જ્ઞાન પુસ્તકીય વિદ્યા અને વ્યાવહારિક અનુભવ દ્વારા સંપાદિત કર્યું. અને એજ એની તૈયારી હતી. એ પૂર્વની તૈયારીથી આજળ આલતા વ્યાવસાયિક સફળતા તેની ઘણી બધી મળી. જે મનુષ્યોના એવો સિદ્ધાન્ત હોય કે-કોઈપણ કામમાં તૈયારી, અભ્યાસ, અનુભવ અને પરિશ્રમ સિવાય કેવળ ભાગ્ય અને દ્રવ્યથીજ સફળતા મળી શકે છે. તેવા મનુષ્યોએ માર્ગનના જીવનમાંથી અવશ્ય બોધ મહત્ત્વ કરવો જોઈએ.

માર્ગનના સર્વધર્મો એક વાત સારી નહોતી. તે એકે માર્ગન પેતાના જન્મ સમય થીજ ધનવાન હતો. પરંતુ એ વાતનો સંત

છે કે તે પોતે જે અપાર ધન કમાયો તેન હીમાજમાં તેના પિતાની પુછ નહિ જોવી હતી. તથાપિ અન્ય અસાધારણ મનુષ્યોની તુલનામાં તેના પિતા પેતાના વ્યાપારના કારણથી ધનવાન ગણાતા હતા. ધનવાન પિતાના પુત્ર યુવકો એ સારા ભાગ્ય સિવાય જનતુ નથી વર્તમાન સમયમાં એવા ધર્મ ધનવાન માણસો જેવામાં આવે છે કે જેઓના જન્મ ગરીબ અને ધનહીન સ્થિતિમાં થયો હોય છે. તે સાથે તેઓ પેતાના બાંધ્ય કાળની દરિદ્રતાને અભિમાન તથા ગૌરવની દ્રષ્ટિથી જુવે છે કેટલાક મોટા વ્યાપારીની એવી હજારો દેખાય છે કે તેઓ પેતાની દુશ્મનતા ખનદાન કુળના યુવકોને નોકરીએ ન રાખતા ધનહીન કુળના યુવકોને પેતાના કામમાં લે છે તેવું કારણ એ છે કે તેઓ સમજે છે કે-ધનવાન મનુષ્ય પેતાના પુત્રને ધન સિવાય કંઈ આપી શકતો નથી અને મનુષ્ય જીવનના આરંભમાં ધર્મ ધન મળ્યું એ બહુ અનિષ્ટકારક થાય છે સફળતાની ફેસલ ગરીબીના બેગર-માંજ થાય છે. પેતાની જીદગીના આરંભ માંથીજ દરિદ્રતાની સાથે કુટીની લડી જે પેતાની ઉત્તમિતો માર્ગ પ્રસરત કરતા જેવું છે કારણ કે મનુષ્ય સ્વભાવજ એવો છે કે-તે કોઈપણ જાતના અભાવ માને આવશ્યકતા સિવાય તે કોઈ ઉચ્ચ આર્થિક કે પરિશ્રમ કરવા હજોતોજ નથી, અને એવા દાખલા આજે દમારા ભારતવર્ષમાં કમલે ને પગલે સંખ્યાત્મક મળી શકે છે. અત્રે તે દાખલા જે થોડા ધર્મ નેતા અને કંઈક કામ કરનાર મહાત્મીઓ છે, તેઓમાં ધર્મ ધનહીન પિતાના જ પુત્રો છે અને શ્રીમાન પુરુષોના યુવકોના હાલને કોઈથી ભાગ્યેજ અભાવ હશે. જાનો ફરકની દ્રષ્ટિએ પડી મળે હશે કે-આપણું દેશના કોઈ શ્રીમાન પુરુષના બાળકો અભ્યાસ માટે રહે

આવશ્યકતા જરૂર પડે છે એટલું જ નહિ પરંતુ મોટર કે ગાડીમાંથી ઉતરી રસ્તામાં પોતાની બેઠક સુધી પોતાના અવ્યાસનાં પુસ્તકો લઈ આસનાર એક નોકરપણ સાથે લઈ જવા પડે છે.

અસ્તુ

ચોળીમાં વર્ષના નિરંતરના પરિશ્રમ અને ચાન સંપાદાન પેશ્વત માર્ગને પોતાના જીવનના ઉદ્દેશ અને નિશ્ચીત માર્ગ પ્રમાણે કાર્યની શરૂઆત કરી, આજ અમેરિકાની જે વ્યાપક, ટક અને શક્તિ સંપન્ન સ્થિતિ જણાઈ છે તેના કેરલાક ગણ્યા-ગાંઠ્યા કરતાં-ધર્તા અને વિદ્યાતાઓમાં માર્ગન પણ એક હતો. વિશેષતઃ સુવિશાસ અમેરિકાના અને સાધારણતઃ સમસ્ત દુનિયાના મોટા મોટા ઉદ્યોગ-ધંધા, વ્યાપાર-વ્યવસાયોમાં એક પણ વેપાર એવો નહોતો કે જેની સુડી માર્ગનના હાથમાં ન રહી હોય, પૃથ્વીની મોઝી-મોટી બેઠકો, રેલ્વે કંપનીઓ, સ્ટીમર-કંપનીઓ, પ્રભાવશાળી સરકારો, નામીયા વ્યાપારીશો અને મોટા-મોટા રાજા-મહારાજાઓનાં કાર્ય દ્રક્ષ માર્ગનના એક ધસારાથી ચાલતાં હતાં, તેની હયાતીમાં તેના ધનની પ્રતિરૂપમાં કરે એવો કાષ્ઠપણ ધનવાન જુમડલામાં હતો નહિ. તેના ઉદ્યોગ ધંધાની શક્તિ અમેરિકામાં સેંકડે નહિ બલકે દબારે મોટા-મોટા વ્યાપારો ઉત્પન્ન થયા, અને અમેરિકાનો વહેપાર અને લાભ દુનિયાના બીજા ભાગોથી વધી ગયો. અમેરિકામાં આજે જે શ્રી દેવીતા વાસ દેખાય છે, તેનું મૂળ્ય કારણ માર્ગનની અદ્ભૂત શક્તિ છે. અમેરિકા કૃષિ, પ્રધાન દેશ હતો. પણ માર્ગને તેને વ્યાપાર અને વ્યવસાય પ્રધાન દેશ બનાવી દીધો. એવા ઉદ્યોગી સમુદાયને ઉત્પન્ન કરી જગતના વ્યાપારિક ઇતિહાસમાં અમેરિકા ધનવાદને પાત્ર થયું.

માર્ગને જેમ અથગ લક્ષી કમાનાર હતો, તેની રીતે તે ખર્ચ કરનાર પણ હતો. અપજા

દેશમાં એકતો ધનવાનો જનુજ યોગ છે, અને જે છે તેઓ પોતાના ધનનો જ હીસાબ-જીતાબ રાખવામાં જ પોતાના અનુદય માનવ-જીવનને નષ્ટ કરી નાંખે છે, અને તે ધનનો કંઈપણ સંદુપયોગ કયાં સિવાય મરતી વખતે પોતાના વારસોને સોંપી જાય છે કંજુસી રુ' ચીજ છે એ માર્ગને સમજતો જ નહોતો. વ્યાપારી અને સારાશ્રી રીતથી તે ધન કમાતો હતો, પણ તે બેચુ' કરવાના નીચ-ઉંચથી નહિ-તે ક્યારે ઉત્પન્ન કરેલો એક મનુષ્ય પ્રાણી હતો, તેથી મનુષ્ય જરૂરથી ઉત્તમ કાર્યોમાં ઉદાર દીલથી દાન આપ્યા કરતો હતો. પરંતુ દેશ કાળ અને પ્રાત્નનો વિચાર કયાં સિવાય કોઈને એક કાઠીપણ આપતો નહિ. તેણે એવું દાન કદીપણ કયું નથી કે જેથી ભવિષ્યમાં કાષ્ઠપણ વ્યક્તિ, સમાજ, સંસ્થા અથવા દેસને દાનિ-કારક થાય. અને તે જોને આપવું યોગ્ય ધારતો તેને તત્કાળ, સ્વતંત્રપણે અને ઉદાર દીલથી આપી દેતો. એવો આશરો કદી શકાય છે કે-આ અર્ચ-ખર્ચ કમાનાર પોતાના વારસોને જેટલું આપ્યું હતું તેટલું જ ધન તેણે ઉત્તમ કાર્યોમાં આપ્યું હતું.

તે આવો મહાન શક્તિશાળી પુરુષ હોવા છતાં સજ્જન હતો. કદાચ તે ખાસ્ત તેના નાના મોટા કરેડોપલિયો અને કંપનીયોને પોતાના કોષ અથવા દ્રેવથી માટીમાં મેળવી શકત. પરંતુ તેણે એવો કદીપણ વિચાર કયો નહોતો. અને તે એટલા સુધી કે જોને નાણાંની ધણી જરૂર હોય તેવા પાસેથી વખતનો લાભ લઈ, હંદથી વધારે વ્યાજ કે કામચન લઈ તેને સુસી ખાવો એ કદીપણ પસંદ કરતો નહિ. તેની સંઘર્ષી સંજ્ઞતાનું રહસ્ય કેવળ એક જ વાતમાં છે. તે એક જનસમાજને તેની ધન-નદારી, આચરણ, સિદ્ધાન્ત અને સાચી સાદાઈમાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ હતો. તેના "ના" કહેવાનો અર્થ "ના" અને "હા" કહેવાનો

અર્થ "હા" સત્યજ ધનો દનો. તે નિશ્ચિત અને સ્પષ્ટ વાત કહેવી વધારે પસંદ કરતો હતો. તેમજ નકામા વાદ-વિવાદમાં બર્થ સમય ગાળતા ઇચ્છતો નહોતો; તેણે કદી પણ કોઈ પણ રોજ પર ચઢી બાખ્યાન આપું નહોતું કરેડો અને અબજોનું કામ એક દિવસમાં તે સુધર્યા કરી દેતો. તેના એક નજવા ઇસારા પર શુદ્ધિમાન વ્યાપારીઓ પોતાની તમામ સંપત્તિને-સાદમ પૂર્વક ખાડામાં નાંખી દેતા પરંતુ તેમાં કદી પણ તેમને નુકસાન વહોરવાતો સમય આવ્યો નહોતો. એ ઉપરથી એટલું તો સિદ્ધ થાય છે કે જન સમાજ તેના ઉપર સંપૂર્ણ વિશ્વાસ ગાળતો હતો. તેની સાથે એ પણ સિદ્ધ થાય છે કે માર્ગનના એક ઇસારામાં મધેષ્ટ અનુભવ, જ્ઞાન, નિશ્ચય; નિર્ણય અને દુર-દર્શિતા આણું આણુંમાં બરાબ રહી હતી.

એવો અતુલ શક્તિશાળી હોવા છતાં પણ તેના આચરણથી કોઈ પણ મનુષ્ય એમ કદી પણ ન કદી ચકતો કે માર્ગન અમુક દેશનો પક્ષપાતી છે. અમેરિકા તેની જન્મભૂમિ હોવાથી તેના પર પ્રેમ હોય એ સ્વભાવિક છે પરંતુ ખરી રીતે જોતાં તે મમ્મરત દુનિયા રૂપી એક મોટા શહેરનો નાગરિક હતો. ઉદાર ચરિત મનુષ્યોમાં એક એ શુભ મળી આવે છે કે-તેઓ વસુધાવાસને પોતાનું કુટુંબ સમજે છે, એ વિશ્વ-અધુતનો માર્ગનમાં અભાવ નહોતો. માર્ગનના જીવનમાં એવા અનેક સ-

દૃશ્યોનું સંનિધન છે કે જોને જોઈ અ.અર્થ અને તેના પ્રત્યે મૂંઝવણુદિ કિત્તપ થાય છે. અને સાથે સાથે હારતવર્ષના ગણ્યા-ગાંઘ્યા ધનવાનોને માર્ગનનું સમસ્ત જીવન અનુકરણીય છે.

માર્ગને પોતાના પિતાના મંત્રામાં એક સાધ રજુ ગણેતાજના પદ્ધતી જીવનનો આરંભ કર્યો હતો. અને પોતાના ૭૬ વર્ષના જીવનમાં તે સમયના દક્ષીણેનોમાં સર્વશ્રેષ્ઠ બની ગયે દનો. તેણે પ્રથમ ૪૦ વર્ષ સુધી ધંધાની તૈયારી કરવામાં ગાળ્યાં દવં, અને બાકીના ૩૬ વર્ષ કાર્ય સાધના કરી હતી. તે ઉપરથી એટલું સિદ્ધ થાય છે કે-તૈયારી કરવામાં અને અનુભવ તથા વ્યાવહારિક જ્ઞાન સંપાદન કરવાનું મહત્વ કેવું અને કેટલા જરૂરનું છે. માર્ગને પોતાની શક્તિ અને ચોખ્ખોનો સદુપયોગ કરીને અમેરિકાદિ દેશોને સદાકારિતા અને સંઘનયથી કામ કરવાનો જે પાઠ અજ્ઞાનો છે તે એ દેશ પ્રલયકાળ સુધી પણ જાલી શકે નહિ.

એવાજ ઉદ્યોગ-મૂર્તિ સંપુતોથી કોઈ પણ દેશનું મરતક હમેશને મઠે ઉચું મધ સકે છે. સાત છે કે-અપાર ધન કમાઈ તેનો એવો સદુપયોગ કરનાર બાગવાન આ દુનિયામાં કોઈ વિરલાજ ઉત્પન થાય છે. *

આમલીરાન મુરત] જીમ્નસાલ મે. થાડાજાક.

* હિંદી ઉપરથી અનુવાદિક.

આત્મ-રહસ્ય.

મન एव मनुष्याणाम् कारणं बंध मोक्षयो ।

૧-હૃદય અને જીવન

મનુષ્યનું હૃદય જેવા પ્રકારના સંસ્કારોથી સંસ્કારાયલું હશે તેવુંજ તેનું જીવન પણ અંધારું બની. જે હૃદયમાં હોય તે કમર્થઃ ધીરે ધીરે બદલે સુરે છે, હૃદયની કોઈપણ વાત બદલ પ્રકટ

થવા વિના રહેતી નથી, જે વાન હૃદય સ્વાસ્થ્ય જીવાઈ રહે અને તે ખરેખર જીવાઈ રાખવાને મનુષ્ય પ્રવાસ પઠ કરે છે, તે થોડો સમયજ પોતાનું સ્થાન સાચવી રાખે છે અને કોઈ એક દિવસે તો પ્રકટ થાય છે. કેવળ તેને પરિપક્વ થવાને કમર

લાગે છે એટલુંજ, કારણ કે જગતમાં પ્રત્યેક વસ્તુની ચાર અવસ્થાઓ હોય છે, બીજા, વૃક્ષ પુલ્ક અને ફલ અને આ જગતનો એજ નિયમ પ્રવર્તી રહ્યો છે. મનુષ્યના હૃદયના શુણ્ઘોષ અનુસારજ તેની જીવનની અવસ્થાઓ ધડાય છે, તેના વિચાર સ્ફુરણથી કાર્ય-કર્મ રૂપી ફલ ફાળે છે અને એ પ્રમાણે કર્મ પુલ્કમાં ચારિત્ર અને ભાગ્યના ફલો ફાળે છે,

મનુષ્યનું જીવન સદા અંદરથી બહાર પ્રકટ થતું રહે છે. જે વિચાર હૃદયમાં ઉત્પન્ન થાય છે, તે સમયોચિત સંપ્રદાયી પ્રકટ થાય છે અને આ તેજ પ્રમાણે દર્શી થાય છે. જે પ્રમાણે શુભ નણીમાયત્રથી જળના પુત્રારા પુરે છે. તેજ પ્રમાણે જીવન પણ મનુષ્યના હૃદયની શુભ શુદ્ધિમાંથી નીકળે છે. જે મનુષ્ય છે અને જે કંઈ તે કરે છે તે સધળું હૃદયમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે અને જે કંઈ બિવિધ્યમાં બનશે અથવા કરશે તે પણ હૃદય માંથીજ ઉત્પન્ન થનાર છે.

શોક અને હર્ષ, સુખ અને દુઃખ, આશા અને ભય, રાગ અને દ્વેષ, જ્ઞાન અને અજ્ઞાન સંધળા હૃદયની અંદરજ છે, બીજું કોઈ તેજીનું સ્થાન નથી. એ કેવલ મનની અવ-

ધાનની શક્તિથી અમાન, દબરો મોટા-મોટા વ્યક્તિના હૃદયનો રક્ષક, અને અમેરિકાના વહેપાર અને પોતાના જીવનનો બીજા ભોગથી વધી ગયો. ગાંધે તે સાવધાન આજે જે શ્રી દેશીનો વાસ દેખાય અસાવધાનીથી મૂખ્ય કારણ માર્ગની અદ્ભૂત ફાલતની દોર અમેરિકા કૃષિ પ્રધાન દેશ હતો જ્ઞાન અને આર્થિક તેને વ્યાપાર અને વ્યવસાય પોતાના દેશ જનારી દીધો. એવા ઉદ્દેશી આપણા કુલન કરી જગતના વ્યાપારિક ઇતિહાસ અને અમેરિકા ધનવાદને પાત્ર થયું.

માર્ગને જેમ અચળ લક્ષી કર્યાના દોરો રીતે તે ખર્ચ કરનાર પણ દનો માર્ગના

અનુયાયી થયું હોય તો બંને અસાવધાનીમાં-ગદલતીમાં જી-દગી શુંનરો, બંને કોઇપણ પ્રકારના નિષ્ઠ ઉદ્દેશ વગર જીવન વ્યતિત કરો, પવિત્ર તથા પતિત બનેતું માર્ગ પર મનુષ્ય મગન કરી શકે છે. આપણું જીવન ઉત્તમ પ્રકારનું પવિત્ર, કે રાગ દ્વેષથી ભર્યું કનિષ્ઠ બનાવવું તે આપણી બહી બહી ધનજાપર અવલંબી રહે છે, આથી દરેક મનુષ્યે સારી રીતે જાણવું જોઈએ કે જીવનનો વિકાસ પોતાના મનથીજ થાય છે આ સદ્ગતિનું જ્ઞાન થતાંજ પરમાત્માનો સર્વોત્તમ માર્ગ તેને માટે ખુલી જશે. કારણ કે તેને ફરી એ પણ મન ખજારો કે “મારામાં મારામનને અંકુશમાં રાખવાની શક્તિ છે. તેમજ હું મારા આદર્શ પ્રમાણે મનને કેળવી શકું છું.” આ જ્ઞાન થતાંજ જે ત્રણે કાળમાં સત્ય અને સર્વોત્કૃષ્ટ છે એવા બબ્બે વિચાર અને કર્મ માર્ગ પર દ્રઢતાથી પોતાની કૃત્ય શરૂ કરશે. તેમને માટે જીવન-જી-દગી એક સુંદર અને પવિત્ર બગીચા રૂપી બની જશે, અને ધીરે ધીરે પોતાના જીવન સંઘામની બધી વ્યથા અને ચિંતાને તે પોતાના હૃદયપ્રદેશમાંથી બહાર ફેંકી દેશે, તેના સપજા દુઃખો તેમજ અજ્ઞાનતાના આવરણો દૂર થશે, કારણ કે જે મનુષ્ય પોતાના હૃદય અંકુશને પૂર્ણ બળથી રક્ષણ કરે છે તેને સ્વાધીનતા, જ્ઞાન અને કીર્તિ અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

૨-મનના સ્વભાવ અને તેની શક્તિ.

મન મનુષ્યના જીવનનો આધાર છે, મનથીજ બીજા બીજા દશાઓ ઉત્પન્ન થાય છે અને તે સધળાનું ફલ પણ મનજ ભોગવે છે. મોઢ અને અજ્ઞાનને ઉત્પન્ન કરવા તથા સત્યતા અને વાસ્તવિકતાને જાળવવાની શક્તિઓ પણ મનની અંદરજ છે. આપણું જીવન એક વસ્ત્ર વણનાર ચંત્ર જેવું છે. તેની મન રૂપી ઘટલું વિચાર રૂપી સુતરથી

સારા નહારા ક્રમેની નીચા ઉંચા-જોતપ્રોત કરી ચારિત્રી વજ્ર તૈયાર કરે જે અને તે વસ્ત્રમા આપણને રેશમના કીડાની પેઠે લપેળી લે છે.

મનુષ્ય એક એવું આત્મસંપન્ન-પ્રાણી છે કે જેમાં મનની સમસ્ત શક્તિઓ વિદ્યમાન છે તેમજ જોનાપર તેનો સંપૂર્ણ અધિકાર આવે છે પછી જેની મુજબ હોય તે તેનો ઉપયોગ કરી લે. મનુષ્યને જે કાંઈ જ્ઞાન થાય છે તે સઘળું અનુભવને લીધેજ અને તે અનુભવને વિસ્તારવો-વિશાળ કરવો કે તેને ધગડી સંકુચિત યજ્ઞ જનું તે મનુષ્યના પોતાના હાથમા છે, સંકુચિત કોઈ પણ સ્થાન કચરે એવું નિમ્ન નથી કે જ્યાં મનુષ્યને બંધનમા પડતું પડે. યા કોઈ તેને પરાણે નાખે, પણ હા એટલું તો ખાતરાથી કહી શકાય કે મનુષ્ય સ્વયં અનેક સ્થાનોમા પોતે માવાની બધોનીથી મવાઈ જાય છે. હજી પણ તે ધરતી તો દરેક સમયે દરેક સ્થાને તે બધોનીથી પોતાને છોડી શકે છે તે આપણને પણ સરખી નીચ કાઢીમા પણ ધારી શકે છે અને તેજ આપણને દેવતા મમાન દેવી, દુર્જન અને મનજન, અગાની કે બુદ્ધિ-માન, દુઃખમા જેવા થવા ચાહતા ટોંકણે તેવા બનાવી શકે છે. કોઈ કાર્ય સાધવા-કરવા આપણે હરદમેય નિયમિત પ્રયાસ કરતા રહીએ તો તે કામ કરવાને સ્વાભાવિક દેવ પણ પડી જાય છે પરંતુ પાછી તે દેવ સુધી દેવા પ્રયાસ-ઉદ્યોગ કરવામાં આવે તો સહેલાઈથી છોડી શકાય છે. તે આપણને એટલે સુધી ભયમાં નાખી શકે છે કે મત્સ્યે જીત-કલ બૂલી જઈએ છીએ પરંતુ તેમાં એ પણ શક્તિ છે કે ભયને ધીરે ધીરે દૂર કરી પાંડો સત્ત્વ માર્ગ પકડાવે છે મનુષ્યની સંભાવના જોની કંઈ સીમા હોતી નથી, તે અનંત છે અને તે સંપૂર્ણ સતત છે.

મનનો સ્વભાવ એવો છે કે તેમાં સમુદ્ર-લહરી પેઠે અનેક અવસ્થાઓ ઉત્પન્ન થવા કરે છે અને તેમાંથી મરજી આવે તેવી અવસ્થા પોતાને માટે પસંદ કરી શકાય. વળી મનમા આ પણ શક્તિ છે કે તે ચાહે તે સ્થિતિ બદલી શકે અથવા સંપૂર્ણ તેનો ત્યાગ કરે. તે સદૈવ એમજ કરતું રહે છે કાશ્યુ કે નિરન્તર અ-બ્યામયી તેને સર્વ પરિસ્થિતિઓનું જ્ઞાન સ્વભાવિક થતું રહે છે.

વિચારોની આન્તરિક ક્રિયાઓથી મનુષ્યનું ચારિત્ર અને જીવન બને છે પણ મનુષ્યમાં એ પણ શક્તિ મોચુદ હોય છે કે તે પોતાના મનોબલ અને ઉદ્યોગથી તે પ્રક્રિયાઓને બદલી શકે છે. ટેવો, કમશક્તિ અને પાપોળા બધન સ્વયં મનુષ્યનાજ બધાયવા હોય છે અને કેવળ તેજ તેને તોડી શકે છે. એ મિવાય મનની સામે કોઈ યજ્ઞ શકતું નથી. જો કે તેનો સંબંધ બહાની સ્થુગ વસ્તુઓ સાથે દુઃહેલો હોય એમ જણાય છે પરંતુ પ્રથમ તેની સ્થિતિ બદલના સ્વયં પદાર્થોમા ન હતી, બાહ્ય અવસ્થા આંતર અવસ્થાને અનુદેવ બને છે અને પ્રકટ થાય છે નહિ કે આંતર અવસ્થા બાહ્ય અવસ્થાને અનુદેવ બાહ્ય પદાર્થોમાં જોબ ઉત્પન્ન થતો નથી પરંતુ તે પદાર્થો મે-બંધના માટે મનની દુર્બલતા અને કુષ્ઠતામાં ઉત્પન્ન થાય છે. આ રીતે દુઃખ અને શોક પણ બાહ્ય પદાર્થો અને જીવનની બહુવિધ ઘટનાઓમા ઉદ્ભવતા નથી, તેની જડ તે તે પદાર્થો અને ઘટનાઓ તરફ મનની અ-શિક્ષિત પ્રવૃત્તિઓમા હોય છે. જે મન સંચલ-તાથી વિશિષ્ટ પામી જ્ઞાનથી રક્ષાયલું રહ્યું છે તે જેના ધનિષ્ઠ મનઘથી દુષ્કર્મ ઉત્પન્ન થાય છે એની દુર્બલતા તથા કુષ્ઠતાને ત્યાગ કરે છે એમ કરવાથી તેને જ્ઞાન અને શાન્તિ મળે માટે પ્રાપ્ત થાય છે.

ખીલને નકામ કહેવાથી અને બાલ અ-
વસ્થાએને, પડતીતું મૂળ સગળવાથી દુનિયાના
દુઃખ અને શોક પડતા નથી પરંતુ વધે છે.
બાલ અવસ્થા આંતર દશાની કેવળ છાયા
અને પરિણામજ છે. જ્યારે હૃદય શુદ્ધ અને
પવિત્ર થાય છે ત્યારે સમસ્ત બાલ પદાર્થો
શુદ્ધ અને પવિત્ર અનુભવાય છે.

આ સહિતો એક અટલ નિયમ છે કે
શુદ્ધિ અને જીવન અંદરથી બહાર રહે છે અને
હૃદય સેમજ મૂલ્ય બહારથી અંદર પ્રવેશે છે,
વાસ્તવ્ય એ છે કે મનની પ્રવૃત્તિ પ્રમાણેજ
જીવન વધતું જાય છે. સંપૂર્ણ વિકાસ
અંતઃકરણ દ્વારાજ થાય છે અને તેથી અ-
તઃકરણમાં પ્રવેશ વાતોનો નિર્ણય કરવો ઉચિત
છે. જે સુખ્ય ખીલની વિદ્ય હવોગ કરવો
છેકરી છંદ પોતાની શક્તિ અને મનને સ્વાધીન
રખવા સુધારવા, જળ વધારવા કામે લગાડે છે તે
પોતાની શક્તિએને ખીલથી રાખે છે. ઉપરાંત
જિતાને રક્ષક પોતેજ બની જાય છે. જ્યારે
આપણા ચિત્તને શાન્ત કરવો સફળ થયજ
છાએ ત્યારે ખીલ બાહ્યોને પણ આપણી
ઉદ્ધરતા અને સ્થિતિથી આપણા જેની શુભ
દશામાં લઇ આવી શકીએ છીએ. આદિ ધ્યાન
સાધના જેવી વાત એ છે કે વાસ્તવિક જ્ઞાન
અને જ્ઞાનિનો માર્ગ ખીલના હૃદયપર અધિ-
કાર જમાવવા માટે નહિ મળે પરંતુ આ
હૃદય અને પવિત્ર માર્ગ ત્યારેજ મળે છે કે
જ્યારે મેનુષ્ય પોતાના ચિત્તપર સ્વયં અધિકાર
પ્રાપ્ત કરી શકે. પોતાના આત્મામાંથી સાચ, દ્રઢ,
અને હૃદય શુભોત્સારેજ આકર્ષક બહાર પ્રકાશે છે.
સુખ્ય જીવન તેના હૃદયથી જ થાય છે
જેવા વિચાર રહે છે, હૃદય છે અને જેવા
કાર્ય થાય છે તે પ્રમાણેજ ચિત્ત ધડાય છે,
વધુથ આલે તો નવીન વિચારો ઉદ્ભવાયો
રૂપાતું જીવીન સ્વરૂપ બનાવી શકે છે અને
જીવનમાં પરિવર્તન કરી શકે છે, તેથી હવે
આત્મા આનો ઉપર વિચાર કરવો જોઈએ,
અપૂર્ણ.

M. M. Joshi.

હા એ હા, અને ના એ ના.

ખીમો આખો દેહડો મચ્છરી કરીને યાકેલો
પાકેલો એટલાખર બેસી યુગી ખીમો અને
ધુમાડા કાઢતો હતો. એટલામાં તેના ગામ જોડી
ગપાટાશંકર (હૈં બે ગોળીનો ચકવા) મહારાજ
આવ્યા.

ગપાટાશંકર—કેમ ખીમો પટેલ ? શું
કરો છો ? શાનંદમાં છો ને ?

ખીમો—આવો બેસો મહારાજ. કંઈ મન્યું
નહિ તે જરા યુગી ખીમો બેઠો.

ગ—હારનેને યાકેલાને આરામ તો ત-
માકુંજ છે. લેકો અમથા એને વખોડે છે.
જુઓને સાસુમાંજે કયું છે કે—

ધુમ્પાલ મહારાજ મોટે મોટે મોડાનમ્. (મ-
હારાજને ખજર નહોતી કે જડયા પુરાણમાં
કે સુધારા પુરાણમાં લખેલું છે.)

ખીમો—પણ મહારાજે એનાથી કંઈ કાયદો
તો નહિજ હોં. જુઓને, એ તમાકુથી ને
ગાંજથી મારી દેડ મળાઈ ગઈ છે.

ગ—વાત તો ખરી છે, પણ એના વગર
ચાકું નથી તો. બે પડી મોજ છે, દીક છે.
પણ ખીમાબાઈ, આજે તમે હતાક કેમ છો ?

ખીમો—અરે, મહારાજ, શું કહું ? આ
મારા ઘર-સામેની પેલી જમીન પડી રહી
હતી, એમાં મેં એક ગલકીનો છોડ વાળ્યો.

ગ—દીક કયું. ઘરની સામું નકામી
જમીન શા માટે પડી રહે ? બે વધુ જાડ
વાવવાથી દીક દેખાય.

ખીમો—તે જાડ તો દહાડે દહાડે વધવા
લાગ્યું.

ગ—તે તો વધશેજ, ન કેમ વધે ! જેની
તમે કેટલી જમી મહેનત કરીને બરદાસ્ત કરી,
રાજ રાજ પાણી રેડા છો, આવર પુરો છો,
એટલે જરૂર વધે.

ખીમો—મેં તો એને માટે એક માંડવો
ખાંધ્યો ને એ વેલા પર ત્રણ ગલકાં ઘવાં.

ગ—થવાંજ જોઈએ. જેની તમે પુષ્કળ માફરી કરી તેડું ફળ તમને અવશ્ય મળવું જોઈએ. ત્રેગુ તો શું પણ હજી બીજા વધારે લાગશે.

ખીમો—પણી મેં એક ઘરમાં રાંધવા ગયું. અને બાકીનાં બે લાઇ હું બગરે વેચવા ગયો.

ગ—લઇ જવું જ જોઈએ. કેમકે એક તો તમે ગરીબ માણસ છો અને ત્રણે ગલકાં ખાઇ જાઓ, તો પછી એકે વેચવા વિના રૂંસા કેમ ચાલે ?

ખીમો—હું બગરમાં જઇ એટલે કે તરત મ્યુનિસિપાલીટીનો નોકર એક ગલકું જઈવ તરિકે માંગવા લાગ્યો.

ગ—તે તો મંગેજ. જરૂર મેં એ સરકારી નોકર છે, એટલે એની ફરજ છે.

ખીમો—પણ મેં તો એકે ગલકું ન આપ્યું.

ગ—જાહેર સારું કહ્યું. તમે કેટલી મહેનત કરીને ઉછેર્યું, તેમા મહા મહેનત ત્રણ ગલકાં થયાં તેમાં વળી એક એને આપી દો, પછી તમારી પાસે શું રહ્યું ?

ખીમો—જ્યારે મેં ન આપ્યું ત્યારે તો તેણે એવવા માંડ્યું.

ગ—તે તો ખેલે, જરૂર ખેલે, કેમકે તે તો રતો મ્યુનિસિપાલિટીનો નોકર ટેક્સ દસેકટર, તમે તેને ટેક્સ ન આપો, એટલે તે તો ખેંચીને પથ્થ લેજ.

ખીમો—એમ ખેચવાય કરીને તે ગલકાંમાં ડાકા પડી ગયા, આયુ' દુકથાન થયું, જોઈને મને શુંસો આવ્યો. અને મેં તો એક બે વાત મળવાવી દીધી.

ગ—મારું કહ્યું. એક તો તમે ગરીબ રહ્યાં તેમાં તમારું ગલકું ખરાબ કહ્યું એટલે તમે કડવી વાતો ન સંભળાવો તો શું પડે પડે ?

ખીમો—પણી તો તે મને ગાળો દેવા લાગ્યો.

ગ—તે તો ગાળો દેજ. એકનો તમે ટેક્સ ન આપ્યો. વળી તેને કડવી વાતો સંભળાવી પછી તે ગાળો કેમ ન દે ?

ખીમો—ગાળો સાંભળીને મને ખોટું લાગ્યું અને મેં પણ ખૂબ ગાળો દીધી.

ગ—જાહેર મારું કહ્યું. તેણે તમને ગાળો દીધી. પછી શું તમે છાનામાના બેસી રહો કે ? નાંદજ.

ખીમો—પછી તો તેણે ઉઠીને મારું ગળું દબીને બે ચાર થાપડ ને દીધા મારી દીધી.

ગ—તે તો થાપડ જરૂર મારે. પહેલાં તો તમે ટેક્સ ન આપ્યો. અને પાછી ગાળો દીધી તો તે કંઈ ચૂં રહે ખરો કે ?

ખીમો—તે તો મારપીટ કરીને એક ગલકું લઇ ગયો.

ગ—લઇ તો જાયજને. શું આટલી ગડબડને તોફાન કરીને પણ ન લઇ જાય ?

ખીમો—પછી તો મેં બીજું ગલકું પણ ફેંકી દીડું અને દીલગીર થઈને ઘેર આવ્યો.

ગ—ફેંકી દીધું તે ઠીક કહ્યું. જે ગલકાંની પાછળ મારપીટ થઈ તે ગલકાંની રી જરૂર ?

ખીમો—પછી તો મેં ઘેર આવીને ઝાડ ઉખાડી નાંખ્યું. ને માંડવો બાળી નાંખ્યો.

ગ—જાહેર સારું કહ્યું, જે ગલકાંની પાછળ આટલું બધું અપમાન થયું તે ઝાડને રાંખડું એ કાંઈ સારી વાત નથી.

ખીમો—પણ મારું મનતો તે ઝાડને માટે જાડું કુખી થયું.

મ—જરૂર દુઃખ થયું હશે. જે ઝાડની પાછળ આટલી બધી મહેનત કરીને પાળી પોવી મોટું કહ્યું તે ઉખાડી નાંખવાથી શું કાંઈ સુખ થાય ? જરૂર દુઃખજ થાય, હવે હવે હું તો રજા લઉં. તો રામ રામ. સારોસ વાંચક ! તમે આવા ખુશામતીઆઓથી બચજો. *

આલી. } નરહરિ. હ. ઠાકોર
બરચ. }



બગાસું ખાતા ગદાધરે ઘડીયાળ તરફ જોઈને જોઈ કહ્યું “રામભજન, સિગ્નલ આપ પંજાબ મેલ પસાર થવાની છે.”

બાદપદની સ્થાન રાખી હતી. “અને એક વાગ્યાનો સુમાર હતો આકાશમાં કાળાં વાદળાંઓની ધટા થઈ રહી હતી, અને વર્ષાદનાં ખેન્દુઓ ટપકતાં હતાં. રામભજન મનમાં વિચાર કરતો હતો કે સવા વાગ્યાની મેલ પસાર થયા બાદ એકવાર ઓને દવા આપી આવીશ. કારણ કે સવારના પાંચ વાગતા સુધી બીજી કોઈપણ ગાડી આવનાર નથી.

ગદાધરની વાત સુણી તે ચમક્યો અને બીજીજી કહ્યું તેણે કહ્યું “હાં બાલુજી સિગ્નલ આપ્યો છે.”

પંજાબ મેલ આવવાના સમાચાર આગળનાં સ્ટેશને ટેલીફોનથી આપી બાલુ પુરથી ઉપર આવી બેઠા, અને બેઠા બેઠા વિચાર કરવા લાગ્યા. બાલુ કેટલીક ચિન્તાઓથી ઘેરાયેલા હતા. એક તો એક એમની પત્ની કોઈ દિવસ એમની સાથે સારાં મોંઝાંથી બોલી નથી, બીજું એના હૃદય ત્રીસ વર્ષની થઈ તેમાં બધું મળીને એ કે ત્રણ મહિના પત્નીના દાખની રસોઈ જમ્યા હશે. કારણકે એમનાં પત્ની વગર વસતીના ત્રણ ઘરવાળાં સ્ટેશન ઉપર એમની સાથે રહેવા પ્રુથી નહોતાં. ગયે મહિને ગદાધરે પકોટ કરાવ કરી રાખ્યો હતો કે પત્નીને જરૂર લાવીશ; અને સ્ટેશન મારતર ભગવાનદાસે એનાથી પકોટ કરાવ કરી રાખ્યો હતો. ગદાધરનો વિચાર ‘બીમારીનો રીપોર્ટ’

કરી ચાર દિવસની રજા લઈ પત્નીને લઈ આવીશું એવો હતો. પહેલેથી લખા પડી કરી પત્નીને તેનાં પિતાનાં મૃદેથી પોતાનાં મૃદે બોલાવી આણી હતી. બધું. કીક કાક કરી બીમારીનો રીપોર્ટ કરી ગદાધરે રજા લઈ, ઘેર ગયા. ત્યાં જઈ તેમણે જે કોઈ બેઠું તેનાથો તેનું કીર ફરવા લાગ્યું. બાબીએ હાથના લટકા મરંકા કરતાં કહ્યું “હમારું તો નાક કપાઈ ગયું, રાત્રે તે અહીં સૂતી હતી અને સવારે તો ગેબ થઈ ગઈ.” ગદાધરે મનમાં વિચાર્યું કે એનાં બાપને ઘેર ગઈ હશે. પગે ચાલી તે બિચારો ત્યાં ગયો પણ તેનો તેને ત્યાં પણ પતો લાગ્યો નહીં. એથી ગદાધરને સમસ્ત સંસારની ઓંચો ઉપર ધૂણા ઉત્પન્ન થઈ. બાદ જોતમળની સાથે પહેલેથીજ જાનવું નહોતું અને કોણ જાણે કે પત્ની ક્યાં ચાલી ગઈ ! વિગેરે બાજતથી નિરાશ થઈ એણે દિવસે ગદાધરે રામપુરનાં ન્હાનાં સ્ટેશન ઉપર પેતાની નોકરી ઉપર હાજર થઈ ગયા. ત્યાં પહેાંચતાંની સાથેજ સ્ટેશન મારતર એના નામનું જાન્ય પાકીટ એને આપ્યું, તે બોલીને વાંચતાં માલુમ પડ્યું કે ડ્રીસીક મેનેજરે તેમને લખ્યું છે કે—“તમે બીમારીનો જ્યોટી રીપોર્ટ કરી તમારાં ખાનગી કામે ગયા હતા. હમે એ રીપોર્ટ હસ્તપ્રકરને આપ્યો હતો. પહેલાં પછી તમે એજ રીતના બે ચુન્દાઓ કર્યા છે માટે તમને ફરમાવવામાં આવે છે કે, તમારે એક મહિના બાદ તમારો ચાન્ડ બીજા ડેપુટી સ્ટેશન મારતરને સોંપી દેવો. તમારી નોકરીની હવે કમ્પનીને જરૂર નથી.” ગદાધર ઉપર વજી તૂટી પડ્યું. તેણે પોતાની પુછ તપાસો જોઈ તો કુશ્વેરે પીઆ - ૧૫૦ માલુમ પડ્યા. હવે શું કરવું ? સંસાર ઉપરથી તેનો મોઢ જતો રહ્યો. પરમ દિવસે ચાન્ડ સોંપવાનો છે એમ વિચાર કરતા કરતા બાલુ ગદાધર પંજાબ મેલ પસાર કરાવતા સાંર

પ્રેરણાને ઉપર ગયા. જરાવારમાં બીમ ગર્જના કરતી પંખજ મેલ આવી પહોંચી.

ગાડી ઉભી રહેતાંની સાથેજ યુરોપીઅન ગાડી આવીને કહ્યું “વેલ ખાણુ! ટ્રેકનમાં એક સાધુ મર ગયા હૈય ઉરકો ઉતાર લે.” ગદાધરે કહ્યું “સાખ! ‘યહાં મુદાંકા કયા હોગા આપ ઉરકો દિલ્લી ઉતરવા લેના.” સાહેબે કહ્યું “નહી; ગાડીમે મુકદા નહીં રખ સકતા, રસ્તેમે ઉરને સદ્કા ખીયા થા. પીતે હી વો મર ગયા સમેરે પોલિસ તલાસ કરેગી.” એમ કહીને સાહેબે કુલીઓ પામે થગ ઉતરાવી નાંખ્યું. તેની એક ટ્રંક અને બીજું એક પોટલું હતું તે પણ ઉતરાવી પાડ્યું. એ બન્ને ઝીંજીનાં નામ લખી લઈ એક કોપી ગદાધરને આપી બીજી સાહેબે પોતાની પાસે રાખી. જરાવારમાં ગાડી ચાલી ગઈ.

ગદાધરે વિચાર કર્યો કે રાતના ક્યાંતુ મુકદું આવ્યું હશે. વિચાર કરી કરીને ગદાધરે કહ્યું “મુકદાને ગોડાઉનમાં રાખી તાણું બન્ધ કરો.” કુલીઓએ તાણું મારી ચાવી ગદાધરને આપતાં કહ્યું “ખાણુ! મુકદું મુક્યુ હવે અમને ઘેર ન્દાવા જવાની રજા આપવી જોઈએ,” સવાર સુધી કોઈ પણ ટ્રેકન આવવાની ન હોવાથી ગદાધરે કુલીઓને રજા આપી. થોડી વારમાં સિગ્નલમેન રામબજને બાવી કહ્યું “ખાણુ! મારી રજોને દવા પારી છે, હું જાઉં છું; તજ વગ્યા પહેલાં હું આવી પહોંચીશ. એવું કહીને તે પણ ચાલતો થયો. એકલા ગદાધર ખાણુ રહ્યો. “અર્ધો રાત્રે હું એકલો છું અને મુકદું ગોડાઉનમાં છે; મુકદું હાર તોડીને તો અહીં નહીં આવી પહોંચે?” એમ મનમાં વિચાર કરતા લાગ્યા.

(૨)

ગદાધરે વિચાર કર્યો કે આજ આઠ વપે નોકરો કરતાં વીતી ગયાં, પણ કોઈતુ રેલે

ટ્રેકનમાં મોત થયલું જોયું નથી, આજ આ ખાણત પહેલ વહેવી મારા જોવામાં આવી છે. ફરી વિચાર ‘આજો કે મિચારો સાધુ કોણ જાણે ક્યાં જવાનો હશે? એવું પણ આ અસાર સંસારમાં કોઈ હશે કે નહીં? વળી કપડાં લતાં ઉપરથી સાધુ માલદાર જણાય છે. એની પાસે નોટો અને ગીનીઓ હોય તો કેવું સારું? સાધુઓની પાસે ધણે ખરે બાગે પૈસા હોય છે, એવી રીતની લાલચ તેનાં હૃદયમાં ઉપરિધત થઈ. વખતે જ્યારે આપણને, સદાય પણ કરે એવો વિચાર પણ તેના મગજમાં આવ્યો.

ગોડાઉનની ચાવી અને લાલખતો લઈને ગદાધર હિંદો. બચથી તેવું હૃદય ધકકતું હતું, પણ લોભ આગળ તેના ડર જતો રહ્યો. ગોડાઉનનો દરવાજો ડરતાં ડરતાં ખોલી સાધુની કમરેથી ટ્રેકની ચાવી કાઢી ટ્રક ખેલો. તેમાં એક થેલી હતી, અને થેલીમાં કેટલાક રૂપીયા તથા ગીનીઓ હતી. તેને પોતાનાં ગજવામાં રથાન આપી પછી પાછી ટ્રકને બારીકાઈથી તપાસી તો તેમાંથી એક કાગળનું બંડલ મળ્યું, એમાં પણ નોટો હશે એમ ધારી તેને પણ ગજવામાં સરકાવી દીધું. બાકીનું એક ગીતાનું પુસ્તક, રમાલ, લંગોટ, ગાંભની ડબ્બી વીગેરે હતું તે પાછું જેમતું તેમ મુકી ટ્રકને તાણું વાસી દીધું. ચાવી તે આત્મશુન્ય સાધુની કમરે ખાંધી દીઠીટ તપાસી તો કાશીથી દિલ્લીની માલુમ પડી. જેમ હતું તેમતું તેમ ગોઠવી ગોડાઉનને તાણું મારી દીધું.

સવારે દય વાગે ડોક્ટર, પોલિસ, ઇન્સ્પેક્ટર અને મેજસ્ટ્રેટ મુકદું જોવાને આવ્યા. બહુ સોંક જોવાને એકત્ર થયું. ડોક્ટરે પરીક્ષા કરીને કહ્યું કે “એકદમ હૃદય બન્ધ થઈ જવાથી આ માણસનું મર્જ થયું છે. બીજું કંઈ નથી. સામાન તપાસ્યો તો ફક્ત આઠ રૂપીયા નીકળ્યા. દીકીક તપાસી તો માણુ

તેને સંભાળી પણ “એ તે જ છે” એટલું કહેતા તે બેશુદ્ધ થઈ ગયું.

પણ ઉપચાર કર્યા બાદ કમળા શુદ્ધિમાં આવી. ઉમાએ પણ ધીરા અવાજે પુછ્યું “કમળા મને સાચે સાચું કહે તને એમણે શું કહ્યું? તું એમને કેવા ધારે છે?” અશ્રુપ્રવાહથી કમળાની છાતી ભીંજાઈ ગઈ તેણે કહ્યું “બહેન! આ બાબત બહાર પડતાં પહેલાં હું મરી જાત તો સાર સાત ઠારણ! કે હું હવે ધીરે ધીરે ઝુની ઝુનીને મરીશ.”

“નહીં બહેન! તું અને ખરેખરી હકીકત કહે કે શું છે? ઉમાએ અધિરો થઈને પુછ્યું. જેની સાથે મારા સખ થયાં છે તે જ એ છે. એ રામપુર રેશન ઉપર નોકર છે. અહીંયા કેવી રીતે આવ્યા? તે ખબર નથી.” કમળાએ છેવટે જણાવ્યું.

એ સંભળી ઉમા ઉપર જાણે વિધુત લાગી પડી હેય તેવી થઈ ગઈ અને જેવાન થઈ નીચે પડી.

થોડા વખતમાં એ સગાચાર ચારે બાજુ પ્રસરી ગયા કે નરેન્દ્ર બનીને કોઈ બીજો પુરુષ આવ્યો છે. એલું કુણી માતા ગદાધરના ઓરડામાં ગઈ અને કહ્યું “બાપ મેં તને મારો જણ્યો. તું ગમે તે દરજા, પણ તેં મારી પુત્રવધુને ધર્મ સાચ્યો. મારે હું તને સખ કરાવીશ નહીં પણ હવે સત્ય હકીકત કહે.”

ગદાધરે મતાના ચરણોમાં શીશ ઝુકીને કહ્યું “મા! સર્વ સત્ય છે. દોઢ મહિના થયાં તમારા નરેન્દ્રે આ અસાર સંસારની આંધાર ગોળીને”

તારી સાંધી પત્ની કમળાને સાથે લઈ જા. એક નોકરડી દગો કરી એને તારા બાપને ઘેરથી લઈ આવીતી. રસ્તામાં અનાથ દશામાં મારી પુત્રવધુને મળવાથી તે અત્રે લઈ આવીતી; એ સતી સાંધી છે.”

ગદાધરને બહુ આશ્ચર્ય લાગ્યું. પણ કંઈ પણ ન બોલતાં કમળાને સાથે લઈ ત્યાંથી ચાલતો થયો.

માતા ઉમાને લઈ કાશી લવાસ કરવા ચાલી ગઈ, અને સાત લાખની સમ્પત્તિ ના સરકારને અનાથ બાલકોની કેળવણી અર્થે સોંપી ગઈ.

ધણી મહેનત પછી પાછી ગદાધરને રામપુર રેશન ઉપર ડેપુટી રેશન મારતરની જગ્યા મળી, અને પોતાની નોકરી બજાવવા લાગ્યો. કમળા પણ પતિ-સેવા શુદ્ધ હૃદયથી કરતી હતી.

કાશીમાં મશ્વિકર્ણિકાના ઘાટ ઉપર ઉમાની સામુએ એક મકાન લીધું હતું અને તેમાં બન્ને રહેતાં હતાં, ઉમા નરેન્દ્રનાં જીવન ચરિત્રને સદા વાંચ્યા કરતી હતી, અને વચમાં કોઈ કોઈ વખત પોતાની મોટી મોટી આંખથી આહાથ તરફ જોઈ રહેતી હતી, અને છેવટે તે કહેતી કે “પ્રભુ! આ કેવી “વિદગ્ધબા” કહેવાય?”

“સારભ-સદન,
મુરત (અંકવા.)
દીપોત્સવી.

} અમ્બેસાલ સવ-
રામલાઈ દેશાઈ.



‘ પાંચ પગવાળી ગાયથી ઠગાશો નહિ

ભોળા હિંદુઓ તથા પારસીઓને ચેતવણી.

મુખ્ય શહેરમાં તેમજ બીજાં શહેરોના લોકોમાં કેટલાક ઢોળી ધુતારાઓ જેઓ પોતાને સાધુ-બાવા તરીકે ઓળખાવે છે તેઓ પાંચ પગ અથવા બે જુદા અથવા તેવા વિશેષ કૃત્રિમ અંગવાળી ગાયને લઈને ભટકે છે, અને “ચકર-ચકર”ના ઉચ્ચારે કરી ભોળા લોકોને આવીં વિચિત્ર અંગવાળા ગાયમાનાના દર્શન કરાવી પાવન કરવાનો દાવો ધરાવે છે. અને ભાવિક હિંદુઓ તથા પાઝમીઓ આ લગોટીયાઓની નજામાં પ્રસાદ તેને વધારાત પેસા, કપડાં વીગેરે આપે છે, હવે આવી ગાયોને ખરેખરા કુદરતી પાંચ પગો છે કે કેમ તે આપણે તપાસીશું.

એકતા પગ કાપી બીજાની ચામડીમાં સાંધે છે.

આથો પાંચમે પગ અથવા વધારાની જુદા વીગેરે વધારાતું અંગ તદ્દન કૃત્રિમ છે પણ કુદરતી હોતુ નથી અને મહુવા ગૌ-ક્ષેત્ર સભાએ તે બાબત ઉપર સાર અજવાળું પાડેલું છે તેવો પાંચમે પગ, અથવા જુદા મેળવવા માટે કુમળા વાહરડાંઓના પગ અથવા જુદા કાપી નાખવામાં આવે છે અને તેને ગાયના શરીર સાથે ટેભા દધ સાંધી દેવામાં આવે છે. આ કૂર અને ઘાતકી કામને પરીણામે બીચારાં પગ અથવા જુદા વગેરે કાપી નાખેલા વાહરડાંને તેમજ નવો પગ અથવા જુદા ધારણ કરનાર ગાયને અતીશય દુખ ભોગવવું પડે છે.

સાધુઓ કે ગૌભક્ષકો ?

આવી રીતે જેનો પગ કાપી નાખ્યો હોય તેવા વાહરડાને પછી જીવતું મારી નાખી-આ કહેવાતા સાધુઓ પણ ખરી રીતે કસાઈથી પણ ફૂર પાખંડીઓ ખામુ જાય છે અને જે ગાય પગ પાંચમે પગ અથવા બીજા અંગ ધારણ કરનારી ગાધિ દરમીયાન મરી જાય છે તેા તેના પણ તેજ દાહ થાય છે.

પાપી કામ માટે ઘટતી સજા કરાવો.

આમ હોવાથી જાહેર પ્રજાને અને ખામ કરી જે અમારા ભોળા હિંદુ તથા પારસી ભાઈઓને અમે વિનિ કરીએ છીએ કે તેઓએ આવા ધૂર્ત લોકોના કામમાં પ્રસાદ તેના પાપી કામને અગાનતાથી આડકતરી રીતે ઉત્તેજન નહિ આપતા તેને કાયદેસર કોર્ટમાં સજા કરાવવી જોઈએ. આ પાંચમે પગ, વધારાની જુદા તથા બીજાં અંગ તદ્દન કૃત્રિમ છે અને તેની સામીતી એજ છે કે તેવા અંગ ઉપર ટ.ચણી અગર તેવી વસ્તુ બોકવાથી જનાવરને દુઃખ થશે નહિ અર્થાત્ તે અંગ શરીર સાથેનો સજવ ધરાવતુ નથી. તે તેની એક સામીતી છે કે જે કાયદેસર કામ ચકાવવામાં ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે.

પ્રાર્થના.

અને તે માટે આવા ધૂર્તલોકોથી નહિ ઠગાતાં પોતાની સખાવતોને ઉપયોગ મારે રસ્તે કરવા તથા આવા ધૂર્તલોકોને કાયદેસર શિક્ષા કરાવવા અમે આપણા દેશના જાહેર પ્રજા વર્ગને, જનાવરો ઉપર અજરતું ઘાતકીપણું અટકાવનારી ગણીઓને તેમજ સત્તાધીનીઓને પુનઃ આગ્રહ પૂર્વક વિનિતી કરીએ છીએ.

શ્રી જીવદયા મહાળની ઑરીમ,
૩૦૬ શરાફ બજાર, મુંબઈ નં. ૨.
તા. ૨૫-૧૨-૧૮.

લલ્લુભાઈ દીપચંદ સહેરી,
ઉપ-પ્રમુખ.
શ્રી જીવદયા મહાળ, મુંબઈ

ધોળકાના સુવિખ્યાત વૈદ્ય બહુરસાઈ

લવણભાઈની સમખાણ દવાઓ.

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

શુક્રસંલવની શુદ્ધિકા

જવરહર—શુદ્ધિકા.

દરેક માણસ સમજે છે કે ધાતુની મજા-
દુતીથીજ સરીરની સક્રિય અને મજબુતી કા-
વમ રહે છે, આવી અવનરમ ધાતુને કોઈ પણ
કુદેવદાર કે અનિયમીત રીતે ગેરકુપયોગ કરે-
રાથી સરીર નિર્જન થઈ જઈ કળતર, વાંસાનું
દાટવું, ચહેરાનું શીકું પડી જવું, માનવતંતુ-
આની નળખાઈ, ઘોડી મહેનતે વધારે થાક
લાગતો, મજબુતું ખાલી પડી જવું, બેચેની,
કામ કરવા ઉપર કંટાળો, હોઝરીનો બગાડ,
માદચક્રતત્ત્વ ક્રમી થવું, ઉંઘરસ, ક્ષય, શ્વાસ
વિગેરે વિગેરે અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે.
તેનો અને તે સિવાય ધાતુ બગાડથી થયેલા
તમામ દરોહોના નાશ કરી શુક્રસંલવની શુદ્ધિકા
કામમતું પુરપત્ર બને છે, તેમજ પાચનશક્તિ
ને સુધારી દરવને સાદા લાવી કોઈ પણ રસ્તેથી
જતી ધાતુને અટકાવી ગમે તે કારણથી પ્રાપ્ત
થયેલી નામદોનો નાશ કરી શકિત અને
વધેને વધારી સરીરને મજબુત કરી પરિપૂર્ણ
મરદાષ બનાવી એ તેનો મુખ્ય શુભ છે. છતાં
કોઈ સખસ સાગત કરી આપશે કે શુક્રસંલ-
વની શુદ્ધિકામાં ચક્રત અને ત્રિય વધારવાનો
શુભ નથી તો તેને ૩૦ પ૦૧નું ઈનામ
આપીશું.

ગોળા ૧૫૦ની ડબી ૧ની કી. રા. ૨-૮-૦

તાલુખી યોગ્ય તિસો.

ગમે તે કારણથી નરમ પડેલી શુદ્ધ બા-
ગની રોગ ઉપર આ તલાને માલેસ કરવાથી
હરીથી ટટાર બની રોગની કમજોરી દૂર થાય છે.

કીમત રીશી રોગ ૩૦ ૨-૮-૦

અમારી દરેક દવાની માદિતી માટે ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક મંગાવી વાંચો.

વૈદ્ય બહુરસાઈ લવણભાઈ આરોગ્ય વર્ધક આયુષ્યાલય-સુગ મીળકા—(શુક્રરાત

અમારી જવરહર શુદ્ધિકાથી દરેક જાતના
તોનો ન જાય તો લીધેલા પેસા પાછા આ-
પીશું અને ચોથીએ તાર નથી જતો એનું
સાબિત કરનારને રૂ. ૫૦૧નું ઈનામ આપીશું
ગોળી ૬૪ની ડબી. રના કી. રા. ૧-૦-૦
તદન મફત.

ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક—નકારી સોખત
અને ખરાબ વિચારોથી મનુષ્યને સરીરની
પાયમાલી કરનારી કુદેવો પડે છે તેવી કુદેવો-
માંથી મુક્ત કરવામાં આ પુસ્તક એક સાચા
મિત્રની મરજ સાર છે અને તંદુરસ્તી સાથે
લાંબુ આયુષ્ય, ઉમદા વિચાર અને સંપૂર્ણ સુખ
મેળવવામાં આપું સાધનો બતાવે છે તે સી-
વાય અમારો અકસીર દવાઓની સંપૂર્ણ મા-
દતી મળે છે ફક્ત એક પોસ્ટ કાર્ડ લખ-
વાથી તદન મફત મોકલવામાં આવે છે
પરમીઆની અકસીર દવા.

આ દવા ગમે તે કારણથી થયેલ અને
ગમે તેટલી મુશ્કેલી તેમજ કોઈ પ્રજા જાતની
પરમિયાનો જડમૂળમાંથી નાશ કરી તંદુરસ્તી
સાથે તાકાત આપે છે અને થતી બળતરા,
આસનું પર, (રસી) સાંધાનો અને પેદુનો
દુખાવો, કળતર, નિમેની રોગમાં થતી પીડા,
પાતળી પડેલી ધાતુ, ટીપે ટીપે આવતો પેશાબ
ઉપરના ભાગનો રોગ, વગેરે દરોહ અને આ
સીવાય પરમિયાથી થયેલા તમામ દરોહોનો ઉંક
વખનમાં નાશ કરી આવેલી નિર્જનતાને દૂર
કરી સરીરને સક્રિય આપે છે.

ડબી ૧ની કીમત રા. ૨-૮-૦

ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક મંગાવી વાંચો

નવું પવિત્ર કેશર ।

પૂજન અને આપધિમા ઉપયોગ કરવા યોગ્ય, શા ૧૧ તો. ફૂલ અને નંમુનો મહત્ત, પ્રાયેક સ્થાનમાં એજટ જોઈએ છે. અસસ્ય કરતુરી ફા. ૩૫ શુદ્ધ શિવાજીત ૦૮ અને સુન્ના મમીરા ફા. ૩ તે. અશુરી દિગ શા ૨૧૧ અને સુમંપિત શાદજી શા ૨ નતત

પતા-કાશ્મીર સ્ટોર્સ, નં. ૨૭, અનિગર.

ખાટલીવાળાની અકસીર સ્વદેશી દવાઓ.

હિંદુસ્થાનના હુન્નર પ્રદર્શનોમાં યોનાના તથા રૂપાનાં ચાંદો મળેલા છે
મેલેરોઆના તાવ, પ્લેગની રાક્ષાતમાં લેવા માટે

ખાટલીવાલા એગ્યુમીક્ચર તથા એગ્યુ પીલ્સ કો. ફ. ૧.

ખાટલીવાલાનું ખાલામૃત-ખાળાકો તથા અશકતો માટે ટોનિક કીમત રૂ. ૧-૦-૦
ખીજ વખણાવતી દવાઓ-ખાટલીવાલાની અસલ કપીનાઇનની ટીકડીઓ. એક
અને બે કોનની દરેક શીશીમાં ૧૦૦ ટીકડીઓ એગ્યુમાક્ચર (નાની) ખાટ
કોલેરોલ-કોલેગ, સમઢધી અને ઉતટી માટે કીમત રૂ. ૧-૦-૦
દાંત મંજન-કો. ૦-૪-૦, ટોનિક પીલ્સ-નખખાઇ અને પાતુ માટે કો. રૂ. ૧-૮-૦
અસ અને દરાલનો મલ્લ કો. રૂ. ૦-૪-૦. હિંદી કોષપણુ જગાએ મળશે.

ડા. એચ. એસ. ખાટલીવાળા સન્સ એન્ડ કંપની લીમીટેડ.

વડલી લેબોરેટરી, -મુંબઇ.

Dr. H. S. Batliwala Sons & Co. Ltd.

Warli Laboratory-Bombay.

વારલુ ચિસ્તીમું-ખાટલીવાલા, વરલા-મુંબાઇ

કયાં ગભરાયા ? અરે શું હીસ્ટીરયા !

વાયુ સુકતા.

કો. ફ. ૪-૧૦-૦ ચો. જુદું.

હીસ્ટીરયા-મૂગી-રેશ્ફ કે વાઇ, તને લીધે મોઢામાં ફીણ કે લાળ આંકડી-તાણુ-
જેય કે ધંપણી, દાંત મંધાવા, થાસ રૂંધાવો, આંખો ઘરઘાવી શરીરે શીન, પેટમાં
દુખાવો, અને બેશુધ્ધ, ઇત્યાદિ તેમજ દેટલાકને ચિત્તભ્રમ ઉન્માદ કે ઘલેરછા
યવાથી બકતુ, રડતુ, કુટતુ, નાસતુ, ધુણતુ મુગાપણું જેવામાં યત્રતા, રયામતા
કુશતા, લાઘવ, ધં ૦ લક્ષણોવાળા નવા કે જુના હીસ્ટીરયા ઉપર રામખાણુ
છે, હવા વનસ્પતિની, મહીનાની, પથ્થ નહી. ઉપયોગ કરેથી ખાતી,

બચ્ચાંની કાંકણી કે ફીટ અને આમળ તુર્ત બંધજ કીમત રૂ. ૨
૨) ચો. જુદું. વ્યાયામ કેળાશાસ્ત્ર (શરીર કેળવણી) માટે કસરતનાં ૩૫:
ચત્રનું કીમત રૂ. ૨) ચો. ૦) = દેશીનામું-નામું શિખવાનું, ઇલાકામાં ટેકર:
જુક કો. ૦) ચો. ૦)-

અમૃતબિંદુ

સવળા પ્રકારનો દુખાવો, લકવા, સંધીવા, સુળ, ચુક, ઉલટી, આડો, મરડો, કોલેરા, અરૂચી, અણુર્ણ, ખાંસી, દમ, સળેખમ, સરદી, માથાનો દુખાવો, દાંત દે દાઢનું કળતર અવાળુનો દુખાવો, મોંમાંથી દુર્ગંધ છુટવી, મળચ આવવી, ખાટાં કે તીખાં ઘચરકાં, કાનનું પાકવું, પડું બેઢવું, આંખો દુખવી, શરીરે સોજા આવવા, ઘાં લાગવા, ઘસાર પડવા, હાથ પગમાં ચીરા પડવા, ઘાતુ પાકવું, ઘામાં જીવ વા, રાંઝણ, નાકુર, પીન્નસ, સુરતી, બેચેની, નળળાઈ, નામદાઈ, હરસ, પ્રમેહ, ચાંદી, વિસ્ફોટીક, બરોળ, અઠવૃધિ, પ્રદરરોગ કોઈ પણ જાતનો તાવ, વાળો, ન્હાડ, વિગેરે અનેક રોગ આ એકજ દવાથી તત્કાલ દુર થાય છે, વળી બમરી, મધમાખ, વીંછી, વિગેરેના ડાંખ ઉપર આ એક જાદુઈ દવા છે. માંકડ મચ્ચર, વંદા, કરોળીયા, કસારી ઉઘેઈ વિગેરે નુકશાનકારક જંતુનો નાશ કરે છે.

સખતમાં સખત માથાનો દુખાવો માત્ર એકજ મીનીટમાં દુર થઈ જાય છે. માત્ર પેટની ઉપર ચાળવાથી પણ પેટમાંનો દુ.ખાવો મટી જાય છે. પપ્પન છુટવા માંડે છે. અને બાદી-બદ્દજમી દુર થાય છે. દાંત અને દાઢનું કળતર એકજ મીનીટમાં થાંત પડી જાય છે. વીંછીના ડાંખ ઉપર તો તેનો ચમત્કાર અલૌકિક જ છે. ઉંચામાં ઉંચી જાતનાં કોઈપણ પેનકીલર કરતાં અસતબંધુ ઘણી ઉંચી જાતની દવા છે. વિલાયતી દવાની દરેક દુકાન ઉપર તે વેચાય છે, હાલમાં તેની ઘટાડેલી કીંમત માત્ર રૂ. ૧૫ પોસ્ટેજ સાથે છે. છ શીશીના રૂ. ૮) પોસ્ટેજ માફ.

કેટલોગ મફત મંગાવો.

સીરનામું:—

“અમૃતબિંદુ”—આફ્રીસ

નડિયાદ

કલકત્તા અને મદ્રાસના આયુર્વેદિક પ્રદર્શનમાં સોનાના ચાંદ મેળવનાર.

શાસ્ત્રોક્ત દેશી દવા બનાવનારા.

ૐ હું

કામારચુકલ વર્કસ,
એલફન્સ્ટન રોડ, મુંબઈ.—

મંદાગ્નિ વટિ.

પાચનશક્તિ નબળી પડી અર્ધ

હોય. કબજિયત રહેતી હોય યાને

Dyspepsiaનો અકમીરદલાવ.

બ રતલની બાટલીની કીમત રૂ. ૧.

અયવન પ્રાશાવલોહ જીવન.

શરીર અને મગજને ખરેખરી

શક્તિ આપનાર આ ઔષધ સમગ્ર

હિદમા પ્રસિદ્ધ છે અમારી બનાવટ

કેવલ શાસ્ત્રોક્ત છે.

રતલ ૧ની બાટલીની કી. રૂ. ૨૫

સેન્ડોનું સામર્થ્ય અથવા અપરિમિત આપબળ.

દોઢતી મોટર શેકવી, છાતીપર ટનના હીસાબના વજનનું ધારણ કરવું, વીજળી

માફક કુઠાવતે શરીરે હવામાં રહેજાયારી હસરત કરવી. એ સમયે શરીરમાં

સામર્થ્ય હોય તોજ બની શકે છે. અને એવું બહુટ બળ, દ્રઢ મન અને

ચણકદાર સામર્થ્ય મેળવવા

મદનમંજરી ગોળીઓ.

એકી અવાજે દુનિયાની દરે દીઠાએ વીહાર કરી રહી છે. આ ગોળીઓ રોગોને રોગ

મુક્ત કરે છે અને નિરોગીને અહુટ બળ આપે છે. નસોની કમજોરી, ધાતુ ક્ષીણતા, ધાતુનું

તપી પાતળું પડી જવું, સોઢીનું ઉકળવું, અપચો, અરૂચી, મંદાગ્નિ વીગરેનો ભોત ભોતામાં

નાશ કરે છે. સોઢી વધારી શરીરને રંધપુષ્ટ બનાવે છે. વીર્યને ઘટ્ટ બનાવી કોષ પશુ રસ્તે

જવું અટકાવી શરીરને સેન્ડો માફક-દઢ ચીરજીવી અને ઉત્સાહી બનાવે છે. કી. ગોળી ૪૦

ની ડબીનો રૂ. ૧. મોટું કબાટબોટ મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી દેશવજી.

હેડ ઓફીસ જામનગર—કાઠીયાવાડ

શાન્ત્ય નં. ૧૮૭ કાલજાદેવી રોડ મુંબઈ.

તાવની રામબાણ દવા.

રૂ. ૧૦૦ ઇનામ.

કોઈપણ જાતનો તાવ અમારી દવાથી ના ઉતરે તો પૈસા પાછા આપીશું. થાથીઓ તાવ નથી ઉતરતો એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) ઇનામ આપીશું. હાથી ૧ ની કિ. રૂ. ૧-૦-૦ ખાસ પરેજ નથી.

શક્તિ સજીવન.

શક્તિ સજીવનમાં શક્તિ લાવવાનો અને વિચિત્ર વધારવાનો ગુણ નથી એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) સો ઇનામ આપીશું. શરીરના તમામ અવયવો મજબૂત કરી ધાતુના તમામ દરદો મટાડે છે. હાથી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦ પરેજ નથી.

ધાતુ વિકાર.

મચકર દરદોથી બચવું હોય અને તમામ દરદોની દવાથી માહેતગાર થવું હોય તો એક પૈસાનું કાંઠ લાખી ધાતુ વિકારનું પુસ્તક મફત મંગાવી લેવું.

વૈદ શા. ગીરધરલાલ કહાનજી

મુ. ધોળકા જી. અમદાવાદ.

મફત ! આ બહુરખબર કાપી મોકલનારને નમુનાની ખાટલી મફત !



ડૉ. જી. બી. ની

ઔષધક ખુશબોદાર

તપકીર.



(Reg. T. Mark)

ઉત્તમ કીમતી ઔષધિઓ સાથે ઉચ્ચ સુવાસિત વસાણાથી
જ્ઞાતતંતુઓને પોષણ આપનારી થનાવી છે.

તપેલા મગજ અને કંઠાળેલા જીવને ઠંડા કરી શાન્તિ આપે છે.

ફક્ત એકજ ચપટી.

પીત્તસ, આધાસીસી, હિસ્ટીચીયા, નજલો, સલ્વેજમ, શરદી, માથાના
ઠણકા, ચસકા વિગેરે મગજ અને માથાનાં તમામ દર્દોને દૂર કરે છે.

કીમત શીશીના ચાર આના.

પોસ્ટેજ ૧ થી ત્રણ શીશીના આના ત્રણ પૈસા. ડ્રગ ૧ના રા ૨-૮-૦ ટ.ખ. સાથે ૨-૧૪-૦

ખાસ સુચનો—

તપકીર ખરીદતા પહેલાં ટ્રેડમાર્ક તપાસજો કારણકે અમારા ઘણા વર્ષના
અવિશ્રાંત પરિશ્રમને લીધે તથા નિષ્કલંક પ્રસિદ્ધિને લીધે તપકીરનું લગતું
નામ આખી નકલ કરે છે. નકલી માલ કાયદો ની કરતાં નુકશાન કરે છે,
એ સંજોગે ચત્રેલું છે.

બહારગામ એજન્ટો નેઈએ છીએ. કમીશન સાફ મળશે.

વૃદ્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયધુની, ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

ઉંઝા આયુવેદિકે કાર્મસો.

સ્થાપન ૧૮૯૪

દ્રક્ષાસવ

આ દ્રાધામન ગ મીને શાવ
કરી દરેક દુઃખોનુ મુગ ને કળ
જીઆવ નેને દુર કરી દરત
સાધ લાવી કકાની જીખ લ
ગાડે છે મીઠી સ્વ નાવે છે
રક્તપત્ત, અગ્નિપીત, મય,
લોહી વીકાર વિગેરે અનેક
દ દોને નામુદ કરી અદ્ભુત
શક્ત આપે છે

નિ બા એમના ૩ રુ

કારખાનું ઉંઝા

આન્ય પાટણ.

કાઠાઆનાક એજન્ટ

નારાયણલાલ

દલસુખરામ

વીરમગામ

મધ્યેય યાકુતા
(યાકુતીનો ગર્ભ)

આ યાકુતી જીવા ભીમ પુદ્ગ
પા જેગ ધરેતા શરી ને
ખાત્રીપુરેક ના જીવાન બના
વી કુસ્તરી પક્ષીમ જેવી અ
લોકાક શક્તિ આપે છે, તથા
પરપરાની જીવી માકુતો છે
આવરકોતની નનીન નકળી
બનાવથી આ યાકુતીમા કી
અતી વમ જીવોના સમર્થ
કર્થો છે કિ ગો ૪૦ની બા
વના રૂ ૧૦

ડૉ. પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, કેશવ બીલ્ડીંગ, મુબમ્બે ૨,

નવજીવનાલય

વિજળીનું દવાખાનું.

કેઈ પણ પ્રકારની વાદ માપની ક્રિયા મિવાય સર્વ દરદે મટાડનારું ખા

એક ૧ નથ ડાક્ટરજેની દવા મની કંટાળેવાઓ અ દે અમુલ્ય દાહ.

નવા જમાનાની મોગમા મોટા જોષ વિજળી વિજળી ૧ સાથ ૫ રાત ચર્તા ના રે
વાગમા દાખલ કરવે થો તે જળવાન બને છે ને મેગ ૨ મનાથો ૨૦ નેંધ છે વિજળી
મદ માખનન વાગ્ય જન થતાં નથી ત નિા પ્રલોજે, મેર (જુએ વજેર નતીર અને
૦૧ નેથી મેગે મગાન ૩ આ પુ ખાણુ વિદુરતા મા આ એમ ૧૦, પુગ્ગામતા યા કેર
વન્ના દરદી માને પાતાના મેગ મે મેગ મેટાડવતી સપૂર્ મહાદ ૨ ૦) હીના મે
ના ન પત કાસ ૧૫રાગા આવે છે મ હાત નું પુરતક મદત નથે યા ૨૦

ડાક્ટર મહાદેવ પ્રસાદ, ઇ એમ ઇ; એન. હી ન્યુયોર્ક

ડૉ. ભદ્ર પારે, તાર આગ્રીસ સામેશ્વરમાવાદ

પ્રસિદ્ધ કરનાર નત્રી દોષનગય દાટમાઝ દેશાધ, સતેગ આરીસ સોનીદગીય પુ
પુરત ખપ ગીઆ અદલા તાસરાળા રી પોળ લક્ષ્મીનારાયણની વાકીમા આવેલા નેન નિજ
વિન્દીગ પ્રેમમા ૦૫ તાલ દમનદાસ કાપડોયાએ છાપ્યુ.

અહિંમા પામો વર્મા

No. B 910.

સત્સંગ.

શ્રી હૃદયસન નિવેધક છવદયા પ્રબોધક અને
નાતિવર્ધક મહાત્મા તરફ યી
પ્રકટ થતું મૅસિક પત્ર

પુસ્તક ૧૦ મુ.
આંક ૭૩૦.

માર્ચ
સં. ૧૯૭૫

વિષયાનુક્રમ.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧ આત્મ ગદગ્ધ	૧૮૦
૨ પ્રાસંગિક નોંધ	૧૮૨
૩-૮ કવિતાઓ	૧૮૫
૯ જર્મન ગેઝલ્સ	૧૮૭
૧૦ ચંદાને માટે આ. ચા. ... મરનાડ મેકફેન થું કહે છે !	૧૮૯
૧૧ પુત્રાર્થ સુખ્યામિત્રો રહસ્ય જ્ઞાનઉપાધ.	૧૯૨
૧૨ અમે કુળાવલોકીઓ...	૧૯૩
૧૩ જર્મન નો પુષ્પગદગ	૧૯૬
૧૪ હું નરિંદ જોશું	૧૯૮
૧૫ મરણ સુખમાં જોઈ જાય	૧૯૯
૧૬ ગોળીમાગણનો મહાગદગ	૨૦૧
૧૭ વિવિધ વિષય	૨૦૫

આલુ આકનો કેલાવો નકલ રૂ. ૨૫૦
આલુ આકનો કેલાવો નકલ રૂ. ૨૫૦

આલુ આકનો કેલાવો નકલ રૂ. ૨૫૦

તારી અને પ્રકાશક:

કેવલચંદ્ર દાસજીભાઈ દેસાઈ

શ્રીમંતોના સુખનું સાધન.

આજકાલ ગરીબો તેમજ તવગરના સુખનો હેતુ ધોનાનો બનવાલ અને કમિતી રીયાંતું, હુમ્મી, લકાંગા, ચોર, ધાકડાડું તેમજ બપોરે આંગની ધારતીથી રક્ષણ કરવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી તેનું સંતાપકારક રક્ષણ નથી થઈ શકતું ત્યાંસુધી જીવને રીલકુંડ પડતું નથી. એવો કયો મુશ્કેલી હોય કે તેના ઈલાજને હોવાં છતાં આંખતા ઉપાયો નથી.

મુઆલમાં ત્રીજેની બનાવવાના ધણા કાગળાનાઓ છે છતાં એવો મોટો ચહેરમાં મુરતવાલા મેસમ. ટા. અમીચંદની દાયરમુક ત્રીજેરીઓ એકી અવાજે સુરેણ હોી પામેલી છે જેનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે મજબુત કામ છે અને મધ્યમ છે. હમાગ કામની આમી માટે રાજ્ય રજવાડાઓમાંથી તેમજ પદ્ધતિમાંથી ચોંદ તેમજ સ બધ સરરીરીકેટો મજલા છે માટે બના ગુદરથી ઉપરથી ત્રીજેરી જેવા દેખાતા ખાલી હોં આમાં તમારા અમુલ્ય પૈસાનો બોગ આપતા પહેલાં જરૂર એક નખત હમારી દુકાનનાં સુખ દેશે કે જેથી ત્રીજેરીની સવળી માદીની મેળા સકાય.

ખીન્દ કામો જેવાં કે તાળાં, કો, કિશ બોલો પથ તેવા આત્રીલાયક બનાવ આવે છે. વધુ ખુશ રાજમાં થઈ શકશે. પ્રાઇસ લીસ્ટ મશત મોકલીયં.

મેસર્સ. ટી. અમીચંદની કું.

દાયરમુક ત્રીજેરીઓ બનાવનાર

કે. કણ્વીક બંબર, મુરત.

ELECTRIC POCKET LAMPS

વીજળીના દીવા.



- (૧) નાના ગજવામાં પણ રાખી સકાય છે.
- (૨) આગનનો ખીલકુલ ખાસ્તો નથી.
- (૩) તેલ, દીવેટ કે દીવાસળીની જરૂર પડતીજ નથી.
- (૪) ફક્ત આંખ નીચે ખમેડતાંજ અપકાર રોશની થાય છે.
- (૫) જરા પણ ધૂળી કે ધુમાડો થતો નથી કે વાસ આવતો નથી.
- (૬) રાત્રીને વખતે ઝાણીકા તથા રાખી જરૂર પ્રસંગે કામમાં લેવ સાંજથી સવાર સુધી બીજા દીવા જળતા રાખવાનો નકમો ન થઈ શકે છે.
- (૭) ખાસ કરીને હીસ્ટ્રીક્ટ ફરતી ઝોશીસરો, નવાણ તેમજ મુરત લોકો વાસ્તે ધણાજ ઉપયોગી છે. કી. ર. રા. ૪, ૫, ૬, ૭ અને ૮. ચોરસ ૮ આના. રૂપરબેટી ર. ૧ બી જોલિંગ ઝોન ૮૦ (જોડો) ગજવાવા

એક નવું સાહસ.

સાહિત્ય પ્રેમી બન્ધુઓ, લાયબ્રેરીના સેક્ટરીઓ કૃપા કરી આ
જાહેર ખબરની નોંધ લેજો.

અમારા તરફથી હાલમાં જ ખોલવામાં આવેલા

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય

(બૂકડેપો)માં ગુજરાતના દરેક વિદ્વાન લેખકોનાં
તથા દરેક સંપ્રદાયનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.

તમને કોઈ પણ પ્રકારનાં પુસ્તકની જરૂર જણાતાં એક વાર આ
પુસ્તકાલય (બૂક ડેપો)ને જરૂર યાદ કરજો.

વધુ માટે લખો:—

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય.

C/o સત્સંગ એક્સિસ—સુરત

આપણા દેશની ધાર્મિક, આર્થિક, રાજકીય અને સામાજિક સુધારણાનું
વિશાળ અને અતુલાવી જ્ઞાન મેળવવું હોય તો વાંચો
સ્વ. દિ. બા. અંબલાલ સહરલાલ દેસાઈના

ભાષણો અને લેખો.

કે જેની પ્રસ્તાવના.

ગ્રા. બળવતરાય કંટ્યાણરાય ઠાકોરે લખી છે

અંગ્રેજી ગુજરાતી વોલ્યુમ ગ્રેડપેપર પાકું પૂર્ણ દિ. ૦ ૨-૮-૦

ગુજરાતી વોલ્યુમ દિ. ૦ ૨-૦-૦

લાયબ્રેરીઓને શોભાવે તેવાં વિદ્વાનોને પણ પ્રિય થઈ

પહેલાં ઉત્તમ પુસ્તકો.

૧. રાજયોગી—અને પરમાર ધારા વર્ષા-
દેવ. બા. ૧ લો અને ખીન્ને (બે પુસ્તક).
ઐતિહાસિક રસિક નવલકથા, જેની બે વરસમાં
૪૦૦૦ નકશો હાથે હાથ ખપી ગઈ છે.
કિં. રૂ. ૪-૦-૦.

૨. દેવી ખડ્ગ-ઉપલાજ સેખની તેવીજ
ખીજ ઐતિહાસિક નવલકથા કિં ૧-૧૨-૦

લોકમાન્ય તિલકની ભગવદગીતા-કિ.
૩-૦-૦

શ્રી શંકરાચાર્ય ચરિત્ર—૨૧૦ મણિ-
શંકર દરિકૃષ્ણ ચાચી રચિત પાકું સોનેરી
નામનું પૂકું ૩૦૦ પૃષ્ઠ છતાં કિ. ૧-૦-૦

અનંગ ભસ્મ—નામ પ્રભાજેજ હવે
આદર્શ રજુ કરનાર પ્રો. બેઘનની એક અપૂર્વ
હિન્દુ ધર્મની શુદ્ધ ભાવના પોષતી નવલકથાનું
ભાષાંતર, આશ્વત્થિ ખીજ. અનુવાદક સાકરલાલ
અમૃતલાલ દવે ખી. એ. પાકું પૂકું હયા
કાગળ છતાં કિ. ૦-૮-૦ પ્રો. બેઘનની પ્રસ્તા-
વના વાંચકોજ નિમિત્ત વસુલ થાય છે
આ પુસ્તક દરેક ગૃહસ્થે ઘરમાં રાખવું જોઈએ.

ગીતાંગલિ—સદા લાખ રૂપિયાનું પુસ્તક
માત્ર સવા રૂપિયામાં.

૨૧. રા. કલ્યાણરાય નથુલાલ જોશી ખી. એ.
તથા

૨૨. રા. હરિલાલ આણેકલાલ દેસાઈ ખી. એ.
ના ઉત્તમ પુસ્તકો.

રાષ્ટ્રિય પદ્ધતિ—રાજકારી પ્રતીતી
અર્થમાં રસ પૂર્વક ભાગ લેતાં શિખવું હોય

તો આ પુસ્તક ૦/૨૨ ખરીદો—૨૬૦ પાન
પાકું પૂકું કિં ૧-૦-૦

મુદ્રિની ઉત્પત્તિ (સચિત્ર) આ હિંદી
દ્વિસપ્તકી ભરેલા અંચની તત્તન સાદી અને સરલ
રીતે મુદ્રણી કરવામાં આવી છે. ઉત્તમ બાઇન્ડીંગ
કિં. ૦-૧૪-૦

વિજ્ઞાનની વાતો—આ અંધ પણ તેટલોજ
ઉપયોગી અને ઉત્તમ છે પાકું પૂકું ૧-૦-૦
દેશ દેશની રસમથ વાર્તા વિદ્વાનોને પણ
દેશ દેશની ગાંઠિય વાતો પુસ્તક વાંચતાં
બે ઘડી આનંદ થાય છે. દરેક ગૃહસ્થે આ
પુસ્તકો દિ. બિ. યોગ્ય છે. દરેકની કિં. ૦-૬-

કવિતાનું ઉત્તમ સાહિત્ય.

દિ. બ. રણજીડભાઈ ઉદયરામ રચિત કાવ્ય
સામ્રાજ્ય અંધો.

લઘુ સિદ્ધાંત કૌમુદિ—કિં. ૫-૦-૦

રણપિંગળ—બા. ૧ લો કિં. ૨-૮-૦

રણપિંગળ—બા. ૨ જો કિં. ૨-૮-૦

રણપિંગળ—બા. ૩ જો કિં. ૨-૮-૦

વિમલ પ્રબંધ—પ્રાચીન ઐતિહાસિક કાવ્ય

જેમાં ઘણી ન્યાતોનો ઇતિહાસ મળે છે. દીકા

સકિત પા. પૂકું કિ. ૧-૪-૦

અનુકેમણિ રામાયણ—કિ. ૦-૪-૦

ગાય કાવ્યો—કિ. ૦-૬-૦

ગુર્જરી માતાને ચરણ—કિ. ૦-૨-૦

અહિંસા કાવ્ય કલાપ—બા. ૫. કિ. ૦-૧૦-૦

પા. ૫. કિ. ૦-૧૨-૦

જીત માળા—કિ. ૦-૪-૦
 હૃદય પુષ્પાંજલિ—કિ. ૦-૧૨-૦
 રાષ્ટ્રીય ગીત—કિ. ૦-૧૦-૦
 સોરઠનું સાહિત્ય—મીઠાઆવાઢમાં ગવાતાં
 ચોપાઇ, દુધા, સોરઠનો સંમક. કિ. ૦-૮-૦
 કુસુમ ગુચ્છ—કિ. ૦-૮-૦
 પ્રેક્ષાતર માળા—(ધર્મના વિવિધ પ્રયોગનું)
 સમાધાન આ કાવ્યમાં કરવામાં આવ્યું છે.
 પા. પૂ. હિતમ કાગળ. કિ. ૧-૮-૦
 સંતોષ સુરતર (પ્રાચીન કાવ્યો અને તેની
 ટીકા) કિ. ૦-૨-૦

નીતિ પ્રધાન નાટકો.

ન્યકુમારો વિજય નાટક. કિ. ૦-૧૨-૦
 લાલિતા હુબ્બરદરકિ નાટક કિ. ૦-૮-૦
 નળ દમયંતી નાટક કિ. ૦-૮-૦
 બાણાસુર મરમરિદન કિ. ૦-૮-૦
 લેખક દિ. બ. રણછોડભાઈ ઉદયરામ
 રામ વિચાર—કિ. ૦-૧૨-૦
 સુકવિ-સમિતિ (એક સુંદર હારપરસાતું પુસ્તક)
 કિ. ૦-૪-૦

રસિક નવલકથાઓ.

મહારાષ્ટ્રીય કથાકુંજ કિ. ૦-૧૦-૦
 પ્રતિજ્ઞા પાલન કિ. ૦-૧૨-૦
 પાપપુજ કિ. ૦-૨-૦
 ખલીફના પરાક્રમ પા. પૂ. કિ. ૧-૦-૦
 અદ્ભુત આગબોટ કિ. ૧-૦-૦
 હ્રસ્વદત ચક્રવર્તી નોવેલ કિ. ૦-૮-૦
 કુસુમ અને કુમુદ,
 (સ્વ. ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી અને રા. ડ
 દ્વારામ ગીકુમવનો પત્રવ્યવહાર કિ. ૦-૬-૦

રા. રા. વાલીલાલ ભાતીલાલ શાહના
 મનન કરવા ચોગ્ય પુસ્તકો.
 હિત શિક્ષા. ૦-૪-૦
 સુપ્રદેય માળા ૦-૮-૦
 સુનોમ કથામાળા ૦-૩-૦
 પ્રાણી દિસા અને પ્રાણી
 ખોરાક નિષેધક ૦-૫-૦
 સુદર્શન બા. ૧ લો ૦-૪-૦
 સદ્ગુણ પ્રાપ્તિનો ઉપાય ૦-૬-૦
 નેત્ર સમાચાર ગદ્યાવલિ
 ખંડ ૧ થી ૧૦ કિ. ૩-૦-૦

ધર ખેઠા અંગ્રેજી શીખવું છે ? મંગલો.
 અંગ્રેજી શિક્ષક કિ. ૦-૬-૦
 પ્રપોઝિટરી લેખન કિ. ૦-૧-૬
 Saturday talk પા. પૂ. કિ. ૦-૫-૦
 " " કા પૂ કિ. ૦-૪-૦

રાવસાહેબ મધુવચરામ બળવચરામ હોનો
 (રીટાયર્ડ અખજજ)ના પુસ્તકો
 શ્રીકૃષ્ણદર્શન અને રામાયણ રસખિન્દુ-
 રામાયણ તથા શ્રીમદ્ ભાગવતનું
 ખરેખર માર્મિક રહસ્ય કિ. ૨-૦-૦
 મહેશ્વર મહિમા—(શિવપુરાણનું
 માર્મિક રહસ્ય) કિ. ૦-૮-૦
 મનુષ્ય જાતિનો ક્રમ વિકાસ—સૃષ્ટિની
 ઉત્પત્તિ સંબંધી અનેક ચાલોને આ
 ધારે આકર્ષક વિવેચન કિ. ૦-૮-૦
 શ્રીચંદ્રાખ્યાન—એક ઓતિકાસ કાવ્ય ૦-૮-૦
 હૃદયવિનોદ—બા. ૧ કાવ્યનો સંમક કિ. ૦-૮-૦
 " " બા. ૨ " , કિ. ૦-૮-૦
 " " બા. ૩ " , કિ. ૦-૧૨-૦
 કોપનિષદ—મુમુક્ષોને મનન કરવા
 ચોગ્ય સર્વોત્તમ ઉપનિષદ (કિ. ૦-૫-૦
 સુવાસિકા—એક રસપૂર્ણ કાવ્ય કિ. ૦-૪-૦

પ્રભુ ભક્તિ—પાકું પૂઠું ગીદક બાધ-ડીંગ
કિં. ૧-૦-૦

શ્રી પાંચાલી ચરિત્ર—પાકું પૂઠું ગ્રંથ
કાગળ કિં. ૧-૦-૦

મુદ્ધિ વિદ્યા—અધ્યાત્મ શક્તિનો પ્રભાવ
મજબૂત હોય તો આ પુસ્તક વચ્ચે વાંચો
પાકું પૂઠું ગ્રંથ કાગળ કિ. ૧-૮-૦

શ્રી છુદ્ધોપદેશ—(ભગવાન છુદ્ધના
ઉપદેશમૃત) કિં. ૦-૬-૦

આત્મ પ્રદીપ—પાકું પૂઠું, ગ્રંથ કાગળ
કિ. ૦-૮-૦

આતર છવન—કિં. ૦-૮-૦

મરણ અને મરણોત્તર છવન—(લેખક
મીસીસ એની બોસેટ) ૦-૪-૦

ભક્તિયોગ—(સ્વામી નિવેદાનદત્તા ભક્તિ
વિષયપર બાપજો) કિ. ૦-૬-૦

શ્રી રામચંદ્ર—કિં. ૦-૮-૦

ચંદ્રાચરમાં મુખ કયાં છે?—કિં. ૦-૬-૦

શુદ્ધત્ત વિદ્યાર્થીનું છવન ચરિત્ર—એક
આદ્ય વિદ્યાર્થીનું છવન ચરિત્ર કિં. ૧-૪-૦

સ્વર્ગનો સાથી—(વિવિધ આપ્યાતો,
કિ. ૦-૧૨-૦

કાર્તિકેશ્વર અનુકરણ—(લેખક, જગન્નાથ
હરિલાલ પંડ્યા) બી. એ. રા. ૦-૪-૦

ધનામના મેળાવણાઓમાં બાળકોને તથા
શ્રીઓમાં લ્હાણી કરવા યોગ્ય પુસ્તકો

બાલ પ્રાર્થના—૦-૧-૦

કન્યાવિકૃત દોષ દર્શન ૦-૨-૦

ભારતનો ઉપકાળ ૦-૦-૬

નહત ૦-૧-૦

વેદીઆ ઢાર ૦-૧-૦

અભ્યાસ એકાદશી ૦-૨-૦

હરિશ્ચંદ્ર નાટકનો સાર ૦-૧-૦

કૃષ્ણ વિષે નિબંધ ૦-૨-૦

રાત્રમાર્ગ દર્શક ઉપદેશમાળા ૦-૨-૦

લાલકારી ધર્મ વચનો ૦-૦-૬

નીતિ રત્નમાળા ૦-૨-૦

બાળબોધ માળા ૦-૦-૬

શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા પ્રવેશક ૦-૧-૬

મુમુક્ષુનું નિત્યકર્મ ૦-૧-૦

બોધવચન માળા ૦-૦-૬

મરણ પછી શું થાય છે? ૦-૨-૦

મુખની શોધ. ૦-૧-૦

સેવાનો માર્ગ ૦-૧-૦

હિન્દના મહાન પુત્ર ૦-૩-૦

લઘુ લેખ સંગ્રહ ૦-૨-૦

માંસ ભક્તિ મહાત્મા ૦-૧-૬

જ્ઞાતિ સમાજ આથા સ્વશિક્ષક ૦-૧-૬

મુધરેલ ભાગવત ૦-૧-૦

વેદિક ગીતાવલી

શ્રીઓસોફીકલ સોસાયટીના તેમજ
સર્વ પ્રકારના પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળી
સમગ્ર-લખો

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય
Co.—સતસંગ ઓફિસ.
સોનીઝીબા—મુરત



પુસ્તક ૧૦૪.

અંક ૭૦૦.

સત્સંગ.

માહ

સં. ૧૯૭૫

આત્મ--રહસ્ય.

૬--સંસ્કાર.

મનની પ્રત્યેક દૃષ્ટિનું નામ સ્વભાવ અથવા ટેવ છે, તે વિચાર નિરંતર મનમાં આવ્યાથી પડે છે. નિરાશા અને પ્રસન્નતા, ક્રોધ અને શાન્તિ, શોભ અને ઉદારતા આ સર્વ વાસ્તવિક રીતે જોતાં મનની બિન બિન અસ્ત્રાઓ જણાયો. જ્યારે મનુષ્ય વાગવાર પોતાના મનને એકજ બાજુ લઈ જાય છે ત્યારે તે જોઈ પ્રમાણે આદતોનું રૂપ ધારણ કરી લે છે. પછી તે એટલે સુધી કે મનુષ્ય આનંદપ્રાપ્તિ તેમજ વર્ત્યા કરે છે, કદિ કોઈ વિચાર હમેશા આવ્યા કરે તો તે એક દિવસે મનનો દૃઢ સ્વભાવ બની જશે અને એવા દૃઢ થયેલા સ્વભાવોથીજ મનુષ્યનું જીવન બધાય છે.

મનનો સ્વભાવ એવો છે કે તે પોતાના અનુભવોની પુનરાવૃત્તિથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે, જે વિચારોને ચિત્તમાં રાખવા પશુ મુશ્કેલ જણાય છે તેજ વિચારોને એક દિવસે ફરી ફરી મનમાં સ્થાન મળવાથી મનની સ્વાભાવિક અવસ્થાનું રૂપ ધારણ કરી લે છે, કોઈ બાળક નવું કામ શીખવાનો પ્રારંભ કરે છે તો પહેલાં હથિયારોનો કેમ ઉપયોગ કરવો એ જ્ઞાન તો બાળકે રહ્યું પરંતુ, તેને જરાબર હથિયાર પકડતા પશુ આવડતું નથી. પશુ એક સરખો તે કેટલાક સમય સુધી પ્રયાસ કરતો રહે તો તેજ બાળક ધણી ચતુરાઈથી

કામ કરી શકશે. આવીજ રીતે મનુષ્યના ચિત્તની છે. કોઈ વખત એવું પણ બને છે કે જે વિચાર ઉદભવવાજ અસંભવિત જણાય છતાં તેજ વિચાર ચિત્તમાં લાગ લાગટ આવવાથી છેવટે મનુષ્યના ચારિત્ર્યનો તે મુખ્ય વિભાગ--(સંસ્કાર) બની જાય છે અને પ્રકૃતિ સાથે તન્મય થઈરહે છે.

મારા કે નહારા સંસ્કારો પાડવા કે તહેને દૂર કરવા કે તે સુધારવામાં દરેક મનુષ્યની સુક્ષ્મતા સવળો આધાર મનની શક્તિમાજ છે, મનુષ્ય માટે પૂર્ણ સ્વાધીનતા પ્રાપ્ત કરવાનું માન આ એકજ હાર છે. મનુષ્યમાં જે પ્રકારે ખરાબ સંસ્કારો પાડવાની-અદ્ય ક્રવાની શક્તિ તેજ પ્રકારે સુસંસ્કારો જન્યત કરવાની શક્તિ પણ વિદ્યમાન છે. આ વિષય ઉપર અધિક પ્રકાશ નાખવાની આવશ્યકતા છે તેમજ સર્વ બાંધબાંધ દરેક સંજોગોમાં આ અનુપમ ઐશ્વર્યસંપન્ન દૃઢ વિચારશક્તિથી કામ લેવું ઉચિત છે. સાધારણ રીતેમર્મ બાંધબાંધ વિશ્વાસ પૂર્વક જણતા હશે કે પારમાર્થિક કાર્યો સાધવા કરતાં કોઈનું ખર્ચ કરવું અતિ સહેલું છે, પરિવ્ર અને સર્વોદ્દેશ્ય જીવન ગુજારવા કરતાં પાપી-નિર્દુષ્ટ જીવન ગુજારવું તેટલું મુશ્કેલ નથી, આ વિચાર વિચિત્રો જન સમુદાય આ વાતને સત્ય માને છે, ભગવાન છુદ્ધ એક સ્થાને ઉપદેશ છે કે “નિરુદ્ધ અને પવિત્ર હાનિકારક કાર્યો કરતા ધણી સુલભ છે પરંતુ પરમાર્થ મર્મો ભલામના

લાભ દાયક પવિત્ર કર્મો કરવા ધણી દુર્લભ છે.”

લોકોના વર્તન તરફ દ્રષ્ટિ ફેંકીએ તો આ કહેલું ઠીક લાગે છે, પરંતુ તે સર્વથા સત્ય ના પણ હોય શકે, હા, કેટલેક અંશે આ સિદ્ધાન્ત સાચો હશે, પણ આ કોઈ અટલ અથવા વિશ્વ વ્યાપી નિયમ નથી. મનુષ્યને બલાહનના કામો કરવા કરતાં ખૂંડ કરવું આ માટે સહેલું થઈ પડે છે ? તેવું કારણ એજ કે સંસારમાં અવિધાંધકાર ફેલાઈ રહેલું છે, પદાર્થોની વારત્તવિક સ્થિતિ—દશાનું જ્ઞાન નથી, તેમજ જીવનમાં મદરતને લોકો પૂરા સમજતા નથી. બાળક શીખવા પ્રારંભે ત્યારે કલમ બરાબર ના પકડાય કે અક્ષરો બરાબર ના લખાય એ ધણું સહેલું છે, ત્યારે ફરેલ મરોડદાર અક્ષરો લખવા કે બરાબર કલમ પકડવું તે બાળક માટે કઠિન અને કટલાઈ આ માટે છે ? કારણ એજ કે બાળકોને પ્રથમ કલમ બરાબર પકડવાનું કે સાત મરોડદાર અક્ષરો લખવાનું જ્ઞાન હોવું નથી, જે અભ્યાસક્રમ આણુ રાખ્યા પછી તેને જે વિષય કઠિન લાગતો હતો તે હવે ધણી સરળ થઈ પડે છે. એટલુંજ નહિ પણ હવે અનાવરી રીતે બરાબર અક્ષરો લખવાનું કાર્ય કઠિન તેમજ અનાવરયક થઈ પડશે. આવીજ દશા મન અને જીવનની છે.

પ્રારંભમાં ઉત્તમોત્તમ વિચારો આણુ કર્યાજ કરવાને, તેમજ સારા સારા કાર્યો યોજવા માટે નિરંતર ઉદ્યોગ—ખંત અને શ્રમ લેવાની જરૂર છે, પરિણામે ઉત્તમ વિચારો અને બલાહનના પારમાર્થિક કાર્યો કરવા માટે મનુષ્યની જ્ઞાતિ સ્વભાવિક રીતે સરલતાથી ટેવાઈ જાય છે. ક્યારે બૂંદો થતી નથી, ખરા કામો માટે સાદસ થતા નથી, પાપ માર્ગોના કટિ મળતાંજ મન થઈ જાય છે. એક કારીગર કામ કરતાં કરતાં પોતાના કાર્યમાં નિપુણ થાય છે. દરેક મનુષ્ય નિરંતર અભ્યાસથી, આત્મોન્નતિના, દેહ સેવાના, જનસેવાના પવિત્ર કાર્યો સહેલાઈથી સાધી શકે છે, માટે

પવિત્ર વિચારોને પુનઃ પુનઃ મનમાં આણી તે ઉપર મનન કરવાની ધણી આવશ્યકતા છે. જે મનુષ્ય ઉન્નત અને પરમાર્થે ભર્યા સાર્વિક વિચારો સહેલાઈથી કરી શકે છે, કર્મોજી કર્મો કરાવનાર પવિત્ર વિચારોનું કદિ આકં-મણુ થતાંજ ધ્રુજી ઉડે છે, કંપી ઉડે છે. તે પૂણ્ય પુણ્ય ખરેખર ઉન્નત-પરમ પવિત્ર સ્થાના માર્ગ પર પહોંચી ગયા છે, જગતમાં તેજ મહાપુરુષ મનુષ્ય દેવે વિશુદ્ધ અને આત્મિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી લીધું છે.

મનુષ્યને પાપ કરવું આટલું સરળ અને સ્વાભાવિક કેમ થઈ પડ્યું છે ? એજ કારણથી કે હરહમેશ તેને દાર્દર અને પાપમય વિચારો કર્યા કરવાની ટેવ પડી હોય છે. ચોરને અવસર મળે—લાગ મળે તો તેને ચોરી કરવાથી હર રહેલું ધણું ચુરકેલ થઈ પડે છે. કારણકે ધણી લાંબા કાળથી તેણે લોભ અને લાલચના વિચારોમાં વણાઈ રહ્યું છે, પરંતુ જે સદા અવિચારોના વાતાવરણમાં રહે છે, જેણે સત્ અસતને વિવેકપૂર્વક જોળખી શકે એટલી બુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી છે, જેના હૃદયમાં ભૂમે ચૂકે બૂંડા કર્મો કરવા ખ્યાલ પણ આવતો નથી એવા સાચા પ્રતિભા સંપન્ન મહાત્મા પુરુષને હાથે એવા નીચ કાર્યો કેમ થઈ શકે ? તાત્પર્ય એ છે કે ગમે તો સદગુણ હો કે દુરુણ હો એ સમગ્રા સંસારો અભ્યાસથી પડે છે. અને એ અભ્યાસનું ખીજું નામજ ટેવ છે. હજારો મનુષ્યોમાં કોષ અને અસંતોષાદિ અવશુભો સામાન્ય રીતે ધર કરી બેઠા હોય છે, કેટલાકોએ તો અવ-શુભોને પોતાના શરીરમાં આશ્રમ—અખાડો જમાવેલો હોય છે, કારણ કે તેઓએ હંમેશા અસંતોષ ભર્યા, નીચ, અધમ, નિન્દિત કર્મો પાર પાડવાનાજ વિચારોનું સેવન કરેલું હોય છે, આથી જગતમાં ભયંકર કુલ્પો થતાં નજરે પડે છે. આવી રીતે ન્દાનેથી મ્હોટા ગુનાહો કરવાની ટેવ પડે છે. જીવનમાં કોષ, અસંતોષ છત્રપટ, હુમ્મ્યાઈ અને ધુર્બી આદિ દુરુણો તેમનાં મિત્ર થઈ પડ્યા હોય છે.

આવા કુસંસ્કારના સદાજીવીઓપણથી શરૂ થતા તે આત્મા અધમ-પતિત માર્ગ પર વિચરી પોતાના સત્ય આનંદમય સ્વરૂપને ભૂલી જાય છે, માટે દરેક માનવજાતિએ માટે સરલ સર્વોત્કૃષ્ટ અને હિતિત માર્ગ તો એ છે કે દરહમેશ માત્ર પવિત્ર વિચારોનેજ સ્થાન આપવું, તે દેશન વિચારોને આત્મકરણમાં રાખી તદ્દનુસાર કામ કર્યા જવું આ રીતે કરતા સ્વભાવ નિર્મળ, ખરાબ વતાવજીની લલરિએ રહિત શાન્ત ખતરે પછી શેવ અને

શોભ મોહાદિક અસંતોષ માટે સ્થાનજ કર્યા રહે છે ? સધળા દુઃખીઓને એની મેળે તદ્દન નાશ થઈ જશે, અજ્ઞાસયી આ રીતે પ્રત્યેક પાપી વિચારોને ચિત્તમાંથી દૂર કરશે શકાય છે, પ્રત્યેક દુઃખીઓનો નાશ થઈ શકે છે અને એજ પ્રકારે દરેક પગો પર મનુષ્ય નિઃશ્વ પ્રાપ્ત કરી-પ્રાપ્તિ કરી પોતાના દેહને, હૃદયને મનુષ્યનુ-આત્માનુ મંગલમય-પવિત્ર મહાશય બનાવી શકે છે

M. M. Joshina.

પ્રાસંગિક નોંધ.

‘સત્સંગ’ ના ચાલુ વર્ષના અકો એક પછી એક નિયમિત અમારું હૃદય ‘સત્સંગ’ રીતે આહવાના કર નિયમિત થયું કમળમાં રજી થતા જાય છે, તે જોઈ અમને તથા અમારા હિતેષીને આનંદ થયો સ્વાભાવિક છે આહવા પછી કે જેઓ અનિયમિતતાને અવલગી નારાજ થતા હતા, તેમને હવે આથી સતોષ થશે માસિક નિયમિત કરવા સાથે તેમાં રિપયો પછી સર્વોપયોગી સમાજના દરેક અંગોને પોતાના લેખેની પસંદગીનું ધોરણ સ્વીકાર્યું છે આ સર્વનું કારણ અમારી હાલની આહક સંપ્રદા, જન સમૂહનો પ્રેમ તથા મળેના આશ્રયને આભારી છે કે અમારા સર્વ ઉત્સાહનો આ પ્રગતિ માટે ઉપયોગ થાય તો આ કાંઈ હજી સારા સ્વરૂપમાં દર્શન આપે અને તે માટે અમારા આહક વાંચક જાન્યુઓએ નિયમિત રીતે આનો પ્રચાર કરવા અમારા યત્નમાં સદાજીવી થવું હશે છે

માથો માટેની ખીજ બેઠક તા. ૩૦ મી

અને -૧ મી ડિસેમ્બર

ખીજ ગો કોન્ફરન્સ દોહી ખાતે મહામ તરફના જાણીતા હિદના

નેતા શીમાન વિજય માધવચાર્યાના પ્રમુખપણા દેશન ગળી હતી દેશની ઉત્તિ માટે ગામોનું સંસ્કૃત કેટલું જાણું જરૂર છે તે હવે જન સમૂહ સમજતો જાય છે. હિદ જેની ૮૦ મ્મ વગીનું ખેતી ઉપર ખુજરાન છે, જેનો મુખ્ય આધાર ગો અને ગોશ, છે હિદનું ગોધન અને આગળના અકોમાં દર્શારી ગયા તેમ હતીઆના મર્વ દેશી કરતા દરિદ્ર છે. આ હીન દશાનો અત સંસ્કારની મદદ વિના થઈ શકે તેમ નથી. આપણે જાણીએ છીએ કે મીસંગના સુવર્ણને પોતાના રાજ્યમાં ખેતી ઉપયોગી જનવરોને વધ અટકાવે છે આનું ઉદાહરણ હિદનાં સત્તા ધારીઓએ ખામ લેવા જેવું છે,

કોન્ફરન્સમાં આ સવાસ પર લક્ષ અપાયું છે અને તેણે જે મતનમના દર્શાવે પસાર કર્યા છે. કોન્ફરન્સના સન્માનકારિણી કમિટીના પ્રમુખ જોન. લાલા મુખારીર સિદ્ધનું બાપજી ખાસ ધ્યાન જેએ એવું છે. આર્થિક તથા પ્રજાના આરોગ્યની નજરે હવે સરકાર અને પ્રજાએ ગોવંશનો વધ અટકાવવા તનતોડ મહેનત કરતી જોઈએ છે.

જેટલું તુષ્ટાન દારૂ થાય છે, તેટલું

તમાકુથી થતું નથી, કુ અને ચોખા એ વાત ખરી છે. મેકે હિસાબ. પરંતુ તમાકુથી નુક-
શાન થયા વિના રહેવું
એ પણ નિઃસંદેહ છે તો પણ તમાકુ
બીજી રીતે પણ આપણને પ્રમુખ નુકશાન
છે. તમાકુ જેવી વ્યવસ્થાની પાયામાં કરતી
માટે પાણીના સાધનવાળી નદી કાંઠાની
જમીન મોટા જથ્થામાં વપરાય છે. આ
ન જો બાત વાવવા માટે વપરાય તો
માની હાલ જે મોટી ક્ષેત્રમાં આપણી પડે
તેમાં ઘણો ઘટાડો થઈ જાય એમ છે આ વાત
તો સમજો છે. જે ૬૦૦ વીંધા જમીનમાં
હુને જલ્દી બાત પાણીએ તો દર વીંધે
મણ પાકે ગણતી ૮૦૦૦ મણ પાકે
પાણી ૫૦૦ માણસની વસ્તીનું એક ગામ
નું વસ પોષાય. આ ગણતરી આપણે
જમાં લેવી જોઈએ. જ્યારે આપણે તમાકુનું
ર નિદાણીએ ત્યારે બુજે ખરતાને યાદ
વા જોઈએ છે.

મિ. વલ્લભ લીમજી ટોડીઆ પોતાના
હાથેના ઘડો આપતાં હાથે છે કે અમારી
ગત પડતી કોમોની અંદર દારૂ પીવાનું
હું પુરું વ્યસન છે એ વ્યસનથી કેનાં
કાં બચકર પરિણામો નીપજે છે. કેટલાએક
કો માને છે. કે દારૂ એ કશ્વર તરફથીજ
ખોચ કરેલો છે. જેથી તેને વાપરવામાં કંઈ
પ નથી.

દારૂનો હું વ્યસની અનુભવી માણુ મ હું
એક વખત દારૂનું વ્યસન કરીને જતો
તો ત્યારે હું એમ સમજતો હતો કે મારા
માન કાંઈ નથી. એવામાં મારા જેવાજ
તારા વ્યસની મિત્ર બંધુઓ સામા ગણ્યા.
એ એક ખીજની સાથે તોરમાં બોલતાં
સતાં તરાર થઈ. તરારનો પાયો એટલે
ની વધી ગયો કે તે વખતે ખીજ સલાહ
રનાર મિત્ર ન હોત તો મારો જીવ બચા-
વે પછી મુશ્કેલ હતો. હાલ હું આ પુરા
વ્યસનથી મુક્ત થયો છું.

જેન કોમના જાણીતા નૈયાયિક મુનિરાજ
શ્રી વલ્લભ વિજયજીને
નૈયાયિક મુનિ શ્રી વ્યાખ્યાનોથી મીઠાકર
વલ્લભ વિજયની (આગરા) નામેતાળીય
અહિંસા પ્રવૃત્તિ ગામેના જમીનદારોએ
અહિંસા ધર્મ પરાયણ
થઈ માંસાદાર છોડી દીધો છે, તેઓની સાથે
તેઓના નોકરોએ પણ માંસાદાર તજ્યો છે.
આ હીલચાલ દરમ્યાન મુનિ શ્રી વલ્લભ
વિજયજીને ઘણી હરકતો નડી હતી, છતાં પણ
તે સારે રહી રહી આવું રહું પરિણામ તેઓ
લાવી શક્યા છે તે ઘણા આનંદની વાત છે.
દરેક બંધુઓએ આ હીલચાલને આગળ વધા-
રવા મંડ્યા રહેવું જોઈએ તોજ શુભ પરિણામ
જલ્દી આવે.

ડીસેંગરની આખરે દીલ્હીમાં જે અનેક
પારપરો કોન્ફરન્સો કે
સમાજ સેવા જેની સંખ્યા તમભગ
કોન્ફરન્સ ૩ હજાર જેટલી થવા
જાય છે તેમાં સમાજ
સેવા કોન્ફરન્સ આપણું ખાસ લક્ષ્ય જેવું છે.
દિંદનાં હાલમાંજ સમાજ સેવા સંબંધી કંઈક
નગૃતિ આવી છે. અને ઉત્તરિ માટે આ નગૃતિને
પૂર્ણ બકાર ખીજી નીકળે તેવા ઉપાયો ચોજવા
જોઈએ. રવ. મહાત્મા ગાંધીજીના રાષ્ટ્રમાં
કહેનાં જે કાશ દેશ કાશ વિના ગઈ તે કાશ
ગઈ છે. એવી તાત્કાલેલી લાગવી જોઈએ.
દેશમાં કામના હુંગરના હુંગર પડેલા છે.

આ વિકટ પરિસ્થિતિના અંત માટે દરેક
બાંધણીએ સમાજ સેવાના કામો માટે આત્મ
ભોગ આપવો જોઈએ. દિંદના સમગ્ર માણસો
આ વાત ધ્યાનમાં લે તો દિંદના ઉદય ધારવા
કરતાં ઘણી સમીપમાં આવે.
આવી કોન્ફરન્સો આવી નગૃતિ દેલાવ-
વામાં એવા પ્રેમો હાથેને ચોખા માર્ગ અત-
લાવવા ખાસ સાધન બનુ છે.

કોન્ફરન્સમાં થયેલાં વ્યાખ્યાનો સમાજ
સેવાની બાબતને આગળ વધારવા માટે ઉત્સાહ
આપનારા છે. કોન્ફરન્સના પ્રમુખ તરીકે મિસીસ
સરોજાબી નામદેવ વિવેચન પૂર્ણ આદર્શથી
ભરેલું હતું. એકંદરે કોન્ફરન્સનું કાર્ય પ્રશંસા
પાત્ર હતું.

સત્સંગ,

(હરિગીત)

લાખો કવિઓ મહી ગયા મતમગ પાંહો સાગ છે,
સત્સંગથી પુરુષ દરો ને સ્વર્ગ કેરું દાર છે,
સત્સંગથી છે આગર સમગ આપે યા છે.
મ સગથી લક્ષ્મી મે મતમગથી વળી પાન છે. ૧
સત્સંગથી ધર્મો વે રત્સંગથી કૌશલ છે,
સત્સંગ વિજ્ઞ સર્વે નહાસુ ચીજ તેહ અમુલ છે,
સત્સંગથી નુરે જનો જે દુઃખ પણ દુલ છે,
સત્સંગ એની વસ્તુ છે જે પુખ્ત પણ પુલ છે ૨

અગમે-નિગમે જગ બોધી લા,
વર્જીશ્વરના મરી ધર્મ દલ,

સમજી બહુ સજ્જન એ તી ગયા,

પુરુષાર્થથી તો તદ્દરૂપ થયા ૬

મતુ જન્મત-જન એ સાચું છે,

મમતા જગ બંધનકારક છે,

તજ તે કરી પ્રીત નાવજી,

તરુ બા પ્રેમી એ રદ વકરી. ૭

પ્રેમ જુનન—વૈદરા

તા ૧—૧૦—૧૮

પ્રેમી

દગસનદાસ ગોવિંદજી આચર

‘પ્રભૂ મહેર ત્યાં કરશે સદા’

સોહિણી ગણલ

રસીયા રમે રસ રેલખાં, કરતા કીડા રગ મહેવખાં
દુડતા બરે જે લેશના, પ્રભૂ મહેર ત્યાં કરશે સદા.

આનદ્યા કપરવ કરી, કુટુમીઓ સાચે રહી,

જો મેલેશ બરગે ન કદ, પ્રભૂ મહેર ત્યાં કરશે સદા.

ગુદ મેમતુ જે નાન છે, નાચિક દેતે હલાવશે,

નબજે સદા તુટયા નિના પ્રભૂ મેર ત્યાં કરશે સદા.

૧ જોના હવેમ્યાં સ્નેહની, મૂર્તિ અતેરી છે જડી,

તે સ્નેહીતે રસ રનેહના, પ્રભૂજે બવા મ ધન દીધા,

ધનવત જે માતે હતા, ધનહીન— આજે થયા,

૨ જ્યાંથી મેવા ત્યા તે ગયા પ્રભૂની સદા એવી હીતા.

ધર્મ અતે સ્તગાનના, ખીત્યા રહે બાગ્ય સદા,

અધર્મ કંઈ કચડક ગયા, પ્રભૂની સદા એવી લેલા.

થડા સમિર મુખવાટને, તિથિ વલ ધનવત નાખમે;

૩ રકો પડ્યા વસોવિના, પ્રભૂ મહેરથી થતી ના ઇળ

ધનવત માતે હુ મુખી ધન હીન માતે હુ સુખી;

ધનહીનમુખી મહીથી પ્રથમ, પ્રભૂની અગમ એવીલીલા

જે દાઝ હુ ખીની જાગુતા, મનગ નહી મદખાણુતા,

૪ તે સ્વર્ગ સુખ અર્જીપામતા, પ્રભૂને વળી મનભાવના.

હે હરી! હે ધનવત ! જગપાવડે ! પરમેશ્વરા !

ધુન એ મચી રહીત્યાં સદા, પ્રભૂ મહેર ત્યાં કરશે સદા

૧ મુન }

૫

જલ એનક

ઉપાધિમય કહની.

ઐપાધ

પૂર્વે એક યવનયુ' રાજ, જયમ જયમ તણું સાંજાજય,	
પ્રાંત પ્રાંતના દાકમ'કીધ, અધિકાર સૌ તેને દીધ.	૧
પડ્યો એક મોટો હુખાજ, ખેડુન વર્ગ થયો કંગાવ,	
બરી શકે નહિ મહેસુમ કોય, કોપ્યો દાકમતાતો હોય.	૨
આણ્યા ખેડુત બાંધી દાથ, આણ્યો એક સંન્યાશી'માથ,	
દોરીને લીધા દરબાગ, મારે બહુ મુદ્ગરનો માર.	૩
ખેડુનકહે દુઃખ વાદળ ધસ્યું, સત્તા આગળ શાણુકી પસ્યું,	
બધા રડે સન્યાસી હથી દાકમને મન કૌતક વસે.	૪
સન્યાસી છું સાચું બોલ, દાકમ કહે કેમ હસે અતોલ.	
કહે સન્યાસી ન્યાય ન નામ, પખાલ વાંક પાકાને ડામ.	૫
વાંક ન મારો છું છું રોકે, આ કહનીનો સમજો વાંક,	
છાં વાંક વિણ શિક્ષા થાય, હસવું આવે તેથી રાય.	૬
સૂણી દાકમ મન અચરજ થાય, કહો કહનીને મદિમા ભાય,	
તવ સન્યાસી કહે સાક્ષાત, સુણુજ્યો આ કહનીની વત.	૭

➡ૐ તેથી શું વળ્યું. ? ૐ<

ફર્યા ઉચા નીચા અહીં તહીં ખરીને ફાંકડા ફાંકડ,
અભિમાને અતિ અફક વળ્યું તેથી રે બાધ શું ?
ચઢાવી બુઠને 'મોળ' સુરોમિત રાધ અને કોલર,
ખીસામાં રેણમી રૂમાલ વળ્યું તેથી રે બાધ શું ?
મોનેરી ફેમનાં ચરમાં ધરીને હાથમાં છતી,
ચઢાવી પાનની પટ્ટી વળ્યું તેથી રે બાધ શું ?
લુહું ન્યાં બોલવું ઝલું સોગન તો સાચના લીધા
મદોરાન પીધા પ્યાના વળ્યું તેથી રે બાધ શું ?

* * *
લગ્ન ને નસત રાખી—નીતિની સોબતી રાખી
કુસંગોને દષ :નાંખી—કરો કંઈ આત્મને ખાતર,
ખીચાર ખાપણ ગરિયો—ફરે નાગા અને બુખ્યા;
દષ વસને અને કંઈ જાત—કરો કંઈ આત્મને ખાતર,

અપંગો છે બધા અધા—નથી યાતા કંઈ ધધા
 હધ કંઈ એમની આશિય—કરો કંઈ આત્મને ખાતર
 વિવેકી નેકી રે યાદ—ખરો રસ પ્રેમ પી પાઇ
 કરો સહુ ધર્મમાં બાઇ—કરો કંઈ આત્મને ખાતર.

+

+

+

+

+

નથી કોઈ દરિમકિત દુનિદિ ઇચ્છા તણી મુકિત,
 ખન્યા મોટા અને ચાણા વન્યુ તેથી રે બાઈ શુ ?

હરિ મંદીર. પી૪

હરિ રામ.

“રટીલે રસિક રમતા--રામ”

રટ તુ રામ ! સીના પતિ રામ ! !—
 રસિલો રામ ! રઘુવીર—રામ ! !—
 રટીલે રસિક રમતા—રામ—
 શ્રીપતિ રામ ! જીવન પ્રિય રામ ! !—
 સુખદ શ્રી રામ ! પતિ પ્રિય રામ ! !—
 રટીલે રસિક રમતા—રામ—
 શ્રી પતિ રામ ! પતિ પ્રિય રામ ! !—રટીલે
 સુખનો વિલાસી ! દુઃખનો દીક્ષાપી ! !—
 ઉરનો ઉત્સાહી ! પ્રિયકર રામ ! !—

શ્રીપતિ રામ ! પતિ પ્રિય રામ ! !—
 રટીલે રસિક રમતા—રામ ! !—
 રનેહે—રમરને ! ખ્યાને—ધરને ! !—
 જાપે—જાપને ! બાવે—મજને ! !—
 સુખદ શ્રી રામ ! જીવન પ્રિય રામ ! !—
 રટીલે રસિક રમતા—રામ ! !—
 રગે—રમતાં ! !—રોશે—હરતાં ! !—
 બાવે બણતાં ! !—કાવે ત્યાં ફરતાં ! !—
 વિસારે કેમ ! તું “વસવ—રામ” —રટીલે—
 —‘વિહારી’—

—૪૪—

જર્મન ગોરક્ષણ.

આજ પીરતાળીય વર્ષ યમાં એક સરખી
 જર્મનીની સર્વ શાસ્ત્રમાં એટલે વેદાત, શાસન,
 અર્થ, કાવ્ય, કૃષિ, ઉદ્યમ, વાણિજ્ય, અને યુદ્ધ
 ત્રિગેરમાં ઉત્તરિ યાવ છે, અને આજ જર્મન
 માનવ-સમાજ ભૌતિક અને આધ્યાત્મિક
 શાસ્ત્રનો પથેચ ઉપભોગ લે છે. જર્મનીનો
 એ ઉદય એટલો ધીમેથી અને ચોક્કસાપ્તથી
 થયો છે કે, તેની કાવના પ્રસ્તુત યુદ્ધ પૂરે

જર્મનીના પડોસનાં રાષ્ટ્રને થયું નહોતી, એ
 ઉત્તરિ જર્મનીના અવિશ્રાંત પરિશ્રમનું ફળ છે
 એમ સંમત યુરોપ ખગડનું કહેવું છે. દતિ-
 હાસ તરફ જોઈશું તો એની ઉત્તરિ આંત્ર
 સમય ટકતી નદી કોરણ કે પ્રસ્તુત યુદ્ધમાં
 જર્મનીનો પરાજય થયો છે અને તેની ઉત્તરિ
 શિખર લૂગી પડ્યું છે. કુદરતનો કમળ એવો
 છે કે જે ચડે તેજ પડે.

મનુષ્યનું આયુષ્ય પણ સરખી રીતે વ્યતિત થતું નથી. તેજ ગતિ ગળતી છે. દરરોજ દિવાળી કરતાં એક નખન હોળી અને એક વખત દિવાળી હોય તે ઉત્તમ! જર્મનીની ઔદ્યોગિક ઉત્થાનની સર્વને જાણ થઈ છે. કારણ દરરોજના વપરાસની સર્વ વસ્તુઓ સમસ્ત જગતને જર્મનીજ પૂરું પાડતું હતું. પણ કૃષિ વિદ્યામાં જર્મની પૂરું પ્રતિષ્ઠિ છે એ ધણા ખરાને ખબર નથી.

ભૂમિ એ કામધેનુ છે, જર્મની આપણી કામધેનુને પૂરતો જોતાક ખાવા દેતું નથી. કારણ આપણા જન્મ દરિદ્રી લોક થોડાક પેશા માટે કેટલીક કૃષિ વિદ્યાનો ઉદ્દેશ કરનાર વસ્તુઓ વેચી દે છે. તેમજ આપણી ભૂમિ દિવસે દિવસે અસક્રિય થતી જાય છે, અને પાક પણ કમતી પાકે છે, આપણે અહીં જનારોનાં હાડકાં અને રકત સર્વ જર્મની અને અન્ય પૂરાવખડના દેશોમાં જાય છે. એ જાને વસ્તુઓનું ઉત્તમ પ્રકારનું ખાનર થાય છે પણ આપણે દેશ તેના લાભ લેતો નથી. આપણી ભૂમિમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું અનાજ અને અન્ય વસ્તુઓ પણ આપણે પરદેશને આપી દઈએ છીએ, એટલુંજ નહીં પણ જનારોનો ખોરાક પણ આપણે જીવ કિમતે વેચી દઈએ છીએ. ભૌતિક સંપત્તિને ઉપભોગ લેવાને અસાધ્ય એવાં આપણાં શરીરો ધિરે જનારેવાં છે. એ ઉપભોગ આપણે નથી ભોજીએ એમ નથી. પણ દેહને કદ સિવાય સુખ મળે તો સારું એવી આપણા દેશના લોકોની અતરંગ હોય છે! એને બદલે ભાગ, ગાંઠ, અરીજી વગેરેનું સેવન કરી હરિ હરિ કર્યાં કર્યું કે જમ પણ એ ધધરને પસન્દ નથી. યુરોપનાં સુનરેલા રાજા વિમાનમાં બેસી પ્રવાસ કરવા લાગ્યાં ત્યારે આપણે હજી પગે ચાલી ચાલીને મરીએ છીએ. આપણે પગે રખાયા કરવું

એવી પરમેશ્વરની ઇચ્છા છે એ માનવ આપણ બૂલ બોલું છે. જાંબાન પૌર્ણેય રાષ્ટ્ર છે અને તેણે ઉદ્યોગથી યુરોપની ખામરી કરી તેને કંઈ ધધરે અટકાવ્યું નહીં! ઉદ્યોગ કર્યા વિનાય તૈયાર હોય ખાસને મળનારા દિવસો હવે રદ થા નથી, યુરોપ, અમેરિકામાં કામચીતું સંરક્ષણની અવગળાપણાથી ચાલી રહી છે.

આપણે અહીં ગોરક્ષણની અવગળા અમ ત્રીસ પાંચ વર્ષથી રાજ થઈ છે, પણ ત્રીસ વર્ષ પૂરે જે ગોરક્ષણની રીતિની હતી તે પણ આજ કાયમ નથી, એનું મુખ્ય કારણ ગોરક્ષણનું એકાંગીપણું એ ગોરક્ષણમાં જાતિભેદ છે તેજ છે. અર્થ ગોરક્ષણ પાંચરાણમાં કિંવા ગોશાળામાં થઈ શકતું નથી. અત્ર છત્રી જેમ પ્રાણનું રક્ષણ થઈ શકતું નથી તેજ પ્રમાણે ગોશાળા ગોરક્ષણ થઈ શકતું નથી પ્રાણનું સંરક્ષણ થવાને જે પ્રમાણે દરેક મુદ્દા અત્ર રખાવું નેહએ તે પ્રમાણે પ્રત્યેક મુદ્દામાં ગોરક્ષણ થવું નેહએ. ગોરક્ષણ થાય છે ન કુર્ચ તો ચાલશે પણ શુદ્ધિ તો કંઈજ નેહએ. ગોરક્ષણનો મર્થ બાર ખેડતો ઉપર છે, અને એ કારણે જે પ્રમાણે પાંચરાણ, ગોશાળા વિગેરેને મદદ કરીએ છીએ તેમ પ્રમાણે ખેડતોને મદદ કરવી નેહએ. જે પ્રમાણે એકાંગી ગોરક્ષણ છોડીને કાંગી અને ગોરક્ષણ થવું નેહએ, અને તેજ પ્રમાણે ગોરક્ષણમાં જાતિ ભેદને પણ વિલાંબી આપવી નેહએ. અહાણ જાતિ ભેદ તેમ જાણની જાત પણ એટ માનવામાં આવે છે. સંકટ સમયે મુશ્કેલી રક્ષણ કરવું એટલે માત્ર આહવાનનુંજ રક્ષણ કરવું? જાણી સર્વ જાતિ ન થાય પામવે તો ચાલશે? હજી આહવાન જગતમાં રહે તો એ એ કહેવું જેમ સૂચિતા બનેલું છે તેમજ સહની સુધારણા ગોરક્ષણ એટલે જાણનુંજ રક્ષણ કરવું

એ કહેવું જૂન બરેલું છે. જનવરોમાં બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શૂદ્ર એ સર્વનું સંરક્ષણ થતું નોંધ્યે. એની જનતવરી નીચે પ્રમાણે:—

બ્રાહ્મણ—ગાય-ગળદ.

ક્ષત્રિય—ભેંસ-ખાડા.

વૈશ્ય—હાથી, ઘોડા ચિગેર.

શૂદ્ર—બકરાં, મેઢાં, હાટ ચિગેર.

અતિ શૂદ્ર—હુકરો ચિગેર.

એ સર્વ જનાવરો ખેતીને ઉપયોગનાં છે અને તેથીજ એ સર્વનું પાલન કરવું નોંધ્યે અને ગૌરક્ષણનો અતિભેદ તોડનો નોંધ્યે. જે પ્રમાણે વૈદિક કર્મ બ્રાહ્મણો કરે છે, તેજ પ્રમાણે ગૌરક્ષણ કૃષિધારોએ કરવું નોંધ્યે. એ કામમાં બ્રાહ્મણોએ કૃષિધાને મદદ કરવી નોંધ્યે. જનાવરોની જુદી જુદી ખેડનો કમી સમયે તેટલી જીવન કોઈથી થઇ શકવાની નથી. આપણા દેશમાં દરરોજ કેટલાએ જનાવરો મૃત્યુ સ્વપ્નમાં જાય છે અને તેથીજ આપણાં દેશનું પરુ-ધન દિન રે દિન કમતી થતું જાય છે. યુરોપમાંના ગૌરક્ષણની અજાણ જોઈથી થવા લાગી છે, તે નીચે આપેલા આંકડા ઉપરથી વાંચકને માલુમ પડશે.

છઠ્ઠાંડ અને જર્મનીમાં પગાળાં જનાવરો.

પગાળાં જનાવરો. છઠ્ઠાંડ ૧૯૧૪. જર્મની ૧૯૧૩.

ઘોડા	૧૩૯૯૫૦૦	૪૧૨૬૦૦૦
ગાય-ગળદ	૫૮૭૭૫૦૦	૨૦૧૫૩૭૦૦
બકરાં-મેઢાં	૧૭૨૫૯૭૦૦	૯૧૭૧૮૦૦
હુકરો	૨૪૮૧૫૦૦	૨૧૮૮૫૧૦૦

જર્મનીની શેક સંખ્યાના પ્રમાણમાં દર ત્રણ માણસે એક ગાય અને એક હુકર પાળવામાં આવે છે. એ સિવાય મરઘાં, બલકો, પારેનાં, વીગેરે અસંખ્ય પ્રાણીઓ પાળવામાં આવે છે. છઠ્ઠાંડ કરતા જર્મનીમાં આશરે આઠ ગણા હુકરો વધારે છે. અને

તેથીજ આ ચાલેથી મહાન લાકાઇમાં માંસાજનો વડુ તોડો પડ્યો નહીં. બેકરાં મેઢાં કરતાં હુકરો પાળવાં એ વધુ ક્ષાપદાકારક છે એવું તેઓને માલુમ પડવાથી તેઓની પેટાસ વધારવામાં આવી અને બકરાં મેઢાની કમી કરવામાં આવી. ઇતિહાસ અને ભૂગોળની જેમ રીતે અનિયમિત છે તેથીજ રીતે ખેતી અને પાળવાનાં જનાવરોની અનિયમિત પરસ્પર અવલંબેલી છે. કહેરમાં પાંજરાપોળ કાઢવાથી યુરોપનું ગૌરક્ષણ થઇ શકતું નથી. ગૌરક્ષણ ખેડનો તરફથી થતું નોંધ્યે અને એ શોકોને મદદ કરવાનું કામ સુચિન્નિત શોકોનું છે. ખેડનોને ઉત્તમ જીવન, ઉત્કૃષ્ટ ખાતરો, અને મજૂરી જેમજ અન્ય ખર્ચ માટે બચાવે પૈસા મળવા સારૂ દર તાલુકે એક પેટી રચાવન થવી નોંધ્યે એ પેટીનો ઉત્તમ પ્રકારે ઉપયોગ કરવા સારૂ તેઓને પ્રાથમિક શિક્ષણ મળે એવી સમગ્રક થવી નોંધ્યે. એવી રીતની સમગ્રક થાય તો ખેતીનો ઉત્કર્ષ થશે અને સાથે સાથે ગૌરક્ષણ પણ થશે. ખેતીની ઉત્પન્નની જુદી થવા સિવાય ગૌરક્ષણ થતું અસંકલ્પ છે. ઇંગ્લાંડ અને જર્મનીમાં દર એકરે જોટનું પાન્ય ઉત્પન્ન થાય છે તેમ જ બાગ પણ આપણા દેશમાં ઉત્પન્ન થતો નથી એવી સ્થિતિમાં આપણા દેશના કૃષિધારો શી રીતે ગૌરક્ષણ કરી શકે ? છઠ્ઠાંડની જર્મની અને હવાપાણી જર્મની કરતાં ઉત્તમ પ્રકારનાં છે છતાં જર્મનીમાં જોટનું અનાજ ઉત્પન્ન થાય છે તેટલું ઇંગ્લાંડમાં ઉત્પન્ન થતું નથી. એવું કારણ જર્મનીમાં શાસ્ત્રીય પદ્ધતિથી ખેતી થતી હોવાથી અને ખાતરોનો વધુ ઉપયોગ થતો હોવાથી તે છે. સમસ્ત વિષયનાં જોટો “પોટારા” ખેતર માટે વપરાય છે તેટલો પોટારા એકત્રી જર્મની ખેતીનાં કામમાં વાપરે છે અને તેથીજ છઠ્ઠાંડમાં દર એકરે ૧૫ ટન થઈ ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે

જર્મનીમાં ૩૩ તેરીસ ટન ઉત્પન્ન થાય છે. ઇંગ્લંડમાં ૧૧ અગીવાર ટન બટાકા ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે જર્મનીમાં ૫૫ પંચ્યાવન ટન થાય છે !

જર્મનીમાં બટાકાનો પાક વધારે પ્રમાણમાં પકવવામાં આવે છે, કારણ કે કુકરો બટાકા ઉપરજી જીવે છે. તેજ પ્રમાણે બીટરૂટની પણ પુષ્કળ પેદાશ જર્મનીમાં છે. જર્મનીમાં સર્વ ખાંડ બીટરૂટમાંથીજ બનાવવામાં આવે છે. જર્મનીની કૃષિની વૃદ્ધિ આટલી બધી થઇ છે તેનું કારણ ખાતર અને શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ છે એ બાબતોનો ફેલાવો શિક્ષણ સિવાય થવો અશક્ય છે. દાકડાં ખાતર તરીકે વાપરવામાં આવે છે એ બાબત આપણા ખેડુતોને આશ્ચર્યજનક લાગે છે ! ઇંગ્લાંડમાં કૃષિ શિક્ષણ માટે દર વર્ષે ૧૧,૭૦૦૦ એક લાખ સત્તર હજાર પાઉન્ડ ખર્ચવામાં આવે છે. ત્યારે જર્મનીમાં ૪૮૪૦૦૦ ચાર લાખ ચોર્ગાલી હજાર પાઉન્ડ ખર્ચવામાં આવે છે. એટલે ઇંગ્લાંડ કરતા ચાર ગણા ખર્ચ જર્મની કરે છે અને તેનાથી કોષ્ઠક બેવડું ધાન્ય અને પાંચ ગણા બટાકા જર્મનીને મળે છે. ઇંગ્લાંડ કિંવા જર્મની એના કરતા આપણી લોકસંખ્યા સાત ગણી છે અને જો નાં સરકાર કૃષિ શિક્ષણ સાથે આપણા દેશને માટે ખર્ચ કરે તો કૃષિનો ઉત્કર્ષ યથા સિવાય રહે નહીં. ઇંગ્લાંડ કરતાં સાતગણા પૈમા ભણે કે રજા પણ ઇંગ્લાંડ જેટલા પણ પૈમા આપણા દેશના ખેડુતો માટે ખર્ચવામાં આવતા નથી. એવી સ્થિતિમાં આપણે આપણી કામ-ધેનુનું (જમીનનું) શી રીતે સંરક્ષણ કરી શકીએ ? અને ગો-શ્લેષ પણ ? અશિક્ષિત યુરોપીઅન લોકોને જ્યારે એટલી શિક્ષણની આવશ્યકતા છે ત્યારે જંગલી જેવા હિન્દુસ્થાનના ખેડુતોને કેટલી આવશ્યકતા છે ?

જર્મનીમાં કૃષિ વિદ્યાની શિક્ષણ સંસ્થા.

૪ ખેતીના યુનિવર્સિટીમાં વર્ગ

૮ ખેતીની સ્વતંત્ર કોલેજો.

૨૨૯ કૃષિની શાળાઓ.

૭૦ નાનખંધની શાળાઓ

૧૫ કુષ દહીની શાળાઓ.

૧૪ બાગાયતની શાળાઓ.

૩૪૦

એ ૩૪૦ શાળામાં ૪૬૦૦૦ છતાળીસ હજાર વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ લે છે. એ સિવાય ૨૪૨ ૨૪૨ વ્યાખ્યાતાઓ છે. તેજ કૃષિ શાળાના શિક્ષકો કિંવા કૃષિ કોલેજના પદ્ધિધરો હોય છે. તેઓનાં કામનું સાધારણ વર્ગીકરણ નીચે પ્રમાણે હોય છે:—

૧૮૦ ખેતીની માહિતી આપનારા.

૫૨ જનારોને ઉછેરવા કેવી રીતે અને તેની પેદાશની માહિતી આપનારા.

૨૬ ખેતીના પરચુરણ પાકોની માહિતી આપનારા

૧૨ કુષ, દહીં સમજાવી માહિતી આપનારા

૧૦ મરઘાં, બતક, પાળવાની માહિતી આપનારા.

૯ બીજાં કેવું પસન્દ કરીને વણી કાઢવું તેને કેવી રીતે રાખવું એની માહિતી આપનારા.

૩ ખેતીના હિસાબ કેવી રીતે રાખવો તેનું શિક્ષણ આપનારા.

૨૪૨)

એ સિવાય ખેડુતોને પૈસાની મદદ કરવી, તેને માટે ઉત્તમ બીજ ખરીદ કરવાં, ધાન્ય ખરીદ કરવાં, અને જેવી આપવાં, કુષ, માખણ એને વેચી આપવા, અને બીજાં પરચુરણ કામો કરવા સાથે બિન બિન પ્રકારની છબ્બીસ હજાર ઉપર સંસ્થાઓ છે. તે નીચે પ્રમાણે:—

૧૬૭૭૪ સેવિંગ અને ફેડીંગ બેન્કો. (પૈમા
યાપણ તરીકે રાખનારી, અને થોડા
બ્યાન્ને કન્જે આપનારી પેટીઓ)
૨૪૧૭ બીજા અને ધાન્ય પુર પાડનારી
સરથાઓ.
૩૪૭૫ દુધ, દહીની સરથાઓ
૩૩૨૦ કૃષિ સમઘી સર્વ પ્રકારતુ કાપ
કરનારી મરથાઓ.

૨૬૦૨૬

એટલી સરથાઓ જર્મન બેંકોને મધુ
ભાવથી મલક કરે છે, અને તેનીજ દરેક જર્મન
બેંકનું ચોક્કસ ૩૨૦ ત્રણસે પચાસ રૂપીઆ ૨૨
પર્સે કમાય છે, અને આપણા બેંકોતેને ૩૦ ગ્રીમ
રૂપીઆ કમાવાની પણ મારામાર પડે છે.

તાત્પર્ય કે મનુષ્યનું જીવન શું ? અને
જનવરોનું જીવન શું ? સર્વ જમીન ઉપર
એટલે ખેતી ઉપરજ આવક બેતુ છે, જ્યાં સુધી
આપણા દેશની ખેતી સુધરશે નહીં ત્યાં સુધી
આપણો ઉર્ધ્ધ થવો અશક્ય છે આપણે
આપણો ઉર્ધ્ધ કરવો હોય તો પ્રથમ આપણે
ભૂમિદેવીની સેવા કરવી જોઈએ અને એ
મેવાંતુ ફળ તેજ આપણો ઉર્ધ્ધ છે આપણું
મદદાણુ આપણાથી / થતાં છે એ વધી
થતાં નથી કાલજી કે આપણે આપણો નાશ
કિંવા ઉત્કર્ષ કરવાને સમર્થ છીએ.

અનથાણ
ખિસ્તી નવુ વર્ષ

‘ એન-’

ચહાને માટે આરોગ્ય શાસ્ત્રજ્ઞ--મરનાર્ડ મેકફેડન શું કહે છે ?

“ ચડા પશુ દરની પેટેજ શીઘ્ર નહિ
પણ ધીમેથી-અકાળીતે તુમ્શાન કરે છે અો
ઉડતા ને ઉપડતા રોગોમા તેમાના ધણા ખરા
પહેલા સપડાય છે અને તેથી પુગ પીડાઈ-
પીડાઈને મોઢા મુક્ત થાય છે, તથા કોઠાના
ધણાખરાં દરદની તેમની ફરોઆદો ચાલુજ
હોય છે જેઓ ધણી વાર દરદી બનવા રહે
છે હેલે સન્વાળે તન મન ને ધનની પુગે
પાયમાલી કરે છે.”

આજ કાલ તમાકુ ચારવાનો, તેની બીડી
સીંગરેટ અને ચીશ્ટ પીસાનો તથા તમાકુ
સુધવાનો પણ રોગમા બહુજ પ્રચાર લાગે
છે તે બહુજ હાની કર્તા નિરોડલા છે તમાકુ
પ્રથમ જીવન ઉત્તેજક અને પાર પછી બચકર
આમક (સેડીવ) છે તમાકુ કે તેનો ધુવો
સર્પને લાગવાથી તતજ મધુ શરણ થવા
છે તેવી એ ઝેરીથી પણ ઝેરી છે બીનાડોના
સુખમાં તમાકુના બીના આર્થનું કે તેનું એ

કજી રીપુ લગાડવાથી તે તરત મરણ શરણ
થાય છે તમાકુની બીડી ચડેના દમને નરમ
પાડનાની દવા છે પરંતુ તે મોટે વચને પેટમાં
દેવાથી તેનાથી તરત મહા બ્વાની ઉપજી હદ
ય । આમો આસ કમી થાય છે ને તેથી કોષ
કોષ મરણ તમે છે માથાના દુખાવાવાળા કે
નાખેડી ફૂવાની ટેવ વાળા તમાકુ સુધે છે
પણ તેથી તેનું વ્યસન વળગે છે, તે પછી
નિરોધ અને વારવાર સુધવાથીજ માથાના
બાધી તથા આંખનું તેજ કમી પડવ નો દર
બવે છે અો ચકી (ફેર) નું દરદ લગુ પડે
છે, મો તેથી જેટુ રહેવાય તો દીક છે

તમાકુ ચારવાથી કે દાત દવાથી પણ
વિરોધ અનુચિત ઉપજે છે, વળી ગુજરાતમા
તેને દેડ લોકો દુખારી દુકારીને તેના પાનના
પડા બધે છે તેથી વટખનુ તો પડેલુંજ છે
પ્રથમ હોઠામા તમાકુ પીતા દતા, પણ હવે
બીડીના ફેરા ધુમાડા પીવામા આવે છે અને

તે વારંવાર પીવાના બસનથી વહેશે મોટે ફેફસાં અને કંઠ નળીના શ્વાસ-કાસ, વાયુ માર્ગ સકોચ, દમ, ક્ષય રિગેરે ઘણાં દરદો થતાં જોવામાં આવે છે. દોષી અને ક્રાંતિ કમી થતી જાય છે. ઉત્પાદ દિન થતું જવાય છે અને તે વડે સ્નાયુઓ દીલા ને પોચા થતા જવાથી કોષ પથ્ય રોગને જલદી લાયક થતાં જમણે છીએ. ઇન્દ્રિય ઘણા અવયુઓ ઉપજે છે, જેટલી દીવાસળીઓ ખીડી પાછળ બગડે છે તેટલી બધી ખર માટે જોઈતીજ નથી. દેશમાં વ્યસનીઓ વડે આ એક ટાકું દેવાળું ચાલુજ છે.

પાનપટી ખાવાનો ચાલ પ્રથમ મુખ્યત્વે દક્ષિણ દેશમાં પ્રવર્તમાન થયો હતો અને ત્યારબાદ આખા ભરત ખંડમાં વધતો રહ્યો છે, નાગરવેલી પાન ઉત્તેજક છે અને કેશી નથી પાચકને રકન શોષક છે પરંતુ તે કાચા ચુના માથે મુખ લાલ બનાવવા વારંવાર મુખમાં ચાવી ચાવીને ખાવાથી તેનો ઔગાળ પેટમાં લેવાથી ચુના વડે હોજરીને ક્ષોભ (ગરમી) થતી જાય છે, ને તેથી જઠરા મદ બની

જાય છે અને કાચા વડે મગ કબજઆતની વ્યાધી ઉત્પન્ન થાય છે. માટે જોગન પછી ૧ પાનપટી કદાચ ખવાય તે હજુ દીપ્ત - પરંતુ વારંવાર પાન પટી ખાવાના મદાવરાથી ઉત્તર મુજબ અવયુઓ ઉપજે છે. ખીચું કાચા મધ્યેનું કહેમ્યું ને 'ટીનીન' તત્ત્વ દાંતને ખરાબ કરનાર હોવાથી દાંતને નુકશાન પહોંચતું રહી છે અને દાંત નકામા બી મકાન-રૂપા કાને છે. અંતે પછી ૨ રીને થુંક મેળવીને અન્ન ખાઈ ન શકવાથી અછલું લાગુ પડી શરીરમાં રોગનાં બીજ ગેપાય છે તે ધ્યાનમાં લેતાં જેવું છે.

સોપારી—જોગન બાદ તેના આડમાં બાગની (૧ દુકડો) જુકા કે કટકાં તરીકે જુની (૧ વર્ગ પછીની ને ૨ વર્ગ પહેલાની) ખાવી, વધુ તથા નવી દરમીજ નજ ખારી, નવી સોપારીમાં પ્રેસિક એસીડ જેવું તત્ત્વ હોય છે તે પથ્ય તમાકુના જેવોજ અવયુજ કરે છે.

ઈન્દ્રિય

ગોમ. એલ શાહ

યથાર્થ સુખ પ્રાપ્તિનો રહસ્ય ભુત ઉપાય.

સહુ કોઈ સુખોજ મ્હાય છે. પરંતુ જે સુખનો ક્ષય ન થાય અને જોનો દુઃખનો લેશ પણ બોળ ન દોય એવું અક્ષય અબ્ધમાવ સુખજ ખડું સુખ લેખી ચકાય તેવું સુખ કેવળ મોક્ષમાંજ છે. તેવા સત્ય વાસ્તવિક સુખ માટેજ ખરા ત્યાગી વૈરાગી મહાત્માઓ ઉદય કર્યા કરે છે. યુક્તજ કહ્યું છે કે જોમાં વિષય વિરાગ જાગ્યો હોય, કેધાર્થિક ક્યાપનો ત્યાગ કરવામાં આવતો હોય, સદ્યુજો ઉપર અકૃત્રિમ પ્રેમ પ્રગટતો હોય અને દિતકરણી કરવામાં પ્રમાદ રહિત વર્તાવું હોય તે ધર્મે ખરેખર મોક્ષ સુખ મેળવવા અકસીર ઉપાય રૂપ મમજ ખાસ આદરવા યોગ્ય છે. જો કે અક્ષય અને અગ્યાખાધ સુખરૂપ મોક્ષને બળજનો ઇચ્છે

છે અને તે માટે યથાર્થિન તન મનથી જ વ્યાસ-ઉદયમ પણ કરતા રહે છે પરંતુ તેની સફળતા સ્વયોગ્યતા અતુસોરેજ થવા પામે છે. એ નિર્વિવાદ સત્ય છે. જોન વસ્ત્રની શુદ્ધિ કર્યા વગર તેના ઉપર યથાર્થ રંગ બેમી શકતો નથી અને જ્વમિને પેલીશ કર્યા વગર તેના ઉપર યથાર્થ બીડી ચકતું નથી તેમ ચિત્રતાય પ્રકારની યોગ્યતા વગર રોક્ષ સુખ સહેજે પમાડે એવા યથાર્થ ધર્મની પ્રાપ્તિ યથ શકી નથી જોમ રોગી માણસને ગળ શુદ્ધિ થયા વગર મમે તેવું અમુદય અંધધ લાગુ પડી શકતું નથી અને યથોક્ત ઉપાય વડે મગ શુદ્ધિ થયા બાદ તે તત્કાળ લાગુ પડી રોગનો જલદી અંત આણે છે, તેમ રાગ દેવ-દેવ

અને મોઢ મિથ્યાત્વ વિગેરે આંતર મગની શુદ્ધિ કરવા યથોચિત ઉપાય ભૂત સર્વ જીવનું એકાન્ત દિતચિત વનરૂપ મૈત્રી ભાવ દુઃખી જનોનું દુઃખ નિવારવા શકિત અનુમાર દ્રઢ પ્રયત્ન કરવા રૂપ કરજીના ભાવ, સુખ સમૃદ્ધિશાળી અને સદ્-ચુષ્ટી જનોને અવગોષ્ટી તેમના સદ્ચુષ્ટી અનુભોદન તથા યથાશકિત અનુકરણ કરવા-

રૂપ પ્રગોઢ અથવા મુદિતા ભાવ અને ગમે તેવા કઠોર કર્મ કરનાર ઉપર પણ દ્વિષ લાભી વગર તેમનું પશુ દિન થાય એવો દ્રવ્ય નહીં લાભે તો તેને કર્મ વશ વર્તી સમજી તેના ઉપર મધ્યસ્થ ભાવ સેવવાથીજ યથાર્થ ધર્મને લાવક થઈ શકાય છે. અને ત્યારેજ યથાર્થ સુખનો ઉપાય લાયક લાગે છે.

ઈન્દ્રિયમ.

અમેરિકાનાં વર્તમાનપત્રો.

આપણા દેશમાં વર્તમાનપત્રોની અવસ્થા કેટલી શે રનીય છે તે વાંચકોને ખબરજ છે, અને તેને માટે કેટલાંક કારણો વિચાર્યા છે. દિનદુસ્થાનના લોકોમાં વિદ્યાનો અભવપ્રચાર, ઉચ્ચ શિક્ષણના અભાવે તેઓની ખતેલી ચારિત્ર્ય દિનતા અને દબાવેલા વર્ણથી થઈ ગઈ બેઠેલાં આગસ અને ઔદાસિન્ય કયાદિ કારણોથી સામગ્રત સમયમાં આ દેશમાં એવી નિકૃષ્ટાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છે કે તેથી આપણે અહીં જે સાર્વજનિક સંસ્થાઓ રચાવન થાય છે તે ખલોતાનાં અદ્ય કાગળા તેજ પ્રમાણે અદ્ય કાળ ટકી છેવટે નામ શોધ અને છે. પ્રારંભમાં આપણામાં એવી રજુતિ હતી કે, હવે દેશનું ફુદેઈવ નાથ પામશે અને સુદૈવનાં શિખર ઉપર જલદીથી આરઠ થઈશું એવો ખાસ થતો હતો; પરંતુ ત્યારનાં કેટલેક કાળે શિથિલતા દેવીએ પોતાના બકનોનું અધિક કદ ન જોતા પોતાને શરૂ લઈ લીધા. અને “ચાર દિનકી ચાનની ઝિર અધેરા ઘોર” એ દિનકી કહેવતાનુસાર વર્તન થતા લગ્યું.

આપણા દેશનાં વર્તમાનપત્રો પોતાનાંથી નિર્મળ જાતિના સાથે શુદ્ધ કરી પોતાનું અસ્તિત્વ કાયમ રાખવાને પ્રયત્ન કરે છે, પરંતુ તેમાં તેના મોટાં સુદેવેર તેને વિનય પ્રાપ્ત થાય છે. પુરુષને નિગમ થઈ આ જાગત

માટે વેરાગ્ય ધારણ કરવો પડે છે અને તેટલાં મામથ્યનો ઉપયોગ કરવા છતાં પણ તેમાં યથ પ્રાપ્તિ થઈ નહીં તો ધણાનાં થરમા મિટર નો પારો એટલી ડીઝી ઉપર ચઢી જાય છે કે, દિનદુસ્થાનના લોકો દિવાના છે એમ કહેવને જરા પણ હરકત આવતી નથી. એવી રીતે બન્ને બાજુમાં દોષ છે, પરંતુ તેમાં વિશેષ દોષ સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિએ જોવા જઈએ તો શિક્ષિત વર્ગનોજ છે.

દિનદુસ્થાનમાં પોતાનાં કર્તવ્યનું પાલન કરનારાં વર્તમાન પત્રોની ગણતરી કરીશું તો તે આંગળીના વેઠા ઉપર ગણાય તેટલાંજ છે. કેટલાંક પત્રોને તો આપણું કર્તવ્ય શું? તેની ગમ પણ હોતી નથી અને તેના કાંઈ વિશિષ્ટ કર્તવ્યમાર્ગ પણ દૃષ્ટિ ગોચર થતો નથી. ધણને તો પોતાની જવાબદારી અને પોતાના દેશ સંબંધી પોતાનું શું કર્તવ્ય? એનું શ્રેય ભાન હોતું નથી. એવી સ્થિતિમાં શિક્ષિત વર્ગને માથે દોષનો સર્વ બોલો લાગવો એ ચોગ્ય દહેવાય નહીં. પ્રસ્તુત લેખમાં અમે અમેરિકાનાં વર્તમાનપત્રો વિશે થોડીક ઢઠકીત વાંચક સન્નુખ રજૂ કરનાર હીએ, તેનું અવલોકન કરી જાણ વાંચકને અમારા આ ઉદ્દેશ પેદના સત્યામત્યનો નિર્ણય કરનારું સુગમ થઈ પડશે.

અમેરિકામાં વર્તમાન પત્રોનું તેના દેશમાં જેવું પ્રચલિત છે, તેવું અન્ય કોઈપણ દેશમાં નથી એ કોઈપણ શિક્ષિત મનુષ્યને મનુષ્ય કરવું પડશે ત્યાં સર્વેથી પુરોષા સંદોહિત વર્તમાન પત્રોનું અવલોકન કરે છે. અત્યંત દંદિત્રી મનુષ્ય હશે તે પણ તત્પ્રીત્યે આગ પેમા ખર્ચ કરે છે ત્યાં છ.પખાનાનો સર્વત્ર ફેલાવ થયેલો હોવાથી ત્યાંના લોકોમાં વિચાર, કર્તવ્ય, અને જ્ઞાનનો પ્રચાર કરવાને વિલક્ષણ માર્ગ મળેલી છે. ત્યાંનું દરેક વર્તમાન પત્ર એટલે એકેકા રાજ્યકીય પક્ષનું સુખપત્ર ગણાય છે, એવો તેનો દરજ્જો છે. અમેરિકાના લોકોનો વર્તમાનપત્રો ઉપર સમ્પૂર્ણ વિશ્વાસ હોય છે. તે તેના શ્વદાણુ ભક્ત છે એવું કહેવાને કોઈપણ જાતનો પ્રત્યવાય નથી. એવું ખરું કાણુ તપાસો તો ત્યાં શિક્ષણનો વિશેષ ફેલાવો જોઈ છે. યુરોપમાં ધણી દેશોમાં ઉત્તમ અને મધ્યમ શ્રેણીના પુરોષો વર્તમાનપત્રોનું વાંચન કરે છે; પરંતુ અમેરિકામાં મનુષ્ય માત્ર વર્તમાનપત્રો વાંચે છે. કારણકે કે.ઈપણ દેશમાં તમે જોશો તો રાજ્ય ન્ય માલુસનીજ વધુ સંખ્યા પ્રજા તરીકે હોય છે અને તેથીજ એ લોકો વર્તમાનપત્રો વાંચવા લાગ્યા અને તેથીજ અમેરિકન વર્તમાનપત્રોનું ત્યાં વિશેષ પ્રચલિત છે, અમેરિકન લોકોને જનપત્રો ધર્મો પટેશ પણ કરે છે અને રાજકીય વિષયની પણ હકીકતો પુરી પાડે છે.

જો વર્તમાનપત્રોના જ મનના સર્વ જ્ઞાનનો ખંડાર આત્મીય જરૂરો દોષ છે તેને શિક્ષણનાં અન્ય માધ્યમો પ્રતિ નિરોધ ઉપયોગી સાધન માનવાને શક્ય લગતું છે? એવાં પત્રો આગળ લખાયાના મંદિરો અને સાંસ્કૃતિક સભાઓ પણ હતાં છે. પુસ્તકોની ચોખ્ખતા પણ એની જાન્યત્રી કરી ચમત્કી નથી. કારણ કે પુસ્તકો એ વખતો વખત થોડા શોખીનો અને સરવળી દેરીના એકનિષ્ઠ હપામકોને

પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ દૈનિક પત્રો હમ્મેશ્વ સર્વ લોકોને મળે છે અને તે વાંચી તેઓ પોતાના આચાર—નિચાર નિશ્ચીત કરે છે. ધર્મ, રાજનૈતિ, અને સામાજિક વિષય એનો તાત્કાલિક લોભો ઉપર પ્રભાવ પડે છે. શાંતુ એવી અવસ્થામાં અધિક પરિશ્રમથી જ્યારે તે પોતાના મત પ્રમાણે ઉત્પલ ચનારા વિચારોનું ઉત્તમ પ્રકારે મનન કરી શકે છે. જગતમાંના સર્વ દેશોની ઉન્નતિની, તેને દરરોજ ખબર મળે છે બિન બિન દેશના મનુષ્યોને; બિન બિન વિષય માટે શું મત છે તે તેઓ જાણી શકે છે અને જગતમાંની સર્વ બાબતોની ઉન્નતિથી તેઓ જાણી શકે છે. અમેરિકામાં લાખો મનુષ્યો દરરોજ દૈનિક પત્રો વાંચે છે, એ ઉપરથી ત્યાં છાપખાનાના વિલક્ષણ પ્રચારથી જ્ઞાનપ્રવાહ સર્વત્ર ફેલાઈ રીતે વહે છે તેની થોડી ઘણી કલ્પના વાચકને થશે. પૂર્વે વર્તમાન પત્રો એટલે લક્ષ્મીપુત્રનાં ટેમલને શોભાવનાર વસ્ત્ર, કિંવા તેની ગમતની વસ્તુઓ પૈકીની એક વસ્તુ ગણવામાં આવતી; પરંતુ હવે તે કાળ રહ્યો નથી. હવેમા વર્તમાનપત્ર એટલે તે એક સાંસ્કૃતિક સમ્પત્તિ છે એવી જાણના કદ થઈ છે, તેના ઉપર જનસમાજનો પૂર્ણ અધિકાર છે અને તે સર્વ જનસમાજને માટેનું પ્રકટ કરામાં આવે છે; અને એ ઉદ્દેશથી તેની લેખન શૈલીનું અનુમાન કરવામાં આવે છે. ત્યાં લોકોને પસંદ પડે એવા વિષયનીજ વિશેષ કરીને ચર્ચા કરવી એ અવશ્યક છે, અને તેથીજ અત્યંત તેજસ્વી અને ચિત્તકર્ષક બાબતો તેની માંદી Sensationનો જ્ઞાનનો ઉદ્દેશ્ય કલ્પમાં આવે છે.

પ્રાયેક પાના ચાર ઉદ્દેશ હોય છે: (૧) સામાજિક, રાજનૈતિક અને આર્થિક વિષયો પ્રમુખે માધ્યમ્ય ચોખ્ખતાનાં વાચકના નિચાર પરિપક્વ થાય અને તેનું આદિત્ય સુધરે એવા

પ્રયત્નો કરવા. (૨) અશિક્ષિત (અપશિક્ષિત) મનુષ્યોનું ચિત્ત આકર્ષણ કરી વિદ્યાભ્યાસની તેનામાં જન્યુતિ ઉત્પન્ન કરવી. (૩) તરબોળને આદર્શ મેવક બનાવવા. (૪) સંપ્રદાય બાળકોમાં સમયાનુકૂળ પરિવર્તન કરી પોતાના દેશમાં હમ્મેશ અગ્રગણ્ય થવું. એ સર્વ ઉદ્દેશ તરફ વિચાર પૂરક જોતાં આપણને માલુમ પડશે કે વર્તમાનપત્રોમાં વાંચનમાં આપણે તેમાં છાપેલી ખબરોનું જ મનન કરીએ છીએ એવું નથી, પણ એ પત્રમાં મુદિને કરેલા નિવારોની આપણું હૃદય ઉપર છાપ પાડે છે. તેવીજ રીતે વર્તમાનપત્રોની ભાવના અને વિચાર એ વાનકો ઉપરજ અગ્રભેદમાં છે. બીજી બાજબ એ કે, સમ્પાદક જો લાયક મનુષ્ય હશે તો અનિ સાધારણ પત્રમાં પણ એની રીતે લખશે કે, સાર્વજનિક મતમાં અને વિચારમાં ખાનગી રીતિનું અનુમાન કરવું તદ્દન અશક્ય થઈ પડશે. એવી યોગ્યતા ઉપરજ તે પત્રની કાર્ય સફળતા મુખ્યતઃ અવલંબેલી હોય છે. એવાં યોગ્ય પત્રોની લેખન રીતી ઉપરજ વાંચક વર્ગ મુગ્ધ બને છે.

ઉપરની દૃષ્ટિએ અમેરિકાનાં વર્તમાનપત્રો તરફ જોઈશું તો ત્યાં 'ધજી લોકોનું' વધુ પોતાના દેશમાંની રાજ પદ્ધતિ અને સંપ્રદાય વિચાર એના તરફ વિશેષ હોય છે, એવું આપણને માલુમ પડશે. એટલા માટે ત્યાં પત્રોમાં ઉપરના વિષયો વિશેષ ઉઠાપોદ કરવામાં આવે છે. એ વર્તમાનપત્રોના મેટાનુભવ રાજકીય પરિવર્તન, સમા અને કાઉન્સિલના સમાસદોની ચુટણી પણ કરવામાં આવે છે.

એ બાજબ ત્યાંના વર્તમાનપત્રોનાં દિવસ-દિવસ વધતાં જનારાં પ્રશ્નરત્ને આભારી છે. ત્યાંના વર્તમાનપત્રો સર્વ સાધારણ લોકોના ઉપર તરફ દૃષ્ટિ સખી પીવાનું પાણી, રસ્તાની સ્વચ્છતા, પ્રકાશની સુવ્યવસ્થા, અનાયોનું પાલન, વિદ્યાપ્રાપ્તિની સુવ્યવસ્થા વિગેરે

બાજબોના યોગ્ય રીતે પન્દોળરત્ત કરવા મોટી મોટી ચળવળો કરે છે. મ્યુનીસિપાલિટીની અનીયમિત ચુટણી, ગરીબોની દુઃખદ સ્થિતિ દેહરીબોમાં ગાયકો અને સ્ત્રીઓની સખન નોકરી, કૃષિ અને વ્યવમાન, વિગેરે બાજબોમાં આવતી અડરલો જન્મ કરવા સારૂ અમેરિકાના પત્રો અવિશ્રાન્ત પરિશ્રમ કરે છે. અમુક મર્દને સમર્થના આધારથી બચાવવાને, વિધવાઓનું અને અનાયોનું પાલન કરવાને, અને ભૂકંપ, અગ્નિ વીગેરે દેવી સંકટોમાં સપડાવલાં મનુષ્યોનું દુઃખ નિવારણ કરવા સારૂ ત્યાંનાં પત્રો હમ્મેશ પ્રયત્ન કરતા રહે છે; અને વળી અત્યત પ્રયત્નથીયે દર્તઓ જાનની બનાવે છે. એ પત્રો હમ્મેશ યોગ્ય પદ વિષ્ટારી અને સર્વશ્રિય રાજ પદ્ધતિની તરફગમાં હોય છે. બ્યાપારી વિષયના એ પત્રો નેતા બનેલાં છે. ન્હાના પ્રકરના સંપ અને વાદવિવાદ એના વિકટ પ્રશ્નોનું એ વર્તમાનપત્રે મમાધાન કરે છે.

અમેરિકન પત્રો પોતાનાં વાંચકને ન્હાના પ્રકારનું શિક્ષણ આપવું એ પોતનું મુખ્ય દર્ત્ય સમજે છે. શિક્ષણની અગર મનુષ્યનાં વર્તન ઉપર વાય છે, તેથી પોતાની જન સમાજના લોકોને સુશિક્ષિત બનાવવા સારૂ, સર્વ પત્રોમાં રાષ્ટ્રીય અને સામાજિક ઉદ્દેશ અને યોગ્ય બાજબોનું વર્ણન પ્રદટ કરવામાં આવે છે. તેથી લોકોના આચરણ ઉપર એ વર્તમાનપત્રોનું અત્યત વજન પડે છે; તેથી પત્રના સમ્પાદકોને પોતાની ખરી જગ્યાબરીનું હમ્મેશ બાન હોય છે. અમેરિકામાં સ્વાતંત્ર્યનું સમૂર્ણ આત્મ જ્ય હોવાથી કોઈ પણ પ્રકારનો રાજકીય કિંવા સામાજિક બેભાવ વિચારન નથી. પ્રત્યેક અમેરિકનને સર્વ સાથે સ્તર પ્રાપ્ત થાય છે; તેથી એ પત્રોનું મુખ્ય કર્તવ્ય એટલે પ્રજામતાત્મક વિચાર અને આચાર પ્રદાપિત કરવા એજ હોય છે. અરજી. આધુનિક અમેરિકન વર્તમાન

પત્રો એટલે સર્વોત્કૃષ્ટ શાસ્ત્રીય માહિતી, અને ઉપયોગી શિક્ષણ જેનાથી પરિપૂર્ણ એવો સરસ્વતી બંડાર કહેવામાં લેવા પશુ અતિથયો કિત નથી.

સાર્વજનિક સિદ્ધાંત ડઠ કરવા માટે પણ વર્તમાનપત્રોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જગતમાંના બિન્ન બિન્ન દેશો સાથે વ્યવહારિક સંબંધ ઉત્પન્ન કરવો, લોકોના સંકુચિત વિચારો ઉદાત્ત બનાવી અન્ય દેશીય લોકોને વિષે સહાનુભૂતિ ઉત્પન્ન કરવી, જગતના સર્વ દેશોના આચાર વિચારનું દિગ્દર્શન કરવું, તેના વૈચ્છિકતક પક્ષની છતીથી કરવી, વિગેરે કામો ~ ત્યાં વર્તમાનપત્રો વરદશી થાય છે. અમેરિકન વર્તમાનપત્રો એટલે માનસિક સામર્થ્યનાં મૂર્તિમંત હૃદયહરણો છે. કારણ કે તેના યોગથી બિન્ન બિન્ન રાષ્ટ્રમાં વૈમનસ્ય

કિંવા ઐક્ય સ્થાપિત થાય છે. જગતમાંનાં સર્વ સુધરેલાં રાષ્ટ્રની પાલમિનો અને મંત્રી મંડળો એનું પ્રજા વંદ્ય હૃદયેશ નિરિક્ષણ કરાવવા માટે મોટામોટા રાજકર્તા ઉપર એ પત્રોનું વલન પડે છે, અને હૃદયેશ તેઓ પોતાનો વિચાર અમલમાં મૂકતાં પહેલાં લોકો ઉપર તેની શું અઠર થશે, તે તેઓને પૂછવામાં આવે છે.

અમેરિકન વર્તમાનપત્રોનાં આ પ્રભુત્વનું કારણ ત્યાંના લોકોની પ્રકૃતિ છે. ત્યાં લોકોના મતાનુકૂળ ત્યાંનાં વર્તમાનપત્રોનો જન્મ થયો છે, અને તે સર્વ સાધારણ લોકોના મનાનુકૂળતાથીજ અસ્તિત્વ આજ પર્વત વિદ્યમાન છે.

સૌરભ-સદન
(સુગત) અદવા
કાર્તિક પૂજામા } અમ્બેજાલ સવરામભાઈ
દેશાઈ.

જર્મનીનો યુવરાજ.

એક પ્રસિદ્ધ અંગ્રેજ ગ્રંથકારે કેટલાક સમયપર એવું કહ્યું હતું કે જો વખતે જર્મનીનો યુવરાજ સિંહાસનપર બેસશે-તખ્તનશીન થશે તે વખતે જર્મનીમાં શાંતિમય રાજ્યની સવાર થશે તે વખતે જર્મન લોકોને વિશ્રાંતિ લેવાનો અવકાશ મળશે. સમ્રાટ દેસરના શાસન કાલને વારત્તવિક રીતે રિપ્લવકાલ કહેવો સત્ય છે. સમ્રાટ કેસર બ્યારથી ગાદીપર બેસા છે ત્યારથી એને એવી સાલમા થઇ રહી છે કે અન્ય યુરોપિય શક્તિને પદ-દવિત કરીને એક ચક્રવર્તિ રાજા થવું. એવા સુખ સ્વપ્નમાં પોતે તથા પોતાની સાથે અન્ય રાજ્યકર્મચારિઓએ ન જાણેા દિન કે ન જાણી રાત. પરંતુ યુવરાજનો શીલ સ્વભાવ જોઈ એવી આશા થાય છે કે જર્મન લોકોને આમજ નતાં સુખ પ્રાપ્ત

પોતાનો સમય વ્યતિત કરવાનો અવસર મળશે. યુવરાજનું ચરીર લાંબુ પણ કૂચ છે. જેવાથી એમ જણાય છે કે એમનામાં ચરીર બળ બહુ બોણું હશે પણ તેમ નથી. સમ્રાટ દેસરની માફક પોતાનો ચેહરો અતિ ગંભીર નથી પણ યુદ્ધ હમમુખો છે. બાળકોની માફક કઠી કઠી પ્રસન્ન થઇ હસે છે. એમનું હૃદય બહુ દયાળુ છે. એ એમનું પરમ આશુપણ છે. એમને ગાવા વગાડવાનો બહુ શોખ છે. નમતા અને પ્રેમ પણ એમનામાં હંથા દરજ્જાના છે. થોડા સમય ઉપર પોતે એક સાધારણ ગતુષ્પ ને ત્યાં બોજન માટે પણ ગયા હતા.

ગોટર ગાદીને બહુ વેગથી ચલાવવાનો એમને ધણો શોખ છે વળા પોતે એટલા કામજ હાથના છે કે એકવાર પોતાની મોટરને રોકીને

એક આનાથ અને દુઃખી માણસને સડકપરથી ઉઠાવી મોટરમાં બેસાડી તેને દવાખાનામાં મોકી આવ્યા હતા. સન ૧૯૦૧માં યુવરાજનો વિવાદ થયો હતો. એ દાર્ષિક પોતે સ્વેચ્છાનુસાર કર્યું હતું જો કે રાજા મહારાજામાં હંમેશાં પોતાની ઋચિ અનુસાર વિવાદ થાય છે પરંતુ યુવરાજનો વિવાદ એક આદર્શ હતો.

વિવાદ સંગ્રામી અનેક પ્રશ્નો પર વિચાર ન કરતાં માત્ર મોદર્ય અને પ્રેમને વશ થઈ તેમણે જર્મનીના પ્રતિષ્ઠિત ડૉચેચ સિમિલીની સાથે લગ્ન કર્યું હતું. કેમકે દ્વાય આ સંગ્રામમાં નાણુય હરો હાલમાં એમને ચર પુત્ર છે વિવાદ થયા પછી અને સંતાન થયા પછી પણ યુવરાજ જર્મની વાળાની નજરમાં આવ્યા નહિ. પણ હાલ તો તે સંવેને પ્રિય થઈ પડ્યા છે. હાલમાં કેટલાંક આંશ એમનામાં એમના પિતાના પ્રતિનિધિ રૂપ જણાય છે. અને કેટલાંક યુલુનો એસ છે કે જે સ્વર્ગ સમ્રાટમાં પણ જોનામાં આવતા નથી.

રાજ્ય સંગ્રામી કાર્યોમાં યુવરાજનો સ્વભાવ બહુ તિવ્ર છે. સેનામાં પેતે એક ધોરસ્વાર છે એમનામાં સાહસ તો એટલું બધું છે કે જેનું વર્જન પણ થઈ શકે નહિ. એકવાર દોષ્ટને પૂછ્યા વિના જપ્પીન વાયુયાનમાં સહેલ કરવા ગયા હતા. વળી બીજે વખતે એક વાયુયાન વાળાની સાથે હાર જીતી સરત કરવા માટે વાયુયાનમાં ઉડ્યા હતા. એ સહુ વાતો સમ્રાટને બહુ દિવમ પછી માણુય પડી હતી.

સન ૧૯૧૦-૧૧ માં જે વખતે યુવરાજ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા હતા તે વખતે શિકાર ખેલવાની તેમની અમરૂતિ જોઈ શોકો એમ કહેતા હતા કે એઓ વાસ્તવિક રીતે બહુજ નિહર શિકારી છે. ખેવલુ ફૂલું વજેર, કસરતો તરફ એમનો પક્ષપાત છે. અને તે માટે

પોતે વખતો વખત બહુ સમય લે છે. એમની ચાસ જોઈ જર્મનીવાળાઓને સદેહ થાય છે કે સૈનિક કાર્યોમાં એઓ બહુ દીવા હરો પણ તેમ નથી. મેનામાં પોતે બહુ ઉત્સાહથી કામ કરે છે, અને એમની કાર્ય દક્ષતા અને ઉત્સાહને લીધે પોતે હાલ ફોર્મના કર્નેલ છે.

યુવરાજને પોતાની પત્ની તથા બેકરાં તરફ અધિક પ્રેમ છે. પ્રમિદ્ધ પોદ્દા નેપોલિયનને એઓ પોતાના ઉપાસ્ય દેવ સમજે છે, અને પોતાના મહેલમાં નેપોલિયનની જાત જાતની અગણિત છબી ડેકાણે ડેકાણે રાખી છે.

ઉપર જણાવવામાં આવ્યું છે કે એમનો ખુબ્ય પ્રેમ અકચરીય છે. એક વખત 'દિંદુ' સ્થાનમાં શિકાર ખેલતાં ખેલતા ડુબ્યારે પોતે રાજ્ય પ્રાપ્તિનું સુખ સ્વપ્ન જોવા લાગ્યા તે વખતે પોતે પોતાની રાજનીશીમાં એસ અમદ્ય શબ્દ લખ્યા હતા કે "મને મારા પરમ પૂજ્ય પૂર્વજ ફ્રેડરિકના વાગ્યોમાં પૂર્ણ વિશ્વાસ છે અને તેને હું અક્ષરસઃ માનવાને વેચાર છું" કે પોતે પોતાની ઇચ્છાનુસાર સુખ સંપત્તિ તથા મુક્તિ પ્રાપ્તિને માટે પ્રત્યેક સંધારણ મનુષ્યને પણ પૂર્ણ અધિકાર આપવો ઉચિત છે."

સ રહસ્યન, સુરત. } મ. ત્રિ. લાટ.

શું તમારે સાચા દેશભક્ત થવું છે? તો દિવાનબહાદુર રણજીભાઈ ઉદયરામ રચિત નીચેના પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરો. યુરોપિયનોના પૂર્વપ્રદેશ આદિ સાથે વ્યાપાર.

ભાગ ૧ થી ૫.

- ૧ એટલિયનોના દિવ સાથે સંબંધ કિ. ૨. ૨-૮
 - ૨ રપેન અને પોર્ટુગાલ શા. ૨જો કિ. ૨-૮
 - ૩ નેધરલેન્ડ, હોલેન્ડ અને બેલ્જિયમ કિ. ૨-૮
 - ૪ સ્વેડીનેશીયા, ઓસ્ટ્રિયા, જર્મની કિ. ૨. ૨-૮
 - ૫ ફ્રાન્સનો વ્યાપાર અને વૃત્તાન્ત કિ. ૨. ૫-૦
- લેખક-શ્રી શારદા વિહાર પુસ્તકાલય-સુરત.

હું નહીં બોલું!!

(ખારીનો ચુરસો.)

પહેલી સુલાકાત—મળવાની તૈયારી.

લેખક:—શ્રીધુત છ. પી. વાસ્તવ. એમ. એ. એસ. એસ. બી.

“સા માટે બોલું! હા, હા, બોલાવ્યા
 |વના કેમ બોલું? મને તો શી પડી છે? એ.
 મનેજ જાણે મોઢું મોટું કરતા આવડે છે?
 વાત વાતમાં ચીરકાઢી જાય છે અને જાણે
 જરા વારમાં બમણી જવાની ટેવજ પડી ગઈ
 છે, શું મોઢું મોટું કરે નહિં ને ખાધુ પચે
 નહીં કે? જલ્દી સાંઝ, એ પણ ખરી, ના વાત
 કરે તો બહારથી, જોકે તો ખરી કે ક્યાં સુધી
 બેઠા નથી? શું મારા મા નથી કે બાપ
 નથી કે ધરનાર નથી કે એમજ આકાશમાંથી
 ઉતરી પડી છું? કે મ્હારી તરફ ધડી ધડી
 રોપ ભરી નજરે જોયા કરે છે? હું સા માટે
 કોઈની સહન ક્યાં કરું છું? કોઈથી ઉતર
 |એમ છું? મારામાં કંઈ વાતની ઉગ્રુપ છે?
 રીસામા છે તો વલે રીસાપચા રહે, હું તો
 કંઈ મનાવવા નથી જતી, મને પણ મુશ્કેલાતા
 આવડે છે. મને પણ છીકી જતા આવડે છે.
 એ હજી શીમે છે, એ તો કેવલ મોઢુંજ
 બહારી જાણે છે પણ નટખટ મચ્છા છે અને
 હું...? નખગની વાતો વેરયા જાણે, અમે વઢું
 દીકરીઓ શું જાણીએ? હું તો સીધી એક
 માર્ગે જનારી બોળી છું, તે આજ એક પર
 બૂંધ્યા છે દીક, દીક, જે સગળ્યા છે તે ભલે
 સમજી રહે તેની મના કેણુ કરે છે? બોળી
 કહે છે તો તેમ, પૂતલી કહે છે તો બધા તેમ,
 એમની મરજીમાં આવે તે કહે, હું ક્યાં કોઈની
 જીમ પકડયા કરું? હું હું! પકડીને પણ શું
 કરીશ! ખીચું કરવા માગું તો કરી પણ શું
 શકું? પણ હા, હવે એમને મહુમ પડશે કે
 જેટલી સરખા હું તેથી નટખટ પણ છું, દીક,
 જ્યારે એ તાણે છે તો હું પણ હવે તાણીશ,

તમે જેવાયા છો તે હું પણ હવે જેવાઈશ;
 એજ દીક છે, એ નહીં બોલે તો હું સા
 માટે બોલાઈ? એ એવો ફાટો રાખે છે કે
 હું મનાવીશ, અહા, હા, હા, કેમ મનાઈ
 નહીં હું? હું? અને વગી એમને મનાઈ?
 મ્હોં ધોધ રાખે મ્હોં! જે યમ ગયું તે યમ
 ગયું. હવે હું કંઈ મનાવવાની નથી, એ કેમ
 મને મનાવતા નથી? એકાદવાર એમના હાથથી
 હાથમેળવ્યા એટલે એવુંજ માની લીધું છે કે
 વારંવાર પગે લાગ્યા કરીય, વાંદરે, તમારી સમજ
 વારો જાઉં તમારી એવી સમજપરથી! તે છે
 તો મોટા, હા, મનાવવા આવશે એવી ઉમેદ
 રાખી બેસી રહ્યા છે. નહીં તો શું? ભલે બેસી
 રહે, પણ એટલું નથી જાણના કે પોતાનેજ
 મનાવવા આવવું પડશે. એકવાર નહીં પણ
 સોવાર મનાવવી પડશે ખસ, હું જરા તણાઈ
 રહું એટલે પોતે દોડતા આવશે, હાથ જોડશે,
 ખુશામત કરશે, પણ હું... નહીં બોલું તે કંઈ
 પણ સમજવશે પણ નહીં પીગળાશ, અંચલ
 પકડી મારી તરફ જશે તો હાથ જુટાવી લઇય,
 રહામે આવશે તો નજર બહારી નાંખીય
 હસાવવાને હાથ લંબાવશે તો હું આંગળીઓ
 મરડી નાંખીય, પણ હું નહીં બોલું. રહામે
 આવી મહારા મ્હો રહામું નજર મારશે તો
 આંખ બંધ કરીય, હમવું આવશે તે મ્હોમાં
 મનાવીય. હોદપર રિમત આવશે તો દંત નીચે
 કચ્છી રાખીય.

ચીમટી દેશે તો છટકીને દૂર ધકક, અને
 જો વધારે રકકક કરશે તો હિંમતે આવતી
 પકડીય પણ હાથ નહીં તો સાડી તો
 જરૂર પકડી લેશે! હું હાથ કરી બેસી જઇય
 પણ—બોલું તો નહીંજ. હા, હા, જીમપર

માથુ તો છે પણ આ હોઠ કંઈ દરો નહીં છ
 દે! હું બનું તો બનું પણ આ આંખોને શું
 કરીશ ? તે જમાવેલી આછા ધૂળમાં ન મેળવી
 દે! મનને ખરે વશ છે તો બધા નજરની
 સી તાકાત છે કે ખડેની જાય ? જ્યાં દેરવીય
 ત્યાં તે કશો જેમ નચાવીશ તેમ તે નચશે
 અને કદિ કંઈ જૂમ થાય થઈ મધ તો નીચે
 જોઈ રહીશ. એ છેડે તો ખરા, બધે છેડ્યા
 કરે, સાંભળે છે કોણ ? બંને એ લાખ રીતે
 સમજાવે પણ હું એની નાદાન નથી કે એમની
 વાતોમાં સપડાડ ! એતો એકડો વાનો કરશે,
 એજા કરશે, મનાવશે, ફામગારી, રીકવશે,
 પણ...હું હું હું હું નહીં બોલું, એ મારા
 હાથને પોતાનાખીને હાથ વચ્ચે દબાવશે, મારી
 બંગાળીએ ફેરવ્યા કરશે, મારી જડ કદાકશે
 ને વળી ફરી પહેરાવશે, પગના અંગુઠાથી
 મારી આંગળીએ દમાવશે, મારી હરન શુધિએ
 મ્હોમાં લઈ કરડવાની એજા કરશે, હું સી
 છંછ...હરી રહી જઈશ, પણ બોલીશ
 નહીં. ગામમાં આંગળી બોળી મારા મ્હોં પર
 ઊંઠા નાખશે, પછી તેને પોતે જ લૂગા જશે
 ત્યારે હું મ્હોં ફેરવી ન ખીલ. એ માથા
 પરથી સડી કઢાડી નાંખશે, મારા વાલો પીખેરી
 નાખશે, મારી લટોને હાથમાં લઈ ફરી ચૂમશે

પણ હું...નહીં બોલું. એ માગ બોગમાં માથું
 મૂકી સુપ જશે. ફુમારા માથો પર રમણથી કોમલ
 થાપેડો મારશે, મારા ગળામાં બંને હાથ નાંખી
 પેતાના મુખાર્દિત વરસ મ્હને ઝૂકાવશે પણ
 હું.....નહીં બોલું. અપરચુઅન કરશે,
 મને હલદગારશે, મારી ચિમ્મુ પકડી મ્હોડું
 હલાવશે પણ હું.....નહીં બોલું.

અરે ! એ મારી પરોવ્યા ! આટલા જલદી ?
 હું જરા બની હતીને તૈયાર થઈ રહું ? પણ
 હુશિયાર થાકું મેવી રીતે ? આ ભવાંજી
 મ્હડતાજ નવી. હાથ ! હાથ ! શરીરની એટા
 એને કમ મેકું ? અરે ! આમ એકાએક મને
 શુ થઈ ગયું ? હમણાં તો સાની મળેહતી
 હતી. તે મરડાટ ક્યાં ગયો ? તે શરકો ક્યાં
 ગયો ? હવે કરું શું ? મીસાના કાંઈ પણ
 મનાવશે પણ રીસાઈ શુ મારું કપાળ ! આ
 હમણુ જન્મું તે બી આછા જ રંગે દેશે,
 અરે, બા, મ્હારાથી એ પ્રેમ પકો ન બજવાય !
 એ જૂમ પડી, આ મીઠાના કૂખો. થકાટ
 સભગાથ છે, હા, હું આસીકા પર મ્હોં ચંતાહું,
 પછી તે કંઈ કરે, પણ હું.....નહીં બોલું,
 નહીં બોલું, નહીં બોલું, અરે ! એ કોણ
 છે ? અહં ! જાણો, મને એ દીક નથી
 લાગતું.....જાણ ! જાણો તમે તો ધણા
 પેદા છો, હાથ !

દામ્પત્ય સુખમાં એક વિવ્ર.

(૧)

એક દિવસ આપણા કુટુંબના નેહી મદા-
 રાજના કહેા પરથી અમર પડી હતી કે
 જન્મદાઈમાં મેળ આવેશો હોવાથી મારા વિવાદ
 દિવાન બદાઈર સુંદરલાલ તી રપરતી કન્યા
 શીમતિ સાથે થયો હતો. દિવાન બદાઈર જ્યો-
 વિપ થાઈ તરફ આસ્થાવાળા હોવાથી તેમણે
 પોતાની કન્યાના વિવાદ મનમાં ગ્રહ્યે મના

મળતાપણા તરફ વિશેષ ધ્યાન આપેલું જણાતું
 હતું.

મારા પિતા ડિરેક્ટીટ કોર્ટમાં નાઝરતી
 જન્યા પર હતા. તથા તે મારે બગને કેટલીક
 વતનસારીની આવક પણ હતી. તો પણ આ
 પ્રસંગે ખાસ જણાવતું જ નોંધ્યે કે દિવાન
 બદાઈરની સરખામણીમાં તે એક સાધારણ
 વ્યક્તિ તરીકે ગણાતા હતા. પણ આ તફાવત

માત્ર દરજ્જે તથા બહારના માનપાન પુરતોજ દેનો. બાકી કુટુંબની તથા કુળની આગરમાં, તથા અમારી એકંદર આવકના પ્રમાણમાં દિવાન બહાદુરની સાથે મરખામણી કરવામાં બીજી કોઈ રીતે દેનો ઉતરતા ન હતા.

વિધિનો યોગ કહો કે પછી ગમે તે કારણથી મારા લગ્ન શિર્માત સાથે થયા.

૮૨મ પત્રિકામાં આવો મેળ આવેલો છતાં પણ મેં જોયું તો શ્રીમતિને સ્વભાવ મારાથી મળતો આવતો નહતો. અમો ઘણી બાજતમાં એક બીજાથી જુદા પડતા હતા. તેનામાં અસાધારણ રૂપ હતું, તેમ તે સાડાં જોઈતી પણ હતી પણ દિવાનની પુત્રી હોવાના કારણે ઘણી અભિમાની હતી, અને એ અભિમાનના કારણથીજ અમારા પ્રેમના પ્રથમ પરિવ્રજેમાં મને તેના તરફ તિરસ્કાર ઉત્પન્ન થતો હતો. અને એ સમયનું એવું રૂપ, વિદ્યા, તથા એના કમનિષ્ઠ દર્શાવ, એમાંનું કાંઈ પણ મને પ્રિય લાગતું નહોતું. અરે! એ પોતાને માત્ર દિવાનની પુત્રીજ ગણતી હોત તો તેથી કાંઈ મારે વિશેષ નિમિષ થવા સરખું નહોતું પણ મારે રોષ ફક્ત એટલોજ હતો કે તે મને એક સાધારણ નાઝરનો પુત્ર સમજતી હતી.

તેની સાથે હવે મને હમેશાં ઝગડો થવા લાગ્યો અને સાચી રીતે કહું તો એ કલહમાં જીત પણ હમેશા તેનીજ થતી જણાતી, અને કદજવા પછી હું હમેશાં ડાઠ નિશ્ચય કરતો કે જ્યાં સુધી તે મારી માફી માગે નહીં ત્યાં સુધી મારે તેની સાથે જિલકલ બોલવું નહીં. પરંતુ જાદુઈના મંદર તથા નાજુક પડદા નિચે દંડાઈ રહેલી, કોરતાની ચર્ચિરૂપ મારી ઓ મારી કાંઈ વિશેષ દરકાર કરતી ન હતી.—

તેનામાં ગુણ પણ અનેક હતા, કોષના વખતમાં પણ તે મારે દરેક કામ પોતાના હાથથી અને તેપણ ઘણીજ કાળજી પુર્વક કરી જતી હતી. પણ તે માત્ર મૌન્ય બાવ કારણ

કરીતેજ કમતી હતી. અને મને તે સર્વ માંડ પ્રત્યેના પૂર્ણપ્રેમ બાવથીજ થતા જણાતા હતા. મારા એરડાની ગ્વન્જતા, મારા વસ્ત્રોની સુખ્યવસ્થા, અને મારી તૃપ્તિનુસારનું, મિષ્ટ મધુર બોજન, આ બધું તે કદીપણ ખીન સુકે કર્યાં કરતી. કોઈ સમયના માત્ર બેજ પ્રધાન સલાજી દેખાવ દેતાં હતાં, એક અખેલાપણું અને બીજું અલગ શર્યા. આ મિવાય બીજો કાંઈ ફેરફાર જણાતો ન હતો.

તેની આ પ્રમાણેની મૌન્ય મેવાનો હું ક્યાં સુધી તિરસ્કાર કરી ચૂકું, છેવટે મારે સ્વયં તેની તરફ પીગળ્યું. અને ખરેખર હું તો તેનું રૂપ મને અદ્ભૂત રીતે આકર્ષ્યું કરતું હતું. અને કાંઈ કાંઈ વાર હું મારો નિમિષ સુધી જઈ તેનો ચાંદર નાજુક હાથ પકડી લેતો અને તે શરમાઈ જઈને દરત છોડવવાનો યત્ન કરતી હતી છતાં પણ મારા કંઈક કલા પછી તુરંત મારો પાસે બેસી જતી. આવા સમય વખતે તેનું રૂપ દિગુણિત થઈ જતું જણાતું હતું અને કંઈક તેના સ્વભાવથી, અને કાંઈક તેના વિજયગર્વની પ્રદુલ્હતતા, કાજીથી તે સમયે મને માલુમ પડતું હતું કે તેનામાં કોરતાનો લેણ પણ અંદા નથી, પણ પાકો બીજોજ દિવસે અથવા તે કદિ કદિ તેજ દિવસે એ બમ ખોટો જણાતો હતો અને તે સાથે આગ વગર મેળાપ પછી તો દિર્ઘ ૧૨૦ આવી ખડો થતો હતો.

ન્યાય ખાતામાં અયોગ્ય રીતિથી સંપાદન કરેલો પિતાજીનો રૂબ સંમય અમારે મારે કાંઈ સુખ ફળદાયક નીવડી શક્યો નહીં.

મેટ્રિકમાં હું પણ વખત દેવ થયો અને છેવટે મેં મેં મેં માંડ માંડ સુક્તિ પ્રયત્નથી મેટ્રિક પાસ કરી એ વખતે સુધી પિતાજીની ચારીરિક મંપતિ મુશ્કેલ હોવાથી તેમજ મારી કમજા ન હોવા છતાં પણ મને કોરતામાં મોકલ્યો કોરતામાં હું એકંદર મારે વાં રહ્યો.

પણ પી. ઇ. માં પાંચ થઈ શક્યો નહીં તેમ મેલેન્જમાં રહીને અંડર ગ્રેડ્યુએટ Under Graduate) પણ થઈ શક્યો નહીં. પણ માત્ર મોઝ શોખ અને ફાજલ ખર્ચમાં હું સારો હુશિયાર બની ગયો.

બેકન શારદાના લગ્ન પ્રયંગમાં પિતાજીએ દગરો રૂપીઆનો ખર્ચ કરી નાંખ્યો અને લોકોમાં તથા સંજ્ઞાઓમાં અગરો માન મરતો વધારવા તેમાં કંઈક રકમનું કર્જ પણ કરવું પડ્યું, પગનું કર્જ આગ થવા અગાઉ બેકન શારદા અચાનક નિપત્ત થઈ ગઈ અને કમળો બોલે દહી કાપમન રલો હતો.

છેવટે મેં ડિરિટ્ટ પીડર થવા તેવારી કરવા માંડી. જે વખતે હું એરિડમ એક્ટ મોખતો હતો તેજ વખતે મારે મારી પત્ની સાથે કછઓ પણ થયે જતો હતો. આના પરિણામમાં હું કાંઈપણ આગળ ગોખી શકતો નહતો પણ જે કાંઈ વાંચતો તે ભુલતો જતો હતો.

વિવાદ અગાઉ પણ હું કાંઈ ભણવામાં અહુ ચાલાક નહોતો તેમ મંદ પણ નહોતો પણ હવે તો દક્ષ હું લાગેલું જણાવતી તેમ પિતાજીના ધન ગટે કછક નિરાશા ઉત્પન્ન થવાથી પત્નીકરની પરિક્ષામાં પાસ થવા મટે એક નહોં પણ અનેક રિપ્તો જણાતાં હતાં, છતાં પણ બની શકતો દરેક ચતન હું કરી રહ્યો હતો. અને સર્વની માથી તે આશા દેવી મને ધિરજ આપતી હતી કે આ વખતે નિયમમાંથી અપવાદ પડે મારે માટે અમં ભવિત નથી.

૩

પત્નીના આરા.કકોર બચાવદારની ખિન્ન થઈ મેં પ્રશસ્ત ગાંને હોડી દઈ સાંકડી ગણીઓમાં હવે ફરવું શરૂ કર્યું. અને મિત્ર મંડળીમાં ભોગા થઈ આનંદ મેળવવાના નવા નવા પ્રકાર શોધવા માંડ્યા.

ત્રણ વખત આ પીતાની તથા એક એકા મીમારે ફૂંકવાની “લીડ” તો કોલેજમાં રહીને જ મેં પ્રાપ્ત કરેલી હતી અને હવે એથી આગળના પાઠ ચાલુ કર્યો.

તે દિવસે પવિત્ર મન્તિના તટપર “ધનની” પાર્શ્વ હતી. મંડળીના દરેક સભ્યના વચાનમયી ભોજન પાર્શ્વ પણ કરેલી હતી ભોજન માથે, મદ ધી બાગીચો પણ તેવાર હતી અને વતી નાચને માટે મુણીયા પણ દાખરે હતી આ પ્રમાણે અમારી મંડળી પુણ્યવાન મનાતી પવિત્ર મન્તિના તટપર એસી બક્ષામદ્ય પદાર્થો ઉડાવવા લાગી. પ્રથમે ગરજાતમાં ચેડુએક મદાન થયું અને મેં મેં કંઈ કંઈ ખાવાનું પણ ચાલતું હતું. દઈ વાગ્યા બાદ બપોરે ચાંદની પૂર બદામાં ખીલવા લાગી એટલે પછી ભોજનનો આરંભ થયો. ભોજન સમાપ્તી બાદ બાર વાગે ગુણીકાના નાચ ગાનનો આનંદ શરૂ થયો અને તેથી પુણ્યવતી સરિતાનો તન સાંત તથા નિસ્તબ્ધ તટ આનંદમય થઈ રલો, છતાં પણ તેનો પ્રવાહ તદન શાન્તિથી વહો જતો હતો. વળી ચંદનીના પ્રકાશથી સંરિતાની નીલ સાડી વધુ ઉજ્જવળ બની ગઈ હતી. અને તારાના પ્રકાશથી તેની વેલ શુદ્ધિઓ એર આનંદ આપતી હતી.

પુણ્યથી સરિતા અનેક વખત જોએલી છતાં આજની સરિતા ખિન્નકુલ લુટીલા લાગતી હતી મદની ગુલાબી નિશાની દરેકમાં પુણ્યમયીના પ્રવાહ સંજ્ઞા જે જે અદભૂત ભાવ મનમાં ઉત્પન્ન થતા હતા તે અપૂર્વ હતા અને વાગવાર મનમાં ખેદ થઈ આવતો કે આજ સુધી આ ગુલાબી મગનો લાભ કેમ ગુમાવ્યો? અને જનરમાં રહેલાઈથી મળી ચાતી બાદલીઓનું આરાધન કરવાની બૂચ કેમ કરી? આ બધું ચિચારતાં મનમાં પ્રશ્નતાપ થવા લાગ્યો. મોડી રાતે ત્રણ વગ્યાને સુમારે હું પાંડો મારા ગૃહ પ્રત્યે આવ્યો અને

પતી હજી સુધી જન્મત રહી આ. “આશ્વર્થ” ધરના” પર ખિન્ન હૃદયથી વિચાર કરી રહી છે. અને મને જોતાં તેણે એક નિશ્વાસપૂર્ણ શ્વાસ સહ મારાં તરફ તીવ્રદ્રષ્ટિ ફેરવતાં બન્ની એકદમ યુગ્મવી દ્વાધી અને પોતાના હમેશના નિયમ પ્રમાણે મૌન્ય ધારણા કરી તથા મહેલું ઢાંકી દમ નિદ્રાધીન થઈ હું પણ આજ સુધીમાં આટલો મોડો કોઈ વખત પણ આવેલો ન હોવાથી શુપ્તપુ સુષ્ણ જવા લાગ્યો. મિત્રાની સોજતથી બાર તો સહેજમાં થઈ જતાં. પણ ત્રણ વાગ્યા સુધીના આ પહેલોજ પ્રસંગ હોવાથી મારાથી કાંઈપણ તેની સાથે બોલવાની કિંમત થઈ શકી નહીં.

૪

દાડની હલકી નિશાએ મને જે આનંદના ધ્યાનમાં નાંખ્યો હતો તે આનંદ કાંઈ ફરી મળી શકતો નહતો અને તે આનંદને મેળવવાને મેં ફરી ફરી મદતુપાત કર્યું પણ સધળું નિષ્ફળ. તે આનંદ ! તે ઉત્તેજના પુર્ણ હર્ષ, મેં ફરી મેળવી શક્યો નહીં અને એ આનંદના ધ્યાનમાં હું પડે દાડીએ બની ગયો. દર રોજનું પ્રમાણ વધારતાં હું અડધીથી આખી બાટલી સુધી જઈ પહેલ્યો. અને તેથી કંઈક નિશા પણ ચડતી. હસતું પણ આવતું. અને જીવ પણ ખિલેલો જણાતો અને કંઈક વખત આનંદના ભાસ જેવું જણાતું પણ પાઠાં યોગજ વખતમા ખિલના અને ઉગથી આવી ખડા થઈ જતા અને નિરોધમાં શરીરની શીથલતા સાથે મન દીકું થઈ જઈ મનું કંપાતું ચર થઈ જતું પણ આ કંપીત આનંદની ખાતર જે ઝેર હું મેં લગાવી રહ્યો હતો તે કાંઈ આથી છુટી યાતું નહોતું.

એક દિવસ નિશાની ધૂતમાં બદારથી આવ્યા બરાબર હું મારી બન્ની સાથે લડી પડ્યો. તેણે કહ્યું કે “ તમે પડ્યો છો, ” બરે, પડ્યોથી પણ વધારે બરાબર છો કારણ કે પડ્યો પણ

દાર પીતા નથી અને તમે તો બ્રાહ્મણ પુત્ર થઈને પણ અનહદ દાર. પીઓ છો અને તેની નિશામાં મારી સાથે લડો છો અને ઝક કરો છો, ખશે મારાથી દુર જાઓ. ”

મેં પણ નિશાની હેરમાં તેને મનમાં આવ્યું તેવું સારું નરતું કહી સંભળાવ્યું. પણ તે બીજું કાંઈ પણ બોલી નહીં તેના આ વખતના શબ્દોએ તથા તે સાંચેના તેના મૌન્ય ભાવે મારું હૃદય એકદમ ધીમળાવી નાંખ્યું. બાકી ગુસ્સાના આવેશમાં મનમાં તો એમ થઈ આવતું કે મારા આ તિરસ્કારની એને બરાબર સજ્જ અપાડું અને રેશમી સાડીમાં ઢાંકેલા એના શુભાખી ગાલની લાલીમાં કંઈક વધારો કરું. પણ એની વાતની આલાકીએ મારી નિશાને કંઈક ઉતારી નાંખી હતી અને તેથીજ મારા બન્ન હૃદયમાં નીવિ તથા જ્ઞાનની સિંગધ રેપાનો ઉદય થતો જણાતો હતો. તે સાથે એ પણ વિચાર થયો કે બી પર હાથ ચલાવવો એ તદ્દન જંગલી પણ છે, છટ છટ મારા હાથથી આવું કૃત્ય કદી થશે નહીં.

બીજો દિવસે સવારમાં ઉઠ્યા બાદ મેં મારી પત્ની પાસે દામાની યાચના કરી અને કહ્યું કે નિશાના કારણથી મારું મનજ ધણું દલકું થઈ ગયું છે પણ આજથી હવે મને સુધરી ગયેલો જણજો પણ તેણે મને કશા આપી નહીં અને જણાવ્યું કે હવે હું મારા પીતાને ઘેર જઈશ કારણ કે આવી અવરથમાં હું રહેવા ચ્હાતી નથી. આવતું આવરજી આવતું જાયું બગડી ગયું છે તેનો મને બરાબર ખ્યાલ નહતો. પણ ગઈ કાલના બનોર પછીથી મારાથી હવે આ તમારું દુરોચલ વધુ વખત નોંધ શકાશે નહીં જ્યો હવે હું એક દિવસ પણ અદિ રહેવા માંગતી નથી.

મેં કહ્યું, શું ? મારા વર્તનને સુધારવું એ તમારું કર્તવ્ય નથી ? હું પોતેજ પોતાની

જાતને હવે ધીકારતો થયો છું પણ આ દુર્વ્યમનના પંચામાં ખરાબ રીતે કસાઈ પડ્યો છું તેમાંથી મુક્ત થવા તમે મને સહાય આપો કે હું મારો ઉદ્ધાર કરી શકું. ત્વે કહ્યું કે તમે પોતેજ પોતાનો ઉદ્ધાર કરી શકો એમ છો મારાથી તો આ હાસત હવે જોઈ શકાતી નથી. હું તો મારે કાલે જાણ અને તે પ્રમાણે દિવાન કન્યા ખીજેજ દિવસે પોતાના પિતાને ઘેર આવી ગઈ.

(૫)

નિયમમાંથી અપવાદ તરિકે હું પડેજેજ પ્રયત્ને ડિરેક્ટ પ્લીડર થઈ ગયો તેમ પિતા-જીની ઓળખ તથા લાગવગના કારણથી કંઈક કામો પણ મળવા લાગ્યા.

ખીજા નવા પ્લીડરની પેઠે પેપર વાંચીને, અથવા પાટલુનમાં હાથ નાંખીને અહીં તહી ફરી વખત પુરો કરવો નહતો પડ્યો. અને પડેજેજ મંડીને સાડીમાવનની આવક થઈ પણ આ સાડીમાવન માટે મોટા વકીલોની ખુશામત તથા અમલદારોની જે ઝાટકણી ખમવી પડી તે મનજ જાણે છે. સાધારણ માણસોને પણ મહેરજાન, સાહેબ કહી બોલાવવું પડતું એથી હવે પેસા થી ચીજ છે તેની કદર સમજવા લાગી અને મારી ખરાબ ટેવોમાં સુધારો કરવાની કાળજી ઉત્પન્ન થઈ. હવે પત્ની ન હોવાના કારણથી ધર કર-વા લાગતું હતું. અને કરનાની આખથી તેના કઠોર વ્યવહારમાં પણ તેની ગેરહાજરીએ મારાપણનો ભાસ થવા લાગ્યો અને હવે તો તેનો કોઈ બરો ચહેરો પણ જોવાને જીવ તકસરવા લાગ્યો, તેને ખતાવવા હું મારો સુધારો કરી રહ્યો હતો કારણ કે જ્યારે હું સાંજથીજ વાચવા બેસી જતો અને કોઈ મિત્ર સાથે ક્યારે પણ બંદાર નહોતો જતો ત્યારે મને માલમ પડતું કે મારી પત્ની મારા

આ વર્તનને સાંભળીને ખુશ થઈ જશે.

હવે તેની તરફ માત્ર મન અતિશય આક-વાંવા લાગ્યું અને મેં નિશ્ચય કર્યો કે પત્ર લખીને મારા મનની રિશતિનો ખ્યાલ તેને જણાવું પણ સ્વમાન અને આત્મ પ્રતિષ્ઠાના ખ્યાલે તેમ થવા ન દીધું. જ્યાં સુધી તે મારે ઘેર હતી ત્યાં સુધી મારે માટે તે ગુનાખના પુખ્ત સમાન હતી. પણ જ્યારથી તે અહિંથી ગઈ છે ત્યાંજથી તો તે મારી ધષ્ટ દેવી થઈ ગઈ અને તેની મૂર્તિની મારા માનસ મંદિરમાં સ્થાપના કરી હું તેની પૂજા કરી રહ્યો છું પણ આ માનસ પૂજનો બાવ તેને જાણવા દેવા હું ધષ્ટોતો નહોતો કારણ કે તેના સ્વભાવના કારણથી નહીં પણ મારી પુજાને સર્વાંગ સુદર બનાવવા હું ચલાવતો હતો અને તેથીજ આ સકામ આરા-ધનાએ મારી શ્રદ્ધામાં નિષ્કામ બાવ ઉત્પન્ન કર્યો.

મેં તેની એક સુદર છબિને મારા સુનાના ઓરડામાં ટાંચી હતી અને તેના ઉપર હું રોજ કુવનો દાર ચકાવતો હતો અને મનમાં ને મનમાં તેના સોન્દર્ય પર મુગ્ધ થતો. તેના વાચવાના પુસ્તકો, તેની બેમવાની આરામ ખુર્શી આ જાણને હું રોજનો રોજ સાથે કરતો અને રાત થતાં જ થઈ મુઠી દેતો ને સવાર પડતા પાંજા ખુદના કરતો કારણ કે તે કદાચ એકદમ આવી આ ખુર્શી પર બેસશે અને મને કંઈક રનેક વાનાં સંભગાવશે આવો તર્ક વારંવાર થતો. નવરાસના વખતમાં આવી કામગીરીથી હું મારા મનને આશાતું સાંતવન આપતો અને જ્યારે પણ હું કોર્ટમાંથી પાટો ફરતો કે પ્રથમ સીધો ઓરડામાં જતો અને એકદમ એની છબિને નિહાળતો અને તે માથે મનમાં ને મનમાં વિચરતો કે છબિ પગની કુલની માળા મા ! દીસની પેઠે દરમ્યાન ગઈ છે અને

મારી પ્રિયા મને યાદશે નોંધ કંઈક કહેવા માગે છે. આ પ્રમાણે હું મારા મનના બાવેલું એની છબિમાં કંઈક દિગદર્શન કરતો હતો.

એક દિવસે કોર્ટમાં ગયો કે થોડીજવારમાં મારા ધરંગા છુટકો ચાકર હાંકતો હાંકતો કોર્ટમાં મારી પાસે આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે વહીવટ સાહેબ, આઈ સાહેબ તરફની ચીઠ્ઠી લખતે દિવાન સાહેબને પઠાવોજો આવ્યો છે. તમે જલ્દીથી ઘેર ચાલો, બાંધ સાહેબ ધણી બીમાર જણાય છે આ સાંજળતાં મારાં હાથ-માનો પુરાવાનો એકઠ એકઠમે નીચે પડી ગયો અને હું બેળાંકળા જેવો થઇ ગયો. આવક હજી સાંધારણજી હોવાથી હું હમેશાં સાંધારણ પરજ જતો હતો અને મેં હવે જોયું કે હવેની પ્રજા ધણ ગણેલી રિયતિમાં સાંધકલ પર ઘેર પહોંચારો કે કેમ! પગ કંપતા હતા પણ મનમાં જેમ તેમ સ્થિરતા ધારણ કરી ઘેર પહોંચવા ચલ કયો. મનમાં તો વારંવાર એની એજ ચિંતા થવા લાગી કે ખુદ બાંધસાહેબે ચીઠ્ઠી મોકલી છે અને તે સીક છે. ઇશ્વર, તેને આરામ કરો અને ખુશ ખજરની બીજી ચીઠ્ઠી મોકલાવો.

(૬)

ઘેર પહોંચતાંજ મોહનસીંગ સીપાઇએ ચીઠ્ઠી મારા હાથમાં આપી. પ્રથમ તો હું ઉતાવળો આરકામાં ગયો અને તેની છબિને નિહાળવાં લાગ્યો. જોયું તો છબિમાં પણ તેનો મહેરા ઉતરી ગએલો જણાતો હતો. ધડકતે હલ્યે અને ધ્રુજતે હલ્યે મેં ચીઠ્ઠી હમાડી તેમાં યુ લખ્યું હતું; પ્રિય પ્રાણનાથ!

હું હવે હારી છું અને આપ છતાં છો અત્યાર સુધી આરામાં હતી કે આપ પત લખશો અથવા તો મને બોલાવશો અથવા મળવાં આવશો પણ આપ બાજુ દિન સુધી આવ્યા નહીં જોયું હવે મારો જીવ ધીરજ રાખી શકતો નથી. મરણ કે આજે ડૉક્ટરથી

ખજર પડી છે કે હવે હું બચવાની નથી કારણ કે ખાંસીની અસર ફેફસાં સુધી પહોંચી ગઇ છે અને તાવનું ટેમ્પરેચર દરરોજ વધતું જાય છે આવું ડૉક્ટર સાહેબ પિતાજી આગળ નિરાશા દર્શાવતા કહેતા હતા અને મેં તે હમારા ધરની સ્ત્રી નોકર મારજીત ચુકિતથી જણી લીધું છે અને પિતાજીના ઉદાસ તથા નિસ્તેજ ચહેરાપરથી પણ તેની ખામી મળી ચુકી છે ગઇ કાલે આખો વખત પિતાજી મારી પાસે બેસી રહ્યા હતા અને અંશુપૂર્ણ હૃદયથી મને કહેતા હતા કે જલ્દીથી સાર થઇ જશે, મને ડૉક્ટર કહી ગયા છે કે જે ચીજ પર એની ગરજ થાય તે ખાવા દેજો હવે પરજ રાખવાની જરૂર નથી. જુદું ખાવા ની છુટપરથી હું સમજી ગઇ છું કે મારો અંતઃકાળ હવે નજીક આવતો જણાય છે કારણ કે ગઇ કાલે સુધી જે દરેક ચીજની પરજ હતી તેની આજે એકદમ મળેલી છૂટ પરથી મારા દિવસો ગણાઇ ચુક્યા છે.

પિતાજીએ ધણી વખત ઇચ્છા કરી હતી કે મારી આ માંદગીની ખજર આપને પહોંચાડવી પણ મેં તેમને સમ આપી રાહી રાખ્યા હતા અને કહેતી કે મને એમને એમ એકલી મરવા દેજો તેણા મારા સ્વભાવ જણતા હોવાથી મારી મરજી વિરુદ્ધ ક્યારી વિરોધ કદ ઘરો જોયું સમજી આપને કાંઈપણ ખજર મોકલી સક્યા નથી. મારો અંતઃકાળ હવે નજીક જણાય છે આખી ઉમર સુધી મેં આપની સાથે કદક કરી દેશ આપ્યો, અને મનમાં નહીં રહ્યા છતાં પણ બહારથી દેહભાવ બર્થો વ્યવહાર આપ્યો. આ બધા માટે હું કદા એકવાર આપની પાસેથી ક્ષમાની ચામત્રા આપું છું અને તેને માટે મને વિશ્વાસ છે કે મારી આ દીન તથા નિર્જાળ અવસ્થાપર આપ દયા કરશે અને ક્ષમા આપશે.

હવે આપના ક્ષમા કર્યાં સિવાય મારી કંઈ

દગતિ નથી. મારી બહેન સુમતિ જે મારી સેવા માટે અહીં આવેલી છે તેની પામે આં પત્ર લખાવ્યો છે કારણ કે મારામાં હવે એટલી પણ શક્તિ નથી કે જેમને બે ચાર લીટી જાતે લખી શકું;

પ્રાણનાથ, વધુ તે શું લખાવું જ્યાં સુધી બી શકે ત્યાં સુધી જલદીથી આવો અને આપની કક્કશા પત્નીને ક્ષમાની શિક્ષા હજી આપના પવિત્ર ચરણની ગ્રામી તેને ઉદ્ધારો. આપની

ક્ષમાશિલાપિણી શ્રીમતિ.

આખો પત્ર વાંચના સારી જે પરખેલો આવી ગયો. માથું ફાવે લાગ્યું અને પત્નીના સુખમ્મ મએલા મલાન સુખની કલ્પના કરી હું બાજની પેઠે રોવા લાગ્યો. હા નથી, રૂંટ પુટ બરી, ફાલી પુલી ડાગ મનસ્તાપથી કરમાઈ જઈ રોગના પંજામાં ફમાઈ પડી અને સુકાઈને કોટા જેવી રૂંધ ગઈ. અને તે વગી મારે માટે ? મારા કારણથી બસ એકદમ ચિચાર થયો કે પિરતોલનો આસરો લઉં; અને જીવનનો આ નકામો ફેરા દાપી તાંબુ. પરંતુ એકવાર તેની પાસે જઈ તેને જોવી છે અને તેની મરજી પ્રમાણેની ક્ષમા આપી મારી મરજી પ્રમાણેની ક્ષમા માગવાની છે પણ પિરતોલ તો સાથેજ છે અને સાથે લઈ ચાલવામાં થો સાધન થશે—

હવે ખુબ રડવાથી જીવ હલકો પડ્યો. કુખનો માર કમી થયો, બીજા આમ તેમ આવતા ચિચારો ફર થયા. એટલામાં પત્ર લાવનાર સીપાઈએ બહારથી કહ્યું કે, વકીલ સાહેબ, બે વાગ્યા પછી બીજી ગાડી જાય છે અને હમણાં એક દરો આવ્યો છે. આ સાંભળી હું જલદીથી તૈયાર થઈ ગયો અને પાંચરની મુત્તિ સમાન ગાડીમાં બેસી રેશને ગયો

૭

પ્રાતઃકાળના ૬ વાગતાં હું ત્યાં પહોંચ્યો. ગમ્પીંગને ટ્રેનમાં એક શબ્દ પણ પુછવા દિવંત થઈ રહી નહીં કારણ કે મહાસુસીખને રોકેલો અશુ પ્રવાહ એક શબ્દ કાદતાંજ પાડોઃ ટળી પડેલો એવી બીક લાગતી હતી. મારા સસરા રાજમહેલ નજીકનાજ એક બંગલામાં ગેહતા હતા ગાડીમાંથી ઉતરી અંદર જવા પહેલા ગાડીના અવાજથી મારી સાચી સુમતિ એકદમ બહાર આવી તેને જોતાં મેં અશુપૂર્ણ હાથથી પૂઠું રી રિપ્તિ છે, તેણે કહ્યું એની એજ રિયતિ કાવમ છે ધીરજ ધરો, ધધર દયા કરશે. અને સૌ સારા વાનાજ થશે. પિનાજ બરડના કાને બહાર ગએલા છે તે કાલ સવાર સુધીમાં આવી પહોંચશે, આપ સાથે આવી રિપ્તિ જુઓ પણ તેની આગળ રડશે નહીં કારણ કે ડોક્ટર સાહેબ કહી ગયા છે કે એના મનપર કંઈ પણ દવાજ થવા દેશો નહીં જેથી આપ એને ધીરજ આપને પણ ગાગકની માફક એની આગળ રડી, કુખમાં જલ્દી કરશે નહીં. મેં કહ્યું હીક, એમ દરીસ.

પછી સુમતિએ દિવાનખાનાનો પડદો ઉઘેરી મને બોલાવ્યો અંદર જઈને જોડે છુ તો મારી પત્નિ એક રેશમી સાલ એકી પક્ષગપર મુત્તી છે અને પક્ષગ પામેના રાઉન્ડ ટેમલપર દવાઓની કંઈક બાટલીઓ તથા ગ્લાસ નિગેરે જણાય છે. તેણે મુખ ઠંડેલુ હોવાથી તે સુધ મએલી જણાઈ પણ સુમતિના ના દલા છતાં પણ મારી ધિરજ રહી રહી નહી અને હું એ મુત્તુ સેવાપર પડેલી મારી પત્નિના અર્જને રપઈ કરી જૂમ મારી રૂદન કરી કહેવા લાગ્યો કે મારા હૃદયની દેવી, ફક્ત એક મારા કોર બચાવના કારણેજ હું આ સંસાર તજ નામ હો પણ એકવાર આ વારા ફાચાદી

પતીને પણ ક્ષમા આપતી જ.

પ્રત્યક્ષ ઇશ્વરને પણ જ્ઞેયા બાદ નેટલું અશ્વર્થ ન થાય તેટલું અશ્વર્થ મને મારી પ્રદુલ્લ વદના, રૂબે રૂબે પત્નીને જ્ઞેતા થયું. શાલ દુર ફેંકી દઇ તેણી એકદમ મારા પગ આગળ ખેસી ગઇ. તેના મુખ કમળપર અતિશય ખુશાલીની લાલી દીસતી હતી, આ અગાઉ આટલી તન્દુરસ્ત મેં તેને જોઇ નહોતી. સુમતિ આ પ્રસંગે અગાઉથીજ બહાર ચાલી ગઇ હતી. મારા સસરા બહાર ડિરટ્રીકટમાં ગએલા જણાવવાથી સુમતિ અને તેણે મળીને આવડ યંત્ર રચ્યું છે એવું હમારી વાતચિતમાં તેણે કંબલ કીધું અને કંઈક કલાક વિચાર કરી ત્યાં નવલકથાઓની સહાય લઇ આ પત્ર લખેલો જણાવતો હતો. મારા માનસિક મુદ્ધરાની તેહમેશા ખગર એળગ્યા કરતી હતી અને પોતાના પિતાને ઘેર આવ્યા બાદ ટંક ટંક રૂઝન નવલકથાઓ તેણે વાંચી નાંખી હતી જેથી તેના કંઠેર હૃદયમાં મારા વિરહે નવલકથાની બાધાથી પણ અધિક પ્રેમભાવ ઉત્પન્ન કરેલો જણાવતો હતો અને તેણે આ એક પ્રત્યક્ષ દ્રશ્ય જણાવતું હતું. હું તદન રતપ્રથ થઇ ગયો અને આ બધું સાંભળ્યા બાદ મેં પ્રશ્ન કર્યો કે મને જે મનરતાપ થયો તેનો પણ બહો મળવો જોઇએ.

તેણે કહ્યું આવતા શરવારે તેડવા આ એટલા વખતમાં પિતાજી પણ બહારથી જઈ ત્યાર બાદ ઘેર ગયા બાદ હું આપને યોગ્ય બહો આપીશ. બાર કલાક વાગી ગયા છે માટે જોગ્ય આરામ લો. તેનો સ્વભાવ પણ મેં પેટે તદન બદલાઇ ગયેલો જણાવતો હતો. પણ નિશ્ચય કર્યો કે દુરસદના વખતમાં સાં ઉત્તમ નવલકથાઓ જરૂર વાંચવી જોઈ. પાછ ફરતી વખતે તેની વાંચેલી કેટલીક ખોટા નવલકથાઓ હું સાથે લઇ ગયો. મારી પ્રિય હવે મારે ઘેર આવી છે અને હવે હમે પણ આનંદ તથા શાન્તિથી હમારો હામત્ત સુખને ઉપભોગ લઇએ છીએ. હમારાં રેનદેવ એ શાન્ત અનેલા સમુદ્રમાં ફરી આવું તો પાન આવેલું જણાવતું નથી. મેં પણ આ પત્ર યંત્રની મદદગારીના બહો તરીકે મારી સાથે સુમતિને એક સોનાવું ધડિઆળ ભેટ આપ્યું જેનો તેણે આનાકાની સાથે ધણા આમલ પછી સ્વીકાર કર્યો. +
તા. ૨૨-૧૨-૧૮

પ્રજ્ઞાશંકર ન. પાઠ્યા.

બારા ટી. વી. રેકે.

+ (હાંદી પરથી.)

ભોળીયા રાજનો બડબડાટ.

સુરતસે કીરત ગડી, બીના પંખ ઊડ જાય;
સુરત તો જાતી રહે, કીરત કમી ન જાય.

આજકાલ અમારા ગામની અંત્યજ (ડેક) રકુલના હેડમાસ્તર રામલાલભાઈ (જેને લોકો રામલા ડેકનાં નામથી ઓળખે છે પણ જે પોતાના શિષ્યો પાસે પોતાને રામલાલભાઈ કહેવડાવી મગરર અને છે.) તે પોતાની પર-

જોતર બાઈ રામલાઈ (જેને લોકો રામલા રામલા ડેકને પોકાર કરી હાતજી લઈ રામલા ડેકો આપે છે. પણ રામલાલ ભાઈ રામલા તેણીને લોકો આગળ પોતાની બહોલીડી લાડીની રામલાઈ કહી વેત વેત છાતી ફલાવે છે, અને પોતાની ન્યાતમાં રામલાઈને રામલાઈનાં નામથી બોલાવવાની ડાંડી પીંચી ચૂક્યો છે.) ને

શરણતી આપના એકતાન્ત્રે એક પગે થન થન કરી રહ્યા હતા, તે હવે રાજ તેની માનીની પથ્થુ અળખામણી થઇ પડેલી રામલીને કહેવા લાગ્યો, ચાલ રાંડ રામલી તું કારણતી લઇ લે કે હું ભણેલો મળેલો ડેડો શિક્ષક પેલા પટેલ માયાની સીફારસથી કાંઈ સુધારકની (૧) બહેન દીકરી હોય તેની સાથે લગ્ન ગાંઠથી બેઠાઈ. કહિ તે સુધારકહોઈ પોતાના બીયને પાસ કરાવવાના મોહથી મારા જેવા ભણેલા અપરુપેટ દેશની માગ-ધીનો દરિયણ અસ્વિકાર કરશે નહીં. આના બિતરમાં બાઈ રામની બહે રામમાઈ છાતી કુટી પડેલનાં છાંટ્યાં લેતી કહેતી કે હો છે મુઝો પડેલો વાંઢો. નહીં તો એવું નહીં બોલે કાંઈ બેંગવરણ થઈ નીહરણને દીકરી આપવું હો હે કે ? આ તડ તડી ને ટપાટપી દ-બાદબી ધપાધપીની ફરાટટી હું મારા દેશને ત્યાં જોડાવું આમરું લેવા ગયો ત્યારે સંભળીને ખૂન હર્યો, રે ખૂન હર્યો (૧) અને બાઈ રામલીની અકલ્પ હુશ્મારી બાર આક્રીન થઈ ગયો આ ઢેડીમાં પણ આપલી ચતુરાઈ કે 'હો છે મુઝો પડેલો વાંઢો' (૧) /

*

*

શુ અકલ્પમંદ બાઈ રામલી ? ભવિષ્યવેત્તા તો ખરી ! અરે આજકાલનાં ટીપ્પણો બોલુ જોશીઓથી પણ ચડી ! ને પટેલની બોચી પડી ! પણ રામશે તો તેના બિતરમાં ગડ-દાપાટુજ જમારતો જણાયો. ! તુર્તજ મેં ખુમ મારી આ...રામલા (૧) તુર્તજ રામલાના નામથી પોકારેલો રામશે રહેલો ચકાવતો બહાર આવ્યો મેં કહ્યું 'અર્યા ઢેડા ! છે તેટલીએ શુભાવી મેસરી છે ? તારી રામલી બોલ 'હો છે મુઝો પડેલો વાંઢો !' કારણ પેલા ચંદાવર માંદાને પણ એવો અનુભવ થએલો કે જે હાલેખ ચૂપગાપ ઠરામર થઈ ગયેલા ! કારણ સંસારીને જે ન પાલવે ! જે નો જરાવારી

જોગીડાએતું કામ ! કારણ આગળ બેસે તો ઉવાર નહીં અને પાછળ બેસે તો દરાળ નહીં. ! રામશે ભણેલો મળેલો એટલે આટલા ચપ્પે બસ હતા ! ચુપ ચાપ તેણે છાપરીમાં જઈને રામલીને સમજાવી લીધી ! ! પાછળથી તે બહાર તો ન આવ્યો પણ એક ભાંગે તુડે રામ બેલો લાઇ રામ નો' ચપ્પે મારા કાને પડ્યો. ! હું ચમગ્યો કે એક ધણી ધણીઆણી પટેલ બીલના રામ બોલેલા વાઈ રામ જાણી રહ્યાં હશે ! હું ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. !

પરમેશ્વરી લીલા દરિયણ, કાંઈ કળા ચક્રો નહીં ! દેવાપદ્માં જન અનન પથે કાંઈ દિ' જાગે નહીં ! લખો જે લીંટી સવાટમા, બુઝી બુસાસે તે નહીં ! બીજા ગણી લે શ્રેષ્ઠ પણ, મનહું કહિ માને નહીં ! લગનતી રૂઢી અને રીતિ, પૂરાતનથી થઈ નાં ! ના ! અરે ! તને હવે, ! ફેરવી ચક્રો નહીં ! રામ રામ ભણે ભણ, શું બલ શ્રેષ્ઠ વર્ણુ જે; મતા કહિ કો બલ પોતે, ઢેડો ખૂબીથી વરે ! બોલવુ રહેવું મગર, પણ પાળવું મુશ્કેલ છે. લોકો પૂછે એ પટેલને, તું કઈ નિયામે ભણેલ છે ? લાભા ભરખ ભાગવે ખગ, એવાત આજ ખરી પડી;

કંઈક ઉવરની વાતથી, ફનિયાં મહીં દાંસી થઈ; રામ બોલો નિથે પળે (૧) એ પાતકી બીલને અદા ! મદા જોરથી નિદા થતી, ચકાવં જતાં વૂટી પડ્યાં !

+ + +

કહેવન છે કે માંદા માણુમને લાકુ લે કેમ બરે ? તેમ આપણા માનવતા પટેલ ચાયાને મટે બનવા પામ્યું છે ! જે માન અકરામ અને કીર્તિ આનરેયલ મિ. પટેલને વગે ચૂકી હતી, તે અકલ્પ લાભ ચારાનર બેંગુથી કેમ જાગરાઈ ચકે ? જગારે લોકોગા તેને મટે માનતો લામચી ફેલાઈ અને બરિષમાં નેચનવ કોમ્પેક્ષના પ્રમુખ બી અકલ્પ તક પગ તેને માટે

સામી આવી ઉભી હતી તેવા વખતમાં તેમની ચડતી ઉપર પાટુ મારી પડતીએ તેમને ગળાવી પાડ્યા છે. લોકોની તેમના 'તરફની' તે માનની લાગણી રહી નથી ! (!). હવે તે હમે સને માટે ગુમાવી બેઠા છે : ઉઘટી તિરસ્કાર અને નિંદાદેવી વિનયવંત બની છે. માટે ચડતા મનુષ્યે ખ્યાલ રાખવાનો છે કે નવાં છું' પગથીયાં ચડી બાકી રહેલું એક પગથીયું ચડતાં ગફલત થાય તો તે નવાં છું' ગુમાવી બેસી વધારામાં અસ્થિ ખોખરા થવાની ભિતી રહે છે. માટે આપણે પણ કહીશું કે શ્રીમાન પટેલ પોને ચડતાં જુલ્યા છે. અને આખરે ત્યાંના ત્યાં આવી લોકોમાં અપમાનીત થઈ ઉભા છે ! માટે દરેક ચડતા-માણસે ખ્યાલ રાખવો કે ચડતાં પડવાની વડી નિશ્ચય રહે છે, માટે એક એક 'પગથીયું' જોઈ જોઈને ખારીક તપાસ કરીને ચડવું ! ! !

આવોજ એક ચડવા પડવાનો બનાવ સુરત ડિસ્ટ્રીક્ટમાં આગળ પડતી બહાદુર અનાવિલ ગાંધિમાં જાન્યે હતો જેમાં પે.....લા બરમે જુલેલા જુલાભાષ ભટકાઠ ગયા હતા. જેઓ પ્રથમ તો મુંબઈમાં હોમરૂલ લીગમાં જોડાઈ હીક જૂન પરાકા પાડી, જુલાભાષ ! વાદ જુલાભાષ થઈ પડ્યા હતા. અને 'લોકોમાં તેમજ પોતાની ગાંધિમાં હીક ડકે ગગડાવવામાં ફાવી ગયા હતા ! ! મુંબઈના ટાઉન હોલ તેમજ બીજી કેટલીક સભાઓમાં હાથ થોકી ટેબલ તોડી લોકોને હીક જારી પડ્યા હતા. પાછળથી કંઈ અંદરખાનેનાં ડગ્ગાજીથી હમ્મશ જઈ ફસી પડેલા, ૨ જુલા પડેલા તે સર્વેની જાણ બંધાર નથી ! ! તેમની ઉલ્લેખી મુલાકાત વીર્લોમડન મેમોરીયલ સભા વખતે ટાઉન હોલમાં મરદાસોને માખજુ ચોપડનાં થઈ હતી ! ! જે વખતે પોતે જાણે શું તોય 'હા

વાનાં હોય ની તેમ મલકાતા હતા ! ! આજ કાલ એવા માખજુદાસો વધી જવાથીજ મુંબઈની 'રેરી કંપની'એ માખજુનો બાવમાં વધારો કીધો જણાય છે. જુલાભાષ જુલાભાષ મલા ! ! વાદ વાદ માખ જુલાભાષ વાદ વાદ (!!!) શું નામના (?) ને શું કીર્તિના કંચનકોટ ? (!) આ બનાવ એક અનાવિલ ગાંધિને પણ શરમાવનારો થઈ પડ્યો હતો.

તોટ-એ આગળ પડતી ગાંધિમાં એ આજે વાંતોની આજે ધણે-દડાડે મારે મુલાકાતે લેવી પડી ! કારણ જાંદો જિભારે હતા ! ! નહીં તો શરમાતમાંજ વરહે કે ગડાવતે ! !

x x x

યુરોપી મહાસુદનો આજે એ ચાર માંસ થયાં એત આજે છે, તોપણ હિંદને હોમરૂલ આપવાની કંઈ નીશાની જણાતી થઈ માટે સર્વે એકથ થઈ માંગો-હોમરૂલ ! ! !

(જાણો જાણો નવસારી-એ રાદ.)

કરોડકદનાવીરા સત્યસાથીયા, રંગરંગની ચંદ્રચાપ, મનુકું મુખીવીરા હેપ તાજને, જાહેર કરો હંમ્મશ. તેવીસ કોટી ઐક્ય થઈને, નાદ કરો હોમરૂલ : નાદ એ પદોએ સર્વ દેશોદેસ, દિંદ માંગે હોમરૂલ. રાજધિરાજ ઈલાંડ કેરા, મુજુશે અબેદી ખંમ; મુજુ પળી સહુ મુલેદ બેકે, તેવીસ કોટીની જૂમ. કંઈક વીરાઓ કેશે અરે ભંછ, 'દિંદે' રાખી શું ન્યુન ? સર્વ સમર્થું તાજને માટે, જ્યાં પડી. જર્મન જૂમ. દિંદ વીરા અતિ આજ્યા રણમાં, કાંઈ ન રાખી ક્યાસ; જર્મન જીતવા કારણ હિંદે, આપ્યા વીરે લાખ પચામ; રકઝક એવી જામંસે જ્યારે, દિંદ પામે હોમરૂલ. મન થસે હોમરૂલ વાદીઓ, ને જિંબડેખાં આને કુમ.

લોખીયા રાજ.

વિવિધ વિષય

“કેરકોઆફ”

ભારતના સુપ્રસિદ્ધ જંગલી વૈજ્ઞાનિક સર જી. ડી. શામલ બોઝને અપૂર્વ આવિષ્કાર “કેરકોઆફ” સુરોપ અને અમેરિકાના વિજ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓમાં મોટી અગ્નિચમી પેદા કરી દીધી છે. અને ઇંગ્લાંડની વૈજ્ઞાનિકોની જગત્રાસદ્ધ સંનિતિ રાખત સોસાયટીએ તેા એ યંત્રનું પુરું વર્ણન અને એ યંત્રના પ્રયોગથી જે નવી વાતો માલુમ પડી છે એના સચિતરતર હેવાલ પોતે પ્રકાશિત કર્યો છે. એ યંત્રની ખૂબી એ છે કે એ દ્વારા જોવાથી આત્યંત સૂક્ષ્મ પદાર્થો પણ મોટા જણાય છે. સૂક્ષ્મદર્શક યંત્રથી જેટલો સૂક્ષ્મ પદાર્થ દેખી શકતા મંબત છે એના કરતાં પણ પચાસ હજારમા ભાગ જેટલો સૂક્ષ્મ પદાર્થ એ “કેરકોઆફ” થી દેખી શકાય છે અર્થાત્ જેટલા સૂક્ષ્મ કે જેનું અતુમાન કરવાનું પણ મનુષ્ય ખ્યાતની બહાર છે. એ યંત્ર દ્વારા આપ રેતીના એક કણને જોશે તેા તે દીર્ઘાકાર-વિશાળ માલુમ પડશે, કેટલાંક અણુ પરમાણુ આત્યંત સૂક્ષ્મ હોવાથી આપણે નથી જોઈ શકતા તે એ યંત્ર દ્વારા જોવાથી દાઢી અને ઘોડા જેવાં માલુમ પડશે, પ્રથમ જુદા વધવાની ગતિ અને એની નાડીઓના ધબકારા જોવામાં એ યંત્રનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો. “કેરકોઆફ” દ્વારા જાણવામાં આવ્યું છે કે જીવડાંની નાડી ગદી રહીને ધબકે છે. એક એક વારનો ધબકારો ૧૫ સેકન્ડ સુધી ચાલુ રહે છે અને જેટલા મમયમાં જીવડાં સેકન્ડમાં એક ઊંચના ૧ લાખ સોંઠે હજારમાં ભાગના ઢિસાણે વધે છે, અર્થાત્ ધણું કમીને સાડી ચુંચાળીય કણકમાં એક ઊંચ વધે છે. ૫૬૨ સેકન્ડ સુધી નાડી ધબકીને ૧૦ સેકન્ડ સુધી જીવડું પૂર્વોક્ત હીસામ પ્રમાણે વધતું જણાય છે. એ યંત્ર જેટલું નાજુક છે કે વાલુ

જરા પરિવર્તન થતાં જે અસર જુલની રૂઢિ પર થાય છે તેપણ એ યંત્રદ્વારા જણાય છે.

દ્રવ્યોપાવર્તનનો ઉપાય.

૧૯૮૧ના શિશ્મીય અગ્નિજ્વાળામાં પત્ર “ઇસ્ટ્રી” ના પાછલા અંકમાં એ જોખે સતોષ થયો છે કે એમાં એક મોટી મરોંજોગી ચર્ચા પ્રકટ થઈ છે. “ઇસ્ટ્રી” ના જે માલક દ્રવ્યોપાવર્તનના સોધો મહેના અને કમી અર્થના ઉપાય બતાવશે તેને “ઇસ્ટ્રી” ના સંચાલક કોઈ પુરસ્કાર નો આપવા કરશે અને એનો પ્રતાવ અને તર્કીય પેતાના પત્રમાં પ્રકાશિત કરતા રહેશે ” એ “ઇસ્ટ્રી” ના પાછલા અંકમાં કોઈ આદર્શ એ કોઈ ઉપાયો બતાવી પ્રકાશિત કર્યા છે તેમાંનાં થોડા આ નીચે આપવામાં આવે છે:—

શહેરોમાં હેન્ડબીલ વહેંચવાં—એક અથવા બે ગાડી શહેરમાં આપો દિવસ દોડતી રહે. એની ઉપર વેપારીઓનાં અથવા બીજાંઓનાં હેન્ડબીલો લગાડેલાં રહે. અને એની સથે હેન્ડબીલ અથવા સચિપત્ર વહેંચવાનું પણ કામ ચાલે.

(૨) કંઈ વિકલ્પ એજન્સિ—એ રજીસ્ટર બનાવો અને તે સથે લઈ નિત્ય શહેરમાં દરેક મટોરકા-રેરીમાં દરેક ગૃહસ્થને વેપારીઓને ત્યાં જાઓ. અને દરેકને પૂછીને જાણી લ્યો કે તેને કાંઈ ખરીદવું છે અથવા કાંઈ વેચવું છે. જે લોકો ખરીદવાની જરૂરીઆત જણાવે તેની જરૂરીઆત એક રજીસ્ટરમાં નોંધો, અને જે વેચવાની જરૂરીઆત જણાવે તેની જરૂરીઆત બીજા રજીસ્ટરમાં નોંધો, એ રીતે તમે પોતાના રજીસ્ટરમાં વેચનારાને લીધે લેતાગા અને લેનારાને લીધે વેચનારા માલમ પડી શકશે. એક ચીજ ખરીદી કરી તે બીજા કોઈ વેચવાથી મારો લાભ મળી શકે છે. ધીરે ધીરે એ કામ બહેન ૩૫માં લાગી શકાય છે.

(૩) બીડી બનાવવી—મદ્રાસનાં પાંદડાં અને તંબાકુ અને આ દેશમાં સસ્તાં મળે છે. તે પૈસાનાં પાનાં અને તંબાકુથી ૧૦ પૈસાની ૧૦૦ બીડી બની શકે છે. (જે એ કાંઈ સારી બનાવાય તો વિદેશી સીગ્રેટની ખપત કાંઈક ઠગી થાય છે.)

(૪) ગંધોલું શુદ્ધ દૂધ ઝાડી ચહેરામાં વેચતું રૂ. ૧૦૦ ની પુછળી કોમ' શરૂ કરો શકાય છે. પ્રત્યેક દિવસ દોઢપણુ દૂધ વેચેલાથી સારો નફો થાય છે.

(૫) સચિત્ર પોષ્ટકાર્ડ—ફ્રાન્સ-તસવીર ઉતારવાના કેમેરા લગભગ ૬૭ રૂ. ના મળે છે. એ સાથે લઘુ યાત્રા કરે અને મનોરંજક દરજો તથા મનુષ્ય આદિના ચિત્ર ઉતારી બ્લોક બનાવવાને અને સચિત્ર પોષ્ટકાર્ડ તૈયાર કરે. એવા પોષ્ટકાર્ડની ધણીજ ખપત થાય છે.

જોવા અને રિયારવા વાળાઓને આવા બન્ન ઉપાય-પોતાની મેળે સૂઝી આવે છે. જ-કરીબાન માત્ર સાદમ અને ઉદ્યોગી છે.

છોકરા છોકરીનું સહુચ્ચ.

હાલમાં ગિલાયતની એક ડોક્ટરની સ્ત્રી અસામેલા કે-ડીલીએ લખ્યું હતું કે આજ દાયકામાં આદિ સમ્ય દેશોની અનેક સ્ત્રીઓને છોકરા નહિ સાંપડવાનું કારણ એ છે કે જો સ્ત્રીઓએ મરદના જેવી કસરત કરવાનો આરંભ કર્યો છે. એથી એનું સંતાન પેદા કરવાનું બળ ઘટી ગયું છે. મદ્રાસના શ્રીયુત સી. ગિના-ચંદાસ ઉપરોક્ત ડોક્ટર બાઇના મતનું ખંડન કરે છે. તેઓ કહે છે કે પ્રાચીનકાળમાં યુનાનના સ્પાર્ટા પ્રદેશની સ્ત્રીઓ ખૂબ કસરત કરતી હતી તો પણ એ હજુ પુત્ર પુત્ર ઉત્પન્ન કરવામાં કોષ્ઠથી ઉતરતી નહોતી. આ ડોક્ટરની સાદખાની એવો મત પણ માનવા જેવો નથી કે મરદમાં અધિક જીવન તરત રહેવાથી બાળકો અને ઓમાં એ બળ અધિક ન રહેવાથી પુત્ર પેદા થાય છે. પોતે કહે છે કે

મોટા મોટા વૈજ્ઞાનિક અને ડોક્ટર પણ હજુ એ વિષયમાં કંઈ નિશ્ચય કરી શક્યા નથી. એ વિષયમાં અમારે કંઈ કહેવાનું નથી પણ ગિનાચંદાસજીએ સ્પાર્ટાનું જે ઉદાહરણ આપ્યું એ ખૂબ મજક છે. સ્પાર્ટાની સ્ત્રીઓ મરદોની કસરત કરતી હતી એવું કાંઈ લખ્યું નથી. આજ કાલની સુધિક્ષિત સ્ત્રીઓ જે મરદોની રહેતી કરબી અને તેના જેવીજ દીનચર્ચાની નકલ કરવા લાગી છે એમને ઉક્ત ડોક્ટર બાઇએ નિન્દનીય સાબીત કરવાને માટે એ વાત કહી હતી. સ્ત્રી ઉચિત કસરતોની એમણે મના કરી નથી.

પંખામાં નવિન શોધ.

અમેરિકામાં એક નવા પ્રકારનાં વિજળીના પંખાની શોધ થઇ છે. આજકાલ વિજળીના પંખા જે સિદ્ધાંત પર બન્યા બન્યા છે તેનાથી તદ્દન જુદા સિદ્ધાંત પર આ નવા પંખા બનાવવામાં આવ્યા છે. આજકાલનો સિદ્ધાંત એ છે કે પંખો પોતાના ચક્ર ઉપર ધ્રુવો રહી છતની પાસેથી ફરવાને નાંચે મોકલે. પરંતુ નવી શોધ કરનારનું ધ્યાન જોવાયું કે છતની પાસેની ફરત મરમ અને નીચેની ફરત ઠંડી છે. આજ કાલના પંખા ઉપરથી મરમ ફરવાનો સંચાર ઓરડામાં કરે છે, પણ એમ હોયું નોંધણે કે નીચેની ઠંડી ફરત ઓરડામાં ફેલાય એ માટે કાંઈ એવો પંખો હોવો જોઈએ કે જે ફરવાને ઉપરથી નીચે નહિ પણ નીચેથી ઉપર હજુ બન્ય, નવા પંખા એવાજ છે. પંખો જ્યારે ચાલુ થાય છે. ત્યારે અચાનક પણ થયો નથી ને ફરત પણ ચાલુ પડતી નથી. પણ ઓરડા ઠંડા થઈ જાય છે. અમેરિકાનું વૈજ્ઞાનિક પત્ર “સાયન્ટિફિક અમેરિકન” કહે છે કે આ દેશની કેટલીએ ઓરિસો અને કારખાનામાં મોટી સફલતા સથે એ નવા પંખાની પરીક્ષા થઈ ચુકી છે અને સર્વત્ર સંતોષપદ માલમ પડ્યાં છે.

કલકત્તા અને ગાંધીસના આયુર્વેદિક પ્રદર્શનમાં સોનાના ચાંદ મેળવનાર.

શાસ્ત્રોક્ત દેશી દવા બનાવનારા.

ૐ હું કાગારપુટક પદ્મસ,
એલ્ફન્ડન રોડ, મુંબઈ.—

મંદાગ્નિ વટિ.

પાચનશક્તિ નબળી પડી ગઈ

હોય કબજીયત રહેતી હોય માને

Dyspepsiaનો અકસીર હવાળ.

ના સતતની આટલીની કોમન રા.૧.

અથવા મારાવલેલ જીવન.

શરીર અને મગજને ખરેખરી

શક્તિ આપનાર આ ઔષધ સમગ્ર

દિશમાં પ્રસિદ્ધ છે. અમારી બનાવટ

કેવલ શાસ્ત્રોક્ત છે.

સ્તલ ૧ની આટલીની કો. રા. ૨ા

સેન્ડોનું સામર્થ્ય અથવા અપરિમિત આપબળ.

હોડલી મોટર રોકવી, છાતીપર ટનના હીસાજના વગનનું ધારણ કરવું, વીજળી માફક કુદાવતે શરીરે હવામાં રહેવજાચારી કસરત કરવી. એ સમગ્ર શરીરમાં સામર્થ્ય હોય તોજ બની શકે છે. અને એવું અચુટ બળ, ૩૬ મન અને ચણકદાર સામર્થ્ય મેળવના

મદનમંજરી ગોળીઓ.

એકી અવાજે દુનિયાની દરો દાઢાએ વીકાર કરી રહી છે. આ ગોળીઓ રાગીને કેમ મુક્ત કરે છે અને નિરોગીને અચુટ બળ આપે છે. નસોની કમગેરી, પાનુ દીખના, પાનુ તપી પાનુ પડી જવું, લોહીનું ઊંજળું, અપચો, અડચી, મંદાગ્નિ વગેરેના જિત જીતનાથ કરે છે. લોહી વધારી શરીરને રજપુષ બનાવે છે. વીરને શક્તિ બનાવી દાઢ પશુ સ્ત્રીને જાન્ય અટકાવી શરીરને સેન્ડો માફક-૬૬ ચીરજીવી અને ઉત્પાદી બનાવે છે. કો. મોળી ૨૦ ની ઠગીનો રા. ૧. માફક કપાલકોટ મદન મળે છે.

રાગવૈધ નારાયણજી કેશવજી.

દેડ ઝોણીસ જામનગર—કાઠીયાવાડ

ધાન્ય નં. ૧૮૭ કાઠખાદેવી રોડ મુંબઈ.

ધોળકાના સુવિખ્યાત વૈદ્ય જાકરભાઈ જીવણભાઈની

રામબાણ દવાઓ.

૩૧૦ પ૦૧નું ઈનામ,

૩૧૦ પ૦૧નું ઈનામ,

શુકસંજીવની ગુટિકા

જવરહર—ગુટિકા.

દરેક માણસ સમજે છે કે ધાનુની મજા-
શુતીથીજ શરીરની શક્તિ અને મજાશુતી કા-
યમ રહે છે, આવી જીવનરૂપ ધાનુનો કોષ પશુ
કુટોનદ્વારા કે અનિયમીત રીતે ગેરકેપયોગ કર-
વાથી શરીર નિર્બળ થઈ જઈ કળતર, વાંસાતું
ફાટતું, ચહેરાતું રીડું પડી જવું, ચાનતંતુ-
ઓની નમજાઈ, થોડી મહેનતે વધારે થાક
લાગવો, મગજતું ખાલી પડી જવું, બેચેની,
કામ કરવા ઉપર કંટાળો, હોઝરીનો નિગાહ,
યાદચક્તતું કમી થવું, ઉપરસ, ક્ષય, આસ
વિગેરે વિગેરે અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે.
તેનો અને તે સિવાય ધાનુ નિગાહથી થયેલા
તમામ દરોનો નાશ કરી શુકસંજીવની ગુટિકા
કાયમનું પુરુષત્વ બક્ષે છે, તેમજ પાચનશક્તિ
ને સુધારી દરવને સાદા લાવી કોષ પશુ રસથી
જતી ધાનુને ચટકાવી ગમે તે કારણથી પ્રાપ્ત
થયેલી નામદાની નાશ કરી શક્તિ અને
વિધેને વધારી શરીરને મજાશુત કરી પરિપૂર્ણ
મદાઈ બક્ષી એ તેનો શુભ્ય ગુણ છે. છતાં
કોષ સખસ સાખત કરી આપશે કે શુકસંજી-
વની ગુટિકામાં સહિત અને વિધે વધારવાનો
ગુણ નથી તો તેને ૩૧૦ પ૦૧નું ઈનામ
આપીશું.

ગોળી ૧૫૦ની ૫૦ની ૧ની કી. રા. ૨-૮-૦
તાબુળી ચોખ્ખા તિલો.

ગમે તે કારણથી નરમ પડેલી ગુપ્ત બા-
ગની રોગ ઉપર આ તીજાનો માલેસ કરવાથી
શરીર ટકાર બની રોગની કમજોરી દૂર થાય છે.

કીમત રીશી ૧ના ૩૧૦ ૨-૮-૦

આમારી દરેક દવાની માહિતી માટે ધાનુપુ-
રેશ જાકરભાઈ જીવણભાઈ આવેલગય વધારે

આમારી જવરહર ગુટિકાથી દરેક જાતના
તાવો ન જાય તો લીધેલા પૈસા પાછા આ-
પીશું અને ચોથીઓ તાવ નથી જતો એવું
સાબિત કરનારને ૩. ૫૦૧નું ઈનામ આપીશું
ગોળી ૬૪ની ૫૦ની ૧ની કી. રા. ૧-૦-૦
તદન મફત.

ધાનુપુષ્ટિ નામનું પુસ્તક—નાદારીસેવક
અને ખરાબ વિચારોથી મનુષ્યને શરીરની
પાયમાલી કરનારી કુટોનો પડે છે. તેની કુટો-
માંથી મુક્ત કરવામાં આ પુસ્તક એક સાચા
મિત્રની ગરજ સારે છે અને તંદુરસ્તી સાથે
લાંબુ આયુષ્ય, ઉમદાં વિચાર અને સંપુર્ણ મુખ
મેજવવાના અપ્રુટ સાધનો બતાવે છે તે સો-
વાય આમારી અકસીર દવાઓની સંપુર્ણ મા-
હતી મળે છે ફક્ત એક પોસ્ટ કાર્ડ લખ-
વાથી તદન મફત મોકલવામાં આવે છે
પરમિઆની અકસીર દવા.

આ દવા ગમે તે કારણથી થયેલ અને
ગમે તેટલી મુદતનાં તેમજ કોઈ પશુ જાતનું
પરમિયાનો જડમૂળમાંથી નાશ કરી તંદુરસ્તી
સાથે તાકાત આપે છે અને ચતી બજતર,
ચાલતું પર, (રસી) સાંધાનો અને પેડુનો
ફાવાવો, કળતર, નિચેની રગમાં ચતી પીડ,
પાતળા પડેલી ધાનુ, ટીપે ટીપે આવતો પેશાબ
ઉપરના બાગનો સોજો, વગેરે દરો અને આ
સિવાય પરમિયાથી થયેલા તમામ દરોનો ફક
વખતમાં નાશ કરી આવેલી નિર્બળતાને ફર
કરી શરીરને શક્તિ આપે છે.

૫૦ની ૧ની કીમત રા. ૨-૮-૦

નામનું પુસ્તક મંગાવી વાંચો.
પ્રાપ્તકાલય-મુ. ધોળકા—(ગુજરાત)

નવું પવિત્ર કેસર ।

૫ પૂજન અને ઔષધિમાં ઉપયોગ કરવા યોગ્ય, રા. ૧૧ તે. ૩૧ અને નવરતો મહત્ત્વ, પ્રત્યેક
સ્થાનમાં એ-૪૮ બોટલ છે. અસ્તમ કરતુરી રા. ૩૫ શુદ્ધ સિલાબત વા અને સુરમા ખર્ચ
રા. ૩ તે. અંશુરી દિગ રા. ૨૧ અને સુગંધિત સાદાદર રા. ૨ તત્તલ.

પતા-ફાઈમીર સ્ટોર્સ, નં. ૨૬, ઐનિગર.

ખાટલીવાળાની અકસીર સ્વદેશી દવાઓ.

હિંદુસ્થાનના હુન્નર પ્રદર્શનોમાં સોનાના તથા રૂપાનાં ચાંદો મળેલા છે
મેલેરીઆના તાવ, પ્લેગની શરૂઆતમાં લેવા માટે

ખાટલીવાલા એગ્યુમીક્ચર તથા એગ્યુ પીલ્સ કી. રૂ. ૧

ખાટલીવાલાનું ખાલામુત-ખાળકો તથા અશકતો માટે ટોનિક કીંમત રૂ. ૧-૦-૦.

ખીછ વખણાયેલી દવાઓ-ખાટલીવાલાની અસલ કવીનાઇનની ટીકડીઓ. એ

અને એ એનની દરેક ટીકડીમાં ૧૦૦ ટીકડીઓ એગ્યુમાક્ચર (નાની) આદ આના.

કોલેરોલ-કોલેરા, સંક્રમણ અને ટાંપી માટે કીંમત રૂ. ૧-૦-૦

દાંત મંજન-કી. ૦-૪-૦. ટોનિક પીલ્સ-નળગાદ અને ધાતુ માટે કી. રૂ. ૧-૮-૦

ખસ અને દરાબનો મલમ કી. રૂ. ૦-૪-૦. ૧૬૬માં કોષ્ટકથી જાણે મળે.

ડા. એચ. એસ. ખાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કંપની લીમીટેડ.

વરલી લેબોરેટરી, -મુંબઈ.

Dr. H. S. Bathwala Sons & Co. Ltd.

Warli Laboratory-Bombay.

તારતુ વિરનામું-ખાટલીવાલા, વરલી-મુંબઈ.

કયાં ગભરાયા ? અરે શું હીસ્ટીરયા !

વાયુ મુકતા.

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પૌ. બુદ્.

હીસ્ટીરયા-મૃગી-શ્રેષ્ઠ કે વાધ; તને લીધે મોઢામાં ફીણ કે લાળ આંકડી-લાલુ-
જેંચ કે કાંપણી, દાંત જખવા, આસ રૂધાવો, આંખો યરલાવી શરીરે ચીત, પેટમાં
દુખાવો, અને બેશુદ્ધ, ઇત્યાદિ તેમજ ટેટલાકને ચિત્તભ્રમ ઉન્માદ ક ઇલેરછા
ધવાથી બકવું, રડવું, કુટવું, નાસવું, ધુલવું મુગાપણું જોવામાં ચિત્રતા, રચામતા
ક્રુશતા, લાઇવું, ઇં લક્ષણોવાળા નવા કે જુના હીસ્ટીરયા ઉપર રામબાણુ
છે, દવા વતરપતિની, મહીનાની, પથ્ય નહી. ઉપયોગ કરેલા ખાત્રી,

બચ્ચાંની કાંકણી કે ફીટ અને આમળ તુર્ત બધજ કીંમત રૂ. ૧૦
૨) પૌ. બુદ્. વ્યાયામ કળારાસ (શરીર ટેળવણી) માટે દસરતનાં ૩૫૩
ચિત્રનું કીંમત રૂ. ૨) પૌ. ૦) = દેશીનામું-નામું ચિખવાનું, ઇલાકામાં ટેકસ્ટ
પુક કી. ૦)દા પૌ. ૦)-

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. વીજપુર-(વડોદરા).

આમૃતખંડ

સઘળા પ્રકારનો દુખાવો, લકવા, સંધીવા, સુળ, ચુક, ઉલટી, ઝાડો, મરડો, કાલેરા, અફચી, અલુર્ષુ, ખાંસી, દમ, સળેખમ, ચરદી, માથાનો દુખાવો, દાંત કે દાઢનું કળતર અવાળોનો દુખાવો, મોંમાંથી દુર્ગંધ છુટવી, મળચ આવવી, ખાંટો કે તીખાં ઘસૂરકાં, કાનનું પાકવું, પડ વહેવું, આંખો દુખવી, શરીરે સોજા આવવા, ઘા લાગવા, ઘસાર પડવા, હાથ પગમાં ચીરા પડવા, ઘાનું પાકવું, ઘામાં છુલવા, રાંઝણુ, નાસુર, પીન્નસ, સુસ્તી, ખેચેની, નળખાઈ, નામદાઈ, દરચ, પ્રમેહ, ચાંદી, વિરક્ષાટીક, બરોળ, અંકુરધિ, પ્રદરરોગ કોઈ પણ જાતનો તાવ, વાળો, ન્હાડું, વિગેરે અનેક રોગ આ એકજ દવાથી તરકાલ દુર થાય છે, વળી ભૂમરી, મધમાખ, વીંછી, વિગેરેના ડાંખ ઉપર આ એક જાદુઈ દવા છે. માંકડ મચ્ચર, વંદા, કરોળીયા, કસારી ઉઘેઈ વિગેરે સુકશાનકારક જાતુનો નાશ કરે છે.

સખતમાં સખત માથાનો દુખાવો માત્ર એકજ મીનીટમાં દુર થઈ જાય છે. માત્ર પેટની ઉપર ચોળવાથી પણ પેટમાંનો દુઃખાવો મટી જાય છે. પવન છુટવા માંડે છે. અને ખાદી-જાદુજમી દુર થાય છે. દાંત અને દાઢનું કળતર એકજ મીનીટમાં શાંત પડી જાય છે. વીંછીના ડાંખ ઉપર તે તેનો ચમત્કાર અલૌકિક જ છે. ઉંચામાં ઉંચી જાતનાં કોઈપણ પેનકીલર કરતાં અસ્રતાખંડુ ઘણી ઉંચી જાતની દવા છે. વિલાયતી દવાની દરેક દુકાન ઉપર તે વેચાય છે. હાલમાં તેની ઘટાડેલી કોમત માત્ર રૂ. ૧૫ પોસ્ટેજ સાથે છે. છ રીશીના રૂ. ૮) પોસ્ટેજ માફ કેટલોગ મફત મંગાવો.

સીરનામું:—

“અમૃતાખંડ” જાહીસ.

મહત્ત ! આ જાહેરખબર કાપી એકવચનને નમુનાની બાટલી મહત્ત !

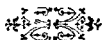


(In F. Mark)

ડૉ. જી. બી. ની

ઔષધક ખુશબોદાર

તપકીર.



ઉત્તમ કીમતી ઔષધો સાથે ઉમદા સુવાસિત વસાણી
જ્ઞાતતુઓને પોષક આપનારી બનાવી છે.

તપેલા મગજ અને કંટાળેલા શ્વને ઠંડા કરી શાન્તિ આપે છે

ફક્ત એકજ ચપટી.

પીનર, આધાસીસી, હિસ્તીયા, નજલો, સ્વેખમ, શરદી, માયાના
કળુકા, અમકા વિગેરે મગજ અને માયાના તમામ દરોને દૂર કરે છે.

કીમત ગીરીના સાગ આના

પોસ્ટ ૧ થી ત્રણ ગીરીના આના ત્રણ વધુ ડાલ ૧ના રા ૨-૮-૦ ૮ ખ માથે ૨-૧૪-૦

ખાસ સુચના—

તપકીર ખરીદતા પહેલા ટ્રેડમાર્ક તપાસજો કારણકે અમારા ઘણા વર્ષના
અનિશ્ચિત પરિશ્રમને લીધે તથા નિષ્કલક પ્રસિદ્ધિને લીધે તપકીરનું કાળ
નામ આપો કલ કરે છે નકલી માલ ફાયદો ન કરતા તુકશન કરે છે,
જે સાબીત થાય છે

જહાંગીરમ એન્ટી જોઈએ છીએ. કમીશન સાથે મળશે

વર્ધમાન એન્ડ સન્સ.

પાયધુની, ટ્રામ જંકશન, મુંબઈ નં. ૩.

ઉંઝા આયુર્વેદિક ફાર્મસી.

સ્થાપન ૧૮૯૪

દ્રક્ષાસવ

આ દ્રક્ષાસવ ગંભીર શાવ
કરી દરેક દરદોનુ મુગને કળ
જીઆવ નેને દુર મરી દરત
સાફ લાવી નકમડતી લુખ લ
ગાડે છે, મીઠી ધ સાવે છે.
રતપત, અમ્ભતીન, કાય,
સોહી વીકાર રિગેર અનેક
દરદોને નાચુદ કરી અદ્ભુત
ચાકત આપ છે.

નિ. બા એકના રૂ. ૨૫

કારખાતું ઉંઝા

પ્રાન્ય પાટણ.

કાઠીઆવાડ એજન્ટ

નારાયણલાલ

દલસુખરામ

વીરમગામ.

મકરંધવજ યાકુલા.

(યાકુલીના સળ) ને ૧

આ યાકુલી જીવાનીમાં ખુદ

પા જોગ થયેલા સ્તીરને

ખ ત્રીપુરે નર જીવન ખતા-

વી કુદતી બધીમ જેવી અ

લોશીક થકિ આર છે. વસ

પરંપરાની જીતી યાકુલી છે

આજકાતની નીતિ નકલી

ખનાવથી આ યાકુલીમાં મી

મતી વસ જીઆના સમાવેશ

કર્યો છે. કિ જે. ૪૦ની જા

૧ના રૂ. ૧૦.

કે. પ્રિ સેસ સ્ટ્રીટ, કેશવ બીલ્ડીંગ, મુંબઈ ૧,

નવજીવનાલય

વિજળીનું દવાખાનું.

કોઈ પણ પ્રકારની વાદ કાપની ક્રિયા સિવાય સર્વ દરદા મટાડનાં

સેક્ટ ૧ વંચ ડાક્ટરોની દવા કરી કંટાળે રાખ્યાં માટે અમુલ્ય લા ન.

નવી જમાનાના મોગના મોટા શોષ વિજળી જે વિજળીના આભાસ રાતે સારના

જામમાં દાખલ કરવાથી તે બળવાન બને છે, અને રોગ મુગમાંથી મટી જાય છે

મ દા અખતને જ રાખ ધન થતા નથી. પાણીના પ્રયોગો, મેરમેરિઝમ વગેરે નવીન

ધમાળેથી રોગે મટાડનાર આવુ ખાતુ વિદુરત નમા આ એકજ છે, પરમામના ચર્મ

ધરના દરદીઆને પોતાના રોગ ધેર બેઠાં મટાડવાની સર્વજ્ઞ સલાહ રૂ. ૨૦ નીચ

નાગને પત્ર હાત નાપમા અવે છે મ હાતોનું પ્રત્યેક મદત સખે થા મરે.

ડાક્ટર મહાદેવ પ્રસાદ, ઇ એમ. ઇ; એન. ડી. ન્યુયોર્ક

કે. બદ પાસે, તાર આશીસ સામે, અમ લાક

પ્રસિદ્ધ કરનાર તત્ત્વો હોલિવરાય દાજીમાધ દેશાધ, સત્સમ ઓરીમ

મુરત ખખીઆ ચકલા, તામનાનાનો પોળ, લક્ષ્મીનાગચજીની વાડીમાં આવેલા 'જેન

પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં ઇશ્વરદાસ કસનદાસ કાપડીયાએ છપ્યું.

એક નવું સાહસ

સાહિત્ય પ્રેમી બંધુઓ, લાયબ્રેરીના સેક્રેટરીઓ કૃપા કરી આ
જાહેર ખબરની નોંધ લેજો.



અમારા તંરફથી હાલમાંજ ખોલવામાં આવેલા

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય

(બૂકડેપો)માં ગુજરાતના દરેક વિદ્વાન લેખકોનાં
તથા દરેક સંપ્રદાયનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.



તમને કોઈ પણ પ્રકારનાં પુસ્તકની જરૂર જણે તો એક વાર આ
પુસ્તકાલય (બૂક ડેપો)ને જરૂર યાદ કરજો.

વધુ માટે જાણો: —

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય.

C/o સત્સંગ એજિસ—મુરત

આપણા દેશની ધાર્મિક, આર્થિક, રાજકીય અને સામાજિક સુધારણાનું
વિશાળ અને અતુલ્ય જ્ઞાન પ્રેરણાનું હોય તે વાનો
૨૫૦ દિ૦ બંધાવવા લાલ નાકરત લેવાઈને
લાવણી અને લેખો.

કે જેની પ્રસ્તાવના

શ્રી૦ બ્રજવતરાય કલ્યાણરાય જાહેરે લખી છે

અંગ્રેજી ગુજરાતી ગોસ્વમી ગ્રંથોત્કર્ષ પાર્ટ ૫૬ કિં. ૨૦-૦૦

ગુજરાતી ગોસ્વમી કિં. ૨-૦૦-૦૦

લાયબ્રેરીઓને શાખાએ તેવાં વિદ્વાનોને પણ પ્રિય થઈ

પહેલાં ઉત્તમ પુસ્તકો.

૧. રાજયોગી—અને પરમાર ધારા વર્ષા-
દેવ. બા. ૧ શો અને પ્તીત્તે (બે પુસ્તક) ૧
આનિદાસિક રસિક નવલકથા, જેની બે વસ્ત્રમાં
૪૦૦૦ નકલો અપી મઠ છે. કિં. ર. ૪-૦-૦

૨. દેવી ખડગ-ઉપજાજ લેખકની તેજીજ
ખીજ એતિહાસિક નવલકથા કિં. ૧-૧૨-૦
લો. તિલકની ભગવદ્ગીતા-કિ. ૩ ૨)
શ્રી શંકરાચાર્ય ચરિત્ર-૨૧૦ મહિ-
શંકર લઘુકથા શાસ્ત્રી રચિત, પાકું સોનેરી
નામનું પૃકું, ૩૦૦ પૃષ્ઠ છતાં કિ. ૧-૦-૦

અનંગ ભારત—નામ પ્રમાણેજ ઉચ્ચ
આદર્શ રજુ કરનાર પ્રે. બેઠનની એક અપૂર્વ
દિનુ. ધર્મની શક્તિ બાળના પોપતી નવલકથાનું
મ પાંતર, આદર્શ ખીજ. અતુલ દક્ક સાકરલાલ
અમૃતલાલ દ્વે બી. એ. પાકું પૃકું ઉચ્ચ
કાગળ છતાં કિ. ૦-૮-૦ પ્રે. બેઠનની પ્રસ્તા-
વના વાંચનુંજ દિનિત વમુન થાય છે
આ પ્રતક દરેક ગૃહસ્થે પરવાં રાખવું જોઈએ.

ગીતાંજલિ—મના લાખ વિધાન પુસ્તક
માન મના દિવામાં.

નીતિ પ્રધાન નાટકો.
વ્યકુભારો વિજય નાટક કિ. ૦-૧૨-૦
લલિતા દુષ્ટદર્શક નાટક કિ. ૦-૮-૦
નગ દમયંતી નાટક કિ. ૦-૮-૦
બાણામુર મદમદન કિ. ૦-૮-૦
લેખક કિ. બા. અઝોડગાથ ઉદયરામ.
રામ વિદ્યાગ-કિ. ૦-૧૨-૦
નુકવિ-સમિત (એક સુન્દર હાસ્યરસનું પુસ્તક)
કિ. ૦-૪-૦

રા. રા. કલ્યાણરાય નથુભાઈ જોશી બી.
તેથા
રા. રા. હરિલાલ માણેકલાલ દેશાઈ પ્રી. એ.
ના ઉત્તમ પુસ્તકો.

રાષ્ટ્રિય પદ્ધતિ—રાજદારી પ્રમાણી
ચર્ચામાં રસ પૂર્વક બાગ. સેતાં શિખનું દોષ
તો આ પુસ્તક ૦/૨૨ ખરીદો—૨૬૦ પાનાં
પાકું પૃકું કિં. ૧-૦-૦

મુષ્ટિની ઉત્પત્તિ (સચિન) આ હાંડી
દિલસુદ બરેલા અંધની તદન સાદી અને સરલ
રોને ચુલ્હી કરવામાં આવી છે. ઉત્તમ બાઈન્ડીંગ
કિં. ૦-૧૪-૦

વિજ્ઞાનની વાતો—આ અંથે પણ તેટલેજ
ઉપયોગી અને ઉત્તમ છે પાકું પૃકું ૧-૦-૦
દેશ દેશની રસમથ વાતો ૧ વિદ્વાનોને પણ આ
દેશ દેશની માર્ગિક વાતો ૧ પુસ્તક વાંચતાં
બે ઘડી આનંદ થાય છે. દરેક ગૃહસ્થે આ
પુસ્તકો ખર્ચેલા ચોખ છે. દરેકની કિં. ૦-૬-૦

રસિક નવલકથાઓ.
મહારાષ્ટ્રીય કથાકુંજ કિ. ૦-૧૦-૦
પ્રતિજ્ઞા પાલન કિ. ૦-૧૨-૦
પાપપુંજ કિ. ૦-૧૨-૦
ખસીફના પરાક્રમો પા પૂ. કિ. ૧-૦-૦
અદભુત આમળેટ કિ. ૧-૦-૦
અદ્ભુત અકલ્પની નોવેલ કિ. ૦-૮-૦
કુસુમ અને કુસુમ,
રવ. ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી અને રા.
દયારામ ગીકુમવતો પત્રચરણ કિ. ૦-૬-૦
મુક્તા (મુજરાતી કાદંબરી) કિ. ૩. ૩-૦-૦

[illegible]

મુમુક્ષુજ્ઞાને દિપવેળી.

योग वैशेषिक गीतना सधनो तथा ८८
अध्यासोना विज्ञे तथा समस्तुनी आये पाठः
पु. वि. १-४-०

ପ୍ରାମାଣ୍ୟ ବିବେଚନା ଡି. ୧-୪-୦

ਸਾ/ਘ/੧ ਏਫ਼ੀ/੧

श्री शंकरदिग्विजय वि. १-४-७

ସ୍ୱାମୀ ୩୩ ଡି. ୧-୪-୦

મેળાની મજા: દિ. ૦-૬-૭

નિવૃત્તિ નિયમ ૬. ૦-૧-૦

ધર જોડા અંમે-૭ શીખતું છે ? મંગાવો.

અમેશ શિખર દિ. ૦-૬-૦

શ્રીગદરી સેમિનસ ડિ. - - - -

Saturday talk 41. 4. 6. 1-4-0

20 21 H. 4 C, 6-7-8

रावसाहेब भद्रवराभ गणवराभ छारा
(दीक्षार्थ सागरप्रभ)ना पुर्नदे.

શ્રીકૃષ્ણદર્શન અને સંગ્રામજી રસમિત્ર-

रामायण तथा धीमः शान्तः॥

အသံအသွယ်အသွယ်အသွယ်

अथवा भूमि (वि. २-४२)
अथवा भूमि (वि. २-४२)

३४२ गा.दि.मा.—(विद्युत्प्रेषक)

भा.म.क. २६२५) ३. २-६-७३

મનુષ્ય જાતનો છે ત્રિવિધ—મુશ્કેલી

७५५११ सप्तमः अङ्कः सप्तमः अङ्कः

આરો બાઈબલ વિચારણા ૬ ૦-૮-૧

શ્રીચંદ્રાખ્યાન-એ એતિહાસિક કાવ્ય -૮-

हृदयविनोद-भा. १ काव्यनोऽंभेद हि ०-८-०

" " 91. 2 " , 6-2-2

" " 911 & " " 12. 0-72 "

કુલપતિપદ—પ્રકાશિત મુદત ૧૯૭૧

ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ੧੯੫੬ (ਪੰ. ੧-੫-੭)

मुद्रा(सी) - १५३ (१५३) १५. १-४-०

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x} \quad \text{and} \quad \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{y}} \right) = \frac{\partial L}{\partial y}$$

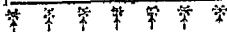
પુસ્તક નંબર :

અંક (ભા.)

સત્સંગ.

કાગળ

સં. ૧૯૭૫



પ્રાસંગિક નોંધ.

ગાયુ મં. ૧૯૭૫ના કાગળ સુ. ૧૨, ની

દોળા દિદુરયાતમાં ખરે-
હોળી ખરી દોળા છે મદાન

લકાઈને પરિણામે ઉપરિચિત

થત્વી અમલ મોંઘારી, અંકુશમાં પૂરું દુઝાળું વાઈ, બૂખે મતી ગળીય પ્રગ્લને તો શું પલ્લુ શ્રીમંતોને એ ગમરાની મૂશા છે. જ્યાંને ત્યાં અમલ મોંઘારીની દોળી સળંગેલી છે, પ્રગ્લના અંતઃકરણના હિડાયમા જલસત અગ્નિ ધમ ધમે છે. આ સર્વ છતાં હાથમાં પેલા રાસેટના કાળા કાપડાઓએ દેશમાં મોટા ખળે ભાજાટ મચાવી મૂક્યો છે. મમજી અને અણસમજી મર્વે પ્રગ્લના હૈયાં પોતાના ભવિષ્ય માટે ચિંતાનુર ગળ્યા છે ને જો આ અપમાનજનક કાપડાઓ પમાર દાખ તો કિંહનું ભવિષ્ય ભયંકર રસમે સાથું ખડ થાય છે. મર્વ જાહેર પ્રદર્શિ જોખમમાં આવી પડે છે. જાહેરમાં કામ કરનારાઓને ગમે ગે કું ભયંકર સફટ ભમતું રહેતો. આવી ગંજીર પરિસ્થિતિ કે જગરે સર્વ પ્રગ્લના અંતઃકરણ અનેક રીતે ભવિષ્યની નહાને ચિંતામાં ગમગીન ગળ્યાં છે, તેના જેવી બીજી કંઈ ખરેખરી હોળી-દોળા !

તમાકુંડું અમન બમે દારૂ તારી કે એવાં

ખીનું ભયંકર કેળી પીકું

મુંબાઈ સરકારનું કંઠાં તુકચ નકામક એકું મુત્ય પગલું, દોળ તોળતુ તે મોડું નાના બાળકોને ધલું પન તુકજાન તો બીડી પીના દરે છે. તેમાં વળી લે અટકાવવા. એ વ્યમન દુર્ગોરો ગાદાન પરચાવી કે જે સખે

બાળકના ચરોરના બેનારણનો સમય છે, તે સખે આ દલકુ મજાતું અમન પલ્લુ ને વળે તો તે પેલાં ભયંકર પીકાં જોટકુંજ દાનિકાં નીવડે છે. બાળકોનાં કામગ કોળને આપી અમેટ અસર વધ તે નગમો પડે છે. આ વાત વડન સાચી છે, અને મંતેપીવાન છે કે તે તરર રાગ પ્રગ્લું લકુ દેરામજી છે.

નાના બાળકોને બીડી પીનાં અટકાવવા ધરે રપણે ખાસ કચદાઓ ખાયા છે. અમે જણાવવાને પુણી ઘણું કે જાપણા મુંબાઈ છલ કામાં પલ્લુ તે મટે ખાસ કાવડો ધણા માટેનો હાર જોન. મેજર સી. ફરનાડીજી રજુ કર્યો દનો, તેને કાખર કરવાની નામદાર મર્વર સાહેબે કૃપા કરી છે.

એનરેબલ મેજર સી. ફરનાડીજી તે પડી બાળકોને બીડી પીના અટકાવવા માટેના કા-વડાનો ખરડો રજુ કરવા માટેની પ-વાનગી માંગતા જણાવ્યું કે આ ખરડા મારે આ બીન સગારી તેખન સગારી કિનાને કાંઈ વાધો દરો નહીં. તેમ જાહેર પ્રગ્લને પલ્લુ તેવા કાચક પડશે નહીં. બાળકોમાં બીડી પીરાની ખરી મજી વધતી જાય છે અને તે મર્મે

અટકાવ મુકવાનો વખત આવી પહોંચ્યો છે. મોદસામાં નાની નાની ઉપન્યાસો છે; આ બીડી પીતાં માનુષ પડે છે તેનથી બીડી દષ્ટિએ હોદસાએ બીડી પીતે તે વંધા બધું છે. નાનપણમાં બીડી પીતો નેવ પડે છે તે પછી મોટાએ ઘણી વર્ષો પડે છે અને તેથી ચારી. ક્રિક અને માનસિક બળ ધરે છે.

ટોકલોના ત્રણ ટાંકતાં મેનર કરનાનડીએ બધાંબધું કે “બીડી પીવાથી ગાંડપણ હાથ પડવાનું” એક તબીબી બધાંબધું છે, બીજા એક તબીબી બધાંબધું છે કે બીડી પીવાથી અશ્રીય દિવાના બેઠું તુકાન થાય છે.

મેનર કરનાનડીએ આગળ ચાલતા બધાંબધું કે “બીડી પીતાં અટકાવના માટે પગલાં બરવાની જરૂર છે. અમેરીકાના પુનારેટ રેટ્ટમ, સોદાન, ઉપરાત આ દેશમાં પણ બંધાવણ હાલમાં તથા માસોર પડે દસ અને બાપતમરના દેથી રાજ્યોમાં પણ વાગે. કોને બીડી પીતાં અટકાવના કાદો પસાર થશે છે.

મુજબમાં બીડી પીતાની બીડી ધણી વર્ષો મધ્ય છે અને અત્રે બીડી નહીં પીનાર બાળક અપવાદ રૂપ મધ્ય છે. નાના બાળકો બીડી પીવાથી મોટાએ કમજોર બને છે એવું કહેવામાં આવે છે નીરાળમાં આ બીડી અટકાવવાના પર્યાયો બરવાં પણ તે માટે કાપડો મકરો નહિ પણ તે માટે ખાસ કાપડો ધરવાની જરૂર છે.

મેં આ ખરદો હીદમાં બીડી દેઠાં પસાર થયેલા એ કાપડાના નયુનાપર ધર્યો છે. એ કાપડો મોટા, કરી પ્રજામત માટે ફેલાવવાની મારી અરજ છે.” તે પછી મત લેવા ખરદો રજુ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી.

દારની કુદ બીડી દૂર કરવા માટે હિંદમાં મો વારથી પ્રયત્નો રાહ દારની કુદ બીડી થયા છે. આ બીડી કેટલાક કુદા પ્રયત્નો હિંદને કેટલું બધું તુકાન થયું છે, વડુપાંત એ બપસન હિંદની દાલની અમેરિકાના મુખ્ય

કારણ રૂપ છે. પુખ્ત મોના છતાં પણ હિંદમાં બેળાં કારીગરો ગરીબી દશામાં પરધીનતાની સમ્પતમાં સમ્પત બેડીમાં અપવાદા. જેની દશામાં સમ્પત છે. આ પરિસ્થિતિને પ્રત્યક્ષ સરળતુ વર્ગ રોષ્ટ રીતે સમજે છે. આ સંબંધે હાલમાં બનેલાં કેટલાક પ્રયત્નોથી સર્વને પ્રતીત થશે, અમે અમારા આપણા અંકોમાં દારને માટે સુધરેલા દેશો કેવા કેવા કાપડાએ આ બીડી દૂર કરવા કહે છે ને દારની મયા છીએ. હિંદમાં પણ તે દારને કેટલાક પ્રયત્નો રાહ થયા છે.

(૧) તા. ૨૫-૨-૧૯૦૬ દેશ વડે દારમાં બીડી વડોદર રાજ્ય - બેડુન મદાસમાં ન.એ પ્રમાણે ૧૦મે દરર પ્રમુખ રજાનેથી મુકાયો હતો, અને સર્વાનુમતે પ્રસાર થયો હતો. “દારની બીડી પ્રજાને પામવા કારનારી છે; તેને આ સંજ્ઞામાંથી કમી કરવા દસ વર્ષનું પ્રોત્સાહ દરરની દરસાલ કાણે પડતી કુદાની કમી કમતા જતાં દસ વર્ષે રાજ્યના બધી કુદાને કમી થાય તેવી ચોગત કરવા આ સજ્ઞા શ્રીમંત સરકાર મદાગાળ સાહેબને વિનંતિ કરે છે.

હિંદમાં કેહી ચીજોની મનાઈ કરવાની સુચના.

લાહોરમાં ધસતામીઓની મળેલી સલાએ પસાર કીધેલા ઠરાવો.

લાહોરથી મળેલા તારના સંદેશમાં બધાવવામાં આવે છે કે અહમદીયા અનુમને પ્રવાત હસલામની આગેવાની હેઠળ રચિતારે મળેલી જાહેર સભામાં નીચલા ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા:—

૧. પીડાની બનાવટ, વેચાણ આપાંત તથા નિકારની મનાઈ કરવાનો કાપડો અમેરિકાની માફ હિંદમાં પણ બાંધવો.

૨. નિયમ હઠરત પપમનરે રારથી પેકેમાં દાખલ કીધો હતો તે નિયમ ઉપર

અમમ હરના માટે પૈસીદટ વીયસનને સુનારક
બાદી આપવી.

બધી દારૂનિષેધ મહાળીએને હિદમાં બધે
બધ પોતાની સમાઓ બરવાની અગ્ન કરવી

મથાફિકનાં નિષેધ—

હિમાલયના પૂર્વના પ્રદેશના સન્ધ્યાગીઓની
સીલીકુંડીમાં મળેલી સમાએ એવો દગવ
કર્યો હતો કે અમેરિકાના ચનાહોક રોટમની
માફક હિંદમા પણ કેરી બીજને આપાત થતી
મર્ત્ય આકાશની અગ્ન હિન્દી સરકાગને
કરવી

નુમરાતી ૨૩-૨-૧૮

(મહારાણા 'કુમ' નો લગભગ ૫૦૦ વર્ષ ઉપરનો
પુરાણો પત્ર

નના પ્રમ્ત થતા "સેવક" ના બીજા અક્ષા
નંબે પ્રમાણેના ઐતિહાસિક પત્ર પ્રમ્ત દ્યો
છે, તે નેતા જાણીને કે આજથી પાસે
પર્વિ હાર પણ દારૂ બધી માટે રાજ પ્રાગો
કેટલો બધો તિરસ્કાર હતો તે જાણીત આરો

"સ્વસ્તિ ધી એકાગ્રીગથ પરસાવાનુમદિ
ગમ્યદીતામ ગદારાણુથ મી કમાથ આદેશનુ
મેદનરા ઉપગવ યોવાતર કામદાર અમર
ગદામન પચાસ અપ્રચ આપણે અગે મી
પમ તમાગ-કા તે દેવે દક્ષિણક પમમ તમા
પુનમા ગઠમ હેમાચારજમ પરમેદ હે ધરમમ ન
જાણે શો અટે અપાકો પમમે હો મા
જાણીને માનામા રા પુજામા પતથમ ને આગે
હી આપણે ગડકે મે નીમ દે ગદ પહીયા
મી રીપરેવરાર દેરારી નામ દેશદે હે પુજા
કે હં અમે અગુદી માનામા સીસોના પમકો
દેવેમા તે સરેખન પીવમા નદી બીર ધરમ
ધરમનો ઉર તાપજો મા મન્મ । સેવે મા
જાણીને મહ સતીઆકી આજુ હં અર દેશ
મરમા જાણીને તનાક

આ પત્રમાં અમે જે છેવટના હાખાજુની
નીચે સીટીએ મુકાવી છે તે પત્ર ખામ ધવા ।
દેવતા માગીએ છીએ. આગળના રામજો
કેના ધર્મનિષ્ઠ હતા, તે આ પત્રથી ખામ
જાણીએ આવે છે. મદાગજો કુમ કરમારે છે
કે- જે સમોદસ કુળનો દશે તે મદગન
નહિ કરે અને ધર્મની મર્યામા રહી ધર્મ
પાલન કરશે આ ધર્મમર્સા । મોરે તેો મદા
રતીઓની આજુ છે, દેન-દિવસ કરે તેો
તશક-(કાગ પ) છે

નાનરા ઉગર નુમરાનું ધાતકી પણ અગ
કાવેલા ચાર ખાસ કાવ

જાનવર ઉપર દ મો ધડવામાં આવેલા
નુમરાનું ધાતકીપણુ જે, જુલમમારેને સખ્ત
મન્મ આપવાની કોયતમા

બચસ્થા છે અને ધણેસ્થે સક રી યોદિમરેની
દેવગ્ન નંમે એવી મઠમીએ સ્થાપન થયતી
છે, તમાગ હથ એ દિશામાં કર્મનુ શેન
વિથા મ છે, આ દિશામા હમના મો દેવના
ચર્ચ લવજ રસમીએ સાર કોર્ષ બુદ્ધ છે

ચે મીવામા દેવે રવેમીજ નાથ રાણી
તા જોમકજ રસમીના ક્ષપેદેશી ઉવ મા
મારે મોગ્ય મનિ જોરમામા આતી જે ચાપુ
દ માનમે એમ દુ ની હાતમી વેપારીઓ આ
જેકુન ૨૧) મયુ દિવસ બગ બારી દા
ત દેવેથી ૨૦ મયુ હાર બન । બરવા
દગ મરમા આમ્યો છે અને તેની દેખદેખ
માટે સ્થાનિક કે બહાર માટે । પેનનજ ગત-
નવદ ઉમરી પ્રશમાપાવ ક મજ જે છે
મદારાજ શ્રીય 'જવદયા અને પજગમેળની
સુધારણા' એ વિના ઉપન મન્મમાં બાદર
ગના ઉગર નના હી એક નહિજ જાણુ
આપુ હવ જેની અસરથી તુરતજ રસમી
શ્રી જવજ રસમી જેન કી નામચેમેના સેકેન્ડરી
રા ધામન દેશ દેશ ક જે કોરે અસ્થ
છે તેની અમેતાની નીચે અક રાય મેરમાની
એક વાસીની મીની આસામા આવતા મર્ચ

સંતોષકારક થયું છે. રાજકોટ રેલ્વેસ્ટેશનથી ખાના ઉપરી મી. ડબ્લ્યુ. એમ. વુડસાહેબ તથા સીવીલસર્જન મોટરમાં આવતા મદાગાસ્કારથીની મુલાકાત માટે જેન સાબિતિમાં આવ્યા હતા.

જીવદયાના ફેલાવા માટે થયેલી કેટલીક શુભ પ્રવૃત્તિઓની નોંધ

જીવદયા માટે લેવી અને આવરણ સંગ્રહ કેટલીક શુભ જે હોયે આ દિશામાં પ્રવૃત્તિઓ. પશુ કેટલેક રથજેથી સારી હોવાથી થાય છે. મીરા

દરમાં મુનિમહારાજથી વચ્ચેબિચ્ચેથી સારી હોવાથી કરી રહ્યા છે. તેમજ મનિશ્રી પ્રમાણ વચ્ચેથી પશુ જીવદયાના ફેલાવા માટે પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવે રહે છે તેઓએ યોગ્ય એક સંખ્ય પર દમણ ખાતે જઈ ત્યાંના ખારવાઓને સગવડથી અચૂક દિવસે દિવસે 'સાત્ત્વિક' કરવાને શ્રેયજીથી અમલ કરાવે છે. દાહમો ચોર પાક ખાતે ત્યાંના સરકાર દરેકેટર ખાતે બગવાનદાસના પ્રયત્નથી કોખા, પારડી, કોઈય, દરેકપેર વગેરે ગામોમાં દરેકે વેશાય શુદ્ધ તથા માલ વડે પુરતે દિવસે માંસ મહિનાને ઉપયોગ ન કરી શકે એવો કંબી કાંચ કરવામાં આવે છે. મુનિમહારાજથી નિવિજ રહે એ પશુ આ ખાતેમાં સદાય આવી હતી.

જીવદયા સંબંધીત કેટલુંક મહત્વ વાળી અમલદાર દરેકપેર દરેકા પાસે રહેનાર બાઈ મુંદાબાઈ બાઈબાઈએ કેટલુંક માલસોની રૂબરૂમાં મંસાદાર નહિ કરતા તથા દરેક નહિ પીવાની પ્રતીત કરી છે.

આ સર્વ પ્રકારના જો કે નાના છે, તે પશુ મહિનાને મોટા લાભ કરે છે. અર્થાત્ પ્રયત્નોથી જેવા વિચારોને ફેલાવે થાય છે. એક માલસોના સુવચનથી પશુ તેની અર્થાત્ હોયેના આદાર વેટલો માંસદ રોગ બચાવ થાય છે. આથી સમગ્રથી કે અનુદાન ફેલાવવાની કેટલી બધી આવરણકતા છે.

પુરુષાર્થ પ્રમાણે આપણું સાક્ષી નરમું, લાગ્ય રચાય છે.

રસશક્તિ સામગ્રીને સંચીવરથી સફળતા કરવો તે પુરુષાર્થ અને પ્રમાણ મા બેરમાનીથી તેનો ગરકપયોગ કરવો તે કાર્યરતી કહેવાય. જીવ જેવું કરે તેવું ફળ પામે. 'બોધમાં દશે એક બનશે' એમ માનીને નિરુપમી બેઠી રહેવું નોંધ્યે નહિ. પોતાની શક્તિ યા શિષ્ટિ સંયોજોને જોય બને તમ ખંતયા સફળતા કરવો નોંધ્યે, સફળતા વડે ફળ શાસ્ત્ર દર થાય છે અને સુખ સંપદી પ્રાપ્ત થાય છે તેથી સુખના અર્થાત્ જનોએ સફળતા. સદાય સેવવો નોંધ્યે.

પ્રમાણ-રસજંતુ વડે સુખ સંપદાને લે. પં ૨૧ છે અને ફળ શાસ્ત્ર વધતા બધા છે માટે પ્રમાણ મા રસજંતુ અવરણ તમવા યોગ્ય છે.

મદ (Intoxication), વિપયા શક્તિ (Sensual appetite), કપાલોષતા (Wrath, Arrogance, Frantic fulness, & Avarice), આલસ્ય (Idleness) અને નિદ્રા (Falso Gossips) વિગેરે રસજંતુ દર્શકી જીવની પચમ. લો થાય છે. નિર્મલતા, જીવેદિવસ, કપા-નસા-સરસા-સંતે પ જીવ, અચલતા (Activity) અને સેવ પચમણના વડે જીવની સારી ઉત્તોત થઈ શકે છે. પૂર્વ જન્મમાં જીવે જેવાં શુભ શુભ ફાયો કર્યા હોય છે. તેવાજ શુભાંશુન-ફળ આ જન્મમાં મળે છે અને આ જન્મમાં જીવે-શુભાં-શુભ ફેલાવે તે કરે છે તેવાં જીવ શુભ ફળ નેન હવે પછીનાં જન્મમાં લોગવડાં પડશે. તેથીજ તમામાં કાર્યોથી નિવરણ સારાં કાર્યો કરવા જીવે દત્તિય. રહેવું અને અન્યને પશુ સારીજ સલાહ દેવી. યોગી મોખમાં જોય વાછરી પોતાની માતાનેજ શીથી અનુસરે છે તેમ મો લવારે કરેલાં કંઈ પણ તેના કરતારને બુદ્ધી જતાં નથી તેમ સમજી તમ મન-ધનથી સફળતા કરવા સક્ષમ થાવું.

સુબોધ.

હારે જેમ રામ રાખે તેમ રહેવું;

સુખ દુઃખ આવે તે સરેવું, હારે, (૨૬)

કામ આવે ત્યારે દીસગીર ન થાવું સુખમાં નહિ દરખાવું;
જંને સમયમાં સમયિત રાખી, રામવું નામ પ્રેમે ગાવું.—હારે.
રાખ હાસ કે લુખો દુઃકરોઃ હરી આવે તે હોંસે ખાવું;
કાંટયાં તૂટયાં વચ્ચે મળે તે પહેરતાં ચાને ધરખાવું.—હારે.
પૂર્વનાં કર્મ પ્રભાલે મળે છે, મનને શીદ બહેકાવું,
શીદ સંતાપથી કાંઈ વળે નહિ, કમેષ કરી મરી જાવું.—હારે.
આમ રૂપનો નાશ થયાનો, નથી હું તુલ્યો રહેવાવું,
એવણા 'મયનો ત્યગ કરીને, રામ નામચિત્ત ચલાવું.—હારે
મનુષ્ય દેહ રૂપી રત્ન મળ્યું છે, ચાને તું બર્ધે ગુમાવું,
ઉપયોગ કરી લે ઉતાવળથી, ફરી નહિ આવે ટાંધું અદાવું.—હારે
સમય સોપડયો સુંદર તેણે, વિષય વિષે સપાડવું,
લક્ષ્મી આવી લાભ આપના, મેં ધોતી શીદ જાવું.—હારે,
અલ્પાર દલિદર બકિલના, નાના નહીં તબડું,
સુવર્ણ ચીંટીમાં મોડ ધરો નહિ, ચાને ખરે! વસાવું.—હારે.
અનિત્યની કપમ રહે અપેક્ષા, ગાંડાં થઇ મમરાવું,
સત્-ચિદ્-આનંદ રવરૂપમાં, એકતાર થઇ જાવું.—હારે.
વંકિત રાખન સાધી રનેહે, ચાન ધરેણું લાવું,
મુકતાનંદ સંપૂર્ણી તુજને, સત્વર તેથી સોદાવું.—હારે.
મોનીલાલ છારાલાલ વ્યાસ.

“ન પાછળ કંઈ નિશાની છે” સનમની શોધ !

—ગાંધી—

જરો ચાલી બધી આવમ, ન પાછળ કંઈ નિશાની છે એટલે લે દીદારની, ના માગેનાં હું કંઈ સનમ !
સંમજ માનવ બનીમાંની, જવાની આ જવાની છે આકાશને પાતાળમાં, શોધી વળ્યો છું સનમ !
કુલી દાયા બદનમાતો, ફરે મગરર અકાસો; સાગર તથાં ઉંડાણમાં, ગીરિકન્દરામાં ના સનમ !
પલકમાં પ્રાણુ તો જાતો, ન પાછળ કંઈ નિશાની છે મરજીને મંદિરમાં, શોધી સરિતામાં સનમ !
મરી દોલત બેળી રહેશે, ઊપાડી એકલો લેશે; પતો કરો છાગ્યો નહીં, કુદી વળ્યો ફુનિયાં સનમ !
કાંદો ઝંટ બહાર સૌ કહેશે, ન પાછળ કંઈ નિશાની છે આ જગતમાં અસ્તિત્વ છે, સર્વે જો તારું સનમ !
એવે ખવા બધા બેળા, સગા નવ હોમગા તેરા મુજ ચકુને દીસે નહીં, લદાગી કૂસ વિષુઓ સનમ !
એસી નર આવગી વેળા, ન પાછળ કંઈ નિશાની છે મુમ નાળીમાં રહી કરતુરી, ના ખ્યાલ તેને જો સનમ !
નથી એ રાખને સુતો, ન લેતા રંકને સુતો; હું બર્ધે દોડ્યો આવમે, મુજ પાસ રહી છે તું સનમ !
ખરો એનો અજગતુકતો, ન પાછળ કંઈ નિશાની છે મમ હાલના ધમકારમાં ને રમે રમમાં રહી સનમ !
બલાઈ કર બલાઈ લે, મળે તો રંકને કહ દે; છે છોકરું મુજ કેડમાં, શોધવું નવાં મને સનમ !
ધરમની ઓંકડી કર લે, ન પાછળ કંઈ નિશાની છે અડવા-સુરત. } અમ્બેડકાર એસ. દેશાઈ.
ધોળી, પચાર. ૭-૧૨-૧૮,

સત્સંગ.

“અમદા પ્રત્યે પ્રિયતમનો પત્ર !”

પાપાશ્વર્યાં પાપી હૃદય સત્સંગથી મુક્ત થાય છે,
સ્વાર્થે કર્યાં મેલાં હૃદય સત્સંગથી બદલાય છે;
ધર્મ્યામિથી નિત સુખગતાં અંતર રેવતઃ ઓલાય છે,
સદ્ગુણો પાંગલસમા ડાહ્યા કષ્ટે યથા નય છે.
સેત્તાંધ જનપદ પીડતા સત્સંગથી પસટાય છે,
દ્રોહીમનો નૃપવર્ધનો શરણે જવા પ્રેમય છે;
બંધ જની કુલકા કે સ્વામી હૃદયને ચીરતી,
સત્સંગ સ્પર્શમશ્વિ મળે સેવા પરાયણ યથા જતી.
બેચી પતિ સંતીશુદ્ધને સંત્રાસ સંતત આપતા,
અતુલ પહીયુ રાક્ષસો અજળા ઉરો રંગડતા;
ત્યાગી દયા, માર્દવ મયી મુગ્ધા હૃદય નિત આગતા,
સત્સંગથી સગભાવર રમણી હૃદય સન્માનતા.
સંમોહથી જડ સુદિગ્ધા લાખો અનર્થો આદરે,
પર દ્રવ્ય-દારા દરણમાં શક્તિ સકલને વાપરે;
ચાએકત સદુ ધર્મો તજી આશ્રય અર્ધમે શોધતા,
વાદમીકિશા સત્સંગથી પાપી મટી જગ ભોધના.
સત્સંગ સેવનથી બન્યા લાખો વિધર્મી ધર્મીઓ,
સત્સંગના સુખભાવથી લાખો તર્કા કુષ્ઠર્મીઓ;
તુલસી અહલ્યા પ્રયગવપના પાપીઓ બેધી તર્કા,
સત્સંગ જગ પ્રતાપના સંદીર્ષનો સાક્ષે કર્યાં.

વિજયશંકર ત્રિભુવન

ત્રિવે

પ્રણમો પ્રય ! પ્રેમતણી પ્રતિમા ! !
સદચારિણી ! રનેહ તણી સરિતા ! !
ગમ્ય ના, ગમ્ય દા ! ગમ્ય ને ! વિશુને ! !
ગમ્યું અતિ દુર્લભ છે જગતે ! !
લખતું, લખતું, લખતું જ થતાં !
લગતા ! લલિને ! ! લખું છું ! લખું છું ! !
લખું દા ! લખું છું ! “પ્રમી છું” ! !
પ્રુક્તિ તું જ દશે ! ” મન ધારી શકે ! ! !
મન ને ! ધડી તું ! ધડી તે ! ધડી દું ! ! !
નવ જોઈ શકો ! કાંઈ ! રોમ રદ્યો ! ! !
નયને નવ ચાહી રત્ન તુજની ? !
હતાં કુર બની ! સખી ! તુ સદાઈ ! ! !
વળી ને ધડી વાટે ! બહાઈ ! વનિતા ! !
નવ વિસરું દું હજી તે ધરિયા ! ! !
કંઈ ખેદ થયો ! ખરે ! ને ! મુજને ! !
ત્યમ ધારી શકું યથેક્ષા જુજને ! ! !
સદુ સાધી. સગાં, સુમે રમશે !
પણ ! બાળાં ! બનુ બરમે બનશે ! ! !

—‘વિહારી’—

“ગરીબડી ગાયની સજ્જનો પ્રત્યે પ્રાર્થના.”

હું હવે ગરીબડી ગાય-ગચ્ચાવો મુને-દું મહો ગરીબડી ગાય.
બારત પુત્રો સભે વિચારો તો, કરજ્યો મ્હારી સહાય-ગચ્ચાવો.
બાગે છવન છે ખેતીવાડી પર, તેની આગાદી થાય,
ચરિતની સંપત્તિ સુખતું સૌ કારણ, આનંદ ઓગળવ થાય-ગચ્ચાવો.
મ્હારા પુત્રો છે આત બચવતા, જેની વચ્ચે સમ છે કાય;
તેના પ્રતાપે બારત જનોને, અતને વચ્ચે પુરાય-ગચ્ચાવો.
હાથી, ઉટ, થોડા, મદા છે મોટા, તે શું હજમો નેડાય;
સિંહ, વર, વાધને રિચ્છ જેવાથી, શું ખેતીની આગાદી થાય-ગચ્ચાવો.
મનોરૂ બજ ક્યાં છેજ તમારું, શું, વીજલીથી ચાસ તજાય

ખાત્રી કર્યા વિના આખો મીચીને, શું દિ'લું દિત તજુાય—જયાવો.
 તમેને પોષના માત તમાર્ગ, ત્રણ વરસ પચ પાય;
 છ'દગીબર પચાન કરાવું, તો માત મેટાં કે દું ગાય—જયાવો.
 છાણુને મુત મારાં અનિ છે ખનિત, તે તમ ઘરમાં વપરાય,
 ચતુષ્ચોના મળ અને મુત દુર્ગંધથી, પ્તેગ કાલેદા થાય—જયાવો
 દધ, દહિં, ધી, છાચ વિનાનાં. આપનાં શરીર સુકાય.
 નિસ્તેજ થઈને કેરા દશે છે. શું, ધીમા ચરખી ખનાય—જયાવો.
 હું અપરાધી થી રીતે ગણુ જી જે મહારો વધ થાય,
 હિંદુ, મુમલમીન, પારસીને ખિસ્તી, તમે કરખો મહારો ન્યાય—જયાવો.
 રામે પાળી શ્રી કબ્જે મુને પાળી, વજ્રમાં ગાયો ચરાય,
 આજે ગેાચરોનાં જંગ્યો માટે, તમે કરોને કાંઈક ઉપાય—જયાવો.
 અકબરશાહે મુજને જયાવી. અશ્લા અકબર કહેવ ન;
 ખુદાના ખાતર મુજને જયાવો, હું લાય તમારે પાય—જયાવો.
 જમાવાલા જજલપુર વાસી, તે કરતા મહારી સદાય;
 પારસી મુખરો સર્વે જણે છે જે, ગાય હમારી માય—જયાવો,
 ગાધીજી મહારા છે લાડકાયા. તે દીનમા ધરેંગા દુખાય.
 (ગણ) સત્યાગ્રહત ગત્ર ધરીને, મહારી મહારે ક્યારે ધાય—જયાવો.
 તીલક ઝણા એવી પિસુન્ટને, માને છે દિદી પ્રજાય.
 મુજ અમળાને મરતી જયાવો, હું છું તમારી ગાય—જયાવો.
 ગોસ્વામી ગોપાલ ત્રિમૂર્તિ, ગોલેક વામો કહેવાય.
 અદ્ય ગાયોને મજે માલ ગિદા, તાંલાખોની જુખશું, મંગાય—જયાવો
 જય ગોપાલ, ગોપાલ વહે સો, મુખે બોલ્યે શુ થાય.
 ગોપાલન જે કરી જતાવે, તે વેંકુરાસી થાય—જયાવો.
 તેનીશ કેટી દિદના જાણો, સર્વે મુજમા સમાય.
 છવન દાતા માત છતાં હું, લગી લગી લાય પાય—જયાવો.
 જુખને દુઃખથી દૂતા રીયાળી, આંખે અંધપો થાય,
 રોતાને જુ તાં આ કરીવે મુખયુ, તમે જુઓઆ મહારી કાય—જયાવો
 રક્ષણ કરો તમે ભક્ષણ તમયો, મહારા શોકમાં દીવમ જાય
 ભક્ષણ તમવી જે રક્ષણ કરશે તે મિદા રવગે જાય—જયાવો.
 સદ્યુદ્ધિ અર્પે દશર આપને, તો દુઃમને દાગેદ જાય,
 આશિષ આપું છડં દિંદ તનુજો. મનવાંચિત મુમથાય—જયાવો.
 દયાલુ સરકાર દયાજ કરશે, ને દિંદનો જાલ થાય
 “સવાણી સુત ” ની પિતવી મુખરો, મહારે આવે જુરાય—જયાવો

ગો સેવક.

વીધીના લેખ.

શું કહું કથની મારી રાજ—એ રાજ.

વિધિના લેખ ન ટળશે રાજ. વિધિના લેખ ન ટળશે,
ખીજ ખોયા સમ ફળ મળશે રાજ. વિધિના ટેક.
લમ વસીલ મુનિ દેનારા, રામ ગ્રહણ કંનારા,
કયાં અભિષેકને ક્યાં વન? વલ્લભ, એક સમય ફળ ન્યારાં—રાજ. વિધિના.
કૃત્રિમ કંચન મૃગની તૃણા, પ્રતિકૂળ દેવ પ્રભાવે,
અપદરી સીતા રાવળ રામે, મધુવીર જંગ મચાવે—રાજ. વિધિના.
દક્ષ યુનિઝિટર વિધિ એ વંચે, દ્રોપદાં ઘુવમાં ગુમાવી.
કુળશય પાંડવ કૌરવે કીધું, યાય ન ગિથ્યા બાવી—રાજ. વિધિના.
ધવળ શશિમાં સ્યામ કલંક કાં? વદધટ દિવસ નિશિને,
ભરતી એટ સદા સાગરને, અરતેદય સ્વી શશિને—રાજ. વિધિના.
દિનકર ઉગ્યો દુનિયા દેળે, આઘ ધુવડ કેમ યાવે ?
પરનાકર જાગ્યો જળઆશે, પંચી તરસ્યો જાવે—રાજ. વિધિના.
યાય યવાતું તે કદી મિથ્યા હોય ન દેવ પ્રભાવે.
દર્પ શોક દોષ્ટ શો કરવો? રહેવું સદા સમ ભાવે—રાજ. વિધિના.
મુખમાં પ્રભુને યાદ કરે નહિ, દુઃખ આવે સંજારે,
મુખમાં સમરે દુઃખ ન આવે, જન્મ મરણ ભયનારે—રાજ. વિધિના.
મુકૂત કરણી ભર બય દરણી, કર ઝટપાર ઉતરણી,
સાંકળચંદ નરમ્મ નિસરણી, ચઢી શીવ વધુ લે પરણી—રાજ. વિધિના.

દારૂના દુર્ગુણથી બચવા સજ્જનન પ્રતિ ઉક્તિ.

મનહર છંદ.

તે જોઈ ગિત બ્રહ્મ કરનાનો ધણો કરે, જાનીને બેમાન કેક પાડે છુપો વાટમાં
ચાપીના મન વિષે સત્યનણું નામ ક્યાંથી જોલે અપરાધ ડોલે કોતો પડે બાટમાં
નશાને આધિન મર્યાદા એકે રહે નહીં ધન તન ધર્મ વેળા, નાચ એવા ધાટમાં
પરીઆમે નહીં નહીં સાજા ઉપદેશ કરે, છતાં માને નહીં તેવા પડે કડી પાટમાં
અંબારામ મહારાજ.

૧ પાંદડાં ૨ કાંટો ૩ ગુગાર ૪ રાત્રી પહીંચો.

-બોટ-૫૬૫૨વાળી ગરવા પાટ=પાખીનો મરો.

શું તમે તમારી જીંદગીને ચાહો છો ?

—૨૦૬—

વખત ચીજ ગદગ અમૂલ્ય છે, કાચ્ય કે જો હીરા, માલિક અને મોતી બજારમાં લેવા જાય છે તો તે નરુઓ દાખ બે લાખ રૂપીયા આપીને પણ આપણે ખરીદી શકીએ છીએ, પણ વખત ચીજને આપણે ખરીદી શકતા નથી તે તો નિરંતર મોની નદીના પ્રવાહની માફક વહાળ કરે છે તે મહાન્યાયી રોકાયો રોકતો નથી લાખો રૂપીયા આપવા છતાં તે આપણે માટે તન માત્ર પણ દીર્ઘ થતો નથી અંગ્રેજીમાં કહેવત કે કે — Time and tide wait for no body અર્થ — વખત અને ભૂતી કાંઈને માટે રાહ જોતા નથી ધણી મનુષ્યોને વખતની કિંમત નહિ હોવાથી અમુક કાર્ય કરવાની જે તમ તેમને મળેલી છે, તેને બે દરકારીયા ગુમાવે છે, અને પછી જ્યારે તે કાર્ય જ્યારે થયું જોઈતું હતું, ત્યારે નહિ થવાથી દીવગીરી રૂપી દરિયામાં પોતાનું માથું ઝુપલાવે છે, અને જે વખત પેતે ગુમાવ્યો તેનો પાછળથી પરતાવો કરે છે, અને ગુમાવેલા વખતને મોઢ બેસના મોટા ડેલા 'ની માફક સમાજે છે જેમ અમુક માણસ બેઠું ધનાઢ્ય હોય, અને પોતાની નિશ્ચિત ઉદ્યોગથી ગુમાવી દે અને પાછળથી પોતાના પૈસાને માટે પરતાવો કરે તેમ પણ વખતને માટે કહ્યું છે કે — જોએલુ ધન ઉદ્યોગથી, વિસરેલું જ્ઞાન અભ્યાસથી, અને ગુમાવેલી તકુરતી મિતાહારથી અગર તો બે પધથી પુનઃ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે, પણ જોએલો વખત કોઈ કાળે પાછો મેળવી શકાતો નથી, આ વાતદંમેરો દરેક માણસના હૃદયે હેવી જે ક્યે નહિ તો તે માણસ આગસમાને આગસમા પોતાનો અમૂલ્ય વખત નકામી વાતો ક નામા અગર તો ખરા ન કહી શકવામાં ગુમાવી દેશે

વળી અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે — 'Opportunity knocks but once at the doors' અર્થ — હમેશા મનુષ્ય માત્રને અમુક કાર્ય કરવાની તક આવે છે, પણ તે ફક્ત એકજ વખત આવે છે' હવે જો તે મનુષ્ય પેતાની તકનો ગેર ઉપયોગ કરે તો જરૂર તે મનુષ્ય પોતાના કાર્મમાં નિષ્ફળતા પ્રાપ્ત કરતો જોવાત કટોકે અશે સિદ્ધ છે તેની માફક હાલ કિદરનાનના લોકો હજારો રૂપિયા આદર્શ હવા સત્કાર્યો કરવા છતાં, દેશ પછાત રિથતિમાં છે, તેનું કારણ ફક્ત એજ છે કે, પોતાના મજેથી તકનો સફલિતપ્રયોગ ન ત નથી, અને પાછળથી તેને માટે પરતાવો કરે છ મતનય કે હજુ કિદરનાનના લોકોએ પોતાનું જીવન નિયમિતતા ના પાયા ઉપર રચ્યું નથી, નહિ તે કુ ધાર હું કે હાલ જે કિદરનાનના રિથતિ છે તેની ન નહત, પણ બધા દેશોના કરતા ઉત્તમ રિથતિ બેગવતો હોન એ વાત કમક અશે સત્ય છે તો આ ઉપરથી વખતની કિંમત કટલી છે તે જણાય છે, તો કુ મરણ વિચાર્યો જાણીને કહીશ કે જો તમે તમા વસ્થામાં વખતનો સફલિતપ્રયોગ કરતા રહેશો તો મોટાપણે તેનો સંપૂર્ણ સાગ આપને જણાયા વગર ગેરેશન નહિ.

હારના પેામાં જે ક્યું કે નિયમિત રીતે કામ કરવાથી આપણે આપણા કાર્મમાં ફરેક મેળવીએ છીએ હવે જે માનુષ અમુક કાર્ય કરવા નથી માગતો તે એમ કહે છે કે મને વખત નથી મળતો તો તે એક રોકાતુ બદાતુજ છે, મારણ કે તેને તે કાર્ય કરવને વખત તો મળેલોજ પણ તેનો તેણે સફલિતપ્રયોગ નહિ કરેલો એ વાત ચોક્કસ છે હવે જો આપણે નિયમિત રીતે જે આપણને કાર્ય

કરવાની તકો મળ્યા કરે છે. તેનો સફર ઉપયોગ કરતાં રહીએ તો જરૂર અવિધિમાં મોટા મોજસ થઈ શકીએ. શું દુનિયામાં જે મોટા મનુષ્ય તરીકે પૂજાય છે, તે એકદમ મોટા મનુષ્ય થએલાં! અદ્યતન નહિ. તેમણે પણ ધીમે ધીમે વખતનો સહ ઉપયોગ કરી ઉંચી પદવી પ્રાપ્ત કરેલી. ગુજરાતીમાં કહેવત છે કે:—‘કાંકરે કાંકરે પાળ અધાય અને દીપે દીપે સરોવર બરાય! દબે આ કહેવતને અંગ્રેજીમાં બીજા રૂપમાં કહીએ તો, ‘A continual dropping wears the stone.’ અર્થ:—નિરમિત પડેલાં વરસાદનાં ડીપાં મોટા પથરને ઘીરી નાખે છે. તો તેવીજ રીતે જો મનુષ્ય નિયમિત રીતે થોડુંક આ દલાકે, થોડુંક બીજા દલાકે એમ દરરોજ વર્ષોનાં વર્ષ સત્કાર્ય કરે તો આખરે સત્કાર્યોનો મુશળધાર વરસાદ વરસાવી શકે. આ ગાયતમાં ધરતો દાખલો પણ જોવા જેવો છે, કારણ કે ધર કંઈ એકમ ઊંડી થતું નથી પણ એક એક એવી હળેા ઊંડા નિયમાનુસાર ગોડવાય છે, ત્યારે ધર તેવાર થાય છે. માણસ માનનામાં એવી શક્તિ છે કે જો તે થોડું કાર્ય નિયમિત રીતે કરે તો તેની મેજાજ એટલે પ્રભુ તેને પૂર્ણ કાર્ય કરવાની શક્તિ આપેલું કરે છે. ત્યાર બાદ તેને તે કાર્ય કરવામાં બહુ મુશ્કેલી નડતી નથી, જેમ થોડી ગતિએ આશ્વતા ડખાને જો આપણે જો થોડી ગતિ આપીએ તોપણ તે ડખો વધારે ઝડપથી ચાલી શકે. પણ જો એક કિયર ડખાને તેટલીજ ગતિ આપીશું તો પણ તે ચાલી શકશે નહિ. તો તે એજ બતાવે છે કે જો થોડું કાર્ય કરીએ તો કુદરતી રીતેજ તે કાર્ય પૂર્ણ કરવાની દૃષ્ટિ થશે.

આદ્યાવરથામાંથીજ જો આપણે વખતનો નિયમિત સફર ઉપયોગ કરતા રહીશું તોજ મોટપણે આપણે વખતનો મોટા ઉપયોગ

કરના થઈશું. મનુષ્ય માત્ર મિનિટે મિનિટનો તથા સેકન્ડે સેકન્ડનો સહ ઉપયોગ કરશે તો તેને કલાકોનો અગર તો દિવસોનો સહ ઉપયોગ કરી આવડશે. અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે:—‘If we take care of the minutes hours will take care themselves.’ અર્થ:—‘જો આપણે મિનિટોની દરમર રાખી તેનો સહઉપયોગ કરીશું તો કલાકોની દરમર તેની મેજાજ લેવાશે.’ માટે પહેલાં તો મિનિટનો સહઉપયોગ કરતાં શિખો. અને માટે એક દાખલો છે કે: ટંદશાળમાં આખા દિવસનું કામ પૂર્ણ થતાં સોનાનાં જે રજકણો પડેલી હોય તે એટલી કરી લેવામાં આવે છે અને તેને ફરી ને બહુમાં નાખી, અમુક સેન્ટ એ રીતે પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. તો તેવીજ રીતે વખતનું પણ છે.

ધણા મનુષ્યોએ વખતનો યથાવત કરી પોતાના કાર્યોમાં સફળતા મેળવી છે તે નીચેના દાખલાઓ પરથી જણાશે. (૧) જ્યોર્જ સ્ટીફન્સન જીવન દરમિયાન લખનાર કહે છે કે તેણે વખતનો નાનામાં નાનો ભાગ પણ ધણીજ અમુલ્ય વસ્તુ તરીકે ગણ્યો હો, કે જેથી તેણે આખી જીંદગી સુખચિનમાં પસાર કરી છે. (૨) બેન્ગમીન ફ્રેન્કલીન પોતાના દૈનિક નિશ્ચયથી પોતાની કેળવણીને માટે દરેક મિનિટ જીતી શકતો (૩) લીવીન્ગસ્ટન વલુટ કામમાં જવા છતાં આખું લેટીન વનકરબ ચીખી શક્યો (૪) દુગમીવર કે જેણે પોતાનો ધંધો આશુ રાખવા છતાં લખતાં વાંચતાં એટલે સુધી શીખ્યો કે તે વખતને માટે મોટા મેખાંક તરીકે ગણાયો.

આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે જો માણસ પોતાની જીંદગીને આલે છે, ઉત્તમ રિયતિ આચર્યા હજી રાખે છે તેણે જરૂર પોતાનો વખત નહાનો ન અમાવતો, કારણ કે વખત

એવો પદાર્થ છે કે જેના વડે આપણી હૃદયી વખતની કરકસર કરી તેના લબ તમારા અધ્યાત્મિક છે, મટે આત્મા હું દહીય કે તમે જીવનમાં આપો તમારો વખત નમો વાતો કરવામાં, અગર તે ખરાબ કૃત્યો કરવામાં શ્રમાવત નહિ, પણ

શિનાભાષ ધોળાઈ પટેલ
નિષેદાનાના

આત્મ-રહસ્ય.

૪. કાર્ય અને જ્ઞાન.

મનુષ્ય જે સારી ગીતે અનુભવી તે કે તેના સંપૂર્ણ જીવનનો પ્રાદુર્ભાવ તેના મામ યોજા છે અને મન તે દેવોના-સરગરનો મમૂદ છે અને એ દેવોના વ્યોગથી પરિવર્તન કરી શકાય છે તેમજ તેની ઉપર અને પૂરેપૂરો અધિકાર હોય શકે છે, આ અનુભવ પછી તેને એક એવી કૃત્યી હાથ લાગી જશે કે જેનાથી તેની પૂર્ણ સ્વાધીનતાના દ્વારો ખુલી જશે, જીવનની ભૂડી રોડો તે વાસ્તવિક રીતે જેતા મનની ભૂખ જીવ્યું શે તેનાથી ધીરે ધીરે છુટકો થાય છે જેમ જેમ હૃદય રૂદ્ધ રહ્યું જાય છે તેમ તેમ મનુષ્યને સ્વતંત્રતા મળતી જાય છે એમ્મ પ્રાપ્ત થાય રહ્યું એમ્મ કે સ્વતંત્રતાદક્ષ શક્તિ નથી પ્રતિદિન આ પ્રતિ પળ ચિત્તને એવી રીતે હાથ મરી તેનું જેમ્મ ક જે વખતે તે અધમ માર્ગે ચઢવાની બૂન મરુ હોય તેની દશામાં પણ સદૃશ્ય રોને પોતાના મનમાં રક્ષાન આપે અને પોતાની શક્તિઓને શુદ્ધ અને નિરોધ પામે એક મુક્તિ જનાવનાર શિક્ષી અને ધર્મ પત્યમથી ધીમે ધીમે માર્ગી પોતાની મરુ પ્રમણે મુક્તિ જનાવે છે તે પ્રમણે ઉત્તમ જીવન જોગવાની અભિલષ્ટાના બાધઓએ પણ પાના અને ધર્મ ચિત્ત પર પ્રમ કું જેમ્મ, આથી તે પોતાના આત્મિક પ્રમાણે જાનારી શક્તિ

આત્મ કરામાં આવે અને ઉમે ઉમે ચરતા સૌથી ઉચી કોટી સુધી પહોંચી જવું જેમ્મ, જીવનના પ્રત્યેક નિર્માણમાં આ મનુષ્યના પ્રત્યેક કામમાં આ એક અટલ નિર્માણ પાળવાની આત્મિકતા છે કે કસતિ અને વિદ્યાશાળા શિખર પર કમલ ધીમે ધીમે નૃદ્યું જેમ્મ જ્યાં નિયમનુ ઉદ્ધવન થાય છે ત્યાં સક્રિયતા મળવી ઉર્ધ્વ છે

વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવા, દળ શીખવામાં, વ્યાપામાં સહુ કંઈ પણ નિયમનુ સંપૂર્ણ રીતે પાલન કરે છે, પણ ધર્મ અને સત્ય જન સંપાદન કરવાનું, જીવનનું જ્ઞાન અને જીવન રીતિઓમાં જીવનનું જીવનનું ઉદ્ધવન કરે છે, મનુષ્ય એવો છે કે અત્યંત ધર્મ અને ઉત્તમ જીવન બંધ થોડા દામર ઉપોગમાં લેવામાં આવે છે અરે! હાકોને તે જન સુધા હોતુ નવી ચતુ નથી

પુરતોના અધ્યયનમાં કે ધાર્મિક અને તે જનની વાતો કરવા કરવાની જીવન જીવન ધર્મ અને અધર્મ દ્વિતિના બિદા નત સમજવામાં આવી જાય છે એ દક્ષના કરની આ એમ જાય છે, મન એન ની શક્તિ નહિ ઉત્તમ જીવન માં, નયન, કામ ન ગમ યોગથી બધા છે નિયમનુ આદિમ જ્ઞાન ત્યારે મેં ની રમા છ કે જગરે મનુષ્ય તે રે મારને માટે તમજાવ મો મૂકે છે આ વ્યવહાર એવ વખતે મળે શકે છે કે જરે તેને કારે મના બાળવાની ધૂનમાં જ્યાં લાગે મળે રૂપી રૂપે મ કરવામાં આવે તે

આ ઉત્તમ પદ પ્રાપ્ત કરવા માટે નૌની નયન અને સંદેશી સહેલા પ્રમણે આવી

પણ આ સંપૂર્ણો તેનો પાઠના માટે, પ્રથમ શિક્ષાના સાધન માટે ઉત્તમ પુસ્તકો તથા ચાલિ જનાના સંબંધાસની ખાસ જરૂર છે.

મહત્વ પૂર્ણ અને ઉત્તમ દાટીનું જ્ઞાન મેળવવા માટે પહેલા નીતિમય જીવન બનાવનારી સાધારણ ન્દાની ન્દાની વાતો જાણી શેવી જોઈએ. કદિ એમ કરવામાં ના આવે તો ઉચ્ચ જ્ઞાન કદિ સમજવામાં આવશે નહિ. કોઈ પણ સિદ્ધાન્તનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવા માટે પહેલા તેને વર્તનમાં—વ્યવહારમાં મૂકવું જોઈએ, તેને ઉપયોગમાં લાવવું જોઈએ. અધ્યાયક—પ્રારંભમાં કદિ જ ગણિતના અટ-પટા—ગુરુ શિક્ષાંતો સમજાવશે નહિ, તેને બરાબર ખબર છે કે એમ કરવાથી પરિશ્રમ વ્યર્થ જશે અને વિદ્યાર્થી કષ્ટપણ શીખી શકશે નહિ, ત્યારે તે શું કરે છે? પ્રથમ તે એક સાધારણ સવાલનું નિરાકરણ કરવા સોંપે છે, વિદ્યાર્થીએ જ જ્યારે તેનો મોગ્ય પ્રત્યુત્તર આપે છે તે પોતાની જુદીથી આંટી ધુંડો શીધી કદાહી સમજી શકે છે ત્યારે કંઈક કદિને ઠવાશે પૂછવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર કદિન સવાલો આવવામાં આવે છે, ન સમજ પડે તો તેને શિખવવામાં આવે છે અને જ્યાં સુધી વિદ્યાર્થીએને કંઈ વર્ષોના શ્રમ કર્યા પછી ગણિતના ખાસ નિયમો બરાબર જાણી જાય નહિ ત્યાં સુધી તે અધ્યાયક ગણિતના ગુરુ શિક્ષાંતો ને સમજાવવાની તકેથી કદાવનો નથી. કોઈ બાળકને એ જાણી પર બનાવવો હોય તો તેને શરૂઆતથી જ યત્ન—વિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતો સમજાવવામાં આવશે નહિ, પરંતુ એક સાધારણ હથિયાર હાથમાં સોંપી, રહેને બરાબર પડતા વાપરતા શીખવવામાં આવશે, જ્યારે હથિયાર બરાબર વાપરતા એને આવડી જશે ત્યાર પછી બીજું કોઈ કદીન દાખ કરવાને સોંપવામાં આવશે. મતલબ કે કેલકાં વરસ સુધી આ પ્રમાણે શ્રમ

જ્યો જશે ત્યાર પછી તેને યત્ન વિજ્ઞાનના સિદ્ધાંતો સમજાવવામાં આવશે.

સારા સંસ્કારી સદગુરુઓના ઘરમાં બાળકો ને પ્રથમ શિખવવામાં આવે છે કે વડિયોની આદાતું પાલન કરવું, અને પ્રત્યેક દાહતમાં સારી રીતે વર્તવું, તેને એમ વર્તવા કેમ કહેવામાં આવે છે? તે બાળકને સમજાવવામાં આવતું નથી તેને કેવલ એટલું જ કહેવામાં આવે છે કે, આમ વર્તવું, જ્યારે તેને મોગ્ય અને ઉચિત કાર્યો કરવાનો અભ્યાસ થઈ જાય છે ત્યારે તેને જણાવવામાં આવે છે કે એમ સા માટે વર્તવું જોઈએ. જ્યાં સુધી પિતા પોતાના પુત્રને ધર્મ અને સામાજિક કલ્યાણનું પાલન કરતો જોતો નથી ત્યાં સુધી પોતાના પુત્રને સદાચારના સિદ્ધાંત શિખવવા સાદસ કરશે નહિ. સાધારણ કામોમાં પણ પ્રથમ ક્રિયા થાય છે અને રહેતું જ્ઞાન પાછળથી થાય છે. આત્મિક સિદ્ધાંત અને ઉત્તમ જીવનની અભિલાષ માટે વિશેષ કરી આજ નિયમને દૃઢ રીતે વળગી રહેવું જોઈએ. ધર્મનું વારત્તવિક ગોળ કેવળ સદગુરુના અભ્યાસ વડે થાય છે અને જ્યારે મનુષ્ય ધર્માચરણમાં પારંગત થઈ જાય છે ત્યારે જ સત્યનું જ્ઞાન મેળવી શકે છે. સદગુરુના અભ્યાસ, અને તેને અદ્ય કરવાની શક્તિ પ્રાપ્ત કરવાથી જ સત્યના જ્ઞાનથી નિપુણ થઈ શકાય છે, સત્યનો પ્રાપ્તિ માત્ર ત્યારે જ થાય છે કે જ્યારે રાત દિવસ રહેતી તરફ સંપૂર્ણ ધ્યાન રાખવામાં આવે. સાધારણ વાતોમાં સામાન્ય વ્યવહારોમાં પણ સત્યનું જ શ્રદ્ધા ધરવામાં આવે તો કદિન કાર્યો તરત રહેનાથી સાધી શકાશે. બાળક પાઠશાળામાં શાંતિથી આજ પાલન કરતો પોતાના પાઠોને યાદ કરે છે અને સદા અભ્યાસ અને ઉદ્યોગ કરતો કરતાં અંતમાં સમસ્ત અસફળતાઓ અને કદિન કાર્યો પર વિજય પ્રાપ્ત કરી શકે છે. આ પ્રકારે સત્યનો અભ્યાસ કરે છે. અસફ

લતાથી નિરાશ થઈ પડીલા નથી, પરંતુ કઠિનતાથી વિશેષ દૃઢ બને છે અને જેમ જેમ બધા કાર્યો કરવામાં, આત્મભાવ વધારવામાં પરમાર્થના કર્મો આદરવામાં સફળતા મળતી જાય છે તેમ તેમ તેનું હૃદય કમળ તેજો-સંશ્લિષ્ટ સત્ય જ્ઞાન ઝીલવાને સિદ્ધાપ છે. આ

તેજ જ્ઞાન છે. આ તેજ પારવ, શાન્ત અને અવિચલ સુખ પ્રદાતા પ્રદેશ છે કે જેમાં નિય-સ્વાંથી સદાને માટે શાન્તિથી નિર્ભય રહી શકે છે.

M. M. JOSHI.

હિતવાક્યો

પસિદ્ધવાન્તા વન્યાસ્રજોર્ધ્રા અમિતસાગરઝોગળી

મુ પાટળ (ઉત્તામગજરાત)

૧-સંભાર) સંભારનો નિસ્કર કરીને સ્વર્ગ પ્રાપ્તિ પગલાનો માર્ગ જોષવાની પ્રથતિ કરવી એજ ખરૂં હતાપણ છે.

૨-ચિરકાળ સુધી આ જગતમાં જીવવાની આશા રાખવી; પણ સારી રીતે જીવન ગાળવાની સંભાર ન રાખવી એ મિથ્યા છે.

૩-જેને પોતાનું સારી રીતે જાન થાય છે, સ્વામિભાની મટીને વિનીત બને છે અને લોકોની સ્તુતિથી કુવાદ જતો નથી.

૪-મનુષ્ય માત્ર જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા રાખે છે પણ જેને પ્રજ્ઞનો હર નથી તેનું જ્ઞાન શા કામનું છે.

૫-જેમ જાદુ જોવાથી આંખને તૃપ્તિ નથી તેમ જાદુ સાંભળવાથી કર્ણોન્દ્રિય પણ તૃપ્ત થવાની નથી. એ મદા વાગવતીનું પુનઃ પુનઃ સ્મરણ કરવું.

૬-એણે બોલવું એ હમેશા માણસને માનવંત રાખે છે.

૭-શા જન્મના માટેજ સર્વ કર્તાવ્ય કરવું અને ભરિય કાળમાં જે અવવાનું છે તેનો આગળથી વિચાર ન કરવો એ મુર્ખાઈ છે.

૮-બ્યાપારમાં હિનતિ મેળવવી હોય તો વેચનના સાચ રહો.

૯-ધન્ય છે સામનુજ જેને શિક્ષણ મળે છે તેને આંકડા અને અક્ષરો તો નાસાત છે,

સત્ય એકજ રથાવી છે.

૧૦-રાજના સ્નેહી થવું હોયનો પ્રભના દિવેશુ બનો.

૧૧-આપણો મત અને આપણી લાય-ણીઓ ધણીવાર આપણને છેતરે છે, અને તેનાથી થોડુંજ પારખી શકાય છે.

૧૨-તમે જેટલા કાયદાના કિઝાયવી રહેશો તેટલોજ કાયદો પણ તમારો કિઝાયવી રહેશે.

૧૩-સામાન્ય નાચ અને વૈશેષિકને લગતા નૈયાયિકાના શુદ્ધ વિચારોનું આપણે શુ કામ છે; ખાસ તત્ત્વ શોધો.

૧૪-કામની સરખાવ કરતા પહેલાં તેના પરિણામનો વિચાર કરી લેવો.

૧૫-મનુષ્ય માત્ર દોષને પાત્ર છે; પણ તેનું જોડો ને દારા કરતાં બીજા વધારે દોષિત છે. એમ મનવાનું નથી.

૧૬. તમારી જીવના માટે તમે તમને પોતાનેજ મળ કરો એવો તમારો બીજાની સળ ભોગવવી પડશે નહિ

૧૭ જે જાનો અને ધર્મનિષ્ઠ માણસ છે, તે પોતાને પદારથી જે કામ કરવાનું હોય, તેનો મનમાંથી પહેલો નિશાલ કરી નાખે છે.

૧૮. પે તાથી વધુ મનવાંનનો કદી મુદામશે કરવો નહિ.

૧૯. પ્રભુની સેવા શુદ્ધીને નિશ્ચય વિદ્યાના નો ડોળ કરનારા આ જગતમાં કેટલા બધા નાશ પાળી ચુક્યા છે તેનો વિચાર કર.

૨૦. દેવની શક્તિ પાસે માણસ હમેશાં લાયક છે.

૨૧. જો પ્રભુ ! તું જ એક સત છે. તારી અક્ષય દયાથી તું મને ત્વરામાં રિચીન કર.

૨૨. પાટંશી સાથે કદી બીગાડ કરવો નહિ

૨૩. વિદ્યાતાને માટે મદાશ્રમથી પ્રયાસ કરવો; તેના કરતાં હલકું પણ આત્મજ્ઞાન મેળવવું એ પ્રભુ પાસે પહોંચવાનો વધારે ખાત્રીવાળો માર્ગ છે.

૨૪. વખત એ એવો રાત્રો સલાહકાર છે કે તે કદી પણ ખુશામત કરતો નથી.

૨૫. સ્વેચ્છાનો ત્યાગ કરીને જે દેવેન્દ્રજાને અતુર છે, તેજ ખરેખરો પંડિત છે.

૨૬. કરજ કરતા પહેલાં તે અદા કરવાની ગોઠવણ રાખો.

૨૭. ગમે તેવો પરિપૂર્ણ અને પવિત્ર મનુષ્ય તો પણ તેને કોઈક વાર પણ કંઈક ગોઠવવાનોજ, તેનાથી તદ્દન રહિત તો વિવરાગ વિના કોઈ નથી.

૨૮. ગણ કામ કરવાની ઇચ્છા થતાંની સાથેજ તે તુર્ત કરો; કેમકે ધર્મના કાગમાં દીધ કરવી નહિ.

૨૯. સર્વ ભુત ઉપર અનુકંપા રાખવી, પરંતુ સર્વ સાથે પરિચય રાખવો કદ નથી.

૩૦. તમારો ખર્ચ તમારી આવકથી ઓછો રાખો.

૩૧. જે પોતાને નાતો માને છે, તે કોઈ પણ ઉંચી પદ્ધતિ લેખામાં ગણતો નથી; તેજ ખરેખરો મોંઘે છે.

૩૨. ખરો મિત્ર તેજ છે કે જે સંકટ વખતે કામ આવે છે.

૩૩. પ્રભુની પ્રાપ્તિને અર્થે એક પદા-

ચોને જે પુરીપવત માને છે તેજ ખરેખર કાલ્યો માણસ છે.

૩૪. નકામી વાતો માણસને માન રહિત બનાવે છે.

૩૫. સ્વાત્માને વશ કરવાને જે મથે છે તેના કરતાં વધારે તુ મુઘ યુદ્ધ કોને કરવાનું છે.

૩૬. દૃઢ નિશ્ચય એ હમેશાં ફતેહમદીનું પવિત્ર મુખ ખાતવે છે.

૩૭. જ્યારે કોઈ મોદ જળ ઉપરિથત થાય ત્યારે ત્યારે બનતા હાથી સગ પુરપતી સલાહ લેવી.

૩૮. જે વચન પાળી ન શકાય તે વચન કદી આપો નહિ.

૩૯. મનુષ્યે પ્રભુ ઉપર એવી દૃઢ આશ્વા રાખવી જોઈએ કે પોતાના નિતિ, માધ્મો પાસેથી સુખ શોધવા જવું ન પડે.

૪૦. વધારે સુસ્વ કપડાં શરિરને ખુબ ઝરત દેખાડે છે, પણ તે જલદી ફાટી જાય છે.

૪૧. આપણે સદાકાળ શુદ્ધ મને પ્રજ્ઞને પામવા ઇચ્છતા હોઈએ તો આપણને આપણા વિપયાન્ધ મનની પ્રતીકુળતાને લાઇનેજ સમજવું.

૪૨. યુરસો ચઢે ત્યારે તદ્દન સુપ રહો.

૪૩. મનુષ્યને જ્ઞાનનો કેટલો લાભ થયો છે તેની કસોટી યોમ, લાલચે, અને આપણને પ્રસંગેજ કદાચ છે.

૪૪. આરોગ્યતાની કિંમત આરોગ્ય સ્થિતિમાં સમજનારને કદી રોગથી કંપી થવું પડતું નથી.

૪૫. જ્યારે માયાનું આવરણ ઉપરિથત થાય ત્યારે આપણે નિરાશ થઈ જવું નહિ, પરંતુ પ્રજ્ઞની ભક્તિ વિશેષ ઉત્સાહથી કરવી, કે તે આપણને આપણાં સર્વ સંકટના સમયમાં સદાય ચવાનો અતુલક કરે.

૪૬. કદસર એ એવો ખાત્રો છે કે જેમાં દોષતાનાં દર્શન થાય છે.

૪૭. જોટલુ ઓધું બોલશે તોટશે તમારા માનમાં વધારો થશે.

૪૮. જ્યારે જ્યારે મોઢાં માથા અને સંકટો આપણને દુભાવે ત્યારે ત્યારે આપણે આત્માને પ્રભુનો આશ્રય લેઈને વિનવ્ર કરવો.

૪૯. સર્વ વિચાર અને સર્વ કાર્યોની જીવી વ્યવસ્થા કરતી જોઈએ કે જણે આત્મનો દિવસ હેત્યોજ છે.

૫૦. કોઈનો દક નમે પાપમાલ ન કરો નહિ તો જીભ લોક તમારો દક પાપમાલ

કરવાની કોરોશ કરો

૫૧. ગમે ત્યાં તું હોઈશ અને પ્રભુ વિના જીભ (લોહો તમારો) ગમે તે તરફ દટી દેવીશ તો પણ તું દુઃખીજ રહેનાનો.

૫૨. જે વાત ઠમને રચતી નથી તે જીજને કેમ સારી લાગશે ?

૫૩. પ્રતિ દિવસ વિશેષ ધર્મ પરાયણ થવામા થકા છોડી દઈરા નહિ.

૫૪. માણસે ગાણુમ થવાનું હમેશ કોરોશ કરતી જોઈએ. (અપૂર્ણ)

તંબાકુનો પ્રચાર.

પ્ર. સ. પૂર્વે ૧૪૯૨મા કોલમ્બસે પ્રથમ અમેરિકા ખંડ સોધી કાઢ્યો, ત્યારે તેણે કયુઆ બેટ પગના ફેટલાક લોડોનામે ટામીથી. પુંઝાકા નીકળતા જોયા. તે લોકો “ટયાયાકા” નામની નળામાં તંબાકુ ખીતા હતી. ત્યારબાદ તંબાકુની પધરામણી ત્યાથી “સ્પેન દેશ તરફ યઇ, અને ધીમે આખા “યુરોપ ખંડમા ફેલાવો થયો. અને ત્યાર પછી તુર્કિસ્થાન, અર્જેન્થાનમાં ફેલાઇ યઇ, આપણા દેશમા પ્રથમ જ્યારે પોર્ટુગીઝો (શીરગીઝો) આવ્યા ત્યારે તેઓ સાથે લઇ આવ્યા.

(તંબાકુની દંતકથા.) વળી તંબાકુની જોવી દંતકથા આલે છે કે, “સામાવતારના મુમવમાં રાવણના પુત્ર મેઘદુતે (ઉદ્ધતે) લક્ષ્મણના હૃદયપર ચઢી નાખી લક્ષ્મણનું હૃદય જખ્મી કર્યું. જોથી લક્ષ્મણ બેશુદ્ધ થયા. તેથી શ્રી હનુમાનજીએ ત્રેશ્વાગિરી પર્વત પરથી એક વનસ્પતિ લાવી તેનો રમ્બ લક્ષ્મણના હૃદય પર લગાડી સજીવન કર્યાં. અને જાડોના વધેલા પાંડાનો દુયો ફેંકી દીરો, તેમાંથી તંબાકુની ઉપતિ યઇ, પણ આજ ત્રેતાયુગ યઇ ગયે શાખો વર્ષે વર્તી ગયા,

અને તંબાકુ જે પ્રાચીનહોય તો પ્રાચીન ભાષામા તેનો કોષ શબ્દ હોવાજ જોઈએ પરંતુ પ્રાચીન ભાષા જે “સસ્કૃત છે” તો તેમાં તે માટે શબ્દ નથી, જેથી કરીને આરો અદન શુદ્ધિની માન્યતા પ્રમણે એમ કહ્યું હું કે તંબાકુ આપણા દેશમાં પ્રાચીન ન હતી.

(હાલમાં તંબાકુની ઉત્પત્તિ) અમેરિકા ખંડના કાનકા, ન્યુ સ્પિરિવક, યુનાયટેડ સ્ટેટસ, મેક્સિકો, આંજી, કયુઆ, વગેરે વગેરેમાં પ્રુક્ષ્ણ થય છે. અને ત્રીચીનાપથીમાં ચીરટ બનાવવામા આવે છે.

(આફ્રિકા ખંડમાં) રાતા, અને બ્રૂમ્બ સમુદ્રના કિનારા પર મિસર દેશમા અલજીરિયા, કેપ ઓફ ગુડ હોપ, તરફ તેમજ પશ્ચિમ કિનારા તરફને મધ્યમાં પણ યાય છે.

(ઉત્તમ ખેતી) હગેરિ, જર્મનિ, રશ્યાન ડર્સ ને ફાસ, જે દેશમાનો તંબાકુ એક ઉત્તમ ખેતીના સાધનરૂપ છે. આપણા દેશમાં તંબાકુના છોડ અમેરિકાના તંબાકુના છોડ કરતા નાના હોય છે તેથી એમ નિર્ણય બધાય છે કે તે અમેરિકામાંથી આવેલી છે. અને સંમતિ નોંધ દેશમાં તે પ્રુક્ષ્ણ પાડે છે.

ઉપયોગ (તંબાકુનો) પણ પ્રકારનો છે. ૧. બીડી, સુધમ, સીગરટ, અને સીરટ, ૨. તપકીર, જેને કાઠિયાવાડમાં જાનના નામે જોળખવામાં આવે છે. ગુજરાતમાં હીંકી નામે જોળખે છે. ૩. દુકાં,

(બીડી) આપણા દેશમાં ધણું સુવાન, તેમજ ૧૬ અને વળી ૮ થી ૧૪ વર્ષની નાની ઉંમરના છોકરાઓ પણ પીએ છે. કેટલાક દેશીઓ પોતાના ચરિત્રોથી છુપી છાની પણ પીએ છે, અને જ્યાં તેઓ બીડી કે બાકસ. ગજવામાં નરિં રાખતા એકાદ બીડી પોતાની કમરમાં છુપાવી રાખે છે બધે તેઓ એક ગાતિના હોય. જેની કે બાઈયા વાણીઓ, સોનિ બસે તેમના આપ દવાની આગર ચે.એર પ્રસરી હોય. ટાંપાં પણ છુપી છાની બીડી પીવા રસ માં એક ભિખારી કે સાધુની માફક કાંડીની સળી વાસ્તે મેલી કુંભાર કે ગોળ બસની પાસેથી બીખ માગી હેવડે બીડીના ધુવાણ પુડે છે. ૧૬. તેમજ ગુરખો દેખાડેથી બચ્ચનથી દુર રહેવાનું ગાન નહિ ધરાવવાને લીધે પીએ છે. તેમજ બસનથી શુદ્ધ થતાં પણ તેઓને બહુ મુશીબત પડે છે.

(તપકીર) આપણા દેશના ધણા ૧૬. તેમજ ડોસીઓ માટે ધસવાના તેમજ સુંધવાના કામમાં લે છે, તેમજ ધણા ઔદ્યોગિકરો, રક્ષા-સેના, પણ પોતાના મજામાં તરેહ તરેહની બીડી કળી ગાય છે ને અવાર નવાર મુઠે પોને બસની મથા, અને વળી કાચે જીંજને પણ પોતાના ફરનાં ફસાવે છે.

(શુરુતુઓ હુકુંકો) આપણા દેશમાં, મરાઠીઓ, પટેલીઓ, સુના, મેઘવી, કુંભાર, વગેરે પીએ છે, દેશમાંના ધણીમાં તંબાકુનું માફક તર ઉડી જાય છે તેથી હુકુંકો બીડી કરી બાઈયા દાનકારક છે.

(મળી તંબાકુ) મોઢામાં રાખીને મોઢામાં ને અમુક રૂપી રસ હોય છે. તેને તંબાકુની સાથે લઈ કરી કાઢે છે. જેની ધાયન ક્રિયા નવજી પડી જાય છે.

(નરંદો) કળી સુનામાં બુસી પાનમાં ખામ છે આવા બચ્ચનઓના મોઢ માં ચાંદી ફેલાવે જોવામાં આવે છે. સીરટ, સીગર, અને બીડી સુંધરેલા, ભણેલા, અને વળી ડીઘી મેજરેલા લોકો પણ પીએ છે, તે પછી અચાન લોકો તે એમ ધારે કે જે સુંધરેલા કરે તે કાંઈ ગુણવાળું અરસા હોવું જોઈએ એમાં નવાઈ થી ? માટે તેઓ પણ એક બીજાને દેખીને પાએ છે એથી એમ સંખીત થશે કે આ બચ્ચન ગાડરીયા પ્રવાહની ગારક ફેલાણું છે.

(તંબાકુની પેદાશ) આખી પૃથ્વીમાં તે આસરે ચાર પંચ અળખ રોર નેટલી થાય છે. ને જેની કિંમત અન્દાજે ૬૦ થી ૭૦ કોટી રૂપીઆ ઉપર છે. બર્મી, ન્યંતના પણ વર્ષના ગાળકો બીડી પીએ છે. અને ચીન દેશની બાળકીઓ પણ જોઆ ૭ થી ૮ વર્ષની હોય છે તેઓ પણ તંબાકુ પીવાની નગીઓ પોતાની સાથે ને સાથેજ રાખે છે.

હવે વાંચકો હું વધારે વિવેચન નહિ કરતાં તંબાકુથી જે જેર ફાયરો થાય છે. તે તથોને દર્શાવતા રબ લઈ છું.

(તંબાકુના માલક તત્વો)

૧) તંબાકુમાંથી 'નીકોટીન' નામનો મીઠકો જેરી પ્રવાહી પદાર્થ નીકળે છે.

(૨) દારુ તેલ, અને (૩) તીખામવાળું તેલ નીકળે છે.

(નીકોટીન) એ રસિયે ૧૪ થી બે રતી નેટકું નીકળે છે. ફક્ત નીકોટીનનું એકજ રીપ બીડાડી કે સુન્દની અંબર મુકું હોય તે ફક્ત બેજ બીંદામાં તાણુ અને આંચકોરી મરી જાય છે. હોનકાન્ટ લોકો તે વડે સાપને

મારી નાંખે છે. જો તે સાપને મારી નાંખવામાં તેવી વીજળીક શક્તિ ધરાવે છે. તો પછી માણસોને પણ તેની અસર થાય તેમાં શું નવાઈ? પરંતુ જેમ તંબાકુ સુકાય છે ત્યારે તેમાં તે તરત જોઈ અંશે હોય છે. સુવંના તાપથી પણ તેનું માદક તત્ત્વ ક્યે અંશે ઉડી જાય છે તેથીજ લીલી તંબાકુ કરતાં શુષ્ક તંબાકુ જોઈ હાનિકારક છે. બીડી કરતાં સીક્ટ જોઈ માદક તત્ત્વવાળી હોય છે. બીડી પીનાથી માત્રુમ ક્ષયઆદિક ખામી કે દમના પંજમાં સપડાય છે. તથા તેના મોઢામાંથી ખરાબ વાસ નીકળે છે. અને યાદશક્તિ જોડી થાય છે.

(તંબાકુ ઉપર ડોક્ટરોના મત.)
(ડોક્ટર માર્શલ.) લખે છે કે તમારુંના વ્યસનથી ગાથામાં ચક્રી આવવી, ફેર મઠવા ઉલટી થવી ને ઉપર દર્શાવેલા રોગો થાય છે.

(ડોક્ટર હુમખાંડ) લખે છે કે ક્રાન્મતો કાંઈ “સાન્ડુય છીંકણીથી બે દૈક ડાગા મરી ગયો.”
(ડોક્ટર ટેલર) લખે છે કે ૧૮૭૭માં એક માણસ લાંઠાની નળીમાં તંબાકુ પીતો હતો. તે નળી તેણે સાફ કરી પોતાના છેકરાને રમવા આપી દોઢરે તે નળીમાં પાણી ભરી સાંજુના ફરફાટ કરતો રમતાં રમતાં મરણ પામ્યો.

ન્યુ ઇંગ્લેન્ડ અને ન્યુ યોર્કના સુવરેલા અને સમગ્ર લોકો તળાકુને ધિક્કારે છે.

ધણા વ્યસનીઓ પ્રથમ કરાની આસપાસ રાખતા હશે કે અને ધણા સમયથી છીંકણી સુધીએ છીંકે છતાં અમને કંઈ તુકસાન થયું નથી. અને જો અમારું મનુ દુખાવું હોય તો તે માયું ઉતાવળે આરામ આપે. તેજ કારણે હાંધે કે જે જગ્યાએ તળાકુનો ઉપયોગ દેથી ફામાં કરવામાં આવે છે.

(પ્રત્યુત્તર) જો કવચિત્તે તે ગુણ કરે છે ને કોઈને કવચિત્ત આરામ આપે છે. તો તેથી બધાએ તેનો ઉપયોગ હમેશા ન કરવો. ફક્ત જરૂર પડે કરે તો વાંધો નહિ. નહિતર પછી તે તુકસાનકારક છે. તેમ ડોક્ટરો ના પણ મત છે. તો પછી હાલમાં તમોને જો તે વડે હાનિ થઈ નથી. પરંતુ ખાવિમાં થશે એવો સંભવ છે તો તેનાથી વેગળા રહેવું વધારે સાર છે.

તંબાકુના સુધળી જાતના વ્યસનથીને આ એકજ પ્રત્યુત્તર બસ છે.

જો તંબાકુનું કોઈ પ્રકારનું વ્યસન હશે તો પછી છોડવું કવચિત્ત ખતર નહીં, માટે એવી હાનિકારક નાગણુરૂપી તંબાકુના વેગળા રહેવું પ્રથમ જો સુવરેલા પ્રયત્ન કરે તોજ જગ ન લોકથી તે દુષ્ટ વ્યસનથી દુર રહેવા, માટે દરેક સુવરેલા અને રોડીઆઓને નમ્ર અરજ કરવામાં આવે છે કે દુષ્ટ વ્યસનથી દુર રહી પુરની દોલત પશ્ચિમ બાણી નાંદ કરતા પૂર્વાસી પશ્ચિમ દેનારી ધેનુઓ તથા દીગ્ગજને ઉમારવા પોતાથી જાનતી મદદ કરે, જે તમે તમારી દોલત દુષ્ટ વ્યસનમાં નહિં ગુમાવતાં પરમાર્થમાં આપશો તો દુધર તમોને તેથી અધિક આપશે પોતાના દેસ ખાતર લડવું તે કરતા દુષ્ટ વ્યસનોથી દુર રાખવા તે વધારે યોગ્ય બનેલું કારણ ગણાય છે, માટે આજા છે કે મર્ડે દુષ્ટ વ્યસનથી દુર રહીશને પરમાર્થમાં ભાગ લેવા તૈયાર થશે તો હું મારો પત્રિયન મુજબ ક્ષેપે માનીશ.

જમ દા પુર ૨૫ માસ અનુમાન,
૧૮૮૧ “શ્રી સારંગપુર હનુમાન”

રજુછાહાસ સાંપડી આસર
જામનગરવાસી

કપ ક્રાન બોલેન.

કપ ક્રાન બોલેનનો જન્મ હોલાંડના હેગ નગરમાં થયો હતો તેમની ઉંમર આ સમયે ૪૮ વર્ષની છે. તેમના માતા પિતા બંનેનું જન્મ સ્થાન અમેરિકાના શીલાડેલ શીયા નગર છે. એમણે જર્મની તથા અન્ય દેશોમાં મોટા હોદ્દા પર કામ કર્યું છે તથા અમેરિકાની રાજધાની વોશિંગ્ટન તથા ચીનની રાજધાની પેકીંગના જર્મન રાજ દુત-ગૃહમાં કામ કરી ચૂક્યા છે.

એમણે પોતાનો વિવાહ જર્મનીના પ્રસિદ્ધ કપ કુટુંબની રોક સ્ત્રી સાથે કર્યો છે ત્યારથી સમ્રાટ કેસર તેમનું નામ સંસ્કૃત્ય કપ ક્રાન બોલેન કર્યું છે, એ પહેલાં એમનું નામ ડાક્ટર ક્રાન બોલેન હાલવેશ હતું. સમ્રાટ ક્યસરે પોતાના ઉત્તરાધિકારી પુત્રને પણ કપ હહેવડાવવાનો અધિકાર આપ્યો છે.

જર્મનીના કપ કારખાનાનું નામ જગ જાહેર છે. સો વર્ષ પહેલાં (એથી પણ અધિક) સમયથી એનું કામ ચાલી રહ્યું છે એમાં તો પ તેવાર થાય છે. ફેક્ટરીક ઓલફેડ કપ એ કારખાના ના ત્રીજા સ્તરમાં છે, એમની પહેલાં બીજા બે માલીક થઈ ગયા છે એમનું મૃત્યુ ૧૯૦૨માં થયું. એમને કોઈ પુત્ર નહોતો તેથી એમની સર્વ સંપત્તિ એમની મોટી પુત્રીને મળી. એનું નામ બર્દા કપ છે. આ વખત એ દુન્યા સગીર હતી તેથી એની માતાને સર્વ કારભારનો પ્રબંધ કરવો પડ્યો.

ક્રાન બોલેનનો વિવાહ સને ૧૯૦૬ માં એ પુત્રી સુધે થયો હતો. ત્યાર્થા કપ એકવાર પોતાની માતા તથા બેનની સાથે ઇટાલીમાં ઇસ્ટરની રજાનો આનંદ લેવા આગ્યા હતાં એ વખતે ક્રાન બોલેન સાથે એને મેળાપ થયો. જાને ગેમાસકા યાદ ગયાં. એમના

લગ્ન પ્રસંગે સ્વયં જર્મન સમ્રાટ પણ હાજર હતા.

લગ્ન થયા પછી એઓ બહુ મોટી સંપત્તિના સ્વામી બની ગયા પોતાની પત્નીની સંપત્તિ ૧ કરોડ ૫૦ લાખ પૌંડ નોટલી છે અતુભાન થાય છે કે એની વાર્ષિક આવક જર્મન સમ્રાટની આવકથી (જે લગભગ ૧૨ લાખ પૌંડ છે) જે અધિક નહિ હોય તો એમની ખરાબર તો અવસ્યદરોજ. કેસર વિના આખા જર્મનીમાં એની પાસે સૌથી અધિક મન છે. એનાથી ઉતરતી પંક્તિમાં એક બ્યાપારી છે જેની વાર્ષિક આવક કેવળ ૬૫૭૦૦૦ પૌંડ છે.

કપ ક્રાન બોલેન આ સમયે કપ કારખાનાના નિયામક છે એમણે બહુ ખ્યાતિ મેળવી છે. રાજકીય કાર્યો છોડી સાત વર્ષની અંદર એમણે એ વિષયમાં સારા અનુભવ પ્રાપ્ત કર્યો છે એમને પોતાના જાહુબજા અને પુરુષા થતો ગર્વ છે. અને પોતાના પ્રકાશથી પોતાની સંપાતમાં ખરાબર દૃષ્ટિ કરી રહ્યા છે.

કપ કારખાનામાં આ સમયે ૭૫૦૦૦ કામ કરે છે દર હજાર આદમી સિફ કોવલા કાંઠવામાં લાગેલા છે હજારો કુદી—મનુષ્ય જર્મની તથા સ્પેનમાં આ કારખાના માટે ખાણોમાંથી લોહું કાઢવા કરે છે. હજારો મનુષ્ય બ્યાપારી જહાજ, લગાઈ જહાજ જલમગ્ન નૌકાઓ ઇત્યાદિ બનાવ્યા કરે છે. કેટલાક તો પ, બંદુક, ગોળા, ગોળા તેવાર કરવામાં લાગી રહેલા છે. સમગ્ર દુનિયા તથા મનુષ્યોને વર્ષ બરમાં ૫૦ લાખ પૌંડ અર્થાન ૭ કરોડ ૫૦ લાખ રૂપીઆ વહેગાય છે.

કપ કારખાનાની તો પ જર્મની સિવાય દુનીઆના અન્યદેશોમાં પણ મોકલાય છે. સને ૧૯૧૩ સુધી જર્મનીની જલ તથા સ્વયં

મેનાઓ માટે કપ કારખાનાએ ૨૯ હજાર
તોપો બનાવી અને બારી અન્ય દેશોને માટે
લગભગ ૩૦ હજાર તોપો બનાવી હતી.

ધનાદય હોવા છતાં કપ પરિવારનું વર્તન
બહુ સાધારણ છે ખેન-કૃદ નાય-રંધ ઇત્યા-
દિમાં એઓ પોતાના મમય નહ કરતા નથી
એમનો મન એવો છે કે ગૃહ મુખમાં સર્વ
મુખ આવી મળે છે એ પત્ની પત્નીને પોતાના
કારખાના વાળાના મુખ દુ ખતો સારો ખ્યાલ
રહે છે. લગડા લૂલા, વધોડ તથા રોમ
ચસ્ત મનુષ્યોના સકટ મોચનની એમને સદા
શીકર રહે છે કારભાર કરવામાં એ દુપતિ
બહુ કાળજી રાખે છે અને એમાંજ તેઓ
પોતાનો પરમધર્મ સમજે છે.

કપકાન બોલે ન પોતાનું કાર્ય બ્યવસ્થા
પૂર્વક અને નિયમસર કરે છે. પોતાના કપ
કારખાનામાં કેટલીએ નવી નવી કળા કૌશલ
પોતાની પ્રાદ્યથી દાખવ કરે છે.

એમનાં પત્ની પણ કારખાનાના કાર્યોમાં
સારું સમજે છે અઠવાડીઆમાં ત્રણ ચાર
વખત એ પોતે પણ દફતરમાં આવ્યા કરે
છે પોતાના નાના બાલકને પોતાની સાથે લઈ
મોઢો અને કારખાનામાં ફર્યા કરે. સમજે કે
બાળકને અત્યારથી પોતે કલ કારખાનાની
શિક્ષાનો અભ્યાસ કરાવે છે.

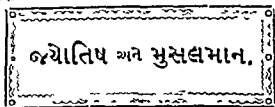
પોને અનેક ગુણોની ખાણ છે, સગીત
બાધા—ગાન ઇત્યાદિમાં એમને પ્રેમ છે. સર્વેની
અતિક પ્રેમ એમને પોતાની પ્રજા પર છે એના
પાતણ પોપજુમાં પોતે સદા રંગ રહે છે.

એમનામાં વોટ ચાહનાગે સ્ત્રીઓના ગુણ
દોષ નથી નેમજ હેલછમીરી માફક પોતાના
તકકમકકની પરવા પણ નથી, પોને દર વરસે
પોતાના પિતાની વર્ષાઠાંગ હાસન રનાવે છે,
એ અવસર પર પોતે મમત કારીગરો તથા
મજુરોને દાન અપે છે.

એમના અનેક ગુણોને લીધે એમના
કારખાનાના નોકર અને તેમનો પરિવાર પણ
એમને દયાની મર્મી મમજતુા અને એમને
હદયથી સદા ગાન આપે છે અને પ્કાય છે.

કપકાન બોલેનનું નિવાસ સ્થાન બહુ
મનોહર છે એમને ત્યાં ઘણા અતિથિ આવે
છે એ સર્વનું કહેવું એવું છે કે એમનો એક
પૈસો પણ વૃથા કે આડંબરમાં ખર્ચાતો નથી
એમને ધનનો સદ્બ્યવહાર કરતા દેખી એમ
કહેવું પડે છે કે આ કલિયુગમાં પણ એવા
એવા પુરુષ ગત છે કે જેઓ ધનવાન હોવા
છતાં પણ મદ રહિત છે અને જેને લીધે ધન
નરકનું દાર થતું નથી.

મ ત્રિ લક્



પશ્ચિમના પેગમ્બરો જ્યોતિષનું ખડન
કરે છે. પ્રમુખે કહે છે—“જ્યોતિષના પે
ધમાન અને પાગલ છે.” મદદ કરે છે—
“કપકાનને મનનમન, જરણુલ

અર્થાત્ હું કાખાના માલિક (પ્રધાન) ના
મેગન્દ લક્ષને કહું છું કે જ્યોતિષી કહે છે.

જાનુ જ્યોતિષ પણ એક એવી વિચિત્ર વિદ્યા
છે કે, દરેક જમાનામાં ચિરતીઓ તથા
મુસલમાનો પાને જ્યોતિષ સાચું કહેવાયું
છે, જેના પશ્ચા પ્રવેશો દનિદાસોમાં મળી
આવે છે તેમાંનાં બે ઉત્તરજો ત્યાગિ વ
દિશાથી નર્દો લખવામાં આવે છે.

૧ ગાંધી અને હસન.

હસન નામે એક મુસલમાન દિલ્હીમાં ગાંધી આદર્શની પાસે રહેતા હતા, જે ગાંધીજીના તપસવતા શાહજાદા મોહમ્મદ તપસકનો મિત્ર હતા. હસન બહુ જ કંગાલ હતા, અને ધણીજ મુરકેલીઓથી પોતાનો જીવન નિર્વાહ નીભાવતા હતા. એક દિવસ તેણે ગાંધીને કહ્યું કે “ મને કાંઈ કામ ખતાવો.” ગાંધીએ તેને બળદની જોડી દળ, અને ખેતીનાં ખીખાં સાહિત્યો આપી ખેતી કરવા માટે પોતાની જમીન સોંપી. એક દિવસ દળ ખેડતાં ખેડતાં દળ અટકી ગયું. હસને બહાર કાઢી જમીન ખેડી તો એક ખખડે તેને હાથ લાગ્યો. હસન તેને આદરમાં બાંધી રાતે ગાંધી પાસે લઈ આવ્યો અને સર્વ દકિત નિવેદન કરી, ગાંધી તેની ધમાંદારી ઉપર બહુ જ ખુશી થઈ ગયો, અને ઘૂરત શાહજાદાની પાસે જઈ સર્વ દકિત કહી સંભળાવી. શાહજાદો પણ આશ્ચર્ય પામ્યો અને હસનને બોલાવ્યો, અને તેને સારી રીતે જોયા બાદ બાદશાહ પાસે લઈ ગયો. બાદશાહને પણ પસંદ પડવાથી તેને ૧૦૦ સવારોની જમાદારીની જગ્યા પોતાના લશ્કરમાં આપી.

એક દિવસ ગાંધીએ હસનનો જન્મ પત્ર બતાવી કહ્યું કે:—“ તું તો મહા બાગ્યવાન જણાય છે. અરે બાગ્યવારી નહીં પણ છત્રવારી પણ તું બનીય, જ્યારે એ દિવસ આવે ત્યારે તું બે કામ કરજે.

૧ મારું નામ તારાં નામ જોડવું કે તારા પ્રતાપથી મારું નામ પણ અમર થઈ જાય.

૨ બીજું તારા રાજ્યનું દ્વર સાથે મને સોંપવું. અને તે વંશપરંપરા મારા વારસો પાસે રહે.”

હસને ગાંધી ઉપર આનંદ અને તેજ દિવસે પોતાની મહેરમાં પોતાનાં નામ સાથે ગાંધીનું નામ દોતરખું, અને પોતાને હસન

ગાંધી ‘આમની’ કહેવાવાના લાગ્યો. કારણ કે તે વખતના મુસલમાનો બાદશાહ નિરકમન ‘આમન’ અને ‘બહમન’ પણ કહેતા હતા. અને ઘણા બાદશાહોને બહુ વચનમાં ‘નિરાકમન’ અને ‘આમન’ લખતા હતા. એ સર્વ ‘આદર્શ’ ‘આમન’ અને ‘અમન’નાં અપભ્રંશ છે. જ્યારે મહમ્મદ તપસક બાદશાહ થયો, ત્યારે હસનને દક્ષિણમાં દાલતામાદમાં રાખ્યો. કેટલાક વર્ષો બાદ બાદશાહની ગેરવર્તણૂકથી અમીર ઉમત્તો હરી ગયા અને બાદશાહના સેન્ય સાથે લડવા લાગ્યા. દક્ષિણના અમીરોએ પણ એમનું કયું અને હસનને કેટલીક લડાઈઓમાં આગળ પડી તથ્યાર મારતો જોયો. હોવાથી તેને લાપક ગણી બાદશાહ બનાવવામાં આવ્યો. હસન ૨૪ રખીકલ સાહની મને ૧૭૪૮ દીગરી તથ્યસાર બાદશાહ બહિ ૧૧ સંવત ૧૪૦૪ અને વીં ૩ ઓગસ્ટ ઇ. સં. ૧૩૪૭ને રોજ હસન ગુલબર્ગીમાં તખ્તપર બેઠો. અને તે વખતે પોતાનાં વચનને તે જુલો નહીં. જે વખતે તે બાદશાહ થયો ત્યારે તેણે પોતાનું નામ સુલતાન અલાઉદ્દીન હસન રાખ્યું તે વખતે ગાંધીનું નામ અલગ રાખ્યું નહીં. આ બાબત ગાંધી પણ એ ખબર સંભળી સુલતાન મહમ્મદ તપસકની નોકરી બેઠી દક્ષિણમાં હસનની પાસે આવી રહેલો. હસને તેને પોતાની બાદ શાહીનું દ્વર સોંપી પોતાનું ‘શીખું’ વચન પણ પરિપૂર્ણ પાડ્યું. અને બાદશાહી ખતોમાં તેનું નામ પોતાના નામ સાથે જોડી રાખ્યું. હાલ તે શહેર ગુલબર્ગી દેરાબાદના રાજ્યમાં છે. બંદે દુરવત સુમાદાની

અલાઉદ્દીન હસન ગાંધી બહમની

અર્થાત:—“શી પરમાત્માનો ગુલામ અલાઉદ્દીન હસન ગાંધી બહમની” જુઓ એ જોયો તો કહેવો ચમત્કાર છે? કેટલાંક વર્ષો અગાઉ એક સિપાઈને બાદશાહ થવાની

નાંખ્યા, અને મુસલમાન હિતકામ વેતાએને પોતાના ધર્મની વિરુદ્ધ પોતાની સંસ્થાપતી માફી આપવા માટે મજબૂત કર્યા.

રવિનંદ્રપુરનો એક જ્યોતિષી અને મુસ્લિમો.

મુસ્લિમો વીજપુરના બાદશાહ અલીખાનના પદેથી અમીરોમાંનો એક હતો. તેને કનૈયાલાલ કૃષ્ણાએ કહેલા હતા. જ્યારે વીજપુરનો કિલ્લો હસ્તગત કર્યો ત્યારે તેને ખમર પડી કે અંદા એક જ્યોતિષી છે, અને હાલ તે વૃદ્ધાવસ્થામાં છે. જ્યોતિષ વિદ્યામાં તે જોવા નિપુણ છે કે. કેટલાંક વર્ષો ઉપર થવાની વાતને તે આગળથી કહી શકે છે, અને તે ખરી પડ્યા સિવાય રહેતી નથી. આ કિલ્લો સર થવા પહેલાં પણ તેણે કહ્યું હતું કે “વીમ વર્ષ પછી આ કિલ્લો મુસ્લિમોનાં પાતળા એક મુસલમાન દ્વારા કાબુ બાદશાહના અધિકારમાં ચલશે જશે.” મુસ્લિમો એ સંજોગોને આશ્રય પામ્યા અને તેને બોલાવ્યો, અને પોતાની બિચારીની કહીશત પૂછી. પહેલાં તો તેણે મોકલાયેલી વાત કરી પરંતુ મુસ્લિમોએ કિલ્લો જોઈને વાત કરવા માટે અત્યાચક કર્યો ત્યારે તેણે કહ્યું કે “જ્યોતિષી એવું માન્ય પડે છે, અમુક વર્ષો વીજપુરનો એક મોટો મહાસુબ બાદશાહનાં પોતાનાં બેટા, બેટા મોજા હશે છે ત્યાં તને મારી નાંખાશે, અને તે પણ થોડા દિવસ

બાદ અંદાથી નાશીને તેલંગ દેશમાં માથે લગે, અને તે પણ એક મોઝસની તલવારથી માર્યો જશે.” હવે એ જ્યોતિષીની બિચારી વાંછી કેવી રીતે મત્ત નીવડી. સને ૧૮૮૮ દિગરી મંવત ૧૫૮૮માં અલિ આદીલશાહની મૃત્યુ બાદ તેની બેચેન ચાંદ બીબીએ મુસ્લિમોમાંને હાથ કિશ્વરખાંની જગ્યા લેવા પછી તરીકે નીમવા સારૂ વીજપુરથી પોલાવવાની તગવીજ કરી, કાશ્મીર કે હાથ કિશ્વરખાંનું મુકમ માનતો નહોતો. કિશ્વરખાંને એ ખખર થતાં જ બાલક બાદશાહ હાદીમ આદીલશાહની મોકળથી મુસ્લિમોમાંને મોની નાંખવાનો એક જરૂરી હુકમ લખી પોતાના એક રિવાસ મહાસુબ મહમદ અમીનને આપ્યો, અને તેણે વીજપુરના કિલ્લામાં જઈ જગ્યાથી મુસ્લિમોમાંને મારી નાંખ્યો. એ ખખર ચાંદબીબીને પડતાં તેણે કિશ્વરખાંને એ શખ્તો સારા નરંગા કલા. તે વખતે તો તે ચૂપ રહ્યા પણ પાછળથી ચાંદબીબીને તેના મહેલમાંથી કાઢી સતારાના કિલ્લામાં મોકલી દીધી. અંધા મોટા મોટા અમીરો નાગજ થયા અને કિશ્વરખાંની સાથે લડવા તૈયાર થયા. તે નાશીને ગોલકંદામાં ગયો ત્યાં મુસ્લિમોમાંના હેડના એક મોજસે મુસ્લિમોમાંના વેરના બદલામાં તેને મારી નાંખ્યો.

“સેવા સંકન”
અહવા. (સુરત)
૨૧-૧-૧૯

અંબેડકાર સંવરમ-
ભાષ દેશાઈ.

ભાળીયારાજનોભડભડાટ.

ધડ ધૂમ ! બડાડાડા ! કરે હૂમ ! !
ખાંસીવા દાર માર્યા ! ખાંસીવા દાર માર્યા ! !
વળી આ તે શું ? ! અરે જો તો પોરો અડ-
સીતરો ! આઈતરો ! અણકિતો ! અને જીન
જડીઓની કાપડો. રેવાડુશનરી કોકટ
ખાપુ ! કોકટ ! ! જો કોકટગીજ. ખુદુ ફેકટ
સમાવડુ છે આપુ ! ! એમાંજ જો કોકટમ

બરેજો છે ભાળા ! ! સમજીરી હો ભાળા સમ-
જીરી ? ! ! એ તો જીજી. કંઈ નથી પણ ભાળા
પેલા રોમેટ કાદાનો કમીશનરી મોકલો મહેલો
છે ! ! સમજા કે બાપુ ! સમજ્યા કે ! ! !
અંતે પેલા મોન્ડેશ અચ્છેનો કિલ્લાનને
અમુક રીકોર્ડ રહીમનો. જે વારસો મલામનો
છે ને બાપુ ! તે વાગસાની દેલત વખતે

દિંદોસીઓથી જંગલી ન શકાય તેને માટે
સવામ્બયુત્તુ' હોખડી તાણું' તૈયાર થાય છે !
સમજ્યા કે બાપુ ! આ બે-ભરમ સમજ્યા
કે ? ! ! !

+ + +

વખતનાં ગીત વખતે ગવાય ! તેમ વખતે
દિંદોસીઓ આ રીકાર્મ રકીમને જલદી
આમલમાં મુકવાની ધાંતજ કરે ! તેનોત્ત ટકા
અમલદારીમાં દાખલ થવા તૈયાર થાય' અને
કદાચ બે મર્નર શીપને માટે ધમપછાડ કરે
તો અપ હેતો કે ડિરેન્સ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ !
અને તેની સાથે ધપ હેતો કે રેવોલ્યુશનરી
ફેક્ટ ! ! લયુ પીંચો કે સગ સગ કે ધરમે
જાકર બેઠું નાપ જાર ! ચૂપચાપ ! જાર
કંડાગાર ! ખરે પદાડ ! જસ... નાફમસા ! !
નેષ આ રીત ? આગળ લાડવો અને પાછળ
ઝેર ! ! સમજ્યા કે બાપુ સમજ્યા કે ? !
જુલાઈ-રૈયને માટે ઝેરંડીયું તૈયાર રાખવું
પડે એમાં તો શક નથી ! ! પણ હવે દિંદો.
એને વધારે જુલાઈ લેવાની જરૂર પડે એમ
નથી ! કારણ કે હવે તો દિંદોએ ઝેર પીઈ
પીઈને અશ્વિષ્ણીયાની મારફ ઝેરણીયા થઇ
ગયેલા છે એટલે હવે તો દિંદોએ લાડવો
ખાવાના અને ઝેરને જરવવાના ! ! એ વાતમાં
જરા પણ શક નથી ! ! એટલે દિંદોએએ
નિર્દોષ-રકીમ પાસ થતાં અમલમાં મુકાવવાના
અને એવા એક્ટ ફેક્ટને.....લુછને ફરવાના ! !
કારણ હવે તેઓ સત્વની સામે કોઇ પણ
કાયદો બાપ બીડી શકે એમ નથી એ ચોક્કસ
રીતે સમજી ગયા છે ! ! ! એટલે એવા દર્નરો
કાયદા પસાર થતા પણ જરા પણ શકાય
વીના ન્યાયની માંગણીઓ ચાલુ રાખવાના
અને તે પ્રતીના પ્રજ્ઞાના આદરતા નહેવાના
એમાં શું શક ? ! ! આયને આંચ કદી પણ
હોઇ શકે ? ! ! !

વાઇસરોયની કાબિનશીલમાં દિંદોએ થોડા
હોવાથી દરેક એવા કચોકરીના વખતે
દિંદોએનો પરાજય થાય છે ? અને દિંદોએનો
સખ્ત વિરોધ છતાં વોટનાં વાંધાને લઇને
એવા કેટલાઓ કાયદા પાસ થયા છે તે આ-
પણી જનજી બદાર નથી ! ! એવા સમયે તો
ફક્ત દિંદો મેમ્બરોએ એટલું જ કડાવણ
ખતાવવું નેષએ કે એવા કાયદાઓ સામે
સખ્ત વિરોધ નોંધાવી કાબિનશીલ હોલમાંથી
બધાએ એક સંપી થઇ ચાલતા થવું નેષએ !
આના નવો સરળ ખર્ચ એક નથી ! ! આવી
રીતે એચાર વખત જનવાથી કંઈક જુરોજ
મર્મ નીકળશે ! ! યાતો કોઇ એવાં બીજો
રજૂ થવાની આગમ્યેતી જાણ ત્યારે નોન
ઓફિશીયલ મેમ્બરોએ રેલ્વેનાં બાડાં ખરચી
દોસ્દી સુની જવાની તસ્દીજ લેવી નહી !
યાતો એક બેઠકમાં બીજ રજૂ થતાં બીજ
બેઠક બીપર મૂલતવી રખાવી, બીજ બેઠકમાં
એમચન્ડ ! ! આવા એચાર માર્ગમાંથી દિં-
દોએ એક સંપ થઇ કોઇ એક માર્ગ ગ્રહણ
કરે તો જાડી જંગલનું મેદાન થવા સંગવ
છે ! ! !

* * *
વારં ત્યારે એ રેવોલ્યુશનરી એક્ટમાં
કેસ પ્રકારનું ફેક્ટ સમાયતું છે. તે તરફ આ-
પણે જના અર્થસાચના સિદ્ધાંતો દોરવડું ! ! !
એક્ટમાં સમાયતું ફેક્ટ.

(૧) દિંદોએએ કેઇ પણ રકમના જમ
ખરાડા પાડવા નહી !

(૨) દિંદોએએ હોમરૂલી ન ચળવળને
તિલાંજલી આપવી ! (હોમરૂલ એટલે તોફાન !)

(૩) દિંદોએએ જનરેર કાયોમાં ટીપજી
આગળ પડવું નહી !

(૪) દિંદોએએ હોમરૂલી-કળામાં ચૂરોપી-
અનેતી હરીફાઇ કરવી નહી ! (હરીફાઇ એટલે
Revolt-ખળવો.)

રક્ષીમાં સુધારો વધારો કરવાની કોઈ પણ રકમની દલીલ રજૂ કરવી નહીં !

(૬) હિંદીઓએ ઉપલું રક્ષીમાં પાસ થતાં તેને અમલમાં મુકાવવાની કોનાવળ કરવી નહીં !

(૭) હિંદીઓએ સ્વરાજના દંકડી મંગણી કરવી નહીં !

(૮) હિંદીઓએ અમે સ્વરાજ મેળવવાને માટે ના લાયક છીએ એમ કહેવાથી એ લાયક ને માન આપેલું ગણાશે !

(૯) હિંદીઓએ અધિકારીના અમલને માન આપવું ! અને નોકર શાહીની લીલાને ગરમડ-સરખડ વિના નિરખ્યા કરવી !

(૧૦) સાચું કે જૂઠાના નિર્ણયનો દંકડ હિંદીઓનો નથી ! એ લંબેશા સમરજીમાં રાખવું ! કારણ કે હિંદીઓ એટલી તુલના કરવાને માટે લાયક નથી ! !

+ + +
સદરહુ એકઠામાં ઉપર મુજબ દેડ સમાય પડ્યું છે એ જરાખર ખ્યાલમાં રાખવું તેમાંજ હિંદીઓનો લાભ—જલાલ.....સમજવા કે સાહેબ ! ! !

+ x x
સુવેદની યાંત્રીનાં પદ્ધતિ ગોમેરથી ગગડી રહ્યા છે. નવનવી પરિવહાની મેદક અને તે પી જુદો જુદો મંગણીઓના અહેવાલ વાચીને મનજે ચક્ર આવે છે. લડલડા સપાટાથી

હિંદને પણ અનદદ ખમતું પડ્યું છે, અને ભોગ આપવામાં કચાશ રાખી નથી ! ! તો હવે માંગવામાં ચોની કચાસ રાખવી વાઝ ? ! !

—હરિગીત.—

અવસર મધ્યો આજે અહા ! તેવાર થાઓ ચોરલા; હાથું બહુ લેવા તણો, આળો સમય સમિપલા ! દેવુ અને લેવું ખરું, લેવું અને દેવુ રહ્યું; એ ન્યાય અનાદિતણે, વળી શાસ્ત્રું કથવુ સધું. હિંદેજીપ રાખી નથી, આદિ હુદ્દના મિકટ સમે; આપું ભરીભરી ધન અને, કંઈલક્ષ શરરીરાખરે ખાવા પીરાને વજ્ર આદિ, કંઈ વેદીને દીધાં; દુકાળના દુઃખમય સમે, પચુ માન્ય દેવા ના ચૂકતા. રહતા રહ્યાવા હિંદીઓનો એક ધરી કંઈ દાઝ ના; થઈ રાજબક્ત હિંદીઓ, દેવા મહી કરી ના મણા. વળી લોભમાં નાણું ભરી ધનના મહા દગલા કર્યા યોદ્ધાર્થતા અતિ દાખવી, નથી હિંદીઓ પાછા કર્યા. એરી નિપૂણતા હિંદની, જ્યાંએકે ત્યાં પ્રગટી રહી સ્વરાજ લેવા કારણે, હિંદી પ્રજા એક થઈ, હિંદુ મુરલમીન એક દહને એક કહેજુ કહે અરે; ગણશે અમેમાં ભેદ ના, એ ભેદ દૂર દેરો વસે, એ એકતાના મંત્રનો, સહી એમનાદ પોકારનો; જગની દશે કિશા મહી, હંકાર એ સંભળાવનો. નજીવ રહીને સર્વેકા, એ નાદ શુભી શુશ્રાવનો; તેવાર થમને હિંદીઓ, અનેશ કુકાર દુકારનો. લોળીયારાજ.

— (૧) —

મારી સાથે ના બોલો !

(પ્રવારોનો મરડાટ)

બીજી શુભાકાત-લેડ.

લેખક—શ્રીયુત છ. પી. શ્રીવાસ્તવ બી એ. એલ. એલ. બી.

"હા હા, મહે માન્યું, આ પણ ખરું, તે પણ ખરું, બધું સાચું, આપ સાચા, આપની વાતો સાચી, હું જુદી, બસ ? મહે લાવી આપવાનો વાયદો કયો હતો, જતી વખત મેં જ મીઠી મીઠી વાતો કરી હતી, અને..... આપ સામ છીકી કેમ ભજો છો ? આપને

કહે છે કોણ ? કોઇને કોઇની પાવા હોય ત્યારે તો કોઈ લાવે, એમ બલા કોઇને શી પડી છે ? દીક, માગ મહેરવાન ! નહીંજ લાભ્યા કેની ? ત્યાં દુકાન પરજ બહી આભ્યા હશે ! સાથે લાવવાનું જ્યાનમાં ના રહ્યું, ધણી

કંઈ નહીં. 'હી તો દીધું', કંઈ નહીં. કેટલીયાર
કહું છું. ના, ના, મારું મારું નથી કુઝળું.
આપ શા માટે તરફી શો છો. આપને હાથ
નેહું છું. મને પ્રાસ ન આપો.....હા હા,
મ્હારી તમીસતજ ખરાબ છે, આપ કોઈ પણ
રીતે ખુશી રહો, આપની એવી મરજી છે કે
હું મોદીન રહા કરું તો શા માટે નહીં એક
દિવસ કંઈ.....હા. બીજું શું? જ્યાં
દિવસનો ઝાડો પતી જાય ના મહેલે વામ ન
વાગશે વાંસળી.....હાં હું ઉડું. રહેવા દો.
આપનો રૂમલ ખરાબ રાખ જશે હું મ્હારી
મેલે આંસુ હતી લાઇશ ના, ના. હું મરતી
નથી.....મરું, મરું હું તો આપની મળતી
આપને સી જાજી? આપ કેમ આટલું મળતી
જાળા છો? પૂછાન નુ કનો? હું આપની
મરું છું, રડતુ આવે છે તો મરું છું, મરું
કંઈ હું જાણતી નથી... ..હા હા, ના
બોલતી, કોઇને કંઈ કર છે? આપ શું કને
લેતો? જામતી પેટે દિવ પણ છે તેમજ
મારી સાથે વાતો ચલાવતા માડી છે? શું
હું જાણું કહું છું? હીક. આપજ દેખાડેલી
કે હાથમાં આપનું? મન કરા ભટકે છે ચારો,
આલો, વંદે લીધુ. આળાને એક દિવસ તો
પૂરો થયો નથી ને અત્યારથી ધાધલ મચાવ્યા

લખા. જવાનો તૈયારીયા ચવા માંડો, ત્યારે
આળા કેમ? જાળા, સંતાવવા, મંતવવા
નહિં તો બીજા કાને માટે? કેમ! બોલતા
નથી? આળો દિવસ સામગી સામગી કાન
ખાડી ગયા છે કે જાહેરા થઇ ગયા છે કે બીજું
કંઈ છે? માત્ર બે દિવસ રહીશ. આ કરીશ
તે કરીશ, હીક, બસા જે મનમાં આવે તે કરે,
સંભળાવતા કોને હતા? અરે શું મને પણ?
મહેરમાન! એટલીજ બે આપને લાગણી
હોત તો મ્હારી વસ્તુ લાગણી શું બૂની જવાતે!
હાથ!.....આલો દૂર મળ્યા, રહેવ.તો
દો. હું થઈ, હવે અમારી સાથે ના બોલો,
જાજ, મ્હારો હાથ! મૂકી દો આ શું? શું
પહેનવે છે! શું? હું તેજ મારી જાગીઆ
કે?.....જેથુ જેથુ જેથુ, સંત હી
કેમ દીધી? જાળાવો! આંને હાથ નેહું
છું, જરાકજ દેખાડો. હીક, હું મ્હો દેર
નાખુ છું. આપજ પહેનવી દો. શો, આ આંખો
પણ ખંધ કરી. અરે!.....મળ્યા, આ
તો જાણે.....હીક, હવે તો દખાડો.
શું?.....જાળાખાખા! હવે આપ
પણ કહેવા લાગતા કે 'મારી સાથે ના
બોલો!'

ગોરક્ષક કાલુલના અમીર.

અત્યારના દિવસની આન ગોઝકા દિડ
મમાજમા એક દુખદ નમ્રગાર આ રત ગો-
કની લાગણી પેદા કરી રતો છે, કે કાલુલના
ગોરક્ષક મુસલમાન ત્રીમાન અમીર હળીયુલ-
હખા. મહેરમાની હલ્યા ગઇ તા ૨૦ મી
ફેબ્રુઆરીએ અમના રાજ્ય અધ્યક્ષતાના
જસ શાયાદ નગરતી નજીકમાં થઇ છે. અમના
નામ જાણ ના ખુરસલનાત નસરુલ્હદખાં મારી

જા એકા છે. અને પોતે તેની સૂચના દિની
સરકારને આપી છે. તે ઉપર દિલી મકર
નવે પ્રમાણે જાહેરાત પ્રકટ કરી છે.

હીકની તા. ૨૪ ફેબ્રુઆરી

ત્રીમાન વાહસરોયને આજ નાખુરસલનાત
નસરુલ્હદખાની એક ચિઠ્ઠી મળી છે. જેમા
અમના શાહ આપનાનીરતાનના અમીર દિલ
મજેદી હળીયુલ્હદખાં મિયાજુલ મિલકન

વડદીનની હત્યાની વાત લખી છે. એ હત્યા મધ તા. ૨૦ મી ફેબ્રુઆરીને દિવસે જલાલા-બાદની નજીક યથા હતી. હયાતોનો પત્તા નથી નસરુલ્લાહખાં પોતાની ચાકીમાં આગળ લખે છે કે આગલા અમીરના હોકરા અને પ્રજાની પ્રતિનિધિઓએ મને અફઘાનીસ્તાનના અમીર તરીકે રવીકાર્યો છે. હું આજ્ઞા રાખું છું કે અફઘાન અને અંગ્રેજ સરકાર વચ્ચે અત્યાર સુધી જે મિત્રભાવ છે તે બરાબર જળવાશે અને તેમાં ઉત્તરોત્તર અધિકતા થશે.

શીમાન વાઇસરૉયે આજ્ઞા આપી છે કે અફઘાનીસ્તાનના આગલા અમીર જેમણે પોતાની સત્તાના સમયમાં અંગ્રેજ સરકાર સાથે ઘણીજ તમિલવા રાખી છે. તેમના મૃત્યુ ના શોકમાં તા. ૨૮મી ફેબ્રુઆરી શુક્રવારે સર્વ સરકારી ઓફિસો બંધ રાખવી.

અમીર સાહેબના જીવનની સંક્ષિપ્ત રૂપ રેખા.

તા. ૧લી ઓક્ટોબર ૧૯૦૧માં અફઘાની સ્તાનના અમીર અબ્દુરેહમાનનું જ્યારે મૃત્યુ થયું ત્યારે તેમના પુત્ર હખીયુલ્લાહખાં રાજ સિંહાસનપર નિરાજ્યા. અફઘાનીસ્તાનની સેના ત્યાંની ધાર્મિક સંસ્થાઓ તથા જુદી જુદી મુખ્ય જાતિના લોકોએ હખીયુલ્લાહખાંની આજ્ઞા માની એ સમયે શીમાન વાઇસરૉયની વખાઇ લાઇ હિંદુસ્તાનથી મુગલમાનોનું એક ડેપુટીશન મળ્યું હતું. હખીયુલ્લાહખાંએ રાજની લગામ હાથમાં લેતાં પોતાના સર્વ કાયદાઓને બચ-રિખત કરવાનું ધ્યાનમાં લીધું. ખાસ કરીને પોતાની સરકારનો સંબંધ જે બીજા અફઘાન જાતિઓ સાથે હતો તે દીક કળો. એમના પિતા અબ્દુરેહમાને સેનામાં ભરતી કરવાના જે જરૂરી નિયમ બનાવ્યા હતા તેમાં એમણે કંઈક સુધારો વધારો કર્યો. તે અનુસાર પ્રત્યેક અફઘાન જાતિને સેનાને માટે કાંઈ રંગરૂદ આપવું પડતું હતું. એ ઉદ્દેશ પૂરા કરવા

માટે બીજા અન્ય જાતિઓ સાથે સંબંધ ઠીક રાખ્યા માટે સરકારથી બીજા જુદી એક કમિશન બનાવી હતી અને એવી વ્યવસ્થા કરી હતી કે જાતિઓના મામલાને દર-કરવા માટે પ્રાંતિય ગવર્નરો સાથે અફઘાન જાતિઓના પ્રતિનિધિઓ પણ મળીને કાર્ય કરે.

આવશ્યક વિદેશી મામલામાં હખીયુલ્લાહ પોતાના પિતાની નીતિ અદલ્ય કરી હતી, એ મના પિતાને અંગ્રેજ સરકારે એવો વિશ્વાસ આપ્યો હતો કે જો અમીર વિદેશી મામલામાં અંગ્રેજોની નીતિ માનશે તો અંગ્રેજ સરકારે અફઘાનીસ્તાન પર બહારનો દબાવ દૂર કરવામાં અમીરને સદાયતા આપશે. નવા અમીરે એ શરતનું ધમાનદારીથી પાલન કર્યું હતું. એક વાર જ્યારે સીમા પરના રક્ષીઓનાં માથાએ એ અમીર સાથે વાતચીત કરી હતી, તે સર્વ વાત અમીરે અંગ્રેજ સરકારની પાસે લખીને મોકલી દીધી. અફઘાનીસ્તાન અને હિંદી સરકાર વચ્ચે કંઈ મામલામાં અમીરે હખીયુલ્લાહ પોતાના પિતા અબ્દુરેહમાનનીજ નીતિ અવલંબન કર્યું હતું. હખીયુલ્લાહને એ મામલા પર બહુસ કરવો નહિ ચાહી. અને ન એમણે અફઘાનીસ્તાન અને હિંદી સરકાર વચ્ચેના સંબંધને વધાર્યો યા ન એમાં કંઈ ફેર બદલ કરવા ઇચ્છ્યું. બદલે ત્યાં સુધી થયું કે શીમાન વાઇસરૉયે એમને હિંદુસ્તાનમાં બોલાવી એ મામલા પર બહુસ કરવાને ઇચ્છ્યું. વાઇસરૉય મહોલયની ઇચ્છા હતી કે એ પર વાતચીત કરીને સગવડ કરી લેયો. પરંતુ હખીયુલ્લાહ એ સમય બદલતું જતાંથી વિવાદો. છેવટે અમીર સાહેબ એ પર રાજ થયા અને કાં જુલમાં અંગ્રેજોના રાજ નીતિક પ્રતિનિધિઓને મળવાનું રવીકાર્યું. અહિંથી એક પ્રતિનિધિ મંડળ ત્યાં મળ્યું હતું જેના પ્રધાન સર જુલ સડેન હિંદી સરકારના વિદેશી મંત્રી હતા. સન ૧૯૦૪ના ડિસેમ્બરમાં એ મંડળ મળ્યું.

પરોચુ' હતું, ચાર માસ સુધી ત્યાં રહ્યું. એમાં મંડળના અંગ્રેજ પ્રતિનિધિઓ અને અમીરના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે બગવર વાત ચીત થઇ. અંગ્રેજ પ્રતિનિધિઓ અમીર સામેલ અને પણ કેટલીકવાર મળ્યા હતા પરંતુ એવું કશું કંઈ થયું નહિ. સન ૧૮૮૦માં અંગ્રેજ સરકાર અને અમીરને કાણુલમાં જે કરારનામું થયું હતું તેનું ફરી મગર્થન થયું. અમીર હજીપુલ્લહ ૧૮૮૦ વાળા કરારનામાથી સંપૂર્ણ સંતુષ્ટ હતા. અને તેમણે એમાં કંઈ પણ ફેરવણ કરવાની સંમતિ આપી નહિ પરંતુ આ એ થયું કે તે જુની કરારનામાની શરતો ફરી લખાઇ સન ૧૯૦૫ના માર્ચ મહીનામાં જે સમજુત થઇ તેમાં એ મર્ફ વાત છે. એ સમયમાં અમીરને "દિઝ મેજરટી" નો હુકમ મળ્યો હતો.

હિંદુસ્તાનના સૌથી વડા અમલદાર વાલ્-સરોય સાથે કાણુલના અમીરની મુલાકાત થઇ નહોતી પરંતુ અફઘાનીસ્તાન અને હિંદી સરહદના લાભ માટે એ હમિત ગણાયું કે અમીરની મુલાકાત વાઇસરોય સાથે થવી જોઇએ.

સન ૧૯૦૭ના જાન્યુઆરી માસમાં હજી

પુલ્લહમાં હિંદુસ્તાન આવ્યા અને શીમાન હોર્ડ મિન્ટોની મુલાકાત કરી જ્યારે અમીર સાહેબ અહીં આવ્યા હતા ત્યારે એ દિવસોમાં મુઝવમાની તહેવાર (જકરીદદ) આવ્યો. ઉદાર ચારિત્રવાળા હર્ષપુલ્લહમાં એ કહ્યું કે "હું હિંદુએના દેશમાં આવ્યો છું માટે બકરીદદનો તહેવાર ઉજવવામાં ગાયરી દબા કરવી નહિ."

તા. ૩૧ ઓગસ્ટ ૧૯૦૭માં જે ઉગ્ર અને અંગ્રેજ વચ્ચે સમજુત થઇ હતી તેમાં અફઘાનીસ્તાનના સંબંધમાં એક માર્કની વાત હતી. અંગ્રેજોએ તો એ પ્રતિજ્ઞા કરી કે "અમે અફઘાનીસ્તાનના ખાનગી ગુજરાતમાં હાથ ધાવીશું નહિ અને અફઘાનીસ્તાનની જમીનનો કંઈ ભાગ ખાવકા કરીશું નહિ." વળી એથી બીજી વિશેષ પ્રતિજ્ઞા કરી કે "અફઘાનીસ્તાનમાં અમે હોડો કોઇ તેવી ધર્મિદે" નહિ કરીશ. આ ત્યાં કોઇ એવેન્યુઅલ નહિ પાડીશું કે જે ઉઘિયા માટે હાનિકર હોય."

રશ પોતાની પ્રતિજ્ઞામાં "અફઘાનીસ્તાનને પેત ના પ્રમાવની બકાર રમજ્યા."

લાઝાઇ દમ્યાન પણ તેઓ મળ્યા હોડોની ધાગ્યુર નિરૂદ્ધિ-દને વફર રજા હતા.



વિવિધ ત્રિધય.

પાંદડાંની હત્યા !

સાવધાન ! વાચક આજથી ૧૬ માર્ચ ૧૯૧૦ પાંદડું તોડશે નહિ, કહી તોડશે તો એક પ્રાણીની હત્યાનો દેવ લાગશે. આવાર સુધી અગ્નિવદ્ધ થઇ જેટલા પાંદડાંની હત્યા કરી તે માટે-બગવાન પાસે ક્ષમા મગવવા માટે પ્રાર્થના કરી હો. જગતિષ્યાત વૈશ્વનિક વીસમી સદીનો દિવનો મહર્ષિ મર જગદીય ચક્રોએ સુધરેલી દુનિયાને પ્રવેશ દેખાવી આપ્યું છે કે એક પદ્ધતિ તોડવું તે એક પ્રાણીના પ્રાણ દગ્વા જરૂર છે, વૈશ્વનિક

મહર્ષિ જગદીયાર્દ્ર દુનિયાને સજિત કરતાં કંઈ તના નવા નર્મ મહેલોએ મેજરી સામીવ કરી આપી દેખાડી આપ્યું છે કે વનસ્પતિઓ મા પણ ચેતન સજિત છે, છાત્ર છે, પ્રાણ છે, પેતે કેટલક પણ નાણુક યત્રો બનાવ્યા છે જે હારા હોડવું વધવું, તેની ચેતન સજિત અને 'મનોમાવ' જ્યુવનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ મળે છે. એક જોડાની નાવી જરાખર ચાલી રહી હતી તેના પર ત્રયોગકરતા જગતીસો થોડો દારૂ તેના મૂળમાં રેડ્યો, થોડીજ વારમાં એ જોડાની નાડીની સાથમાં ગડબડ મચી

રહી. છાકટ મનુષ્યના જેવીજ સ્થિતિ છોડની થઈ ગય છે આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે બીજાં પ્રાણીઓની પેઠે વૃક્ષને પણ ઠંડી, ગરમી અને કેકેનો અનુભવ થાય છે. કેટલાક દિવસ પર જમદિસ ગાળુનું એક બાયણ 'ધાયણ છોડવા' ના નિયમમાં ચૂંટી હતું. તે વખતે જનસમૂહ જોઈ શક્યા છે કે વૃક્ષ પર ફેલાયેલાં પા ફરીએ યા જોતી છાક કે એક પાંદડું તોડીએ તો વૃક્ષ 'ધાયણ' થઈ જાય છે. તે સમયે એ જાડની અને તોડેલા પાંદડાં ઉભયની થી દયા થાય છે તેવું જે વર્ણન જોડ મંદાતુ બાવે કરી દેખાડ્યું છે તે વાંચતાં અજાણે થયા વિના રહેવાનું નથી.

જમદીશ્યદ્ બાયણ કરવા જણાવે છે કે:—અમે એક છોડવાનું એક પાંદડું તોડ્યું, હવે તે છોડ અને તેના તોડેલા પાંદડાં ઉભયની દયા જોઈ તો એમાં ઘણો અત્વરદેખાઈ આવ્યો. પાંદડું તોડતાંજ છોડ મૂળથી ટોચ પ્રખંત થઈને ઉડ્યો. અને તેના દૂર દૂર વંટુઓમાં ઘણો ભારી તરફાટ મચી રહ્યો. 'તેના સખળા પાંદડાંઓ જાણે જોડાઈ થઈ ગયા. ચૈતન્ય સક્રિય કુંડિત થઈ ગઈ, કેટલાક દલાક સંતી આજ દયા રહી, અન્યમાં ધીરે ધીરે છોડને શુદ્ધિ આવી અને તે પોતાની આસપાસ દાસત પર આવી ગયો. પાંદડાંઓને પણ પુનઃ ચૈતન્ય પ્રાપ્ત થયું પરંતુ કંટુજથી વિખૂટું પડેલું પેડું પાંદડું?—આહ! તેણે કેટલોક વખત સુધી છેવટના 'શ્વાસ' લીધા, પછી ચાન્ત થઈ ગયું! મોઝે તે પાંદડાંને એક વિશેષ પ્રકારની આપલ નિશિત જળમાં મુકી દીધું, આવી રીતે રાખી મૂકવાથી વૃક્ષના પાંદડાંને પ્રાણ ચેતન્ય કલાક સુધી આપ્યો. પ્રયોગની વચમાં જમદીય ગાળુએ પોતાના એક યન્ત્ર દ્વારા પરિક્ષા કરી તો આ પાંદડું વૃક્ષની સાથે સંજલ ધરાવી રહેલા પાંદડાં કરતાં અધિક ચૈતન્યવાળું માલમ

પડ્યું. આ ચૈતન્યનો આચિર્ભાવ કેવલ ૨૪ કલાક સુધીજ રહ્યો, પછી ધણીજ અસંખી આ સક્રિયતા. હવે સ થવા લાગ્યો અને તે ગિચાર પાંદડું મરી ગયું. તેને જીવન વ્યાપાર દમેશ માટે વિગમ પાડ્યો! લેસનિક-મદલિ આટલા પ્રયોગથી અત્કાળ નથી. તેઓ કહે છે કે હવે હું એક એવો પ્રયોગ સિદ્ધ કરના પ્રયામ કરું છું કે જેમાં સ્ફલતા પ્રાપ્ત થતાં આ વિખૂટાં પડેલાં પાંદડાંને એક આઠવીડિયા સુધી 'જીવિત' રાખી શકાશે.

અમલકારી ગામાતા

ભાષ્યમાં "પૈસા અખગાર" લખે છે કે ચમ્પામાં એક અદ્ભુત ગાય છે. જે ત્રણ ટુટ હચી અને પદાડી જાતિની લાલ રંગની છે. તેને અત્યાર સુધીમાં એક પણ વાછરડો જન્મ્યો નથી છતાં તે ચૌદ વરસથી એક સરખું દૂધ આપતી રહી છે. મેં પોતે જાઈને જોયું અને દૂધ દોહી તપાસ કરતાં ખીના સર્વ ભાલમ પડી, તેના ગાલીકને પૂછ્યું કે પડેલા આ વિચાર આપને શી રીતે ઉત્પન્ન થયો કે વાછરડા વિના દૂધ દહાઈકરી! ત્યારે તેણે કહ્યું કે એક સાધુ આ પ્રાન્તમાં રહેતો હતો તેની પાસે આવ્યાજ પ્રકારની ગાય હતી અને એજ પ્રમાણે દૂધ દેતી હતી. મેં પૂછ્યું 'જોયું' કે ગાય મોટી થઈ ગઈ છે. 'દોડવું' શરૂ કર્યું તો દૂધ બરાબર દેના લાગીમાં ચૌદ વર્ષ થયા આ ગાય દૂધ આપતી આવી છે અને સામાન્ય દૂધ કરતાં આમાં કોઈ જાતનો તફાવત નથી, વર્ષા ઋતુમાં દૂધનું પ્રમાણ વધી જાય છે. હમણાં તો આ અમલકારી ગામાતા રહ થઈ ગઈ છે. જ્યારે શરતી આપવામાં આવી ત્યારે ઘણી મુશ્કેલીથી તે ખાઈ શકી તેનું પેટ હમેશા ડુલેલું રહે છે.



આત્મ સુંદર હૃદય સુંદર, સુમન સુંદર, સુંદરી !
 રાષ્ટ્ર તથા સંસ્કૃતિના, શ્રુતિ અને વ્યવસ્થા સુંદરી !
 આત્મ સુંદર, નેહ સુંદર, કૃપામયિ શુદ્ધ-સુંદરી !
 સુંદર બની સુંદર બનાવે, એ એ નુન નુંદરી !
 (સલિન)

(૧)

આઠ માસ થયો મારા પિતાજી બીમાર
 હતા. ધણી ડોક્ટર, વૈદ્ય, હકીમ વીગેરેનાં
 ઔષધો આપ્યાં પણ કોઈનાથી આરામ થયો
 નહીં. અને તે સમયે શુદ્ધી ગરીબી એવી
 હતી કે પુછવાની વાતકે નહીં ઔષધ અને
 શુદ્ધ-ખર્ચ કરવાને માટે પણ પૈસા નહોતા.
 મારે એક બન્ધુને બે બહેનો હતી. મારા
 વડિલ બન્ધુને શિક્ષણ મળ્યાનું મરીઆવરથા
 હોવાથી જ તેમ કરીને મેટ્રીક પર્યંત પડે-
 ચુ હવે. મારા પિતાજીને સર્વે આયુષ્ય
 ખાનગી નોકરી કરવાના બનિત થયું હતું.
 આજે આ શેઠ તો વળી આવતી મને બીજા
 શેઠ અને " મોટા વાતનાં મોટું પોલાણ " એ
 નિયમ પ્રમાણે માન પિતાજીને આ મહિનાના
 પગાર પેના મહિના ઉપર અને વેલા મહિનાના
 પગાર આવતા મહિના ઉપર મુલતવી રહે !
 આવી વિષદ વસ્થામાં મારો બન્ધુ પોતાના
 અગાસમાં મેટ્રીક નુધી પહેાંચે, કમ સંયોગે
 મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરનામાં તો યશ
 ગયો નહીં, એટલે તેને નિશાળ છોડી દીધી
 અને રહેને કમ્પનીની નોકરી સ્વીકારી. એની
 પરતી પરિસ્થિતિ હોવાથી માગ અગાસમાં
 નકતર થતી, પણ મારા વડિલ બન્ધુ મારી
 પાળ પડેલા હોવાથી મારો અગાસ મેટ્રીક

પર્યંત પડેાચે, અને છપર કૃપાથી પડેનેજ
 વર્ષે મેં ને પરીક્ષા ધણી સારી રીતે પસાર કરી.

મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર થયો બાદ મારો
 મતોમાર છુર્વે નોકરી લેવાતો હવે, કિન્તુ
 વડિલ બન્ધુના અત્યાચારથી હું કોટેજમાં દખલ
 થયો. મારા કુદૈર્ગ્યે પહેલી બે પરીક્ષા પસાર
 કરતાં મને ચાર વર્ષ લાગ્યા.

સીધર બી એ. ના કલામમાં ગયા પછી
 બે ત્રણ મહિનામાં માગ પિતાજી વધુ બીમાર
 પડ્યા મેટ્રીક થયો કે માગ મિત્રો તરફથી
 તેમજ અન્ય ગણાએથી મારાં લગ્ન માટે
 ગોમણીએ થતા લગ્ન પણ મેન્ડુએટ થયા
 સિવાય લગ્ન કન્વું એ મારું કર્તવ્ય નથી,
 એમ મેં માગ વડિલ બન્ધુને જણાવ્યું એટલે
 કોઈએ મને એ બાબત વધુ તાસ આપ્યો
 નહોતો, પણ હવે હું બી એના કવાસમાં હતો.
 પિતાજી પણ એકદમ બીમાર પડતાથી તેને
 તેના આયુષ્યનો મરોસો નહોતો, તેથી તેમની
 નજર આગળ હું 'ચતુષ્વજ' ધાડું એવી
 તેમની હુદા હોવાથી મેં વિવાદ કરતા હા
 કરી, અને હું એક શરદમસે 'ગામીરામ'
 થયો લગ્નની ધામધુમમાં મેટ્રીક દિવસો ગયા,
 અને તેજ પ્રમાણે પિતાજીની સેરા મુશુકામાં
 મારો ધણો સમય ગયો, તેથી મારાથી જોઈએ
 તેટલી પરીક્ષાની તૈયારી થઈ શકી નહોતી, તો
 પણ 'આશા અમર છે' એ નિમ પ્રમાણે
 મને લાગ્યું કે હું પામ મધક

(૨)

પ્રારંભમાં લખ્યા પ્રમાણે મારા પિતાજી
 માલ હોવાથી ડોક્ટર આવી ગયા બાદ મારા
 વડિલ બન્ધુએ મને પૂછ્યું. " શું પરીક્ષાના
 પેપરો પણ સખત છે ? " મેં કહ્યું " ના;
 શુદ્ધિ, સંસ્કૃત, ઇતિહાસ એ પેપરો તો
 મેં સારા લખ્યાં છે, પણ ઐત્તિક વિષયના
 પેપર માટે મને યોગીક બીતિ લાગે છે; પણ
 જોઈએ તેટલા માર્ક્સ હું મેળવી સીધા એની

મને આશા છે. 'મારું' બેલવું સીમળા મારા પિતાજીને ધણું ખરાબ લાગ્યું હોય એમ મને માલમ પડ્યું; કારણ કે તેમની અંતિમ ઠગ્ગા જે હતી કે હું બી. એ. થઈ અને એક પદ્ધતિ ગણાઉં. મારા પિતાજી બોલી ઉઠ્યા કે:— 'પરમેશ્વર તને તારાં કાર્યમાં મદદ કરે, તને અણસી ને છે બાઈ! કદાચ તું નાપાસ થાય, તો પણ ના દિમ્માય થઈશ નહીં. મનુષ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવી હોય તો કદી ધૈર્યનો ત્યાગ કરવો નહીં. એક વખત, બે વખત, અરે! હસ વખત તું તારાં કાર્યમાં પાછળ પડે, તો પણ અગીવારની વખતે ખાતરીથી તું તારો ઇન્કિલત હેતુ પૂર્ણ કરીશ આજ આપણી હીનસ્થિતિ છે, પણ આવતી કાલે તુંજ તેને ઉત્તમ પ્રકારની બનાવશે, એવી માગ મને દેવતા સાક્ષી આપે છે.

૨૧ મી ડીસેમ્બરનો દિવસ. એજ દિવસ મારાં બાળમનો ઉત્પન્ન થવા અરત થવાનો હતો. એ દિવસ આવના અગાઉ એક અઢવાડિયાંથી મારું તેના તાંદ પૂરતું દશ હપ્તું દિવસ પાછળ દિવસો આપ્યા ગયા, અને એ દિવસનો (Doomsday) ઉત્પન્ન થયો. ને દિવસે હું મારા ઔરડામાં તારની રાહ જોતો બેઠો, બે વાગ્યા. નીકાટ રડાડા ગાર વગે ખડાર પડતું હતું તારને આવનાં એક ઘાટ લાગે, એવો વિચાર કરતો હું આરામ પછી કપર પડેતો હતો. આજ બી. એતું ઝડપ ખડાર પડનાર છે. એવી માગમાં મારે જુ મગની થઈ રહી હતી. અરી વાગ્યા, જુ વાગ્યા, અને આખરે ચારનો સુખાર થયો, પણ મારા તારનું ઠેકાણું નહીં. પોષ્ટમાં માસ રહ્યો, એવો વિચાર થયો; પણ છ વગા કુપીમાં તાર આવશે એમ ધારી વિચાર પડ્યો રાખ્યો. પાંચ વાગ્યા તાની સાથેજ પરીક્ષા મુકુન્દનો તાર આવ્યો. મને માલમ પડ્યું કે તે ખાસ થયો,

પણ મારા તારનું ઠેકાણું નહીં. અતિશય વિષયજુ મને હું મારા ઔરડામાંજ બેસી રહ્યો. કેટલું એક સાઈ હપ્તું કે મારી ગુદિથી મારી પાસે નહોતી. તે સુખમાં તેને પીયરજ હતી હું નાપાસ થયો એ નમી થઈ ગયું! આ વખતે મારી ગુદ-સ્થિતિ મારાં ચપ્પુ સમક્ષ આવીને ઉભી રહી! મારા પિતાજીનો ઉદાસ અને ખિત્ત મરેરો મારી દષ્ટિ સમક્ષથી ખસતો નહોતો!! તેનાં હૃદયને ભયંકર આચકો લાગ્યો અને તેનું પરિણામ એ આપ્યું કે તેમણે આ કોઈનો ત્યાગ કરી પરલોકમાં વાસ કર્યો!!!

(૩)

મિનિટ પછી મિનિટ, કલાક પછી કલાક, અને દિવસ પછી દિવસો જતાં આ વાંતને છ માસ પીતી રયા મગનો મદિમા અગાધ છે; અજે જે બાળક આપણને અત્યંત તાવદાયક અને દુઃખ દાયક લાગે છે તેજ જાગત કાળંતરે આપણે જુમી જઈએ છીએ. મત્યાની મોદક જળમાં આપણે દૂધી મરેલા હોવાથી એક વખત રમણાનવત્ સાગનાર આ જગત આપણને બીજી વખતે નપનાતે-કારી લાગે છે. આ પરેશા જાઈ મેં એવો દરાર કર્યો હતો કે હવે જાગમકમાં ન પડનાં એકાદ રૂકામાં શિક્ષક તરીકે રહેવું કિંવા કેમ બીજી નોકરીનો રીકાર કરી લેવો, પણ એ વિચાર ઝાઝા દિવસ રહી રાખ્યો નહીં. મારા મિત્રોએ મને પુત: અબનાસ કરવા ઉત્તેજત કર્યો, અને મારી ઠગ્ગા પુત: પરીક્ષામાં બેસવાનાં થઈ, પરીક્ષાન દિવસને એક અઢવાડિયું બાકી હતું. મારા અબનાસ પરિપૂર્ણ છે એવી મને ખાતરી હોવાથી બે દિવસ અગાઉ હું સુખાધ ગયો. પાંચ દિવસમાં પરીક્ષા પૂર્ણ થઈ, અને મેં પેપરો પણ ઉત્તમ પ્રકારે લખ્યા.

વિવર્તિને મેં પરીક્ષામાં મદદ મળ્યો નહીં એટલે પોતાની બુદ્ધિ તરો, વાંચન વિશે તેનાં :

મનમાં યંકા ઉપરિપત્ત થાય છે; જો તમ વખત નાશામ થાય છે, તો તેનો આત્મ વિશ્વાસ તેના ઉપરથી જીવે જાય છે. મર મન પમુ એવાજ પ્રકારનું જન્મું હતું, મારું મન-મેં પેપરો ઉત્તમ પ્રકારે લખ્યા હતા પણ એની જ રીતે યંકાય ચક્રમાં ભળી રહ્યું હતું “ખરી મહત્તા હુમ્મશાં જય મેળવવા માંગ દેખાઇ આવતી નથી, પણ વારંવાર અપયશ આઠ્યા છતાં પ્રત્યેક વખતે હિમ્મતથી યશ પ્રાપ્તિ અર્થે વધુ પ્રયાત્ન કરવાથી તે દેખાઈ આવે છે.” એ જો.દેવ-સ્મિયના કહેવા પ્રમાણે હું આપ મનમાં ધૈર્ય ધારણ કરી અભ્યાસ કરતો હોય; તોપણ કોઇ કોઇ વખતે હું ના કોમંડ થતો ખરો !

(૪)

પરીક્ષાનું પરિણામ જ્ઞાદાર પડે ત્યાં સુધી શુંબાનમાં મારાં જમ્મર ચડેજ રહેવાનો મેં હાથ કર્યો. રીજરજનો વિષય આવી પહોંચો. યુનિવર્સિટી હોલમાં રહ્યાં જાર વાગે મીજરજ બદાર પડવાનું હતું. જાર વાગવાની સાથે વિવાર્ધાઓ તેમજ તેમના હટ મિત્રોના ટે.મે ટે.માં હોલ પાસે એજ યા લાગ્યાં. હું પશુ રીજરજ જોવા જવા તૈયાર થયો. એક મન થાય કે ‘ન જડ’ અને બીજું મન થાય કે ‘હું દરકત છે ! હું પામ તો યરાતોજ છું.’ ટું રહ્યાં જાર વાગે હોલના દરવાજા પાસે આવ્યો. યુનિવર્સિટીનો કપાક રીજરજકોટ લાથમાં લઇને કમો રહ્યો, અને તેની મથેજ સંજ સાંતના પ્રસરી. તે કસાર્ક સાલટાજન ન જરો. બે.સા લાગ્યો. રૂટ કલામ ખલ મ થયો. સેઝન્ડ કલામના નંજરો બોલવા લાગો, તે પશુ પૂર્વે થયો. દને વર્ડ કલામ દર થયો. દવે મારું મન અને દહિ તે કસાર્કના ચમ્પો તરફજ ચોંટ્યાં. મારો નંજર ૩૫૦ દમ્પે સો સુધી તેજો નંજરો વચ્ચે. જોતજોતામાં બસો સુધી, ત્રણસો સુધી, અને છેવટે તે ત્રણસો

ચાગીજ સુધી પારી પડે.મો. દવે કરો નંજર બોલે છે તે સંભગવાને મેં મારા જાગેર મનેજ કર્યો. તે બે.વવા લાગ્યો. “ત્રણસો ચાગીજ, બેંતાલોજ, ચુંમાનીજ, અડનાલોજ, મોગીજ પગામ,” આ વખતે મારા કમો થયા તીક્ષ્ણ જન્મ. ૫૪...૫૫...મેં જાગીજ શું સંભાળું ? “ત્રણસો જાવન !”

થયું ! મારું વિચારો જન્મ થયા અને તે વખતે હું ક્યાં કમો છું તે મારા મમજવામાં ચાગીજ નહીં. મારે જ શુ જન્મકરજ જાગવા લાગ્યો આ જાગીજ ને કલાકે જાગીજ નંજરો બે.દોજ જનો દવે કેટલોક વખત પડી નમ્પરો પૂરા થયા અને કલાકે અદર ચાલ્યો ગયો. રિય વાંચક ! મારી-શોચનીય રિયવિની તુંજ કદવાના કરી છે. મારંવાર જ-ખવસાથી જેનું ચિત્ત દ-ધ થયુ દમે તેનેજ મારી આ રિયવિનું ચિત્ત ચાલુજ દેખાશે. દવે હું ત્યાંની જડક કે નહિ ? મને તેટલુ પદ મન રિયજનુ છે ! દહ પેશુ મને આશા હતી કે કલાય ૩૫૦ નંજર મે સંભળ્યો પશુ નહીં હોય !

મારો રિગર મગ મનમાં આવતાં પ-રિણામજ બોર્ડ બદાર પડે ત્યાં સુધી મારે ચે.બતુ એવો કમો કર્યો. સમારે દમ મિનિટ બદ બોર્ડ બદાર પડ્યું. હું પડા મારી કડી બોર્ડ નજક ગયો, અને રડે કલ સમાં નજરો જોવા લાગ્યો, પણ બોર્ડમા મારો નંજરજ નહોતો. ત્યાંજ મને ચમ્પે જાગવા “દમ્પે” હું એક જાગીજ બે.મી મરે. જ્યાં જેડુ ત્યાં મને શુ દેખાય ! ચમ્પેજા ! મરિ જન્મકર !

હું પાડો કરી રીતે ધેર આવ્યો એ હું સમજ થાયો નહીં. મારા કહેા નંજર જોતજ મારો માસુ તથા પરી ધર્જાજ મગમગાં. તેઓ કાંઈપશુ ન મોજન પે ન પેવાને કામે વગમ્યાં. હું પશુ જાગવા સન વાગા સુધી મારા બે.તરમાંજ બે.મી મરે. મર જર માનુ

વાગે પ્હીતી પ્હીતી મારો પ્હીતી હારે હિપાડી
મારા યોરડામાં આવી. મારી એવી ધુળા
દતી કે આ વખતે કાઢ્યે મારી પાસે આવતું
નહીં. મુશીલા અન્દર આવી તે વખતેમે માર
મુખ મીઠા બાળુએ ફેરવ્યું. તે મારી નજર
આવી અને ફેરવેલ સમય ઉભી રહી. અમે
બંને આનંદ રહ્યાં તો ! આખર મુશીલાએ
કહ્યું :—“ આમ ક્યાં સુધી બેસી રહેશો ?
આલો ! આપણે ચોપાદી તરફ ફરવા જઈએ.
સંમુદ્રના કંઠ પવનથી તમારું મન ચાલત
થશે. ચાલો ને ! ઉઠો ને ! હું કપડાં બદલીને
આવું છું. ” હું મારી શય્ય દ્રષ્ટિમાં તેના તરફ જોઈ
રહ્યો તો, તે શું બોલે છે ? કોને કહે છે ?
વિચેરે હું કંઈપણ સમજી શક્યો નહીં. એવી
મારી રિયલિટી જોઈ મુશીલા ગમરાઈ; પણ
ત્યાં કાંઈ પણ ન બોલતાં અને ઉઠાડી કપડાં
પહેરાવવા લાગી. હું પણ તે જે પ્રમાણે કહેતી
તે પ્રમાણે શપ્તશ્વ કર્યા કરતો હતો. હું કપડાં
પહેરી રહ્યો એટલે તે કપડાં જલસવા ગઈ,
અને ત્યાંથી આવ્યા બાદ અમે બંને સંમુદ્ર પર
ફરવા ગયાં.

(૫)

આ સમયે રહાડા સાત વાગ્યા હતાં.
તરણ સ્ત્રી-પુરુષને આ સમય ધેર ભવાનો
હતો. અમે અનિરિહડના બાગમાં ગયાં. મુશી-
લાએ મારો હાથ પકડેલો હતો, અને મારો
જંબાર પોતાના અંગ પર રાખેલો હતો.
મારો રાત્રિ હોવાથી અમારી બાળુએથી
પણ મધું અને કોણ આપ્યું એ અમે
તણી શકતાં નહોતાં. એવી રીતે ચાલતાં
પાછાં અમે મનીસલાઈસ રોડવની જરા
પાછળની બાળુએ સંમુદ્ર કાંઠે તાન ચંદ અને
મેકાંત એવી એક જગ્યાએ એક બેન્ચ પર બેઠાં.
મનને જોઈએ તેવું શિશુન મગનાંજ અને
દાર પ્રેમી પાવ મારી પાસે હોવાથી માર
કેળાજી કંઈ મેકાંત મરાઈ આવ્યું. મુશી-

લાનાં પ્રશ્ન : રથળ ઉપર મારું શીર સુધી, હું
એક ન્દાનાં બાળક પ્રમાણે ધુરકે ધુરકે રડતું
લાગ્યો. મારાં આંસુઓથી મુશીલાનો સાથ
બીંબાય ગયો. મારાં મસ્તકને પોતાના બોળામાં
લઈ તે અત્યંત પ્રેમથી મારાં મુખ પર તેના
કોમળ હસ્તને ફેરવા લાખો. પછી શું ? મારાં
સર્વ દુઃખોનું પાણી ધઈ તે અત્યંત બહાર
પડવા લાગ્યું. મનુષ્યને જ્યારે દુઃખનો ફટકો પામે
છે, ત્યારે તેનું અંતઃકરણ ધણું મૂડ બને છે.
એવે સમયે પ્રેમીમનુષ્ય પાસે હોય તો તે
દુઃખથી તેનો જીવ ગમરાતો નથી. પુરુષ કરતાં
સ્ત્રીનું હૃદય વધુ કોમળ હોય છે, તીવ્ર દુઃખો
પુરુષ સહન કરી શકે છે, સ્ત્રી તે સહન કર-
વાને અશક્ત છે. પણ ફેરલીક વેળાએ સ્ત્રી
સહન શક્તિ પુરુષ કરતાં વધુ બળબળ હોય
છે. પવિત્રી બચકર માંદગીમાં તેજ સ્ત્રીની
સહન શક્તિ પુરુષનું દુઃખ કરી કરે છે. એવી
વખતે તે પોતાનાં પ્રકૃતિ સ્વરૂપ તરફ
ભેસ. પણ લક્ષ આપતી નથી. રાત્રિની રાત્રિએ
જામણ હરી સ્ત્રી-પુરુષની સેવા સંકુપા કરે છે.
પતિ જે ઉપાયથી સારા થાય તે ઉપાય કરવાને
તે ચૂકતી નથી. મુશીલાએ તે વખતે માર
જે શાન્તવન કર્યું તે કાંઈનાથી ઘણું રાહત નહીં.

“ પરીક્ષા આપણું આયુષ્યનું ધ્યેય નથી.
“ Examination is not a question
of life and death ” પરીક્ષા પસાર કરી
એટલે જીવનની સફળતા યમ, અને નાપાસ
યમપ તો જીવન-વ્યર્થ ગયું, એવું માર
સમજતું નથી. પણ એ પણ કહ્યા સિવાય
રહી શકતું નથી કે આ વીકમી સંદર્ભમાં
પરીક્ષા પસાર કર્યા સિવાયના મનુષ્ય આગળ
આવી શકતો નથી. વિશ્વવિદ્યાલયમાં શિષ્યો
ચિન્તાને મનુષ્ય અમે તેટલો. વિદ્યાન હશે તો
પણ તેની વિદ્યા તરફ કાંઈ જોતું નથી.”
મુશીલાએ પ્રેમાંગ રસે કહ્યું.

પંદર વીમ મિનિટ સુધી મેં એક મરખાં આંસુ ખેડ્યો. “અરે! આ શું?” મુશીલા બોલી હશે. “કેટલું દુઃખ તમે ખાની લેશો?” આવી રીતે તો તમારું માથું દુઃખશે! તમે જ્યારે આમ કરશો ત્યારે હું છું કશીય? પરીક્ષામાં તમે નાપાસ થયા પછી તમારું નશીબ કંઈ નાપાસ થયું નથી. તમારું મુખે હું સુખી અને તમારા દુઃખે દુઃખી. ક્યાંય પછી આપણે સુખી મુઠી રાહલી ખાધ અત્યંત સુખ સંતોષથી કાળ નિર્ગમન કરીશું. શું પુનઃ પરીક્ષા આપી શકતો નથી? સર્વ વાત પડતી મુઠી નિયામમાં નોકરી લેતી અને નોકરી મિત્રાવતો યામ અભ્યાસમાં ગાળવો. ધરતું સર્વ કાર્ય હુમાની બને કરીશ. એટલે ચોક્કસ ખર્ચમાં આપણે મારી ગીતે આપણે મુક સંસાર ચલાવી ચકીરું જુએ આ શું? પુનઃ આપની રહુજોમાં પાણી ભરાઈ આવ્યું. તમને મારા સમ છે જો તમે જરા પછી દુઃખ તમારું અંત કંઈય લાવો તે!!”

મુશીલા જેમ જેમ બોલવા લાગી, તેમ તેમ મારું હૃદય વધારે ભરાઈ આવવા લાગ્યું. અદા! પછી તેના કેવા પ્રેમાળ રૂબેદો! પછી તેજ રૂબેદો મારાં હૃદયને વિષતા હતા. મારાં ધરતી રિપતિ મારા અર્જ સમક્ષ આવીને ખડી થઈ! ધેર મારો તાર ન ગયો એટલે મારાં ખડેન, શાઈ અને માથુશીને કેટલું દુઃખ થયું હતું? તેનું કષ્ટના સ્વિત મારી દિટિ સમક્ષ મેં જોયું! પુનઃ પાસ થશે એટલે આપણી મુક-રિપતિ સુધરશે, અને આપણે સુખી થઈશું એવી આશામાં રહેલી મારી માથુશીને એકદમ તિરાણ થશે. વિગેરે વિગેરે તિરાણથી મારાં હૃદયના બન્ધો તમાવક વૃથા લાગ્યાં. મુશીલાના પ્રેમાળ રૂબેદોથી મારી આંખમાં પુનઃ અશ્રુનું પૂર આવ્યું!!

“આ જુએ! માથું કેટલું ગરમ થઈ ગયું છે!” પુનઃ પુનઃ મારી આંખો લૂછતાં

મુશીલા બોલી, “આવી રીતે તો આપની પ્રકૃતિ ભગડશે. આ વખતે નદી તે આનાં વર્ષે આપ જરૂર પામ થશેજ, એવી મને ખાતરી છે. નાપાસ થયું એ શું સરખાવી વાન છે? ચકે તેજ પડે. તોમજ અને કાલે કહેના દતા કે ‘હું’ કદાચ નાપાસ થાશે તે શું જરા પછી એ કું લગાડીય નહી. તો પછી તમેજ શા માટે આમ કરો છો? તમારું મર્દિય પર અવગતી રહેતારી હું, તો પછી તમારું દુઃખ જોઈને મને કેટલું કષ્ટ થયું દશે તેનો તમારે વિચાર કરવો જોઈએ; ધરના દરના કારવના તમે, તમને દુઃખો જોઈને આપણાં સર્વના અંત કંઈયમાં કષ્ટ થયા મિત્રાવ, રહે! વિનંતું તમરે તો સાસુજીને ધીરજ આપવી જોઈએ, આવી દુઃખાવરમાં તમારા સિવાય તેમની નજીક બીજું કોઈ છે કે? તમે નાપાસ થયા, અને તમારું સર્વિય ધુનમાં મળ્યું, અને આપણું કષ્ટમય જીવન પૂર્ણ થયું નથી એવું જ્યારે છે, ત્યારે તમારે તે કષ્ટમય જીવનની રહામે થવું જોઈએ અને તોજ તમને સંપાધાન થશે.”

મુશીલા મુશીલાનાં આ બાપજીથી મારાં હૃદયને શાન્તિ થઈ, હું હીને બેઠો થયો. મુશીલાએ પોતાના પાસવધી મારું મુખ મુઠી નાખ્યું, અને પાન નાંખવા લાગી. કેટલોક વખત ગાઢ મારું મગજ શાન્ત થયું, અને સ્થિતિ જમાત થઈ. મુશીલાનાં તે શાન્ત, રમણીય અને આનંદી મુખકમળ તરફ હું જોઈ રહ્યો, અને આવી સુચિતારી સંકષર્પ-ચારિત્રી મને ઈશ્વરે આપી જે તે બદલ મેં તેને સોંપેલો કન-વવાદ આપ્યા અને તેનો અન્નાર માન્યો. આ સંકટથી અત્યંત મુક થયેલાં મારાં હૃદયને કંઈય લનાવી પુનઃ પરીક્ષા પાસ કરવા મને મુશીલા મુશીલાએ કહેતાં મો,

“સુશીલા” એ જેમથી ઉમરાઈ જતાં હોયે હશે. “આ તુંજે જોલે છે કે કોઈ સર્ગ દેવતા ? ખરેખર હું માન્યવાન છું કે તારા સરખો અને જન્મનો સાથી મળ્યો છે. ચાલ, હા ! હવે આપણે ઘેર જઈએ.” તે વખતે રાનિમા દંડ વાગી મચા દતા, અને સમુદ્રપર ફરવા અગ્નિનારાં સર્વે પોતપોતાનાં ઘેર ચાલી ગયાં હતાં. સર્વજ્ઞ શાન્તિનું સાત્ત્વ જ્યે હતું છીએ છીએ બપ બપ કરનારી લોકલ ત્રેહનોજ માત્ર આ શાન્તતાનો ભંગ કરતી હતી.

પ્રિય વાંચક ! હાલ હું પહોંચેર મચો છું અને મુજામમાં એક સારા પમારની નોકરી ઉપર છું. માની પ્રિય પત્નીની પ્રેમાળ અને ઉત્સાહજનક વાણીની અને સુક્રિતીથી હું પુનઃ વર્તિતીનો યાત્રા પૂર્ણ કરી શકું.

દુર્ઘટ પરિસ્થિતિની મળમાં પૂર્ણપણે કોઈ પણ મ.ણસ મુજામો એટલે તેની ઠલિવેક ખુદિ ઠેકણે રહેતી નથી. એવે વખતે તેની તે ખુદિને ઠેકણે ભાવનાર કોઈ પણ પ્રેમાળ અને વિચારી માણસની જરૂર હોય છે. એવા વખતે એવાં મનુષ્યના અભાવે વખતે દુઃખી મનુષ્ય આત્મહત્યા કરી બેસે છે, અને એવાં પુષ્કળ ઉદાહરણો આપણે જોયાં છે અને સાંભળ્યાં છે. દરમિયાં દુર્ઘટ પરિસ્થિતિમાં સહિવેક ખુદિ જન્ય રાખવી અને સંકટની સામા વજી ‘ફીર લાઢેજે’ એ સૂત્રને ધ્યાનમાં રાખી પુનઃ પુનઃ પ્રયત્ન કરી મશરૂ બનવું.

“સેવા સદન” } અચ્છેલાલ સવરામ-
સુરત. (આવા.) } ભાઈ દેશાઈ.

અગ્નિનું ધનની રાત્રિ છે, પણ કેવી રાત્રિ ? અન્દ્રમાં અને તારકગણ વિનાની !

બોલતી ગાય.

કતલ ખાનામાંથી પાછી જીવતી નીકળી.

અંગાદી પત્ર તા. ૧૬ મી માર્ચના અંકમાં જણાવે છે કે ફોર્ટ વીલીઅમ લગતા ૧૨મી જાહાનના કતલખાનામાંથી ગળ શનીવારે સવારના કોકોનું એક મોટું ટાળું એકઠું થયેલું જેનામાં આવતું હતું અને ‘બોલતી ગાય’ વાળા શું બનાવ હતો તે સંબંધી તેઓ નીહાંગતા હતા. એમ કહેવાય છે કે એક ધરડા ખાટકીએ ત્રણ ગાયોની કતલ કરી હતી અને ચોથી ગાયને બેઝાક પર મોકલી હતી. જેવો તે ખાટકી તેની ઉપર છરી મુકવા જતો હતો તેવું જ ગાયે તેની તરફ જોયું અને નવે પ્રમાણે ખુદા શબ્દો બોલાતા સાંભળ્યા હતા કે:—“મને મારતો નહીં” ખાટકી અને તેના મદદનશ આ સાંભળીને રતબ્ધ બની ગયા હતા. તેઓએ ગાયનો વધ કરવાની ના પાડી અને આ વાત ત્યાં ફેલાઈ તેથી લશ્કરી સરબંધ જે તે વખતે રુઝીટીપર હતો તેને ત્યાં આવવું પડ્યું હતું, અને શું બન્યું હતું તે સંબંધી તેણે તપાસ કરી હતી. ખાટકી એ બનાવનું વર્ણન કરી સંભળાવ્યું હતું, પણ તે વાત જુદી છે એમ કરીને તેને પોતાનું કામ બાજવવા દુકમ કર્યો હતો. ખાટકીને દુકમને તામે થયું પડ્યું. પણ જેવો તેણે ગાયની ગરદન આગળ છરે ધર્યો કે નીચે પ્રમાણેનો મોટો અવાજ સંભળાયો:—“બોલકી કસમ નહીં મારના.” (ખુદાની કસમ છે તું મારતો ના) જેઓ હાજર હતા તેઓને મજીબ અન્યબની સાગી હતી અને એવી લોક વાયદા સંભળાય છે કે તે ગાયનો વધ કરવાને બદલે તે ફોર્ટ વીલીઅમના કિલ્લામાં પાછો લાવવામાં આવી હતી.

ધોળકાના સુવિખ્યાત વૈદ્ય જાહરભાઈ જીવણભાઈની

રામબાણ દવાઓ

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

શુક્રસંજવની ગુટિકા

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

જવરહર—ગુટિકા.

દરેક માણસ સમગ્રે છે કે ધાતુની મજા-
જીવીયોજ શરીરની શક્તિ અને મજાજી કા-
યમ રહે છે, આવી જીવનરૂપ ધાતુને કોષ પથ્ય
કુદરતના કે અનિયમીત રીતે ગેરકપાયેમ કર
વાથી શરીર નિર્મળ થઈ જાય કમલર, વાસાતુ
દાટવુ, ચહેરાતું શીકું પડી જવુ, ચાંતતણ
આની નમગાઈ, થોડી મહેનતે વધારે થાક
લાગવો, મગજનું ખાલી પડી જવુ, બેચેની,
કામ કરવા ઉપર કટાણો, દોઝરીનો મિગાઈ,
માદ્યકતણ કમી થવુ, ઉવરમ, ફાવ, આસ
વિગેરે વિગેરે અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે.
તેનો અને તે સિવાય ધાતુ મિગાઈથી થયેલા
તમામ દરોહોના નાશ કરી શુક્રસંજવની ગુટિકા
કાયમનુ પુરુષત્વ બક્ષે છે, તેમજ પાચનશક્તિ
ને સુધારી દરતને સાફ લાવી કોષ પથ્ય રસ્તેથી
જતી ધાતુને આટકાવી ગમે તે કાળુથી પ્રાપ્ત
થયેલી નામગીની નાશ કરી શક્તિ અને
વિધેને વધારી શરીરને મજાજી ફરી પરિપૂર્ણ
મર્દાઈ બક્ષવી એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે. છતાં
કોષ શખમ માખત કરી આપશે કે શુક્રસંજ
વની ગુટિકામા શક્તિ અને વિધે વધાવવાનો
ગુણ નથી તો તેને ૩૦ પ૦૧નું ઈનામ
આપીશુ

ગોળી ૧૫૦ પી ડબ્બી ૧ની કી ૧ ૨-૮-૦

તાજીબી થોડા તિલો

ગમે તે કાળુથી નરમ પડેની ગુપ્ત બા
મ પી રોગ ઉપર આ તોડાને નાસેસ કરવાથી
ફરીથી ટકાર જની રોગની કમજોરી દર થાય છે

કીમત શીશી ૧ના ૩૦ ૨-૮-૦

આમારી દરેક દવાની માહિતી માટે ધાતુપુષ્ટ નામનુ પુસ્તક મગાની પાચો

વૈદ્ય જાહરભાઈ જીવણભાઈ આરોગ્ય વર્ધક ઔષધાલય-મુ. ધોળકા—(શુક્રસંજવની ગુટિકા)

અમારી જવરહર ગુટિકાથી દરેક જાતના
તાવો ન જાય તો વીધેલા પેમા પાછા આ-
પીશુ અને ચોથીજો તા નથી જતો એવુ
સાબિત ગગાને રૂ ૫૦૧નું ઈનામ આપીશું
ગોળી ૬૪ની ડબ્બી ૧ની કી ૩. ૧-૦-૦
તા. મહેતા.

ધાતુપુષ્ટિના

અને અત્યંત નરમ પડેની શરીરની
પાચમારી કરનાર દરેક રોગ તેવી કુટોવો
માથી ગુપ્ત કરે નરમ એક આચા
મિત્રની ગાજર સારે છે અને તડ રતી સાથે
લાડુ આપુષ્ય, ઉમદા વિચાર અને સંપૂર્ણ સુખ
મેળવાવાના અખુ સાધનો જતાવે છે તે સી-
વાય આગી અકસીર દવાઓની સંપૂર્ણ મા-
હતી મગે છે ફક્ત એક પોસ્ટ કાર્ડ લખ-
વાથી તદન મફત મોકલવામા આવે છે
પરમિઆની અકસીર દવા.

આ દવા ગમે તે કાળુથી થયેય અને
ગમે તેટલી મુદતના તેમજ મર્દ પથ્ય જાતના
પરમિવાનો જડજગમાંથી નાશ કરી તન્દુરતી
સાથે તાત આપે છે અને થતી જગતતા,
ચાલતું પર, (રસી) સાધનો અને પેદુને
દુખાવો, કમલર, મિચેની ગગાં થતી પીણ,
પાતળા પેલો ધાતુ, રોષે રોષે આવતો પેશાજ
ઉપરના ભાગનો સોજો, વગેરે દરોહ અને આ
મિવાય પરમિવાથી થયે તમામ દરોહો તુક
વખતમા નાશ કરી આરોગી નિર્ભયતાને ફર
કરી શરીરને શક્તિ આપે છે

ડબ્બી ૧ની કીમત રૂ ૨-૮-૦

કલકત્તા અને મદ્રાસના આયુર્વેદીક પ્રદર્શનમાં સોનાના ચાંદ મેળવનાર.

શાસ્ત્રોક્ત દેશી દવા બનાવનારા.

અંકુ કામાર્યુટકલ વર્કસ,
એલેક્ઝાન્ડ્રી રોડ, મુંબઈ.—

મંદાગ્નિ વરિ.

પાચનશક્તિ નબળી પડી ગઈ
હોય. કબજિયત રહેતી હોય અને
Dyspepsiaનો અકસીર છલાજ.

૧૮ રતલની ખાટલીની કીમત રૂ. ૧.

અયવન પ્રાશાવલેહ લવન.

શરીર અને મગજને ખરેખરી
સાક્ત આપનાર આ ઔષધ સગમ
હિંદમાં પ્રસિદ્ધ છે. અમારી બનાવ
કેવલ શાસ્ત્રોક્ત છે.

૨૮૯ ૧ની ખાટલીની કી. રૂ. ૨૫.

સેન્ડોનું સામર્થ્ય અથવા અપરિમિત આપબળ.

હોકતી મોટર શેકવી, છાતીપર ટનના હીલાબના વગ્નનું ધારણ કરવું, વોજળી
માફક કુદાવતે શરીરે દવામાં રવેચળાચારાં હસરત કરવી. એ સમયે શરીરમાં
સામર્થ્ય હોય તોજ બની શકે છે. અને એવું ખખુટ બળ, દ્રઢ મન અને
અબુકદાર સામર્થ્ય મેળવવા

મદનમ જરી ગોળીઓ.

એકી અવાજે દુનિયાની દરી દીશાએ વીહાર કરી રહી છે. આ ગોળીઓ રોગોને રોગ
મુક્ત કરે છે અને નિરોગીને અખુટ બળ આપે છે. નસોની કમજોરી, ધાતુ ક્ષીણતા, ધાતુનું
તોપી પાતળું પડી જવું, સોહીનું કિકળવું, અપંગો, આંધળી, મંદાગ્નિ વીગેરેનાં જ્વેત જ્વેતામાં
નાશ કરે છે. સોહી વધારો શરીરને રૂઢપુષ્ટ બનાવે છે. વીર્યને ઘટ્ટ બનાવી રાધ પશુ રસને
જલ્દ અટકારી શરીરને સેન્ડો માફક-દ્રઢ ચીરજીવી અને ઉસાહી બનાવે છે. કી. ગોળી ૪૦
ની કંળીને રૂ. ૧. મોટું કપાટલોટ મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હોઝ ઓફીસ જામનગર—કાઠીયાવાડ

આનંદ નં. ૧/૧૯ પ્રાદ્યાપાદેવી હોટ મુંબઈ.

તાવની રામબાણ દવા.

રૂ. ૧૦૦ ઈનામ.

કોઈપણ બાતનો તાવ અમારી દવાથી ના ઉતરે તો પૈસા પાછા આપીશું. ચોથીઓ તાવ નથી ઉતરતો એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) ઈનામ આપીશું ઠળી ૧ ની કિ. રૂ. ૧-૦-૦ ખાસ પરેજ નથી.

શક્તિ મજબૂત.

શક્તિ મજબૂતમા શક્તિ લાવવાનો અને વિચ્છેદ વધારવાનો શુભ નથી એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) સો ઈનામ આપીશું. શરીરના તમામ અવયવો મજબૂત કરી ધાતુના તમામ દરદો મટાડે છે, ઠળી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦ પરેજ નથી.

ધાતુ વિકાર.

સમકર દરદોથી બચવું હોય અને તમામ દરદોની દવાથી માહેતગાર થવું હોય તો એક પૈસાનું કાઠી લાતુ વિકારનું પુસ્તક મફત મંગાવી લેવું.

વૈદ્ય શા. ગીરધરલાલ કહાનજી

મુ. ધોળકા જી. અમદાવાદ.

નવું પવિત્ર કેશર ।

પૂજન અને ઔષધિમાં ઉપયોગ કરવા યોગ્ય, રા. ૧૧ લો. ફૂન અને નમુના મફત, પ્રત્યેક
મ્યાનમાં એન્ટી બેક્ટેરિયલ છે. અસલ કરતુરા રા. ૩૫ શુદ્ધ શિક્ષણત ગા અને સુરભ મર્મરા
રા. ૩ લો. અગુની દિગ રા. ૨૧ અને સુગંધિત શાદર રા. ૨ રતન.

પતા—કાશ્મીર સ્ટોર્સ, નં. ૨૬, શ્રીનગર.

ખાટલીવાળાની અકસીર સ્વદેશી દવાઓ.

હિંદુસ્થાનના હુતર પ્રદેશોમાં સોનાના તથા રૂપાનાં ચાદા મળેલા છે
મેલેરીયાના તાવ, પ્લેગની શરૂઆતમાં લેવા માટે

ખાટલીવાલા એગ્યુમીક્સર તથા એગ્યુ પીલ્સ કી. રૂ. ૧.

ખાટલીવાલાનું ખાટલીમૃત—ખાટલીકો તથા અશકતો માટે દૈનિક કીંગત ૧-૦-૦.
ખાટલી વખણાવણી દવાઓ—ખાટલીવાલાની અસલ કવીનાઇનની ટીકડીઓ. એક
અને બે ગ્રેનની દરેક શીશીમાં ૧૦૦ ટીકડીઓ. એગ્યુમીક્સર (તાંતી) આઠ આના.
કેલેરોલ—કેલેરા, સંત્રાદણી અને ઉલટી માટે કીંગત ૩ ૧-૦-૦
દંત મંજન—કી. ૦-૪-૦. દૈનિક પીલ્સ—નખણાઇ અને ધાતુ માટે. કી. ૩. ૧-૮-૦
ખસ અને દરાબનો મલમ કી. ૩. ૦-૪-૦. હિંદમાં કોષ્ટપણ જગાએ મળે.

ડા. એચ. એસ. ખાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કંપની લીમીટેડ.

વરલી લેબોરેટરી,—મુંબઈ.

Dr. H. S. Batliwala Sons & Co. Ltd.

Warli Laboratory-Bombay.

તારુ ઘિંગામુ—ખાટલીવાલા, વરલી-મુંબઈ.

કયાં ગભરાયા ? અરે શું હીસ્ટીરિયા !

વાયુ મુકતા.

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

હીસ્ટીરિયા—મૂગી-ફ્રેક્ચર કે વાઙ; તને લીધે મોઢામાં ફીણ કે લાળ આંકડી-તાણ-
જેવ કે કાંપણી, દાંત બંધાવા, ચાસ રૂધાવો, આંખ ધરડાવી શરીર શીત, પેટમાં
ફૂંખાવો, અને બેશુદ્ધ, ઈલાદિ તેમજ કેટલાકને ચિસબ્રમ ઉન્માદ કે ઘલેમછા
વવાથી બકવું, રકવું, કુટવું, નાસવું, ધુણવું મુગાપણું ભેવામાં ચિત્રતા, ક્ષમાતા
ક્રુશતા, લાઘવું, ઇંડ લક્ષણોવાળા નવા કે જુના હીસ્ટીરિયા ઉપર રામખાણ
છે, દવા વનસ્પતિની, મદીનાની, પચ્ચ નહીં. ઉપયોગ કે આ યાત્રી.

બચ્ચાંની કાંકણી કે ફીટ અને આમળા તુર્ત બંધજ કીંગત રા. ૦
૨) પો. જુદું. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર (શરીર ઠેળવણી) માટે કસરતનાં ૩૫૩
(ચતુર્થ કીંગત રૂ. ૨) પો. ૦)ન્ દેશીનામું—નામું શિખવાનું, ઈલાકામાં ટેક્સ
મુક કી. ૦)જા પો. ૦)-

છગનલાલ લલ્લભાઈ શાહ, દેશીનામવાળા વીબેપુર-(વડોદરા)

દરેક જાતનાં દાન આપવાનું સુપાત્ર સ્થાન

હિંદુ અનાથ આશ્રમ નડીયાદ.

આખા હિંદના હિંદુ જાતીનાં અનાથ બાળોને
પાળવામાં આવે છે. વ્યવસ્થા માટે જાહેર
પુરૂષોના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળેલા છે.

દરેક જાતનાં દાન લેવાય છે—દરેક દાનની પાવતી મળે છે—વસ્ત્રદાનની
જરૂર છે. દાન કરવાના દરેક પ્રસંગે આ અનાથોને યાદ કરવો.
અનેકંઈ પણ રકમ દાન મોકલી પેલા ભવનું ભાથુ બાંધી લેજો.

૨. ૨૦૦) માં દર વર્ષે એક દિવસ દાતાના નામથી ભોજન અપાય છે તથા
આરસની તખ્તીમાં નામનું સ્મરક રખાય છે.

૩. ૨૫) માં જો દાન અપાય છે—રોપર્ટ પર નામનું સ્મરક રખાય છે
એક રૂપીઆથી વધારે દાન આપનારાના નામ વારસીક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે
દાન મોકલી રીપોર્ટ મળાવો—દરેક જાતના દાનની જરૂર છે.

મંત્રી—

હિંદુ અનાથાશ્રમ,

નડીયાદ.

અમૃતબિંદુ

રજીસ્ટર્ડ નં. ૮૫૧-૫૦

સઘળા પ્રકારનો દુખાવો, લકવા, સંધીવા, સુજ, ચુક, ઉલટી, ઝાડો, મરડો, ઠોલેશ, અશ્ચી, અણર્ણ, ખાંસી, દમ, સળેખમ, સરદી, માથાનો દુખાવો, દાંત કે દાઢતું કળતર અવાળુનો દુખાવો, મોંમાંથી દુર્ગંધ છુટવી, મળચ આવવી, ખાટાં કે તીખાં ઘચરકા, કાનતું પાકવું, પડે બેઠવું, આંખો દુખવી, શરીરે સોજા આવવા, ઘા લાગવા, ઘસાર પડવા, હાથ પગમાં ચીરા પડવા, ઘાતુ પાકવું, ઘામાં જીવ વા, સંઝણ, નાસુર, પીન્નસ, સુરતી, ગેચેની, નળખાઈ, નોમદાંઈ, હરસ, પ્રમેહ, ચાંદી, વિસ્ફોટીક, બરોળ, આંડવૃધિ, પ્રદરરોગ કેઈ પણ બતનો તાવ, વાળો, ન્હાડ, વિગેરે અનેક રોગ આ એકજ દવાથી તત્કાલ દુર થાય છે, વળા મમરી, મધમાખ, વીંછી, વિગેરેના ડાંખ ઉપર આ એક જાદુઈ દવા છે. માંકડ મચ્ચર, વંદા, કરોળીયા, કસારી ઉપેઈ વિગેરે નુકશાનકારક જાંતુનો નાશ કરે છે.

સખતમા સખત માથાનો દુખાવો માત્ર એકજ મીનીટમાં દુર થઈ જાય છે. માત્ર પેટની ઉપર ચોળવાથી પણ પેટમાંનો દુઃખાવો મટી જાય છે પવન છુટવા માંડે છે. અને ણાદી-બદ્દજમી દુર થાય છે. દાંત અને દાઢતું કળતર એકજ મીનીટમાં શાત પડી જાય છે. વીંછીના ડાંખ ઉપર તેા તેનો ચમત્કાર અલૌકીક જ છે. ઉચામાં ઉંચી બતનાં કેઈપણ પેનકીલર કરતાં અસત બાંદુ ઘણી ઉંચી મેંચ કે ડાંપણી દવા છે. વિલાયતી દવાની દરેક દુકાન ઉપર તે વેચાય છે. હાલમાં તેની આવો, અને બેશુધ, ઇચ્છાદિ તેમજ કેટલેસાળે છે. છ શીરીના રૂ. ૮) પોસ્ટેજ માફ વાધી બકવું, રડવું, કુન્ડવું, નાસવું, ધુણવું, શાત, લામવું, ઇન્સાલ્વેવાળા નવા કે બુ કે, દવા વનરપતિની, મહીનાની, પખ્ય નહી. (

ખચ્યાંની કાંકણી કે રીટ અને આમ

(૧) પો. લુદું. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર (શરીર અમૃતબિંદુ' સ્વાક્રીસ.

યતનું કીમત રૂ. ૨) પો. બેં દેશીનામુ

ચુક કી. બેં પો બેં

નડિયાદ

છમનલાલ લલિતગાથ શાસ્ત્રીનામ

શ્રીમંતોના સુખનું સુધન.

આજકાલે ગરીબ તેમજ તરગરના સુખનો હેતુ યોનાનો જનભાવ અને કૌમતી ઓવ થયેલું. પુરૂષ, સ્ત્રી, બાલક, મોઢા, માડપાકુ તેમજ બધાકર આગતી ધાસ્તીથી રક્ષા કરવામા મમા એકા છે જ્યા સુધી તેલુ સતોપક રક જગલુ નથી થક શુભુ ત્યાસુધી જીવન દીલકલ એન પડલુ નથી એવો કોનો મુખો દસે કે તેના ઈનાજ દે તા છતા ચાપતા કપોત ન લે

સુ. ૧૭. શ્રીમેતી બનાવવાના ધણા કારખાના મે મ છતા અમા મોટા હાલેગર્મ પણ સુતવાવા મેસર્સ ટી અમીયંદની ફાયરમુદ નાલેરે આ અછી બનાવે મુરુ પમ દીપી પામેતી છે જેલુ કારણુ માગ અટવગ છ કે મજાશુન કામ છે અને મધ્યમ દામ છે. દ્વારા મમતી ખામી માટે રાગ રજવાડાઆમાની તેમજ પદ્યોનમથી ચાદ તેમજ સખ્યા ગ્રંથ સરેગીકિટો મળેતા છે માટે બના શુદરયો ઉતર ત્રીજરા જેવા દેખના ખાલી ડોગરા એમાં તમાગ એમુલ્ય પેસાનો ભોગ આપતા પહેના ૧૩૨ અક નખત દ્વારા દુકાનની સુવામત લેશે કે જેથી તીજેરીની મરળી માલીની મેગરી થકવ

બીજા કામે જેવા કે તાળા, કાગ, કચ બોક્ષો પગુ તેવા આગ્રીલાયક બનાવનામ આરે છ રકુ ખુરા રૂપમા થક ચકશે પ્રાઇસ નીરક નક્ત મોકતી

મેસર્સ. ટી. અમીયંદની કું.

ફાયરમુદ તીજેરીઓ બનાવનાર
૬ કંબીક બમગ, -૨૧

ELECTRIC POCKET LAMPS.

વીજબીના દીવા.



- (૧) નાના ગજરામા પણ રાની સકાય છે.
- (૨) જગિનની બીલકુલ ધાસ્તી નથી
- (૩) તેવ, દીવેટ કે હીરામગીની જર પડનીજ નથી.
- (૪) ફક્ત ચાપ નીચે ખમેડાંજ બપકાદાર શાશની થાય છે
- (૫) જરા પણ કુણી કે કુમાડો થતો નથી કે વાસ આવતો નથી
- (૬) રાત્રીને વખતે ઓલોકા તજેરાખી જરર પ્રમગે કામમા લેવાય સાજથી સાર સુધી બીજ દીવા બગતા રાખવાનો કામે ખરે અટકે છે
- (૭) ખસ ખીને ડીસ્ટ્રીક્ટ ફરના ઓરીમૌરો, જાણુ તેમજ મુલા ફર લોકા સારતે મળાજ કિપોગી લે કી ૨ રા ૭૫, ૫, ૬, ૭ અને ૮ પોસ્ટેજ ૮ આવા સ્પેમેટી ૩ ૫) સી ગાવિદ એન્ટ મેં (એસ) અમદાવાદ

ઉંઝા આયુર્વેદિક કામ સી.

સ્થાપન ૧૯૬૪

કારખાનું ઉંઝા

પ્રાન્ય પાટણ.

કાકીઆવાઠ એજન્ટ

નારાયણલાલ

દલસુખરામ

વીરમગામ.

મહારાજ યાદુભાઈ

(વૈદ્યશાસ્ત્રી ગામ)

આ યાદુભાઈ જીવંતીમાં ખુબ

પા જેવા થયેલા સરીરને

આત્રીપુરુષ ન. જીવંતીમાં

પી. કદંતી પદ્ધતિ જેવી અ.

સોદીક શક્તિ આપે છે. વંચ

પરંપરાની જીવંતી યાદુભાઈ છે.

આજકાલની નવીન નકલો

ખનાવેથી આ યાદુભાઈ હી

મ્ની વસાણાઓ સમાવેશ

કર્ષે છે. ૧૩. ગો. ૪૦ની ખા.

૧ના રૂ. ૧૦.

ડૉ. પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, કેશવ બીડીંગ, મુંબઈ ૩,

નવજીવનાલય

વિજળીનું દવાખાનું.

કોઈ પણ પ્રકારની વાઠ કાપની ક્રિયા (મિવાય સર્વ દરદો મટાડનાર) ખાતુ

સેકેડે વેધ ડાક્ટરોની દવા કરી કંટાળેલાઓ માટે અમુલ્ય લાભ.

નવા જન્મનાની મોટામાં મોટી શોધ વિજળી છે. વિજળીને ત આપી રીતે સારીના-શોખ

ખાતુમાં દાખલ કરવાથી તે જળવાન બને છે, અને તેને મોંઘ મળ્યાંથી, મ્ની જન્મ છે. વિજળીથી

મંદા માણસને જગાએ ધળ થતો નથી. આ ૧૦ ૧૨ ગેલ, મેરમેન્ટુમ વગેરે નવીન અમેરિકન

વિજળીથી શોખ મટાડનાર ખાતુ ખાતુ, વિદેશમાં આ એકલ છે, પરંપરામાં પણ દેશ-

વરના દરદીઓને પોતાના શોખ થેર એકા મનકવા સંપૂર્ણ મલાદ રૂ. ૨૦ ફોના મોટા

તોરને પણ દારા આપવામાં આવે છે. મ હુતોનું પુસ્તક મફત હોયો પા. ૩૦.

ડાક્ટર મહાદેવ પ્રસાદ, ઇ. એમ. ડી. એન. ડી. (ન્યુયોર્ક)

ડૉ. ભદ્ર પાસે, તાર બોરીસ સામે, અમદાવાદ.

પ્રસિદ્ધ કરનાર તંત્રી દોસ્તરાય દાજીભાઈ દેશાઈ, સ્વસ્થ બોરીસ સોનીશીખા-ગુરુત

ગુરુત અપાડીઆ ચઢવા, તાસગળીની પોળ, લક્ષ્મીનારાયણની વાડીમાં આવેલા ફોન વિજળી

(પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ) નવજીવનાલય નવજીવનાલય નવજીવનાલય

અધિકાર પામી પાં

પ્રાંત No B 910

સંતસંગ

શ્રી કુલ્યસન નિવેદક છવડયા ૩૬ અને
તીર્થધર્મ મહા સારથી
પ્રકટ થવું માસિક પત્ર

પુસ્તક ૧૦૪
અથ ૬૦૫

ચેત્ર
સ. ૧૯૭૫

વિષયાનુક્રમ

વિષય.	પૃષ્ઠ
૧ પ્રાસંગિક નોંધ	૨૫૧
૨ વિવિધ વિષય	૨૫૩
૩-૮ કવિનાઓ	૨૫૫-૨૫૭
૯ દિન વાંચો	૨૫૮
૧૦ અનુદા હોલ	૨૬૦
૧૧ જ્ઞાનનું મહાન મદિના વિદ્યાપ્રય	૨૬૨
૧૨ પ્રિન્સ પી. એ. કોપાટગિન	૨૬૪
૧૩ ભોળાઆરાજનો બડબડાટ...	૨૬૮
૧૪ સાંકળો તે !	૨૬૯
૧૫ વાક્યાવિહાર વાણીમાં વડાજી	૨૭૨
૧૬ કુર્માનું મદીર	૨૭૪

તની અને પ્રકાશક —

દોલતરાય દાહ્યાભાઈ દેસાઈ.

ચૌનીશીયા—મુરત.

સાહીયકે રૂ ૫-૦-૦.
આલોકે રૂ ૧-૭-૦
વાર્ષિક સિવાજીય —

આલોકે રૂ ૧-૭-૦

અત્યંત વીલાસ, અતી મોજશોખ, અને અઘટીત વર્તણુકથી.
શુભાવેલા પ્રજાપાતન માટે અકસીર ઇલાજ.

નપુરકત્વારી તેલ.

આ તેલ શરીરના શુભ ભાગની શીતલ ધરેલી નસોને લગાડવાથી
ગમે તે કારણથી, ગમે તેટલા વખતથી શુભ વેલા પ્રજાપાતનને નવીન બનતી
ઉત્પન્ન કરવામાં આ અકસીર નીવડયું છે. સાધારણ શીથીલતા પહેલેજ
દિવસે દુર થાય છે. એકવીસ દિવસના પુરાં સેવનથી છઠ્ઠી મેરે નર્ચીત
થવાય છે. કિમત રૂ. ૫)

મર્દાના પીલસ.

આ ગોળાઓ વીર્ય વિકાર, રક્ત વિકાર, હાથ પગનો દાહ, કમરનો દુખાવો, માંદ
શક્તિનું કમીપણું વિગેરે દરદેને નાશુદ કરીને પાચનશક્તિ વધારીને નસોનસમાં નળું બગ
આપી સંસાર સુખ ભોગવવા પ્રયત્ન બતાવે છે, કિમત રૂ. ૩)

દલાલ એજન્સી, કાલબાદેવી રોડ-મુંબાઈ નાં. ૨.

છવન ચ રંગોના શોખીનો અને અમદાવાદના રહીશોએ અવશ્ય વાંચવા લાયક.

રાજનગરનાં રત્નો.

આ પુસ્તકમાં અમદાવાદનાં અસેસર સ્ત્રી
પુરોના ૮૧ વૃત્તાંતો અને તેટલી છબીઓ છે.
ફિ. રૂ. પાંચ પૌરટેજ માત્ર.

આનંદ સાથે ઉપદેશ આપનાર
કવિતાઓનો ભંડાર.

સુંદર સંગીત.

આવૃત્ત બીજી-કિમત રૂ. સવા.

આ પુસ્તક શાળા લાઈબ્રેરીઓ માટે
મંજૂર થયેલ છે.

વલ્લભજી સુંદરજી શુભભાઈ રાજકોટવાળા
૨. રોડ, મીંટરોડ, પટેલ બીલીંગ. નં ૮૬
મુંબઈ.

શું તમારે સાચા દેશભક્ત થવું છે

ખરેખરા રાજનીતિજ્ઞ થવું છે? હિંદુસ્તાનનો
ઉલ્લાસ ત્રણસે વરસથી આજદિન સુધીનો
રાજક્રિય તેગજ આર્થિક ઇતિહાસ
જાણવો હોય તો દિવાન બહાદુર રણ-
છાડલાખ ઉચરામ રચિત નીચેના

પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરો.

સુગમિયનોનો પૂર્વ પ્રદેશ આદિ ભારે
બ્યાપાર બાગ ૧ થી ૫.

૧ એટલિટનનો ફિક સાથે સંબંધ ૧૫. રૂ. ૨-૮

૨ રથેન અને પોર્ટુગાલ બાગ ૨ ની ફિ. રૂ. ૨-૮

૩ તેપરવેન્ડ, હોલેન્ડ, અને એક્સપ્રેસ ફિ. રૂ. ૨-૮

૪ રોન્ડોન્વીયા, એસિટ્રા, જર્મની ફિ. રૂ. ૨-૮

૫ ક્રાન્સનો બ્યાપાર અને વૃત્તાન્ત ફિ. રૂ. ૫-૦

આ પાંચ પુસ્તકનાં વાંચનથી ભારત વર્ષતી
ખરેખરી પરિચિત બન્યો સાચા દેશભક્ત
થઈ શકેશો.

લખો:-શ્રી શારદા વિહાર પુસ્તકાલય.

C/o સત્યગ્રાહી મિત્ર-મુરત.

એક નવું સાહસ.

સાહિત્ય પ્રેમી બન્ધુઓ, લાયબ્રેરીના સેક્રટરીઓ કૃપા કરી આ
બહેર ખબરની નોંધ લેજો.

અમારા તરફથી હાલમાંજ ખોલવામાં આવેલા

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય
(બૂકડેપો)માં ગુજરાતના દરેક વિદ્વાન લેખકોનાં
તથા દરેક સંપ્રદાયનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.

તમને કોઈ પણ પ્રકારનાં પુસ્તકની જરૂર જણાતાં એક વાર આ
પુસ્તકાલય (બૂકડેપો)ને જરૂર યાદ કરજો
વધુ માટે લખો:—

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય.

C/o સતસંગ એફસિ—સુરત

આપણા દેશની ધાર્મિક, આર્થિક, રાજકીય અને સાંસારિક સુધારણાનું
વિશાળ અને અનુભવી જ્ઞાન મેળવવું હોય તો વાંચો
સ્વ. દિ. ૦૭. ૦૮. ૦૯. ૧૦. ૧૧. ૧૨. ૧૩. ૧૪. ૧૫. ૧૬. ૧૭. ૧૮. ૧૯. ૨૦. ૨૧. ૨૨. ૨૩. ૨૪. ૨૫. ૨૬. ૨૭. ૨૮. ૨૯. ૩૦.

ભાષણો અને લેખો.

કે જેની પ્રસ્તાવના

પ્રા. ૦ બળવતરાય કલ્યાણરાય કાકોરે લખી છે.

અંગ્રેજી ગુજરાતી વોલ્યુમ ગ્રેડેપર પાકું પૂર્વ દિ. ૦ ૧-૮-૦

ગુજરાતી વોલ્યુમ દિ. ૨-૦-૦

લાયબ્રેરીઓને શોભાવે તેવાં વિદ્વાનોને પણ પ્રિય થઈ પડેલાં ઉત્તમ પુસ્તકો.

૧. રાજયોગી—અને પરમાર ધારા વર્ધા-
દેવ. ભા. ૧ લો અને બીજો (બે પુસ્તક)
ઐતિહાસિક રસિક નવલકથા, જેની બે વરસમાં
૪૦૦૦ નકસો ખપી ગઈ છે. કિં. રૂ. ૪-૦-૦

૨. ટેવી ખ ડાઉપલાન લેખકની તેવી ખ
બીજી ઐતિહાસિક નવલકથા કિં ૧-૧૨-૦
લો. તિલકની ભગવદ્ગીતા—કિ. રૂ. ૩)
શ્રી શંકરાચાર્ય ચરિત્ર—૨૫૦ મણિ-
શંકર હરિદુષ્ય સાચી રચિત, પાકું સોનેરી
નામનું પૂઠું, ૩૦૦ પૃષ્ઠ છતાં કિ. ૧-૦-૦

અનંગ ભસ્મ—નામ પ્રમાણે જો
આદર્શ રંગુ કરનાર પ્રાંત બેઠનની એક અપૂર્વ
કિન્નુ ધર્મની શુદ્ધ ભાવના પોપતી નવલકથાનું
મપાતર, આલૃપ્તિ બીજી. અતુલ દક્ષ સાકરલાલ
અમૃતલાલ દવે બી. એ. પાકું પૂઠું ઉંચા
કાચળે છતાં કિ. ૦-૮-૦ પ્રાંત બેઠનની પ્રતા-
વના વાંચતાં જિંમત વસુધા સામ છે
આ પ્રત્યેક દરેક ગુરુરથે ધરમાં રાખવું જોઈએ.

ગીતાંગલિ—મગ્ધ લાખ રચિયાનું પુસ્તક
માત્ર ભગ્ન રેવિયામાં.

નીતિ પ્રધાન નાટકો.

ભયકુમારો વિજય નાટક. કિ. ૦-૧૨-૦

લલિતા દુઃખદર્શક નાટક કિ. ૦-૮-૦

નળ દમયંતી નાટક. કિ. ૦-૮-૦

ગાણાસુર મદમદન કિ. ૦-૮-૦

લેખક કિ. જા. રાજેન્દ્રભાઈ ઉદયરામ.

રામ વિયોગ—કિં. ૦-૧૨-૦

શુદ્ધિ-સમિતિ (એક સુંદર હારપરસનું પુસ્તક)
કિ. ૦-૪-૦

રા. રા. કલ્યાણરાય નથુલાઈ જોશી બી. એ
તથા.

રા. રા. હરિલાલ માંહેડલાલ દેશમંબી. એ.
ના ઉત્તમ પુસ્તકો.

રાષ્ટ્રિય પંઠા—રાજદારી પ્રતીતી
ચર્ચામાં રસ પૂર્વક આગ લેતાં શિખરું દોષ
તે આ પુસ્તક જરૂર ખરીદો—૨૬૦ પાનાં
પાકું પૂઠું કિં ૧-૪-૦

સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ (સચિત્ર) આ ઉંડી
વિલસુરી ભરેલા અંધની તદ્દન સાદી અને સરલ
રિતે ગ્રંથી કરવામાં આવી છે. ઉત્તમ પાઈ-ડીંગ
કિં. ૦-૧૪-૦

વિજ્ઞાનની વાતો—આ અંધ પણ તેટલેજ
ઉપયોગી અને ઉત્તમ છે પાકું પૂઠું ૧-૦-૦
દેશ દેશની રસમથ વાતો (વિદ્વાનોને પણ એ
દેશ દેશની માર્મિક વાતો) પુસ્તક વાંચતાં
બે ઘડી આનંદ સામ છે. દરેક ગુરુરથે આ
પુસ્તક ખરીદવા યોગ્ય છે. દરેકની કિં. ૦-૬-૦

રસિક નવલકથાઓ.

મહારાષ્ટ્રીય કથાકુંજ. કિ. ૦-૧૦-૦

પ્રતિજ્ઞા પાલન કિં. ૦-૧૨-૦

પરપેશુજ. કિ. ૦-૨-૦

અલીફના પરાક્રમે પા. પૂ. કિ. ૧-૦-૦

અદભુત આગબોટ કિ. ૧-૦-૦

પ્રેમ પ્રભાવની નવલકથા કિ. ૧-૦-૦

અદ્વિત વ્યક્તિની ગોવેલ કિ. ૦-૮-૦

કુસુમ અને કુસુદ,
(ર. ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી અને રા.

દયારામ ગીરુખોરા પત્રવ્યવહાર કિં ૦-૬-૦
સુકતા (યુગ્મગીતી કાદંબરી) કિ. રૂ. ૩-૦-૦

કવિતાનું ઉત્તમ સાહિત્ય.

દિ. બ. રણડોડભાઈ દિવ્યરામ રચિત કાવ્ય
સાહિત્ય પ્રયોગ.

લઘુ સિદ્ધાંત કૌમુદિ—કિ. ૫-૦-૦

રણપિંગળ—ગા. ૧ શ્લોક કિ. ૨-૮-૦

રણપિંગળ—ગા. ૨ શ્લોક કિ. ૨-૮-૦

રણપિંગળ—ગા. ૩ શ્લોક કિ. ૨-૮-૦

વિમલ પ્રબંધ—પ્રાચીન ઐતિહાસિક કાવ્ય.

જેમાં બહુ ન્યાતેનો કવિતાસ મળે છે. ટીકા

સહિત પા. ૫૬. કિ. ૧-૪-૦

અનુક્રમણિકા રામાયણ—કિ. ૦-૪-૦

ગોપ કાવ્યો—કિ. ૦-૮-૦

ગુર્જરી માતાને ચરણે—કિ. ૦-૨-૦

અલિંગન કાવ્ય કલાપ—કા. ૫. કિ. ૦-૧-૦-૦

નવા યુગનાં કિર્તન કિ. ૦-૨-૩

રાજગીત માળા—કિ. ૦-૪-૦

હૃદય પુષ્પાંજલિ—કિ. ૦-૧૨-૦

રાષ્ટ્રીય ગીત—કિ. ૦-૧-૦-૦

સોરઠનું સાહિત્ય—કાલીઆવાડમા ગવાતા

ગોપાલ, દુદા, સોરઠનો સંચય કિ. ૦-૮-૦

કુસુમ ગુચ્છ—કિ. ૦-૮-૦

પ્રજ્ઞાતર માળા—(ધર્મના વિવિધ પ્રશ્નોનું

સમાધાન પા. ૫. ઉત્તમ કાળ. કિ. ૧-૮-૦

પ્રહલાદ આખ્યાનું નવનીત કિ. ૦-૧-૩

સત્યપુર (પ્રાચીન કાવ્યો અને તેની

ટીકા) કિ. ૦-૨-૦

રા. રા. વાહીલાલ ગોત્રીલાલ સાહિત્ય

મનન કરવા યોગ્ય પુસ્તકો.

હિત શિક્ષા. ૦-૪-૦

સદૃષ્ટિ માળા ૦-૮-૦

સુબોધ કથામાળા ૦-૩-૦

પ્રાણી દિમા અને પ્રાણી

જોતાક વિવેક ૦-૫-૦

સદર્શન બા. ૧ શ્લોક ૦-૪-૦

મદ્યુષ્ઠ પ્રાપ્તિનો ઉપાય ૦-૬-૦

જૈન સમાચાર ગદ્યારવિ

પૃષ્ઠ ૧ થી ૧ કિ. ૩-૦-૦

યુગ્યુગ્યોને ઉપયોગી.

યોગ કારત્તમ (યોગના સાધનો તથા ૮૪

આમનોના ચિત્રો તથા સમગ્રતી સાથે) પાકું

પૃષ્ઠ કિ. ૧-૮-૦

જનન મુક્તિ વિવેક કિ. ૧-૪-૦

સાંખ્ય દર્શન કિ. ૧-૮-૦

શ્રી ચંકરદિગ્વિજય કિ. ૧-૪-૦

રમુજમાળા કિ. ૧-૪-૦

મોતીની માળા કિ. ૦-૬-૦

નિવૃત્તા વિષે નિમણ કિ. ૦-૬-૦

મન પ્રદેશ કિ. ૧-૮-૦

ધર બેઠા અગ્રેજી શીખવું છે ? મળવો.

અગ્રેજી વિશ્લેષ કિ. ૦-૬-૦

પ્રીયેટરી લેક્ચર્સ કિ. ૦-૨-૬

Saturday talk પા. ૫. કિ. ૦-૫-૦

„ „ શા. ૫. કિ. ૦-૪-૦

રાવસાહેબ મધુવયરામ બળવચરામ હોરા

(રીઝર્વ સમજાવ)ના પુસ્તકો

શ્રીકૃષ્ણદર્શન અને રામાયણ રસમિન્ડુ-

રામયણ તથા શીમદ જાગવતું

ખરેખરે માર્ગિક રહસ્ય કિ. ૨-૦-૦

મહેશ્વર મહિમા—(શિવપુરાણનું

માર્ગિક રહસ્ય) કિ. ૦-૮-૦

મનુષ્ય જાતિનો ક્રમ વિકાસ—સંદિગ્ધ

જાતિ અંબધી અનેક આયોગે આ.

ધારે આકર્ષક વિવેચન) કિ. ૦-૮-૦

શ્રીચંદ્રાખ્યાનએક ઐતિહાસિક કાવ્ય ૦-૮-૦

હૃદયવિનોદભા. ૧ કાવ્યનો સંચય કિ. ૦-૮-૦

„ „ બા. ૨ „ „ કિ. ૦-૮-૦

„ „ બા. ૩ „ „ કિ. ૦-૧૨-૦

કોપનિપદ—સુબોધેને મનન કરવા

યોગ્ય સર્વોત્તમ ઉપનિષદ (કિ. ૦-૫-૦

સુવાસિદ્ધા—એક રમપૂર્વક કાવ્ય) કિ. ૦-૪-૦

પ્રભુ ભક્તિ—પાકું, પૂઠું ગીતક ગાઈકીંગ
કિ. ૧-૦-૦

શ્રી પાંચાલી ચરિત્ર—પાકું પૂઠું ગ્રંથ
કાગળ કિ. ૧-૦-૦

અપિ વિદ્યા—અધ્યાત્મ ચક્રિતનો પ્રભાવ
મણવો હોય તો આ પુસ્તક જરૂર વાંચો.
પાકું પૂઠું ગ્રંથ કાગળ કિ. ૧-૮-૦

શ્રી બુધ્ધિપદ્ધતિ—(અગત્યના બુદ્ધિના
ઉપદેશાનુ) કિ. ૦-૬-૦

આત્મ પ્રદીપ—પાકું પૂઠું, ગ્રંથ કાગળ
કિ. ૦-૮-૦

આંતર જીવન—કિ. ૦-૮-૦

મરણ અને મરણોત્તર જીવન—(લેખક
મોસીસ એની બ્રીસ્ટેટ) ૦-૪-૦

ભક્તિયોગ—(સ્વામી વિવેકાનંદના ભક્તિ
વિષયક ભાષણો) કિ. ૦-૬-૦

શ્રી રામચંદ્ર—કિ. ૦-૮-૦

સંસારમાં સુખ કયાં છે?—કિ. ૦-૬-૦

શુદ્ધત વિવાર્થાનું જીવન ચરિત્ર—એક
આદર્શ વિવાર્થાનું જીવન ચરિત્ર કિ. ૧-૪-૦

સ્વર્ગનો સાથી—(વિવિધ આપ્તમાના,
કિ. ૦-૧૨-૦

કાઈકરનું અનુકરણ—(લેખક, જગન્નાથ
હરિલાલ પંડ્યા, બી. એ. ડી. ૦-૪-૦

અભારીઆ કૃત એતીવાદીનાં પુસ્તકો.

૧. કાગળ, પૂલ, બાગ બગીચાનું પુ. ૨-૦-૦
૨. હિંદુસ્તાનમાં થતાં વાવેતર. ૧-૪-૦
૩. એતર એક તથા તેના દયાયાર ૧-૪-૦
૪. એતીના ધર્મામાંથી પેલા કથાવાની રીત
(તમામ જાતના ખાતરની હકીકત સ.યે.) ૧-૦-૦
૫. રેશમના કીડા ઉઠેરવાની રીત તથા કેનકનું
વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત. ૦-૬-૦
૬. પાણીની શોષ તથા તેના ઉપયોગો સાધન ૧-૧૨-૦
૭. કુવામાં પાણી વધારવા માટે એરીમ
કરવાની હકીકતનો ખાસ અંક. ૧-૪-૦

મણિ મનુસ્મૃતિ પાકું પૂઠું. કિ. રૂ. ૫-૦-૦

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા (મોટી) " ૪-૦-૦

" (નાની) " ૧-૦-૦

શ્રીકૃષ્ણ ચરિત્ર " ૨-૦-૦

પાંડવ ઠોરવ " ૩-૦-૦

પાંડવાધિપત્ય " ૨-૦-૦

રામ અને રાવણ " ૧-૦-૦

મતોત્સવ " ૧-૦-૦

વેદિક જ્ઞાનના પુસ્તકો.

ચિકિત્સાબિધ કિ. રૂ. ૨-૦-૦

આર્યાનાર્થ આપન " ૨-૦-૦

સારીરિક માનસિક સત્ય વચનો " ૧-૮-૦

આયુર્વેદ મર્ચોપદેશિકા " ૦-૮-૦

કનાગના મેળાવડાઓમાં બાળકોને તથા
સ્ત્રીઓમાં હાડાંછૂંટી કરવા યોગ્ય પુસ્તકો

હિન્દના મહાન પુત્રો. ૦-૩-૦

નીતિ રત્નમાળા, મરણ પછી શું થાય છે ?

કુળ વિષે નિષ્પદ, અભયા ઓકાદશી

સન્માર્ગ દર્શક ઉપદેશમાળા, લઘુ લેખ

સંમદ, કન્યાવિકલ્પ દોષ દર્શન, કિ. ૦-૨-૦

ભગવદગીતા પ્રવેશક માંસ ભક્ષી મહાત્મા,

જ્ઞાતિ સમાજ અથવા સ્વરાજ્ય ૧-૬-૦

બાલ પ્રાર્થના, મદન્ટ, વેદીઆ ઠોર

મુમુક્ષુનું નિત્યકર્મ સુખની શોધ, સેવાનો

માર્ગ, કુધરેલ ભાગવત, વેદિક ગીતાવલી,

હરિચંદ્ર નાટકનો સાર ૦-૧-૦

ભારતનો ઉપકાળ, બાળબોધ માળા,

બોધવચન માળા, લાભકારી ધર્મવચનો,

કિ. ૦-૦-૬

ધીઓસોફીકલ સોસાયટીના પુસ્તકો

પણ અમારે ત્યાંથી મળી શકશે.

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય

Col—સત્યગ્ર આફ્રિસ.

સોનીકુળીઆ—મુરત

પુસ્તક ૧૦મું.

અંક ૬મો.

સત્સંગ.

ચૈવ

પ્ર. ૧૫૭૫.

પ્રાસંગિક નોંધ.

આ સંસ્થા પ્રતિ દિવસે દિવસે લોકોનો પ્રેમ વધતો જાય છે. એ અમારું હૃદય. અમે અમારા પર આવતા પત્રો તથા કાર્યમાં મદદગાર થતા બધુઓથી જોઈ શકીએ છીએ. અમારું ધણીવાર કહી ગયા છીએ તેમ આ કાર્ય અમારું એકલાનું નથી સર્વ બાહ્યોએ પોતાનું કાપ સમજી લાગણીથી ઉપાડી લેવું જોઈએ છે અને જીજ્ઞાસુતા આનંદ થાય છે કે બાહ્ય વસ્તુમયરૂપ મહાદેવ ગરજ (મુરેન્ડ) જેઓ કાઠિયાવાડમાં અમારા વતી જીવદાના કાર્ય માટે પ્રયાસ કરે છે તેઓ અમારાં તરફથી મોઝલાતાં સાદિત્વનો પ્રચાર કરે છે અને સંસ્થાના ઉદ્દેશો પાર પાડવા જનતો ગ્રમ કરે છે તેમજે હાલમાં કાલાસરમાં ગોરદાસ માટે એક સરેલા ત્યાંના દરબારથી દાધીબાઈ સાહેબ તથા વહીવટદાર સાહેબ સોમજી બાહ્યા પ્રમુખપણા નીચે રથાપી છે. અમે એમના પ્રયાસની સફળતા હૃદયે એમને ધન્યવાદ આપીએ છીએ, ૦ તા. ૬ ફી એપ્રિલ એ દિવસ મહાત્મા ગાંધીજીની સરહારી નીચે તા. ૬ ફી એપ્રિલ સત્યાગ્રહની લડતનો રાજઆતનો દિવસ હતો. મહાત્માજીએ આ પવિત્ર ધાર્મિક લઠાઈની

ચર્યાત પણ વહો પવિત્રતાથી ચર કરી હતી. એ દિવસે સમસ્ત દિંદમાં સર્વ કામકાજ બંધ રાખવામાં આવ્યું હતું. અને તે સાથે શરીર મનની શુદ્ધિ માટે અપવામ પાળવામાં આવ્યો હતો. અપવાસની મહત્તા એટલા ઉપરથી સમગ્રજી કે મહાત્માજીના દર્શનથી રસીન્દનાથ ટાંગોરના વૃદ્ધ ભાતા શ્રીયુત દિનેન્દનાથ ટાંગોર કે જેમને અપવાસ પ્રત્યે બીલકૂલ શ્રદ્ધા નથી તેમજે પણ ગાંધીજીની સૂચનાથી કેષ અલૌકિક દેવી બળની પ્રેરણા વડે વધ અપવાસની મહત્તા સ્વીકારી હતી,

આ પવિત્ર દિવસે જે એક મહત્ત્વની વાત બની તે એ છે જે દિવસે સર્વ પ્રજાએ અંતઃકરણના ઉલ્લટથી સર્વ કામકાજ બંધ કર્યું હતું, તે સાથે કસાઈઓએ પણ કતલખાના બંધ રાખ્યા હતા. મુસ્તમાં જીવદા પ્રબોધક મંડળ તરફથી બાહ્ય છોડુબાહ તથા બાહ્ય મગનબાહ તથા સંસ્થાનો વશદાર નોકર મિ. શરદીબાહ સાથે સંકેરના કતલખાનાના અમેસરોની મુલાકાત લીધી તેમને વિવેકથી સર્વ સમજવતાં તેઓએ રાત્રે પેતાની પંચ બેઠાવવા કબજ કર્યું. અને એક મતીથી બીજે દિવસે સર્વ કતલખાના બંધ રાખ્યા. આ સમજૂતીની અસર એવી વધ હતી કે ત્યાર પછીથી જીજી વખતે મહાત્મા ગાંધીજી દીલ્હી જતા પહેલા ત્યારે તેમના મનમાં સુરેન્દના

મહાજન ચોકરી આગાથી સહેરમાં હડતાલ પાડી ત્યારે તેમજે પણ કોઇ પણ પ્રકારના દહેજ વગર કલ્યાણના બંધ રાખ્યા હતાં.

આજ પ્રમાણે ઘણાં શહેરમાં કલ્યાણના બંધ રહેવા પામ્યાં છે. બ્યારે હિતર દિંદમાં ચંદોસી, ચુનાર, વગેરે કેટલેક રથને ગાયોનો કુર્યાની હિંદુ મુસલમાનોની એક સંપી સાથે મુસલમાનોએ મસજીદમાં જ નજ સમાને માટે બંધ કરવા પ્રતિજ્ઞા લીધી છે.

આનો મુખ પરિશ્રામો પ્રભુ વધુને વધુ દેખાડે. અને આ કાળનો ભોગ થઇ પડેલા ભારતથી ગોરખ સદાનો દૂર કરે!

તા. ૧૭ મી એપ્રિલને રોજ વડોદરામાં વડોદરા રાજ્યની ધારા ગોવંધ અને સભાની બેઠક ગળી હતી વડોદરા રાજ્ય એ બેઠકમાં રા. રા. મહા સુખભાઈ તંત્રીથી એવે હરાવ રજુ થયો હતો કે વડોદરા રાજ્યમાં ગોવંધ બંધ તથા વડોદરા રાજ્યમાંથી ખેતી ઉપયોગી દોરોની નિકાશ અટકાવવા કાયદો બંધવા સંબંધેના હરાવ રજુ થયો હતો આ હરાવ સંબંધે અગાઉ પ્રકટ થયેલું જાહેરનામું વાંચી સંબળાવ્યું હતું જેથી દરખાસ્તને પૂર્વ ભાગ રદ કર્યો હતો, બીજા ભાગ માટે એવી ગોઠવણ કરી હતી કે મહાલ પંચાયતો તંત્રીથી માગણી થવાથી વિચાર થઇ શકશે.

અમારા નસ્ર મત મુજબ આ હરાવ જલદી અમલમાં ચૂકવા ગોઠવણ થવી જોઈએ છે વડોદરા રાજ્યમાં ગોવંધ નિયંત્રક કાર્યન હોલ પરંતુ રાજ્યના ઉપયોગી દોરો નિકાશ થઇ થઇ જવાથી દોરોની હિતથી જે હાલ રાજ્યને અને રાજ્યની પ્રજાને થયેા જોઈએ તે યત્નો નથી. ઉલટું બ્રિટિશ સુલકના જેટલીજ હાડમારી પ્રજાને ભોગવતી પડે છે. અને આશા રાખીએ છીએ કે આ બાબત નામદાર, રીવાન સાહેબ

પોતાના ધ્યાનમાં લે અને રાજ્યના ખેડુતોના આશીર્વાદ મેળવે.

દારની બધી દૂર કરવા સંબંધી હિંદુ મુસલમાનોએ કરેલા કેટલાક થાણા જીલ્લાની હરાવો ગયા અંકમાં અને કોન્ફેરન્સ અને દારૂ જજીવી ગયા છીએ તે ઉપરથી જોઈ શકીશું કે આ

બધી દૂર કરવા લોકો કેટલા બધા આગ્રહ છે. ગઈ તા. ૨૦ મી એપ્રિલે થયેલી થાણા જીલ્લાની કોન્ફેરન્સમાં નીચે મુજબનો હરાવ એકમતીથી પસાર થયો છે.

"દારના અપંથી દેશમાં દરિદ્રતા ફેલાયું અને અનીતિનો ફેલાવો થાય છે. અને દેશમાં દારૂ મદતર બંધ કરવાના ઉપાયો સરકારે લેવા.

આપણે આશા રાખીશું કે નામદાર સરકાર પ્રજાની દારૂની બધી દૂર કરવાની તીવ્ર આકાંક્ષા તરફ લક્ષ આપે.

જો રાજ્ય સત્તા ધારે તો એક કલમના અંતકાચી કુર્બાનોને તથા દારૂ અને જાવ- બીજા અનિષ્ટ બધીઓ નગર રાજ્ય. દૂર કરી શકે આ વાત

અમે અનેક વાર જણાવી ગયા છીએ. થોડાક સમય ઉપર ઠીકાઆવાડના ભારતનગર રાજ્યે પોતાની પ્રજાની વિનાંતિ ઉપરથી પોતાના રાજ્યમાંથી દારૂ રફતે રફતે વધન બંધ કરવાનો હરાવ કર્યો છે. આપણે જોઈએ છે કે ચુનાઈટેડ રોકેટ્સ, ક્રાંસ વગેરે દેશો એ સત્તાના બળથી એકદમ દારૂનો વાપર બંધ કરી દીધો છે. અને એ દેશોમાંથી થોડા સમયમાં એ બધી નાશુદ થયેલી જોઈશું. મોને પંચુ અશીલુની બધી એકદમ દૂર કરી છે. આ પ્રમાણે હરેક રાજ્યાધિકારીઓ આ નિયમ મન પર લે તો આ ફટ બધી ઘરતે દૂર થઇ જાય. ભોવનગરના દયાળુ મહારાજ સાહેબે આ વસ્તુ રિસેલિટ ધ્યાનમાં લઇ જે અત્યુત્તમ પગલું મૂક્યું છે તે માટે તેમના આપણે આભારી થઈશું.

વિવિધ વિષય.



પ્રકીર્ણ.

અમેરિકામાં આવેલા ફિનીડા નામના એક રાષ્ટ્રમાં ૧૧૦ એકરનું કામરનું સરોવર છે.

ફિન્લેન્ડમાં સ્ત્રીઓને પાલીસેટમાં બેસવાનો અધિકાર છે, ઠોંગાંડ, સ્કોટલાંડ, અને આયર-લેન્ડમાં ૭૦૦૦૦૦ પુરો ક્ષાંડા છે. યુનાઈટેડ કિંગડમમાં ૩૦૦૦૦ ફિટમ વેડું જાણનારાં માણસો છે. જાપાનમાં જવમાંથી દૂધ બનાવવામાં આવે છે.

૨૬ વર્ષનો થતાં સુધી એક રશિયન બાળકજ ગજબ છે.

યેરાંનું હૃદય ઉનારતાં પંચથી રક્તડાચાર મિનિટ અને હાથથી પંદર મિનિટ લાગે છે.

મદ્રાસમાં જ્વજ્વળિને બારણાં હોતા નથી. જાપાનમાં દરવેરે આશરે ૫૦૦ ધનની કમ્પના મક્કા લાગે છે.

યૂરોપમાં હેમર ફેટ નામે-નોવેગા આવેલાં સહેરમાં બે માત્ર સુધી સૂઈ આશ્રમનો નથી.

બીજા કેષ પન્ન દેસ કરતાં હટાલીમાં વધારે ધીવેટરો છે.

“ સેવક ”

બીલીટ કરેલી ફેમ્પર માખીઓ બેલીને ખરાબ કરી નાંખે છે, એક કાંદો પાણીમાં ફેલાવોને પછી દંડ કરીને પછી ફેમ તે પાણીથી સાફ કરી એટલે માખી ખરાબ કરશે નહીં.

સરથ જો જાટલીમાં સક્રમ ગયો હોય તો તેમાં થેડો સરકો નાંખવાથી તે પછો પ્રવાદી થશે.

ફેચ ચાકનો જૂદો ગરમ કપડાં પરથી કાચ કઢાવવાના કામમાં ખારે છે. જે કપડાં

પર કાચ પડ્યો હોય તે કાચ પર થેડોક ભૂંડો બમરાવનો એને થોડામ કલાક પછી પાંજેરી કઢાવે.

માથુ ધણું કુખનું હોય તો એક ગપટી મીઠું છબ કુપર સુકી અને કુપરથી દડક ચાદ પી જવી કે સુગન આગમ થશે.

કચ રો કઢાવવાની સાવચેતી ને લાંબો વખત ચલાવવી હોય તો પહેલાં મીઠાનાં ગરમ પાણીમાં પચાણી રાખવી.

જો રજારને કાપતી વખતે છરાંનાં પાના ઉપર પાણીની ઝીણી ધાર પાડવા કરશે તો રજાર ધણીજ રહેલકથી કાપી શકાશે.

ચીની કામ ભાંગી મધુ હોય તો નીચેની ગપટી તેને પાણું સાધી શકાય છે. એક ચાકના ચમચા નેટલી પાણીમાં ફેટકીને મેળવવી અને બહીનાં જ્યાં સુધી પારદર્શક થાય ત્યાં સુધી મૂકી રાખવી પછી જે જામેલા દુકડા ન ધરાવતા હોય તેને ગરમ ગરમ પાણીએ ધોઈ કઢવા અને તે ગરમ ગરમ હોય તેટલામાં પાતળુ પગારટર ટુવલથી લગાડવું નેધો દુરત તે વજનો જશે.

અનુના પહાડ અને ધ્વની નદીઓ.

મગધ જ્યારે ધનો તપાવતુ થાય છે તો તેને રતપ્રમાં પણ પાણી દેખાય છે અને જન-મન અવરમાં બગ્ડ અને ચીનજ પાણીના ધણ પાદ આવે છે, જ્યારે બૂખ્યા ધણએ ત્યારે મૂળછનો દ્વદરે, સુગની ધારી બરહો, વડોદરાનો ચેવડો, જમનાવાદની મરહો અને ભાવનગરી માંહીવા તેમજ મધુરાના પેંડા પાદ આવે છે. આ પ્રમાણે વર્તમાન મોંધવાનીના અમચગા કે જ્યારે સાગ પેમાદાર કુટુંબોને પણ નિત્ય જેમર રેટથી મેળવવા કાણું થઈ પડ્યું છે ત્યારે આપણા દાદા, પરાદા તથા રહેના પણ પૂર્વજોના કામને યાદ કર્યા વિના

રહી શકાતું નથી આ તેજ સમય હતો, જ્યારે ભારતવર્ષમાં અમલના હુંગરના હુંગર ખડકી રાખવામાં આવ્યા હતા તેમજ દૂધ ધીના તળાવો ભરાઈ રહેતા હતા કહો કે, નદીઓ ઓઢેતી હતી, ગરીબથી ગરીબ, અરે, અતિકંગાળ કુદરતના કાળચક્રમાં બસાવર સપડાયેલા મનુષ્ય પણ પોતાના સ્ત્રી બાળકો સાથે આનંદથી દિવસ નિર્ગમન કરતા અને મોજ ઉડાવતા. ભારતવર્ષની આ ઝગઝગતી દશા કંઈ દબર દોડ દબર વર્ષ પૂર્વે હતી એમ નથી પરંતુ માત્ર ખસે ત્રણસે વરસ પહેલાં પણ હતી. અકબર આદશાદના શાસનકાળમાં કેટલીક નિત્ય ઉપયોગમાં આવતી યીજેના બાવ આ પર્માણે હતા:—

ધઉં-ચોણા પાંચ આને મણ

ચોખા-આઠ આને મણ

મગની દાળ-ચોણા આઠ આને મણ

મહની દાળ-ચોણા પાંચ આને મણ

બાગરી-આઠ પાંચ આને મણ

મીઠું-સત્તા છ આને મણ

સાકર ચોક રૂપિયો સવાહઆને મણ

ધી જે રૂપિયે દશ આને મણ

તેલ-દશ આને મણ

અળખ-ચાર આને મણ

પાંચસો વર્ષ પુર્વે અલાહાબાદની ખીલજના સમયમાં ૧) રૂપીઆનું ૨૪ શેર ધી અને ૧ મણ દૂધ મળતું હતું! અંગ્રેજ રાજ્ય પ્રાપ્તના આરંભમાં પણ અત્ર ધી ધણું સત્તું મળી શકતું હતું, વિશેષ લાંગા કાળની મહા કોચની કસીએ તોપણ આજથી પચાસ સાઠ વર્ષ પૂર્વે સન ૧૮૫૭માં કેટલીક યીજેના માવ નીચે પ્રમાણે હતા:—

ધઉં ૧ રૂપિઆના ૩૬ શેર

ચણા " " ૧૫૧ શેર

ચોખા " " ૧૮ શેર

ધી " " ૪ શેર

દૂધ " " ૪ મણ

૨૬ વર્ષ પૂર્વે સન ૧૮૯૦માં આ પ્રમાણે મા હતા.

ધઉં ૧ રૂપિઆના ૨૫ શેર

ચણા " " ૧૮ શેર

ચોખા " " ૧૨ શેર

ધી " " ૨ શેર

દૂધ ત્રણ પૈસે શેર

પુરાણના માખણના પડાકો અને દૂધના તળાવોના વર્ણનો આ અટપટા જમાનાના બંધુ સુદ્ધિમાન પુરષો (!) કેમ ? સાચા અને ? પરંતુ આજે ભારત વર્ષની શી દશા છે કંગાળ ચિત્ર સર્વની રક્ષાએ પ્રત્યક્ષ છે.

દીર્ઘાયુધી કાચબો.

ગ્રીકાંડના મુંગા પ્રાણીઆને સંકલ્પવાના બગીચામાં જ્યારેજના નામનો કાચબો ૨૬૦ વરસ સુધી ગ્રીકાંડમાં રહી મૃત્યુ પામ્યો છે ત્યેવું આયુષ્ય લાંબુ કરવાને ગાજર અને કેળીય ખવડાવવામાં આવના હતા પરંતુ તેની અંતર તેને જીવાડવા માટે કાર્પ સાધક નીવડી નથી રહેતો મંદવાહ ધણા દિવસ સુધી લાંગાઓ હતા અને મરતાં કેટલાક અઠવાડિયાં લાગ્યા હતાં ત્યેની લાશ એટલી મોટી અને વજનદાર હતી કે તે બદાર કઢાડવા માટે ચાર ધણા મજબૂત માણસોને રોકવામાં આવ્યા હતા. ડાકરોએ તેની લાશને ચીરી તપાસી જોતાં માલમ પડ્યું કે તે ફેફસાંના દરદથી મરણ પામ્યો છે. મનુષ્ય કુદરતને આધીન રહી ચાલે તો ૨૬૦ તો નહિ પણ સો વર્ષનું આયુષ્ય જરૂર ભોગવી શકે !

બસ !!! એક ખ્યાલો.

દિલ્લાર. પાલણપુર.

જાણી દે ! જાણી દે ! બસ બિનનર બધું દાન
અનન્ય આતમ લગાવી દે ! હું મોઢા શિંગાની કા
ખતમૂકવા પકડ ખંજર ! ખડેતર છે ખનમ યાત્રુ
રોડે રક જામ બરી પાને ! હોમો છું સહેનચાદખાનુ
અર્થનને જંગમાં પાયો, બરો મોઢે બની સાહી
સિતાબી કર બરી પાને ! બદનમાં આગ દા લગી
રમે રમ દડીમાં હોજો લોદી મમ પાક પૂર્વજનું
લોકે અંગાર આ આખે ; બાન બેલાલ બારતનું
ચૂલાનું ખૂન બદન ખાલી, લૂટક મહ ને દતી લાલી
દામ બે દાસરે જ્ઞાલી છનાં પાવક ચપ્પ ખાલી
હોમો થા આસના મ્હારા ! જુએ શું આંખ દેડીને !
બનીશના બાવલો ખ્યાલ જુલમ જંજીર તોડી દે !
મએસાને નધી રોડું ચૂસે તેને ચૂસી લેવું !
શીયામાં છે બધું તેવું કરીશના પી બરી ખ્યાલું !
રિનાતાં ટાંચીયા વસતાં, નધી નધી ખાટમાં મરવું
દે મમ ભારતી માટે જીવન જમ આ ખતમ કરવું

અરે ! ઈશકે ખુવારી છે.

એક વિનય.

(દિલાસ મોતીલાલ મથુરભાઈ મદુધાવાળા) દલીલી અમ પડિ પરદો તણ દે હર્જ રોં ચરગામ છે ?
અરે બુલબુલ બની બેશામ, હો આકાશમાં ચા દામ ; દિલમા વજા છે બા નહિં શું દુરથી તે પરખાય છે ?
બજો ના બેદ જો હંદા, અરે ઈશકે ખુવારી છે. મારો જીગરમાં લા કરી છાંટી નિમક છે રજા, —
પૂછી જો મીનને પ્રેમે, વજાઈ વારીની કેવી, વજો દલાલી દાસ્ય કરવામાં શું મન મલમાય છે ?
ખરખર બેવજાઈમાં, અરે છકે ખુવારી છે. હું ન દેખે દસ્ય વા કોઈ સ્વપ્ન સંદિમાં છતાં
પતંગી પ્રાણને અરે, જીગર જ્યોતિ ન તે જાણે, પેલા બન્યા હું જગત જોગી સદુ જલથાય છે !
કરે પરવા બેવજાઈમાં, અરે છકે ખુવારી છે. હું કંઈ મંદિર વા કંઈ બાગ જંગલમાં ફરે ;
નહીં લેલાં નહીં મજનુ, સમા બાવો જીગરના બધા ; આસેખી મર્તિ અંતરે અંદર ન પણ અવધાય છે !
નહીં ત્યાં પ્રેમની જ્યોતિ, અરે છકે ખુવારી છે. રંગરથી તું દુર કરે પરદો દેને એ નિત્યનો
જીગરના પ્રેમનું ખ્યાલું, ગોચે રસ પ્રેમી કો પુરાનું લાગે કું તુ મ્હારી લઈ રે' હો સદુ બરમાય છે
અપુર્ણ પ્રાણને ત્યાજે, અરે છકે ખુવારી છે.

રંગર.

રહું તો શું? ૨૦

લીધી છે ભારી સરદારી, બળવાને અમલદારી!
 પીક્યાં પુષ્કળ ગરીબ પ્રાણી, તમારું તામ રહું તો શું?
 દીનોની દુઃખમય વાણી, સુણી ના અંતરે આણી!
 સકળ તમ સાહ્યથી ખોટી, પછી ને સુખ રહું તો શું?
 ગણાઈને પુત્ર વિક્રાન, ભલે હો' કૃષ્ણનું ઓગમાન!
 નથી નિજ દેશનું આવામાન, પછી રહ્યાપણ રહું તો શું?
 પૂરા પ્રપંચમાં રહીને, ગરીબાના ગળાં લઈને!
 અનેરી મોજ ગહુ માણી, પછી એ ધન રહું તો શું?
 રાજતાં દેશ બાનુઓ, તીમિર અજ્ઞાનની માંદી!
 ન નીકળ્યાં એ તીમરેથી, તમારું જ્ઞાન રહું તો શું?
 સુભાસનાં મુખે બણ્યાં, કુંક્યાં બહુ ભેરથી દરમેશ!
 કુધારો ને રહ્યો ઘરમાં પછી ભાષણ કયું તો શું?
 પ્રિયાની સંગ માડીમાં, પૂર્યાં કંઈ બાગ વાડીમાં!
 મરે ભૂખે દુકાળે લોક, પછી દરવું રહું તો શું?
 ભલે હો' સુન્દરી શાણી, નથી રૂપમાં જરા પામી!
 પતિ સેવા દિલે નહિં તો, સ્વરૂપ મુંદર રહું તો શું?
 લઈને કષ્ટ માવાને, લીધો અવતાર આ જગતે!
 પ્રણતે ને ભજ્યાં નહીં તો, પછી છવન રહું તો શું?
 સકળ સંસારને છોડી, જશે આત્મા અમર ઉડી!
 પશે સર્વોંગ સખોડી, જગત પાછળ રહું તો શું?

અંબેલાલ સવરામભાઈ દેશમુખ

જુગારની દુષ્ટલતથી બચવા ગાયોનું--પૂર્વ સ્વરૂપ!

સુજનપ્રતિ ઉક્તિ.

મનહર.

દરેક પીયવી નીજ વીતને વેળાની દેવું,
 મદા અવશ્ય પિદાન લોક ગાય છે;
 જુવાવાળા યાનમાં, નિવાસ કરનાર વજ્ર,
 કપટના કારાગાર રૂપ મન ગાય છે.
 બકચૂં સહી સત્ય બાજે રમનારા દેખો,
 કોટ અપકીર્તિનો જન્મ દારો જાન છે;
 અનેક આશ્વતે આખત્રણ કંઈ જાણો,
 અનીતિનો સાગર જ્યાં સદા ઉભરાય છે.

અંબારામનું અંગજી ૬૪૨.

ગયા ક્યાં તે અરનીરો, બસા કંઈ બાળ લેતાં મા.
 ગાળી તે ધર્મ પોતાનો, બની રખવાળ રેતા યા;
 અમારો જાનને અદકો, સકળ પ્રાણી મદો મણ્યા.
 સર્વ વે અંતરાળામાં, અમારો મંત્ર જપતા યા;
 સકળ પ્રાણી મદો કોઈ, અમે ગાયો દત્તી બ્યારે.
 જગનનાં ગાય રૂપિઓ, પૂજન કરતા હતા ત્યારે;
 અમારો કૃષ્ણને માટે કયો દ્રવ્ય સહસ્રી કૃષ્ણને;
 નથી કો વીર અદો યાગે, બારે તે સુદના કૃષ્ણને.
 ગયું જોરવ અમારું ને, તમારું પણ ગયું સાથે.
 ગયું બારતાણું જોરવ, જતાં જોરવ અમારું તે.
 અમે રિંદા મૂકી છો, અને બારતા યથા શાખ.
 ગયું સહી પૂરવ પરવારી, જગે જન પામતા કંઈ.
 નિલમજી.

રાગમરૂપ થયો એટલે શા કામનોડુંતે કું સમજી શકતો નથી.

૮૦. તમે ગમે તેટલા વધારે જ્ઞાની હો છતાં તમારું જ્ઞાન અપૂર્ણ નથી.

૮૧. જો તું તારા કાર્યમાં અનુરૂપ અને ઉત્સાહી રહીશ તો પ્રભુ તને તેનો બદલો આપવામાં નક્કી અનુરૂપ અને ઉદાર થશે.

૮૨. તમારી ત્રીજેરી સાચવવા માટે કંઈક કરને ફરજો બતાવો.

૮૩. અરે મુખાં એક દિવસની ખાત્રી નથી તો પછી લાંબુ આયુષ્ય માગવાની શાને માટે આશા રાખે છે ?

૮૪. સૂર્ય ઉપર ધન ફેંકવાથી તે છુટી શકતો નથી.

૮૫. પ્રજ્ઞામાં આસ્થા રાખો અને સતકર્મો રા; વસ્તુધરા ઉપર વસો અને તમને નેની સદુપવાથી બાકાર મળશે.

૮૬. તમારા કુળની પરિશ્લા મદનસિલ્પથી થઈ શકે છે.

૮૭. જો તારે પોતાને માટે કુંજ દમણાં સંભાળ નહિ રાખે તો પછીથી તારે માટે ખીચું કોણ સંભાળ રાખનાર છે ?

૮૮. સાચા દિલથી સત્ય મહેનત કરી સિવાય શાન્તિ મળશે નહિ.

૮૯. ગમે તેવા પ્રસંગમાં પણ તમે તમારા આત્માને સમતોલ રાખશો.

૯૦. તમે ખાવજ વાતોને પકવ આમ જાણની આશા મળશે નહિ.

૯૧. તમને પોતાને શાન્તિ પ્રિય દોષ તો તમે કાઢના વૈરી જનના નહિ.

૯૨. તમારે સાચા જાનવું દોષ તો ખોરો માર્ગે મગન કરવો નહિ.

૯૩. તમારી દષ્ટિ પવિત્ર રાખના માગતા હો તો સકામશ્રદ્ધિથી પરબીના સાચું પ્રાપ્તિ પણ જોતા નહિ.

૯૪. પવિત્ર હૃદયી માગવાની આવના દોષ તો પાવક પન ધન સમાન મળે અને

પવિત્ર પુરુષોના સમાગમ કરી પવિત્ર કાન્તિ સાંભળો.

૯૫. તમારી તપશ્ચર્મા સરજ કરવા ચાહના હો તો કોષ કરતા નહિ.

૯૬. તમને અમુનારવાદની જગ્યા થતી હોય તો પરિપક્વ જૂથ લાગ્યા માટે ખોરાક લેવા ધ્યાન રાખશો.

૯૭. તમારે બોલતાં શીખવું દોષ તો પ્રથમ તમે પરિનિર્ણય અમર અન્યના અવર્ણવાદ બોલવાની પ્રતિજ્ઞા કરશો.

૯૮. તમારે કાંઈકથી અગ્નિને જાંન કરવો હોય તો તમે નિરંતર સમતા જાળવું સેવન કરો.

૯૯. અથા અમર કષ્ટથી અલગ રહેવા માગના હો તો રજુતા માને સરલતા પાસમાં રાખના શીખો.

૧૦૦. લોભ માને તુષ્ણાને દૂર કરવા હચકના હો તો નિરંતર સંતોષ વૃત્તિ સેવન કરો.

૧૦૧. ખરો મામલોમાં પુરવતેજ છે કે ને સર્વાભાઓને સમ મળે છે.

૧૦૨. સમ્યક્ દુનિયામાં નિર્ભયતાવું રચાન કંઈ પરમ પદ્મ છે.

૧૦૩. તું સર્વે જીવાત્માઓને જામવદાન કર કે નેથી તું નર્ભય થાય.

૧૦૪. સુખને હજીનારાઓ પ્રત્યે દુઃખની પ્રવૃત્તિ કરી જોઈ મદા પાપ છે.

૧૦૫. જમન એક અરીસો છે તેમાં તું જોવો મહેરા ચિતરીય તેનું દેખીશ.

૧૦૬. રૂઠ કરવા છતાં પણ જગ્યાના દાવખંધી પગથી લીધેલુ ઝેર જેમ પિતા પુત્ર ઉભવને સુખાવદ છે, તેમજ દિલમીર થવા છતાં પણ જગ્યાની જીવાત્માઓને કશીજ અન્દોષી બોધ કરવો તે દિતાવદ છે.

૧૦૭ મરજ આગ્રાથી તો સર્વે કોષ મરે છેજ પણ ખરો મરો કોણ જાણે છે કે ને જીવતાંજ મરી જાય છે.

૧૦૮. પોતગમ પ્રેમની આગામી પાછળ કું, તેને સુ પગવાવું નારી રહું !

૯૯ શાન્તિ

હિતવાક્યો

પશ્ચિમવર્તતા પન્માસગી શ્રી અજિતસાગરજીગણી

મુ. પાટળ (ઉત્તરગુજરાત)

(ગતાંકર્ષી ચોપ.)

૫૫. મનુષ્યનું મુખ પાર્શ્વિક પદાર્થો પુષ્કળ હોવામાં સમાવેશું નથી.

૫૬. તમારો દિગ્મત-ધર્મતાને પાડી શકે છે, માટે દિગ્મત રાખો.

૫૭. જેનું અંતઃકરણ શુદ્ધ હોય તેને મૃત્યુનો ભય બહુ રહે નહિ.

૫૮. નાણાનું કામ નાણાથી ચાલે છે, પણ વાતોથી ચાલતું નથી.

૫૯. મૃત્યુથી નાસવું તેના કરતાં પાપથી દૂર રહેવું એ વધારે સારું છે.

૬૦. જેને યોગ્ય મિત્રો હોય છે તેને વૃક્ષાન પશુ યોદ્ધાન ચાપ છે.

૬૧. આ જગતમાં આપણે એક પણ દિવસ પરિપૂર્ણ રીતે સારો કહેવાય એમ માન્યો હોત તો કેવું સારું ચાત ?

૬૨. લક્ષ્મ તેત્તુન નામ કે પતિ પત્નિમાં પ્રેમ રહે.

૬૩. આપણા આચાર વિચારોમાં કંઈ સુધારો ન થાય તો પછી બહુ જગ્યામાં શું શન છે ?

૬૪. ધર્માની શોધ એટલી કરો કે જેટલી કોઈ રાગી માણસ આરોગ્યતાને શોધે છે.

૬૫. મૃત્યુને વશ થવું એ જો બળંકર ગણાતું હોય તો દીર્ઘ કાળ જીવન ગણાવું એ કદાચ વધારે બળંકર નિવડશે.

૬૬. તમારો દુસ્મન કોઈ અન્ય નથી પણ તમે પોતેજ છો.

૬૭. મનુષ્ય જે જે વિષયમાં પાપાયશ્ય કરશે તે તે વિષયમાંજ તેને શિક્ષાપાત્ર સપ્ત થશે.

૬૮. માન્યવર સખસ તેજ લેખાય છે કે જે સદનશાસ હોય છે.

૬૯. પ્રજાનો ભય જે તમણે દે છે તે સારી સ્થિતિમાં ટકી શકવાનોજ નથી. એવો સત્વર સેતાનની જાળમાં ફસાઈ જવાનોજ.

૭૦. પડછાયાને પકડવાનો પરિશ્રમ નિષ્ફળ છે.

૭૧. ખરો મુખી તો દેજ છે કે જેના મુખ સમીપ સદા મૃત્યુની શ્વણ ઉભીજ રહેલી હોય છે. અને જે પ્રતિ દિવસ મૃત્યુને માટે તત્પર રહે છે.

૭૨. કોષપણ સલાહને માટે એકાંત એ સર્વોત્તમ સલાહકારક છે.

૭૩. હમણાં તું જરાક શ્રમ કરીશ તો પછી તને પુષ્કળ વિશ્રામ અખંડ આનંદ પ્રાપ્ત થશે.

૭૪. અદેખાને કદી આનંદી જોશો નહિ.

૭૫. સદાકાળ તત્પર રહેજો અને એવા રીતનું વર્તન રાખજો કે મૃત્યુ આવીને તમને અજાણિતભે વેરે નહિ.

૭૬. જિન જરૂરી બોલવું એ માણસનું માન ધરાડનાર છે.

૭૭. જો કદી કેલેવર તમે કોઈ મનુષ્યને મરણ પામતો જોશો હોય તો ત્યારે પણ જોજ રીતે જવાવું છે એજ વિચાર કરી રાખજો.

૭૮. ગરીબાણમાં મહેનત કરશો તો શ્રીમંત થઈ જશો.

૭૯. જ્યાં સુધી તું કરીરે કુદગા છે, ત્યાં સુધી ધણું બહુ કરી શકશ. પણ જો

અલ્કોહોલ.

મધ અનેક પ્રકારનાં છે અને તેનાં નામ પણ અનેક રીતે મિલ મિલ તરેલનાં છે; પરંતુ તે સર્વમાં કેદ ઉત્પન્ન કરનાર સર્વ સાદાતણુ એવું એક જ દ્રવ્ય છે. એ દ્રવ્યનું 'અલ્કોહોલ' એવું નામ ઇંગ્રેજીમાં છે. એ અલ્કોહોલના જુદા જુદા પ્રમાણ ઉપર મધનો કેદ અવલંબી રહે છે, તેના ઘટકાવર્ણન જોઈએ તો કાર્બન, ઓક્સિજન અને હાઈડ્રોજન છે. અને તેના એકી-કરણથી તે આ તરફ ઉત્પન્ન થતા લાગુ છે. પ્રાચીન કાળથી તે પ્રચારમાં સર્વિસાધક પાતળા પદાર્થમાંનાં સાકરમાં કેટલાક રસાયણિક ફેરફાર થતાં તેનાથી અલ્કોહોલ ઉત્પન્ન થાય છે અને તે પદાર્થનું મધ અને છે. વેદકાળનો સોમરસ એ સોમવસ્તુમાંથી નીચેના કારણે રસહરો અમ કેટલાક લેઈકું મત છે. આજ કેટલાકેક સંતકેથી દ્રાક્ષના રસનો ઉપયોગ ગ્રીસી રીતે કરવામાં આવે છે અને જુદા જુદા પ્રકારની 'લાંડી' તૈયાર કરવામાં દ્રાક્ષરસ વાપરવામાં આવે છે આ તરફ અનેક પ્રકારના દારૂ, મદક, ચોખા, ગઢાકા, ગોળ, ફળો, પુષ્પો, મધ, ફળ વગેરે પદાર્થોમાંથી તૈયાર કરવામાં આવે છે. દારૂ તૈયાર કરવાની રીત જુદા જુદા દેશોમાં જુદી જુદી છે; પરંતુ તેમાં મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર છે. (૧) ધાન્ય, કુચ, ફળ વગેરેને બીજાની રાઈસાધક દ્રવ તૈયાર કરવું (૨) તે દ્રવનું મરન કરી ચરત દારૂનું બન (૩) બહી લગાવી તે દ્રવમાંથી દારૂ તૈયાર કરવો. આ ત્રીજી રીતમાં અલ્કોહોલ ઉત્પન્ન થતાં તેની સાથે 'ફિયુરેલ' તેજ અને ફર્ફોલ એવાં બે અપાવકારક દ્રવ્યપણુ મળાઈ આવે છે અને તે દારૂમાંથી તદન કાઢી નાંખતા મુશ્કેલ છે.

મધમાં કેદ લાવનાર જે મુખ્ય દ્રવ્ય છે તેને અલ્કોહોલ કહે છે, એ ઉપર જણાવેલું છે, એ કિચાપ રસાયણિક મરનાની દૃષ્ટિએ

તેની સાથે કેટલાક ખીન્ન દ્રવ્યો રહેલાં છે; પરંતુ તેમને પણ અલ્કોહોલ એવું સામાન્ય નામ આપેલું છે. માન જુદા જુદા અલ્કોહોલને બેઠે દર્શક એવા સખ્તો પ્રથમારને લગાવવામાં આવે છે. મધમાંનાં દ્રવ્યને 'એથિલ અલ્કોહોલ' કહે છે અને તેનો ખીન્ને એક અત્યંત અપાયકારક પ્રકાર છે તેને 'મેથિલ અલ્કોહોલ' કહે છે. આ ખીન્ન પ્રકારનો અલ્કોહોલ પહેલાં પ્રકારમાં મળી જાય તો પીવામાં તદન નિષ્પયોગી થાય છે. 'લાવ' મેથિલેટ રિપરિટ ને. અગરમાં વેચાય છે, તે એજ મિશ્રણથી તૈયાર કરેલો અલ્કોહોલ છે.

અલ્કોહોલને અને પાણીને અત્યંત રોલ હોવાને લીધે અલ્કોહોલ અત્યંત શુદ્ધ રીતિમાં નિર્જળ તૈયાર કરેલો જલુ મુશ્કેલ છે. અલ્કોહોલ અને પાણી પારપર મળી જતાં ઉષ્ણતા ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે મિશ્રણનું પ્રમાણ તેથી કાંઈક ઘટે છે. દાખલા તરીકે બે ગ્યાલન અલ્કોહોલમાં એક ગ્યાલન પાણી મેળવોએ તો તે ત્રણ ગ્યાલનન થતાં મિશ્રણ કાંઈક ઓછું થશે. ઉષ્ણતાથી થોડા પાણીનું બાષ્પમવન થઈ જાય છે.

અલ્કોહોલ આરોગ્યની દૃષ્ટિએ બે કે અપાયકારક છે, તો પણ પુષ્કળ ઉપયોગી પદાર્થો તૈયાર કરવાના કાર્યમાં તેનો ઉપયોગ થાય છે અને તેથી ઉદ્યોગ-ધંધાની દૃષ્ટિએ તેને મોટા મદદરતો પદાર્થ ગણવામાં આવે છે. દારૂના ફાર્મ, ઘર વગેરે રસાયણિક દ્રવ્યો તેની મદદથી તૈયાર કરવામાં આવે છે.

'અલ્કોહોલ' શરીર પ્રકૃતિ ઉપર અને નીતિ ઉપર થનાર અપાયકારક પરિણામ લાગતાં આખીનેજ દિનું અને સુસલાયન ધર્મેમાં દારૂ પીવાનો પૂર્ણ નિષેધ કરેલો છે. દારૂ પીવાથી પ્રથમ દૃષ્ટિએ શરીરમાં ગરમી ઉત્પન્ન

નૈતિક શિક્ષણ ઉપર સૌથી અધિક ધ્યાન રાખવામાં આવે છે, અને વિશ્વ વિદ્યાલયના દરેક વિભાગમાં નૈતિક શિક્ષણ અપાય છે તે એવી રીતે કે:—(૧) જાતિ સાહિત્ય. (૨) અંગ્રેજી સાહિત્ય. (૩) ફારસી સાહિત્ય. (૪) ગદ્યકર્મ વિજ્ઞાન. (૫) વ્યાયામ. (૬) મન્વર્વ વિદ્યા. (૭) આધુનીક સાહિત્ય. (૮) શિક્ષણ શૈલી. (૯) જામ બનાવવો. (૧૦) ઇતિહાસ. (૧૧) રસોઈનું શિક્ષણ અને ખીજે ઇષ્ટીત વિષય હોય તેનું શિક્ષણ.

શિક્ષણ જેવી એવી રાખવામાં આવી છે કે, વિદ્યાર્થીનીઓને પોતાની મેળે પોતાના ઉપર વિશ્વાસ રાખતાં આવડે શિક્ષક, શિક્ષિકાઓનું માત્ર એજ કામ છે કે તેના રસ્તામાંની મુશ્કેલીઓને દૂર કરી તેઓના માગે દર્શક બને. ધાર્મિક શિક્ષણ પણ આપવામાં આવે છે પરંતુ તે એવું નથી હોતું કે બિન બિન ધર્માવલંબીઓમાં પરસ્પર વિરોધ ઉત્પન્ન થાય. ત્યાં શીખવવામાં આવે છે કે, "જે પરમપૂજ્ય પરમ પવિત્ર શક્તિને ઇસુખ્રિસ્તના નામથી, બૌદ્ધ મતાવલંબી બુદ્ધના નામથી, કન્ફુસિયસના માનવાવાલા સ્વર્ગના નામથી પૂજે છે તેઓ સર્વ એકજ છે." મનુષ્યના સર્વ શારીરિક, માનસિક, અને ધાર્મિક કર્મોના ઉદ્દેશ એવી એક પરમ સુંદર સર્વશુભ સમ્પત્તિ સંકિતની સાથે મળી જવે જોઈએ. આજ જાપાનીસ જીવોને નૈતિક અને ધાર્મિક શિક્ષણ એજ સિદ્ધિ આપવામાં આવે છે.

રૂઢિ કાલેજનાં આવા શિક્ષણ માટે એ વિદ્યાર્થીઓમાં વિદ્યાર્થીનીઓની ૧૨ સંખ્યા છે, જે સર્વે બિન બિન ઉદ્દેશથી કામ કરે છે. એ સંખ્યા આદિપાન્ત વિદ્યાર્થીનીઓથીજ વધે છે. એનાં સંચાલનથી કન્યાઓને સ્વાવગમનના પાઠ શીખવાનો મજે છે. તે એક ખીજથી ફળામળાને કામ કરતાં શીખે છે. મતબેદ થતાં

સર્વના વેટ લેવામાં આવે છે અને જે બાજુ અધિક મત થાય છે તે બનુસાર કાર્ય થાય છે.

એ પ્રમાણે કન્યાઓ બહુ મતનો આદર કરતાં શીખે છે. બોર્ડિંગમાં પણ મર્વ પ્રમુખ કન્યાઓજ કરે છે. એવું કરવાથી ગૃહકાર્ય શીખે છે, મોટી મોટી કન્યાઓ ન્દાનાં બાળકોની દેખરેખ રાખે છે. બોર્ડન કન્યાઓ પોતેજ વાસ કરતી બનાવે છે.

"પબ્લિક જીમનારીક એક્સરસાઇઝ એક્રીબીયન" નામની એક સંસ્થા છે, જેનો ઉદ્દેશ કન્યાઓને શારીરિક વ્યાયામમાં ઉત્સાહિત કરવાનો છે, અને સર્વ મળીને કામ કરવાની ટેવ પાડવાનો છે. એ સંસ્થામાં અધિક વર્ષમાં જે મોટી મોટી સંખ્યાઓ થાય છે. તેમાં કન્યાઓનાં માતા પિતા અને વિશ્વ વિદ્યાલયનાં દિતચિન્તકોને પણ આમંત્રણ કરવામાં આવે છે. એ વખતે દબંગરો સ્ત્રી પુરુષો એકજ થાય છે. સને ૧૯૧૨માં જે સંખ્યા થઈતી તેમાં ૧૦,૦૦૦ સ્ત્રી પુરુષો આવ્યાં હતાં એ ઉલ્લેખનો સમ્પૂર્ણ પ્રમુખ વિદ્યાર્થીઓનાં દાયમાજ હોય છે. એ વખતે વિદ્યાર્થીનીની ભોજન બનાવવાવાળી કમિટીએ જે દિવસનો ૦૨૫ રૂબીને ૬૧૦૦ મહેમોનોને સારો ભોજન તૈયાર કર્યું હતું.

એ લખવું આવશ્યક છે કે એ સંસ્થામાં શિષ્યવૃત્તિમાં (સ્કોલરશીપ) આપવાનો રિવાજ નથી અને તેનું કારણ એ જતાવવામાં આવે છે કે એના સંચાલકો કોઈ પણ બાલ વસ્તુથી મગર બાલ દેખાવથી વિદ્યાર્થીઓનો ઉત્સાહ વધારવા માગતા નથી તેઓની માન્યતા એવી છે કે, શિક્ષણ લેનારાંની અંતરની જ્ઞાન પિપાસા એવી તીવ્ર હોવી જોઈએ કે, તેને વધારવાને માટે શિષ્યવૃત્તિ આદિ કોઈ પણ લાલચની વસ્તુની આવશ્યકતા રહે નહીં. એ વિવરણથી ૨૫૦૨ માણસ પડે છે કે, શિક્ષિત જનતા માટે જાપાનમાં માત્ર પુરતોજાનું અવલમ્બન કરવામાં

જાપાનનું મહાન મહિલા વિદ્યાલય.

જે મહાપુરુષના સહયોગથી આ પવિત્ર સંસ્થાની સ્થાપના થઈ છે તેમનું શુભ નામ મિસ્ટર જિન્નો નામ છે. તે આજના જાપાન આ વિશ્વ વિદ્યાલયના સમાપતિ છે. ૪૧ વર્ષ થયાં સન ૧૮૭૫માં જ્યારે એમની ઉંમર ફક્ત ૧૭ વર્ષની હતી ત્યારે મિ. નામોના-મનમાં પોતાના દેશની સેવા કરવાની ઊત્કંઠા ઉત્પન્ન થઈ. ૧૮૯૦ માં એ ઉદ્દેશથી તે અમેરિકાના સયુક્ત પ્રદેશમાં ગયા, કે જ્યાં ઓ-શિક્ષણને પ્રચાર સમરપ જંગત કરતાં વધારે છે. ત્યાં તેઓ ત્રણ વરસ સુધી રહ્યા, અને ત્યાંની ઓ-શિક્ષણ સંબંધી સર્વ સંસ્થાઓ પોતે પૂર્ણ રૂપે નિરીક્ષણ કર્યું. ત્યાંથી પાછા ફર્યા બાદ ૧૮૯૫માં પોતે એક “ઓ-શિક્ષણ” નામનું પુસ્તક લખ્યું, તેમાં ઓ-શિને હૈય સિક્ષણ આપવાને પરિપક્વ વિચારો રજાયા છે. એ પુસ્તકના પ્રકટ થયાં તે બીજા વરસે પોતે ઓ વિશ્વવિદ્યાલયનો પ્રસ્તાવ ઉપસ્થિત કર્યો. એપ્રિલ ૧૮૯૫માં એ જાગૃતની પહેલી સભા થઈ, અને યુનિવર્સિટીની સ્થાપનાનાં કાર્યોનો આરંભ થયો. મિ. નામો અને તેના એક સહાયક મિ. આસોએ સત્તર દિન કાર્ય કરવું નક્કી કર્યું. અને એ કાર્ય માટે આખાં જાપાનમાં મુસાફરી કરી દરેક જગ્યાએ “ઓ શિક્ષણની આવરણતા” અને “યુનિવર્સિટીના લાભો” એ વિષય ઉપર વ્યાખ્યાન કરવા લાગ્યા.

મિસ્ટર નામોએ જે સિદ્ધાન્તો ઓ-શિને શિક્ષણ આપવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો તે ત્રણ છે (૧) ઓ-શિ “મનુષ્ય” શાય એવી રીતે, (૨) ઓ-શિ ખરી ઓ જને એવી રીતે. (૩) અને ઓ-શિને પોતાની સમાજની સહાય

શાય એવી રીતે, શિક્ષણ આપી એક એવું શિક્ષણ આપવું.

હેન્ટે ૧૯૧૨માં વિશ્વવિદ્યાલયની સ્થાપના થઈ ગઈ. પ્રારંભમાં ભૂવન, જમિ અધ્યાપક આદિ સર્વ કમી હતી, પરંતુ ૧૯૧૨માં જેનું વિવરણ અમારી સન્મુખ છે તે યુનિવર્સિટીની જે દશ હતી તે નિમ્ન લિખિત ઓકડા ઉપરથી માણુમ પડશે.

સ્કૃષ્ટાદિ મળીને ૫૨ છે. અધ્યાપક અને અધ્યાપિકાઓ મળીને ૧૦૭ છે. યુનિવર્સિટીમ બજનારી ઓ-શિ—૩૨૬. હૈય સિક્ષણની ધાંક શાળામાં બજનારી કન્યાઓ—૮૨.

હાઈસ્કૂલ પ્રાથમિક સ્કૂલ અને સિદ્ધશાળામાં બજનારી ૧૦૭૬.

એડિંગ્સાઉસમાં રહેનારી વિદ્યાર્થીનીઓ ૪૨૧.

આત્મા સુધીમાં વિશ્વ વિદ્યાલયની મોટી પરીક્ષાઓ પસાર કરીને જે કન્યાઓ નીકળી તેમની સંખ્યા ૧,૨૩૪ની છે.

હૈય સિક્ષણનાં વિદ્યાલયમાંથી જે કન્યાઓ નીકળી છે તેની સંખ્યા ૮૯૬ની છે.

જે વિષયો જાણવામાં આવે છે તે ત્રણ ભાગોમાં વિભક્ત છે.

(૧) આવરણક વિષય. (૨) વિદ્યાર્થીનીઓ પોતપોતાની મરજી મુજબ પસંદ કરે તે વિષય. (૩) એવો વિષય કે તે વિષય થી ખવે ન થી ખવે ને વિદ્યાર્થીનીઓની મુન્સરી ઉપર હોય છે, એવું એકલા માટે કરવામાં આવ્યું છે કે પોતાની છુટ્ટા વિદ્યાર્થીનીને કોઈ પણ વિષય થી ખવે ન પડે.

ઉકાવતા હતા. દેશની સામાજિક પ્રથા પ્રમાણે આ ગુલામો પ્રત્યે કરવામાં આવતાં અત્યાચાર તું કંઈ ઠેકાણું રહ્યું નહોતું. એક દિવસે કોઈ એક નોકરને એક સામાન્ય ન્હાના ચૂના-દથી ચાબુકના મો ફટકા ખાવા પડ્યા. આ કૃષ્ણજનક દરેક હૃદયને બાલક કોપાટકિનનું હૃદય પિગળા ગયું, અતઃકરજમાં ભારી ગંડમથલ થવા લાગી. એક બાજુ સમાજની કુષ્ટ રીત અને બીજી બાજુ દયા ધર્મ આ પરસ્પર વિરોધી યુગોનો જથડો બન્યો. કોપાટકિન મુંઝાવા લાગ્યો. અંતે વિજય દયા ધર્મનો થયો. તેમના કુખ નિવારણ માટે યથા શક્તિ મુદાય કરવા એમણે પ્રતિજ્ઞા કરી લીધી. એમણે પોતાના પચ્ચનો કેવી ટટતા અને નિડરતાથી નિભાવ કર્યો છે એ એમણે શેષ જીવન સાક્ષી પૂરે છે. આ સમયે રશિયામાં એક એવા આંદોલનનું જન્મરજુ રાખ્યું હતું કે જેનું દલ આજ આટલા વર્ષો વીત્યા પછી ત્યાંની રાજકાન્તિના રૂપમાં દ્રષ્ટિ-ગોચર થાય છે. કોપાટકિન પહેલાથી જ ગુલામો તથા મજૂરોની અધમદશા જોઈને વ્યથિત થયો હતો. આ નવા આંદોલને તેના હૃદય અને મસ્તક પર એક ધણોજ પ્રખળ અને સ્થાયી પ્રભાવ પાડ્યો.

શિક્ષા સમાપ્ત થવા પછી કોપાટકિન કેટલાંક દિવસો જાર એલેકઝાન્ડર ખીળ સાથે રહ્યો, મીર એને મહુ ખાનતો હતો, રશિયાની સેનામાં એક હંચુ પદ એને આપવામાં આવ્યું અને કહિંજે ચાહતે તો જારની કૃપાથી હંચામાં હંચું પદ તેને વાત વાતમાં સહેલાઈથી મળી શકે તેમ હતું. પરંતુ એને તો કંઈ જીજ્ઞાસુ જારવશાળી પદ પ્રાપ્ત કરવાની ચિન્તા હતી, રાજદરબારમાં રહેતો હોય તો ખજ રાત દિવસ લાખો રંગી પુરષોના દયામંજુ આકંઠ એના કાનોમાં યુગ રજાહના. એક તરફથી દરબાર,

ના એકચારામ તથા એપરવાઇ અને બીજી પ્રજાના કુખ ધીરે ધીરે આ એમને અસહ્ય લાગવા માંડ્યું. જેવટે પોતાને સાધખીરિયામાં મોકલી આપવા છઠ્ઠા દર્સાવી. એથી એમને આત્મા રહેતી હતી કે એ ત્યાં રહીને સાધખીરિયાનું કુખપ્રત્યક્ષ કાપી નાંખી દૂર કરી ત્યાંની પ્રજાને કંઈપણ સુખી કરી શકીલ. પહેલાં તો એમને મોકલવા જાર રાજ ન્હોતો પરંતુ જેવટે એ જારે એમની પ્રખળ બિચારા તથા હંક જોઈ એમણે રજા આપી જતી વખત કહ્યું “ખેર! જાઓ, મનુષ્ય પોતે પોતાને રમે ત્યાં પણ ઉપયોગી બનાવી શકે છે.”

તે સમયે રશિયન મુરકાર સાધખીરિયા પ્રતીની બૌદ્ધિક ‘સરવે’ કરાવવા ન્હાતી હતી, કોપાટકિને આ કાર્યનો બોબે સહય ઉપાડી લીધો આ પ્રકારે એમણે મનચૂંચિયાની એ વાર-કરી, અને ત્યાંના જૂથ, જૂથર્મ તથા ઉદ્ભિજ-પ્રાણી-જીવન સંબંધી નવા તત્વોનો આચિંકાર કરી પાશ્વર્ય વૈજ્ઞાનિક મંડળમાં ધણી નામના મેળી.

સાધખીરિયાની ચાસન પ્રજાલીમાં કેટલેક જીવંતો સુધારો કરવો અસંભવ જોઈ. કોપટકિને નોકરીપરથી રાજનામ આપી દીધું, અને બૌદ્ધિક અનુસન્ધાનમાં જ પોતાનું શેષ જીવન વ્યતીત કરવા નિશ્ચય કરી લીધો, એની સાથે જ પોતાના દેશની જોગ-સમિતિ (રાજ) ની પ્રાકૃતિક સાખાના મનીતું કામ પોતે બાળ વતી રહ્યો ૧૮૭૩માં એમણે એશિયા મહાદ્વીપ ના એક સરોહિત માનચિત્ર પ્રકાશ કર્યું. અને આની વચમાં ફિન્લેન્ડમાં પણ ધણી મહત્વનું જોગવિષયક અનુસન્ધાન કર્યું. આ સમય દરમ્યાન એમના નિચારોમાં ધણું ભારી પરિવર્તન થયું.

હવે એમને નિત્ય ના નગ જોગવિષયક તત્વોની શોધ કરવા તરફ મન ના રહ્યું.

આવડું નથી; ફક્ત પુસ્તકો વાંચવાથી અગર શીખવાથી મનુષ્ય શિક્ષિત કહેવાને યોગ્ય નથી.

હિન્દુસ્થાનમાં દેટલાં વિશ્વવિદ્યાલયની જરૂર છે તે કહેવાની આવશ્યકતા નથી. પુરૂષો ક્રાંતિ સીએને વિશ્વવિદ્યાલયની વધુ જરૂર છે. પુરૂષોને ચારે સારી યા નરસી રહેલ અને

કોલેજો ફરક ઠેકણે છે. પરંતુ કોઈ પણ ઉત્તમ સંસ્થા ન હોવાથી દેટથીએ કન્યાઓ શિક્ષણ જેવાં અમૂલ્ય રત્નથી વંચિત રહી જાય છે.

“સેવા સદન” } અન્નેલાલ સવરામભાઈ.
સુરત (આદવા) } દેસાઈ.
મદાસિવરામી.

* હિન્દી માસિક ‘સલિતા’ ઉપરથી.

પ્રિન્સ પીં એં કોપાટકિન.

(રશિયાના એક દેશલકેતવું ચરિત્રદર્શન)

જનપુત્રીમાં વિલાસતથી એક ચોક્કસનક સમાચાર મળ્યો કે પ્રસિદ્ધ સાદિત્ય સેવક અને મુસાફર પ્રિન્સ પીં એં કોપાટકિનવું રશિયામાં કોઈએ ખુન કર્યું? એમ સંભળાય છે કે ખૂન કરનાર એ વિભાગ પક્ષનો હતો કે ને આ સમયે રશિયામાં ભારી અવાજ ઝાણ રહેલો છે. પરંતુ ત્યાં હાલ અગમજતાનો મામલો હોવાથી હાલ રશિયાની વર્તમાન પરિસ્થિતિની કશી સારી હકીકત જાણવા મળી શકતી નથી. આ વાત પણ કોઈ વિશ્વાસ બધાં મુજથી જણાઈ નથી. કહેવાય છે કે એ દેશમાં ન્દાસી છુટેલા એક અંગ્રેજ વેપારીવું આ માત્ર કથન છે. પરંતુ જો ખરર ખરી છે તો કથા કુખની છે. આ મનુષ્યના મૃત્યુથી જગતે પોતાનો એક ખરો પીર નર રત્ન ગુમાવ્યો છે સાચું પૂછીએ તો જ્ઞાન અને સ્વતંત્રતાનો ખરો ઉપાસક કોપાટકિન સ્વયં પોતાના દેશ પ્રેમની પ્રજલ જ્વાળામાં જળી મર્યાદા-મારણકે ૩૦ વરસના ઘોર પ્રવેશ પછી તે ગયા વર્ષમાં ગારના સંદારથી રશિયાને નિરાપદના બચ્ચા આનંદ અને ઉત્ક્રાંતથી પોતાની માતૃભૂમિમાં આવી રહેલો હતો તેમજે ‘ધાર્મિક’ હતું કે પ્રજાતંત્ર ને ત્યાં વિદ્વાસ મંદિરની યોજના ધનાર છે.

હેના નવા બધારજમાં મહારી માતૃ ભક્તિ દેશભક્તિના ચિન્હસ્વરૂપ એક એ છટા કું પણ મુકી દેશ અને એ પવિત્ર દેવીની પ્રતિષ્ઠા થઈ ગયા પછી હેમની આર્તી ઉતારી મહાર, જીવન સફલ કરી લઈશ. તેમને શી ખરર હતી કે ત્યાં ખૂતીઆતું ખંજર હેમના પ્રાણની પ્રતિષ્ઠા કરી રહ્યું હતું!

પ્રિન્સ કોપાટકિનનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૪૨ માં રશિયાના આરકો નગરમાં થયો હતો. એમના પિતા ત્યાંના એક જુના રહીય હતા. પંદર વરસની ઉંમરે એ એક મીસિટરી રકુલ માં દાખલ થયા અને પાંચ વર્ષ સુધી ત્યાં તાલીમ લીધી પરંતુ એમના માતૃશ્રીએ એમને સાદિત્યવું વ્યવસય લગાડી દીધું હતું આથી પોતાની જ્ઞાન-પિપાસા યાન્ત કરવા તે લાગ લાગત જૂના જૂના વિષયોના પુસ્તકો વાંચતા રહેલા હતા. ફ્રાન્સના સાદિત્ય અને ઇતિહાસ તું એમણે ખાસ લાડ પુર્વક અધ્યયન કર્યું.

ખીજ બાજુ રશિયાના દીન દીન પુરૂષોની દશાએ કોપાટકિનના હૃદયને ન્દાનપણથી જ રૂપા મંદિર બનાવવાનો આરંભ કર્યો એમના પિતા એક મોટા ધનાઢય ગૃહસ્થ હતા આરસો ચાકરો તેની રાત-દિવસ ગુલામી

દિમ વગાડી શિદ્ધ કરવા માટે જરા પણ સકાચ નહીં. પ્રસિદ્ધ વિકાસવાદી હકસંભે લખ્યું હતું:—

“અન્ય પ્રાણીઓની જેમ મનુષ્યોમાં પણ જો સર્વથી નિર્જલ અને બેવકુફ હતા તે સવળા કુળો નહ થયા છે, અને જો સર્વથી વધારે બળવાન અને ચાલાક, હોશિયાર હતા તે સંસ્થામાં રહી ગયા. તે લોકોને જીવન નિરંતર એક સંસ્થામ હતું, અને—એક સંકોચિત કુટુંબ પરિવારની મર્યાદા બહાર એક મનુષ્ય બીજાના પ્રાણનો નાશ કરવા હરહમેશ આતુર રહેતો હતો.” કોપાટકિને પોતાના પરસ્પર રહાય “નામના પુસ્તકમાં એવાજ લોકોના મહોં બધ કરવા જવાબ આપ્યા છે, કહે છે કે:—ભાઈ! મહોંકાની વાતોનો માત્ર બકવાટ કરી જમાખ-ચનો દિસાઈ ના આપો, કોઈ પણ પકાડ. જંગલ અથવા રજુમાં પ્રવાસ કરી મૂકે દેખા-ડો કે કોઈપણ પ્રાણી કે કોઈ ખાસ શ્રેણીના લોકો, એક બીજાની સાથે આ બંધણુ જીવન સંસ્થામ કેમ અને કેવી રીતે કરે છે, મૂકે એ જીવજાતો કે સંકુલો મજબૂત અને ચંચળ ચાલાક જીવ પોતાના દુર્બલ અને મંદ બુદ્ધિ વાનભાણોના ગળા, રહેસવા કપારે અને ક્યાં તેમાર રહે છે. ચકલી, મચમાખી, ઉંદર, ગિલોરી, માછલી, બાજ, ગીધ, પોપટ, હરણ, વાંદરા અથવા જંગલી મનુષ્ય આમાંથી કોઈ એકનું પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણ આપી પોતાનું વર્ણન પોતાના વર્તન સહિત સામિત કરી આપો. કોપાટકિનનું કહેવું છે કે શ્રેણીની અંદર જીવન સંસ્થામનો અર્થ છે, પ્રતિકુલ અવરથાઓની સાથે સંસ્થામ, એક જીવનો બીજા જીવની સાથે કરવામાં નહોતો નિરંતર પરસ્પરના સંબંધોથી ઉત્પત્તિ અથવા વિકાસ થતો નથી. હા, પ્રકૃતિમાં સર્વત્ર શાન્તિ, મૈત્રી તથા બંધુબાવ પણ થતો નથી પણ એમાં આપણને જ ‘એકતા’ ‘સહકારિતા’ ના ઉદાહરણ નજર

પડે છે તેની સ્થાને વેર વિરોધનું ઉદાહરણ દાખમાં મીઠાની જરાખર છે વિકાસ માટે સર્વથી શ્રેષ્ઠ સાધન પરસ્પરિક સહાય છે. માર, કાઠકે લડાઈના ઝગમગ નહોં. વિકાસ વાદીઓએ લખેલાના પુસ્તકો પ્રાણીઓની પરસ્પર વિરોધ પ્રકૃતિની ચર્ચા કરી દેવના ચતુરાઈ તથા અતિશયોક્તિઓથી ભરી દીધેલી હોય છે.

કોપાટકિને પોતાના એક પુસ્તકમાં જીવજાતો છે કે કોઈ પણ વસ્તુ બનવાનો કે બનાવવાનો ઇન્જીન કોઈ ખાસ દેશ અથવા નગર માટે મર્યાદિત થઈ શકતો નથી, મહોંટા પ્રજાસ દેશોની આ શાનિનતા ભૂખમરેથી છે. પરમાત્મા અથવા પ્રકૃતિએ અમુકજ દેશોને કેવળ કાચો માલ ઉપજવવા અને કેટલાકને કેવળ લેને કારખાનાઓ દ્વારા રૂપાંતર આપી તૈયાર કરવા યોગ્ય બનાવ્યા છે. કોપાટકિન લખે છે કે આમનની ભૂલમાં સર્વથી પ્રજા કુડાડા ધા બારતવરે કયો છે લેન્કેશાયરનો વેપાર અને કારખાનાને જોતાં યુનાઈટમા કાપડ તૈયાર કરવા સંપ્રમાણ્ય કારખાનાઓ ખુલી ગયા અને કલકત્તાના રેસાના કારખાનાઓએ ડરડીના વ્યાપારને મંદ પાડી નાખ્યો છે, આખા વિશ્વમાં એજ પદ્ધતિએ કામ શરૂ થઈ ગયા છે કોઈ પણ દેશ કોઈ બીજાની આશાપર અનલમ્બી રહેવા મહોંટો નથી, પ્રત્યેક પોતાની આવરથકતાઓની પૂર્તિ પોતેજ કરી લેવા મહાયે છે, અને એમજ થવું પણ જોઈએ. કોઈપણ દેશની સર્વ અંગોની આર્થિક ઉત્પત્તિ કરવા માટે બેનીના ધંધા સાથે કારખાનાઓ પણ બોલવા તેટલાજ ખાસ જરૂરના છે, બાદશી સમાજ તેજ છે કે જમીના મનુષ્ય હજી વડે બેડી જીવન હોય અને યાંત્રિક વિવધનું પણ ચાલ કરાવતા હોય, ખેતર અને કારખાનાં એ એક બીજાનું પોષણ કરે છે અને એક વિના બીજું કશા કામનું ગણાવું નથી પરંતુ વધારે

એમણે હવે પોતે પ્રાપ્ત કરેલું વિવિધ જ્ઞાન જનસમાજમાં ફેલાવવાના પ્રયત્નનિય કાર્યમાં અગ્રેસર થયા. જનસમાજના દુઃખ અને આપત્તિઓનો અનુભવ કરતા કરતા રશિયાની રાજધાનીમાં જઈ વિશ્વવકાશીયોના જીયમાં શામેલ થઈ ગયા, ૧૮૭૨માં રિવટઝરલેન્ડ ગયા, અને આખા યુરોપના 'નજીરોની અંતર્ગતીય મહાસભા'ના સભાસદ થયા, પાછા પોતાને દેશ આવ્યા અને પ્રજાવંત્ર અને સામ્યવાદ સંબંધી વિચાર ફેલાવવા લાગ્યા. સરકારે આ વખતે એમને ગિરફતાર કરી નાંખ્યા. જેલમાં પૂર્વ પશ્ચિમે જેલમાંથીએ નકારી છૂટ્યા, છાંંડાંડ ચાલ્યા ગયા, ત્યાર પછી ક્રાન્સમો આવ્યા અને ત્યાં ફેટલાઈ સમર્થ સુધી સમાનતાના મંત્રોની ગર્જના કરી સામ્યવાદનો પ્રચાર કરતા રહ્યા, એમણે રિવટઝરલેન્ડમાંથી ગદર નામનું એક વર્તમાનપત્ર કઢાવવા માંડ્યું. આ દરમ્યાન રશિયાના તત્કાલીન ઝર એલેક્ઝાન્ડર બીજાનું કોઈ વિશ્વવકાશીએ ખૂન કર્યું. કોપાર્ટકિને રિવટઝરલેન્ડમાંથી કઢાડી મૂકવામાં આવ્યો, એક વર્ષ છાંંડાંડમાં વિતાવ્યા પછી પાછા ક્રાન્સમાં આવી પહોંચ્યા, પરંતુ ત્યાં પણ એમને ગિરફતાર કરવામાં આવ્યા, એમના પર મુકદ્દમા ચલાવવામાં આવ્યો, પરિણામ એ આવ્યું કે એમને પાંચ વર્ષ કારાગારવાસની સજા ખમવી પડી. અનેક લોકોની દ્રષ્ટિમાં હજી પણ એ નિર્દોષ જણાતા હતા, એમને છાંંડાવવા માટે એક પ્રજાલ ચળવળ શરૂ કરી હતી. છેવટે ફ્રેન્ચ સરકારે વિવસ થઈ ૧૮૮૬માં એમને મન્થન મુક્ત કરી છોડી દેવા પડ્યા, ત્યાં સુધી ત્રણ વર્ષ જેલમાં વીતી ગયા હતા. ત્યાંથી છૂટકારો પામ્યા એટલે પાછા એમણે છાંંડાંડ જીવું નિરાપદ જીવણી ત્યાં ચાલ્યા ગયા અને લંડનની ખાસ રહેવા લાગ્યા.

એમણે પોતાની હિન્દીનો મોટો ભાગ દેમાંગીન ગણિત કરી પાંચ એટલું તો

૨૫૪ પ્રતીત થાય છે કે આ સવળા કામમાં એમના ઈચ્છુ થયેલા હાડકાં માતૃભૂમિની પવિત્ર ખાક-રજ સંગરા ઉત્ક્રિંત રહેલા અને છેવટે ૭૭ વર્ષની રક્ષાવસ્થામાં યમદેવે એમને ફરીથી રશિયામાં બોલાવી લીધા ! ! !

કોપાર્ટકિને વિવિધ વિષયો પર ધણાંક પુસ્તકો લખ્યા છે તેનાથી એમની વિદ્વતા અને આર્મિકતાનો પૂરો પરિચય થઈ શકે એમ છે, એમાં વિજ્ઞાન, સાહિત્ય, રાજનીતિ, અર્થ નીતિ, સમાજ વત્ત, ઇતિહાસ વગેરે ફેટલીક ઉપયોગી વિષયોની આલોચના કરી છે. કોપાર્ટકિને કોઈ પણ રમણે આંખો મૂંઝી પુરાની પદ્ધતિ પુરાની રેખાનું સમર્થન કર્યું નથી- ને કોઈ લખાયું છે તે સ્વયં અધ્યયન મતન અને સંસારનો અનુભવ કર્યા પછીજ આલેખમાં એમના વિવિધ વિષય સંબંધી વિચારોનું દિગ્દર્શન કરી જીવું સર્વથા અચલ છે, માત્ર એક એ મોટી મોટી વાતોનો ઉલ્લેખ અમે વંચકોની સન્મુખ કરીએ છીએ.

કોપાર્ટકિને આખા જન્મ સુધી આજ વાતની શિક્ષા આપતો હતો કે સર્વ જાતિઓ એક બીજા સાથે હળાને ચાલો, પરસ્પર કષ્ટાંતો ત્યાગ કરો ! કેમકે પરસ્પર રહાષ અને પ્રેમ આવજ આવપણું સર્વ દુઃખોનું માત્ર એકજ સામજીય આપધ છે, અને કીટ-પતંગથી માંડી મનુષ્ય સુધીનું અસ્તિત્વ અને બુદ્ધિ-વિકાસ એની ઉપરજ અવલંબી રહે છે, આ સુત્ર બધું સીધું, સાદું અને જીવન માલમ પડે છે, પણ માફ કરો ૧૮મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં વિકાસવાદે નિર્ધારતા કુસ્તાંત્રવાચાર, આદિ વચ્ચે સંકેતોને એક એવું દેશનિક આચારાન દષ્ટ દીધું હતું કે લોકો તેને પ્રકૃતિ વિદિતા તથા પ્રાણી સ્વભાવ સિદ્ધ સમજ્યા અને સાગિત કરવા લાગ્યા હતા. આજે પણ એજ દાલત છે. ધણાંક વિદ્વાનો 'જીવન સંભામ'ની આજી ફેરવી-દષ્ટ પ્રજાપકારી મહાન ઇસોની આવરવસ્થા વિષ

ભોળીયા રાજનો બડબડાટ

સત્સંગ સત્સંગી થવા
અર્જ કરે તમને સદા,
મત્સંગ સતમાર્ગ તણા,
બુદ્ધિ કરે સચિ દાર હો !
સત્સંગ દુર્ચ્છુ દુર્ચ્છિ,
કાપવા નિત રૂઢાય છે;
સત્સંગના દારે સદા,
દુર્ચ્ચસન ક્રિટકારાય છે

જન્મની લીલી અને શુદ્ધ કદી નિરખી નહી,
દુખી અવસ્થાના સહી તો બાન ના અ વ્યુ કઈ,
કાળા કાપડા ! કાળા કાપડા ! બધા જુઓ
ત્યાં એ કુટ્યા કાળા કાપડાનીજ કમ કયા !
એનોજ પોખર અને એનોજ હોકાર ! હાહાકાર !
લોકો કહે છે અને પોકાર કરી પ્રથે છે કે
હેવે શુ કરવું ? મદાત્મા શ્રી ગાંધીજી
વાનપ્રસ્થ શુભરતી પરન્તુ એ ન સદન થવાથી
તથા દેશસેવા બળવવાબદાર પડેલા રસમી શ્રી
અદ્વાનદજી તેવાજ શાંતીમય પોકારથી લોકોને
શાંતી દેતા કહેએ કે બાધયો ડરો ના આવો અમારી
સાથે તન મન ધન અર્પી સત્યાગ્રહમા જોડાવ !
અસહ્ય કષ્ટોને સહન કરવાનું આત્મબળ

ધરણી સત્યાગ્રહની પ્રતિજ્ઞા થયો ! સત્યને માટે
સર્વસ્વ તજો ! ધર તજો ! ગામ તજો ! સુખ તજો !
બોગવિનાશ તજો ! વિષયવાસનાનું ઉચ્છેદન કરો !
અહમ્મર ધારણ કરો ! અને બસ સત્યના
નામની સાથે સત્ય કાર્યો બળવવા તત્પર થાઓ !
અમે મુશ્કર માફીશુત તમોને સત્યના માર્ગે
દારવીશુ ! સત્ય આવરવું તમારા હાથમાં છે !
બસ સત્યાગ્રહજ તમારાં સર્વ દુખનો સદતર
નાશ કરી શકશે ! આવો ! આવો !
આપણે જન્મને સાબિત કરી બતાવીએ કે
દુનિયામા સત્ય શુ કરી શકે ? હિંદીઓ સત્ય
પ્રેમી હતો એ તો જગ મહેર છે ! પરન્તુ
અવાપિ પર્યંત હિંદીઓનું તે સત્ય શુ સાધ
ગયું નથી, એની સાચી ઇસોળીએ ચડો તમારા
સત્ય સામે અસત્ય જાણુ પડી જશે ! અને
તમારો સત્યમેવ જયતેનો સિધ્ધાંત, જન્મને
વધુ અને વધુ અચળીતતાની છાંખી
કરી બતાવશે ! આવો બાધઓ, આવો
મત્સંગમા જોડાવ ! નિશ્ચય તમે વિજયવત
નિવડશો ! તે સાથે તમે મૃત્યુ સત્યપ્રેમી છો
તે જગ જોષ લેશે ! ' ગોલે બસ, તમારે
વધારે સહન કરવાનું રહેશે નહીં ! !



સાંભળો તો !

(ધ્યારીની પ્રાર્થના)

ત્રીજી મુલાકાત-વિચોગણ

લેખક-શ્રીયુત છ પી વાસ્તવ બી, જો

“અરે ! ક્યાં જવાની તૈયારી કરી નાંખી
શુ ખરેખર જાઓ છો ? તમને મદારા સમ છે,
સાચું કહો, ના ના એમ નહિ બને, ત્હમે
મદને છેવરના આગ્યા છો, હા એતો હું જાણું
છું, ત્હમે મદને એમજ સંતાપ્યા કરો છો,

આજે આ કઈ નવી વાત ચોડીક છે ? હું તો
ત્હમારી રહેણી કરણી બતાવર સમજું છું,
રજામા પણ ત્હમે મદને એની તો કઈ મૃત્યુકા
વાર ગમરાવી દીધી હતી .. . તાર કેમ
બતાવો છો ? શુ એથી હું એમ સમજીશ કે

શાયનિય વાત તો એ છે કે ધણીક દેશો ખેતીના ધધાને વુચ સમજી તે ધધો ખીલવવા ખીલકુલ પરવા કરતા નથી અને જ્યારે દેશની જન સંખ્યા વધતી જાય છે ત્યારે ઉપનિવેશે માટે વ્યય થઈ જાય છે પૃથ્વીની ઉત્પાદન શક્તિ અપરિમિત છે એ તેઓ જાણી જાય છે. ખેતીની ઉત્પાદનો વિષય છેડતા કોપાટકિને જે વિચારો જણાવ્યા છે. એ વિષય પર જે કંઈ લખ્યું છે તે આપણા સમાજને ધણું ઉપયોગી થઈ પડે એમ છે.

પોતાના સામ્પવાદ સંબંધી વિચારો એક રથાનપર જણાવતા લખે છે કે 'જેમ જેમ હું આ વિષયનું અધ્યયન કરતો ગયો તો મને જણાવું ગયું કે મારે રદામે એક તંત્ર નવી ફનીયા પડી હતી તેનું સાચું જો-ળખાણુ પ્રથમ મને પશુ ના હવું તેમજ ખીજ સામ્પવાદના પુર-પર લોકોને પશુ નહિ. જેનું સાચું જ્ઞાન મેં મનુશીની સભામાં રહી, તેમના દૈનિક જીવનમાં તેમની સાથે સદ વાસમાં આવવાથીજ પ્રગલ્ભ કરી શકતો હતો.

કોપાટકિને પોતાના જીવનમાં ઘણા દુઃખો ની સામેજ જીમવું પડ્યું હતું. બેવાર જેલ જતો કરી આવ્યા પછી એમણે પોતાની જીવનગીતો ઘણો લાંબો કાળ પોતાની ખ્યારી માતૃભૂમિથી કેટલાકે ગાઉ દૂર પ્રવાસ કરવામાં પોતાને પડ્યો તોપણ આ સઘળા વખતમાં તેને એક બારી દુઃખ હતું, અને તે દ્રવ્યનો અભાવ! એમના પિતા જીવ્યાતથીજ એમણે છોડી દીધેલી સરકારી નોકરીને લીધે એમની ઉપર ઘણા નાખુશ રહેતા હતા આથી જ્યાં એ જીવતા રતા ત્યાં સુધી પુત્રને એક પિસો પણ આપ્યો નહિ, તેના મન પછી સરકારે રાજકોદના આરોપ નીચે એમની સમસ્ત પૈસા સમ્પત્તિ જપ્ત કરી લીધી. હવે એકમાત્ર સાહિત્ય સેવાજ એમની આ જીવિકા હતી, આવા અનેક કષ્ટોથી કાપી થવા છતાં

પણ એ બરાબર પોતાના ઉદ્દેશ સાધવા શક્તિ દિવસ મન્યા નહોતા. આ મહા પુરુષનું જીવન ભર્તૃહરિના આ શ્લોકનું એક મૂર્તિમાન ઉદાહરણ હતું:—

નિન્દન્તુ નીતિ નિષ્ણાઃ યદિ વા સ્તુવન્તુ,
લક્ષ્મીઃ સમાવિશતુ ગચ્છતુ વા યથેષ્ટમ્ ।
અર્થે વા મરણમસ્તુ યુગાન્તરે વા,
ન્યામ્યાત્મયઃ પ્રવિચલન્તિ પદંધીરાઃ ॥

કોપાટકિને પીટિનું-મુસાફરી કરવાને ઘણો શોખ હતો, પોતે એકલાજ સાકળીરિયામ પચાસ હજાર માઇલની મુસાફરી કરી, સ્વભાવ ઘણાજ સરળ હતો, ચિત્રકળા અને સંગીત વિદ્યા તરફ એમનો અવિશ્વસ્ય પ્રેમ હતો ગણિતમાં તો એ ઘણા ઉંચા પ્રકારના હતા, આ સિવાય પંદર બાપાનું એમને જ્ઞાન હતું. ૧૯૧૨માં એમની સીતેરમી વર્ષમાં સમાપ્ત થતા એમને એક સન્માન પત્ર આપવામાં આવ્યું હતું, જેની ઉપર વિલાયતના સાહિત્ય કળા તથા રાજનીતિ સાથે સંબંધ રાખનારા મહોદય મહોદય વિદ્વાનોના હસ્તાક્ષર હતા આવા બહુ મુદ્દ તથા વિભિન્નતામય જીવનની સમાપ્તિ થતાં વિશ્વમાં કંઈ આન્તરિક બધા થશે નહિ? અજિમ-યુના વધ ઉપર એક કવિ શોકોદ્યાર કહાડે છે કે:—

જે વીર અજિમ-યુના હવે તમે છો યદ્યપિ સુરભોઃ
પશુ અન્ત મુશીરોતા રહોશુ અમે તમારા શોકમાં
દિન દિન તમારી કીર્તિનો વિસ્તાર બેઠું વધતો જરે
તમારા યતુજ્ઞાના નામપર ધિક્કાર પશુ વધતો જરે
જરિખમાં જોવો એક વખત આવનાર
છે કે કોપાટકિના દેશ-વાસિયોને પશુ એમના
શમાધિ-સ્તંભપર કંઈક જોવાજ ચાહ લખવા
પડશે ।

અહિં આટલા દિવસો સુધી રોકાઈ જાયો કેમ ?... કેમ હવે ક્યાં જવાની ઉમેદ છે ? જાઓ, જાઓ, અહિં મના કોણ કરે છે ? હું તમને સામાટે રોકું બસ ! ખુશીથી પધારો, પણ હા, -કોઈની પ્રેમ જાળમાં ફસાઈ આ અભાગણીને એકદમ વિસરી નહિં જતા. ઠીક, પ્રજ્ઞામ.....

અરે ! આ શું ? શું થયું શું ? તમને આમ સુસ્ત કેમ થઈ ગયા ? સાચું કહો તમને મહારી વાતો ખરાબ લાગી ? મને માફ કરો ધણી જૂલ થઈ. માત્ર હું તો હાસ્ય-મસ્કરી કરતી હતી. હાં હા, હાથ ચા માટે જોડો છો, આ શું કરી રહ્યા છો ? હું તમને પગે લાગું છું, મને શરમમાં ના નાખો, મને ખોસિયાણી ના પાડો, ખરેખર મહેં ધણો ખાર ચુનોદ ક્યો છે. હું જાણતી નહોતી કે તમને... સમા કરો હાથ જોડું છું, તમારા રમણ પર માથું મૂકું છું. હું ધણી ઉત્કંઠા છું. શું થયું ? શા માટે ઉડી જાઓ છો ? અરે ક્યાં જાઓ છો ? બેસોની જરા વધારે દણ બેસો. હમણાં તો આખા એટલામાં મોડું સૂઈ થઈ ગયું ? ખરેખર જાઓ છો ? નહિં છ નહિં. ક્યારે પણ આવો ચમકાટ કરશો નહિં. સાચું કહો કેમ સંતાપો છો ? એવી તે થી જરૂર જણાય છે ? હા, હા, તાર તો જોઈ છું. હાથ, બેના કંઈ કેટલાએ તાર આખ્યાન કરે છે. તારે શું તમને જાઓ છો ? હાથ ! હાથ ! હું તો અત્યાર સુધી બહાલમરી મીઠીમસ્કરીન મમળ્યા કરતી હતી. જાણ, રોપજનક હાસ્ય પણ પ્રેમ બાજુ જમાવતા બચકર કાળ સ્વરૂપ-જીવલેણ નીવડે છે. હું ક્યાં જાણતી હતી કે તમને જાઓ છો ? ના ના આજે નહિં જાઓ. આ સૂન આતર રોકાઈ જાઓ કાંઈ પહોંતું કહાડો. જો એવી બહુ ઉતાવળ હોય તો ઠાલે જાઓ, આજે હું જવા

ના દહું, ગમે તે થાઓ, પગખર વાંટજાઈ રહીશ, ખારણું રોકી ઉઠી રહીશ, પણ જવા ના દહું. ટોપી ઝૂંટવી લઇશ, ઘડિયાળ સંતાડી દઈશ, કોટ પકડી રાખીશ, ખગીસ યોગા નાખીશ પણ જવા તો ના દહું. મહારા પાલ, વધી હાથ બાંધી બન્નીવાન કરી લઈશ, માથાના વાળને વિખેરી નાખીશ, ગાલોપર છાનામાના લાંછન લગાડીશ, પાણી પીવા આપી આહું શરીરપર ઘોળી દઈશ, અને ના-જવા ના દહું. પછી ગમે તેમ હોય, હાથ, હાથ ! કેમ છોડાવો છો ? હું છોડો છોડીશ નહિં, તોડી નાખો, આંગળીઓ મરડી નાખો, હું કશુંએ કહેતી નથી, હા ! કેટલીકવાર કહું તો નહિં મોનીશ, ના ના તમને નહિં જાઓ, તમારી વાતોથી આજે બોળવાઈ છેતરાઈ જઈશ નહિં, જુઓ ઠીક..... જાઓ જાઓ, આંગણું બંદાર પગ મૂકો કે અહિં મહાર માથું ફેડીને નાખીશ જાણજો, પછી જે થાય તે જલાસતથી, પણ નહિં, આજ તમને નહિં જાઓ, શું તમને કાંઈ રીતે રોકાઈ નહિં સકે ? હા ! હું શું કરું ? તમને કંઈ રીતે રોકું ? કંઈ રીતે સમજાવું, કેમ વિનવું ? ખરેખર તમને ધણજ કહોર છો. લો બસ, ખુશામદ કરાવી ચૂક્યા. હવે તો રહી જાઓ. રોકાઈ નહિં સકે ? તો મહાર શું રહ્યું બસ ? માર ?... રરી ક્યારે પધારશો ? હાથ ! જાઓ છો ? જરાવાર તો યોજો. અરે મહારા પ્રજ્ઞા ! હે રામ !... તમને આખરે આશ્વા જાઓ છો !... આશ્વા જ જશો ? શું પાછું ફરીને એકવાર કૃપા મધુર અખોળી જોવા હસમ પણ નહિં પાગો ?..... કેમ ? જાઓ છો !... અથ ? ખરેખર ?... ઠીક સાંભળો તો..... ધન બાગ્ય !"

તમે જવાને તૈયાર થયા છો ! ચાલો રહેવા-
દો, એવા ઝાસા કોઇ ખીજીનેજ કરો, તમારી
પાસે એવા તો કેટલાય તાર આવ્યા કરે છે.
રજા પૂરી થવાને હજી દસ દિવસ બાકી છે
પછી અત્યારથી જાહેર શું કરશો ? શું કોઈની
સાથે મુલાકાત કરવી છે ? કોને મળવું, છે ?
જરા તું તો સાંભળું, તે કેવીક સુન્દર છે ?
ગારવર્ધી છે કે શ્યામવર્ધી ? ગોરીએના હશે
શ્યામળાએ ના હશે ઘડ રંગી તો હોતીજ
જોઈએ કેમ ? એમજ છે કેની ? હા હા મને
તેના દર્શન ના કરાવો ? અરે માત્ર એકજ
જાઓ ! હા હા જરૂર હમારો ઘણો આભાર
માનીશ,.....તેજ કટાક્ષ ખુબ મારતી હશે,
આમ નાકપર અંગળા મૂકી વાત દરતી હશે,
આમ હાથપર ગાલ ટેકવીને બેસતી હશે. ઉંદુ
મદારાથી તો બહુ એમ થતું પણ નથી, હા
હ, હીક યાદ આવ્યું, હિમર કેટલી છે એની ?
જોજ નવ નજી બાર અને એક તેર, તેર વરસ
અને થોડાક મહિના ઉપર કેમ ?..... અરે !
.....જાઓ, આ તો સાઈ લાગતું નથી,
દરવડી હાથમાં ચગવળાટજ થયા કરે છે,
જરા સહુકાઇ આવો, આટલા જોરથી હોઠ
મૂકાય ? જુઓ ! બંનેરી રજા છો જુઓ
જુઓ કોલી નીકળું કે નહિં મુરકેરાઓ છો
શું આ પાનની સાલી છે ? તમેજ જલવાનોની
કે પાનની સુખી કંઈ આવી હોય છે કે ?
અરે !.....આ શું થયું તમે ધણુ ખરાબ
માણસ છો. આ બધા ચાળા ચરકા મને તો
જરાયે ગમતા નથી, જાઓ જાઓ તમને
અદિં કોણે બોલાવ્યા ? મહેં કંઈ કહ્યું નહોતું
કે તમે મદારી પાસે આવો, પછી શા માટે
આવ્યા ? આવ્યા છે સાહેબ કેટ પાટલુન પહેરી
તૈયાર થઈને મને ખીવહાવવા આવ્યા છે કે
જાણે હું જાઉં છું, પછી જતા કેમ નથી,
શા માટે ઉભા રહ્યા છો ?

અરે !.....મરી ગઇ મરી,....હાય !
હા હા હા....હોડો ફેડો...બાપરે બાપ, તમે
તો જીવે હો છો મને શા માટે એટલી બધી
સંતાવો છો ? અરે, તમે કેવા આદમી છો
તમને તાપ લાગતો નથી ! બે હાથ જોડ
છું મને હંડવા દો. હીક તો તમે
જરા ખસીને દુર બેસો, જુઓ કેટલી બધી
ગર્મ પડે છે ? ઉંદુ...બહાથી, મદારે શું
મદારે શું તમારાજ ઘાટ પર કરચલી પડી છે.
ક્યાં, જવા માંડ્યું હતું ક્યાં, અદિં આ છો
આરામથી બેસવાને જાઓ જાઓ, નહિં નહિં
માડી ચૂકી જશો. વાંચલા પ્રમાણે પહોંચશો
નહિં તો.....હુંઉં. કેમ એવી લીધા
આવો આવો મ્હો બધ કરો વાહો છો શું ? નજ
લગાડવાના છો કે શું ? હવે ઉડો, બહુ થયું
જુઓ લોકો શું કહેતા હશે કે હજી સુધે
આવ્યા નહિં. જરા છાના તો રહો...જુઓ
બા સાંભળ્યું ? તમને કોઇ ખૂબ મારે છે
તે પાછું વળી જુઓ...માડીવાળો છે. હા હ
તેજ છે. ખાલી મોડું કરી રહ્યા છો તો
મને ચોકબે ચોકખું જણાતી રૂંદો કે ચાહે
છો શું કરવા ? અદિંથી કંઈ લઇ નદાઈ
જવાનો છરાદો રાખ્યો છે ? કદો તો અદિં
ઉડી જાઉં. આ મને જુકી રીતે તાવવ
આવ્યા છો બા હમાઈ ચોકજ આલમ પડી ગ
છે તમે ક્યાંયે જતા આવતા નથી માત્ર
મદારી પાસે ચુસામદ કરાવવા આવ્યા છો. રાત્રે
પણ તેથી હું તમારા ચકામાં ક્યાં આવનાર
દતી રાત જેમ તેમ કરી વીતાવી પણ આવ્યા
છે આ વખતે કસર દહાડવા વાદે, મહેરબાન
વાદ ! જરા આવનારો મ્હોડું તો જોઈ બો-
તેજ ક્યાં છે આ સતથી તમે મુલાકાત લેવા
જાઓ છો ? અને તેની સાથે ? હા હા કાઢને
કાઢની આટલી બધી વહેલી ખખર મળે છે
ખરી ? અમે તો અજબ યુધ્ધ છોઈ કે તમે

પણ પોતાના પંખનો સ્વાદ ચખાડ્યો છે. બાહ્યોમાં પણ આજ કારણને લઈ અવિદ્યા છવાઈ ગઈ તથા ક્ષત્રિયોને પણ તેણે બેસીતે નીચું દેખાડ્યું છે. પ્યારા બાહ્યો! આપણે ધણુંજ ઊંઘ્યા, હજી પણ કંઈ સુધી નિદ્રા લયા કરીશું. સ્વદેશના માણસોને પોતાના બાહ્ય બરાબર સમજે એમની સાથે બલાઈથી વર્તો, અને તેઓ અશિક્ષિત છે તે તેમને શિક્ષિત બતાવવાનો જનનો પ્રયત્ન કરો. વ્યાખ્યાતા આ પ્રમાણે બે કલાક સુધી બાપણ આપ્યા પછી પોતાના આસને નિરાળ્યા. જ્યાં ત્યાં તેમની વાકવાક યરા લાગી. કોઈ બોલવાની પ્રસસા કરવા લાગ્યું, તો કોઈ બાવને વખાણવા લાગ્યું. સભા વિસર્જન થતા પહેલાં સમાપતિએ ઉભા થઈ જણાવ્યું, કે—પ્રમુખનું કર્તવ્ય છે કે વ્યાખ્યાનની મહાસિ પછી પોતાની અનુમતિ પ્રગટ કરવી. આપણા વ્યાખ્યાતાના સુવિચારમાં એક પણ ત્રુટી એવી નથી કે જે ઉપર હું બોલવાનું સાહેસ કરું. મહાશયો, હાલનો સમય કહેવાનો નહિ પણ કરવાનો છે. જે કંઈ આપણે કહીએ તે કર્તવ્યમાં મૂકી બતાવવું જોઈએ. વક્તા મહાશય જણાવે છે કે દેશબાહ્ય પછી તે આહે તે જાતિનો હોય તેના ઉપર પ્રેમ રાખવો, અને તેને આપણા સહોદર તથા મિત્ર જેટલું માન આપવું અને તેની સાથે મળી જવું જોઈએ. મારું પણ એવુંજ કહેવું છે, કે મનોરથો સફળ થવાનો ઉપાય વાણી નહિ પણ કર્તવ્ય છે. જે દિવસે વિચારોને કાર્યમાં પરિણત કરશો તેજ દિવસથી મનોરથો સપૂર્ણ થતા જણાશે. હું વક્તા મહાશયને સભા તરફથી ધન્યવાદ આપું છું કારણ કે તેમણે પોતાનો અમૂલ્ય સમય અર્પિત કરી વચનામૃતોથી આપણને ઉત્સાહિત કર્યા છે. ત્યાર બાદ બે દિસામી લાલજીએ સભા પતિને ધન્યવાદ આપ્યો અને સભા વિસર્જન થઈ.

(૨)

સંખ્યાનો સમય છે, પશ્ચિમ દિશામાં

આકાશ લાલ લાલ દેખાઈ રહ્યું છે. એ સમયે એક યુદ્ધો ગામડીઓ લાવ પાવડી તથા ખાદીનું પહેરણ પહેરી લાલ બંગલા તરફ ચાલ્યો આવે છે. ખૂટી નજીક પહોંચી જરા અચકચો, પછી એકદમ દરવાજાની અંદર ચાલ્યો ગયો. આપણા બારીસ્ટર સાહેબ દાક્ષમાં કોનીકલ પત્ર લઈ આમ તેમ આંટા મારી રહ્યા છે, યુદ્ધો બારીસ્ટર સાહેબની નજીક ગયા અને ઠૂંઠા લાગ્યો.

યુદ્ધો—માણસ—સંસારેય, પેશ્ય—અ—અ—આ બોલને ત્યાં કા—કા—કારી.

બારીસ્ટર સાહેબે આ બતાવે પોતાના સ્વર્ગમાં જોઈ લાલ લાલ આપ કરી પૂજના માડ્યું, તુ કોણ છે ? તુ કેમ આવ્યો છે ? આ વખતે આ જંગવાની અંદર કેમ આવ્યો છે ?

યુદ્ધો—મા મા મામાપ હું કુબાર છે હજીર

બારીસ્ટર—અરે યો હેવાન, અમને કું-બાર બતાવે છે. તું એમ ન સમજીય કે હું દેખાવ માવમા દિન્દી છું. જરૂર પડતાં તારા બાપને પણ મામા શિખરી દઈશ.

યુદ્ધો—હું સાહેબ કું કુબાર છું. હજીર કુબાર કરીમર.

બારીસ્ટર—ઓ કુંબારના જગ્યા. અત્યારે આ વખતે તારે શું કામ છે તે કહી દે. હું બચાજ મોટા ધરની મહેલ કરવા નીકળ્યા હશે, કેમ ? ચોરી કરવા આવ્યો છે.

યુદ્ધો—સાહેબ હું યો યો ચોર નથી. શું કું ચોર છું. જે કારીમર આપને ત્યાં કામ કરે છે તેની પાસે મારા પેંસા મેણા છે તે મેરા હું ચાલ્યો આવું છું યો યો ચોરી.—

બારીસ્ટર—એક ગદ્દા મેગજ ક્યાં આપ છે ? તને ખીજના મહાનમાં દાખલ થવાનો શું અખત્યાર છે ? હમણાં મજા જતાનું છું મારો માગવી સુધી ઉપડું શિરજેરી કરે છે, કેમ ? ધનુ (નોકરનું નામ) ના પોલીસવાળાને બોલાવી બાન

✽વાક્ય પાણ્ડિત્ય-વાણીમાં વડપણ.

(૧)

આજરોજ સંજના ચારવાગે એક બી. એ. બારીસ્ટર મહાશય આનંદ જીવનમાં “કૂટ અને તેનું પરિણામ” એ વિષય ઉપર બાપણ આપનાર છે. મુન્સી બિહારીલાલજી તેના પ્રગંધ કર્તા છે. વક્તા ૧૯૧૭ની સાલમાં બારીસ્ટરની પરીક્ષામાં પાસ થયેલા નવ યુવક છે. પોતાનો પ્રભાવ દંણ ગામેમાં બરાબર પડ્યો નથી તેથી જાહેર વ્યાખ્યાન દ્વારા લોકોના સમાગમમાં આવવા પોતાને તીવ્ર ઇચ્છા છે. પ્રગંધકર્તા મહાશય ગોકલજી કરવાને બે ટલાક અગ્રાફ આનંદ જીવનમાં પધાર્યા છે, બાપણનો સમય યથા અગાઉ ક્લાક સવા કલાકથી લોકોની ભેળની બરાવા લાગી છે, અને જેમ જેમ વખત જાય છે તેમ તેમ તેમાં વધારો થતોજ જાય છે. નગરના અગ્ર ગણ્ય મહાશયોએ પણ પોતાની હાજરી આપી આજની શોભામાં વૃદ્ધિ કરી છે. ચાર વાગતા મુધીમાં તો જીવન ઓતાઓથી ખીચોખીચ ભરાઇ ગયું અને મકાન અવાજથી ગાળી ઉઠ્યું. ઓતાઓને ચાન્ત કરવાને પ્રગંધકર્તા મહાશયે કૂટપાથ ઉપર આવી જણાવ્યું મહાશયો, વક્તા પધારી ગયા છે. હવે પ્રમુખ સ્થાન કોને આપવું, એટલુંજ માત્ર બાકી છે. આપ સાહેબો જો અને ફરમાવતા હો તો હું તો બહાવીય કે આજનું પ્રમુખ સ્થાન શોભાવવાને સર્વે વાતે યોગ્ય તો વિદ્યાપ્રેમી ગુણગ્રાહક શ્રીમાન બાણુ જનકી દાસજી છે. હું આશા રાખું છું કે આપ સર્વે બાકીઓ મારી ફરમારતને સદર્થ અનુ-મોદન આપરોજી.

મુન્સીજી બોલી રહ્યા કે એક ચરમા ધારી મહાશયે ઉભા થઇ પોતાની મધુરી વાણીથી શ્રુત કે આજની સભાના પ્રમુખ-સ્થાનને મારે

સર્વ રીતે કાયક શ્રીમાન જનકીદાસજી સિવાય બીજો કોઇ હોય એમ હું ધારતો નથી. મારે હું પણ મુન્સીની ફરમારતને સદર્થ ટેકો આપું છું, બાણુજીએ આસન મદલ્ય કર્યું અને તાળીઓ પડવા લાગી.

સભાપતિએ વડતાનો પરિચય આપવા બહુલ્યુ કે:-આપ લોકોને માણુમ છે, કે વ્યાખ્યાતા દાસમાંજ બારીસ્ટરની પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયેલ નવયુવક છે. જો કે તેમની સાથે મોંઘે અંગત પરિચય તો નથીજ તોપણ હું એટલું તો કહી શકીશ કે આ નગરવાસીઓ માંના યોગાકર્જ એવાં દરો કે જે વડતાના પિતાને જણતા નહિ હોય. કોણ એવું દરો કે જેણે લાંલ જંગલાતું નામ જાણ્યું નહિ હોય ? કોણ એવું દરો કે જેણે બાણુ રામદાસજી (વડતાના પિતા)નું નામ નહિ સાંભળ્યું હોય ? હું આપ લોકોને વધુ વખત સેવા માગતો નથી. સ્વયં બારીસ્ટર સાહેબ પોતાના પાણ્ડિત્ય પૂર્ણ વ્યાખ્યાનથી આપ લોકોને ઉત્સાહિત કરશે. એમ કહી સભાપતિ પોતાની ખુરસીમાં વિરાજ્યા.

સભાપતિના બેઠા પછી બારીસ્ટર સાહેબે બોલવાનો પ્રારંભ કર્યો, શ્રીમાન સભાપતિ અને બ વૃવર્ગ મહાશયો! આપ જાણો છો કે આજનો વિષય ગૂઠ, અને પરિણામે વૈરોપાદક, દેશીને નહ કરનાર, જાતિને ધુળમાં મેલવનાર, તથા ફૂળને છિન્ન મિત્ત કરનાર છે, આપ જાણવી ચાહો છો કે કૂટે શું કર્યું, આ કૂટનો કારણથી મોટાં મોટાં રાજ્ય નહ થઇ ગયાં. બીજમ, ત્રીજમ, કરમ આદિ મહારથીઓ સમજા નહ થઇ ગયા, અને પોતાની વિદ્યા તથા કલા કૌશલ્યને પોતાની સાથે લેતા ગયા, સંસારમાં કુટે થર્મને પણ પાછો દટાવી અવિચારને ખૂન આગળ મદાવી દીધો છે. એણે ધાર્મિક અને નીતિયને

✽ કિંદી ઉપરથી અનુવાદ.

શંકરપ્રસાદ આનો કંઈ ઉત્તર આપી શક્યો નહોતો. કોઈને બહાર નીકળવાની જગ્યા નથી મળતી ત્યારે તે વધી જાય છે. બંને છોકરાંને મારીને કાયદાનું પુસ્તક લઈ બાગમાં ચાલ્યો ગયો.

(૨)

આવજી માસ હતો આજે કેટલાક દિવસે વાદળ ખુલ્યું છે, નાનો લીલા વરસોનેરી ચાદર ઝેલો હોય તેમ દેખાય છે.

શંકરપ્રસાદ બાગમાં એક બેન્ચ ઉપર બેઠા બેઠા અને કાયદાનું પુસ્તક ઉઘાડ્યું પરંતુ આ અંધ કરતાં પ્રકાશ અંધ વધારે ચિતાકર્ષક હતો. કોઈ વખત આકાશ સાચું જોતો તો કોઈ વખત ઠાલો માથું જોતો તો વળી કોઈ વખત મેદાનમાં રમતા છોકરા તરફ દૃષ્ટી કરતો.

એકાએક સામે ધામ ઉપર પડેલા કાગળના પડીયા ઉપર તેની નજર પડી માથાએ ઝગાસાના પડામાં રહી કહ્યું “ જો એમાં શું છે ? ” યુદ્ધિએ કહ્યું તે જોવાની ત્હારે શી જરૂર છે ? પડી રહેવા દે.”

પરંતુ ઝગાસા રૂપી માથાની જીત થઈ, શંકરપ્રસાદે હડી પડીકું લઈ લીધું. તેને વિચાર થયો કદાચિત કોઈના પૈમા પડીકામાં બાધેલા દરો તે પડી ગયા દરો લાવ જોઈ; પડીકું છેડ્યું તો તેની અંદર આઠ ગીનીઓ હતી. હવે તેની આશ્ચર્યની સીમા ન રહી.

શંકરપ્રસાદ યી છાતી ધડકવા લાગી, ગીનીઓ કાચમાં લઈ તે વિચાર કરવા લાગ્યો આનું શું કરે ? કદાચ અહીં રહેતાં દડો તો કોઈની નજર પડે તો કોઈને બદલે કોઈ લઈ જાય ? ખસ અહીં રાખતી તે ઉચીત નથી. આલ પોલીસગેટમાં આ વાત જણાવી ગીનીઓ તેમને સોંપી દઈ એટલે તે તપાસ કરી જની દરો તેને આપી દેશે, કદાચ માલિક નહીં મળે તો પણ મદારા ઉપરતો હોય રહેશે નહીં.

માથાએ પડેલાની આડમાંથી મંત્ર મારવાનું ચર કર્યું. તે ગેટ ઉપર ન ગયો. વિચાર થયો આલ ઘેર જાઉં તો બામાને વાત કરી તેની સલાહ લઉં. આવતું પછુ તૈયાર થઈ ગયું દરો. મનારે ગેટ ઉપર જઈશ,

+ + +

બામાએ ગીનીઓ જોઈ જોતાંજ દરપમાં આનંદ થતા લાગ્યો. તેણે પૂછ્યું. “ કોની છે ? ”

“—મદારી.”

“—જાઓ જાઓ.”

“—રસ્તામાંથી પડેલી જડી ”

“—ખેડી વાત એવું નસીબ ક્યાંથી તે જડે. સાચું કહો જ્યાંથી મળી ? કોની છે ? ”

“—સાચું કહું છું રસ્તામાંથી જડી છે.”

“—મદારા સમ.”

“—તારા સમ.”

બામા ગીનીઓ પેતાના કાચમાંથી લઈ લેવાની મેલા કરવા લાગી. શંકરપ્રસાદે કહ્યું “ કેમ લઈ લે છે ? ”

બામા:—“ તાવો, હું મદારી પાસે રાખું.”

“ રહેવા દે, હું તેની તપાસ કરવા ગેટ ઉપર જાઉં છું.”

બામાનું મુખ મતીન થઈ ગયું. તે બોલી “ જડેલા ધનની વળા તપાસ કેની ? ”

શંકરપ્રસાદ—“ તો શું આઠ ગીનીઓ સાથે મદારી પ્રતિજ્ઞા જમાડ ? ”

બામા—“ હીક, સવારે જાગે અત્યારે જરૂર તો આવતાં રાત પછી જરૂર.”

શંકરપ્રસાદને પણ આ વાત અત્યુક્ત લાગી કેમકે ગેટવાળા રાત્રે તો કંઈ તપાસ કરવાના નથી. ગીનીઓ રાત્રે ત્યાં પણ પડી રહેવાની છે તો જેની ગેટ તેની મદાર પડે છે.

ગીનીઓ પેડીમાં સુધી દીધી, રાત્રે વાળું કમી મુના એટલે બામાએ દસના દસતાં કહ્યું “ કાચ બાવેશું ધન જવા દો છો ? સાચો, હું

બારીસ્ટર સાહેબ આ પ્રમાણે બોલી રહ્યા હતા, તેવામાં છુટ્ટો બારીસ્ટર સાહેબની પાસે ગયો અને કહેવા લાગ્યો બારીસ્ટર સાહેબ! મગજ જરા ઠેકાણે લાવવાની દવા કરો. અને જગ તો વિચારો કે આપ કાણ છો? ક્યાં ત દિવસનું વ્યાખ્યાન અને ક્યાં આજનું કર્તવ્ય? વ્યાખ્યાન આપનું સહેજ છે. પણ તે કર્તવ્યમાં મુકતું ધણ જ કદમ છે. જણાવું કે આજ કાલના બોલનાવાળા ક્યાં મુદ્દામાં છે, બોલવાંતો શતાંશ પણ જો કાર્યમાં પરિશ્રિત થયો હોય તોજે બહુ છે, આપને કહેવાનું એટલું જ કે પહેલા પોતાનેજ સુધારો, અને ત્યારપછી જન્ય માટે પ્રયત્ન કરો.

મહાશય, એક સહેજ વાત માટે શું પોલીસની જરૂર! જંગલના કપાક-ડમાં દિન્દુ-નું આર્વનું તે શું પ્લેગની બરાબર! દિન્દુ મગજ ખાઈ જશે, ક્યાં આનંદ શુવનનો ઉપદેશ અને ક્યાં આજનું યોધાપન. પહેલાં આપ સુધારવાનો પ્રયત્ન કરો. આપના જેવા બાઇના લાલ મહાશયોને સેંકડો નમસ્કાર હો. છુટ્ટો આ પ્રમાણે બોલી ચાલતો થયો. બારીસ્ટર સાહેબે કંપતે હાથે છુટ્ટોને રોકી

લીધો અને કહેવા લાગ્યા. મહાશય, કામા કરો. પ્રતિજ્ઞા કરો. છું કે-જે કદમ હતું કે દેશભંડે જનને બાઈ જેવા સમજવા તે પ્રમાણેજ હવે કરીશ. આ પ્રમાણે બોલી બારીસ્ટર સાહેબે છુટ્ટોને હાથ જોડી પ્રણામ કર્યાં.

આ છુટ્ટો તે દીવસે યએલસમાં રહેશે. એક સુચોગ્ય પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ હતો.

રીપ-પ્રિય વાંચક મહાશય! ઉક્ત લેખમાં એક કવિપદ, યુવકનું દલાન્ત આપ્યું છે. આજકાલ જ્યાં ત્યાં એવા ઇરડી ટુટ્યો પોતે યુરોપિયન સિગારેસ સહ મહાવી મોજ શોખમાં રહી આ દીનદીન બૂખ્યા બારવને ફક્ત વાણીના વડાની પેડે પોતાની કલમ બાજમાંજ અમૃત પાઈ હોયે ચડાવવાનું સ્વપ્ન આપી રહ્યા છે તો બાઈ, ક્યારે આપને તેવી કલમગાળી નળમાં ફસતાં બગાવો છત્રચર્ચના સહ અક્ષમ તત્તરવું.

મુન્ વાડી ઉચસિંહ લાઇસિંહ
પેટ ડીખારો. પરમાર

હુગાનું મંદિર

(લેખક: રા. નરહરિપ્રસાદ લાઇસાલ મહેતા :મહાધાર પ્રાઇંગ મારતર)

શંકરપ્રસાદ કામદાનું પુસ્તક વાંચવામાં મગ્ન હતો, પાસે જાંને છોકરો અંદર અંદર લલતાં હતા. સ્થામા કહેલી કે મનુષ્યે મહારી પુત્રી લઇ લીધી છે તે આપતો નથી તો મનુ કહેતો કે, સ્થામા મહારી મીઠાઇ ખાઇ ગયો.

શંકરપ્રસાદે જરા શરૂએ થઇ આમને કહ્યું "તું આ છોકરોને અલ્લોથી લઇ જાય છે કે નહીં! જો નહીં લઇ જાય તો હું હમણાં જનને મારીશ."

આમા સુધામાં કેવલા પાડી રહી હતી તે બોલી "હવે સાંજે તો વાંચવાનું બંધ કરશો કે

નહીં? શું સાંધ્યા સમયે પણ વાંચ વાંચ કરશો? જુરાક તો વિશ્રાંતી લ્યો."

શંકરપ્રસાદ-તું ત્યાંથી છડતી નથીને ત્યાં બેસી બેસી વાતો કરે છે પણ જો એકાદને લગાવી દઇશ તો હમણાં ત્યાંથી રહતી રહતી આવીશ કે હાથ! હાથ! છોકરોને મારી નાંખ્યાં."

આમા-હું બેસી નથી રહી કે સુઇ નથી ગઇ, જરા આજનો દહાડો તમે છોકરોને સમજાવી છુટા પાડશો તો નહીં આસે કે! હું એમની નોકરી તો લખાવી નથી જાતીને?"

તની હશે ?' ગીતીઓ ખીરસામાં મુઠી તેણે
ધરતો રસ્તો લીધો.

(૪)

આજે પેહેલી તારીખની સાંજ છે. શંકર
પ્રસાદ ખારજા પામે બેઠી મણિલાલની વાટનેમ
રહ્યો છે. પાંચ વાગી ગયા છતાં મધ્યહ્નલાલ
હજી સુધી આવ્યો નહિ, શંકરપ્રસાદની આંખો
રસ્તા તરફ જ લાગી રહી હતી. હાથમાં એક
પત્ર હતો પણ તે વાંચવામાં પણ મન લાગતું
નહોં ને વારંવાર રસ્તા તરફ નજર કરતો હતો.
પાછો વિચાર થતો કે આજે પગારનો દિવસ
છે તેથી કદાચ આવતાં વાર થઇ હશે, હમણા
આવતોજ હશે. હ વાગ્યા મણિલાલ હજી
સુધી આવ્યો નહોં. કચેરાના નોકરો એકે એક
આવી રહ્યા હતા. શંકરપ્રસાદને ધણીવાર જમ
થતો કે એ આવ્યો. જરૂર એજ છે. ચાલ
પણ તેવી છે. ટેપી પણ તેજ છે જરૂર
આ તરફજ આવે છે પરંતુ તે માણસ પામે
આવતો કે, તરતજ આજ્ઞાની કદિપત મંત્રિ
નિરાશામાં મળી જતી.

શંકરપ્રસાદનું મન દિલગીર થવા લાગ્યું.
તે એકવાર ખુશી ઉપરથી ઉઠ્યો ખારજાના
હમરા ઉપર હોમો રહી ચારે તરફ સડક ઉપર
નજર ફેરવવી પણ કશી ઠેકાણુંજ નહોં

બે ત્રણવાર ફરથી આવતા માણસો જોઈ
મણિલાલનો જમ થયો. અદા ચો આકાંક્ષાની
પ્રમસતા ! સાત વાગ્યા દિવાંજતી થઇ મઠ
સડક ઉપર પણ અંધાઈ થવા લાગ્યું. શંકરપ્ર-
સાદ સડક ઉપર ઉદવિગ્ન આવધી રવા લાગ્યો.
વિચાર થયો મણિલાલના ધર તરફ જઈ.
જતા આગળ પગ ચલાવ્યા પાછો વિચાર ઉદ-
ભવ્યો કદાચ રસ્તામાં આવતોજ હશે ને સામે
મસરો તો સમજરો કે યોગ રૂપિયા વારને
આટલો બધો અધિરો થઇ ગયો, છતાં આગળ
ચાલ્યો પણ થોડે દુર જતાંજ કોઈને સામેથી
આવતાં જોયો જમ થયો મણિલાલ છે. પાછો

આવી ધરમાં બેઠો પણ ફરીથી તેજ પ્રાન્તિ !
પાછો વિચાર પ્રવાહ વેદન લાગ્યો કે આટલી
બધી વાર ક્યાં થઇ હશે ? મુંઝવણ સુધી તે
કચેરીમાંથી નહોં આવ્યો હોય ! એવું કદી
બનેજ નહોં તેના સાથીદારો પણ ચાલ્યા ગયા.
બસ હવે આ ઉપરથી બે વાતોજ, માણસ પડે છે.
એક તો એણે કાસે આવવાનો નિશ્ચય કર્યો હશે
કે ગત્રે કોણ જાય છે. અથવા તો જાણી
જોઈને બેઠી રહ્યો હશે. આ ફેરો આવવાની
મરજી નહોં હોય. હવે હું કોને મોકલું ? પૈસા
શેતી વખતે તેને ગરજ હતી હવે મદાર ગરજ
છે. પણ અત્યારે તેને ત્યાં મોકલું કોને ? મનુ
જરો. સડક ઉપરજ તેવું મહાન છે એમ વિચાર
કરી તે પોતાના અભ્યાસ ઝૂંઘમાં ગયો. શેઝ
સગાવાવી એક પત્ર લખવા બેઠો. પરંતુ નેચો
ખારજા તરફજ લાગી રહ્યાં હતાં અકરમાન
કોઈનાં પગલાંની અવાજ કાસે આવ્યો. તરતજ
પત્રને એક ચોપડીમાં મુઠી દબને બહાર આવ્યો.
અવતાંજ માણસ પડ્યું કે પાડોશીનો છોકરો
તાર વચાવવા આવ્યો છે. તેણે તેને કહ્યું,
“ અત્યારે મને વાગવાની નરગચ નથી થોડી
વાર પછી આવજે. ” છોકરે રડતા અવાજે
કહ્યું, “ બાકમાડેજ ! ધરનાં બધાં માણસો
ગભરાય છે જરા નજર કરી લેજો તો મોટા
ઉપકાર થશે, ” હમને શંકરપ્રસાદે તાર હાથમાં
લીધી તેણે કિતારજોજ જોઇ લીધું ને બોલ્યો,
“ ક્યાંતેથી આવ્યો છે માલ મંળ્યો નથી. ”
છોકરે કહ્યું “ બાકમાડેજ એટલું જરા જુઓને
કે તાર દેણે મુક્યો છે. આ વખતે શંકરપ્રસાદે
તાર ફેંકી દઇ કહ્યું, “ મને અત્યારે નરગચ
નથી. ”

આઠ વાગી ગયા. શંકરપ્રસાદને નિરાશા
થવા લાગી. મનું આટલો રાત્રે એકલો જઇ
ચકરો નહોં. મનમાં વિચાર થયો લાંબુ
જાતેજ જઈ. આરી ચિંતા ક્યાં સુધી ફરે.
સ્પષ્ટ થઈ દઈત કે બાક રૂપિયા આપી દે.

મ્હારે સાઈ રાણ્યમાળા કરાવીશ, ધણા દિવસથી વિચાર હતો.

ભાભાએ આ વખતે દારપતું રૂપ-ધારણ કર્યું હતું.

ચંકરપ્રસાદે વિચાર કરતાં કહ્યું, “રામણ માળાની લાયક્યમાં ગળામાં ફાંસી ખાલવાની ઇચ્છા રાખે છે કે ?”

(૩)

સવારમાં જ ચંકરપ્રસાદ ગેટ ઉપર જવા તૈયાર થયો. તે અલાદાખાદની દામકોટમાં ઉમેદવાર હતો પણ નોકરીમાં ઉત્તતિની આશા કંઈ ન જણાવાથી એક વર્ષથી વહીલાતનો મનમાસ શરૂ કર્યો હતો. કપડાં પહેરી નવેને ત્રહાર નીકળવા જાય છે તેવોજ તેનો મિત્ર મિલિલાલ આવી બેઠો.

ચંકરપ્રસાદ-આવો કેમ કાંઈ અત્યારમાં જ ધારણું થયું ?”

મિલિલાલ-ભાઈ ! આજ તો તારૂં ખરેખરું તમ પડયું છે અને આજે હું જીવાતો સંકટમાં પડ્યો છું કે મ્હારો અકલજ તેમાં કંઈ કામ કરતી નથી. આ કામમાં ત્હારે મદને સહાયતા જરૂર કરવી પડશે. વધારે નહીં પણ આજે મદને રૂ. ૩૦) આપ અને એટલેથી હું ગમે તેમ કામ ચલાવી લઈશ. આજે ૩૦ મી તારીખ છે કાલે સાંજે તો ત્રહાર રૂપિયા પાછા આપી દઈશ.

ચંકરપ્રસાદે કંઈ ધનવાન માણસ નહોતો, કિન્તુ ધનાઢ્યની દલાએ તેને બાંધી રાખ્યો હતો. આ મીઠ્યાભિમાન તેના સ્વભાવની એક દુર્બલતા હતી. કેવળ પોતાના વૈભવનો પ્રભાવ બીજાને જણાવવાજ તે બહુધા મિત્રની ન્હાની મોટી આવશ્યકતાઓ ઉપર પોતાની વાસ્તવિક આવશ્યકતાને અર્પણ કરતો હતો. ભાભાની આવા કામમાં બીસડુલ સહાયતા નહોતી, તે મોટપણાને વારસે આત્મ પામ જઈ ગાનતી

હતી. આથી ચંકર પ્રસાદ ઉપર આજે આજ ત આવી પડી કારણ કે તેનામાં ના કહેવાની પણ શક્તી નહોતી.

ચંકરપ્રસાદ સંકોચાતો ભાભા પાસે જઈ બેઠો. “તારી પાસે ત્રીસે રૂપિયા છે કે ? મિલિલાલને જોઈએ છે.”

ભાભાએ તરતજ ચોક્કસ ના પાડી.

ચંકરપ્રસાદ-“દશે તો જરૂર પણ તું બહાના કાઢે છે.”

ભાભા-“જાઓ ત્યારે બાનાં પછી કંઈ છે ?

ચંકર-“તો હું તેને શું કહું ?”

ભાભા-“હઠી દો કે કાલમાં મરમાં રૂપિયા નથી. જો તમારાથી તે ના કહેવાય તો હું કહું.”

ચંકર-“હઠી તો હુંએ દડું પણ તેને વિશ્વાસ નહીં આવે. તે સમજશે કે બહાના કાઢે છે.”

ભાભા-“સમજશે તો સમજવા દે.”

ચંકર-“મ્હારાથી તેમ કહેવાથી નહીં રાત દિવસતું કામ રહ્યું તે શી રીતે ના કહું ?

ભાભા-“હીક તો નજરમાં આવે તેમ કરે. મ્હેં તો એક વાર કહ્યું કે મ્હારી પાસે રૂપિયા નથી.”

ચંકરપ્રસાદે ધણેજ દિલગીર થયો. તેને ખાતરી હતી કે ભાભાની પાસે રૂપિયા છે. પરંતુ મ્હાડું બેઠું દેખાડવા સારુંજ ભાભા ના કહે છે. દુરાચરે, સંકલ્પને પ્રદ કરી દીધી તરતજ પેટીમાંથી પડીકાની બે ગોળીઓ કાઢી તે મિલિલાલને આપતાં બેઠો-“ભાઈ ! કાલે સાંજે કચેરીમાંથી આવતાંજ આ રૂપિયા પાછા આપી જાવું. આ એક માણસની અનાં મત છે. હું અત્યારે તેને આપવાજ જતો હતો. જો કાલે તેને રૂપિયા ન આપાય તો મ્હારે ધણુંજ સરમાવું પડશે તેમ મ્હેં દેખાડવાનું પણ રહેશે નહીં. મિલિલાલે મનમાં કહ્યું. જાનામત સી રીવાજ બીજા

તેની પીડાનો તાવ પણ આવનો હતો. છતાં પણ તે કામ કર્યોજ નહોતો. મોઢ વખત બામા ચીડાઈ કહેતી કે હવે તો નુજ રહો. તમાગ જોવા ધર્મોત્તમા માણસો આ સંસારમાં દયનારજ હોત તો સંસાર ચાલત પણ નહોત. શક્રપ્રસાદ આનો કંઈપણ ઉત્તર આપતો નહોત સવારમાં જાણે પોતાનો ચાલુ રૈટ ચલાવતો.

અત્યાર સુધીમાં ત્રણ અઠવાડિયા થઈ ગયા. પચીસ રૂપીઆ પણ મળી ગયા. હવે શક્ર-પ્રસાદને વિચાર થતો કે જેતણુ ત્રિવસમાં પાર આવી જશે. પણ બીજેજ દિવસે તેને અખત તાવ આવ્યો ને ત્રણ દિવસ સુધી કંતર્યોજ નહોત. આખરે તેને રજા લેવી પડી ને જાટલા વધ થયો. બાદરવો મહીના હતો. બામાએ જાણ્યું કે પીત્ત વધી ગયું દશે અને તેથી તાવ આવ્યો છે તો એકાદ બે દિવસમાં તાવ ટિગી જશે. પરંતુ જ્યારે એક અઠવાડિયા સુધી ઝાકતરતી હવા કરી છતાં પણ તાવ ન ઉતર્યો ત્યારે બામા ગમરાવા લાગી શક્રપ્રસાદ આજે આ તાવમાં લવારી પણ કરતો તેથી બામા કોઈ કોઈ વખત ખીને જાણે જતી રહેતી. હવે બામાને વિચાર થતા લાગ્યો કે કદાચ આ રૂપિયાની તો ચોંટા નહોત હોય અને તેથી તો તાવ નહોત આવ્યો હોય. કોણ જાણે રૂપીઆ વાગાએ કંઈ કર્યું હોય. જરૂર તેમજ છે. નહોત તો હવાથી કેમ કાપડો ચાલ નહોત. માણસ ના ઉપર જ્યારે સઘટ પડે છે ત્યારેજ તે ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખે છે. બામાએ પણ તેજ રસ્તો લીધો. બામા આખા વર્ષેમા શિવગત્રી તથા જન્મશબ્દો ખેજ વ્રત કરતી હતી હવે તેણે નવરાત્રીનું કહેજુ વ્રત પાળવાનો આરંભ કર્યો.

નવરાત્રીના આઠ દિવસ પુરા થયા નેમનો દિવસ આવ્યો, સવારનો વખત હતો. બામા શક્રપ્રસાદને ક્ષમા પાછ જાને બેઠકોને લઈ માતાના મંદિરમાં પૂજા કરવા ચાલી. અત્યારે તેણે હૃદય આરાધ્ય દેવી તંત્ર શ્રદ્ધાથી બરપુર

હતું. બામા મંદિરના દ્વારમાં પહોંચી. માતાના કેટલાક ઉપસકો ચંડીપાઠ કરી રહ્યા હતા. ધુપ તથા અગર જાતોની સુગંધ આખા મંદિરમાં પ્રચરી રહી હતી. તે મંદિરમાં દાખલ થઈ સામેજ દુર્ગાની વિશાળ મૂર્તિ શોભી રહી હતી, દેવીના મુખાર્ચિક ઉપર એક અપૂર્વ જ્યોતિ જળકળી રહી હતી. દુર્ગાના વિશાળ નેત્રોમાંથી જ્યોતિ નીકળતી હતી. તે મૂર્તિ તરફ જોઈ ન શકી તેના અંતઃકરણમાં વિશુદ્ધ આવપૂર્ણ બધ ઉપજા થયો. તેણે આંખો મીચી દીધી અને નીચે ધુપડીયે પડી બે હાથ જોડી કંઈક રનરે બોલવા લાગી. “મહારા ઉપર દયા કરો.”

માતાના દિવ્યનેત્રોમાંથી એક અપૂર્વ જ્યોતિ નીકળી પોતાના હૃદયમાં આવતી તેને માત્રમ પડી. તેણે દેવીના મુખમાંથી શબ્દ સાંભળ્યો કે, “પારકું ધન પાછું આપિદિ, તાર સારું થશે.”

તેજ વખતે એક બીજી સ્ત્રી મંદિરમાં આવી. તેણે એક ધોળું વસ્ત્ર પહેલું હતું. તે રોડ અને નિરાશાની સાક્ષાત મૂર્તિ જણાતી હતી. દેવીની સામે આવી હાથ જોડી તે બોલવા લાગી.

“હે માતંગે મહારાજ ધન હરનારનું સર્વ નાશ કરે.”

જેન સીવાર દાખમાંથી પડી જાય છે તે યજુષ્ય-થઈ જાય છે તેમ બામાનું હૃદય યર-યરી ઉત્થુર તેના શબ્દો વીરની મારક તેના હૃદયમાં ભેડાવા લાગ્યા. તે દેવીની સામુ કાનર ટપ્પી જોવા લાગી. દેવીના જ્યોતિમય શરીરને નેત્રોમાંથી બધ વર જવાલા નીકળી ગઈ હતી.

બામાના અંતઃકરણમાં આકાશ, મંદિર, વૃક્ષ, દિવા, સિદ્ધામન અને દેવીના ત્રિકાળ મુખમાંથી એકજ શબ્દો નીકળતાં સંભળાતા કે “પારકું ધન આપો દે, નહોત તો તારું સર્વ નાશ થશે.”

બામા ઉભી થઈ ગઈ ને તે આવનાર વૃક્ષ સ્ત્રી તરફ ફરી બોલી “માથુ લમાઈ ધન કો-ઈએ લઈ લીધું છે ?”

બલમનસાઇ બધા માણસો જોડેજ નબે છે. આવા લુચ્ચા / માણસો સાથે બલમનસાઇનો વ્યવહાર ચલાવવો તેજ મુશ્કેલી છે. તરતજ કોઇ પહેરી અંદર જઇ બામાને કહ્યું, “હું જરા કામ છે તે જહાર નહીં છું. તું કમાડ બંધ કરી નાં.”

આણતાં તો આણ્યો પણ પગ ચંબી જતા હતા. મણિલાલતું-ધર વેગળથી જણાવા લાગ્યું. ધરમાં ક્ષેત્ર બળતો હતો તે બહારના પ્રકાશ ઉપરથી જણાતું હતું. સંકરપ્રસાદ- ત્યાંજ ચંબી ગયો ને વિચાર કરવા લાગ્યો કે ત્યાં જઇ મ્હારે શું કહેવું ? કદાચ જતાંજ તેણે રૂપિયા મૂકી કામા માંગી તો મ્હારે શું કહેવું ? આ ઉપરથી તો તે મ્હને હસકોને અધી-રીયો ગણશે. ના, પણ રૂપિયાની વાતચીત કરીશજ શું કામ ! કહીશ કે બાહ ! ધરમાંથી પેટમાં ધણીજ ચુંક થાય છે તો કંઈ તમારી પાસે દવા હોય તો આપો. નહીં પણ આ બાનું શું સાચું જણાય છે. તરતજ જણાઇ જશે. ઉહ ! હું આ સંકટમાં શું કરવા પડ્યો ? વિચારમાં ને વિચારમાં ધરના બારણા આગળ આવી ઊભો. અંદર કોઇ વાત-કરતું માલુમ પડ્યું તે કાન દહ સાંભળજ લાગ્યો. આટલામાં પણ તે ચોરની માફક ચારે બાજુ જોતો હતો કે રખેને કોઇ ઢેખતું તો નથી. અંદરથી અવાજ આવ્યો. “રૂપિયા તો બધા વાપરી દીધા તો હવે સંકરપ્રસાદને ક્યાંથી આપશો ?” હવે એની તે થી ઉનાવળ છે બીજે દરે અપશે. આજે રીપોર્ટ આપ્યો છે તે શરે મંજુર થઇ જશે પછી ત્રણ મહીને પાંચ આવીશું ત્યારે જોઇ લઇશું.”

સંકરપ્રસાદ આ સાંભળતાંજ એવો થઇ ગયો કે જાણે તેના ગાસ ઉપર કોઇએ તમાચો માર્યો હોય, કોપ અને નિરાશાથી તે ધર તરફ પાછો ફર્યો પણ પગ સીધા પડતા નહોતા, જેમ આખા દિવસનો-ધાકેનો મુસાફર આસે

તેમ તે આસતો રહતો.

(૫)

સંકરપ્રસાદે આખી રાત્રી વિચારમાંજ કાઠી કોઇ વખત તેને મણિલાલની પૂતેતા ઉપર કોપ થતો તો કોઇ વખત પોતાની સરસતા ખેદ થતો હતો. બીજર નથી કે કોઇ ગરીબના ઉપર રૂપિયા હશે તેના ઉપર કેવીએ બીતી દશે ! પણ હવે ખેદ તથા કોપથી લાભ પણ શો ? વળી પાછો વિચાર થયો રૂપિયા-ક્યાંથી આવશે ? બામાએ તો પહેલેથીજ ના પાડી છે. પગારની પણ એટલી આવક નથી કે જેમાંથી આ દર્ડ. કદાચ દસબાર રૂપિયાની વાત હોત તો ગમે તેમ કંઈ પણ આનું શું કરવું ? કોઇ પાસેથી ઉઠીના લાવું પણ મ્હને આપશે કોણ ? આજ સુધી કોઇની પાસે માગવાનો વખત પણ આવ્યો નથી તેમ મ્હારો એવો કોઇ મિત્ર પણ નથી કે તેની પાસેથી લાવું. મિત્રજ એવા છે કે તેજ મ્હારી પાસેથી લઇ જાય છે, તો તેઓ મ્હને ક્યાંથી આપશે. હા- એક વાત છે અજાણસ ચોટા દિવસ રહેવા દહ લખવાનું કામ કરે તો રૂપિયા મળે પણ બોજમાં બોટો એક મહીના રહેનત કરશે, શરણ કે ચોટ પૈસે લખનારાં પણ ઘણાં છે તેથી પૈસા વધારે મળી શકે તેમ નથી.

બીજે દીવસથી સંકરપ્રસાદે પૈસાની તળ-વીજ કરવા માંડી. સવારે કામદાનાં લેકરમાં દાનજ થતો, સાંજે કોઈમાંથી નકેડો કરવાની ઘેર લાવેતા અને આડખી રાત્રી સુધી બેડો બેડો લખતો હતો. કોઇની સાથે વાત કરવાનો પણ નવરાસ હમણાં તેને મલતી નહોતી. કોઇ કોઇ દિવસ રાતના ભે ત્રણ પણ વાગી જતા હતા. બપોરે ત્રણ કુખતું ત્યારેજ લખવાનું રહેવા દહ સુઈ જતો.

આટલો પરિશ્રમ કોઇ દિવસ કરેલો નહોતો તેથી માથામાં તેને દર્દ થતું હતું તો કોઇપણ વખત અપચો થયો તો વળી કોઇ દીવસ

અમૃતખિન્દુ

સઘળા પ્રકારનો દુખાવો, લકવા, સંધીવા, સુળ, ચુક, ઉલટી, જાડો, મરડો, કૈલેરા, અરૂચી, અજીર્ણ, ખાંસી, દમ, સળેખમ, સરદી, માથાનો દુખાવો, દાંત કે દાઢતું કળતર અવાળુનો દુખાવો, મોંમાંથી દુર્ગંધ છુટવી, મળચ આવવી, ખાટાં કે તીખાં ધચરકાં, કાનનું પાકવું, પડ બેલું, આંખો દુખવી, શરીરે સોજા અવવા, ઘા લાગવા, ઘસાર પડવા, હાથ પગમાં ચીરા પડવા, ઘાતું પાકવું, ધામાં જીવવા, રાંઝણ, નામુગ, ખીન્નસ, મુસ્તી, બેચેની, નખખાઈ, નામદાઈ, હરસ, પ્રમેહ, ચાંદી, વિસ્ફોટીક, બરોળ, અંકવૃદ્ધિ, પ્રદરરોગ કોઈ પણ જાતનો તાવ, વાળો, ન્હાર, વિગેરે અનેક રોગ આ એકજ દવાથી તત્કાલ દુર થાય છે, વળી જમરી, મધમાખ, વીંછી, વિગેરેના ડાંખ ઉપર આ એક જાદુઈ દવા છે. માંકડ મચ્ચર, વંદા, કરોળીયા, કસારી ઉપેષ્ટ વિગેરે નુકશાનકારક જંતુનો નાશ કરે છે.

સખતમાં સખત માથાનો દુખાવો માત્ર એકજ મીનીટમાં દુર થઈ જાય છે, માત્ર પેટની ઉપર ચોળવાથી પણ પેટમાંનો દુઃખાવો મટી જાય છે. પવન છુટવા માંડે છે. અને ખાલી-ખદહજમી દુર થાય છે. દાંત અને દાઢતું કળતર એકજ મીનીટમાં શાંત પડી જાય છે. વીંછીના ડાંખ ઉપર તે તેનો અમત્કાર અલૌકિક જ છે. ઉંચામાં ઉંચી જાતનાં કોઈપણ પેનકીલર કરતાં અમૃતખિન્દુ ઘણી ઉંચી જાતની દવા છે. વિલાયતી દવાની દરેક દુકાન ઉપર તે વેચાય છે. હાલમાં તેની ઘટ્ટદેલી કીંમત માત્ર રૂ. ૧૫૫ પોસ્ટેજ સાથે છે. છે શીશીના રૂ. ૮) પોસ્ટેજ માફ

કેટલોગ મફત મંગાવો.

સીરનામું:—

“અમૃતખિન્દુ” આફ્રિકા.

નડિયાદ

૧૬૬ આ સાંભળી કંઈ ચમકી. જાણે કેઈ
એ તેને હુમ્મતી ઝાલો હોય તેમ બોલી "હા બેન."

"કેટલા દિવસ થયા ?"

"આશરે દોઢ મહીના થયેા હશે."

"કેટલા રૂપિયા દત્તા ?"

"એકસો વીસ."

"શી રીતે બોવાયા ?"

કોણ જાણે કંઈ પડી ગયા. મદારા રંગભી
પમટણમાં નોકર દત્તા. આજે કેટલાંક વર્ષ
થયા તે પરલોકમાં અજાગીને સુકી સીધાર્યા
છે, હવે મદને સરકારમાંથી દર વર્ષ રૂ. ૬૦)
પેન્શન મળે છે, આ વખતે બે વર્ષનું સાચે
પેન્શન લીધું હતું. તીજેરીમાંથી રૂપિયા લઇ
ઘેર આવતી હતી પણ ખજાર નથી કે ક્યાં
અને ક્યારે પડી ગયા. આઠ ગીનીઓ કાગળના
પડીકામાં બાંધી હતી."

"માતાજી ! કદાચ તે તમને પાછી મળે
તો મદને તમે શું આપશો ?"

"બેન ! વધારે તો નહીં પણ તમને તેમાંથી
પચાસ રૂપિયા આપીશ."

"માતાજી ! રૂપિયાથી શું થાય તેના
કરતાં પણ કોઇ વધારે સારી ચીજ આપો."

"બેન, બીજું તો શું આપું ? પણ જ્યાં
સુધી છીશ ત્યાં સુધી તમારા ગુણ ગાઇશ."

ના માજી તેની મદારે જરૂર નથી."

"તો બેન ! તે સિવાય બીજું શું મદારી
પાપે છે ને તમને આપું ?"

"મદને આસીર્વાદ આપો કે જેથી મદારા
પતિ ગીમાર છે તેમને જલદી આરામ થઇ જાય."

"ગું તમને રૂપિયા જરૂર છે ?"

"હા, તે દિવસથી તે તમને ખેલે છે."

૧૬૭ એકદમ ટદાર થઇ ગઇ, તે કમ્પીત
રતરે બોલી. "મા દુર્ગા તેનું કથાણ કરે."

બામાએ આ વખતે દીની તરફ જોયું તો
દીના નેત્રોમાંથી પ્રેમાગ જ્યોત નીકળતી

દતી તેજ વખતે બામાના અંતઃકરણમાં અપ્પ
સંભળાવા લાગ્યો. "જા તારું કથાણ થયો."

x + + x

બામાએ પોતાના એરીંગ ગીરો સુકી
જમનાના રૂપિયા અથા કીધા છે અને તેના
આસીર્વાદથી પોતાના પતિ પૂર્વવત્ સારા થયા
છે. પેલા મધિયમને પણ એકાએક ત્યાં આવો
ચોડે કરને લીધેલા રૂપિયા હાજર કીધા છે.
તે રૂપિયા લઇ શંકરપ્રસાદ ઘેર જઇ બામાને
કહેવા લાગ્યો "તો આ રૂપિયા મધિયાસ
આપી ગયો છે."

બામા-એ તો જમનાના છે,

"પરંતુ જમનાના તો આપી દીધા છે નો"

"આપ્યા તેથી શું ? આ તેના આસીર્વાદના છે."

"તો પછી કાનના એરીંગ ક્યાંથી આવશે"

"એરીંગ નહીં મને તો ફિકર નહિ પણ
સદાને વારતે કાન તો રહ્યા છે ને !"

+ દિંદી ઉપરથી.

દવાઓ ખાઇ કંટાળેલા ભાઇઓ !

નીચેના પુસ્તકો જરૂર વાંચો.

અનંત જીવન શી રીતે પ્રાપ્ત કરવું ? ૧-૦-૦૦

નેશનલિઝમ (કુદરતી) જીવન એજ સ્વર્ગવિદ્યુષ્ઠ

હરી મેગવનના ઉપાય. કિ. ૧-૦-૦૦

નવીન ઉપચાર શાસ્ત્ર-(વ્યાધિ માત્રનો અદ્ભુત

એકજ ઉપાય) કિ. ૧-૦-૦૦

પ્રાજ્ઞાવિકાસ-(નવજીવનપ્રદનાર અમૂલ્ય પુસ્તક)

કિ. ૦-૧-૦૦

સપ્તશતમ-(જીવજેલુ રોગનો નાશ કરવા ઉત્તમ

મદદ કરે છે.) કિ. ૦-૪-૦૦

આયુર્વેદમાં બુદ્ધિવર્ધક પ્રયોગો. કિ. ૦-૪-૦૦

હું રોગી છું કે નીરોગી ? કિ. ૦-૨-૦૦

વમાકુટું કુર્બસન. કિ. ૦-૧-૦૦

લખો-શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય, ગુરુત-

નવું પવિત્ર કેશરં ।

પૂજન અને આપધિમાં ઉપયોગ કરવા ચેત્સ, રા. ૧૧ તો. ફૂલ અને નમુનો મફત, પ્રત્યેક રધાનમાં એજન્ટ ભેષ્ય છે. અસ્તમ્ય કમ્પુરો રા. ૩૫ શુદ્ધ ચિલાદ્યત વા અને સુગંધા મર્મોરા રા. ૩ તો. અંગુરી દિગ રા. ૨૫ અને સુગંધિત ચાદ્ય રા. ૭ રતત.

પના-કાશ્મીર સ્ટોર્સ, નં. ૨૬, અગનિગર.

ખાટલીવાળાની અકસીર સ્વદેશી દવાઓ.

હિંદુસ્થાનના હુત્રર પ્રદર્શનોમાં મોનાના તથા રૂપાનાં ચાંદો મળેલા છે
મેલેરીઆના તાવ, પ્લેગની શરૂઆતમાં લેવા માટે

ખાટલીવાલા એગ્યુમીક્ચર તથા એગ્યુ પીલ્સ કી. રૂ. ૧.

ખાટલીવાલાનું ખાટામૃત—ખાળકો તથા અશકતો માટે દૈનિક કીંમત ૧-૦-૦

ખીજ વખણાયલી દવાઓ-ખાટલીવાલાની અચલ ક્ષીનાકનની ટીકડીઓ. એક અને બે એનની દરેક શીશીમાં ૧૦૦ ટીકડીઓ. એગ્યુમીક્ચર (નાની) આઈ' આના.

કેલેરોલ—કેલેરો, મગધણી અને ઉચ્છી માટે કીંમત રૂ. ૧-૦-૦

દાંત મજન—કી. ૦-૪-૦. દૈનિક પીલ્સ—નખગાઈ અને ઘાતુ માટે કી. રૂ. ૧-૮-૦
ખસ અને દરાનનો મયમ કી. રૂ. ૦-૨-૦. દિંદમાં કોષપણુ બગાડે મળશે.

ડા. એચ. એસ. ખાટલીવાળા સન્સ એન્ડ કંપની લીમીટેડ.

વરલી લેબોરેટરી,—મુંબઈ.

Dr. H. S. Bathwala Sons & Co. Ltd.

Warli Laboratory-Bombay.

તાલું સિરનામું—ખાટલીવાલા, વરલી-મુંબઈ.

કયાં ગલરાયા ! અરે શું હીસ્ટિરિયા !

વાયુ સુકતા.

રૂ. કિ. ૫-૦-૦ પો. જુડ.

હીસ્ટીરિયા-મુગી-રેફ્રેક્ટ કે વાઈ, તને લીધે મોઢામાં ફીણ કે લાળ આંકડી-તાણુ-એચ કે કાંપણી, દાંત બાંધાવા, શ્વાસ રૂધાવો, આંખો ધરડાવી શરીરે શીત, પેટમાં દુખાવો, અને બેશુધ્ધિ, ઇત્યાદિ તેમજ દેહલાકને ચિત્તભ્રમ ઉન્માદ કે વેલ્લછા યવાથી બકલું, રડવું, ક્રુટવું, નાસવું, ધ્રુણવું સુગાપણુ ભેવામાં ચિત્રતા, રયામતા કૃશતા, લાઘવ, ઇન્ લક્ષણોવાળા નવા કે જુના હીસ્ટિરિયા ઉપર રામબાણુ છે, હવા વનસ્પતિની, મહાનાની, પચ્ચ નહી. ઉપયોગ કરચી ખાત્રી,

બચ્ચાંની કાંકણી કે ફીટ અને આમળ તુર્ત બધજ કીંમત રૂ. ૧૦ ૨) પો. જુડ. વ્યાયામ કળારાસ (શરીર કેળવણી) માટે કસરતના ૩૫૩ (ચત્રકું) કી મત રૂ. ૨) પો. ૦) રેશીનામું-નામુ ચિખવાણું, ઇલાકામાં ટેકસ્ટ બુક કી. ૦) જા પો. ૦)~

છગનલાલ લક્ષ્મીભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. શેઠશેરી-વડોદરા,

કલિકતા અને મદ્રાસના આયુર્વેદિક પ્રદર્શનમાં સોનાના ચાક મેળવનાર.

શાસ્ત્રોક્ત દેશી દવા બનાવનારા.

ૐ હું કામાચ્યુટલ વહેસ,
એલરન્ટન રોડ, મુંબઈ.—

મંદાગ્નિ વટિ.

પાચનશક્તિ નબળી પડી ગઈ
હોય કમજીવત રહેતી હોય પાને
Dyspepsiaનો અકસીર છલાજ.
વા રતલની ખાટલીની દોમત રા.૧.

ચ્યવન પ્રાશાવલેહ છવન.

સરીર અને મગજને ખરેખરી
શાકત આપનાર આ ઔષધ સમગ્ર
હિંદમાં પ્રસિદ્ધ છે. અમારી બનાવટ
કેવલ શાસ્ત્રોક્ત છે.
રતલ ૧ની ખાટલીની દો. ર. રા.

સેન્ડોનું સામર્થ્ય અથવા અપરિમિત ગ્રાપબળ.

હોઠતી મોટર ચેકવી, છાતીપર ટનના હીસાબના વજનનું ધારણ કરવું, નીજળી
માફકે કુદાવતે શરીરે હવામાં સ્વેચ્છાચારો હસરત કરવી. એ સમયે શરીરમાં
સામર્થ્ય હોય તોજ બની શકે છે. અને એવું ખણુટ બળ, દ્રઢ મન અને
ચણકદાર સામર્થ્ય મેળવવા.

મદનમજરી ગોળીઓ.

એકી ગવાજો દુનિયાંની દરો દાસાએ વીકાર કરી રહી છે. આ ગોળીઓ રોગીને રોગ
મુક્ત કરે છે અને નિરોગીને અણુટ બળ આપે છે. નસોની કમજોરી, ધાતુ ક્ષીણતા, ધાતુનું
તપી પાતળું પડી જવું, લોહીનું ઉત્કળવું, અપચો, આર્થ્રી, મંદાગ્નિ વીગેરેનાં જ્વેત જ્વેતામાં
નાચ કરે છે. લોહી વધારી શરીરને રક્તપ્રદ બનાવે છે. વીર્ષને પદ બનાવી કોષ પશુ રસને
જલ્પ અટકાવી શરીરને સેન્ડો માફક-દ્રઢ ચીરછવી અને ઉત્સાહી બનાવે છે. કી. ગોળી ૪૦
ની કમીનો ર. ૧. મોટું કપાટલોટ મૂત મળે છે.

રાજનૈવેદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફીસ જામનગર—કાઠીયાવાડ
આ-ચ નં. ૧૮૭ કાલાદેવી રોડ મુંબઈ.

દરેક જાતનાં દાન આપવાનું સુપાત્ર સ્થાન

હિંદુ અનાથ આશ્રમ

નડીયાદ.

આખા હિંદના હિંદુ જાતીનાં અનાથ બાળોને
પાળવામાં આવે છે. વ્યવસ્થા માટે, જાહેર

પુરૂષોના ઉત્તમ અભિપ્રાય મળેલા છે.

દરેક જાતનાં દાન લેવાય છે-દરેક દાનની પાવતી મળે છે-વસ્ત્રદાનની
જરૂર છે. દાન કરવાના દરેક પ્રમગે આ અનાથોને યાદ કરવો.

અનેકંઈ પણ રૂકમદાન મોકલી પેલા ભવનું ભાથુ બાંધી લેવો.

રૂ. ૨૦૦) માં દર વર્ષે એક દિવસ દાતાના નામથી જોગન અપાય છે તથા
આસનની તખ્તીમાં નામનું સ્મારક રખાય છે.

રૂ. ૨૫) માં જો દાન અપાય છે-જોઈપર નામનું સ્મારક રખાય છે.

એક રૂપીઆથી વધારે દાન આપનારાનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે.
દાન મોકલી રીપોર્ટ મંગાવો-દરેક જાતના દાનની જરૂર છે.

મંત્રી—

હિંદુ અનાથાશ્રમ,

નડીયાદ.

ધોળકાના સુવિખ્યાત વેદ જાફરભાઈ જીવણભાઈની

રામબાણ દવાઓ.

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

શુકસંજીવની ગુટિકા

દરેક માણસ સમગ્ર છે કે ધાતુની મજા-
બુતીયાજ શરીરની શક્તિ અને મજાબુતી કા-
યમ રહે છે, આવી જીવનરૂપ ધાતુનો કોઈ પણ
કુટેવદારા કે અનિયમીત રીતે ગેરકાપયોગ કર-
વાથી શરીર નિર્મળ થઈ જઈ કળતર, વાંસાનું
ફાટવું, ચકેરાનું શીકું પડી જવું, જ્ઞાતવંતુ-
ઓની નમગાઈ, થોડી મેકેનને વધારે ચાક
લાગવો, મગજનું આવી પડી જવું, બેચેની,
કામ કરવા ઉપર કંટાળો, હોઝરીતો મિઠાકં,
પાદચક્રતું કમી થવું, ઉપરસ, ક્ષય, આસ
નિગેર વિગેરે અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે.
તેનો અને તે સિવાય ધાતુ મિઠાકાથી થયેલા
તમામ દરોનો નાશ કરી શુકસંજીવની ગુટિકા
કાયમનું પુરપત્ત બક્ષે છે, તેમજ પાચનશક્તિ
ને સુધારી દરવને સાફ લાવી કોઈ પણ રસ્તેથી
જતી ધાતુને અટકાવી ગમે તે કારણથી પ્રાપ્ત
થયેલી નામદાનો નાશ કરી શક્તિ અને
વર્ધનને વધારી શરીરને મજાબુત કરી પરિપૂર્ણ
મદદ બક્ષી એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે. છતાં
કોઈ ચખસ સાગન કરી આપશે કે શુકસંજી-
વની ગુટિકામાં શક્તિ અને વર્ધન વધારવાનો
ગુણ નથી તો તેને ૩૦ પ૦૧નું ઈનામ
આપીશું.

ગોળી ૧૫૦ની ડબી ૧ની કી. રા. ૨-૮-૦

તાબુધી ગોળી લિલો.

ગમે તે કારણથી નરમ પડેલી ગુપ્ત બા-
ગની રોગ ઉપર આ તીલાનો માલેસ કરવાથી
ફરીથી ટટાર બની રોગની કમજોરી દૂર થાય છે.

કીમત શીશી ૧ના ૩૦ ૨-૮-૦

અમારી દરેક દવાની માહિતી માટે ધાતુપુષ્ટ નામનું પુસ્તક મંગાવી વાંચો.

વેદ જાફરભાઈ જીવણભાઈ આરોગ્ય વર્ધક ઔષધાલય-સુ. ધોળકા-(ગુજરાત).

૩૦ પ૦૧નું ઈનામ,

જવરહર-ગુટિકા.

અમારી જવરહર ગુટિકાથી દરેક જાતના
તાવો ન જાય તો લીધેલાં પૈસા પાછા આ-
પીશું અને ચોથીઓ તાવ નથી જતો એવું
સાબિત કરનારને ૩૦ પ૦૧નું ઈનામ આપીશું.
ગોળી ૬૪ની ડબી ૧ની કી. રા. ૧-૦-૦
તદ મફત.

ધાતુપુષ્ટિ નામનું પુસ્તક-નકારી સોજત

અને ખરાબ વિચારોથી મનુષ્યને શરીરની
પાયમાલી કરનાર કુટેવ પડે છે. તેવી કુટેવો-
માંથી મુક્ત કરવામાં આ પુસ્તક એક સાચા
મિત્રની મરજ સાર છે અને તદુરસ્તી સાથે
લાંબુ આયુષ્ય, ઉમદા વિચાર અને સંપૂર્ણ મુખ
મેળવવાના અણુટ સાધનો બતાવે છે તે સી-
પ્રાય અમારી અકસીર દવાઓની સંપૂર્ણ મા-
દતી મળે છે ફક્ત એક પોસ્ટ કાર્ડ લખ-
વાથી તદત મફત મોકલવામાં આવે છે.
પરમિયાની અકસીર દવા.

આ દવા ગમે તે કારણથી થયેલ અને
ગમે તેટલી મુદતનાં તેમજ કોઈ પણ જાતના
પરમિયાનો જડમળમાંથી નાશ કરી તદુરસ્તી
સાથે તાકાત આપે છે અને થતી બળતરા,
માલતું ખજ, (રસી) સાંધાનો અને પેદુનો
ફુખાવો, કળતર, નિચેની રગમાં થતી પીડા,
ખાતળા પડેલી ધાતુ, ટીપે ટીપે આવતો પેશાબ
ઉપરના ભાગનો સોજો, વગેરે દરો અને આ
સિવાય પરમિયાથી થયેલા તમામ દરોનો ફક્ત
વખતમાં નાશ કરી આવેલી નિર્મળતાને દૂર
કરી શરીરને શક્તિ આપે છે.

ડબી ૧ની કીમત રા. ૨-૮-૦

શ્રીમંતોના સુખનું સાધન.

આજકાલ ગરીબ તેમજ તવગરના સુખનો હેતુ ચોતાનો જનમાલ અને કામતી એવા રીવાજ, લુચ્ચા, લકંગા, ચોર ધાકપાક તેમજ બધું જ આગની ધારતીથી રક્ષણ કરવામાં સમાવેલો છે. જ્યાં સુધી તેનું સતોષકારક રક્ષણ નથી થઈ શકતું ત્યાં સુધી જીવને હીલકૂલ જેન પડતું નથી. એવો કથો મુરખો હશે કે તેના ઠીલાને હોવાં છતાં ચાપતા ઉપાયો ન હો.

મુખાકમાં ત્રીજેરી બનાવવાના ધણા કાગળાઓ છે છતાં એવા મોટા શહેરમાં પણ સુરતવાલા મેસર્સ. ટી. અમીચંદની ફાયરમુફ ત્રીજેરીઓ એકી બવાને સંપૂર્ણ પસંદગી પામેલી છે જેનું કારણ માત્ર એટલું જ છે કે મજાબુત કામ છે અને મધ્યમ દામ છે. હમારા કામની આખી માટે રાજ રજવાડાઓમાંથી તેમજ પદવીમાંથી ચાંદ તેમજ સખ્યા બધ સરદારીકેટા મળેલા છે માટે બધા ગૃહસ્થો ઉપરથી ત્રીજેરી જેવા દેખાતા ખાલી ડોબરાઓમાં તમારા અમુલ્ય પૈસાનો ભોગ ચાપતા પટેલાં જરૂર એક વખત હમારી દુકાનની મુલાકાત લેશે કે જેથી ત્રીજેરીની સઘળી માહિતી મેળવી શકાય.

ખીજ કામો જેવાં કે તાળાં, કળો, કેસ બેલો પણ તેવા જ આત્મચાયક બનાવવામાં આવે છે. વધુ ખુબા રૂ. ૧૨માં બધ શકશે. પ્રાઈસ લીસ્ટ મારૂ મોકલીશું.

મેસર્સ. ટી. અમીચંદની કું.

ફાયરમુફ ત્રીજેરીઓ બનાવનાર

કે. કણ્વીક બજાર, સુરત

ELECTRI POCKET LAMPS.

વીજળીના દીવા.



- (૧) નાના ઝળવામાં પણ રાખી શકાય છે.
 - (૨) આગની બીલકુલ ધારતી નથી.
 - (૩) તેલ, દીવેટ કે દીવાસળીની જરૂર પડતી નથી.
 - (૪) ફક્ત ચાંપ નાંચે ખમેડતાંજ બપકાણાં ફેરવવી જરૂર.
 - (૫) જરા પણ ધુણી કે ધુમાડો થતો નથી કે વાત આવતી નથી.
 - (૬) મનાંતે વખતે, ઓશીકા તમે ગળી જરૂર પ્રમંચે કામમાં લેવાઈ શાંજ્યા સવાર સુધી બીજ દીવા બળતા રાખવાનો નકામો ખર્ચ થતો છે.
 - (૭) ખાસ કરીને કીટ્ટીકટ ફગાવવા, ઓશીમરો, જાત્રાણ તેમજ સુમા ફર લોકો વાસ્તે મજાજ ઉપયોગી છે. કો. રૂ. ૨૫, ૪૦, ૫૦, ૬૦ અને ૮૦ પોરેજ ૮ આના રંગેમેગી ૧૦ ૧૧.
- સી. ગોવિંદ એન્ડ કો. (એસ) અમદાવાદ.

તાવની રામબાણ દવા.

રૂ. ૧૦૦ ઈનામ.

કોઈપણ બતનો તાવ અમારી દવાથી ના ઉતરે તો પૈસા પાછા આપીશું
ઓથીઓ તાવ નથી ઉતરતો એવું સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) ઈનામ આપીશું
હાથી ૧ ની નક. રૂ. ૧-૦-૦ ખાસ પરજ નથી.

શક્તિ સજીવન.

શક્તિ સજીવનમાં શક્તિ લાવવાનો અને વિર્ય વધારવાનો શુભ નથી એવું
સાબિત કરનારને રૂ. ૧૦૦) સો ઈનામ આપીશું. શરીરના તમામ અવયવો મજ-
બુત કરી ધાતુના તમામ દરદો મટાડે છે. હાથી ૧ ની કિ. રૂ. ૨-૮-૦ પરજ નથી.

ધાતુ વિકાર.

મયકર દરદોથી બચવું હોય અને તમામ દરદોની દવાથી માહેતગાર થવું
હોય તો એક પસારું કાઢી લખી ધાતુ વિકારનું પુસ્તક મફત મંગાવી લેવું.

વૈદ્ય શા. ગીરધરલાલ, કહાનજી

મું. ધોળકા જી. અમદાવાદ.

ઉંઝા આયુર્વેદિક ફાર્મસી.

સ્થાપન ૧૮૯૪

વિવિધ સ્થંભન.

કારખાનું ઉંઝા

પ્રદર્શના કચેરી.

આન્થો પાટણ.

શીશીના મર્મામંડા દેવો

સવાવડના દોષ. કમુવાડના દેવ

સદેહ પદાર્થનું જવું લે હીનું

જવુ ગુણ દોષ વીગેરે શીશીના

તમામ રોગોને નાશુ કરી

અર સુખ બક્ષે છે. દરેક વા-

પરી ખાતી કંવા યુગલું નહિ.

ફિ. બા. ૧ ના ર. ૨-૦-૦

જગ ખાટલોશ ફિ. ર. ૫ - ૦-૦

પોષ્ટેમ જુદું.

વગેરે

વીરમગામ.

અમારૂં સોલ

તપાસીને

હવા લેવી.

અશક્તિ અને ધાતુ ક્ષીણતા-
ના તમામ દરો નાશ કરી
કામચી તાકાત આપી. ધાતુ
ધર ખનાવી. ચરીરને કાન્તા-
દાન ખનાવી અંદોળું અર
સુખ આપે છે એક વખત
વડવા મળ્યું બહુ મુશ્કેલ છે.
૧. ગો. ૨૪ના ર. ૨-૦-૦

આ સીવાય હમારે ત્યાંથી તમામ જાતની દેશી દવાઓ મોટા પ્રમાણમાં મળી રાખે.
અમારી દવાઓ દરેક મોટા ચહેરોમાં દવાવાલા પાસેથી મળશે પણ હરીકાળ માટે અમર
હુની પત્ર મંગાવવું.

ટે. પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, કેશવ બીલ્ડીંગ, મુંબઈ ૧,

નવજીવનાલય

વિજળીનું દવાખાનું.

દાંડ પણ પ્રકારની વાદ કાપની ક્રિયા સિવાય સર્વ દરદો મટાડનાર ખાતું
સેકો વેધ હાકરોની દવા કરી કંટાળેલાઓ માટે અમુલ્ય લાભ.

નવા જન્માનાની મોટામાં મોટી રોષ વિજળી છે. વિજળીનું રાત્રીય રીતે ચરીરના રોષો
બાગમાં દાખલ કરવાથી તે બળવાન બને છે, અને રોગ મળ્યાંથી મટ જાય છે. વિજળીથી
મંદા માણસને જરાએ છાન થતી નથી. પાણીના પ્રયોગે, મેરમેન્ટમ વગેરે નવીન મેરિકન
છલાએથી રોગો મટાડનાર આપું ખાતું દિવસનામાં આ એક છે, પરમામના યા દેશ-
વરના દરદીઓને પોતાના રોગ પેર મેઠાં મટાડવાની સંપૂર્ણ સલાહ ર. ૨) હીના મોક્ષ-
નારને પણ દારા આપવામાં આવે છે. આહિતીનું પુરક મદદ લખો યા મળે.

ડાક્ટર મહાદેવ મસાદ, ઇ. એમ. ઇ; એન. ડી. (ન્યુમોર્ક.)

ટે. બદ્ર પાસે, તાર ઓપીસ સામે, અમદાવાદ.

પ્રસિદ્ધ કરનાર તંત્રી કાલતરાય દાજીભાઈ દેશાઈ, સત્સંગ ઓપીસ ચીનીફીઆ-સરત
સુરત પાટીઆ, મકલા, તાલુકાનાની પોળ, લક્ષ્મીનારાયણની વાડીમાં આવેલા 'લેન વિજય'
પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં ઉપરલાલ કસનજી દાવડીયાએ છાપ્યું.

એક નવું સાહસ.

સાહિત્ય પ્રેમી બંધુઓ, લાયબ્રેરીના સેક્રટરીઓ કૃપા કરી આ
જાહેર ખબરની નોંધ લેજો.

અમારા તરફથી હાલમાં જ ખોલવામાં આવેલા

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય
(બુકડેપો)માં ગુજરાતના દરેક વિદ્વાન લેખકોનાં
તેથા દક સંપ્રદાયનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ
કરવામાં આવ્યો છે.

તમને કોઈ પણ પ્રકારનાં પુસ્તકની જરૂર જણાતાં એક વાર આ
પુસ્તકાલય (બુકડેપો)ને જરૂર યાદ કરજો.

વધુ માટે લખો:—

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય.

૦૦ સતસંગ એક્સિસ—સુરત

આપણા દેશની ધાર્મિક, આર્થિક, રાજકીય અને સાંસારિક સુધારણાનું વિશાળ અને
અનુભવી જ્ઞાન ધેળાવનું હોય તે વાંચી સ્વદિગ્ ગાળ અંગાલાલ સાકરલાલ દેસાઈના

બાધણું અને લેખો.

કે જેની પ્રસ્તાવના પ્રો. અજયંતરાય કટ્યાણરાય માટે લખી છે.

અમે છ શબ્દાની વોલ્યુમ એકેપેર પાકું પૃષ્ઠ કિં. ૨-૮-૦ ગુજરાતી વોલ્યુમ કિં. ૨-૦-૦

જુલા જુલા ૫૦ દેશબંધોના સુન્દર દેશો કાર્ડ-એક ડઝા પરિવ દેશબંધોના ચિત્ર
દર્શનના માત્ર ૩. ૦-૮-૦

અત્યંત વીલાસ, અતી મોજશોખ, અને અઘટીત વર્તણુકથી
ગુમાવેલા પુરુષાતન માટે અકસીર ઈલાજ.

નપુશકત્વારી તેલ.

આ તેલ ઘસીરના ગુપ્ત ભાગની શીથીલ થયેલી નસોને લગાડવાથી
ગમે તે કસવથી, ગમે તેટલા વખતથી ગુમ.વેલા પુરુષાતનને નવીન બ્રહ્મી
ઉત્પન્ન કરવામાં આ અકસીર નીવડયું છે. સાધારણ શીથીલતાતા પહેલેજ
દિવસે દુર થાય છે. એવીસ દિવસના પુરા સેવનથી છાંદગીસર નર્ચીત
થવાય છે. કિમત રૂ. ૫)

મર્દાના પીલ્સ.

આ મોજાઓ વીજી વિહાર, રક્ત વિહાર, હાથ પગને દાઢ, કમરનો દુખાવો, માદ
શક્તિનું કમીપણુ વિગેરે કદોને તાણુ કરીને પાચનશક્તિ વધારીને નસેનસમાં તણુ બળ
આપી સ્નાયુ સુખ ભોગવવા પ્રેરણ બનાવે છે. કિમત રૂ. ૩)

દલાલ એજન્સી, કાલબાદેવી રોડ-મુંબાઇ નાં. ર.

જીવન એ રંગોના શોખીનો અને અમદાવાદના રહીશોએ અવશ્ય વાંચવા લાયક.

મહે રાજનગરનાં રત્નો. ઈ-

આ પુસ્તકમાં અમદાવાદનાં અગ્રેસર સ્ત્રી
પુરોના ૮૧ રત્નોનો અને તેટલી છબીઓ છે.
કિ. રૂ. પાંચ પોરટેજ માફ.

આનંદ સાથે ઉપદેશ આપનાર
કવિતાઓનો ભંડાર.

સુંદર સંગીત. ઈ-

આવૃત્તિ ખીલ-કિમત રૂ. સવા.

આ પુસ્તક શાગા લોકલેરીઓ માટે
નજીર થયેલ છે.

વલ્લભજી સુંદરજી પુલ્લભજી રાજકોટવાળા

દે. કોટ, મોટરોડ, પટેલ ખોલ્લીંગ. નં ૮૬

મુંબઈ.

શું તમારે સાચા દેશભક્ત થવું છે ?

ખરેખરા રાજનીતિજ્ઞ થવું છે ? હિંદુસ્તાનનો
છેલ્લો ત્રણસે વરસથી આજદિન સુધીનો
રાજક્રિય તેમજ આર્થિક ઇતિહાસ
જાણવો હોયતો દિવાન બહાદુર રણ-
છોડભાઈ ઉપરાંમ રચિત નીચેના
પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરો.

યુગેપિયગનો પૂર્વ પ્રદેશ આદિ માથે
વ્યાપાર ભાગ ૧ થી ૫.

૧ ગ્રેટબ્રિટનનો દિર્ઘ સાથે સંબંધ કિ. રૂ. ૨-૮

૨ રૂયન અને પોર્ટુગાલ ભાગ ૨ અને કિ. રૂ. ૨-૮

૩ નેધરલેન્ડ, હોલેન્ડ, અને બેલ્જિયમ કિ. રૂ. ૨-૮

૪ સ્વેડીનેવીયા, ઓરિટ્ઝા, નર્મની કિ. રૂ. ૨-૮

૫ ફ્રાન્સનો વ્યાપાર અને જ્ઞાનંત કિ. રૂ. ૫-૦

આ પાંચ પુસ્તકનાં વાંચનથી ભાગ્ય વર્ધની
ખરેખરી પરિશિયન બન્યો સાચા દેશભક્ત
થઈ શકશો.

લખો-શ્રી શારદા વિહાર પુસ્તકાલય.

C/o મતંગ બોધિક - મુરત.

કવિતાનું ઉત્તમ સારાંહાય.

દિ. બ. રણજોડભાઈ હૃદયગમ રચિત કાવ્ય
શાસ્ત્રના મયો.

લઘુ સિદ્ધાંત કૈમ્યુટિ—કિ. ૫-૦-૦

રણપિંગળ—ભા. ૧ લેા કિ. ૨-૮-૦

રણપિંગળ—ભા. ૨ જો કિ. ૨-૮-૦

રણપિંગળ—ભા. ૩ જો કિ. ૨-૮-૦

બોલ ગુજરાતી—સાહિત્ય પરિષદનો રીપોર્ટ
કિ. ૧-૮-૦

વિમલ પ્રબંધ—પ્રાચીન ઐતિહાસિક કાવ્ય.

જેમા ધજી ન્યાતેનો કલિદાસ મળે છે. ટીકા

રહિત પા. પૃ. કિ ૧-૪-૦

અનુક્રમણ રામાયણ—કિ. ૦-૪-૦

ગોપ કાવ્યો—કિ. ૧-૧-૦

ગુજરાતી માતાને ચરણ—કિ. ૦-૨-૦

અહિંસા કાવ્ય કલાપ-કા. પૂ. કિ. ૦-૧-૦-૦

નવા યુગનાં કિર્તન કિ. ૦-૧-૩

રાજગીત માળા—કિ. ૦-૪-૦

હૃદય પુષ્પાંજલિ—કિ. ૦-૧૨-૦

રાષ્ટ્રીય ગીત—કિ. ૦-૧૦-૦

સોરઠનું સારાંહાય—કાઠીઆવાડમા ગવાતા

ચોપાઈ, દુદા, સોરઠનો સંમદ. કિ ૦-૮-૦

કુસુમ ગુચ્છ—કિ. ૦-૮-૦

પ્રશ્નાત્તર માળા—(ધર્મના વિવિધ પ્રશ્નોનું

સમાધાન પા. ૫. ઉત્તમ કામગી. કિ. ૧-૮-૦

પ્રકલ્પદ આખ્યાનું નવનીત કિ. ૦-૧-૩

સંતોષ સુરતર (પ્રાચીન કાવ્યો અને તેની

ટીકા) કિ. ૦-૨-૦

રા. રા. વાઢીલાલ ભાતીલાલ સાહના

મનન કરવા યોગ્ય પુસ્તકો

હિત શિક્ષા. ૦-૪-૦

સદ્વર્તમા માળા ૦-૮-૦

મુખ્ય કથામાળા ૦-૩-૦

પ્રાણી દિંસા અને પ્રાણી

ખોરાક નિષેધક ૦-૫-૦

મુદર્શન ભા. ૧ લેા ૦-૪-૦

સદ્વર્તમા પ્રાપ્તિના વંચાવ ૦-૬-૦

જૈન સમાચાર ગદ્યાર્થ

ખંડ ૧ થી ૧ કિ. ૩-૦-૦

સુમુશુબ્ધાને ઉપયોગી.

માનવશાસ્ત્ર અથવા—મસ્તક વિદ્યા કિ. ૫-૦-૦

યોગ કોરતુમ (યોગના સાધનો તથા ૮૪
આમનોના ચિત્રો તથા સમજુતી માથે) પાકું

પૃ. કિ. ૧-૪-૦

અન મુક્તિ ત્રિચક્ર કિ. ૧-૪-૦

સાખ્ય દર્શન કિ. ૧-૪-૦

શ્રી શંકરદિગ્વિજય કિ. ૪-૮-૦

રમુખમાળા કિ. ૧-૪-૦

ભોતીની માળા કિ. ૦-૬-૦

નિવૃત્તિ રિયે નિમંષ કિ. ૦-૬-૦

ગુન પ્રદેશ કિ. ૧-૮-૦

ધર જેઠા અગ્રેજી શાખા છે ૧ મંગલો.

અગ્રેજી શિક્ષક કિ. ૦-૬-૦

પ્રીયોટરી લેસ-સ કિ. ૦-૬-૬

Saturday talk પા. ૫ કિ. ૦-૫-૦

„ „ કા. ૫ કિ. ૦-૬-૦

રાવસાહેબ મહુવચરમ બળવચરમ હોરો

(રીડાયર્ડ સામગ્રી)ના પુસ્તકો

શ્રીકૃષ્ણદર્શન અને રામાયણ રસભિન્ન-

રામાયણ તથા શ્રીમદ્ બામવતનું

અરેખકે માર્મિક રદરથ) કિ. ૨-૦-૦

મહેશ્વર મહિમા—(શિવપુરાણનું

માર્મિક રદરથ) કિ. ૦-૮-૦

મનુષ્ય જાતિનો ક્રમ વિકાસ—સાદી

ઉત્પત્તિ સંબંધી અનેક સાંપ્રેતો આ

ધારે આકર્ષક વિવેચન) કિ ૦-૮-૦

શ્રીચંદ્રાખ્યાનએક ઐતિહાસિક કાવ્ય ૦-૮-૦

હૃદયવિનોદભા. ૧ કાવ્યના સંમદ કિ ૦-૮-૦

„ „ ભા. ૨ „ „ કિ. ૦-૮-૦

„ „ ભા. ૩ „ „ કિ. ૦-૧૨-૦

કોર્પોરેશન—સુમુશુબ્ધાને મનન કરવા

યોગ્ય સર્વોત્તમ ઉપનિષદ (કિ. ૦-૫-૦

સુવાસિકા—એક રસપૂર્ણ કાવ્ય) કિ. ૦-૮-૦

મણી ભાટિયા—પાકું, પડું ગીત ગાઈ-ગી

કિ. ૧-૦-૦

શ્રી પાંચાલી ચરિત્ર—પાકું પડું ગેઠ

કામગી કિ. ૧-૦-૦

લાયબ્રેરીઓને શોભાવે તેવાં વિદ્વાનોને પણ પ્રિય થઇ પડેલાં ઉત્તમ પુસ્તકો.

મહાત્મા ગાંધીજીની વિચાર સૃષ્ટિ (સચિત્ર પુસ્તક) કિ. રૂ. ૨-૧૨-૦

૧. રાજયોગી—અને પરમાર ધારા વર્ષા-
દેવ. ભા. ૧ શો અને બીજો (બે પુસ્તક)

ઐતિહાસિક રસિક નવલકથા, જેની બે વરસમાં
૪૦૦૦ નકશે ખૂબી મળે છે. કિં. રૂ. ૪-૦-૦

૨. દેવી-ખગડપદ્મા લેખકની તેવીજ
બીજી ઐતિહાસિક નવલકથા કિં. ૧-૧૨-૦

લો. તિલકની ભગવદ્ગીતા—કિ. રૂ. ૩ ૩)

શ્રી રાકરાચાર્ય ચરિત્ર—૨૧૦ અંક
૬૪૨ હરિદ્વંશ શાસ્ત્રી રચિત, પાકું સોનેરી

પાકું પૂકું, ૩૦૦ પૃષ્ઠ છતાં કિ. ૧-૦-૦

અનંગ ભરુભ—નામ પ્રમાણેજ ઉચો
માર્દશ રજુ કરનાર પ્રો. બેઘનની એક અપૂર્વ

હેન્ડ ધર્મની શુદ્ધ ભાવના પોષતી નવલકથાનું
૧ થીતર, આદર્શ બીજી. અત્યુત્ક્રમ સાકરલાલ

મનુલલાલ દરે બી. એ. પાકું પૂકું ઉચા
ભગ્ન છતાં કિ. ૦-૮-૦ પ્રો. બેઘનની પ્રસ્તા-

ના વાંચકોજ નિમ્ન વસુલ થાય છે
મા પુસ્તક દરેક ગૃહસ્થે ઘરમાં રાખવું જોઈએ.

ગીતાંજલિ—સવા લાખ રૂપિયાનું પુસ્તક
સાત સવા રૂપિયામાં.

નીતિ પ્રધાન નાટકો.
ન્યકુમારો વિનય નાટક. કિ. ૦-૧૨-૦

સિતિના દુઃખદર્શક નાટક કિ. ૦-૮-૦

જા હમયંતી નાટક. કિ. ૦-૮-૦

સાણાસુર મદમદન કિ. ૦-૮-૦
લેખક દિ. ખ. રણછોડપાઠ ઉદયરામ.

૧૫ વિયોગ—કિ. ૦-૧૨-૦
કવિ-સમિતિ (એક સુન્દર હારપરકનું પુસ્તક)
૧. ૦-૪-૦

૨. રા. કલ્યાણરાય નચુલાઈ જોશી બી. એ
તથા

રા. રા. હરિલાલ માણેકલાલ દેશાઈ બી. એ.
ના ઉત્તમ પુસ્તકો.

રાષ્ટ્રિય પઠકા—રાજદારી પ્રેક્ષાની
ચૂંચામાં રસ પૂર્વક ભાગ લેતાં ચિખતું દોષ

તો આ પુસ્તક જરૂર ખરીદો—૨૧૦ પાનાં
પાકું પૂકું કિં. ૧-૪-૦

સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ (સચિત્ર) આ ઉડી
ફિલસૂફી ભરેલા અંધની તદન સાદી અને સરલ

ગને ગુહણી કવચમાં આવી છે. ઉત્તમ બાઈ-કોંગ
કિં. ૦-૧૪-૦

વિજ્ઞાનની વાતો—આ અંધ પણ તેટલોજ
ઉપયોગી અને ઉત્તમ છે પાકું પૂકું ૧-૦-૦

દેશ દેશની રસમચ વાતો વિદ્વાનોને પણ આ
દેશ દેશની માર્મિક વાતો પુસ્તક વાંચતાં

બે ઘડી આનંદ થાય છે. દરેક ગૃહસ્થે આ
પુસ્તક ખરીદવા ચોગ્ય છે. દરેકની કિં. ૦-૧-૦

રસિક નવલકથાઓ.
મહારાષ્ટ્રીય કથાકુંજ કિ. ૦-૧૮-૦

પ્રતિજ્ઞા પાલન કિ. ૦-૧૨-૦

પાપપુજ કિ. ૦-૨-૦

ખલીકના પરાક્રમે પા. પૂ. કિ. ૧-૦-૦

અદ્ભુત આગમોટ કિ. ૧-૦-૦

પ્રેમ પ્રભાવની નવલકથા કિ. ૧-૦-૦

બ્રહ્મદત્ત ચક્રવર્તી નોવેલ કિ. ૦-૮-૦
કુસુમ અને કુસુદ,
(સ્વ. ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી અને રા.
દયારામ ગીકુમવનો પત્રબ્યવહાર કિ. ૦-૧-૦
અક્ષતા (ગુજરાતી કાદંબરી) કિ. રૂ. ૩-૦-૦
પ્રણેષ બ. રવ. (નગિય) કિ. ૦-૮-૦

સતક ૧૦મું.

પંક ૧૦-૧૧

સતસંગ.

વૈશાખ ૧૯૭૪

સં. ૧૯૭૫

પ્રારંભિક નોંધ.

મનમાં ધારીએ છે કંઈક, અને જાને છે કંઈક. 'સતસંગ' નિયમોમાં આરંભ હૃદય વૈશાખ મિત્ર પછે પ્રકટ થાય તેનો સંયુક્ત અંક તે માટે અને સખત કાળજી હૃદયે છીએ જુએવા આકર્ષિત સંજોગો આવી નડે છે. જેથી કંઈક પતિયામ નીપજવું નથી. યેમને અંક વૈશાખની શરૂઆતમાં પ્રકટ થઈ શકે તે. આદ્ય પત્ર નિયમિત થાય તે અર્થે વૈશાખ અને જુદો અંક સાથે પ્રકટ કરવાનો ઇરાદા થયો જેથી માસિક નિયમિત થઈ શકે, આ પ્રમથે આ અંક સંયુક્ત પ્રકટ કરી માસિકની સફળ અનિયમિતતા દૂર કરી છે. હવે પછી અખાડો અંક પણ નિયમિત પ્રકટ થશે.

આ અંક સાથે મ.દકો. સેવામાં અલ્પવય પાલન નહીં. રજુ અલ્પવય પાલનનો કર્યો છે. આ નકશો નહીં. દીવાલોપર આમળ ૧૦ કરી જગ્યાએ ચેલી રાખવો જોઈએ. જેથી ધણા માણસોની નજરે ચડે. અને એનાથી સારો લાભ પ્રાપ્ત થાય. આ નકશો પામ પૂજ્ય મુનિ મહારાજ સદ્ગુણાનુભાગી સંનિર્મલ શ્રી કર્પૂરવિનયજી મહારાજે

તૈયાર કરાવેલા આશા રાખીશું કે આ નકશો તૈયાર કરવાના થમને મોડે સત્કાર કરશે, અને એ રીતે અમારાં કર્મમાં મદદગાર થઈ સમાજ એવનું પુણ્ય હાંસલ કરશે.

ગયા અંકમાં આવનગર રાજ્ય વરદથી દારૂની ગદી દૂર કરવા આવનગરમાં દારૂ થયલા દારૂનો હસ્તેય ઉપર અંકુશ. અમાની નોંધમાં અમે કરી ગયા છીએ. આવનગર રાજ્ય પેતાનો નિશ્ચય પાર ઉતારવા અંતઃકરણ પૂર્વક પગલાં બરગ મોડવાં છે. મળ્યમાં દેરી દારૂ ઉપર સંપૂર્ણ અંકુશ મૂકી અમુક સુદનમાં બનતોજ બધ કરવા દરાખ્યું છે જ્યારે હાલમાં પરદેશી દારૂ ઉપર જકાતમાં મોટા વધારો કરી તે દારૂ પણ જેમજાને તેમ આવનો આણે કરવા પ્રયત્ન કર્યો છે. ખુરશી રરને આવતા દારૂ અ.ની, વીરજી, વગેરે પર દર આપીએ ૨. ૨૫ અને વાઇન ઉપર ૩ ૫ નો કર નાંખ્યો છે.

આવનગર રાજ્યનું આ પગલું ખરેખર પ્રશ્નસાધક અને ગીત્ત ૨.૧૧૦ને ધોડો લેવા જેવું છે. દેશની આબાદીની દૃષ્ટી ગદી દૂર થવાથીજ વહેલી થઈ શકશે. અને તેથી આવી હોવાથી આગળ વધારવા દરેક સમગ્ર આ-હમોએ અંતઃકરણથી પત્રિય કરવો જોઈએ.

સુધિ વિદ્યા—અધ્યાત્મ શક્તિનો પ્રમાણ
ભજવો હોય તો આ પુસ્તક જરૂર વાંચો.

પાકું પૂઠું એક કાગળ ફિ. ૧-૮-૦

શ્રી બુધોપદેશ—(ભગવાન શુદ્ધા
ઉપદેશમુન) ફિ. ૦-૬-૦

આત્મ પ્રદીપ—પાકું પૂઠું, એક કાગળ
ફિ. ૦-૮-૦

આંતર જીવન—ફિ. ૮-૮-૦

મરણ અને મરણોત્તર જીવન—(લેખક
મીસીસ એની બીસેટ) ૦-૪-૦

ભક્તિયોગ—(સ્વામી વિવેકાનંદના ભક્તિ
વિષયપર ભાષણો) ફિ. ૮-૬-૦

શ્રીમદ્વેદ—ફિ. ૦-૮-૦

સંસારમાં મુખ્ય કથા છે—ફિ. ૦-૬-૦

શુદ્ધતા વિચાર્યો જીવન ચરિત્ર—એક
આદર્શ નવ વર્ણુ જીવન ચરિત્ર ફિ. ૧-૪-૦

સ્વર્ગનો સાથી—(વિવિધ અભ્યાસો,
ફિ. ૦-૧૨-૦

કાર્તિકેશુ અનુકરણ—(લેખક, જનસાલ
દરિદ્રાલ પંડ્યા બી. એ. ડી. ૦-૪-૦)

અવતરીઆ કૃત ખેતીવારીનાં પુસ્તકો

૧. કળકાક, કુલ, બાગ બગીચાનું પુ. ૨-૦-૦

૨. હિંદુસ્તાનમાં ચણાં વાવેતર. ૧-૪-૦

૩. ખેતર ખેડ તથા તેના દર્શનાર ૧-૪-૦

ખેતીના ધધામાંથી પેસા કમાવાની રીત

(તમામ જનતા ખાતરની લોકીલ સ.યે.) ૧-૦-૦

૫. રેશમના કીડા ઉછેરવાની રીત તથા કેતકીનું

વાવેતર હરી રેશા બનાવવાની રીત. ૦-૬-૦

૬. પાણીની રીમ તથા તેના ઉપયોગી સાધન ૧-૧૨-૦

૭. કુવામાં પાણી વધારવા માટે ખેતીમાં

કરવાની લોકીલનો બામ આંક. ૮-૮-૦

મજી મનુશ્યુતિ પાકું પૂઠું ફિ. ૨. ૫-૦-૦

શ્રીમદ્ અમલ નીતા (મોડી) " ૪-૦-૦

" " (નની) " ૨-૦-૦

શ્રીકૃષ્ણ ચરિત્ર " ૨-૦-૦

પાંડવ કૌરવ " ૩-૦-૦

પાંડવમ્બેષ " ૨-૦-૦

રામ અને રાવણ " ૧-૦-૦

વગેરેમ્બેષ " ૧-૦-૦

દયાગો ખાઇ કંઠાળેલા ભાષણો ૧

નીચેના પુસ્તકો જરૂર વાંચો.

અનંત જીવન સી રીતે પ્રાપ્ત કરવું? ૧-૦-૦

જીવનનું રસગીર સુખ હરી મેળવવાનો ઉપાય

ફિ. ૧-૦-૦

નવીન ઉપચાર શસ્ત્ર—(વ્યાધિ માત્રનો અદ્ભુત

ચિકિત્સા ઉપાય) ફિ. ૧-૦-૦

દવા વગરની કાકટર—ફિ. ૦-૧૨-૦

" " બા. ૨ નો અપવાસથી સર્વે રોગો

સારા કરવાની નવી પદ્ધતિ પા. પૂ. સચિત્ર,

ઉત્તમ આદર્શ (ફિ. ૨-૦-૦)

જીવન શક્તિનું બધાંજ (પા. પૂ. સચિત્ર)

ફિ. ૧-૧૨-૦

કળજીવાત (સચિત્ર) ૦-૬-૦

દૂધનો ખોરાક ૦-૪-૦

દાય રોગ—(મી. બી. પી. માદ-કૃત) ૦-૬-૦

દાય રોગ—(ડૉ. મહાદેવ પ્રસાદકૃત) ૦-૪-૦

ખે. રાકથી શક્તિ કેમ મેળવવા? (સચિત્ર) ૦-૪-૦

બાકું સરાર પાતળું કેમ થાય? (સચિત્ર) ૦-૪-૦

હાઇડ્રોથીરેપી (પાણીના પ્રયોગ-સચિત્ર)

૮-૮-૦

ડીપ ડ્રીપીંગ (ઇંગ્લીશ પદ્ધતિથી પ્રાણાયામ

કરવાની રીતો—સચિત્ર) ૦-૬-૦

પ્રાણાયામ (દરેક જનતાના પ્રાણાયામના ચિત્રો

સહિત—ગરારી.) ૦-૧૨-૦

પ્રાણ ચિકિત્સા—(નવ જીવન બાનાર અમુલ્ય

પુસ્તક) ૦-૩-૦

આયુર્વેદમાં શુદ્ધિ વર્ગક પ્રયોગ. ફિ. ૧-૪-૦

હું શી છું કે નિરોગી? ફિ. ૦-૨-૦

તમારું હૃદયન ફિ. ૦-૧-૬

શરીરના ગુદા ગુદા અવયવોને મજબૂત કર-

વાના નાશાબી, તેની સમજ સાથે દરેકના ૦-૩-૦

ચીજોસોડીકલ સોસાયટીના પુસ્તકો

૫૫ બખારે દવાંથી મળી શકો.

શ્રી શારદાવિહાર પુસ્તકાલય

Co.—સાસંગ, ઓફિસ.

સોનીદૂળીયા—મુરત

કંઈક ૭૦૨૫૬ થયો હતો, પોતાના ધર્મ સામે વિપરીત બાધાબલ આદિ અન્ય ધર્મ સામે એમણે જીયા હતા. એમને આગળ વધી કોલેજમાં બવાની પરમ દરજ્જા હતી છતાં કેટલાક દરજ્જા સંભોગોને લીધે એ દરજ્જા દવાવી દેવાની કરજ પડતાં અહીંની નિશન દાખલમાં એમણે નોકરી સ્વીકારી. ત્યારબાદ રોડે, કનારગામ, અંકુરેશ્વર ખેડા, વગેરે સ્થળોએ જઈ પોતાનો એમણે સાહેબે જેના સંરક્ષ કામ કરી બતાવેલું હતું હોય છે. "પુલ્કર સાહેબે બી એ કે એમ ની ડીઓવાળાને બેળવી શકે એવી જોખમદારીની જગ્યાએ એમને નીમ્યા હતા. ઇ. સ. ૧૮૭૬થી એમની કાઠિયાવાડની નોકરીની શરૂઆત થઈ. તેમણે ૧૮૮૩ સુધી દાહાર પ્રાંતમાં ડે. એ. ઇ. તરીકે ૧૮૮૩ થી ૧૮૮૫ સુધી મોરહમ ડે. એ. ઇ. તરીકે ૧૮૮૫ થી ૧૮૮૭ સુધી બામનગરના ન.મદાર મદારાન સાહેબના ટપૂર તરીકે, ૧૮૮૭થી ૧૮૮૯ મોરહ પ્રાંતના ડે. એ. ઇ. તરીકે ૧૮૮૯ થી ૧૮૯૫ સુધી મેલ ટ્રેનિંગ કોલેજના પ્રિન્સિપલ તરીકે, ૧૮૯૫ થી ૧૯૦૩ સુધી જૂનાગઢ રોડના એડ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ઉત્તમોત્તમ અભિપ્રાય સરિત પ્રદર્શન નોકરી કરી છે. ૨૦૧૩ી પરથી વિદ્યા પર્વ થતી વેળા એમને શ. ૨૫૦) પગાર મળતો હતો.

કાઠિયાવાડની નોકરી દરમ્યાન એઓ સાહેબે જાત મહેનત, સદ્ગતિ, મીઠી મીઠી વાતો ફરીયા પારના કેશોની વાતો, જે ચાર પુસ્તકો અને દવાશાળાને ઉપયોગી ગ્રંથો કામને લમણ એક પુસ્તક મળી પાંચ પુસ્તકો ગુજરાત ના ચરખા ધર્મ છે.

સન ૧૯૦૩ માં એઓ વાનપ્રસ્થ થયા ને ૧૭૦ તેઓએ પોતાનું શ્રેષ્ઠ જીવન સુરતમાં ગાળ્યું હતું. અહીં તેઓ એટલું જ લાભોગીની એમેશન કમીટીના અને સાંસ્કૃતિક એન્ડ્યુકેશન

સોસાયટીના તેમજ એક વખત સુરત મ્યુનિસિપલ બોર્ડના મેમ્બર હતા. તેમજ સુરતની દરેક જાહેર હાલચાલમાં તેઓ ભાગ લેતા હતા.

અહીંનું જીવન પ્રયોગિક અને દુર્બલ નિષેધક મંડળ સ્થાપનામાં શ્રીમાન હો. દીન-શંકર એટલે પહેલાં સાથે મહામ ગણપતરા-મજ પથ સલાયક હતા અને શહેરમાંથી દારૂ વગેરે દુર્વસ્તોનો અટકાવ કરવામાં એમણે તો મનથી ઘણું મહેનત કરી હતી. સંસ્થાની સરખાતનું દફતર એમણે હાથે લખ્યું હતું. આજે આ સંસ્થાને એક સાચા સલાહકારની ખરી ખેટ પડી છે.

મહામ સાક્ષર શ્રી ગણપતરાવજીએ "મનુ-ધ્ય યત્ન દશરજ્જ" એ અનુસાર કેવળ સ્વા-શ્રવથી પ્રમાણિકપણે જે કાંઈ કંઈ સંપાદન કર્યું હતું, તેનો એમણે પોને પોતાને તો નિઃસ્વાર્થતાથી પરમાર્થમ જ ઉપયોગ કર્યો છે તેની નોંધ અને વાચકની જિજ્ઞાસા તૃપ્ત કરવાના હેતુથી આપવામાં આવે છે.

(૧) કન્યા કેળવણીના એઓ ખાસ દિ-માયતી હોવાથી એમણે પોતાના સહેલાઈ મામનનો અર્ધો ભાગ જેની જિમન આશરે શ. ૮૦૦) જેટલી છે તે સુગ મ્યુનિસિપલિટીને કન્યાશાળા ઉઠાડવા માટે અર્પણ કર્યો છે. હાલ ત્યાં કન્યાઓની શાળા આવે છે.

(૨) એમને સંસ્કૃત ભાષા પ્રત્યે અતિશય પ્રેમ હોવાથી અહીંની સંસ્કૃત પાઠશાળા ખાતે શ. ૧૦૩૫ આપ્યા છે

(૩) શ્રી ભારતવર્ષીય આદ્યાર બ્રહ્મમા-જમાં વિદ્યાર્થિ દેડમાં શ. ૧૫૦૦) બર્ષો છે તેના બ્યાનમાંથી અહીંની એમની ક્ષતિના ભજતા યોગ્ય આગકાને મદદ તરીકે આપવામાં આવે છે.

(૪) ખેડા બેંકના સીની પેટા સમાજને શ. ૧૦૦) વિદ્યાર્થિ દેડમાં આપ્યા છે.